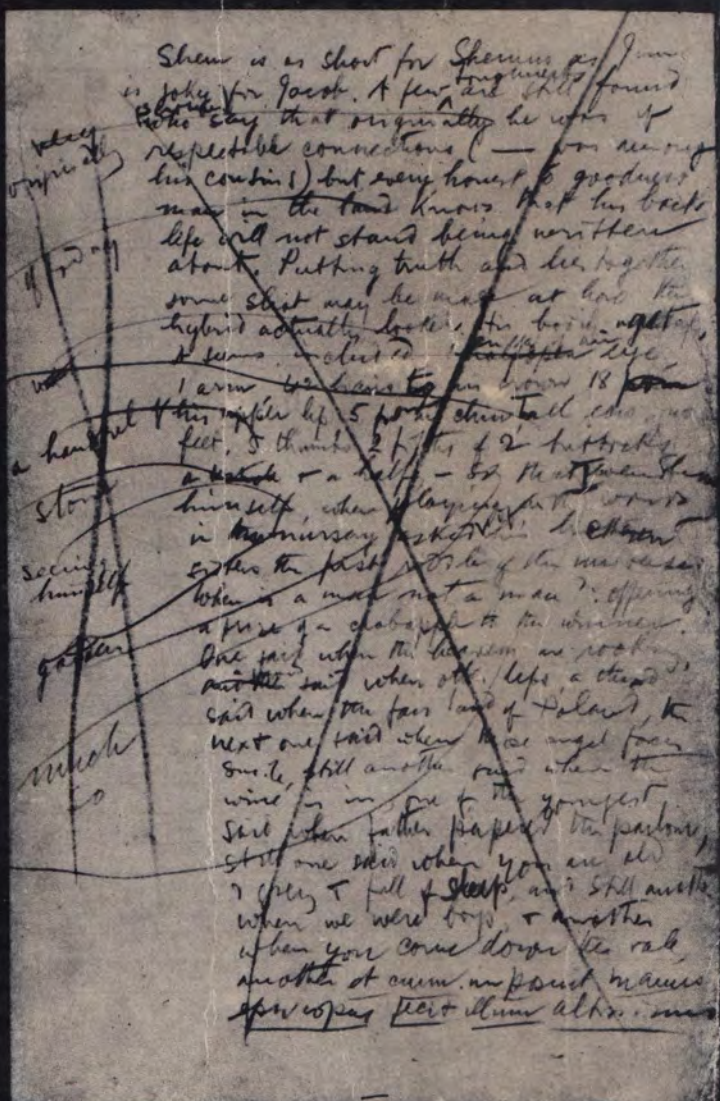
MODERN DÜNYA EDEBİYATI ANTOLOJİSİ

Hazırlayan
ENİS BATUR

Joyce'un "Finnegans Wake"inden elyazısı bir sayfa

GERGEDAN

MODERN DÜNYA EDEBİYATI ANTOLOJİSİ

YAYINA HAZIRLAYAN: BERRAN GELGÜN

DÜZELTİ: M. KEMAL EVEREST
AYHAN ATAKOL
İBRAHİM YILMAZ
SUNAY ÜNLÜ
NURİYE ALTINTAŞ

SON OKUMA: ÖMER MADRA

DÖNEMLİ YAYINCILIK, Şubat 1988
Büyükdere Cad. 57 / 1
Mecidiyeköy - İSTANBUL
Tel:173 13 09 - 167 36 19

MODERN DÜNYA EDEBİYATI ANTOLOJİSİ

HAZIRLAYAN: ENİS BATUR

DÖNEMLİ
DY
YAYINCILIK

ÖNSÖZ

Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında, Avrupa değişimin hızına yenik düşer; bir girdaptır, içinde yaşanılan: Neredeyse kimsenin denetleyemediği bir çark, 1789 sonrası ön saflara fırlamış kentli değerleri öğütmeye koyulur. Öylesine güçlü bir mekanizmadır ki ortaya çıkan, kimsenin denetleyememesi bir yana, herkes maruz kalma durumundadır. Kırsal kesimden büyük şehre göçün önlenemez yükselişi sonuçlarını birlikte getirir: Ulaşım ağı ayrıntılı biçimde gözden geçirilir, konut sorununun içinden çıkabilmek uğruna silo-mahalleler üretilir ve Sanayi Devrimi'ne yeni kavramlarla yeni kurbanlar adanır: Koyu melankoli, felsefesiz sefalet, absent ve morfin, ince hastalık ve sifilis artık programdadır.

'On dokuzuncu Yüzyılın Başkenti: Paris' e bakarken, tipik bir 'modern figür'ün, Baudelaire'in içinden yeni ilişkileri sorgular Walter Benjamin: Tekstil ağırlıklı ekonomi yerini demir çatılı bir üretime bırakır, raylar döşenir dört bir yana, mal dolaşımına ve tüketimine hız kazandırmak için devreye yeni mekânlar sokulur: Bir dükkân imparatorluğu olarak pasajlar ve şehrin her bir köşesinde mantar gibi yerden biten uluslararası fuar pavyonları, kuralları hayli geç anlamlandırılacak bir konkurhipik oluşturur. Paris'te günlük hayat bütün bütüne ve geri dönülmez biçimde çehre değiştirmiştir.

Avrupa'nın yazarı ve sanatçısı için yol ayrımı gözükmüştür: Yeni ekonomik ilişkilerin basın-yayın sektörüne büyük ivme vermesi, bir anda tercih yapma durumuyla yüz yüze getirir onları: Eugene Sue, romanlarıyla geniş kitleleri etkisi altına almış, günlük bir gazetede yayımlanan *"Mysteres de Paris"* gazetenin tirajını birkaç kat artırmıştır. Kazanılan ünün ve paranın bedeli ortadadır oysa: Sue, okuyuculardan gelen mektupları göz önünde tutarak romanının akışını ve kahramanlarının yazgısını belirlemek zorunda kalır. Balzac'ın hırslanmaktan kendini alamadığı, genç Zola'nın, yakın arkadaşı Flaubert'e 'ün ve para kazanmak istediğini" yazdığı dönemdir bu.

"Modern"lerin duruşu bu noktada açıklık kazanmıştır. Walter Benjamin, aynı kitapta 'kalıpların dışında kalmaktan, bağımsız düşünceden yana olanlar, sanatın piyasaya sürülmesine karşı çıkarak, *sanat sanat içindir* ilkesinin sancağı altında toplanmışlardı" der: 'Görevinden kuşkuya düşmeye başlayan ve 'yararlılık niteliğinden ayrılamaz' olmaktan çıkan sanat, artık yeni'yi en yüksek değer olarak tanımak zorunda kalmıştı."

Fotoğraf, sinema ve röprodüksiyon teknikleri görselliği, basın ve yayın yazınsallığı büyük mağazaların tüketici ritmine yöneltirken, geniş kitleler için *neyin*

çoğaltılması gerektiği ya da çoğaltılabileceği de hızla ortaya çıkmıştı: Artık sanatın ve yazının var oluşsal anlamı ve toplumsal konumu yepyeni lojistik değerlerin gündeme gelmesine yol açacaktı.

*

Büyük mağaza tüketimine, daha doğrusu yeni ekonomik düzene katılmayı yadsıyan yazarlar, ortaya koydukları ürünlerin "sınırlı sayıda mal" işlemi görmesini eşyanın mantığı saymışlardı. "Bugün için" yazmak, çalkalanan toplumsal bağlar içinde yönlendiriciliği üstlenmek, bir bakıma misyonerlik yapmak anlamına geliyordu; üslûpla, dilsel ve anlatımsal kaygılarla uzun uzadıya uğraşacak bir tempo bırakmıyordu insanda. Buna karşılık, 'yeni'yi hedef seçenlerin vazgeçilmez konusuydu zanaat. Roland Barthes, *"Yazının Sıfır Derecesi"* nde dört dörtlük bir portre çizer: "1850'ye doğru, yazının önüne, kendi varlığını doğrulama sorunu çıktı; yazı kendine karineler aramaya başlayacaktı; ve kullanımının üstüne bir kuşku gölgesi düştüğü içindir ki, geleneğin sorumluluğunu sonuna dek taşımaktan kaçınan bütün bir yazarlar sınıfı yazı'nın *kullanım değeri* yerine bir *emek değeri* koyacaklardı. Yazı, yönelişi yüzünden değil, mal olduğu emek ile kurtulacaktı. Böylece, efsanemsi bir yere kapanan zanaatçı yazar imgeleri gelişmeye başlar; bu yazar odada çalışan bir işçi gibidir, biçimini inceltir, yontar, terbiye eder, yerine oturtur, tıpkı işinin başında düzenli olarak yalnızlık ve çaba dolu saatler geçirerek hammaddesinden sanat yapıtları çıkaran bir cevahir ustası gibi." Gökçeyazınlarla, kısacası klasik dünyayla kopuş buradan başlamış; modernlerin gelenekle çatışması, giderek yenilikçi anlayışın bireysel çıkışlarla sınırlı kalmayıp toplu hareketler ve akımlar düzeyinde yayılması bu odak farklılığından kaynaklanmıştır: Sartre'ın II. Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda yoğun tartışmalara yol açan 'bağımlı yazın' tezlerinin belki altı çizilmemiş, ama aynı kaygılarla bezenmiş tıpkısını, geçen yüzyıl sonunun farklı kutuplardaki sözcülerinde bulmak zor değildir.

Zola'nın *"J'accuse"*ünü yayımladığı gün *L'Aurore* gazetesi 300 bin satmıştı. Lautreamont'un *"Maldoror'un Şarkıları"*nın ise kimse farkına varmamıştır. Zola yan tutmayı, giderek yan olmayı seçerek yazarın toplumsal kimliğine XX. yüzyılda da gücünü sürdürecek bir boyut eklemişti. Ama *"Para"* ya da *"Germinal"*in yazınsal değerleri hafifti -hem çalakalem yazıldıkları hem de yarıbilimsel içerikleri zamanla boşaldığı için. En önemlisi de *doğurgan* değildi bu odaktan yazılmış kitaplar: Sonraki kuşakların yazarlarını beslemiyor, etkilemiyordu. Oysa Lautreamont ya da Flaubert'in yazınsal titizlikleri, her şeyden önce yapıtın etkisinin kalıcılığını belirledikleri için vazgeçilmesi güç bir ölçüt oluşturuyordu. Yayımlandıkları yıllarda pek az yankı bırakmış olmalarının nedeni de açıktı: Kimseden yana değildiler, büsbütün reddetmişlerdi.

Büsbütün red: Yalnızca yeni toplumsal ve ekonomik düzene içleşmekle sınırlandırabilecek bir program değildi bu. Kentli değerlerin çarçabuk çizgileri dönüşen özelliklerini modernler benimseyememişti. Tersine, çoklukla, derkenarda yaşamak önemseniyordu ilk dönemde ve sonradan "kargışlık katı" olarak tanımlanacak efsaneler henüz yalnızca hayatın kendisiydi: Poe alkolü, Rimbaud Harrar'ı, Pessoa üç ayrı kimlikle çoğalmayı günü gelip kendilerini neredeyse tılsımlı kılacak tutanaklar saymanın hayli uzağındaydılar..

Neydi öyleyse, yadsınan? Yeni çağın âyinleri, tüzükleri, cemaat dayanışması, kısacası bütün bir ritüeldi. Aile, cinsel tabular, "muntazam" yaşam, hiyerarşi ve barem, devlet ve ulus, çoktan ağır yaralanmış kilise ve riyakâr ticaret burju-

vazisi bir bir nişan tahtası olacaktı. Bu yeni arayışlar, kendiliğinden "yeni"nin yüceltilmesine, biricik yitik cennet sayılmasına yol açtı. Baudelaire *"Spleen"*i sunarken, bunun bir "ilk kitap" olduğunu biliyordu. Mallarme, *"Un Coup de Des"*yi yayına hazırlarken, Blanchot'nun güzelim deyimiyle "gelecek kitabı" bitirdiğinin farkındaydı. Octavio Paz'ın saptayımı ne kadar doğrudur: İlk modernler, iki yüzyıldır birikmiş olanı bir özel alaşım haline getirmeyi başaranlardı.

Tek tek bireysel çıkışların yerini yenilikçi akımlar almakta gecikmedi. 1898 tarihli ilk sayısında yayımlanan manifestoyla *"Ver Sacrum"* bir uçtaysa, 1924'teki ilk manifestosuyla Gerçeküstücülük öteki uçtadır. Arada Dışavurumculuk, Marinetti'nin ve *LEF*'çilerin Gelecekçiliği, Dada hareketi ve Ultraist akım, yalnızca şiir bağlamında kalan Vortex (Anglosakson), Akmeizm (Rus) ve Hermetizm (İtalyan) yüzyıl başı yazın ve sanat akımlarının önde gelenleri oldular. Bu modernist çıkışların en büyük ortaklıkları, gelenekle çatışırken yeniliği bütün boyutlarında kurcalamalarıydı.

Gökçeyazınların yerleşik kalıbını zorlayan, ondan taşan her öğe, anlayış ya da yaklaşım temelde yenilikçidir. Bir başka deyişle: Sınanmış, kabul görmüş, tamtamına klasik tanımına girmemekle birlikte genel kabul görmüş bir çizginin ötesine uzanan ürünlerden kabaca yenilikçi yapıtlar olarak söz edilebilir. Buna karşılık "yenilikçi" kavramını hemen tanımlamayı güçleştiren en önemli etken, yaratıcılık düzleminde eski / yeni karşıtlığının yalın, düzayak bir denklem haline getirilememesidir. Eğer yenilikçi anlayış, düpedüz eski'nin karşısına dikilen ve sürgitin olmasını sağlayan tek ölçüt olarak değerlendirilebilseydi, eskinin anlamı çarçabuk yitip gider, onun yerini alması beklenen yenilik de bâkiliği nedeniyle ortaya çıktığı andan başlayarak eskileşmeye yüz tutan, bu nedenle de canalıcı bir değeri kalmayan bir yöntem olmanın ötesine geçemezdi..

Eski'yi *kalıcı*, yeni'yi *kaçınılmaz* kılan ana-nedenler vardır oysa. "Eski", anlamı ve işlevi yitmiş, estetik dokusu ve bildirisinin kıvamı bütün bütüne uçmuş; kısacası köhneliğin eşanlamı haline gelmiş bir ulam değildir: Tevrat'ın, Başo' nun ya da Dante'nin "eski"liğini tartışmayız bile; öte yandan, onların insanı beslemediğini, hatta geçmiştekine oranla daha az beslediğini ileri sürmek neredeyse olanaksızdır.

Gelgelelim, bu durum, hiçbir şeyin eskimediğini, köhneleşip anlamını yitirmediğini düşünmeye bizi vardırtmasa gerektir. Yazın ve sanat bağlamında, bugüne kadar eskimemiş, dahası yıpranmamış binlerce yapıta rastlarız. Bu, bir o kadar, belki çok daha fazla, eskimiş, hepten değeri kalmamış ürünün konumunu değiştirmez ama. Buradaki somut farklılık, "eski"de sürekli yenilenebilen ile *"eski"*de hiçbir zaman yenilenemeyen iki ayrı doku türünün bulunmasından kaynaklanır. Gelenek, gelenek deposu, kültür birikimi dediğimizde de sözünü ettiğimiz, *kalıcı* öğelerin tabakalar halinde dünden bugüne uzanan, ama temelde yenilenme dokusunun egemen olduğu yapıtların toplamıdır.

İşte yenilikçi anlayış, bir bakıma bu noktada yaşama koşullarını bulur. Yazar, sanatçı (bir iki özel örnek bir yana) gelenek deposuna bütün bütüne sırt dönmez tabii; ama onun kuru kuruya yinelenmiş bir biçimi, bir tıpkı örneği olarak var olmayı da hedef tutmaya kalkışmaz. Şüphe yok ki yarının etkisiz eski' leri arasında yer tutmaya aday yüzlerce ürün çıkar ortaya her yıl; bunların yaratıcıları ya böyle bir telaş yaşamamakta ya da düpedüz arkalarındaki örnek-

lerin altında ezildiklerini fark edememektedirler.

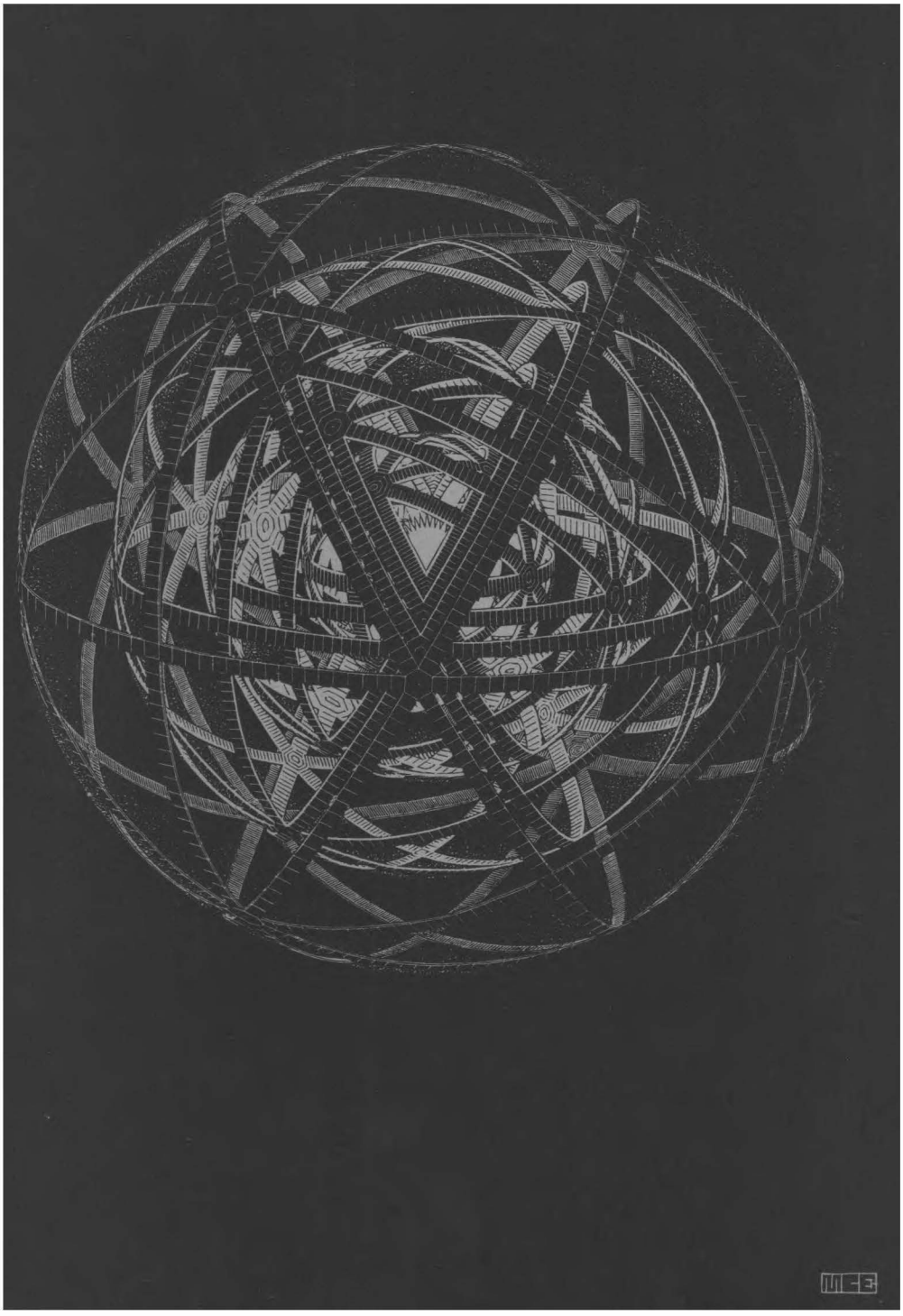
Çağdaş yazarın klasik dünyayı *yeniden üretme* eğilimi, "eski"ile "yeni"nin kaynaşma ve ayrışma bölgelerine ışık düşüren bir olgudur: Joyce ve Kazancakis Homeros'u, Tournier Defoe'yu, Ionesco Shakespeare'i, Valery Goethe'yi boşu boşuna çıkış noktası yapmamıştır- "eski deliklerden yeni bakışlar". Belki de modernlerin ana kaygılarını ve perspektiflerinin özgün yanlarını anlamamızı en çok kolaylaştırabilecek örnekler bu yeniden- yazımlardır, denilebilir.

Modern yazınların ayırıcı bir özelliği yenilikçiliği önde tutmalarıysa, bir diğeri de hemen hemen koşut biçimde sanatın bütün dallarında başgösteren değişim olgusuyla iç içe kalabilmiş olmalarıdır. Gerçekten de, modernist tavrı bir tek yazına özgü saymak elde değildir: XIX. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak, estetik düzlemde yaşanan bütün dönüşümler ortak bir platformda gerçekleşmiştir. Fotoğrafın bulunuşu nasıl resim sanatında bir deprem etkisi yaratmışsa, sinemanın devreye girmesi de anlatı, özellikle de roman üzerinde öyle bir etki yaratmıştır. Öte yandan insanbilimlerin, özellikle de ruhbilim ve toplumbilimin gelişmelerindeki yüksek tempo, modern yazarı birinci elden ilgilendirmiştir. Proust'un ve Musil'in felsefedeki son gelişmelere ve ruhbilim çalışmalarına neler borçlu olduğunu bilmeyen kalmadı bugün. "Yeni Roman" akımı ile "Yeni Dalga" sinemasının, bilinçaltı tekniğiyle Freud'un bulgularının, Yeni Sovyet sinemasıyla Mayakovski'nin ve Nâzım'ın şiirlerinin, Heidegger düşüncesiyle Sartre'ın ve Camus'nün yazarlığının hısımlık dereceleri göz önünde tutulduğunda geçişimin önemi iyiden iyiye açıklık kazanacaktır.

Yüzyıl başının modern yazarları, ulusal dokuları ne olursa olsun, yenilikçi bakışın kozmopolit bir çevren gerektirdiğinin bilincindeydiler: Ezra Pound, Ungaretti, Rilke, Joyce, Lorca, Blok, Borges rasgele seçtiğim birkaç isim. Bu bakışın Güney Amerika yazınlarına, Japon yazarlarına geçmesi çok sürmedi. Günümüz Arap şiirinin öncülerinden Adonis ise, 1984'te, College de France' ta verdiği bir seminerde, belli bir gecikmeyle de olsa, aynı gerçeği dile getiriyordu: "Arap modernizmini kendi kültürel sistemimizden ve onun bilgilenme araçlarından hareketle keşfetmediğimi itiraf etmek isterim. Ebu Nuvas'ı Baudelaire'i okudukça keşfettim. Ebu Tammâm'ın şiirsel dilinin peçesini Mallarme' yi okudukça kaldırabildim. Gizemci deneyin şiirini Rimbaud, Nerval ve Gerçeküstücülük ile kavradım. Circanî'nin özgünlüğünü anlamaya ise çağdaş Fransız eleştirisi hazırladı beni. Pek çok Arap şairinin ve eleştirmeninin benzeri bir yol izlediğini düşünüyorum. Batı modeli üzerine kurulu kültür politikası sisteminin ötesinde, bize kendi, eski modernizmimizi Batı modernizmi keşfettirmiştir."

Modern Dünya Edebiyatı'nı anlamak için de, Türk Edebiyatı'nda modern olanı anlamak için de bu yoldan geçmek gerekiyor, diye düşünüyorum ben. Bu antoloji, şüphe mi var, bir 'ilk' çalışmadır. Eksiklerini zamanla bütünleyebilmek, pürüzlerini zamanla azaltmak, kapsamını genişletmek için önce bu halini ortaya çıkartmak vardı hesapta. Onu çilekeş GERGEDAN abonelerine, bir yıla yakın bir süredir sabırla bekledikleri için, adıyorum.

ENİŞ BATUR, 1987, İstanbul.

M. DE SADE

1740 - 1814, Fransa.

BOYNUZ

Görgüsüz kişilerin en büyük kusurlarından biri de soluk alan her şey konusunda, durmamacasına, bir sürü boşboğazlıktan, yergiden, kara çalmadan sakınmamalarıdır, hem de hiç tanımadıkları kimseler önünde. Bu çeşit gevezeliklerin meyvesi olan nice olayları akla, hayale getirmek bile zor: Öyle ya, kendisini ilgilendirenler hakkında kötü şeyler söylenirken, bunu göze alan budalayı paylayacak dürüst kişiyi nerede bulmalı? Gençler eğitilirken, bu akıllıca ölçülülük ilkesine yeterince yer verilmiyor, dünyayı, adları, nitelikleri, kendileriyle birlikte yaşamak için yaratıldıkları kişilerin yakınlıklarını tanımayı yeterince öğretmiyorlar onlara; bunların yerini, akıl çağına gelindikten sonra ayaklar altında çiğnenmekten başka hiçbir şeye yaramayacak bir sürü saçmalıklarla dolduruyorlar. İşleri güçleri kapüsen rahipleri yetiştirmek diyeceği gelir insanın: Hep yobazlık, sahtekârlık ya da faydasız şeyler, bir ahlak ilkesi aramayın hiçbir zaman. Daha ileri gidin, topluma karşı gerçek görevlerinin ne olduğunu sorun bir genç adama, kendi kendisine ve başkalarına neler borçlu olduğunu, mutlu olmak için nasıl davranması gerektiğini sorun; kendisine ayine gitmeyi, uzun dualar okumayı öğrettiklerini, ne demek istediğinizi anlamadığını, dans etmesini, şarkı söylemesini öğrendiğini, insanlarla yaşamasını öğrenmediğini söyleyecektir. Anlattığımız uygunsuzluğun sonucu olan olay, kan döktürmeye varacak kadar ciddi değildi, bir şakaya vardı vara vara, biz de okurlarımızın sabrından yararlanarak bunun ayrıntılarını vereceğiz.

Şöyle böyle elli yaşlarında bulunan M. de Raneville, bir toplulukta karşılaştınız mı, sizi eğlendirmemesine imkân olmayan şu soğuk yaratılışlı kişilerdendi; kendisi çok az gülmekle birlikte hem iğneli sözleri hem de bunları söyleyişindeki soğuklukla, başkalarını çok güldürürdü; çoğu zaman, ya sırf sessizliği ya da sessiz çehresinin maskaraca anlatımlarıyla, kabul edildiği çevreleri, şu her zaman size anlatacak bir hikâyesi bulunan, dinleyenlerin yüzünü bir dakika bile güldüremeden, kendi sözlerine bir saat öncesinden kendileri gülen, ağır yeknesak gevezelerden bin kere daha fazla eğlendirmenin sırrını bilirdi. Maliyede oldukça önemli bir görevi vardı, bir zamanlar Orleans'da başlattığı çok

kötü bir evliliğin acısını çıkarmak için, namus yoksulu karısını orada bıraktıktan sonra, Paris'te, kendisi gibi çekici birkaç arkadaşıyla dost tuttuğu, çok güzel bir kadınla yirmi, yirmi beş bin liralık bir geliri yer tüketirdi.

M. de Raneville'in metresi tam anlamıyla satılık bir kadın değil, evli, bunun sonucu olarak da, aldatma çoğu zaman zevki daha bir artırdığına göre, daha çekici bir kadındı; çok güzeldi, otuz yaşındaydı, bedeni bir kadın bedeni ne kadar güzel olabilirse o kadar güzeldi, şansını aramak için taşradan Paris'e gelmiş, bulmakta da gecikmemişti. Yaratılıştan zevk düşkünü olan, bütün güzel parçaları kollayan Raneville onu da kaçırmamıştı; üç yıldan beri de, pek dürüst davranışlarla, çok akıl, çok para harcayarak, bir zamanlar yoluna evliliğin ektiği bütün acıları unutturuyordu bu kadına. Her ikisi de aşağı yukarı aynı kadere uğramış oldukları için, birlikte avunuyorlar, hiçbir şeyi düzeltmeyen şu büyük gerçekte, bunca kötü aile, dolayısıyla bunca mutsuzluk bulunmasının, cimri ya da budala ana babaların mizaçlardan çok servetleri bir araya getirmek istemelerinden ileri geldiği gerçeğinde birleşiyorlardı. Raneville sık sık metresine: Çünkü kader sizi zorba ve gülünç bir kocaya, beni de bir şırfıntıya düşüreceğine ikimizi birbirimize verseydi, yolumuzda sık sık topladığımız ısırganların yerinde güller biterdi, derdi.

Bir gün, sözü edilmesi oldukça faydasız bir olay M. de Raneville'i, başkentlerinde saygı görmek için yaratılmış kralların kendilerini arzulayan uyruklarından kaçar gibi oldukları, hırsın, cimriliğin, öç ve gurur duygularının her gün, sıkıntının kanatlarında, günün havasına uymak isteyen bir sürü insanı sürüklediği, Fransız asaletinin kendi topraklarında önemli işler görebilecek kaymağının, gelip bekleme odalarında alçalmaya, kapıcılara alçakça dalkavukluk etmeye ya da kaderin, sonra yeniden daldırmak üzere, bir an için, unutulmuşluğun bulutlarından çıkardığı kimselerin evinde, alçakgönüllülükle, kendi evlerindeki kadar iyi olmayan bir akşam yemeği dilenmeye gönül indirdiği şu çamurlu, şu pis köye, Versailles'a götürmüştü..

M. de Raneville, işleri bitince, "pot-de-chambre" denilen arabalardan birine bindi ve bir rastlantı sonucu, M. de Raneville gibi maliye dairesinde, ama söylediğimiz gibi, M. de Raneville' in ili olan Orleans' da çalışan, M. Dutour adında, çok geveze, çok yuvarlak, çok kalın, çok şakacı bir adamla karşılaştı. Konuşma başladı, her zaman az konuşan M. de Raneville, kim olduğunu belli etmeden, tek kelime söylemeden, yol arkadaşının adını, lakabını, işlerini öğrenivermişti. M. Dutour, bu ayrıntılardan sonra toplum ayrıntılarına girdi.

- Orleans'da bulunmuşsunuz efendim, bunu bana söylediniz di galiba, dedi M. Dutour.

- Birkaç ay kalmıştım eskiden.

- Peki, Mme de Raneville adında bir kadını, dünyanın gelmiş geçmiş orospularının en büyüklerinden birini tanımadınız mı Orleans'da?

- Mme de Raneville, oldukça güzel bir kadın.

- Tamam.

- Evet, görmüştüm.

- İşte, size bir sır olarak ona sahip olduğumu söyleyeceğim, yani üç gün, bu kadar sahip olunur ona. Doğrusu ya, boynuzlu koca dediğiniz olsa olsa bu zavallı Raneville gibi olur.

- Kendisini tanır mısınız?

- Hayır, bir boynuzluluğunu bilirim, orospularla, kendisi gibi şehvet düşkün-

leriyle Paris'te servetini batıran pis herifin biriymiş diyorlar.

- Bu konuda bir şey söyleyemeyeceğim, tanımam kendisini, ama boynuzlu kocalara acırım. Siz de öyle değilsiniz ya, beyefendi?

- Hangisini söylüyorsunuz, koca mı, yoksa boynuzlu mu?

- Her ikisi de, bugün bunlar öylesine birbirine karışmış ki, aralarındaki farkı bulmak çok zor.

- Evliyim, beyefendi, hiçbir zaman uyuşamadığım bir kadınla evlenmek talihsizliğine uğradım; huyu huyuma uymuyordu, dostça ayrıldık. Paris'e gelip Sainte-Aure manastırında rahibe olan bir akrabasının yalnızlığını paylaşmak istedi, burada oturur, arada sırada bir haberini alırım, ama kendisini hiç görmem.

- Dindar mıdır?

- Hayır, öyle olsa daha iyi olurdu belki.

- Ya! Anlıyorum sizi. Peki, şimdi işleriniz dolayısıyla kalmak zorunda bulunduğunuz şu günlerde bile gidip hatırını sormayı düşünmediniz mi?

- Doğrusu ya, hayır, manastırları sevmem: Sevincin, neşenin dostuyum ben, zevkler için yaratılmışım, topluluklarda aranan bir kimseyim, bir görüşme yerinde en azından altı aylık bir bunaltıyı göze alamam.

- Ama bir kadın...

- .... Kullanıldığı sürece ilgimizi çeken bir yaratıktır, ama ciddi nedenler bizi kendisinden ayırınca, ondan kopmasını bilmek gerekir.

- Sözlerinizde biraz sertlik yok mu?

- Hiç de değil... Felsefe var... Günün havası, aklın dili bu, ya bunu benimsersiniz ya da bir budala olarak tanınmaya boyun eğersiniz.

- Öyleyse karınızın bir kusuru var demektir, bunu açıklayın bana: Yaratılış kusuru mu, cömertlik ya da davranış kusuru mu?

- Biraz hepsi... Biraz hepsi, beyefendi, ama rica ederim, bırakalım bunu, bırakalım da sevgili Mme de Raneville'imize dönelim: Ne diyeyim, Orleans'da bulunup da bu kadınla gönül eğlendirmemiş olmanızı aklım almıyor... Öyle ya herkesin gönlünü eğlendirmiştir.

- Herkesin mi, yok canım, görüyorsunuz ya, benim gönlümü eğlendirmedi.

- Peki, fazla meraklılık olmazsa, zamanınızı kiminle geçirdiğinizi sorabilir miyim, beyefendi?

- İlkin işlerimle, sonra da arada sırada gece yemeği yediğimiz, oldukça güzel bir kadınla.

- Evli değil misiniz, beyefendi?

- Evliyim.

- Peki, karınız?

- Taşradadır, siz karınızı Sainte-Aure'da bıraktığınız gibi ben de karımı orada bırakıyorum.

- Evli, demek evlisiniz, beyefendi, yoksa siz de bizim sınıftan olmayasınız, söyleyin, ne olur.

- Koca ile boynuzlunun eş-anlamlı iki kelime olduğunu söylememiş miydim size? Törelerin bozukluğu, lüks... Bir kadını düşüren o kadar şey var ki.

- Yaa! çok doğru, beyefendi, çok doğru.

- Bu işleri bilen bir adam olarak karşılık veriyorsunuz.

- Hayır, hiç de değil; çok güzel bir kadının varlığı size bırakılmış eşin acısını unutturuyor, beyefendi.

- Doğru, çok güzel bir kadın, size tanıtacağım onu.
- Beyefendi, benim için çok büyük bir şeref bu.
- Yo teklif, tekellüf mü var, beyefendi. İşte geldik, işleriniz dolayısıyla bu akşam bırakıyorum sizi, ama yarın şu adreste mutlaka gece yemeğine bekliyorum sizi.

Raneville sahte bir adres verdi, soranlar verdiği ad altında kendisini kolayca bulabilsinler diye de evi hemen haberdar etti bundan.

Ertesi gün, M. Dutour randevuyu kaçırmadı, Raneville verdiği uydurma ad altında da bulunabilmesi için tedbir aldığından, kolayca girdi içeri. Hoş beşten sonra, Dutour umduğu Tanrıçayı hala göremediği için kaygılı görünüyordu.

- Sabırsız adam, gözlerinizin neyi aradığını anlıyorum, dedi Raneville... güzel bir kadın vaat edilmişti size, şimdiden çevresinde dört dönmek istiyorsunuz; Orleanslı kocaları boynuzlatmaya alışmışsınız, Parisli aşıklara da aynı şekilde davranmak istiyorsunuz, hiç şüphem yok: Bahse girerim ki, beni de dün öyle alaylı alaylı sözünü ettiğiniz şu zavallı Raneville'i koyduğunuz kefeye koysanız. keyfinize hiç diyecek olmaz..

Dutour kısmetli, kendini beğenmiş, bunun sonucu olarak da budala bir adam gibi karşılık verdi, konuşma bir an neşelendi, sonra Raneville, dostunun elinden tutarak:

- Gelin, zalim adam, dedi, Tanrıçanın sizi beklediği tapınağa buyurun.

Bunları söylerken, şehvet verici bir odaya soktu Dutour'u, burada Raneville'in durumu öğrenip şakaya hazırlanmış olan metresi, kadife bir sedirin üzerinde, geceliklerin en hoşu içinde, ama yüzü peçeli olarak bekliyordu: Bedeninin güzelliğini, zenginliğini gizleyen hiçbir şey yoktu, görülmesi imkansız olan yalnız yüzüydü.

- İşte çok güzel bir kadın, diye atıldı Dutour, ama neden yüzüne de hayran kalmaktan yoksun bırakıyorsunuz beni, padişah sarayında mıyız?
- İtiraz yok, bir utanma meselesi bu.
- Nasıl utanma meselesi?
- Size yalnız metresimin boyuyla elbisesini göstermekle yetineceğimi mi sanıyorsunuz, bütün bu örtüleri kaldırarak bunca güzelliği avcumda tutmaktan ne büyük bir mutluluk duyduğuma sizi inandırmazsam zaferim tam olur mu? Bu genç kadın son derece alçakgönüllü olduğu için, bütün bu ayrıntılar yüzünü kızartırdı onun; buna razı olmak lütfunda bulundu ama yüzü peçeli olmak şartıyla. Kadınlar ne kadar utangaç, ne kadar incedir, bilirsiniz, M Dutour, sizin gibi kibar, sizin gibi modaya uygun bir adama öğretilecek şeyler değil bunlar.
- Nasıl, sahiden gösterecek misiniz?
- Hepsini, söyledim ya, benim kadar kıskançlıktan uzak adam bulamazsınız, yalnız başına tadılan mutluluk tatsız gelir bana, ben yalnız bölüşüleninden haz duyarım.

Sonra, özdeyişlerine inandırmak için, Raneville tülden bir mendili çıkarmakla başladı işe, böylece görülebilecek gerdanların, göğüslerin en güzeli çıktı ortaya. Dutour ateşlendi..

- Ne haber, dedi Raneville, nasıl buldunuz?
- Venüs'ün ta kendisinin göğüsleri.
- Bunca ak, bunca sert memeler ateş yakmak için mi yapılmış dersiniz... Do-

kunun, dokunun, arkadaşım, gözler bizi aldatır bazı bazı, bence şehvet konusunda bütün duyular kullanılmalı.

Dutour titreyen elini yaklaştırıyor, dünyanın en güzel göğsünü coşkuyla yokluyor, dostunun hoşgörürlüğüne bir türlü akıl erdiremiyordu.

Raneville, hafif taftadan bir eteği bedenin ortasına kadar kaldırarak:

- Daha aşağıya inelim, dedi, nasıl, bu kalçalara ne diyorsunuz, aşk tapınağı bunlardan daha güzel sütunlara dayanabilir mi dersiniz?

.....

- Dostum, duramıyorum artık, dedi Dutour, ya beni evinizden kovun ya daha ileri gitmeme izin verin.

- Daha ilerisi neresi ki, nereye gitmek istiyorsunuz?

- Anlamıyor musunuz, aşktan sarhoşum, kendimi tutamıyacağım artık.

- Ya bu kadın çirkinse?

- Bunca çekici yanlarla çirkin olmak imkansız.

- Ya...

- Pekala, korkunç dost, pekala, bu kadar istiyorsanız, yatıştırın isteğinizi. Hatırseverliğimden dolayı bana şükran duyacak mısınız bari?

- Ah! dünyanın en büyük şükranını.

Sonra Dutour kendisini bu kadınla yalnız bırakmasını ister gibi, dostunu eliyle, usul usul itmeye başladı.

- Yo! Sizi bırakmaya gelince, hayır, yapamam bunu, dedi Raneville, hem bu kadar vesveseli misiniz ki önümde yapmıyorsunuz işinizi? Erkekler arasında sözü bile olmaz böyle şeylerin: Üstelik de şartım bu, ya benim önümde, ya hiç.

Dutour kendini tutamadı, buhurun yanacağı sunağa atıldı:

- İsterse şeytanın önünde olsun, her şeye razıyım, dedi...

- Pekala, dedi Raneville soğuk soğuk, görünüşler sizi aldattı mı, bunca güzelliğin vaat ettiği hazlar hayal mi, yoksa gerçek mi? Ah! Hiçbir zaman, hiçbir zaman böylesine şehvetlisini görmedim.

- Ama bu körolası peçe, bu hain peçe, bunu kaldırmama izin yok mu?

- Var... ama son anda, bütün duyularınız Tanrıların sarhoşluğuyla coşunca, onlar kadar, hatta çoğu zaman onlardan da mutlu olduğunuz o öylesine tatlı anda. Bu şaşkınlık iki misline çıkaracak coşkunluğunuzu: Venüs'ün ta kendisinin zevkini çıkarmanın hazzına Flore'un yüzünü seyretmenin anlatılmaz hazlarını ekleyeceksiniz, insanın avuntu bulduğu o zevkler okyanusuna daha da iyi dalacaksınız... İşaret edersiniz bana.

- Of! Şu sırada kızıyorum, dedi Dutour.

- Evet, görüyorum, çok kızgınsınız.

- Hem de o kadar ki... Ah, dostum, geliyorum bu göksel ana, çekin çekin şu peçeyi de gökyüzünün ta kendisini seyredeyim.

- İşte, dedi Raneville, tülü çekip aldı, ama dikkat edin, cennet cehennemin yanı başında olmasın.

Dutour, karısını tanıyarak:

- Aman Allahım, diye haykırdı... Daha neler, demek sizsiniz, hanımefendi? Beyefendi, ne garip bir şaka, bence sizin hak ettiğiniz... Bu şırfıntı...

- Bir dakika, bir dakika, kızgın adam, her şeyi hak eden sizsiniz. Dün bana davrandığınız gibi davranacağınıza, tanımadığınız insanlar karşısında biraz daha sıkı ağızlı olmayı öğrenin. Orleans'da o kadar kötü davrandığınız o za-

vallı Raneville... Benim, beyefendi; görüyorsunuz, ben de Paris'te bunun karşılığını veriyorum size; üstelik, düşündüğünüzden çok daha ilerdesiniz işte, yalnız beni boynuzladığınızı sanıyordunuz, şimdi kendi kendinizi de boynuzladınız.

Dutour dersi anladı, elini uzattı dostuna, hak ettiğine uğradığını kabul etti.

- Ama bu hain...

- Ne olacak, o da sizin yaptığınızdan başka bir şey yapmıyor, her özgürlüğü bize vererek bu cinsi insanlığa aykırı bir şekilde zincire vuran yasa nedir, doğru mudur? Siz Paris'te ve Orleans'da kocaları boynuzlarken, karınızı ne hakla Sainte-Aure'a kapatırsınız? Dostum, doğru bir şey değil bu değerini bilmediğiniz bu sevimli yaratık gelip başkalarını aradı: İyi de etti, beni buldu; ben ona mutluluk veriyorum, siz de Mme de Raneville'e verin, razıyım buna, dördümüz de mutlu yaşıyalım, kaderin kurbanları insanların da kurbanı olmasın.

Dutour dostuna hak verdi, ama kaderin akıl akmaz bir cilvesiyle karısına yeniden, hem de deli gibi aşık oldu; Raneville, ne kadar alaycı olursa olsun, karısını yeniden ele geçirmek isteyen Dutour'un ısrarları karşısında direnemeyecek kadar iyi yürekliydi, genç kadın da kabul etti. Bir eşi daha bulunmadığı şüphe götürmeyen bu olay, kaderin ve aşkın cilvelerinin pek tuhaf bir örneğiydi.

Çeviren: Tahsin Yücel

GIACOMO LEOPARDI

1789 - 1837, İtalya.

SONSUZ

Öylesine severdim bu yalnız tepeyi,
Bakmak istedim mi uzaklara
Önüme gerilen bu çiti.
Oturup baktım mı sonsuz
Boşluklar, ma insanüstü
Sessizlikler, dipsiz bir susku
Hayalliyorum, alıveriyor
Yüreğimi bir korku. rüzgârı
Duyuyorum ağaçlar arasında,
Sesini alıyorum, o bitmeyen sessizliği:
Sonsuzluğu düşünüyorum, yaşadığımız
Günü, ölü mevsimleri, onun sesini.
Böyle böyle boğuluyor düşüncem
Uçsuz bucaksız alanlarda ve nasıl
Tatlı geliyor bana gömülmek bu denize.

SAFFO'NUN SON TÜRKÜSÜ

Gece durgun ve çekingen ışığı
Batan ayın; sen, habercisi günün,
Yükseliveren arkasından sessiz ormanın,
Kayanın üstünde; ah, sevgili görüntüler,
Tanımazken daha Erinisleri ve yazgıyı,
Gözlerimdeki hoş görüntüler; gülümsemiyor artık
Umutsuz tutkulara o tatlı gösteri.
Can veriyor bize o ender sevinç
Dolanırken duru gökte tozlu soluğu
rüzgârın, dalgalanan tarlalarda dolanırken,
Ve arabası, ağır arabası
Jüpiter'in bölerken uğultuyla
Başımızın üstünde alacakaranlığı.
Bize yarlarda, dipsiz vadilerde
Yüzmek zevk veriyor bulutlarla, bize
Dağınık kaçışması ürkmüş sürülerin ya da
Sesi ve ezici öfkesi dalganın
Güvenilmez kıyısında derin ırmağın.

Yüzün güzel ey Tanrısal gök, çiyli
Toprak, güzelsin. Yazık, bu sonsuz
Güzellikten Acınası Saffo'ya
Bir parça bile düşürmedi Tanrılar
Ve amansız yazgı. Yüce ülkelerine
Ürkek, ey doğa, baş eğen konuk ben,

Ben aşağılanan âşık, alımlı biçimlerine
Boşuna dönüyorum yüreğimle ve gözbebeklerimle
Yakararak. Güneşli kıyı gülmüyor
Bana, göğün kapısından tan
Ağartısı gülmüyor; ne türküsü
Selamlıyor beni renk renk kuşların,
Ne kayın ağaçlarının mırıltısı: Ve gölgesinde
Salkım söğütlerin, el değmemiş
Kıyının açtığı yerde duru göğsünü, kırılan
Sular kayan ayağımdan
Sakınıyor küçümseyerek
Ve eziyor kokulu kumsalları çekilerek.

Hangi yanılgıyla lekelendim daha doğmadan,
Hangi korkunç suçlu da yüz çevirdi
Benden talih, gök karardı üstümde?
Kötülük nedir bilmeyen küçük bir kızken mi
Günah işledim de dolandı iğine
Azgın Parca'nın yaşam ipliğim,
Pas tutmuş gençliğimi yaşamadan daha,
Daha serpilmeden? Düşüncesizce sözler
Çıkıyor ağzından: Yazılmış olanı
Başlatıyor gizli istem. Her şey gizli,
Acımızın dışında. Ağlamak için doğduk
Biz unutulmuş çocuklar, nedenini
Tanrılar bilir. Ah özenleri, ah umutları
En yeşil yılların! Görüntülere Tanrı Babamız,
Güzel görüntülere insanlar üzerinde
Sonsuz krallık verdi; ne yiğitçe davranışlarla,
Ne bilge lirle, şiirle ne de
Işıldamıyor erdem biçimsiz bedende.

Öleceğiz. Girecek toprağa yakışıksız gövdem,
Çıplak ruhum Dite'ye sığınacak,
Düzeltecek böylece zalim yanlışını
Kör yazgının. Sen, uzun ve yararsız sevgimden,
Uzun bağlılığımdan sana, yatıştırılmayan
Arzumun boş öfkesinden sıkıldığım,
Mutlu yaşa sen, mutlu yaşadıysa
Yeryüzünde bir ölümlü. Vermedi bana
Tasındaki tatlı içkiden hasis
Jüpiter, bittikten sonra da aldanışları,

Düşleri kızlığımın. En mutlu günleri
En önce uçup gidiyor yaşamımızın.
Hastalık alıyor yerini, yaşlılık ve gölgesi
Soğuk ölümün. İşte onca umulan
Palmiyeden, sevgili yanlıştan
Tartaro kalıyor bana; Ve alıyor
Tenarolu Diva değerli usu,
Karanlık gece ve sessiz kıyı.

Çeviren: Egemen Berköz

EDGAR ALLAN POE

1809 - 1849, A.B.D

GÖLGE - BİR MESEL

Siz okuyanlar, hâlâ yaşayanlar arasındasınız; ama ben yazan, çoktan gölgeler diyarının derinliklerine dalmış olacağım. Çünkü, gerçekten, tuhaf şeyler olacak, gizler öğrenilecek, birçok yüzyıl gelip geçecek, bu anılar insanlarca okunmadan önce. Ve okunduklarında, biraz inançsızlık, biraz kuşku gösterilecek, ama yine de bir azınlık, demirden bir kalemle burada çizilen kişiler üzerine durup düşünecek.

O yıl bir şiddet yılıydı ve yeryüzünde tanımları bulunamayan şiddetten de yoğun duyguların yılı. Birçok olağanüstü olay ve belirtilerden sonra, dört bir yanı, denizi ve karayı, Veba'nın kara kanatları kapladı. Yıldızlardaki şeytanlar için, göklerin hastalığa büründüğü bilinmez bir şey değildi; ve herkesin içinde ben, ben Yunanlı Quinos için, yedi yüz doksan dört yılın değişim anının gelip çattığı, Koç Takımyıldızının gelişiyle birlikte, Jüpiter gezegeninin, korkunç Satürn'ün kızıl halkasıyla çakıştığı açıktı. Göklerin anlaşılmaz ruhu, eğer çok yanılmıyorsam, kendini gösteriyordu - yalnız yeryüzü yuvarlağında fiziksel olarak değil, insanlığın ruhunda, imgeleminde ve düşüncesinde de.

Kırmızı Chian şarabıyla dolu testilerin başında, soylu bir salonun duvarlarının arasında, Ptolemais denilen loş bir kentte, oturduk, geceleyin, biz yedi kişi. Ve odamıza dışardan giriş yoktu; ağır, pirinç bir kapı dışında: Ve kapı zanaatkâr Corinnos tarafından işlenmişti ve az rastlanır bir işçilik örneği olduğundan, içerden sürgülüydü. Kalın kara perdeler de, kasvetli odada, ayın ışığını, donuk yıldızları, ıssız sokakları gözlerimizden gizliyordu - ama kötülüğün anısı ve sezisi dışlanamıyordu. Somut hiçbir belirtisini saptayamadığım bir şeylerle kuşatılmıştık - maddesel ve tinsel şeyler - havada bir ağırlık - bir tür boğuntu duygusu - kaygı - ve tümünden de öte, beyin güçleri uyuklar, duyularsa keskin ve kışkırtılmışken, sinirlerin algıladığı korkunç bir varoluş duygusu. Ölü bir ağırlık çökmüştü üzerimize. Kollarımıza, bacaklarımıza çökmüştü - evin eşyalarına - içtiğimiz kadehlere; ve bütün nesneler bunalıyordu, basılıyordu. Bütün şeyler - toplantımızı aydınlatan yedi demir meşalenin alevleri dışında. Uzun, ince ışık çizgileri olarak yükseliyor, solgun ve durgun

yanıyorlardı; ve çevresinde oturduğumuz abanoz masaya yansıyan ışıklarının oluşturduğu yuvarlak aynada, her birimizin kendi uçuk benzimizi ve yanımızdaki arkadaşların devrik bakışlarındaki tedirgin pırıltıyı görüyorduk. Yine de gülüyorduk ve alışılmış biçimde -ki histeriki- neşeliydik. Ve Anacreon şarkılarını -ki delilikti- söylüyorduk ve çok içiyorduk -mor şarap bize kanı çağrıştırdığı halde. Çünkü odamızda bir kişi daha vardı- genç Zoilus. Ölü, boylu boyunca uzanmış, kefenlenmiş -bütün bu görüntünün dehası ve şeytanı. Eyvah! Şenliğimize katılmıyordu- salt, vebayla bozulmuş yüzü; ölümün, hastalık ateşini ancak yarı yarıya söndürdüğü gözleri, toplantımızla ilgilenir gibiydi - çünkü ölüler, ölecek olanların neşelerini istekle kabullenirler. Ama ben, Quinos, aramızdan ayrılmış olanın bakışlarını üzerimde duymama karşın, acılı anlamlarını görmemek için kendimi zorluyordum. Durmadan abanoz aynanın derinliklerine bakarak, yüksek, çınlayan bir sesle Teios'un oğlunun şarkılarını söylüyordum. Ama sonunda şarkılarım, onlar evet, durdular; yankıları odanın kara perdelerine gömüldü, zayıfladı, duyulmaz oldu ve ölüp gitti. Ve işte! Şarkının seslerinin gömüldüğü perdenin içlerinden, karanlık ve belirsiz bir gölge geldi -aya benzeyen bir gölge- gökyüzünün altlarındaki kendi görünüşüne -bir insana da benzetilebilirdi: Ama ne bir insanın, ne Tanrının; bildik herhangi bir şeyin gölgesi değildi. Ve bir süre kalın perdelerin arasında titreştikten sonra, bütünüyle pirinç kapının üzerine yansıdı. Ama gölge bulanık, biçimsiz, belirsizdi ve ne bir insanın ne de Tanrının gölgesiydi -ne Yunanistan Tanrısı, ne Kildani Tanrısı- ne de bir Mısır Tanrısının. Ve gölge pirinç parıltılı kapı yolunun üzerinde ve kapının sütun pervazının altında duruyordu ve konuşmuyor, kımıldamıyor ama orada, devinimsiz, duruyordu. Ve gölgenin üzerine düştüğü kapı, eğer doğru anımsıyorsam, kefenlenmiş genç Zoilus'un ayakucuna karşı duruyordu. Ama biz, yedi kişi, perdelerin arasından beliren gölgeyi görmüştük ve ona açıkça bakma gücünü bulamıyorduk ve gözlerimizi aşağı eğmiş, abanoz aynanın derinliklerine dikmiştik. Ve sonunda ben, Quinos, birkaç sözcük mırıldanarak gölgeden adını ve meskenini sordum. Ve gölge yanıtladı: "Ben GÖLGE'yim ve meskenim Ptolemais'in Katakomblarıyla kirli Charon Kanalının sınırlarındaki Helusion'un soluk ovalarıdır." Ve sonra biz, yedi kişi, oturduğumuz yerlerden ürkü içinde fırladık, titreyip sarsılarak, korkarak, kalakaldık, çünkü gölgenin sesindeki tonlar tek bir varlığın değil, bir varlıklar toplamının tonlarıydı ve heceden heceye iniş çıkışları değişirken, kulaklarımıza doluyordular, iyi anımsanan ve tanıdık sesleriyle, binlerce aramızdan ayrılmış dostun..

Çeviren: Defne Sandalcı

KUZGUN

Ortasında bir gecenin, düşünürken yorgun, bitkin
O acayip kitapları, gün geçtikçe unutulan,
Neredeyse uyuklarken, bir tıkırtı geldi birden,
Çekingen biriydi sanki usulca kapıyı çalan;
''Bir ziyaretçidir'' dedim, ''oda kapısını çalan,
Başka kim gelir bu zaman?''

Ah, hatırlıyorum şimdi, bir aralık gecesiydi,
Örüyordu döşemeye hayalini kül ve duman.
Işısın istedim şafak çaresini arayarak
Bana kalan o acının kaybolup gitmiş Lenor'dan,
Meleklerin çağırdığı eşsiz, sevgili Lenor'dan,
Adı artık anılmayan.

İpekli, kararsız, hazin hışırtısı mor perdenin
Korkulara saldı beni, daha önce duyulmayan;
Yatışsın diye yüreğim, ayağa kalkarak dedim:
''Bir ziyaretçidir mutlak usulca kapıyı çalan,
Gecikmiş bir ziyaretçi usulca kapıyı çalan;
Başka kim olur bu zaman?''

Kan geldi yüzüme birden, daha fazla çekinmeden
''Özür diliyorum'' dedim, ''kimseniz, bay ya da bayan;
Dalmış, rüyadaydım sanki, öyle yavaş vurdunuz ki,
Öyle yavaş çaldınız ki kalıverdim anlamadan.''
Yalnız bu karanlığı gördüm uzanıp da anlamadan
Kapıyı açtığım zaman.

Gözlerimi karanlığa dikip başladım bakmaya,
Şaşkınlık ve korku yüklü rüyalar geçti aklımdan;
Sessizlik durgundu ama, kıpırtı yoktu havada,

Fısıltıyla bir kelime, ''Lenor" geldi uzaklardan,
Sonra yankıdı fısıltım, geri döndü uzaklardan;
Yalnız bu sözdü duyulan.

Duydum vuruşu yeniden, daha hızlı eskisinden,
İçimde yanan ruhumla odama döndüğüm zaman.
İrkilip dedim: ''Muhakkak pancurda bir şey olacak;
Gidip bakmalı bir kere, nedir hızlı hızlı vuran;
Yatışsın da şu yüreğim anlayayım nedir vuran;
Başkası değil rüzgârdan."

Çırpınarak girdi birden o eski, kutsal günlerden
Bugüne kalmış bir Kuzgun pancuru açtığım zaman,
Bana aldırmadı bile, pek ince bir hareketle
Süzüldü kapıya doğru hızla uçarak yanımdan
Kondu Pallas'ın büstüne hızla geçerek yanımdan,
Kaldı orda oynamadan.

Gururlu, sert havasına kara kuşun alışınca
Hiçbir belirti kalmadı o hazin şaşkınlığımdan;
''Gerçi yolunmuş sorgucun" dedim, ''ama korkmuyorsun
Gelmekten, kocamış Kuzgun, Gecelerin kıyısından;
Söyle, nasıl çağırırlar seni Ölüm kıyısından?"
Dedi Kuzgun: ''Hiçbir zaman."

Sözümü anlamasına bu kuşun şaşırdım ama
Hiçbir şey çıkaramadım bana verdiği cevaptan,
İlgisiz bir cevap sanki; şunu kabul etmeli ki
Kapısında böyle bir kuş kolay kolay görmez insan,
Böyle heykelin üstünde kolay kolay görmez insan;
Adı ''Hiçbir zaman" olan.

Durgun büstte otururken içini dökmüştü birden,
O kelimeleri değil, abanoz kanatlı hayvan.
Sözü bu kadarla kaldı, yerinden kıpırdamadı,
Sustu, sonra ben konuştum: ''Dostlarım kaçtı yanımdan;
Umutlarım gibi yarın sen de kaçarsın yanımdan."
Dedi Kuzgun: ''Hiçbir zaman."

Birdenbire irkilip de o bozulan sessizlikte
''Anlaşılıyor ki" dedim, ''bu sözler aklında kalan;
İnsaf bilmez felaketin kovaladığı sahibin
Sana bunları bırakmış, tekrarlıyorsun durmadan,
Umutlarına yakılmış bir ağıt gibi durmadan:

Hiç -ama hiç- hiçbir zaman."

Çekip gitti beni o gün yaslı kılan garip hüzün;
Bir koltuk çektim kapıya, karşımdaydı artık hayvan,
Sonra gömüldüm mindere, sonra daldım hayallere,
Sonra Kuzgun'u düşündüm, geçmiş yüzyıllardan kalan,
Ne demek istediğini böyle kulağımda kalan.
Çatlak çatlak: "Hiçbir zaman."

Oturup düşündümöyle, söylemeden tek söz bile
Ateşli gözleri şimdi göğsümün içini yakan
Durup o Kuzgun'a baktım, mindere gömüldü başım,
Kadife kaplı mindere, üzerine ışık vuran,
Elleri Lenor'un artık mor mindere, ışık vuran,
Değmeyecek hiçbir zaman!

Sanki ağırlaştı hava, çınlayan adımlarıyla
Melek geçti, ellerinde görünmeyen bir buhurdan.
"Aptal," dedim, "dön hayata; Tanrın sana acımış da
Meleklerini yollamış kurtul diye o anıdan;
İç bu iksiri de unut, kurtul artık o anıdan."
Dedi Kuzgun: "Hiçbir zaman."

"Geldin bir kere nasılsa, cehennemlerden mi yoksa?
Ey kutsal yaratık" dedim, "uğursuz kuş ya da şeytan!
Bu çorak ülkede teksin, yine de çıkıyor sesin,
Korkuların hortladığı evimde, n'olur anlatsan
Acılarımın ilacı oralarda mı, anlatsan..."
Dedi Kuzgun: "Hiçbir zaman."

"Şu yukarda dönen gökle Tanrıyı seversen söyle,
Ey kutsal yaratık" dedim, "uğursuz kuş ya da şeytan!
Azalt biraz kederimi, söyle ruhum cennette mi
Buluşacak o Lenor'la, adı meleklerce konan,
O sevgili, eşsiz kızla, adı meleklerce konan?"
Dedi Kuzgun: "Hiçbir zaman."

Kalkıp haykırdım: "Getirsin ayrılışı bu sözlerin
Rüzgârlara dön yeniden, Ölüm kıyısına uzan!
Hatıra bırakma sakın, bir tüyün bile kalmasın
Dağıtma yalnızlığımı! Bırak beni, git kapımdan!
Yüreğimden çek gaganı, çıkar artık, git kapımdan!"
Dedi Kuzgun: "Hiçbir zaman."

Oda kapımın üstünde, Pallas'ın solgun büstünde
Oturmakta, oturmakta Kuzgun hiç kıpırdamadan;
Hayal kuran bir iblisin gözleriyle derin derin
Bakarken yansıyor koyu gölgesi o tahtalardan,
O gölgede yüzen ruhum kurtulup da tahtalardan
Kalkmayacak - hiçbir zaman!

Çeviren: Ülkü Tamer

MİHAİL LERMONTOV

1814-1841, Rusya.

BİR ŞİİR DEFTERİ İÇİN

1.

Hayır, ilgi beklemiyorum ben
Hüzünlü sayıklamalarına ruhumun.
Alışkınım el çekmeye isteklerimden
Eski günlerinden beri çocukluğumun.
Yazdıklarımdan da bir şey beklemem
Fakat isterim ki yıllar sonra
Kısa, fakat isyancı bir ömürden
Bir iz kalmış olsun onlarda.

2

Kim bilir, belki günün birinde
Tüm sayfaları hızla geçerken
Takılıp kalacaksınız bu dizelere
Mırıldanarak: "Haklıymış gerçekten".
Belki o sevinçsiz şiir uzun süre
Durduracak üstünde bakışlarınızı;
Bir mezar taşının yol üstünde
Durdurması gibi bir yabancıyı.

(1830)

ŞAİRİN ÖLÜMÜ

İntikam çar, intikam!
Kapanıyorum ayaklarına
Adil ol ve katili cezalandır.
Ki onun idamı gelecek çağlara
Senin haklı yargını duyursun
Ki caniler örnek bulsun onda.

Şair öldü! -kuluydu namusun-
Düştü, karalanmış, söylentilerle.
Düştü intikam özlemiyle, göğsünde bir kurşun
Eğerek gururlu başını yere.

Utancını değersiz tahkirlerin
Taşıyamazdı şairin kalbi
O başkaldırdı yargısına sosyetenin
Ve öldürüldü, yapyalnız, önceki gibi...

Öldürüldü, neye yarar şimdi gözyaşları
Neye yarar boş övgülerin gereksiz korosu
Neye yarar zavallı özür mırıltıları
Kader oynadı oyununu.

İlkin kinle kovan siz değil miydiniz
Onun özgür ve cesur yeteneğini?
Ve eğlenmek için körüklediniz
Bir yangını, ki belli belirsizdi.

Daha ne? Eğlenin... Son ıstıraplara
Dayanmaya artık gücü yetmezdi
Söndü bir meşale gibi eşsiz deha
Soldu alnındaki zafer çelengi.

Kurtuluş yok, soğukkanlılıkla
Katil indirdi vuruşu
Titremede elindeki tabanca
Yüreği sanki donmuştu

Şaşacak ne var, uzaktan onu
O benzeyeni yüzlerce kaçağa
Fırlatmıştı bize kaderin buyruğu
Talih ve rütbe avına

Gülerek küstahça aşağsıyordu
Yabancı bir toprağın göreneklerini
O bizim şansımızı esirgeyemezdi
Ve bu kanlı an düşünemezdi
Elini neye kaldırdığını.
.....
Sesleri, o eşsiz şarkıların dindi
Bir daha duyulmamacasına.
Dar ve sevimsiz sığınağında şimdi
Susuyor şair, bir mühür ağzında.

ANAYURT

Seviyorum yurdumu, fakat tuhaf bir aşkla
Mantığım yenemiyor bu sevgiyi.
Ne şan, satın alınmış kanla
Ne kibirli bir güvenin erinci
Karanlık eskinin gizemli söylenceleri ne de
Sevinçli imgeler uyandırmıyor bende...
- Kendim de bilmem niçin - fakat seviyorum ben
Soğuk suskunluğunu yurdumun bozkırlarının
Sınırsız dalgalanışını yurdumun ormanlarının
Ve taşmalarını nehirlerin, denizlere benzeyen...
Tutkunun sarsılmaya köy yollarında bir yaylıda
Ve usul bir bakışla delerek gölgesini gecenin
İçimde bir han özlemi, rastlamaya şurda burda
Titreyen ışıklarına kederli köylerin...
Severim hasattan sonra ateşlenen tarlanın dumanını
Ve ağırlık kolunu, bozkırdan geçiren geceyi.
Severim ağaran bir çift kayın ağacını
Tepede, sarı tarlanın ortasındaki...
Duyduğum sevince yabancıdır çoğu
Gördüğümde dolu harman yerini;
Pencereyi, oyma pancurlu,
Samanla örtülü kulübeyi...
Ve çiyli bir akşam, eğlence zamanı
Gece yarısına kadar bakabilirim dansa
Tepinerek, ıslık çalarak yaptıkları
Sarhoş mujiklerin bağıra çağıra....

(1841)

Çeviren: Ataol Behramoğlu

CHARLES BAUDELAIRE

1821-1867, Fransa.

İNSAN VE DENİZ

Sen, hür adam, seveceksin denizi her zaman;
Deniz aynandır senin, kendini seyredersin
Bakarken, akıp giden dalgaların ardından.
Sen de o kadar acı bir girdaba benzersin.

Haz duyarsın sulardaki aksine dalmaktan;
Gözlerinden, kollarından öpersin; ve kalbin
Kendi derdini duyup avunur çoğu zaman,
O azgın, o vahşi haykırışında denizin.

Kendi âleminizdesinizdir ikiniz de.
Kimse bilmez, ey ruh, uçurumlarını senin;
Sırlarınız daima, daima içinizde;
Ey deniz, nerde senin iç hazinelerin?

Ama işte gene binlerce yıldanberi
Cenkleşir durursunuz, duymadan acı, keder;
Ne kadar seversiniz çırpınmayı, ölmeyi,
Ey hırslarına gem vurulmayan kardeşler!

Çeviren: O. V. Kanık

BALKON

Hatıralar annesi, sevgililer sultanı,
Ey beni şad eden yar, ey tapındığım kadın!
Ocak başında seviştiğimiz o zamanı,
O canım akşamları elbette hatırlarsın,
Hatıralar annesi, sevgililer sultanı!

O akşamlar, kömür aleviyle aydınlanan,
Ya pembe buğulu akşamlar, balkonda geçen.
Başım göğsünde, ne severdin beni o zaman!
Ne söyledikse çoğu ölmeyecek şeylerden!
O akşamlar, kömür aleviyle aydınlanan!

Ne güzeldir güneşler sıcak yaz akşamları!
Kainat ne derindir, kalp ne kudretle çarpar!
Üstüne eğilirken ey akşamın pınarı,
Sanırdım ciğerimde kanın kokusu var.
Ne güzeldir güneşler sıcak yaz akşamları!

Kalınlaşan bir duvardı aramızda gece.
Seçerdim o karanlıkta gözbebeklerini;
Mest olur, mahvolurdum nefesini içtikçe.
Bulmuştu ayakların ellerimde yerini.
Kalınlaşan bir duvardı aramızda gece.

Bana vergi o tatlı demleri hatırlamak;
Yeniden yaşadığım, dizlerinin dibinde.
O "mestinaz" güzelliğini boştur aramak,
Sevgili vücudundan, kalbinden başka yerde,
Bana vergi o tatlı demleri hatırlamak!

O yeminler, kokular, sonu gelmez öpüşler;
Dipsiz bir uçurumdan tekrar doğacak mıdır,
Nasıl yükselirse göğe taptaze güneşler.
Güneşler ki en derin denizlerde yıkanır.
O yeminler, kokular, sonu gelmez öpüşler!

Çeviren: C. S. Tarancı

İÇE KAPANIŞ

Derdim, yeter, sakin ol, dinlen biraz artık;
Akşam olsa diyordun, işte oldu akşam
Siyah örtülere sardı şehri karanlık;
Kimine huzur iner gökten, kimine gam.

Bırak, şehrin iğrenç kalabalığı gitsin,
Yesin kamçısını hazzın sefil cümbüşte
Toplasın acı meyvesini nedametin
Sen gel, derdim, ver elini bana, gel şöyle.

Bak göğün balkonlarından, geçmiş seneler
Eski zaman esvaplarıyla eğilmişler;
Hüzün yükseliyor, güler yüzle sulardan.

Seyret bir kemerde yorgun ölen güneşi
Ve uzun bir kefen gibi doğuyu saran
Geceyi dinle, yürüyen tatlı geceyi.

Çeviren: Sabahattin Eyüboğlu

ÂŞIKLARIN ÖLÜMÜ

Yatağımız olacak, hafif kokuyla dolu,
Divanımız olacak, bir mezar gibi derin,
Bizim için açılmış, en güzel iklimlerin
O garip çiçekleri süsleyecek konsolu.

Son sıcaklıklarını sarf edecek hovarda,
Birer ulu meşale olacak kalplerimiz;
Çifte ışıklarından gidip gelecek bir iz
İkimizin ruhunda, o ikiz aynalarda.

Pembe, lahuti mavi bir akşam saatinde,
"Veda"yla dolu, uzun bir hıçkırık halinde
Yanacak aramızda bir tek şimşeğin feri;

Nihayet kapıları biraz aralayarak,
Sadık ve şen bir melek gelip uyandıracak
Buğulu aynaları ve ölmüş alevleri.

Çeviren: Sabri Esat Siyavuşgil

SEMPER EADEM

"Sana nerden geliyor, dedin, bu garip hüzün,
Çıkan deniz gibi çıplak ve siyah kayaya?"
- Hasadı erişti mi bir kere gönlümüzün,
Yaşamak bir dert olur! Bilinen bir muamma,

Pek sade bir ıstırap ve esrarsız, gizlisiz,
Ve tıpkı senin neşen gibi, herkese mahsus.
Vazgeç öyleyse sormaktan, güzel mütecessis!
Ve sesin o kadar tatlı bir sesken bile, sus!

Sus, cahil bihaber kadın! Her vakit hayran ruh!
Çocuk gülüşlü ağız! Hayattan daha fazla,
Çok defa ölüm bizi tutar ince bağlarla.

Bırak, bırak da kalbim mest olsun bir yalandan,
Yüzsün gözlerinde güzel bir rüyada gibi,
Ve kirpiklerinin gölgesinde yatsın bir zaman!

DÜŞMAN

Gençliğim bir karanlık fırtına oldu,
Birkaç yerinde parlak güneşler açan;
Öyle harap çıktım ki bu fırtınadan,
Bahçemde kızarmış tek tük meyve kaldı.

İşte fikirlerin güzüne ulaştım,
Suyun mezarlar gibi çukur açtığı
Sel basmış toprakları durmayıp gayrı,
Kürekler, tırmıklarla onarman lazım.

Boy atacak mı ki sırri gıdayı bulup
hayal ettiğin yeni çiçekler acep
Bir kumsal gibi yıkanmış bu topraklardan

- Ey acı! Ey acı! Zaman ömrü yiyor,
Ve kalbimizi kemiren sinsi düşman
Kaybettiğimiz kanla gelişip büyüyor!

ÇALAR SAAT

Çalar saat; uğursuz Allah, korkunç, birkarar,
Parmağı bizi tehdit eder, bize der: ''Hatırla!"
Bir hedefteymiş gibi dikilecek yakında
Dehşet dolu kalbinde ürpermiş ıstıraplar.
Kaçacak ufka doğru o buharı andıran
Zevk, kulisin nihayetinde bir rakkas gibi;
Her insanın bütün ömrü boyunca nasibi
Nimeti bir parça yiyor senden de her an.

Ve saniye, üçbinaltıyüz kere saatte
Fısıldıyor: Hatırla! Hatırla! - Koşan böcek
Sesiyle. Şimdi der: Ben geçmiş zamanım gerçek,
Ve emdim kirli hortumumla ömrünü işte!

Remember! Hatırla ey sefih! Esto memor!
(Aşinasıdır hançerem bütün lisanların.)
Dakikalar o külçelerdir ki fani çılgın,
Altınını almadan atmaması doğrudur!

Hatırla ki zaman muhteris bir kumarbazdır
Hilesiz kazanır, bu bir kanun, her koyuşta.
Gün sona eriyor; gece büyüyor; hatırla!
Susuzdur hep girdap; su saati boşalır.

Yakında çalacak saat ve ilahi kader,
Ve şan dolu fazilet, henüz bakire zevce,
Ve nedamet o dahi (ah! Son misafirhane!)
Ve hepsi diyecek: Vakit, koca ödlek! Geber!"

Çeviren: Ahmet Muhip Dranas

SEVİMLİ KORKUNÇ

Anlaşılmaz, mosmor bu gökyüzünden
Arapsaçı olmuş kaderin gibi
Söyle! Hangi düşüncelerdir inen
Bomboş ruhuna! Sen usu tüm kişi

Bitmez doymazlığı açgözlülüğün
Kararsızlık sinmiş karanlığından
Latin cennetinden kovulduğu gün
Ovide gibi ahlayıp puflayamam

HORTLAK

Canavar bakışlı ruhlar gibi
Yatağına geleceğim tekrar;
Süzüleceğim yanına kadar,
Dört yanım gecenin gölgeleri.

Öpecek, öpeceğim, esmerim,
Seni aydan soğuk öpüşlerle,
Nasıl sürünür, bir gibi yerle,
Yılan; seni öyle seveceğim.

Vakta ki soluk bir gün doğacak
Boş bulacaksın yattığın yeri,
Ki bütün gün soğuk kalacaktır.

Hayatın, gençliğin üzerinde
Sevgiyle hükmeder başkaları,
Bense hükmedeceğim, dehşetle.

GEZİ

Maxime du Camp'a

I

O harta, resim delisi çocuklar için
Cihandır oburluğu dindirecek azık.
Dünya lambaların ışığında ne engin!
Hatıraların gözünde ise minnacık!

Alnımızda ateş bir sabah yoldayızdır,
Zehir gibi arzularla kin dolu yürek,
Sonlu denizde sonsuzluğumuz sallanır,
Yürürüz suların raksını dinleyerek!

Kimi memnun rezil bir ilden kaçtığına
Kimi soy ve sopundan iğrenmiş ve kimi
Dalmış bir kadın gözündeki yıldızlara
Bir kadın, gaddar büyücü Kirke misali.

Çeviren: Orhan Veli Kanık

BENSİZ OLACAK HER ŞEY!

Bu akşam ölebilirim, rüzgâr, güneş, sağanak,
Kalbimi, kemiklerimi etti mi tarümar,
Her şey bitti demektir; ne rüya ne uyanmak!
Aralarında olamayacağım yıldızlar?

Şu uzak dünyaların her tarafımda, yer yer,
Ruha kasvet veren ıssız yolların yolcusu,
Bizim gibi düşünür kardeş beşeriyetler;
Ellerini uzatan her gece bize doğru,

Evet, her yerde kardeşler; bizim gibi yalnız!
Onlar bize işaret edenler geceleri,
Hüzünlerinden! Ah hiç kavuşmayacak mıyız?
Mihnette birbirimizi avuturduk gayri.

Yaklaşacak birbirine bir gün seyyareler,
Bu muhakkak sökecek belki evrensel şafak,
O zaman! Meczupların türküsü bunu söyler;
Allaha karşı bir kardeş çığlığı olacak.

Heyhat o günlerden evvel, rüzgâr, güneş, sağanak,
Kalbimi, kemiklerimi etmiştir tarümar.
Bensiz olacak her şey! Ne rüya, ne uyanmak!
Ah aralarında olamadığım yıldızlar.

Çeviren: Cahit Sıtkı Tarancı

CYTHERE'E YOLCULUK

Kalbim, bir kuş gibi, hür ve şen şatır
Uçuyordu kanatlar gergin; halatlar gergin
Ve gemi kayıyordu, ışık saçan güneşin
Sarhoş ettiği melek, sularda ağır ağır.

Bu kara, bu mahzun ada hangisi?
Bu Cythere, şarkıda yaşayan diyar;
İhtiyar çocuklara Eldorado ninnisi;
Halbuki zavallı bir toprak, dostlar!..

Tatlı sırlar adası ve kalp bayramlarının.
Tutmuş meşhur Venüs'ün güzel, mağrur hayali
Bir koku gibi, deniz ve göğünü, anlarsın.
Aşk, bahtsızlık doldurur ruhlara onun eli.

Yeşillikler, açılmış çiçeklerin ülkesi,
Yok sana kapılmamış tek millet, tek bir kimse.
Havanda öyle uçar dindar kalplerin sesi
Gül bahçesi üstünde koku nasıl yüzerse.

Veya bitmez ötüşü vahşi bir güvercinin...
- Cythere artık pek zayıf insanların toprağı;
Artık bir çakıl çölü, çığlıklar acı, derin.
Buna rağmen var bence bir tuhaf başkalığı.

Bu bir tapınak değil, bir orman gölgesinde,
Ki bir genç rahibenin, -çiçeklerle sevişmiş-,
Gittiği yer, vücudu sır alevinde pişmiş,
Rüzgarların varlığı eteğinin sesinde...

Fakat işte sahili ta kökünden uçuran
Kuşlarla yelkenleri birbirine katan su!
Gördük ki üç ayaklı bir darağacıydı bu,
Siyah bir selvi gibi gökten apayrı duran.

Biraz önce asılmış genç avları üstüne
Çullanmış yiyorlardı çılgın yırtıcı kuşlar.
Kafir gagalarını can evine sokmuşlar
Her kanlı noktasından, gözleri döne döne.

Gözleri iki delik, karın kısmı boşalmış,
Kalçaları üstüne akıyor barsakları.
Cellatlar ağza kadar iğrenç zevklere dalmış,
İğrenç zevklere batmış gaga ve kursakları.

Ayakları altında, bin ağızlı bir sürü,
Burun havaya kalkık, fır fır dönüyorlardı.
En büyüğü ortada, çığrışıyorlar: "Yürü."
- Bir cellat dört yanında binbir yardımcı vardı.-

Ey Cythere'in, çok güzel bir semanın çocuğu
Bütün bu acıları sessizce çekeceksin!
O hayasız tapınman sebebi işkencenin;
Mezardan mahrum eden, günahların soluğu.

Senin acın yazılı en duygulu yerime!
Görünce seni yavrum, o sarkık kol ve elleri,
Yükseliyor bir kusma gibi ta dişlerime
Eski acılarımın kabarık, uzun nehri.

Ey aziz hatıralar şahı biçare şeytan!
Senin önünde duydum, panter ve kargaların
Kuvvet ve şiddetini, çene ve gagaların,
Didik didik edecek kadar bana can atan.

- Sema cazibedardı, deniz bir su, yekpare;
Fakat her şey kapkara ve kanlı benim için.
Bir hüzün sisi sarmış ne yazık ki çepçevre,
Kalın bir kefen gibi, etrafını kalbimin.

Senin adında Venüs! Buldum bir tek şey gerçek;
Gölgemin asıldığı hayali bir sehpa, ah!
Tiksinmeden vücut ve kalbimi seyredecek
Kuvvet ve cesareti ver bana Rahim Allah!

Çeviren: Sezai Karakoç

FYODOR DOSTOYEVSKİ

1821-1881, Rusya

YERALTINDAN NOTLAR

IX

Elbette şaka ediyorum, sayın okuyucularım, şakalarımın bayat kaçtığını da bilmiyor değilim; ama söylediklerimin tümünü şaka sanmak da doğru değildir. Belki dişlerimi gıcırdata gıcırdata takılıyorum size. Baylar, ne olur, canıma okuyan bazı sorunların çözümünü verin ben de kurtulayım! Örneğin, bir insanı köklü alışkanlıklarından kurtarmak, iradesini bilimin, sağduyunun verileriyle bağdaşacak biçimde düzenlemek istiyorsunuz. İnsanın böyle bir değişikliğe uğratılmasının yalnız olanaklı değil, aynı zamanda *gerekli* olduğunu nereden çıkarıyorsunuz? Hangi sebeple isteklerimizin yeni baştan düzeltilmeye *muhtaç* olduğunu söylüyorsunuz? Kısacası, bu düzeltmenin insana gerçekten yararlı olacağını nerden biliyorsunuz? Açık konuşalım; mantığın ve aritmetiğin sağlama bağladığı, gerçek, normal çıkarlarımıza aykırı gitmemenin bizler için tek çıkar yol, bütün insanlık için de şaşmaz kural olduğuna nasıl *yüzde yüz* inanıyorsunuz? Böyle bir şey şimdilik sizin bir tahmininiz olmaktan ileri geçemez. Bunun bir mantık kuralı olduğunu kabul etsek bile, belki de insanlık için aynı şey değildir. Okuyucularım, sakın beni deli sanmayınız? İzin verirseniz size daha söyleyeceklerim var. İnsanın doğuştan yaratıcılığa, amacına bilinçle ilerlemeye, durmadan kuran bir mühendisliğe, yani *nereye olursa olsun* kendine yol açmaya mahkûm edilmiş bir varlık olduğunu kabul ederim. Kim bilir, belki de bu yol açmaya mahkûm edilişi yüzünden, insanın canı şöyle arada bir kaçamak yapmak ister. Dahası var, içi dışı bir işadamları bütün ahmaklıklarına karşın belki de yolun *nereye olursa olsun* bir yere gittiğinin farkındadırlar. Onlarca asıl sorun, yolun bir yere gitmesi değil, yalnızca gitmesidir ve hepimizin bildiği gibi, tembellik bütün kusurların anası olduğu için, doğanın uslu çocuklarının mühendislik mesleğini küçümseyip kendilerini her kötülüğün başı olan tembelliğin kucağına bırakmamasıdır..

İnsanın yaratmayı, yol açmayı sevdiği su götürmez bir gerçektir. Ama sorarım size, neden bir yandan da yıkmaya, her şeyi darmadağın etmeye bayılır? Yanıtlar mısınız bu sorumu? Bu konuda ayrıca birkaç sözüm daha var. Sakın in-

sanoğlu hedefe ulaşmaktan, kurmakta olduğu yapıyı bitirmekten içgüdüsel bir ürküntü duyduğu için yıkmayı, bozup dağıtmayı seviyor olmasın? (Bu işi yaparken öyle bir tat alır ki, deme gitsin!) İnsanın yapıyı yakından değil de uzaktan sevdiğini, onun içinde oturmayı değil yalnızca kurmayı, sonunda da karıncalar, koyunlar gibi *animaux domestiques*'e* bırakmayı düşündüğünü yadsıyabilir miyiz? Karıncalara gelince, onların ev yapma düşünceleri bambaşkadır. Karınca yuvası denilen, yıkılmak bilmez, şaşılası bir yapıları vardır.

Saygıdeğer karıncalar yapı işine karınca yuvasıyla başlayıp hâlâ da öyle sürdürmekle olumlu, direşken (sebatlı) davranış adına büyük bir onur kazanmışlardır. Gelgeç gönüllü, tutarsız bir yaratık olan insanoğlu ise, belki de satranç oyuncuları gibi hedefi değil, hedefe giden yolu sever. Kim bilir, belki de (Doğruluğuna bel bağlayamayız kuşkusuz.) İnsanın yöneldiği tek hedef, hedefini elde etmek için harcadığı sürekli çabadır, başka bir deyişle yaşamın kendisidir. Oysa hedef iki kere iki dörtten, bir formülden başka bir şey olamaz; iki kere iki dört ise yaşam değildir, beyler, ancak ölümün başlangıcıdır. İnsan iki kere iki dörtten, en azından bir korku duymuştur, bu korku benim şu anda bile içimdedir. Evet, insanın tek yaptığı şey, iki kere iki dörtlerin peşine düşmek, okyanusları aşmak, bu uğurda seve seve yaşamını vermektir; ama öbür yandan aradığını bulacağı için de ödü patlar. Çünkü bulursa arayacak başka bir şeyi kalmayacağını hissetmektedir. İşçiler işlerini bitirince para alırlar; daha sonra da gidecekleri bir meyhane, düşecekleri bir de karakol çıkar nasıl olsa. İşte size bir haftalık iş güç. Peki, ama bizler nerelere gideriz? Onun için hedefe her varışta bir tedirginlik duyulur. İnsanoğlu amacına doğru ilerlemeyi sever, fakat amacını elde etmeyi değil. Çok gülünç bir durum doğrusu. İnsanın yaratılıştan gülünç bir varlık olmasındadır bütün terslikler zaten. İki kere iki dört gene de çekilmez bir şey. İki kere iki dört, bana sorarsanız, bir küstahlıktır. İki kere iki dört, ellerini böğrüne dayayarak yolumuzu kesen, sağa sola tükrük atan bir külhanbeyin ta kendisidir. İki kere iki dördün yetkinliğine (mükemmelliğine) inanırım, ama en çok övülmeye değer bir şey varsa, o da iki kere ikinin beş etmesidir.

Peki ama nasıl oluyor da, siz, yalnız olumlu, normal durumların, kısacası refahın insan çıkarlarına uygun olduğunu böylesine kendinizden emin, böbürlene böbürlene söyleyebiliyorsunuz? Mantığınızın çıkar konusunda yanıldığını hiç düşünmediniz mi? Belki de insan yalnız refahı sevmiyor, refah kadar da acılardan hoşlanıyordur. İnsanoğlu için acıların refah derecesinde yararlı olması da mümkündür. Şurası kesindir ki, bizler, acıyı bazen tutkuya varan bir sevgiyle severiz. Bunu anlamak için dünya tarihine başvurmaya gerek yok; eğer siz de bir insansanız, azıcık da olsa yaşamışsanız, kendinize danışın yeter. Benim düşüncemi sorarsanız, yalnız refahı sevmek ayıptır üstelik. Sonu iyi mi olur, kötü mü, orasını bilmem, ama bir şeyi devirip kırmanın bazen hoş bir yanı vardır. Bu bakımdan ne başlı başına refahı, ne de acıları tutarım. Ben yalnız kaprislerimden ve istediğim her an kapris yapabilmekten yanayım. Sırça köşkte acı ise bütün bütüne yakışıksız düşer, çünkü acı demek kuşku demektir. İçinizde kuşku uyandıran bir sırça köşk nasıl bir şey olurdu dersiniz?

Yine de şuna iyice inandım ki, insanoğlu karışıklık çıkarmaktan, kırıp dökmekten kendini alamayacaktı. Acı duymak anlamanın tek kaynağıdır. Her ne kadar notlarımın başında anlamayı insanın baş belası saydığımı söyledimse

*Evcil hayvanlar (Fransızca).

de, insanın anlamayı sevdiğini, onu dünyanın hiçbir zevkine değişmeyeceğini biliyorum. Anlama iki kere ikiyle oranlanmayacak bir yüceliktedir. İki kere ikiden sonra artık yalnız yapacak değil, tanıyacak bir şey de kalmamıştır. Olsa olsa beş duyunuzu körleştirip düşüncelere dalarsınız, o kadar. Gerçi anlama da insanı aynı sonuca götürür, yani gene yapacak işiniz kalmaz, ama hiç olmazsa kendi kendinizi döverek biraz olsun canlanabilirsiniz. Gerici bir davranış olmakla birlikte, hiç yoktan iyidir.

X

Siz, yıkılmak nedir bilmez bir sırça köşke, yani gizliden gizliye de olsa dilinizi çıkaramayacağınız, nanik yapamayacağınız bir sırça köşke inanmışsınız. İşte benim bu köşkten korkmamın nedeni belki de onun sırçadan oluşu, sonuna dek ayakta kalışı ve gizlice de olsa dilimi çıkaramayışımdır.

Bakın, yağmur yağarken köşk yerine bir kümes görsem, ıslanmamak için belki kümese girerim, ama beni yağmurdan korudu diye de şükran borcumu ödemek için kümese köşk gözüyle bakmam. Bana gülüyorsunuz, hatta kümesle köşk arasında bir ayrım olmadığını haykırıyorsunuz. Biz, eğer yalnız ıslanmamak için yaşıyorsak, ben de sizin dediğinize katılırım.

Ancak yaşamın yalnız bu olmadığına, yaşadıktan sonra bütün ömrüm köşklerde, saraylarda geçmesi gerektiğine kafam saplanmışsa, yapacağım başka bir şey yoktur. Bütün isteğim, emelim bundadır artık. Beni bu saplantıdan kurtarmak için isteğimi değiştirmelisiniz. Peki, isteğimi değiştirip bir başkasıyla gözümü kamaştırın, bana başka bir ülkü verin! Ama şimdilik benden kümesi sırça köşk olarak görmemi istemeyin! Varsın sırça köşk uydurma olsun; doğa yasalarına göre aslı astarı olmayan bu düşü, aptallığımdan, soyumuza özgü birtakım köhne, akıldışı alışkanlıklara kapılarak ben uydurmuş olayım. Sırça köşkün gerçekte olmamasından bana ne? Onu isteklerimde yaşatıyorsam, daha doğrusu, isteklerim var oldukça o da varsa ötesi beni ilgilendirir mi? Yoksa gene mi gülüyorsunuz? İstediğiniz kadar gülün; ben bütün alaylara katlanırım, karnım açken gene de tok olduğumu söyleyemem. Uzlaşmayla avunamayacağımı, doğa yasalarına göre var olması gereken, gerçekten de var olan kısır döngüyle yetinemeyeceğimi biliyorum. Bin yıllık sözleşmeli yoksul kiracılarla dolu, her olasılığa karşı, kapısında dişçi Wagenheim'ın tabelası bulunan bir apartmanı, baş tacı ettiğim emelim sayamam. İsteklerimi ortadan kaldırıp ülkülerimi yok ettikten sonra bana daha iyi bir amaç gösterin, seve seve peşinizden koşayım. "Uğraşmaya değmez" derseniz benden de aynı karşılığı alırsınız. Şurada ciddi konular üstünde kafa patlatıp duruyoruz, ama siz benim sözlerime kulak asmazsanız, öyle olsun, yalvarmaya hiç niyetim yok. Benim yeraltım bana yeter.

Yaşadığım sürece isteklerim de ölmemişse, kurduğunuz yapıya tek tuğla korsam ellerim kırılsın! Demin sırça köşkü salt dilimi çıkaramayacağım için yadsıyışıma bakmayın. Dil çıkarmaya bayıldığımdan söylemedim bunu. Belki de, yapılarınızdan bir tekinin bile dil çıkarılamayacak türden olmayışı kızdırıyor beni. Dilimi çıkarma isteğini duyurmayacak değişiklikler yapılsın, şükran duygularımı göstermek için dilimi bile keserim. Yoksa bana ne elin yapısından, nerede nasıl oturduğundan! Peki, ama niçin ben böyle isteklerle yaratılmışım? Bütün varlığımla kocaman bir yalan olduğum sonucuna varmak için

mi yaratıldım ben! Tek amacım bu mudur? İnanmıyorum.

Size şunu söyleyeyim ki, benim gibi yeraltı adamlarının dizginini sıkı tutmak gerekir. Kırk yıl yeraltında sesimizi çıkarmadan otururuz, ama bir de fırsatını bulup yeryüzüne çıktık mı, dırdırımızdan kurtulamazsınız.

XI

Varıp dayandığımız sonuç: En iyisi hiçbir şey yapmamak! Bir köşeye çekilip seyirci kalmaktan iyisi var mı? Onun için yaşasın yeraltı! Normal insanı ölesiye kıskandığımı söyledim, gördüğüm kadarıyla gene de onların durumunda olmak istemem. (Kıskanmaktan geri durmayacağım gene de. Ama hayır, hayır, ne olursa olsun yeraltı daha kazançlı!) Orada hiç olmazsa insan.. Eh!.. Şimdi bile yalan söylüyorum. Yalan, çünkü iyi olanın yeraltı değil, özlemini duyduğum, ama bir türlü elde edemediğim başka, bambaşka bir şey olduğunu iki kere ikinin dört ettiği gibi biliyorum. Cehenneme kadar yolu var yeraltının

Ah, şimdi şuraya yazdıklarımın bir bölümüne bari inansam başka ne isterdim! Yemin ederim ki, beyler, şu çiziktirdiklerimin bir sözcüğüne bile inanmıyorum. Daha doğrusu belki inanıyorum, ama bir yandan da nedense her sözümün yalan olduğunu hissediyor, kuşkular önünde kıvranıyorum.

- Öyleyse ne diye yazdınız bunları? diyeceksiniz.

- İşsiz güçsüz olarak sizi de yeraltına sokup kırk yıl sonra 'Durumunuz nicedir?" diye sormaya gelsem, sizin karşılığınız ne olurdu? İnsan kırk yıl tek başına, işsiz güçsüz bırakılır mı, efendim?

Başınızı hor görürcesine sallayarak, belki de;

- Bu ne utanmazlık, bu ne alçaklık! diyeceksiniz. Yaşamaya susadığınız halde, dolambaçlı mantık yollarıyla yaşam sorunlarını tartışmaya kalkışıyorsunuz. Hem sırnaşık, küstahça davranışlarda bulunuyorsunuz hem de korkudan ödünüz patlıyor. Saçmaladığınız zaman keyfinize diyecek yok, ama küstahlığa başladınız mı, hemen ürküyor, özür üstüne özür diliyorsunuz. Bir yandan bize korkmadığınızı söylüyor, öte yandan yaltaklanmaktan geri durmuyorsunuz. Bizi hıncınızdan dişlerinizi gıcırdattığınıza inandırmaya çalışırken güldürmek için nükteler savuruyorsunuz. Nüktelerinizin bayat olduğunu bilmiyor değilsiniz, ama taşıdıkları edebi değer dolayısıyla da pek sevinmiş görünüyorsunuz. Belki gerçekten acı çektiniz, fakat çektiğiniz acılara hiç mi hiç saygınız yok! Söylediklerinizde doğru olmakla birlikte efendilik eksik sizde; gururunuz yüzünden ufacık bir şeyi sorun yapıp içinizdeki gerçeğin ipini pazara çıkarıyor, değerini beş paralık ediyorsunuz. Bir şeyler söylemek istediğiniz anlaşılıyor, fakat korkudan son sözleri geveleyip duruyorsunuz. Açık konuşacak kadar kararlı değilsiniz, ürkekçe bir küstahlık sizinki. Anlayışınızla övünüyorsunuz, bir yandan da ikircimlerle dolusunuz; çünkü kafanız işlediği halde yüreğiniz kötülük batağına gömülmüş; oysa yüreği temiz olmayanın anlayışı da kıttır. Ya o küstahlığınız, sırnaşmanız, kırıtmalarınız! Yalan, yalan, hepsi yalan!

Yukarıdaki sözlerinizi de ben uydurdum kuşkusuz. Onlar da yeraltından çıkmadır. Kırk yıldır kapı aralığından konuşmalarınızı dinlemekteyim. Kafam hep böyle şeylerle dolu olduğu için uydurmak da kolay oluyor. Ezbere bildiğim bu sözlere edebi bir biçim verdim, o kadar...

Peki ama bütün bunları yayımlayarak üstelik bir de sizlere okutacağımı düşü-

necek kadar ağırbaşlılıktan yoksun musunuz? Sonra, bir sorun daha var: Sizlere niçin "beyler, efendiler, okuyucularım!" diye sesleniyorum? Az sonra yazacağım itiraflar ne yayımlanabilir ne de başkalarına okutulur türdendir. En azından ben kendimde bu güveni bulamıyorum, hem bulsam ne çıkar!.. Fakat ne yaparsınız ki, içime bir heves düştü, ben de bu hevesi gerçekleştirmeye çalışacağım. Durum şu:

Her insanın anılarında herkese söyleyemeyeceği, ancak dostlarına açabileceği şeyler vardır. Hatta dostlarına bile açılamayacak, gizli kalması koşuluyla kendi kendimize itirafta bulunacağımız durumlar olur. Ama bir de öyleleri vardır ki, kendi kendimize bile açmaktan korkarız. Her aklı başında insanın dağarcığında bile böyleleri yığınla bulunur. Daha doğrusu, insan aklını başına topladıkça bunların da sayısı artar. Geçenlerde, eski serüvenlerimi kafamda şöyle bir toparlayayım diye karar verdiğim halde şimdi bir türlü yapamıyor, büyük bir tedirginlikle çoğunu geçiştirmeye çalışıyorum. Yalnız anımsamakla kalmayıp, bunları bir de yazmaya karar verdiğim şu anda bir deneme yapacağım. Insan hiç olmazsa kendi kendisiyle içli dışlı olabiliyor, gerçekleri çekinmeden söyleyebiliyor mu? Sırası gelmişken belirteyim; Heine, doğru bir özgeçmiş yazmanın mümkün olmadığını, insanın kendi hakkında bir sürü yalan söylemeden edemeyeceğini ileri sürer. Heine'ye sorarsanız Rousseau itiraflarında yalan üstüne yalan kıvırmış, üstelik bunları gururu yüzünden bile bile yapmıştır. Heine'nin haklı olduğuna inanıyorum; insan salt gururu yüzünden cinayet yalanlarına dek bulaştırabilir kendini, böyle bir gururun ne menem bir şey olduğunu da pek iyi biliyorum. Ama Heine, toplum önünde içini döken birinden söz ediyordu. Oysa ben kendim için yazıyorum, okuyucularla konuşmakla, bana da kolay gelen, alışılmış bir yazı biçimine uymuş oluyorum; bunu bir kez daha, açıkça belirtirim. Bütün yaptığım, pek de gerekli olmayan bir geleneğe bağlı kalmaktır; yoksa okuyucularım olmayacak hiçbir zaman. Yukarıda da söyledim ya...

Anılarımın düzenine aldırış bile etmeyeceğim. Aklıma nasıl gelirse öylece kâğıda aktaracağım..

Ama sözlerime takılarak; "Gerçekten okuyucularınız olmayacağını öngördüğünüze göre, ne diye kendi kendinize, hem de kâğıt üstünde birtakım koşullar ileri sürüyor; tertip, düzen düşünmeden, aklınıza geldiği gibi yazacağınızı söylüyorsunuz? Bu açıklamayı yapmanızın, üstelik bir de ezilip büzülmenizin sebebi ne olabilir?" diyeceksiniz..

Buna;

- Ne bileyim ben! diye karşılık vereceğim.

Hayli karışık bir konudur bu. Belki ödleğin biriyimdir de ondan böyle yapıyorum. Belki de yazarken daha ciddi olmak için gözümün önüne okuyucuları getirmek istiyorum. Sebep mi ararsınız!

Bir nokta daha var: Neden anılarımı ille de yazmak istiyorum? Okuyucular için olmadığına göre, anılarımı kâğıda dökmeden, zihnimden geçirmekle yetinemez miydim?

Orası öyle, ama anılarım kâğıt üzerinde daha bir görkemli duruyor. Böylece etkisi daha da artacak, kişiliğim üstünde daha doğru bir yargıya varabileceğim; buna bir de üslup güzelliği eklenecek. Ayrıca, içimi dökmekle belki rahatlayacağım. Sırası gelmişken söyleyeyim, eski bir anım var ki, şu sıralar canımı sıkıp duruyor. Geçenlerde birden kafama takıldı, o günden beri de, hep kula-

ğımda çınlayan hüzünlü bir müzik parçası gibi, bir türlü aklımdan çıkmıyor. Peki ama, ondan kurtulmam da gerekli. Böyle anıların yüzlercesi var bende, zaman zaman bunlardan bir tanesi üste çıkarak beni bunaltmaya başlar. Yazmakla bunlardan kurtulacağıma inanıyorum nedense. Bir kez denesem ne çıkar?

Üstelik, işsiz güçsüz, otura otura sıkıntıdan patlayacağım. Ama yazmak da bir çeşit iştir. Çalışmakla insanın iyi ve namuslu olacağını söylerler. Hiç olmazsa bu da bir şans....

Bugün kar yağıyor; sarı, bulanık, sulusepken gibi bir şey. Dün de, daha önceki günler de yağdı. Beni rahatsız edip duran o olay sulusepken yüzünden kafama takılsa gerek. Öyleyse bu da sulusepken üstüne bir anı olsun.

Çeviren: Mehmet Özgül

GUSTAVE FLAUBERT

1821 - 1880, Fransa.

II

ERMİŞ ANTONİUS VE ŞEYTAN'DAN

İşte o zaman koca bir gölge belirir yerde, doğal gölgeden daha belli belirsiz, çevresine de başka karaltılar dizili bir gölge.

Şeytan'dır bu; dirseğini kulübenin damına dayamış, iki kanadının altında, yavrularını emziren bir dev yarasa gibi, Yedi Büyük Günahı taşımaktadır; sırıtan kafaları hayal meyal görülür günahların.

Antonius, gözleri hep kapalı, kımıltısızlığının tadını çıkarmaktadır; hasırın üstüne rahatça serer kolunu bacağını..

Hasır tatlı gelir ona, gittikçe daha tatlı; o kadar ki içi pamuk dolar gibi şişer, yükselir hasır; bir yatak, yatağın ta kendisi olur; bir sandal olur; sular şıpırdar iki yanında.

Sağda ve solda iki uzun ve siyah kara parçası yükselir; ekilmiş tarlalar vardır üst yanlarında; yer yer de bir ceviz ağacı. Uzaktan çıngırak, dümbelek ve türkü söyleyen insan sesleri gelir. Serapis tapınağında uyuyup düş görmeye gidenlerdir bunlar. Antonius bilir bunu; -ve kayar, rüzgârın itişiyle kanalın iki kıyısı arasından. Papirüs yaprakları, insandan büyük kırmızı nilüfer çiçekleri eğilir üstüne. Sandalın dibine uzanmıştır. Arkada bir kürek sürüklenir sularda. Zaman zaman ılık bir yel eser ve ince sazlar hışırdar. Ufacık dalgaların mırıltısı azalır. Bir uyuşukluk gelir Antonius'un üstüne. Mısır'da keşiş olarak bir düşte görür gibi olur kendini.

Silkinip kalkar o zaman ayağa.

Rüya mı gördüm?.. Öyle açık seçikti ki rüya diyemiyorum. Dilim yanıyor? Susamışım!

Kulübesine girer, rasgele bir yeri yoklar.

Yer ıslak!... Yağmur mu yağdı? Bu da ne? Testi kırıkları! Testim kırılmış!.. Tulum nerde?

Tulumu bulur.

Boş! Bomboş!

Irmağa inmek en az üç saat ister. Gece de öyle karanlık ki yolumu bulamam. Bağırsaklarım kıvranıyor. Ekmek nerde?

Uzun zaman aradıktan sonra, yumurtadan küçük bir ekmek kabuğu bulur.

Nasıl olur? Çakallar yemiş olmasın? Hay Allah kahretsin!

Öfkeden yere atar ekmeği.

Atar atmaz da bir sofra çıkıverir ortaya, türlü türlü yiyeceklerle dolu.

Midye liflerinden yapılmış, İsfenklerin şeritleri gibi çizgi çizgi sofra örtüsü kendiliğinden ışık dalgaları çıkarmada. Üstünde koca koca kırmızı et parçaları, iri balıklar, tüyleri üstünde kuşlar, kılları üstünde dörtayaklılar, nerdeyse insan teni renginde meyveler, bembeyaz buz parçaları, mor billurdan ışıltılı sürahiler. Antonius sofranın ortasında, bütün gözeneklerinden buğular çıkan, ayakları karnının altında, gözleri yarı kapalı bir yaban domuzu görür ansızın ve, bu yaman hayvanı yiyebilmek özlemiyle içi içine sığmaz olur. Hiç görmediği birçok şeyler daha vardır sofrada. Siyah siyah kıymalar, altın rengi pelteler, üstünde mantarların havuzda nilüferler gibi yüzdüğü salçalar, bulutlara benzeyesiye hafif köpükler.

Bütün bunların reyhası engin denizin tuzlu kokusunu, çeşmelerin serinliğini, ormanların yüce soluğunu getirir Antonius'a. Burun deliklerini açar açabildiği kadar; ağzının suları akar; bu yıl, on yıl, bütün ömrünce yeter bana bunlar der içinden!

Faltaşı gibi açılan gözlerini yemekler üstünde gezdirdikçe daha başkaları gelir üst üste, köşeleri yıkılıp düşen bir ehram kurarak. Şaraplar başlar akmaya, balıklar kıpırdamaya; et yemeklerinin kanları kaynar; meyveler içlerini uzatır dışarı sevdalı dudaklar gibi. Sofra göğsüne kadar yükselir Antonius'un, çenesine kadar yükselir, ama şimdi bir tek tabak ve bir tek ekmek vardır üstünde, Antonius'un tam karşısında.

Antonius ekmeği almaya kalkar. Başka ekmekler gelir önüne.

Benim! Hepsi benim! Ama...

Antonius geriler.

Bir tekti demin, bak ne kadar var şimdi! Bir mucize öyleyse bu, İsa Tanrı'nın yarattığı mucizenin tıpkısı!....

Aman ne diye yapsın bunu! Dur hele! Bütün öte yanı da anlaşılır gibi değil bu işin! Ah! Şeytan! Defol! Defol!!

Sofraya bir tekme atar. Yok olur sofra.

Kalmadı ya hiç bir şey? Kalmadı!

Geniş bir soluk alır.

Ah! Zorlu bir ayartma saldırısıyda bu. Ama nasıl kurtardım kendimi!

Başını kaldırır, ayağı ses veren bir şeye çarpar.

Nedir bu?

Antonius eğilir.

Olur şey değil! Bir kupa! Bir yolcu geçerken düşürmüş herhalde. Olur ya...

Parmağını ıslatıp kupanın tozunu siler.

Parlıyor! Dökme! Ama hangi madenden, seçemiyorum.

Çırağı yakıp kupaya bakar.

Gümüş; ağzında yumurta biçimli süsler var; dibine de bir madalya yapışmış.

Madalyayı tırnağıyla söker.

Dökme bir para.. yedi sekiz drahmi eder. Etmez daha fazla. Etmesin! Bir koyun postu alabilirim ya bununla!!

Çırağın bir parıltısı kupayı aydınlatır.

Olur şey değil! Altın be! Evet... som altın!

Kupanın dibinde daha büyük bir para görür, onun altından başka paralar çıkarır.

Epeyce bir para bu! Üç öküz almaya yeter.. ya da bir küçük tarla!

Kupanın içi altın paralarla doluverir.

Ne tarlası! Yüz köle, bir sürü asker, daha neler, neler...

Kupanın ağzındaki pürtükler ayrılıp bir inci gerdanlık olur.

Bu incilerle imparatorun karısını bile ayartır insan!

Antonius bir atılışta avucunun içine kaydırıverir gerdanlığı. Sol eliyle kupayı tutmakta, öteki koluyla çırağı kaldırıp kupayı daha iyi aydınlatmaya çalışmaktadır. Bir fıskıyeden dökülen sular gibi, kupanın içinden elmaslar, kızıl yakutlar, gök yakutlar, kral yüzleri basılmış iri iri altınlar dökülüp bir tepecik yükselir kumun üstünde..

O ne? Bu ne? Babil, Yunan, Pers, Yahudi liraları! İskender, Demetrius, Ptolemaios, Caesar! Ama hiçbirinin bu kadar parası olmadı hiçbir zaman! Yapılmayacak şey olamaz bu parayla! Bitti bütün dertler artık! Şu ışıltılara bak, gözlerim kamaşıyor! Yüreğim coşup taşıyor! Ne iyi şey bu! Evet... Evet!... Biraz daha! Yeter demek yok! Durmadan denize atsam bunları, yine de kalır bana. Niçin yitirmeli ama? Saklarım hepsini; kimseye çıtlatmadan; bir oda kazdırırım kayalığa; tunç levhalarla kaplı olur içi... Gelirim oraya arada bir, topuklarımın altın yığınlarına gömülüşünü tatmak için; daldırırım kolarımı içlerine, buğday çuvalına daldırır gibi. Yüzümü ovmak istiyorum onlarla; yatmak üstlerine!

Çırağı bırakıp yığını kucaklamak ister; göğsü üstüne yere düşer. Ayağa kalkar. Hiçbir şey kalmamıştır ortada..

Ne yaptım?

Tam o sırada ölseydim, cehennemdi yerim! Hiç şaşmaz cehennem!

Lanet mi yağdı üstüme? Yok canım! Kabahat bende! Bütün tuzaklara kaptırıyorum kendimi. Daha budala, daha aşağılık olamaz insan! Dövebilsem kendimi; daha iyisi koparsam kendimi bedenimden! Çok zamandır tutuyorum kendimi! Öç almak, vurmak, öldürmek geliyor içimden! Bir yırtıcı hayvan sürüsü var sanki içimde. Vurdukça vursun istiyorum balta, halkın ortasında... Ah! Bir hançer olsa!...

Gözüne ilişen bıçağın üstüne atılır. Bıçak elinden kayar ve Antonius kulübesinin duvarına dayalı kalır, ağzı alabildiğine açık, kımıltısız, -saralı gibi.

Bütün çevre gözden kaybolur.

Antonius kendini İskenderiye'de, Paneum'un üstünde görür; şehrin ortasında yükselen yapma bir dağdır bu; helezonlu bir merdiven kuşatır çevresini.

Antonius'un karşısında Mareotis gölü serilidir; sağda deniz, solda kırlar. Gözlerinin hemen önünde birbiri içine giren düz damlar; iki ana yol güneyden kuzeye ve doğudan batıya bu damlar arasından geçer, birbirini keserler; her ikisi de boydan boya sütunları Korentiyen başlıklı dizi dizi revaklarla donanmıştır. Bu çifte sütun dizilerine bakan evlerin pencerelerinde renkli camlar vardır; kimisinin önündeki koskoca tahta kafesler dışarının havasını yutar.

Değişik yapılı anıtlar yan yana gelir. Eski büyük Mısır kapıları Yunan tapınaklarının boyunu aşar; kırmızı tuğlalı mazgallar arasından, birer mızrak gibi, dikili taşlar yükselir. Meydanların ortasında sivri kulaklı Hermes, köpek başlı A-

nubis heykelleri vardır. Antonius avlulardaki mozaikleri, tavan kirişlerine asılı halıları seçebilir..

Bir bakışta her iki limanı da görmektedir; Büyük Limanı ve Ennosta Limanını; yuvarlaktır ikisi de sirk gibi; aralarındaki rıhtım İskenderiye ile sarp bir küçük adayı birleştirir. Bu adanın üstünde Fener kulesi yükselir; dört köşeli, beş yüz dirsek boyunda, dokuz katlı, tepesinde kara dumanlarıyla bir kömür yığını görülür.

İki ana limanı daha küçük iç limanlar böler. Rıhtımın her iki ucunda denize dikili mermer sütunlar üstüne kurulmuş bir köprü vardır. Yelkenli gemiler geçer altından. Sandık sandık mal dolu ağır mavnalar, kamaralı, fildişi kakmalı tekneler, üstü tenteli gondollar, üç sıra, iki sıra kürekli kadırgalar, türlü türlü gemiler gider gelir ya da iskelelere dayalı dururlar.

Büyük Limanın çevresinde bitmez tükenmez, sıra sıra kral yapıtları: Ptolemaios'ların sarayı, Museum, Posidium, Caesareum, Marcus Antonius'un sığındığı Timonium, İskender'in mezarını barındıran Soma... Şehrin öbür ucundaysa, Ennosta'dan sonra, cam, koku ve papirüs yapımevlerinin bulunduğu kenar mahalle görünür..

Gezgin satıcılar, hamallar, katırcılar koşuşur, çarpışırlar. Ötede beride, omzunda panter postuyla bir Oziris rahibi, tunç miğferli bir Roma askeri, birçok da zenci. Dükkânların eşiğinde kadınlar duraklar, ustalar çalışır; arabaların gıcırtısı yerdeki kasap dökütülerini, balık artıklarını yiyen kuşları havalandırır.

Beyaz evlerin tekrenkliliği üstünde sokakların çizgileri kara bir ağ gerer sanki. Sebze dolu pazar yerleri birer yeşil demet, boyacıların kurutma alanları renkli plakalar, tapınakların alınlıklarındaki altın süslemeler ışıklı noktalar gibi görünür. Bütün bunlar yumurta biçimi surların boz bulanık duvarları ortasında, mavi göğün kubbesi altında ve durgun denizin yanı başındadır.

Ama halk duruyor birden; batıya doğru çevriliyor gözler: Büyük toz hortumları geliyor ordan.

Thebais keşişleridir gelenler; keçi postları giymişler, iri sopalar var ellerinde; bir savaş ilahisi söylüyorlar böğüre böğüre, nakaratı da şu: Nerdeler onlar? Nerdeler onlar?

Ariusculari öldürmeye geldiklerini anlıyor Antonius.

Sokaklar boşanıyor hemen, apar topar kaçanlar görülüyor yalnız.

Keşişler giriyor şehire; uçlarına çiviler kakılı korkunç sopaları savruluyor havada çelik güneşler gibi. Evlerden kırılan şeylerin şangırtısı geliyor. Bir sessizlik oluyor arada bir, sonra keskin çığlıklar yükseliyor.

Aklı başından gitmiş insanların kaynaştıkları görülüyor bütün sokaklarda.

Birçoklarının mızrakları var ellerinde. Zaman zaman iki sürü karşılaşıyor, birbiri içine giriyor ve bu yığın mermerler üstünde ileri geri kayıyor, bölünüyor, yerlere seriliyor; ama hep uzun saçlılar çıkıyor yeni baştan ortaya..

Ev köşelerinden dumanlar çıkıyor dizi dizi; kapı kanatları patlıyor; duvarlar devriliyor; sütun tekneleri yuvarlanıyor yere.

Antonius bütün düşmanlarını buluyor birbiri ardından. Unutmuş olduklarını görüp tanıdığı da oluyor; öldürmeden önce ağzına geleni söylüyor onlara; karın deşiyor, gırtlak kesiyor, kafalar kırıyor, ihtiyarları sakalından tutup sürüklüyor yerde, çocukları eziyor ayağının altına alıp, yaralıları gebertiyor.

Zenginlikten öç alınıyor; okuma bilmeyenler kitapları paralıyor; kimisi de heykelleri, resimleri, mobilyaları, çekmeceleri, kullanmasını bilmedikleri, en çok da

onun için kızdıkları ince işlemeli nice sanat yapıtlarını kırıyor, yırtıyor, paramparça ediyorlar. Soluk soluğa durakl ıyorlar arada bir, sonra başlıyorlar yeniden.

Avlulara sığınmış şehirliler inleşip duruyorlar. Kadınlar göklere kaldırıyor yaşlı gözlerini, çıplak kollarını. Keşişleri yumaşatmak için dizlerine kapanıyorlar; bir tekmeyle yere seriyor kadınları keşişler ve kanlar fışkırıyor tavanlara, yayılıp akıyor duvarlardan; oluk oluk kan akıyor kafası kesilmiş cesetlerden; su yollarını dolduruyor kan; kızıl birikintiler yapıyor yerde.

Kan dizlerine geliyor Antonius'un nerdeyse; yürüyor kanın içinde; dudakları üstüne inen kan damlacıklarını çekiyor içine; kandan sırılsıklam kıl gömleği ıslak ıslak değdikçe bedenine, içi titriyor sevinçten.

Gece olur. Bağrışmalar diner...

Keşişler yok olur ortadan.

Birden, büyük deniz fenerinin dokuz katını kuşatan dış galeriler üstünde kalın kara çizgiler görür Antonius, kargalar tünermiş gibi yan yana. Koşar Antonius ve fenerin tepesinde bulur kendini.

Açık denize çevrili kocaman bir bakır ayna enginlerdeki gemileri yansıtır.

Çeviren: Sabahattin Eyüboğlu

LEWIS CARROLL

1832 - 1898, İngiltere.

KÖPAN AVI

BİRİNCİ BAP:KARA

"İşte Köpan bölgesi," diye bağırdı Tellal,
Tayfaları özenle çıkartırken karaya;
Bir güzel yerleştirip gelgit kuşağı üzere,
Saçlarına doladığı işaret parmağıyla.

"İşte Köpan bölgesi; İkidir söylüyorum:
Cesaret kaynağıdır bu sözüm tayfalara,
İşte Köpan bölgesi, üç sıfır oldu durum.
Üç kere söylediğim doğrudur ne de olsa."

Eksiksizdi tayfalar: Bir Kundura Boyacısı
Bir Şapkacı külahlar, yün başlıklar yapardı
Herkesin mallarına değer biçen bir Simsar,
Bir de Dava Vekili davalara bakardı.

Bir Bilardo Sayıcısı o kadar hünerli ki
Kazanırdı belki de payından fazlasını
Fakat büyük masraflarla tutulmuş olan Banker
Almıştı denetime hepsinin parasını.

Bir kunduz bile vardı, güvertede voltalar
Ya da dantel işlerdi oturup başaltında,
Ki sık sık kurtarırmış - kimseler bilmez nasıl -
Gemiyi kazalardan Tellal'a bakılırsa.

Bir başkası gemiye yerleşirken karada
Unuttuğu şeylerin çokluğuyla ün salmış,
Mücevherler, yüzükler, şemsiyesi, saati,
Ve giysiler: Bu yolculuk için satın alınmış.

Özenle sarmalanmış tam kırk iki kutunun
Üstünde adı vardı, açık ve okunaklı;
Ne yazık ki unutmuş bunu hatırlatmayı,
Nesi var nesi yoksa şimdi kumsalda saklı.

Pek önemli değildi giysilerin yitmesi,
Yedi kat ceket vardı üstünde nasıl olsa,
Üç çift de ayakkabı, ama en fecisi:
Adını unutmuştu büsbütün, tamamıyla.

Biri bağırsa: 'He hey" ya da herhangi bir şey,
"Vay canına", 'breh breh" gibi, döner yanıt verirdi,
'Neydi adı", 'nasıl derler" ama özellikle de
'Feşmekân" dediler mi, hemen koşar gelirdi.

Öte yandan daha güçlü bir sözcük isteyenler,
Bundan başka isimler de buluyorlardı ona,
Yakın dostları sevgiyle 'şamdan kulpu" derlerdi,
Düşmanları 'pişmiş peynir" derlerdi sıkıntıyla.

'Görünüşü pek çirkin, kafasızın da biri"
Diye çekiştirirdi. Tellal sık sık adamı,
'Gel gör ki su götürmez sınırsız cesareti,
Bize de yürek gerek tutmak için Köpan'ı."

Sırtlanlarla şakalaşıp bir de gözdağı verir
Kafasını sallayarak yan bakan hayvanlara,
Hele bir keresinde çıkmış pençe pençeye
Yürüyüşe, 'yüreklensin" diye bir ayıcıkla.

Fırıncı diye geldi ve çıkardı baklayı
Ağzından -fakat çok geç- Tellal döndü çılgına
Düğün pastası yapmak adamın tek bildiği,
Nereden bulsunlardı yani malzeme ona.

Tayfalardan son tayfa özellikle önemli:
İnanılmaz bir ahmak tipi vardı adamda,
Fakat 'Köpan'dı 'Köpan" biricik düşüncesi,
Arslan Tellal hiç durmadı işe aldı onu da.

Kasaplıktı mesleği, gelgelelim bir hafta
Yolculuğun sonunda ciddi bir demeç verdi,
Ödü koptu Tellal'ın, dili tutuldu sonra:
Kasabın tek bildiği kunduzları kesmekti.

Sonunda açıkladı titretallı bir sesle,
Yalnız bir Kunduz vardı yelkenlide yaşayan,
O da evcil bir kunduz, kendi canı Kunduzu,
Çok üzerdi Tellal'ı onun canına kıyan.

Bütün söylenenleri bir bir işiten Kunduz
İçtenlikle kınadı, gözleri dolu dolu,
"Köpan'ı avlamanın kutsal erinci bile,
Bağışlatmaz" diyordu, "bu kasap oyununu."

Sonra açık yürekle öneride bulundu:
Gitmeliydi bu kasap bir başka yelkenlide,
Ama Tellal planları çok önceden kurmuştu,
Vakitleri de yoktu bunu değiştirmeye.

Denizcilik sanatı, zor sanattı doğrusu
Yalnız bir tek gemiyle, tek çanla olsa bile
Gel gör ki olacak iş değil kendi payına,
Tutup yollara düşmek tam iki yelkenliyle.

Kunduzcuğun önünde bir tek çıkar yol vardı:
Satın almak elden düşme, hançer-kesmez bir ceket,
-Öyle demişti Fırıncı-, sonra sigortaladı
Yaşamını, bulur bulmaz güvenilir bir şirket.

Bunu Banker, Kunduz'a öğütledi, sonra da
İki mükemmel sigorta kartı ekledi buna:
Bir yangın, bir de dolu afeti sigortası,
Uygun fiyat: Ya satacak ya verecek kiraya.

Ama o üzüntülü, o yomsuz günden beri,
Ne zaman yakınından Kasap geçecek olsa,
Kafasını çevirip bakardı öte yana,
Ve mahçup görünürdü inanılmazcasına.

Çeviren: Barış Pirhasan

CHARLES CROS

1842 - 1888, Fransa.

SONNET

Ölümsüz dizeler süzmek vergidir bana
Doğruyu söyleyen sesime herkesler hayran,
Bu eşsiz gücümle övünürüm zaman zaman
Satın alınır şey değil parayla pulla.

Her şeye dokundum: Ateşe, kadınlara, elmalara;
Her şeyi duydum: Kışı, ilkbaharı ve yazı;
Her şeyi buldum: Hiçbir kapı duramadı karşımda.
Ama şu talih, belki de Kör Salih onun adı.

Oyalanıyorum bakıp bakıp camekânlara
İşte eldivenler, işte çekler, işte mantarlar
Mutluluk hep altı sıfırlı sayıların ardında.

Yahu, değerlisin krallar, piskoposlar kadar
Albaylar, saymanlar ne ki senin yanında
Ama ne havan, ne güneşin, ne karpuzların var.

Çeviren: Cemal Süreya

ÇİROZNAME

Beyaz, kocaman bir duvar - çıplak mı çıplak
Üzerinde bir merdiven - yüksek mi yüksek
Duvar dibinde bir çiroz - kuru mu kuru

Bir herif geldi elleri - kirli mi kirli
Tutmuş bir çekiç bir çivi - sivri mi sivri
Bir büyük yumak da sicim - zorlu mu zorlu

Çıktı merdivene derken - yüksek mi yüksek
Mıhladı sivri çiviyi - tak tak da tak tak
Duvarın ta tepesine - çıplak mı çıplak

Attı çekici elinden - düş Allahım düş
Taktı çiviye sicimi - uzun mu uzun
Astı ucuna çirozu - kuru mu kuru

İndi merdivenden tekrar - tıkır da tıkır
Sırtında çekiç merdiven - ağır mı ağır
Çekti gitti başka yere - uzak mı uzak

O gün bugündür çirozcuk - kuru mu kuru
Mezkûr sicimin ucunda - uzun mu uzun
Nazikçe sallanır durur - durur mu durur

Ben bu hikâyeyi düzdüm - basit mi basit
Kudursun bazı adamlar - ciddi mi ciddi
Ve gülsün diye çocuklar - küçük mü küçük

Çeviren: Orhan Veli Kanık

BAŞ KALDIRMA

Namuslu bir insanın, kendine hak bilerek,
Evinde huzur içre yaşamasıdır elbet,
Zehir içmekle aynı değerde olan.

Hastalık istemem budur kararım,
Vazgeçmiş değilim büyüklük taslamaktan,
Bir yepyeni musikidir duyarım.

Duyarım gürültüsünü akan suyun,
Duyarım fırtınanın uğultusunu,
Hayat kısadır sanatın yolu uzun,

Ne kadar iyi ki bunca günah var,
Sonra taze şarap, gencecik kızlar,
Ve etrafa saçtığı ateşle yangın.

Bir de doğuşu var kızlarla erkeklerin.
Hepsi de şarkı söyler, yer içer,
Sonunda öteki dünyaya göçer.

Çeviren: Ahmet Necdet

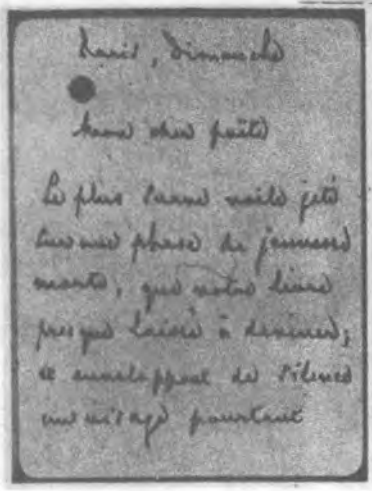

- Stephane Mallarmé

- Stephane Mallarmé'nin Andre Gide'e yazdığı bir mektup

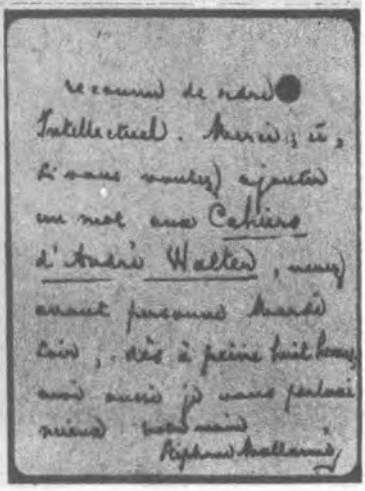
Monsieur André Gide
Rue de Commailles
E.S

Lundi, dimanche

Mon cher petit

Le plus rare voile pâle
Une rare phrase de jeunesse
morte, que notre lèvre
presque baisa à dessiner;
et enveloppant de Silence
une nuit agile pourtant

Le couvert de rêve
Intellectuel. Merci; si,
si vous voulez ajouter
un mot aux Cahiers
d'André Walter, vous
avez parcouru Merci
bien, dès à peine huit heures
avec merci je vous parlerai
mieux bien à vous
Stéphane Mallarmé

- Henry James

STEPHANE MALLARME

1842 - 1898, Fransa.

DENİZ MELTEMİ

Hayır yok tenden artık; hatmedildi kitaplar.
Ah! Bir kaçsam! Bilirim o mest kuşlara diyar
Bir akl'almaz köpükle göklerin arasında.
Bir şey tutamaz gayrı; gözlerin aynasında
Yanan bahçeler bile, bu deniz kokan gönlü;
Tutamaz ne geceler, ne duran o hüzünlü
Boş kâğıtlar üstüne eğilmiş kandil öyle;
Tutamaz o çocuğunu emziren taze bile.
Gidiyoruz. Kalk, gemi! Yalpanı vur şöyle bir,
Ve sonra al bir günâ âleme doğru demir!
Ümitten onca çekmiş sıkıntı şimdi, dersin,
Hayır duasına mı kanmakta mendillerin?
Belki de bu direkler, fırtınalara davet,
Naçar bir gün yığılır güverteye... Ne imdat
Ne görünürde ada ve ne kürek, ne yelken;
Ama sen geçme gene gemici türküsünden!

Çeviren: Can Yücel

RONDEL

Sevişiriz dilersen şayet
Aşkı anmadan dudaklarınla
Bir şeycik yapamaz bize anla
Susmaktan gayri bu gülden demet

O nağmeler ki gülüşün elbet
Veremez pırıltısını asla
Sevişiriz dilersen şayet
Aşkı anmadan dudaklarınla

Sessizce sarmaş dolaş nihayet
Sylphe giymiş kıpkızıl urbasını
O hayal kanatları uçlarını
Alev bir öpüş kavrar akibet
Sevişiriz dilersen şayet

Çeviren: Salah Birsel

RONDEL

Hiçbir şey yok uyandığınızda
Somurtmadan karşılayacağınız
Korkunç, bir gülüş sarsarsa bakınız
Kanatlarınızı o yastıklarda

Kayıtsız uyuyun, korkusuzca da
Ele vermeyecek sizi soluğunuz
Hiçbir şey yok uyandığınızda
Somurtmadan karşılayacağınız

Bütün o canım düşleri bir anda
Bu güzellik bozduğu an bakınız
Artık ne bir tek çiçek yanaklarda
Ne de ölçüsüz elmaslar gözlerde
Hiçbir şey yok uyandığınızda

Çeviren: İlhan Berk

EDGAR POE'NUN MEZARI

Tam kendi olunca en sonu ölümsüzlükte,
Şair, yalın kılıç, meydan okuyor çağına.
Ürkmüş dünya, şaşıyor nasıl duymadığına
Ölümün çanlar çaldığını bu garip seste.

İrkildiler duyunca, kör dev gibi, meleğin
Daha saf bir anlam kattığını kaba sözlere,
Dediler: Sarhoş, bir büyük atmıştır içine
O içtiği aşağılık kara kara içkilerin.

Yazıklar olsun! Duygusuz toprak ve buluttan
Bir heykel yoğurmazsa düşüncemiz yaşayan
Pırıl pırıl donansın diye mezarı Poe'nun.

Bir gök belasından arda kalan durgun kaya,
Şu granit bari, gelecekte, karşı kosun
Sürü sürü, kara kanatlı, kör kuşkulara.

Çeviren: Sabahattin Eyüboğlu

YAZ ÜZÜNTÜSÜ

Sen ey o uykulu savaşçı, kumlar üstünde,
Yorgun bir su ısıtıyor güneş saçlarında
Ve bir günlük yakarak düşman yanağında;
Karıştırıyor bir aşk içkisini gözyaşıyla.

Duruk sessizliği ak yalımın, üzüntü içinde
Dedirtti, ey benim ürkek öpüşlerim, sana:
"Tek bir mumya olmayacağız seninle asla
Bu mutlu palmiyeler altında, eskil çölde."

Ama ılık bir nehirdir işte, saçların,
Ürküsüz boğmak orda bize tebelleş ruhu
Ve bulmak o yokluğu senin tanımadığın

Akan düzgünü tadacağım gözkapağından,
Verebiliyor mu diye ezik yüreğime
Duygusuzluğunu gökyüzünün ve taşların.

Çeviren: İlhan Berk

HENRY JAMES

1843 - 1916, A.B.D

DAISY MILLER'DAN

Winterbourne, o gün St. Peter Kilisesi'nde Daisy'nin *macerasının* sebep olduğu konuşmaları duymak fırsatını buldu. Roma'da oturan Amerikalılardan on, on ikisi büyük duvar sütunlarından birinin dibinde açılıp kapanır iskemlesine kurulmuş oturan Mrs. Costello'nun yanına gelmişti. Akşam duası, kilise korosunun yan taraftan gelen muhteşem nağmeleri ve org sesleri ile devam ediyordu. Bu arada Mrs. Costello' yla arkadaşları da zavallı küçük Miss Miller' ın gerçekten çok 'İleri gittiği" yolunda konuşup durdular. İşittiği şeyler Winterbourne'un hiç hoşuna gitmedi, ama kiliseden çıkıp büyük basamakların üzerinde dururken, kendisinden önce çıkan Daisy'nin suç ortağı ile üstü açık bir arabaya binip Roma'nın meraklı kişilerle dolu sokaklarına daldıklarını görünce, gerçekten çok ileri gittiğini kendisi de kabul etmek zorunda kaldı. Ona acıyordu. Fakat bu acıma, genç kızın gerçekten aklının başından gittiğine inandığı için değildi. Böylesine güzel, savunmasız ve tabii olan hareketlerin, kargaşalığın yaygın olduğu bir dünyada bayağılık damgasını yediğini görüp üzülmesindendi. Bir keresinde kızına ne gözle bakıldığını Mrs. Miller'a çıtlatmayı denedi. Bir gün Corso'da bir arkadaşına rastlamıştı. O da kendisi gibi turistti. Doris Sarayını gezmekten geliyormuş. Winterbourne'a sarayın güzel resim galerisinden, küçük odalardan birinde gördüğü Velasquez'in Papa *Innocent X* adlı tablosundan söz etti. Sonra da 'Sahi, aynı yerde başka bir resim daha seyretmek fırsatını buldum; geçende sözünü ettiğin Amerikalı genç kızı gördüm" dedi. Winterbourne'un sorularına karşılık olarak güzel, hem de çok güzel olan Amerikalı kızın papanın portresinin asılı bulunduğu odada tenha bir köşede oturduğunu anlattı.

Winterbourne, "Yanında kim vardı?" diye sordu.

"Yakası çiçekli ufak tefek bir İtalyan. Kız eşsiz bir güzel, fakat senin geçen günkü konuşmandan kibar bir kız olduğunu sanmıştım."

Winterbourne, "Evet kibardır" dedikten sonra arkadaşından Daisy ile ahbabı-

na hemen beş dakika evvel rastladığını öğrenerek bir arabaya atlayıp Mrs. Miller'a gitti. Mrs. Miller oteldeydi. Kızı olmadan Winterbourne'u kabul ettiği için özür diledi. "Mr. Giovanelli ile bir yere gittiler" dedi. "Hep onunla bir yerlerde giderler."

"Çok yakın arkadaş oldukları anlaşılıyor."

"Birbirlerini görmeden yaşayamazlarmış gibi bir halleri var. Neyse Mr. Giovanelli gerçekten kibar bir kimse, Daisy'ye onunla nişanlı sayılırsın artık, deyip duruyorum."

"Peki Daisy ne diyor?"

Mrs. Miller her zamanki tarafsızlığı ile cevap verdi, "Nişanlanmamışlar. Nişanlansalar daha iyi ama. Daisy nasıl olsa nişanlıymış gibi hareket ediyor. Ancak Mr. Giovanelli'den söz aldım. Haberi Daisy vermezse o verecek. Mr. Miller'a yazmak isterim tabii. Siz olsanız istemez misiniz?"

Winterbourne, pek tabii isteyeceğini söyledi. Daisy'nin annesi, anneliğin gerektirdiği dikkat konusunda o kadar eşi benzeri olmayan fikirlere sahipti ki, genç adam onu uyarmaya kalkmanın tamamen yersiz olacağını anlamıştı.

Bu olaydan sonra Winterbourne, bir türlü Daisy'yi otelinde bulamadı. Ona artık ortak tanıdıklarının evinde de rastlamaz olmuştu. Kızın fazla ileri gittiğine iyiçe inanan bu kurnaz insanlar onu evlerine çağırmıyorlardı. İstedikleri, bu Amerikalı genç kızın davranışının ulusunu yansıtmadığını, onun yaptıklarının kendi yurttaşlarınca da hoş karşılanmadığını, böyle şeyleri gözden kaçırmayan Avrupalılara hissettirmekti. Winterbourne, herkesin kendisine sırt çevirmesini Daisy'nin nasıl karşıladığını bilmek istiyordu. O kadar ki bazen genç kızın hiçbir şeyin farkında olmadığından şüphelenip canı sıkılıyordu. Kendi kendine Daisy'nin bu toplumsal tepki üzerinde düşünmeyecek, belki de bu tepkinin farkına varamayacak kadar boş ve çocuksu, basit ve düşüncesiz olduğunu söyleyip duruyordu. Bazen de tersine, onun o zarif ve umursamaz küçük varlığı içinde, yarattığı etkiyi iyice bilen, atak ve ateşli bir benliği olduğuna inanıyordu. Daisy'nin ataklığının, suçsuzluğunu bilinçli olarak kabul etmesinden mi, yoksa pervasızlığından mı geldiğini kendi kendine sordu. Daisy'nin suçsuz olduğu inancını elden bırakmamak da artık Winterbourne'a aşırı bir mertlik gibi gelmeye başlamıştı. Daha önce de söylediğimiz gibi, bu genç kız hakkında elinden mantık yürütmekten başka bir şey gelmediği için kendi kendine kızıyor, yaptığı taşkınlıkların ne dereceye kadar ulusunun, ne dereceye kadar kişiliğinin özelliklerinden geldiğini sezgisi ile kesin olarak bulamadığına öfkeleniyordu. Her iki bakımdan da onu anlamayı başaramamıştı. Şimdi de iş işten geçmiş, Giovanelli kızın aklını başından almıştı bir kere.

Daisy'nin annesiyle yaptığı kısa görüşmeden birkaç gün sonra Winterbourne, genç kıza Sezarlar Sarayı denen çiçeklerle donanmış güzel harabede rastladı. Roma baharı, havayı çiçek kokularıyla doldurmuş, *Platine*'in pürüzlü yüzeyini taze bir yeşil örtmüştü. Daisy, yosun kaplı mermerlerle çevrili, kocaman yazılı taşlarla döşeli harabe yığınlarından birinin üzerinde dolaşıyordu.

Roma, Winterbourne'a hiç bu kadar güzel gelmemişti. Uzakta, şehri çevreleyen büyüleyici renk ve çizgi uyumuna bakarak durdu. Havanın hafif nemli kokusunu içine çekiyor, yılın tazeliği ile bulunduğu yerin eskiliğinin her tarafı kapladığını hissediyordu. Daisy'yi daha önce hiç bu kadar güzel bulmamıştı; ama o, Daisy'yi her görüşünde böyle düşünürdü. Giovanelli de kızın yanındaydı; onda da her zamankini aşan bir parlaklık vardı.

Daisy, "Yalnızlık çekiyorsunuzdur herhalde" dedi.

"Yalnızlık mı? Neden?"

"Hep kendi kendinize dolaşıyorsunuz da. Beraber gezecek birini bulamıyor musunuz?"

"Arkadaşınızdaki şans nerde bende."

Giovanelli başlangıçtan beri Winterbourne'a karşı çok nazik davranmıştı. Sözlerini saygılı bir tavırla dinliyor, şakalarına terbiyeli terbiyeli gülüyordu. Winterbourne'un değerli bir genç olduğuna inandığını göstermek istermiş gibi bir hali vardı. Hiçbir zaman kıskanç bir âşık gibi hareket etmemişti. Belli ki çok düşünceli bir insandı. Kendisinden bir parça alçakgönüllülük beklemenize de ses çıkarmazdı. Hatta arada sırada Winterbourne'a öyle geliyordu ki Giovanelli, kendisi ile özel olarak görüşüp kafasından geçenleri, yani aklı başında bir insan olarak kendisinin de bu genç hanımın hareketlerindeki tuhaflığın farkında olduğunu, asılsız birtakım evlenme ve zengin olma umutlarına kapılmadığını söyleyebilse, biraz içi ferahlayacaktı. Karşılaştıkları zaman Giovanelli, biraz öteye giderek çiçek açmış bir badem dalı koparıp dikkatle yakasına takmakla meşgul oldu.

Daisy, Giovanelli'ye bakarak, "Biliyorum niçin böyle söylediğinizi" dedi, başıyla genç İtalyanı işaret ederek "Onunla fazla dolaştığımı düşünüyorsunuz" diye ekledi.

Winterbourne saklamadı, "Bilmek istiyorsanız söyleyeyim: Herkes böyle düşünüyor."

Daisy ciddiydi, "Tabii bilmek isterim. Ama inanmıyorum onlara. Hareketlerime şaşırmış gibi yapıyorlar. Aslında benim ne yaptığıma aldırdıkları bile yok. Hem o kadar da çok gezmiyorum."

"Aldırıp aldırmadıklarını çok iyi anlayacaksınız. Bunu tatsız bir şekilde belli edecekler."

Daisy, bir süre Winterbourne'a baktıktan sonra sordu, "Ne gibi tatsız?"

"Bu güne kadar bir şey fark etmediniz mi?"

"Sizi fark ettim. Ama sizi ilk gördüğüm zaman tahta gibi kaskatı olduğunuzu anlamıştım zaten."

Winterbourne güldü, "Benim başkaları kadar katı olmadığımı da anlayacaksınız."

"Nasıl anlayacağım?"

"Başkalarının evine giderek."

"Ne yapacaklar bana?"

"Sırt çevirecekler. Bunun ne demek olduğunu biliyor musunuz?"

Daisy dikkatle ona bakıyordu; kızarmaya başlamıştı. "Geçen akşam Mrs. Walker'ın yaptığı gibi mi?" dedi..

"Evet, öyle."

Genç kız biraz ötede yakasına badem çiçeği takarak süslenmekte olan Giovanelli'ye baktı. Sonra yeniden Winterbourne'a dönerek, "Siz onların böyle davranmasına engel olursunuz sanırım" dedi.

"Ben ne yapabilirim ki?"

"Bir şeyler söyleyebilirsiniz herhalde."

"Söylemesine söyledim." Bir süre durakladı. "Anneniz nişanlı olduğunuza inanıyormuş; bana öyle söyledi; ben de bunu onlara bildirdim."

Daisy kısaca, "Bu annemin inancı" dedi.

Winterbourne gülmeğe başlamıştı, 'Peki, ya Randolph?"

'Randolph hiçbir şeye inanmıyor."

Randolph'un şüpheciliği Winterbourne'u daha çok güldürdü. Bu arada Giovanelli'nin yaklaşmakta olduğunu gördü. Daisy de görmüştü. Winterbourne'a, 'Madem bu konuyu açtınız, söyleyeyim. Evet, nişanlandım" dedi.

Winterbourne genç kıza baktı. Gülmesi geçmişti. Kız, 'İnanmadınız nişanlandığıma," dedi. Genç adam bir an sessiz durdu, sonra, 'Evet, inandım" cevabını verdi.

'Yok canım, inanmadınız. Doğru değil ki zaten. Nişanlanmadım."

Genç kızla arkadaşı göreceklerini görmüş, artık gidiyorlardı. Winterbourne yeni geldiği için az sonra onlardan ayrıldı. Bu olaydan bir hafta sonra *Caelian Hill*'de güzel villada akşam yemeğine çağrılmıştı; arabasını kapıdan savmıştı. Güzel bir akşamdı. Dönüşte Konstantin kemerinin altından, Forum'daki yarı ışıklı anıtların önünden şehre doğru bir yürüyüş yapmayı kararlaştırdı. Gökte geçmek üzere olan bir ay vardı. Işığı o kadar parlak değildi, ancak ince bir bulut örtüsü arkasından göründüğü için, etrafa yayılıyor, her yeri eşit olarak aydınlatıyordu. Winterbourne villadan gece saat on birde ayrılmıştı. Güzel manzaralara çok düşkün olan genç adam, Kolisium'un yarı karanlık çemberine yaklaştığı sırada harabeye ay ışığı altında bakmanın çok hoş olacağını düşündü. Yolundan saparak oraya doğru ilerledi. Önünde Roma faytonlarından biri duran bir kemerden içeriye girdi. Dev harabenin boş, dipsiz karanlıklarından geçerek ortadaki açıklığa geldi. Burası sessizdi ve onu hiçbir zaman şimdiki kadar etkilememişti. Kolisium'un kocaman çemberinin yarısı koyu bir karanlık içinde kalıyordu. Öteki yarısı da soluk bir aydınlık altında uyumaktaydı. Winterbourne, durduğu yerde Byron'ın 'Manfred'inin ünlü mısralarını mırıldanmaya başladı. Fakat daha şiir tamamlanmadan Kolisium'da geceleri derin düşüncelere dalmanın şairlerce pek sevilmesine karşılık, doktorlarca hiç de iyi sayılmadığını hatırladı. Burada havanın tarih sayfalarıyla dolu olduğuna şüphe yoktu, ama bu hava, ilim adamlarına kalırsa, aynı zamanda korkunç bir sıtma demekti. Winterbourne, arenanın ortasına kadar gidip etrafına bakındıktan sonra, çabucak oradan ayrılmak niyetiyle yürümeye başladı. Ortadaki büyük haç, koyu bir karanlık içinde kalmıştı. Genç adam ancak iyice yaklaştıktan sonra onu seçebildi. O anda haçın kaidesini meydana getiren alçak basamakların üstünde iki insan şekli fark etti. Bunlardan biri kadındı; oturuyordu. Diğeri erkekti, kadının önünde ayakta duruyordu.

Az sonra ılık gecenin içinden kadının sesi duyuldu, 'Herhalde eski zamanlardaki aslanlarla kaplanlar da Hıristiyan şehitlere onun bize baktığı gibi bakmışlardır, değil mi?" Bu ses Winterbourne'un çok iyi tanıdığı bir ses, Miss Daisy Miller'ın sesiydi.

Giovanelli ince bir buluşla 'Bu aslan aç değildir inşallah!" dedi. 'Yoksa beni yemesi gerekir önce. Siz de arkadan tatlı yerine geçersiniz."

Winterbourne korkuya benzer bir hisle irkildi. Aynı zamanda ferahlamaya benzer bir hiş de duymuştu. Sanki Daisy'nin hareketlerindeki sır, birdenbire aydınlanmış, bilmece çözülmüştü. Bir erkeğin ona saygı göstermek sıkıntısına katlanması gerekmezdi. Bir süre durup genç kıza ve yanındakine baktı. Onları hayal meyal görmesine karşılık, kendisinin açıkça görüldüğünü düşünmüyordu. Miss Daisy Miller'a ne gözle bakması gerektiğini anlamakta bu kadar güçlük çektiği için kendi kendine kızıyordu. Onlara doğru gidecekken, dön-

dü. Bunu genç kıza haksızlık etmek istemediği için değil de, her zamanki tenkitlerinden birdenbire vazgeçmesinin, düştüğü aşırı sevinci belli edeceğinden korktuğu için, bu tehlikeyi göze almak istemediği için yapıyordu. Kapıya doğru yönelirken, yeniden Daisy'nin sesini duydu.

"Aa! Mr. Winterbourne'muş! Beni gördü de görmezlikten geliyor."

Ne akıllıydı bu küçük melun. Haksızlığa uğramış bir suçsuz rolünü ne de güzel oynuyordu. Ama görmezliğe gelmeyecekti onu. Winterbourne geri döndü. Büyük haça doğru ilerledi. Daisy ayağa kalkmıştı. Giovanelli şapkasını çıkararak selam verdi. Winterbourne şimdi işe yalnız sağlık açısından bakıyor, böyle narin bir genç kızın bütün bir akşamı bu malarya yuvasında geçirmesinin ne delice bir hareket olduğunu düşünüyordu. Akıllı bir küçük melun olabilirdi bu kız, ama *pernicioso*'dan ölmesi için yeterli bir sebep değildi bu.

Kaba denilebilecek bir tavırla sordu, "Ne kadar zamandır buradasınız?"

Kendisini daha da güzelleştiren ay ışığının altında Daisy bir an ona baktı; sonra yumuşak bir sesle, "Bütün akşamı burada geçirdik" dedi. "Ömrümde bu kadar güzel şey görmemiştim."

Winterbourne, "Korkarım Roma sıtmasını pek o kadar güzel bulmayacaksınız" dedi. "İnsan işte böyle yakalanır bu sıtmaya." Giovanelli'ye de dönerek "Siz Romalı olduğunuz halde nasıl böyle ölçüsüz bir harekete göz yumdunuz?"

Yakışıklı İtalyan, "Kendim için korkum yok" dedi.

"Ben de sizin için demedim. Bu genç kızdan bahsediyorum."

Giovanelli biçimli kaşlarını kaldırdı. Parlak dişlerini gösterdi. Winterbourne'un azarını yumuşakbaşlılıkla karşılamıştı. "Sinyorinaya büyük ihtiyatsızlık ettiklerini söyledim, ama kendilerinin ölçülü davrandığı görülmüş müdür?"

Sinyorina, "Ben şimdiye kadar hiç hasta olmadım. Bundan sonra da olmayacağım" dedi. "Pek öyle görünmüyor, ama sağlam yapılıyım. Kolisium'u ay ışığında nasıl olsa görecektim. Görmeden Amerika'ya dönemezdim ya. Hem de çok hoş vakit geçirdik burada, öyle değil mi Mr. Giovanelli? Eğer bir tehlike varsa, Eugenio bana birkaç hap verir. Fevkalade hapları var Eugenio'nun."

Winterbourne, "Hemen otele dönüp o haplardan bir tane almanızı salık vereceğim" dedi.

Giovanelli, "Çok haklısınız; hemen gidip araba oralarda mı bakayım" diyerek hızla uzaklaştı.

Peşinden Daisy ile Winterbourne da yürüdü. Genç adam kıza bakıyordu; hiç sıkılmış gibi değildi. Winterbourne bir şey söylemedi. Daisy, Kolisium'un güzelliğinden dem vuruyordu, "Eh, artık Kolisium'u ay ışığında gördüm" dedi. "İyi oldu." Sonra onun sustuğunu görünce niçin konuşmadığını sordu. Winterbourne karşılık vermedi; gülmeye başladı. Karanlık kemerlerden birinin altından geçtiler. Giovanelli ilerde araba ile bekliyordu. Daisy genç Amerikalıya bakarak durdu, "Geçen gün nişanlı olduğuma gerçekten inanmış mıydınız?" diye sordu.

Winterbourne gülmeye devam ederek "Pek önemli değil geçen gün neye inandığım" dedi.

"Peki, şimdi neye inanıyorsunuz?"

"Nişanlı olup olmadığınızın pek fark etmeyeceğine."

Kemerin koyu karanlığında genç kızın güzel gözlerini kendisine diktiğini hissetti; belli ki cevap verecekti. Ama Giovanelli koşup "Haydi, çabuk!" dedi.

'Gece yarısından evvel içeri girersek kurtulduk demektir."

Daisy arabada yerini aldı, şanslı İtalyan da yanına yerleşti. Winterbourne, şapkasını çıkarıp selam verirken, 'Eugenio'nun haplarından almayı unutmayın," dedi.

Daisy biraz tuhaf bir sesle karşılık verdi,'Roma sıtmasına filan aldırdığım yok." Arabacı kamçısını şaklattı. Eski yolun düzensiz taşları üzerinde uzaklaştılar.

Winterbourne'a hakkını vermek gerekirse, genç adam Miss Miller'ı gece yarısı bir erkekle Kolisium'da gördüğünü hiç kimseye söylemedi, ama gene de birkaç gün sonra bunu duymayan, üzerinde fikir yürütmeyen tek kişi kalmamıştı. Winterbourne, oteldekilerin mutlaka bildiğini, Daisy otele döndükten sonra kapıcı ile arabacı arasında bir konuşma geçmiş olduğunu düşündü. Ama genç adam aynı zamanda Amerikalı küçük flörtçü hakkında kafasız hizmetçilerin yapacağı dedikoduların artık kendisi için üzücü bir mesele olmaktan çıktığının farkında idi. Bir iki gün sonra Amerikalı küçük flörtçünün hasta olduğu söylentisi kendisine ulaştığı zaman, Winterbourne bilgi almak için hemen otele gitti. Kendinden önce iyiliksever iki üç hanım da gelmişti; bunları Mrs. Miller'ın oturma odasında Randolph ağırlıyordu.

Randolph, 'Sokaklarda gezmekten" diyordu. 'Onu hasta eden bu. Hep geceleri dolaşıyor. Nasıl oluyor da bundan hoşlanıyor anlamam. O karanlıkta! Burada ay olmadığı geceler bir şey göremezsiniz. Amerika'da her gece ay vardır." Mrs. Miller ortalıkta görünmüyordu. Hiç değilse şimdi kızının yanından ayrılmıyordu herhalde. Daisy ağır hastaydı anlaşılan.

Winterbourne sık sık gidip Daisy hakkında haber alıyordu. Bir keresinde Mrs. Miller'ı gördü. Mrs. Miller çok korkmuş olmakla birlikte, hiç telaşlı değildi. Hem iyi hem de aklı başında bir hastabakıcı olduğu anlaşılıyordu. Uzun uzun Dr. Davis'i anlattı; ama Winterbourne, onun sandığı kadar kaz kafalı olmadığını düşünerek, içinden takdir etti. Mrs. Miller, 'Daisy geçen gün sizden bahsetti" dedi. 'Çoğu ne dediğini bilmiyor, fakat bu sefer galiba aklı başındaydı. Benimle size bir haber gönderdi. Size bildirmemi istediği bir şey var. O yakışıklı İtalyanla hiç nişanlanmadığını size söylememi istiyor. Tabii ben çok sevindim buna. Kızım hastalanalı Mr. Giovanelli ortada görünmüyor. Kendisini kibar biri sanmıştım. Ama böyle görünmemek kibarlık mıdır? Bir hanım, Daisy'yi gece sokağa çıkardığı için kendisine kızacağımdan korktuğunu söyledi. Tabii kızarım; ama benim bir hanımefendi olduğumu bilir herhalde. Onu azarlamaya tenezzül mü ederim? Hem nasıl olsa Daisy nişanlanmadıklarını söylüyor. Bilmem niçin sizin de bilmenizi istedi. Tam üç defa bana, 'Mr. Winterbourne'a söylemeyi unutma,' diye tembih etti. Sonra da sizden İsviçre'deki şatoya gidişinizi hatırlayıp hatırlamadığınızı sormamı söyledi. Ama ben, böyle haber götürmem, dedim. Yalnız nişanlanmadıklarını öğrendiğime sevindim doğrusu."

Ama Winterbourne'un dediği gibi bunun önemi yoktu. Bir hafta sonra zavallı kız öldü. Ağır bir sıtma vakasıymış. Mezarı büyük Roma duvarının bir köşesindeki küçük Protestan mezarlığında, servilerle bahar çiçeklerinin altındaydı. Winterbourne, orada, mezarın yanında duruyordu. Genç kızın hareketlerinin sebep olduğu skandala rağmen, mezarın başı hayli kalabalıktı. Winterbourne'un biraz ilerisinde Giovanelli vardı. Winterbourne oradan ayrılmak üzereyken, Giovanelli kendisine iyice yaklaşmıştı. Yüzü solgundu. Bu kez yakasında

çiçek yoktu. Bir şeyler söylemek istiyor gibiydi. Sonunda, "Gördüğüm kadınların en güzeli, en sevimlisiydi" dedi. Bir süre sustuktan sonra ekledi, "Ve en suçsuz olanı."

Winterbourne, ona bakarak son duyduğu sözleri tekrarladı, "En suçsuz olanı!" Winterbourne küskün ve kızgındı. "Ne diye onu o Allahın belası ölüm yuvasına götürdünüz?" diye sordu.

Kendisine ne söylenirse söylensin Giovanelli'nin nezaketi elden bırakmayacağı anlaşılıyordu. Bir süre yere baktıktan sonra, "Kendim için korkum yoktu; o ise gitmek istiyordu" dedi.

"Bu da sebep mi?"

İnce Romalı yeniden gözlerini yere dikmişti. "Yaşasaydı benim elime geçecek bir şey yoktu. Benimle evlenmeyeceğini biliyordum."

"Evlenmeyecek miydi sizinle?"

"Bir an için evleneceğini umdum. Ama sonra anladım."

Winterbourne onu dinlerken nisan papatyalarının arasındaki taze toprak yığınına bakıyordu. Gitmek için döndüğünde Giovanelli, hafif, ağır adımlarıyla oradan uzaklaşmıştı.

Winterbourne çok geçmeden Roma'dan ayrıldı; fakat ertesi yaz yine Vevey'da halasıyla buluştular. Bu arada sık sık Daisy Miller'ı, onun anlaşılmaz hareketlerini düşünmüştü. Bir gün halasına da onun sözünü açtı; genç kıza haksızlık ettiğini düşündüğünü, vicdanının rahat olmadığını söyledi.

Mrs. Costello, "Anlamıyorum, nasıl olur, senin ettiğin haksızlık onu nasıl etkiler?" dedi..

"Ölümünden önce bana bir haber yollamış. O zaman ne demek istediğini anlamamıştım. Şimdi anlıyorum. Anlıyorum ki, o da takdir edilmeye önem verirmiş."

Mrs. Costello sordu, "Alçakgönüllülüğü elden bırakmadan, onun kendisine duyulan sevgiye karşılıkta bulunabilecek yaratılışta bir genç kız olduğunu mu söylemek istiyorsun?"

Winterbourne cevap vermedi; ama az sonra, "Geçen yıl siz benim mutlak bir hata işleyeceğimi söylemiştiniz. Hakkınız varmış. Yabancı memleketlerde çok uzun kaldım."

Gene de Winterbourne Cenevre'ye döndü. Oradaki yaşayışının nedenleri ile ilgili birbirini tutmayan söylentiler hâlâ geliyor. Çok "çalıştığını" bildiren bir söylenti de pek akıllı yabancı bir hanımla fazlaca ilgilendiğini ima ediyor.

Çeviren: Neclâ Aytür

GERARD MANLEY HOPKINS

1844 - 1889, İngiltere.

ŞİİRLER

TANRININ GÖRKEMİ

Yeryüzü Tanrının görkemiyle yopyoğun.
  Tutuşacakmış gibi, yaldızlı kâğıdın parıltısıyla;
  Gitgide büyüyor ezilen yağın sızıntısıyla.
Öyleyse neden aldırmıyor artık insanlar onun gücüne?
Kuşaklar yürüyüp yürüyüp yürüyüp geçti;
  Ve her şey pazarlıkla köreldi, binbir çabayla bitkin;
  Ve her şeye sinmiş insanın soluğu ve kokusu: Toprak
Çıplak artık, ama hissetmiyor kundura giymiş ayak.

Gene de tükenmek bilmiyor doğa;
  Yaşıyor her şeyin özünde en tatlı tazelik;
Karanlık Batıda son ışıklar da sönmüş olsa bile
  Ah, işte sabah, beliriyor doğudaki şu boz çizgide
Çünkü Kutsal Ruh tepenin üzerinden, eğilmiş
  Gözlüyor dünyayı sıcak yüreği ve parlak kanatlarıyla.

BAHAR

Hiçbir şey güzel değildir bahar kadar -
  Otlar gür, yeşil fışkırırken topraktan;
  Alçalan gökkubbeyi andırır ardıçkuşunun
Yumurtaları ve sesi öyle çınlatır ve arıtır ki
Kulakları, şimşek çakar gibidir şakıması;
  Parlak armut yaprakları ve çiçekleri okşarlar
  Alçalan maviliği; o mavilik koşar gibidir
Zenginliği içinde; koşuşan kuzular da yaşarlar
  Bu sevinci.

Nedir bütün bu taşan coşku, bütün bu sevinç -
  Taa başlangıçtan, cennet bahçesinin ilk günlerinden
Kalma bir mutluluk - Gel, al sen de, bozulmadan,
  Bulutlanmadan, Ey İsa, efendimiz, günaha bulaşmadan
Tertemiz düşünceler ve kızlarla oğlanlardaki mayıs,
  En çok senin hakkın, Ey Meryem'in oğlu, en çok
    sana yaraşan.

YILDIZLI GECE

Şu yıldızlara bak! Bak, bak gökyüzüne!
Havada duran şu ateş tayfasına bak!
O ışıl ışıl kentlere, kaleler çemberine!
Karanlık korulardaki elmas madenleri! Cinlerin
gözleri!
Altın, ışıyan altın döşeli soğuk, külrengi
çayırlar!
Rüzgârda savrulan akağaç, alev almış akçakavak!
Uçuşan pırıl pırıl güvercin çiftliğin avlusunda!
Ah, bir bedeli olmalı evrenin bütün bu güzelliğinin.

Al öyleyse! Değer biç! - Nasıl? - Duayla, sabırla,
tövbeyle.
Bak, bak: Bir mayıs ayini sanki, meyve ağaçlarının
dallarında!
Bak! Martın çiçeklenişi, sarı benekli söğütler
gibi!
Bunlar gerçekten samanlık işte; içinde
Başak demetleri. Samanlığı çevreleyen yıldızlar da
İsa'nın evini örtüyor, İsa'yla anasının ve bütün
ermişlerinin.

Çeviren: Cevat Çapan

- Lautréamont'nun yazdığı bir me

Paris, 12 Mars 1870

Monsieur,

Laissez-moi reprendre d'un peu haut. J'ai fait publier un ouvrage de poésies chez M. Lacroix (B. Montmartre, 15). Mais, une fois qu'il fut imprimé, il a refusé de le faire paraître, parce que l'auteur y était peinte sous des couleurs trop sombres, et qu'il craignait le procureur-général. C'était quelque chose dans le genre de Manfred de Byron et de Konrad de Mickiewicz, mais, cependant, bien plus terrible. L'édition avait coûté 1200 f, dont j'avais déjà fourni 400 f. Mais, l'étant est tombé dans l'eau. Cela me fit ouvrir les yeux. Je me dis que puisque la police des doutes (des volumes d'aujourd'hui il ne restera pas 150 pages) en arrive ainsi aux attentats contre la décence même, et de méchanceté théorique, par conséquent, c'est qu'elle est radicalement fausse; par cette raison que j'discute les principes, et qu'il ne faut pas les discuter: c'est plus commode. Les gémissements poétiques de ces cinq ou six dernières années sont pleins de sophismes hideux. Chanter l'ennui, les douleurs, les tristesses, les mélancolies, l'amour, l'ombre,

- Rene Magritte'in "Maldoror'un Şarkıları" için yaptığı desen

- 'Maldoror'un Şarkıları'nın ilk baskısının kapağı.

LES CHANTS

DE

MALDOROR

PAR

LE COMTE DE LAUTRÉAMONT

(CHANTS [redacted], IV, V, VI)

PARIS

EN VENTE CHEZ TOUS LES LIBRAIRES

1869

Tous droits de traduc[redacted] de reproduction réservés

- Verlaine'in çizgilerinden Rimbaud

COMTE DE LAUTRÉAMONT

1846 - 1870, Fransa.

LES CHANTS DE MALDOROR'DAN BİR PARÇA

Gece yarısı. Bastille'den Madeleine'e, görünürde tek bir atlı tramvay bile yok. Yanılmışım; işte bir tane! Ansızın öyle, yerden biter gibi görünüverdi. Yaya kaldırımda evine gecikmiş birkaç kişi, durup baktılar. Bakılmayacak gibi de değil ki... bir acayip. Üst katında donuk bakışlı, bayat balık gözlü bir alay adam sıkış sıkış oturmuşlar. Bin tanık ister yaşadıklarına. Gene de belediye buyruklarına uygundu sayıları, kılı kılına, ama olsun. Arabacı atlara bir kırbaçtır şaklattı. Kırbacı kolu değil de, kolunu kırbaç savurdu, sandım. Neydi, nenin nesiydi bu dilsiz, garip kuşlar? Aydan mı inmişlerdi ne? Olmaz olmaz, her şey olur. Ama iskeletleri andırıyorlardı daha çok. Tramvay depoya vaktinde yetişmek için olacak, doludizgin gidiyordu... Öyle bir kaçıyordu ki... Ama ardından tozlar içinde bir yumru ölesiye koşuyor, düşe kalka kovalıyordu onu. 'Durun, yalvarırım size, n'olur, durun!.. Ayaklarım şişti yürüye yürüye bütün gün... dünden beri bir şeycik yemedim... sokakta bıraktı beni anam babam... n'apıcağımı şaşırdım... eve döneyim istiyorum bir ayak önce... beni de alın tramvaya, sığınırım bir köşeciğe... çocuğum daha, yeni bastım sekizime... beni böyle bırakmayacaksınız, değil mi?" Öyle bir kaçıyor, öyle bir kaçıyordu ki tramvay... Ama ardından tozlar içinde bir yumru ölesiye koşuyor, düşe kalka kovalıyordu onu. Ölü gözlülerden biri yanındakine bir dirsek vurdu, kabak tadı verdi bu yaygara, der gibilerde. Kulağı tırmalandı herhal. Öbürü haklısın demeye, belli belirsiz başını eğdi, derken kabuğuna çekilen bir kaplumbağa gibi bencilliğinin döşeğine yumuldu yeniden. Bütün yolcuların yüzünden aynı hoşnutsuzluk akıyordu. Çığlıklar tizleşerekten gitgide, bir iki dakka daha duyuldu. Caddeye bakan pencereler açıldı birer ikişer. Elinde bir lamba, bir gölge belirdi camlardan birinde, bir göz attı aşağıya, şırak diye kapattı pencerenin kanadını. Kapatış o kapatış... öyle bir kaçıyor, öyle bir kaçıyordu ki tramvay... Ama ardından tozlar içinde bir yumru ölesiye koşuyor, düşe kalka kovalıyordu onu. Bu taştan adamlar arasında bir delikanlı, tek bir

o, belli, üzülüyordu çocuğa. Çöp gibi bacaklarıyla tramvaya yetişeceğim diye yırtınan yavruyu koruyamıyor, ağız açamıyordu ki; bunca göz dikilmiş üstüne, hayin hayin bakıyorlardı, karşı gelemezdi ki topuna birden. Dirseklerini dizine dayamış, başı iki elinin arasında, insanlık dedikleri bu mu diye aval aval düşünüyordu. Dank etti kafasına, boş laf olduğu bunun, şiirde bile geçmez olmuştu. Anladı yanlışını. "Ne olacak" dedi kendi kendine, "alt tarafı yumruk kadar bir çocuk!" Gine de tutamadı kendini, öyle şey mi olur, gibilerde pırıl pırıl bir gözyaşı delikanlının yanağından aşağı yuvarlanıverdi. Gözlerine götürdü elini, kara bir bulutu aklından silmek istermiş gibi. Çırpınıyordu ama boşuna; kahrolası bir yüzyıl içine düşmüştü bir kere. Ne işi vardı orda? Ne yapsa ne etse kurtulamıyordu. Köleliğin en çekilmezi, alınyazılarının en korkuncu! Lombano, o gün işte kanım kaynadı sana. Öbür yolcuların arasında, vurdumduymazlıklar içindeymiş gibi otururken, gözümü ayıramadım senden. Delikanlım, ayağa kalktın birden, öfkelendin de. Istemeyerek bile olsa, böylesine aşağılık bir harekete katılmamak için çekip gitmeye davrandın. Bir işaret çaktım, yanıma oturttum seni. Öylesine kaçıyor, öylesine kaçıyordu ki tramvay... Ama ardından tozlar içinde bir yumru ölesiye koşuyor, düşe kalka kovalıyordu onu. Ansızın kesildi çığlıklar. Bir tümseğe takıldı ayağı, yuvarlandı çocuk, taşa çarptı başını, bayıldı... Görünmez oldu tramvay, çıt çıkmıyordu upuzun caddede. Öylesine kaçıyor, öylesine kaçıyordu ki tramvay... Ama ardından tozlar içinde bir yumru koşmuyordu artık, düşe kalka kovalamıyordu onu. Şu paçavracıyı gördünüz, değil mi? Elinde kötü bir lamba, bu yana geliyor hani. Bakın, kaldırıyor çocuğu, evine götürecek, tımar edecek yarasını, yiyecek verecek, yatırıp uyutacak, anası babası gibi değil, bir daha sokakta bırakmayacak onu. Öylesine kaçıyor, öylesine kaçıyordu ki tramvay... Ama ardından tozlar içinde, paçavracının bakışları ölesiye koşuyor, kovalıyordu onu... Hay budalalar, ahmaklar takımı, böyle ettiğine bin pişman olacaksın! Görürsün sen, nasıl, ama nasıl pişman edeceğim seni! Yemeyip içmeyip gece gündüz şiirlerimde insan denen bu yırtıcı hayvanla, marifet yapmış gibi onu yaratan Tanrıyı yerin dibine batıracağım. Şiir üstüne şiir, kitap üstüne kitap, son nefesime dek işim gücüm bu olacak. Burnundan getireceğim senin.

Çeviren: Can Yücel

BİRİNCİ TÜRKÜ'DEN

Ailelere nifak tohumu ekmek için bir antlaşma yaptım fuhuşla. Anımsıyorum bu tehlikeli ilişkiden önceki geceyi. Önümde bir mezar gördüm. Bir ev kadar büyük bir ateşböceğinin bana şöyle dediğini duydum: "Aydınlatacağım seni. Oku yazıtı. Benden gelmiyor bu yüce buyruk." Görür görmez çenelerimi çatırdatan, elimi ayağımı kesen, uçsuz bucaksız, kan rengi bir ışık taa ufka kadar yayıldı havada. Az kalsın düşüyordum, bir yıkık duvara yaslandım, ve okudum: "Veremden ölen bir yeniyetme yatıyor burada: Biliyorsunuz nedenini. Dua etmeyin ona." Birçok insan benim kadar gözüpek olamazdı belki. Bu sırada, çırılçıplak, güzel bir kadın gelip ayaklarımın dibine uzandı. Kederli bir yüzle, "Ayağa kalkabilirsin" dedim kadına. Kardeş katilinin kız kardeşini boğazladığı eli uzattım ona. Ateşböceği seslendi: 'Hey sen! Bir taş al ve öldür onu. -Niçin?" diye sordum ona. Ateşböceği bana: 'Kendine dikkat et, dedi; güçsüz olan sensin, güçlü olan benim çünkü. Fuhuştur bu kadının adı." Gözlerimde yaşlar, yüreğimde öfke, bilinmez bir gücün doğduğunu duyumsadım içimde. Kocaman bir taş aldım yerden; güçlükle göğsüme kadar kaldırdım: Ve omzuma aldım taşı sonra. Bir dağı doruğuna kadar tırmandım: Oradan ezdim ateşböceğini. İnsan boyunda bir çukura gömüldü toprakta başı; altı kilise boyu yükseğe sıçradı taş. Sonra gidip bir göle düştü, bir anda, döne döne, uçsuz bucaksız, ters bir koni oyarak çekildi suları gölün. Ortalık duruldu; parıldamadı artık kan ışık. "Yazık! Yazık!" diye haykırdı çıplak ve güzel kadın; ne yaptın böyle? - Ben seni yeğliyorum, dedim ona, çünkü acırım mutsuzlara. Sonsuz töze yarattıysa seni, senin değil suç. "Yanıtladı beni:" Bir gün, dedi, hakkımı teslim edecek insanlar. Söylecek başka sözüm yok. Bırak da gideyim, sonsuz acımı derinliklerine gömeyim denizin. Bir sen varsın hor görmeyen beni, bir de bu karanlık uçurumlarda kaynaşan iğrenç canavarlar. İyisin sen. Elveda beni sevmiş olan sana! -Elveda! dedim ona, tekrar elveda! Hep seveceğim seni. Bugünden tezi yok terk ediyorum erdemi. 'İşte bu nedenle, ey İnsanlar, kış yelinin denizin üzerinde ve kıyılarda ya da uzun süredir benim için yas tutan büyük kentlerin üzerinde ya da kutup bölgelerinin soğuklarında uğuldadığını duyduğunuz zaman şöyle söyleyin: 'Tanrının ruhu değildir geçen: fuhuşun, Montevideolunun acılı iniltileriyle birleşen derin kederli iç çekişidir." Çocuklar, bunu ben söylüyorum size. Öyleyse, diz çökün acıma duyguları içinde; ve bitlerden daha çok olan insanlar uzun uzun yakarsınlar.

Çeviren: Özdemir İnce

İKİNCİ TÜRKÜ'DEN

Ey şaşmaz matematikler, baldan tatlı öğreti'niz serinletici bir dalga gibi yüreğime akalı beri sizi unutmadım. Beşikten bu yana güneşten eski kaynağınızdan su içmek tutkusuyla yandım. Öğrencilerinizin en vefalısı olan ben, tapınağınızın kutsal eşiğini hâlâ aşındırıyorum. Bir belirsizlik vardı düşüncemde, açıklayamadığım bir şey duman gibi. Ama mihrabınıza ulaştıran basamakları dinsel bir saygıyla çıktım. Ve siz, rüzgâr kelebekleri nasıl dağıtırsa, şu karanlık örtüyü öyle sıyırdınız. Sınırsız bir soğukkanlılık, yetkin bir sakınganlık, şaşmaz bir mantık koydunuz yerine. Güçlendirici sütünüz yüzünden, size içten bir sevgiyle bağlı olanlara sağladığınız aydınlık içinde kavrayışım gelişip sınırsızlaştı. Aritmetik! Cebir! Geometri! Yüce üçlem! Işıklı üçgen! Size tanımayan,akılsızın biridir. En kara işkencelerden geçirmeli onu. Çünkü bilisiz rahatlığında kör bir küçümseme vardır. Ama sizi tanıyan ve seven dünya malına önem vermez; büyülü tadınızla gönenir. Ve karanlık kanatlarınızın üstünde tüy gibi uçarak, tıpkı yükselen helezon gibi, göklerine yuvarlak kubbesine ulaşmak ister yalnız. Yeryüzü, ahlaksal yanıltılar ve düşlerden başka şey sunmaz ona! Oysa, ey şaşmaz matematikler, inatçı ve sağlam önermelerinizin ve demirsel yasalarınızın değişmezliğiyle, evrenin düzeninde görülen yüce doğrunun bir güçlü yansısını kamaşan gözlere sunarsınız. Ama Pitagoras'ın dostu o dörtgenin dile getirdiği kapsayıcı yetkin düzen daha da yücedir. Çünkü Gücü-her-şeye-yeten, kendini ve yüklemlerini kaosun ta içinden sizin teoremler hazinenizi ve ulu göz kamaştırıcılığınızı çıkaran unutulmaz çalışmada tepeden tırnağa açığa vurmuştur. Eski çağlarda ve günümüzde, nice ulu hayalgüçleri. Yanık kâğıt üzerine çizilmiş simgesel biçimlerinizi, gizli bir solukla canlanmış kavranmaz çizgiler gibi görerek titrediler. Evrenden önce var olan ve daha sonraya kalacak olan ölümsüz belitlerin ve hiyerogliflerin bu göz kamaştırıcı açıklanışını sıradan insanlar anlayamazdı. Hayalgücü, öldürücü bir soru işaretinin uçurumuna eğilip matematiğin nasıl olup da bunca etkileyici büyüklük ve tartışılmaz doğru kapsadığını

sorar ve bunları insanoğluyla karşılaştırmaya kalkışırsa, insanoğlunda sâhte gurur ve yalandan başka şey bulamaz. O zaman, üzünç dolu bu yüce kafa, insanoğlunun cüceliğini ve benzersiz çılgınlığını iyice duyuran ulu öğütlerinizden ötürü, bembeyaz kesilmiş yüzünü kupkuru ellerinin üzerine eğerek doğaüstü düşüncelere dalar gider. Önünüzde,dizleri bükülür ve tapınışı hem sizin Tanrısal yüzünüze, hem de Gücü-her-şeye-yetenin öz görüntüsüne bir saygı belirtisidir. Çocukluğumda, bir mayıs gecesi, ay ışığında, pırıl pırıl bir derenin kıyısındaki taze çimenlerin üzerinde göründünüz bana. Üçünüz de utangaçlık ve incelikte birbirinizden geri kalmıyordunuz. Üçünüz de kraliçeler gibi uluydunuz. Birkaç adım yaklaştınız. Uzun elbiseniz bir buhar gibi salınıyordu; sevgili bir oğulmuşum gibi beni, kıvanç dolu memelerinize yaklaştırdınız. Hemen koştum, ellerim beyaz göğsünüzde kenetlenmişti. Doğurgan besininizle beslendim. İnsanlığın büyüyüp yükseldiğini duydum kendimde. O çağdan beri sizi bırakmadım ey karşıt kraliçeler. Yüreğimin sayfalarında, bir mermere işlenmiş gibi duran nice güçlü tasarı, nice yakınlık duygusu, aymış düşüncemde -şafağın gece karanlığını dağıttı gibi- kurucu çizgileri yavaş yavaş sildiler. O çağdan beri, ölümün, amacını gizlemeden, mezarları insanlarla doldurduğunu, savaş alanlarını kasıp kavurduğunu, insan kanıyla tombullaştığını ve ölü kemiklerinin üzerinde sabah çiçekleri açtırdığını gördüm. O çağdan beri, yeryüzünün devrimlerine tanıklık ettim; depremler, çölün sam yelleri, alevli lavlarıyla yanardağlar, ölüm saçan fırtınalar soğukkanlı bir seyirci olduğumu gördüler. O çağdan beri çeşitli kuşakların, son değişimini selamlayan kozanın toy neşesiyle, kanatlarını ve gözlerini uzaya çevirdiklerini ve akşam güneş batmadan önce, rüzgârın yakarış dolu çığlığını salladığı solmuş çiçekler gibi, boyunları bükük, can verdiklerini gördüm. Ama siz hiç değişmediniz. Hiçbir değişiklik, hiçbir hastalıklı soluk özdeşliğinizin sarp kayalarına ve sınırsız vadilerine dokunamaz. Sizin alçakgönüllü ehramlarınız, tutsaklığın ve aptallığın yükselttiği o karınca yuvalarından, yani Mısır ehramlarından daha uzun ömürlüdür. Zamanın çöküntüsü üstünde

yükselen çağların sonu, gizemli sayılarınızın, kıpkısa denklemlerinizin ve heykelsi çizgilerinizin Gücü-her-şeye-yetenin intikamcı yanında yer aldığını görecekler. Oysa yıldızlar, korkunç ve evrensel bir gecenin bitimsizliğinde, kasırgalar gibi öfkeyle çöküp gidecekler ve insanlık son yargıyla hesaplaşmaya çalışacak. Bana yaptığınız yardımlar için teşekkürler. Anlayışıma kattığınız yepyeni nitelikler için teşekkürler. Siz olmasaydınız, insanoğluna karşı açtığım savaşta belki yenilgiye uğrayacaktım. Siz olmasaydınız beni yerlere yıkıp ayağının tozunu yedirecekti; bir aşağılık pençeyle etimi ve kemiklerimi paralayacaktı. Ama usta bir sporcu gibi korudum kendimi. Tutkudan sıyrılmış yüce görüşlerinizden titreyen soğukkanlılığı verdiniz bana. Şu kısa yolculuğumun geçici tatlarını küçümseyerek geri çevirmek ve benzerlerimin sevimli görünen aldatıcı önerilerini kapımdan savmak için bu armağanınızdan yararlandım. Çözümleme, bireşim ve tümdengelim, hayranlık değer yöntemlerinizde dile gelen şaşmaz sakınganlığınızı verdiniz bana. Can düşmanımın öldürücü hilelerini bozmak, sonra ona ustaca saldırmak ve insanoğlunun en can alıcı yerlerine bir hançer saplamak için yararlandım sizden. Bu hançer saplandığı yerde kalacak, çünkü onulmaz bir yara açmıştır. Öğretilerinizin ruhu olan bilgelik dolu bir mantığı ve düşüncenin sakınmazlığını artıran dolambaçlı ama apaçık tasımlarınızı verdiniz. Bu güçlü yardımcı sayesinde, alçaklara doğru yüzerken, nefret kayalığının karşısında, iğrenç ve kapkara fenalığı gördüm insanlıkta; öldürücü kokuşmalar arasında çürüyor ve hayran hayran göbeğini seyrediyordu. Bağırsaklarının karanlığında önce şu pis alışkanlığı yani kötülüğü gördüm; onda iyilikten daha üstündü. Bana ödünç verdiğiniz zehirli silahla, insanlığın korkaklığından yapılmış yaratıcıyı yerinden indirdim. Dişlerini gıcırdattı ve bu iğrenç harekete boyun eğdi; çünkü karşısındaki kendisinden daha güçlüydü. Ama uçuşumu alçaltmak için onu bir paket sicim gibi bir yana bırakacağım...

Çeviren: Selahattin Hilâv

Strindberg

Edvard Munch'ün
Strindberg portresi

AUGUST STRINDBERG

1849 - 1912, İsveç.

AÇIK DENİZ KIYISINDA'DAN

Mayıs ayında bir akşam vakti, bir balıkçı kayığı, Stockholm adalar denizinin güney kesiminde, açık bir deniz parçası üzerinde apazlama gidiyordu. Üç piramidiyle kaya adacıklar morarmaya, bulutsuz gökyüzünde yer yer bulutlar toplanmaya başlamıştı: Güneş batıyordu. Burunlarda şimdi sular oynaşıyor; seren yelkenindeki sıkıntılı yapraklanış; kara rüzgârının, yukardan, açıklardan, geriden yeni başlamış olan hava akımına karşı, neredeyse kopacağını gösteriyordu.

Dümen başında Doğu adalarının gümrük amiri oturuyordu: Siyah, uzun top sakallı dev gibi bir adam. Zaman zaman, önünde oturan iki küçük memurla göz göze geliyorlar, bu memurlardan biri seren yelkenini rüzgâra karşı tutan bumbayı yönetiyordu.

Dümen başındaki adam, direğin dibine büzülmüş oturan, ürkek ve üşüyor görünen, karnını ve bacaklarını ikide bir battaniye ile sıkı sıkı saran bücür beye ara sıra yoklayıcı bir göz atıyordu.

Gümrük amiri gülünç buluyordu anlaşılan; çünkü sık sık rüzgârsız tarafa dönüyor, denize tütünlü bir tükrükle beraber, açığa vurmak istemediği bir kahkaha tükürüyordu.

Bücür bey, kunduz tüyü renginde bir pardösü giymişti; pardösünün altında dokuma kumaştan, yosun yeşili bol bir pantolon görünüyor, pantolonun paçaları, çuha parçalar üzerinde dizi dizi siyah düğmeleri bulunan timsah derisi potinlere kadar iniyordu. Elbisesinin altında ne gibi çamaşırlar olduğu hemen hiç görülmüyordu; yalnız boynuna mat sarı, ipek bir eşarp bağlamıştı. Ellerini üçer kopçalı ve som balığı pembeliğinde glase eldivenlerle güzelce koruyordu; sağ elinin eldiveni kalın, altın bir bilezikle sarılmıştı: Kuyruğunu ısıran bir yılan biçimindeydi bilezik. Eldivenlerin altında parmaklarda, yüzüklerden herhalde, çıkıntılar olduğu görülüyordu. Göründüğü kadarınca, zayıf ve solgundu yüz. Uçları yukarı kıvrılmış küçük, siyah, ince bir bıyık bu solgunluğu ço-

ğaltıyor ve çehreye egzotik bir ifade veriyordu, şapka geriye itilmişti, alında saçlar görülüyor, düzgün kesilmiş ve siyah bu saçlar bir takke kenarını andırıyordu.

Dümendeki adamın yorulmak bilmez dikkatini özellikle çeken şeyler bilezik, bıyık ve alındaki saçlardı herhalde; öyleye benziyordu.

Plajıyla ünlü Dalarö'den başlayan uzun yolculuk süresince muzip dümenci, Doğu adalarındaki istasyona götürme görevini yüklendiği balıkçılık uzmanıyla şakalaşmak istemiş, ama genç doktor sırnaşık takılmalara karşı öyle kırıcı bir umursamazlık göstermişti ki, gümrük amirinin görüşü, yani "uzman'ın gururlu olduğu kanaati yeniden güçlenmişti.

Sonuncu ada olan Hansten'i rüzgârüstünde bırakmışlardı ki hava sertleşti, tehlikeli pupa yelken başladı. Elinde bir deniz haritası tutmakta olan ve ara sıra sorular sorup notlar almış bulunan balıkçılık uzmanı, haritayı cebine soktu ve dümendeki adama, erkekten çok bir kadın sesiyle:

"Lütfen biraz ihtiyatlı olunuz" dedi.

Dümendeki adam, alay ederek cevap verdi:

"Korkuyor musunuz, bay uzman?"

"Evet, korkuyorum, canım kıymetlidir çünkü!"diye karşıladı balıkçılık uzmanı.

Dümendeki adam, ayıpladı: "Başkalarının canı kıymetsiz mi?"

"Hiç değilse benimki kadar değil. Hem sonra yelken kullanmak tehlikeli bir iştir, hele seren yelkeni olursa."

"Ya, demek siz bir hayli seren yelkeni kullandınız, öyle mi?"

"Kullanmadım ömrümde! Ama canım, rüzgârın nereye bindirdiğini görmüyor değilim ya! Kayığın ağırlığının ne büyük bir direnç yarattığını hesaplayabilir, yelkenin ne zaman alabora olacağını pekâlâ kestirebilirim."

Gümrük amiri, uzmanı payladı adeta: "Şu halde dümene siz geçin!"

"Yok, ora sizin yeriniz! Kralın işleri için seyahat ederken, arabacı kerevetinde oturmam ben."

"Yelkenden anlamazsınız da ondan!"

"Anlamasam bile, iki çocuktan muhakkak biri ve her gümrük memuru bu işi başardıktan sonra öğrenmesi kolaydır. Yani bunu bilmemek benim için ayıp değil. Siz şimdi şu yelkeni ihtiyatlı kullanın hele, çünkü ıslanmak ve eldivenlerimin canına okumak istemiyorum."

Kesin bir cevaptı bu: Doğu adalarının en sözü geçen adamı olan gümrük kolcusu, tahtından indirildiğini hissetti.

Dümenin çevrilmesi üzerine yelken tekrar doldu, kayık bir ok gibi düzgün ileri atılmış, ada yolunu tutmuştu: Batan güneşin kırılmamış ışıkları içinde, orada, adada beyaz gümrük kulübesi keskin bir renkle parıldıyordu..

İç adalar gözden kayboluyor; insan her dayanağı, her desteği geride bıraktığını hissediyordu. Uçsuz bucaksız açılan ve doğuda kara kara tehditler yağdıran büyük dalgalara çıkıyorlardı. Tepecikler yahut adacıklar gerisinde, rüzgâr altında volta vurmak ümidi yok; bir fırtına koparsa arya etmek, yelkeni kasmak imkânsız. Her şeyi göze alıp karanlık boğazdan geçerek, denize bırakılmış bir şamandıradan pek farklı olmayan o küçük adayı tutmak gerekiyordu.

Söylendiği gibi canı pek kıymetli olan ve yıkıcı bir tabiatın ölçüsüz kuvvetlerine karşı kendi küçük direnme gücünü ölçecek kadar akıllı bulunan balıkçılık uzmanı, bir huzursuzluk duyuyordu. Otuz altı yaşında oluşu, dümendeki ada-

mın basiret ve cesaretini gözünde büyütmekten onu alıkoyuyor, nitekim onun top sakallı esmer yüzüne güvenle bakamıyordu. Sallanan bir yelken yüzeyine binlerce kiloluk bir basınçla abanan bir rüzgâra karşı, etten, kastan bir kolun bir şey yapabileceğine inanmıyor, sadece eksik hükümlere dayanan bu tür cesaretin hiçliğini anlıyordu. "Kapalı taşıtlar, vapurlar dururken insanın, dört yanı açık bir ufak kayıkta hayatını tehlikeye sokması, olur aptallık mıdır?" diye düşünüyordu. "Rüzgâr bir kavradı mı yay gibi bükülüveren bir çam direğine koskoca bir yelkeni isa etmek, olur gaflet midir?" Rüzgâr altındaki patrisa sarkıyordu, istralya keza; rüzgâr olanca şiddetiyle rüzgârüstü patrisasına yükleniyor, üstelik o da çürüğe benziyordu. Kendisini bir iki kendir halatın yarı buçuk sağlamlığından ibaret şüpheli bir tesadüfe bırakmak istemiyordu. Bunun içindir ki yeni bir rüzgâr saldırışı karşısında, yaka ipi başında oturan adamdan yana döndü ve kısa, fakat etkili bir sesle emretti:

"Mayna yelken!"

Adam, dümendekinin komutasını beklemek üzere arkaya baktı, ama balıkçılık uzmanı aynı anda ve öylesine bir kesinlikle emri tekrarladı ki yelken aşağı düştü.

Şimdi de gümrük amiri, haykırmıştı:

"Hay kör şeytan, bu benim kayığımda manevraya kumanda eden de kim?"

"Ben!" cevabını verdi balıkçılık uzmanı, sonra da yeni bir emirle her iki adamdan yana döndü:

- Kürekler dışarı!

Kürekler denize indi, kayık birkaç kere su yuttu; çünkü gümrükçü kızmış: "Madem öyle, dümene sen geç!" diye emrederek dümeni bırakıvermişti.

Balıkçılık uzmanı hemen gerideki yere geçti, kolcu küfürlerini bitiredursun, beriki yekeyi kolunun altına almıştı bile.

Glase eldiven başparmağın dikişlerinden çıtırdadı, fakat kayık düzgün bir seyirle yoluna devam ediyordu. Sinsi sinsi gülümseyen gümrük amiri, gerektiğinde kayığa rota verebilmek için küreklerden birine yapıştı. Balıkçılık uzmanı, bu kuşkulu denizciye dikkat edemedi; o yalnız merak içinde gözlerini dikmiş, rüzgârdan yana bakıyordu. Yayvanlığı, metrelerce süren ölü dalgalarla kısa serpintili rüzgâr dalgalarını birbirinden ayırt etmeyi, çok geçmeden öğrenmişti. Arkaya fırlattığı acele bir bakışla rüzgâr altına düşüş miktarını hesapladıktan ve dümen suyunda akıntı payına baktıktan sonra, Doğu adalarını tutmak için hangi rotayı izlemesi gerektiğini iyice anladı.

Gülümsediğini görsünler diye uzun zaman o kara ve kor gibi gözlerle karşılaşmaya can atmış olan kolcu şimdi yorulmuştu; çünkü bu gözler ondan hiçbir şey kabul etmemek, huzursuzluk verecek veya kirletecek bir şeyle temastan kendilerini korumak istiyor gibiydiler. Bir süre dinlendikten sonra ümidini yitirdi, gümrükçü, dalgınlaştı. Sonra da manevrayı seyre koyuldu.

Şimdi güneş ufka kadar inmişti; dalgalar tekneye çarpıp kırılıyor, aşağıda dipte erguvan siyahı, akıntılarda koyu yeşil oluyorlardı. Dalgalar çok yükseldikleri vakit sırtlarında ot yeşili parlıyor; fışkıran, hışırdayan köpükler güneşte kızıla, şampanya rengine boyanıyorlardı. Kayık, içindekilerle birlikte altta alacakaranlıkta kalırken, dalgaların sırtında, yukarda dört çehre bir an ışıldıyor, ama parlamalarıyla sönmeleri bir oluyordu.

Fakat dalgaların hepsi kayığa toslamıyor; bazısı da tekneyi hafif sallamakla, kaldırıp indirmekle kalarak yükseltip iterekten ileriye iletiyorlardı.

Dümendeki bücür adam, kayığın üzerinden hangi dalganın aşacağını daha uzaktan anlıyordu adeta. O zaman yekeyi hafifçe bastırıp dayanıyor, karşı koyuyor ya da tehditli saldıran ve teknenin üzerinde bir kubbe kurmak isteyen o korkunç yeşil duvarın yanından kıvrılıp geçiyordu.

Şuydu mesele: Yelkenin indirilmesiyle tehlike sahiden artmış bulunuyordu; çünkü sürükleyici kuvvet azalmış, yelkenin kaldırma gücünden yoksun kalınmıştı.

İnanılmaz derecede ustalıklı manevralar karşısında hayretler içinde kalan gümrük amirini gitgide bir hayranlıktır aldı. Solgun yüzün değişen ifadesiyle siyah gözlerin oynayışlarına bakarak, uzmanın zihninde en çetin türden bazı hesapların yapıldığını okuyordu. Lüzumsuz görünmemek için bir süre elindeki küreği çektikten sonra takdirini, zorla alınmadan kendi isteğiyle vermeyi yerinde buldu:

- Bey, dedi, denizlere alışık!

Hem çok meşgul bulunan hem de beklenmedik bir zayıf anında dev adamın görünürdeki üstünlüğüne yenilmemek için, her türlü temastan kaçınan balıkçılık uzmanı hiç cevap vermedi.

Sağ elinin eldiveni, başparmağın başladığı yerden boylu boyunca açılmış, bilezik aşağı kaymıştı. Dalgaların köpüklü sırtlarındaki yangının sönmesi ve alacakaranlığın çökmesi üzerine, sol eliyle bir monokl çıkarıp sağ gözüne taktı: başını, hiçbir toprak parçası görünmediği halde kara işaretleri arıyormuş gibi, çabuk çabuk, türlü yönlere çevirdi, sonra şu soruyu sordu:

- Doğu adalarında deniz feneri yok mu?

'Hayır, maalesef!" cevabını verdi gümrükçü.

- Sığlık yerler var mıdır?
- Yok, tertemiz su!
- Landsort ve Sandhamn fenerleri görülür mü?
- Sandhamn pek az, Landsort daha çok görülür.

Kayığın seyrini bu üç adamın başıyla, uzakta gördüğü birkaç meçhul sabit noktaya göre saptamış bulunan balıkçılık uzmanı: 'Siz yerlerinizden ayrılmazsanız dosdoğru gideriz!" diyerek, sözü bir sonucu bağladı.

Bulutlar kümelenmiş, mayıs güneşinin kızardığı yer, yarı kararmıştı. İnce, ama su geçirmez bir madde üzerinde bir beşik salıntısıyla ve ışıksız gidiliyordu sanki. Şimdi dalgalar sadece, havanın yarı gölgelerine karşı çıkan koyu gölgeler gibi yükseliyor, başlarını teknenin altına sokuyor, tekneyi sırtlayıp tekrar öbür ucundan çıkarak dümdüz açılıyorlardı. Fakat dostu düşmandan ayırt etmek gitgide zorlaşmış, yapılan hesaplarda duraksama başlamıştı. Kayığın rüzgârlı tarafında iki kürek çalışıyordu, rüzgara karşı olan tarafta ise bir kürek. Tam zamanında kullanılacak az veya çok bir kuvvetle, kayığı yürütmek gerekiyordu.

Artık güneydeki iki deniz fenerinden başka bir şey görmez olan balıkçılık uzmanı, şimdi gözleri yerine kulaklarını kullanmak zorunda kalmıştı. Fakat suların inleyişine, gürleyişine, hışırdayışına bakarak bir rüzgâr dalgasını, tekneyi aşan şiddetli bir dalgadan ayırt etmeye alışıncaya kadar, kayık su almış; uzmanın, ayaklarını babalardan birinin üzerine kaldırıp o canım fotinlerini kurtarması gerekmişti.

Ama az sonra dalgalardaki armoni ilmini öğrenmiş bulunuyor, büyük dalgaların temposundan tehlikenin yaklaştığını bile işitiyordu. Rüzgâr basıncının art-

tığını, suyun derinlerini eşeleyeceğe benzediğini sağ kulak zarında hissediyordu. Keskinleşmiş duyularını gemicilik ve meteoroloji aletleri haline getirivermişti sanki: O küçük ve gülünç şapka ile bir köpek alnında gibi duran o siyah saçların gizlediği bu cihazlar, beynin büyük bataryasına bağlıydılar.

Teknenin su alması üzerine bir an isyankâr sözler mırıldanmış adamlar, kayığın yol aldığını görünce tekrar susmuşlardı. Verilen her "rüzgâraltı, rüzgârüstü" komutasında hangi tarafta işe girişeceklerini biliyorlardı.

Balıkçılık uzmanı, her iki deniz fenerine göre mesafeyi hesaplamış ve monoklünün dört köşe camını bir telemetre gibi kullanmıştı. Ama ada evlerinin pencerelerinden ışık sızmadığı için rotayı korumak zor oluyor, evler dik ve çıplak kayalıkların gerisine, kuytuya düşüyorlardı.

Tehlikeli yolculuk bir saat veya daha fazla sürdükten sonra, ufukta siyah bir yükseklik belirdi. Ne idüğü belirsiz tavsiyeleri tutarak, bu tavsiyelerden daha çok güvendiği sezgilerini bozmak istemeyen dümenci; gözlerini sessizce, ada yahut adanın tepelerinden biri kabul ettiği karaltıya dikmişti. Kendini, sabit olsun da ne olursa olsun bir noktaya erişmek, hava ile su arasında böyle asılı kalmaktan daha iyidir, diye teselli ediyor; fakat karanlık duvar, kayığınkinden daha büyük bir hızla yaklaşıyordu. Balıkçılık uzmanında, yönün yine de yanlış olabileceği şüphesi uyandı.

Ne olduğunu tam kestirmek, hem de eğer bu karaltı fenerlerini takmakta gecikmiş bir taşıt ise işaret vermiş olmak amacıyla, cebinden fırtınalı havalar için bir kutu kibrit çıkardı. Bütün demeti çaktığı gibi yukarı kaldırıp ileriye fırlattı: Kayığın birkaç metre ötesini aydınlattı kibritler. Işık, karanlığı yalnız bir saniyeliğine delmişti; ama sanki sihirli bir lambanın yarattığı o tablo, balıkçılık uzmanının gözü önünde daha birkaç saniye devam etti. Yanlamasına bir sığlığa saplanmış bir buz kitlesi görüyordu: Buzun çevresinde dalgalar çatlıyor ve buz, kalkerspattan ibaret kristal kabarcıklı koskoca bir kaya oyuğu üzerinde bir dikit tavanı gibi duruyordu. Bir bahri ve martı sürüsü havalanıyor ve kuşlar, içinden sadece çok sesli bir çığırış duyulan karanlıkta kayboluyorlardı. Aşan dalgaların görünüşü, balıkçılık uzmanında, içine bir idam mahkûmunun bölünmüş vücudu girecek bir tabut etkisi yarattı. Bu tasavvur anında, donarak ve suda boğularak ölmenin çifte tehlikesini hissetti. Ama vücudunun bütün kaslarını felce uğratan korku, beri yanda ruhunun tekmil gizli kuvvetlerini uyandırmıştı: Bir saniyeden daha az bir zaman içinde, tehlikenin büyüklüğünü kesinlikle gördü, tehlikeyi savuşturmanın tek çaresini düşündü ve stop komutasını verdi..

Aşan dalgalara sırtları dönük, onları görmeyen adamlar kürekleri bıraktılar. Tekne, aşağı yukarı üç dört metre yüksekliğindeki dalgaya uydu: Koca dalga camgöbeği bir kubbe gibi teknenin ta üzerinde parçalandı, olanca su kitlesiyle birlikte aşıp öte tarafa düştü, kayığı da bir tükürük gibi öbür tarafa fırlattı. Şu var ki kayık yarı yarıya su yutmuş, yolcular da korkunç hava basıncı altında adeta boğulur gibi olmuşlardı. Aynı anda uykuda kâbuslarla bunalan insanlarınkine benzer üç feryat koptu; fakat dördüncü şahıs, dümendeki adam, hiç sesini çıkarmamıştı. Dümendeki adam, eliyle adayı işaret eden bir hareket yaptı: Rüzgârsız taraftan birkaç gomina uzaklıkta bir ışık parıldıyordu. Dümendeki adam, daha sonra kayığın kıç kasarasına büzüldü, uzanıp kaldı.

Çeviren: Behçet Necatigil

ARTHUR RIMBAUD

1854 - 1891, Fransa.

SARHOŞLUK SABAHI

Bir tanem! Güzelim! İşitince sürçmediğim tüyler ürpertici borazan! Perilik sehpa! Yaşasın, görülmemiş yapıt! Eşsiz beden için, ilk defa olarak. Çocukların gülüşüyle başladı bu, gene onunla bitecek. Bu ağu bütün damarlarımızda kalacak, hatta borazan susup gene eski uyumsuzluğa dönsek bile. Ah, nasıl hak etmişiz bu işkenceyi şimdi! Hırsla toplayıp yığalım yaratılmış ruhumuzla bedenimize verilen o insanüstü sözü: O sözü, o deliliği! İnceliği, bilgeliği, sertliği! Söz verilmişti bize, bilgi ağacı gölge içine gömülecek, zorbaca namusluluk buradan sürülecekti, artık sevgimizi yaşayalım diye hep. Kimi tiksintilerle başladı bu; şimdiyse -o bengiliği hemen kavrayamadığımızdan- şimdiyse bir kokular bozgunuyla bitiyor.

Çocuk kahkahaları, kölelerin çekinişi, kızoğlankızların ağırbaşlılığı, çevremde ürkünçlüğü nesnelerin, biçimlerin, hepinizi kutsuyorum bu uyanıklığın anısıyla. Hepten kaba sabalıkla başlıyordu bu; alevden ve buzdan meleklerle bitiyor işte.

Ey kısa sarhoşluk nöbeti, kutsal! Tek o maske bile olsa bağışladığın bize. Ey yöntem! Seni olumluyoruz. Unutmadık daha dün her bir çağımızı yücelttiğini. Ağuya inancımız var. Hayatımızı her an vermesini biliyoruz bütün bütüne.

İşte ESRARKEŞLER çağı!

MASAL

Bir hakan varmış, kendini hepten o aşağılık hayır işleri uğruna tükettiği için öfkelenirmiş. Şaşırtıcı devrimler bekliyormuş sevgide; cariyelerinin göz alıcı süslerle, göğün bağışlarıyla daha bir güzelleşmiş bu işveler ötesinde bir şeyler verebileceklerini seziyormuş. Doğruyu görmekmiş dilediği hep, özül isteğin, özül doyuşun çağını. İsterseniz hak yolundan ayrılma deyin, dileği buymuş işte. Hiç değilse, yabana atılmaz bir gücü varmış insanlar üzerinde.

Elinden geçen bütün kadınları öldürtmüş: Ne yıkım güzellik bahçesi için! Satırın altında hepsi onu kutsamışlar. Artık yenilerini çağırtmamış. -Gene çıkıp gelmiş kadınlar.

Av dönüşü ya da şölen sonunda hepsini öldürmüş yanında gezenlerin. - Hepsi gelmiş gene ardından.

Eğlenirmiş az bulunur hayvanları boğazlayarak. Sarayları yaktırırmış. İnsanlara saldırıp parça parça doğrarmış..

- Ama gene yerindeymiş insan kalabalığı, altın damlar, güzel hayvanlar.

İnsan yakıp yıkmayla esriyebilir mi hiç, gençleşebilir mi kan dökerek! Halk sızıldanmamış bile. Kimse çıkıp da ona bir yol göstermemiş.

Bir akşam mağrur mağrur sürüyormuş atını. Anlatılmaz, nerdeyse ağza alınmaz güzelliğiyle bir peri çıkıvermiş önüne. Yüzünde, duruşunda her şeyi kuşatan bereketli bir sevginin, sözle söylenmez, nerdeyse dayanılmaz bir mutluluğun muştusu varmış. Derler ki, o özül sağlık içinde kaynaşıp gitmişler hakanla peri. Bunun üzerine nasıl olur da ölmezlerdi? O halde beraberce ölmüşler.

Ama hakan yaşlanıp eceliyle ölmüşmüş sarayında. O peri hakandan başkası değilmiş çünkü- daha duyamıyoruz tılsımlı musikiyi.

HAYATLAR

I

Ey kutsal ülkenin gepgeniş ağaçlık yolları, tapınağın taraçaları! Kim bilir ne oldu Hazreti Süleyman'ın özdeyişlerini bana açıklayan Brahman? O çağlardan, o yerden, kocamış kadınları bile görüyorum daha! O gümüşten, güneşten zamanları anımsıyorum ırmaklara doğru, omuzumda yoldaşımın elini, sevişmelerimizi ayakta, yakıcı ovalarda. Bir kırmızı güvercinler sürüsü düşüncemin yöresinde gürlüyor. -Bu sürgünde kendime bütün gökçe yazınların ölmez oyunlarını oynayabileceğim bir sahne kurdum. Duyulmamış zenginlikler gösterecektim size. Geçmişini gözlüyorum bulduğunuz gömülerin. Arkadan ne gelecek biliyorum. Bilgeliğim kaos kadar hor görülüyor. Ama sizi bekleyen uyuşukluk yanında nedir benim hiçliğim?

II

Benden öncekilerin hepsinden başka türlü artamları olan bir bulucuyum ben; bir musikici hem de, sevginin anahtarı gibi bir şeyler bulmuş. Şimdi kurak havalı, kıraç bir toprağın derebeyi olarak heyecanlanmaya çalışıyorum anısıyla o dilenci çocukluğumun, o tahta kunduralarla gelişimin, çekişmelerin, dört beş dulluğun, sağlam kafamın beni akranlarıma uymaktan alıkoyduğu âlemlerin. Tanrısal sevinçten bir zamanki payıma acınmıyorum: Ürkünç küşümcülüğüm beslenip serpiliyor kuru havasında bu sert toprağın. Ama bu küşümcülük bundan böyle uygulanmaz olduğu için, üstelik ben de yeni bir derde düştüğümden, çok hayın bir deli olup çıkacağım sanırım.

III

On iki yaşımda beni kapadıkları bir tavan arasında dünyayı tanıdım; kafamda canlandırdım insanlık güldürüsünü. Öykü bilimi belledim bir şarap mahzeninde. Bir kuzey kentinin gece şenliklerinde eski boyarların bütün kadınlarıyla karşılaştım. Bana eski bilimleri öğrettiler bir izbe ara sokağında Paris'in. Baştan başa doğunun kuşattığı eşsiz bir konutta koskoca yapıtımı tamamladım; yüce yalnızlığımı geçirdim orada. Mayaladım kanımı. Ödevim bana geri verildi. Artık bunu düşünmemeli bile. Öte dünyalığım ben gerçekten; göreceğim bir iş yok burda.

ÇOCUKLUK

I

O put, kara gözlü, sarı perçemli, ne evi var ne yurdu, daha soylu o Meksika, o Flaman masalından, ülkesini sorarsan çiğ yeşil ve gök mavisi. -Şimdi koşuyor gemisiz dalgaların Keltçe, Yunanca, İslavca yaban adlar taktığı kıyılarda.

Ormanın sınırında -düş çiçekleri çınlar, çatlar, pırıldar- turuncu dudaklı kız çayırlardan kaynayan duru tufan içinde bağdaş kurup oturmuş; çıplaklık, ebemkuşaklarının, bileyin, denizin gölgeledikleri, içinden geçtikleri, giydirdikleri.

Fır dönen kadınlar denize komşu taraçalarda; dev anaları, saraylı kızlar, o Arap dilberler yeşilimsi yosun içinde; mücevherler ayakta, kaygan toprağı üstünde koruların, buzu çözülmüş bahçelerin, -genç analar, bacılar, bakışları eski yolculuklarla dolu; o hanım sultanlar, kurumlu mu kurumlu; buranın yabancısı o küçük kızlar; tatlı bir mutsuzluk içinde birileri.

Ne sıkıntı, "sevgili beden" ve "sevgili yürek" çağı!

II

İşte ölü kızcağız bu, gül fidanları arkasındaki. -Ölmüş ana, gencecik, basamaktan iniyor. - Yeğenin arabası bağırıyor kum üstünde. - Oğlan kardeş (Hint ellerinde olan!) şuracıkta, batan güneşe karşı karanfil çayırında. -Çoktan gömülmüş yaşlılar şebboylarla dolu surlarda, dimdik.

Bir yığın altın yaprak kuşatır generalin evini. Güneye gitmişler evcek. -Kızıl yolun sonunda boş hana varırsın. Satılık şato işte, pancurları sökülmüş. Papaz götürmüş olacak kilisenin anahtarını. Bekçilerin kaldığı kulübeler ıpıssız, parkın çevresinde. Çit öyle yüksek ki, hışırdayan ağaç dorukları görünüyor yalnız. Görülecek bir şey de yok zaten içerde.

Çayırlar yeniden yükseliyor horozsuz, örssüz köylere. Su bendi açılmış. Ey haç dikili tepeler, ey çöl değirmenleri, adalar, tınazlar!

Büyülü çiçekler vızıldıyordu. Ağır ağır sallıyordu onu bayırlar. Masalımsı güzellikte hayvanlar geziniyordu ortalıkta. Sıcak gözyaşlarının bengiliğinden yapılmış engin deniz üstünde iri iri bulutlar yığılıyordu.

III

Ormanda bir kuş var, şarkısı durdurur seni; yüzün kızarır.

Bir saat var, çalmayan.

Bir çukur var, içinde ak hayvanlar yuvası.

İnen bir katedral, yükselen bir göl var.

Bir arabacık var korulukta bırakılmış, ya da şeritlerle süslü, patikadan aşağı salıverilmiş.

Bir küçük oyuncular topluluğu var giyimli kuşamlı, orman kıyısınca giden yolda gördüğün.

En sonunda, acıkıp susamışsan, seni kovan biri var.

IV

Ben taraça üzerinde yakaran ermişim, hayvanlar yayılırken Palestina denizine dek.
Karanlık koltukta oturan bilginim ben. Dallarla yağmur çarpar okuma odasının penceresine.
O bodur ağaçlar arasındaki yolda yürüyen benim; su bendinin uğultusu ayak sesimi örtüyor. Uzun uzun bakıyorum karasevdalı altın akıntısına batan günün.
Engin denize açılan mendirekte bırakılmış çocuk ben olmalıyım; o oğlancık, alnı göğe değen ağaçlık yolda..
Patikalar çetin. Katırtırnağı örtmüş tepecikleri. Yaprak kıpırdamıyor. Nasıl uzak şimdi kuşlar, pınarlar. Dünyanın sonudur varacağın yer, böyle gidersen.

V

Artık kiralasınlar bana bu gömütü, iki kireç sıvalı, çimentodan kabartma çizgilerle, -uzak mı uzak, yerin altında..
Dirseğimi dayamışım masaya; lamba pırıl pırıl aydınlatıyor enayice tekrardan okuduğum bu günceleri, bu ilgimi çekmeyen betikleri.
Yeraltı odamın çok yukarısında evler kök salıyor, sis bürüyor her yanı. Çamur kızıl ya da kara. Koskocaman kent, sonsuz gece!
Daha alçakta lağımlar var. Yanlardaysa yerkürenin yoğunluğu sadece. Ateş kuyuları belki, o masmavi uçurumlar? Belki de o bölgelerde rastlaşır aylarla kuyrukluyıldızlar, denizlerle masallar.
Acılık çağlarında gök yakut ve maden yuvarlar tasarlarım kendi kendime. Suskunun ustasıyım ben. Ama neden sararsın o bodrum penceresi tonosun bir köşesinde?

Çeviren: Can Alkor

JULES LAFORGUE

1860 - 1887, Fransa.

CIGARA

Evet, bu dünya tatsız, ya öteki? Palavra.
Boyun eğmişim kadere, yaşayarak, bedbin.
Ölüm gelinceye dek, vakit öldürmek için,
İçerim, Tanrıların huzurunda, cıgara.

Siz didinin, yarınki zavallı iskeletler;
Ben, gökyüzüne doğru kıvrılan mavi ırmak,
Uyurum bir hudutsuz dalgaya kapılarak.
Etrafta baygın kokulu buhurdanlar tüter.

Cennetteyim, çiçek açmış rüyalar aydınlık,
Tuhaf, garip valsler içinde karmakarışık;
Sivrisinek korolarıyla bir fil akını.

Uyanırım nihayet dilimde mısralarım;
Sevinç içinde tatlı tatlı seyre dalarım
Nar gibi kızarmış sevgili başparmağımı

Çeviren: Orhan Veli Kanık

BENSİZ OLACAK HER ŞEY!

Bu akşam ölebilirim, rüzgâr, güneş, sağanak,
Kalbimi, kemiklerimi etti mi tarümar,
Her şey bitti demektir; ne rüya ne uyanmak!
Aralarında olamayacağım yıldızlar

Şu uzak dünyaların her tarafımda, yer yer,
Ruha kasvet veren ıssız yolların yolcusu.
Bizim gibi düşünür kardeş beşeriyetler;
Ellerini uzatan her gece bize doğru,

Evet, her yerde kardeşler; bizim gibi yalnız!
Onlar bize işaret.edenler geceleri,
Hüzünlerinden! Ah hiç kavuşmayacak mıyız?
Mihnette birbirimizi avuturduk gayrı.

Yaklaşacak birbirine bir gün seyyareler,
Bu muhakkak sökecek belki evrensel şafak,
O zaman! Meczupların türküsü bunu söyler;
Allaha karşı bir kardeş çığlığı olacak.

Heyhat o günlerden evvel, rüzgâr, güneş, sağanak,
Kalbimi, kemiklerimi etmiştir tarümar.
Bensiz olacak her şey! Ne rüya, ne uyanmak!
Ah aralarında olamadığım yıldızlar.

Çeviren: Cahit Sıtkı Tarancı

ITALO SVEVO

1861 - 1928, İtalya.

ZENO'NUN BİLİNCİ'NDEN

26 Haziran 1915

Savaş bana kadar ulaştı! Savaş olaylarının öykülerini bir başka yüzyıla aitmişler gibi dinliyordum, insanı eğlendiren, ama aklı başında birini kaygılandırmayacak şeyler gibi. Ve birden savaşın ortalık yerinde buldum kendimi, bu arada içine er geç düşeceğimi daha önce fark etmemiş olduğuma şaşıyordum. Zemin katı cayır cayır yanan bir yapıda istifimi bozmadan oturmuştum, tüm binanın, er geç, içinde benimle birlikte alevlere gömüleceğini düşünmemiştim.

Savaş beni aldı, paçavra gibi silkeledi, bir vuruşta tüm ailemden ve idare müdürümden etti. Bir günden öbürüne yepyeni bir adam olup çıktım, daha doğrusu her saatim yeni bir yaşantının başlangıcı oldu. Dünden beri biraz yatıştım, çünkü bir aylık bir bekleyişten sonra ilk kez ailemden haber aldım. Ben bir daha görüşmek umudunu tümüyle yitirmişken, onlar sağ salim Torino'dalarmış.

Bütün günümü büroda geçirmek zorundayım. Yapacak hiçbir işim yok, ama Oliviler İtalyan yurttaşı olduklarından çekip gitmek zorunda kaldılar, en iyi memurlarımın hepsi de şurada burada savaştalar, bu yüzden, burada oturup bekçilik etmek düştü bana. Akşam olunca deponun kocaman anahtarlarını yüklenip eve gidiyorum. Bugün kendimi çok daha sakin duyuyorum ya, gün boyunca uzun bir süreyi daha iyi geçirmemi sağlayacak olan bu el yazması notları, yanımda büroya getirdim. Gerçekten de olağanüstü güzellikte bir çeyrek saat geçirmeme olanak verdiler, bu dünyada bu tür oyuncaklarla oyalanmama izin verecek kadar sakin ve sessiz bir dönem de yaşanmış olduğunu öğrendim.

Biri çıksa da, şimdi beni ciddi ciddi eski yaşantımın bir saatçiğini olsun yaşayabilmek için şöyle yarı bilinçli bir durumda dalıp gitmeye çağırsa, ne hoş olurdu. Yüzüne karşı gülerdim. İnsan nasıl olur da böylesi bir bugünü bırakır da hiç önemi olmayan şeyleri aramaya gider? Bana, sanki ancak sağlığımdan

da, hastalığımdan da kopmuşum gibi geliyor. Talihsiz kentimizin sokaklarında dolaşıyorum, savaşa gitmeyen, hatta her gün yiyeceğini bulabilen ayrıcalıklı bir kişi olduğumu fark ediyorum. Başkaları ile karşılaştırınca kendimi o denli mutlu buluyorum ki -özellikle bizimkilerden haber aldığımdan beri- bir de hiçbir rahatsızlığım olmasa Tanrının gücüne gider, diye düşünüyorum.

Savaşla ilk karşılaşmam, şiddetli, hatta biraz gülünç oldu.

Augusta ile ben, Lucinico'ya Pentecoste yortusunu çocuklarımızla birlikte geçirmeye gelmiştik. 23 Mayıs sabahı erkenden kalktım. Carlsbad tuzu alacak, kahveden önce şöyle bir yürüyüş yapacaktım. Lucinico'daki o günlerde bir şey fark etmiştim: İnsan, açken yüreği tüm bedenine büyük bir rahatlık yayıyor ve başka onarımlarla daha etkin biçimde uğraşabiliyor.

Tam da o gün bir hayli açlık çektim: Kuramımı kanıtlamak için bundan güzel fırsat olamazdı.

Yola çıktığımda Augusta daha yataktaydı, bembeyaz başını yastıktan kaldırdı ve kızıma gül bulacağıma söz verdiğimi anımsattı. Bahçemizin tek gülü solup gitmişti, gülsüz kalmıştık. Antonia, güzel bir kız oldu, Ada'ya benziyor. Bir süredir onun karşısındayken sert eğitmenliğimi birden unutmaya, kadınlığa, kendi kızında bile saygı gösteren bir şövalye olmaya başlamıştım. Kızım da bu gücünü hemen anlamıştı, beni de, Augusta'yı da çok eğlendiren bir havayla, hemen bundan yararlanmanın yolunu aramıştı. Şimdi de gül istiyordu. Gülleri bulmak gerekirdi.

Şöyle iki saat kadar yürümeye niyetleniyordum. Güzel bir güneş açmıştı, hiç durmadan eve dönünceye değin yürümeyi tasarladığımdan, yanıma kabanımla şapkamı bile almadım. Bereket güllerin parasını ödemem gerektiğini düşündüm de portföyümü de kabanımla birlikte evde bırakmadım.

İlkin, yakındaki çiftliğe, Teresina'nın babasına gittim, gülleri kessin de dönüşte alayım diye rica edecektim. Yıkık dökük bir duvarla çevrili avluya girdim, kimsecikler yoktu. Teresina'ya seslendim. Evden çocukların en büyüğü çıktı, o zamanlar altı yaşlarında olmalıydı. Minimini eline birkaç kuruş sıkıştırdım, bütün ailenin erkenden Isonzo'nun öteki yakasına, günübirliğine çalışmaya gittiğini anlattı, bir patates tarlasını işleyeceklermiş.

Canım sıkılmadı. O tarlayı biliyordum, bir saat yürürsem varırdım. İki saat de yürümeye niyetlendiğime göre gezintime bir hedef saptamak fena olmazdı. Böylece birden tembelliğim tutup geri dönmek tehlikesi kalmıyordu. Tarlaların arasından yürüdüm. Benden biraz yüksekte, yolun kenarlarını, bir de şurada burada çiçeklenmiş ağaçların tepelerini görüyordum. Keyfim pek yerindeydi. Böyle, kollarım sıvalı, şapkasız, kendimi hafif duyuyordum. Tertemiz havayı içime çekiyor, bu arada bir süredir edindiğim bir alışkanlığa uyarak bir Alman dostumun öğrettiği Niemeyer'in akciğer jimnastiğini yapıyordum. Hareketsiz bir yaşantı sürenler için çok yararlı bir şeydir bu.

Sözkonusu tarlaya varınca, tam yolun yakınında, toprağı işleyen Teresina'yı gördüm, az ilerde babası ile iki erkek kardeşi vardı. On, on dört yaşlarında çocuklardı. Bedensel çaba, yaşlıları yorar gerçi, ama biraz da coşturur, bu yüzden kendilerini gençleşmiş duyarlar. Gülerek Teresina'ya yaklaştım:

- Hâlâ vaktim var, küçük kız. Ama elini çabuk tut.

Kız ne dediğimi anlamadı, ben de durup açıklamadım. Ne gereği vardı? Mademki anımsamıyordu, karşısında eski tavrıma dönebilirdim. "Deneyimi" bir daha yinelemiş, bu kez kesinlikle olumlu sonuç almıştım. Ona o birkaç sözü

söylerken yalnız gözlerimle okşamakla kalmamıştım.

Teresina'nın babası ile güller konusunda anlaşmamız güç olmadı. Canım kaç tane isterse kesebilirmişim. Fiyatta nasıl olsa uyuşurmuşuz. Hemen işinin başına dönmeye niyetliydi, ben de dönüş yoluna koyuluyordum ki arkamdan koştu, bana yetişince alçak sesle sordu:

- Siz bir şeyler duymadınız mı? Savaş patlamış diyorlar.

- Patladı ya! Patlayalı bir yıl oldu neredeyse! diye yanıtladım.

- Canım o savaşı demiyorum, dedi sabırsızlıkla. Şu... Şeyle savaş... Yakındaki İtalyan sınırını gösterdi. -Sizin bir şeyden haberiniz yok mu? Yanıtımı kaygıyla bekleyerek yüzüme bakıyordu:

- Ben bir şey bilmiyorsam, bilecek bir şey yok demektir, diye güven verdim adama. Trieste'den geliyorum, orada son duyduğuma göre savaş tehlikesini kesinlikle atlatmışız. Roma'da savaş yanlısı kabineyi devirdiler, şimdi başta Giolitti var.

Adam hemen yatıştı:

- Demek şu şimdi gömdüğümüz, pek de bereketli gibi gözüken bu patatesleri yiyebileceğiz, ha! Millet nasıl ileri geri konuşuyor yahu! Alnından akan terleri mintanının yeniyle sildi.

Onu sevinir görünce, daha da sevindireyim dedim. Mutlu insanları severim çünkü. Bu yüzden, kalkıp öyle laflar ettim ki doğrusu anımsamak hiç hoşuma gitmiyor. Savaş patlayacak bile olsa orada vuruşmazlar dedim. Bir kere çarpışılacak onca deniz vardı, hem sonra, Avrupa'da canı savaş isteyene savaş alanı mı yoktu. Flandres vardı, Fransa'nın birçok bölgeleri vardı. Hem sonra -bilmiyorum kim söylemişti- dünyada artık öyle büyük bir patates açığı varmış ki, artık savaş alanlarında bile patatesleri özenle topluyorlarmış. Aklıma ne geldiyse saydım döktüm, bir yandan da gözüm hep küreği daldırmadan önce yere çömelip toprağı yoklayan çelimsiz, ufacık Teresina' daydı.

Köylünün yüreği iyice rahatlamıştı, işine döndü. Ben ise kendi rahatlığımın bir bölümünü ona devretmiştim, bana pek bir şey kalmamıştı. Lucinico'da sınıra çok yakın olduğumuz açıktı. Augusta ile konuşacaktım. Belki Trieste'ye dönsek daha iyi ederdik, belki de daha öteye geçmeli ya da beri gelmeliydik. Giolitti'nin iktidara geldiği kesindi, ama oraya çıkınca yine her şeyi orada bir başkası olduğu zamanki gibi mi görecekti, bunu bilmek güçtü.

Yolda Lucinico'ya doğru ilerleyen bir manga askere rastlayınca daha da pirelendim. Askerler pek genç sayılmazlardı, giyimleri ve donanımları oldukça kötüydü. Bir yanlarından, Trieste'de Durlindana dediğimiz, o uzun süngü sarkıyordu, Avusturya'da 1915 yazında köhne depolardan çıkarmak zorunda kalmışlardı bunları.

Bir süre peşleri sıra yürüdüm, tedirgindim, eve çabucak varsam iyi edecektim. Sonra adamlardan saçılan leşe benzer kokudan rahatsız oldum, adımlarımı yavaşlattım. Tedirginliğim ve telaşım saçmaydı. Bir köylüyü tedirgin gördüm diye, benim de tedirgin olmam saçmaydı. Artık villam uzaktan seçiliyordu, manga da yolun üzerinden çekilmişti. Sonunda sütlü kahveme ulaşabilecektim, adımlarımı sıklaştırdım.

İşte serüvenim burada başladı. Yolun dönemecinde bir nöbetçi bağırarak beni durdurdu: *-Zurück!* Ateşe hazır duruma bile geçmişti. Almanca bağırdığına göre Almanca konuşayım, dedim, ama Almanca o sözcükten başkasını bilmiyor, onu da gittikçe daha tehditli bir hava ile yineliyordu.

Zurück, gitmek gerekiyordu, adam dediğini daha iyi anlatabilmek için ateş etmeye kalkar korkusuyla, çabucak geri çekildim, asker gözden silinince bile telaşım geçmedi.

Ama evime ulaşmaktan umudu kesmiş değildim. Sağımdaki tepeyi aşarsam nöbetçinin çevresinden dolaşacağımı düşündüm.

Tırmanmakta güçlük çekmedim, benden önce geçmiş olması gereken bir alay insan yüksek otları ezmişti. Kuşkusuz yoldan geçiş yasaklandığı için oraya sapmışlardı. Yürürken yeniden güven kazandım, karşılaştığım bu davranıştan ötürü Lucinico'ya vardığımda hemen gidip villanın kâhyasına şikâyet edeceğim düşündüm. Eğer yazlıkçılara böyle davranılmasına izin verecek olursa Lucinico'ya kimse ayak atmazdı!!

Ama tepede kötü bir sürpriz bekliyordu beni: Av hayvanı gibi kokan o asker mangası her yanı tutmuştu. Askerlerin birçoğu uzun zamandır bildiğim, şimdi boşaltılmış bir köy evinin gölgesinde dinleniyorlardı; üçü nöbet bekliyordu, ama benim yaklaştığım yamaca bakmıyorlardı, birkaç asker de elinde harita, birtakım buyruklar yağdıran bir subayın karşısında yarım daire biçiminde sıralanmışlardı.

Benim selam vermeye yarayacak bir şapkam bile yoktu. Birkaç kez iki kat olup sevimli gülücükler saçarak subaya yaklaştım, beni görünce askerlerine söylev vermeyi kesti, beni süzmeye başladı. Çevresindeki beş tane salak da tüm dikkatlerini bana bağışlamışlardı. O herifler beni öyle süzerken, üstelik de inişli çıkışlı toprakta son derece güçtü.

Subay bağırdı:

-Was will der dumme Kerlhier? (Bu sersem de ne istiyor?)

Hak etmek için hiçbir şey yapmadığım böyle bir aşağılamaya şaştım, alındığımı erkekçe, ama durumun gereği olan ihtiyatı da elden bırakmadan belli edeyim dedim, yolumu değiştirdim, Lucinico'ya giden yamaca yöneldim. Subay avaz avaz bağırmaya başladı, bir adım daha atacak olursam beni yerime çiviletirmiş. Hemen tüm nezaketimi topladım ve o gün bugündür de hep öyle nazik kaldım. Öyle garip bir herifle konuşmaya zorlanmak olur iş değildi, ama bu arada kendisinin Almancayı rahatça konuşabilmesi gibi bir iyi yanı da yok değildi. Azımsanacak şey değildi bu da, düşündükçe tatlılıkla konuşmak kolaylaşıyordu. Ya bir de o hayvanlığıyla Almanca da bilmeseydi! Mahvolmuştum.

Ne yazık ki o dili ben yeterince bilmiyordum, yoksa o asık suratlı beyefendinin yüzünü güldürmem daha kolay olurdu. Kendisine beni Lucinico'da bekleyen sütlü kahvemle aramda askerlerinin bulunduğunu anlattım..

Güldü, vallahi billahi güldü. Hep o sövüp sayarak kahkahalarla güldü ve sözümün sonuna kadar sabretmedi. Lucinico'daki sütlü kahvemi başkalarının içeceğini bildirdi, kahveden başka beni bekleyen bir de karım olduğunu duyunca da şöyle bağırdı:

-Auch Ihre Frau wird von anderen gegessen werden. (Öyleyse karınızı da başkaları yiyecek.)

Onun keyfi benimkinden âlâydı; o, beş tane salozun kahkahalarıyla vurgulana sözleri bana bir aşağılama gibi geldi. Derken subay ciddileşti, birkaç gün Lucinico'yu göreceğimi ummamamı söyledi. Hatta dostça bir öğüt olarak daha fazlasını da sormamamı istedi. Bir tek şey daha sorarsam benim için tehlikeli olabilirmiş..

-Haben Sie verstanden? (Anladınız mı?)

Anlamasına anlamıştım ya, topu topu yarım kilometre ötede bekleyen sütlü kahveden umut kesmek kolay boyun eğilir bir şey değildi. Duraksamamın tek nedeni buydu, çünkü o tepeden bir indim mi, villama o gün varamayacağım kesindi. Zaman kazanmak için uysallıkla sordum:

- İyi de, hiç değilse ceketimle şapkamı almak için Lucinico'ya dönmek zorundayım, kime başvurayım?

Subayın haritası ve adamlarıyla baş başa kalmakta sabırsızlandığını anlamam gerekirdi aslında, ama o kadar kızacağını beklemiyordum doğrusu.

Bir bağırış bağırdı, kulak zarım patladı sandım, bunu bir daha sormamam gerektiğini daha önce söylemişmiş. Şeytan götürsün *"wo der Teufel Sie tragen will"* dedi. Birinin gelip beni götürmesi düşüncesi fena gelmedi, çünkü çok yorgundum, ama hâlâ kararsızdım. Subay bağırdıkça büsbütün öfkelendi, pek ürkütücü bir havayla çevresindeki beş adamından birini *signor caporale* (onbaşı efendi) diye çağırarak beni tepeden aşağı indirmesini, ben Gorizia'ya giden yolda gözden kaybolunca ya dek beklemesini, ağırdan alacak olursam üstüme ateş açmasını buyurdu.

Bütün bunlardan sonra, tepeden aşağıya, seve seve indiğimi söyleyebilirim. Hatta *"Danke schön"* bile dedim, hem de alay etmeden.

Onbaşı İtalyancayı en iyi konuşan bir Slavdı. Subayının önünde hayvanca davranması gerektiğini düşündü, önünden gideyim diye bağırarak komut verdi.

- Marş! Ama biraz uzaklaştığımızda yumuşadı, sıcaklaştı. Savaştan haberim var mı, İtalyanların bugün yarın savaşa girecekleri doğru mu, diye sordu. Yanıtı beklerken kaygıyla bakıyordu yüzüme.

Demek savaş var mı, yok mu, onlar da bilmiyorlarmış! Adamcağızı elimden geldiğince mutlu etmek istedim, Teresina'nın babasına yutturduğum havadisleri ona da verdim. Sonraları vicdanıma yük oldu bunlar. Kopan dehşet fırtınasında belki de güvence verdiğim tüm o insanlar ölüp gitmişlerdir. Ölümün taş gibi katılaştırdığı o yüzlerinde kim bilir nasıl bir şaşkınlık okunmuştur. İflah kabul etmez bir iyimserlikmiş benimki. Acaba subayın sözlerinde, daha doğrusu o sözlerin çınlayışında savaşı hiç mi duymamıştım?

Onbaşı çok sevindi, karşılık olsun diye, o da bundan böyle Lucinico'ya ayak atmaya kalkışmamamı öğütledi. Verdiğim haberlere dayanarak, evime dönmemi engelleyen buyrukların ertesi gün geri alınacağını sanıyormuş. Ama bu arada, Trieste'ye, *Platzkommanda*'ya gitsem iyi edermişim, oradan belki bir özel izin alabilirmişim..

- Ta Trieste'ye kadar gideyim ha? diye sordum korkarak. Trieste'ye kadar böyle ceketsiz, şapkasız ve de sütlü kahvesiz?

Onbaşının bildiği kadarıyla, biz konuştuğumuz sırada, bir kalın piyade kordonu İtalya'ya geçişi engelleyerek yeni ve aşılmaz bir sınır yaratıyormuş. Bir üstünlük havasıyla gülümsedi, kendisine kalırsa Lucinico'ya en kısa yol Trieste'den geçermiş.

Bu kadar çok duyduktan sonra boyun eğdim ve Gorizia'ya doğru yöneldim, Trieste'ye giden öğle trenine binmeyi tasarlıyordum. Heyecanlıydım, ama şunu da belirtmem gerekir, kendimi çok iyi duyuyordum. Az sigara içmiştim, hiçbir şey yememiştim. Ne zamandır duymadığım bir hafiflik içindeydim. Biraz bacaklarım ağrıyordu, ama soluğum öylesine özgür ve derindi ki, Gorizia'ya kadar dayanabilirdim. Sıkı bir adımla bacaklarımı ısıttıktan sonra yürümek

güç olmadı. Ve bu bedensel rahatlık içinde, tempo tutarak, her zamankinden daha hızlı yürüdüğüme sevinerek, yine eski iyimserliğimi buldum. İki yandan da tehditler yağıyordu, ama işi savaşmaya vardırmazlardı. Böylece Gorizia'ya ulaştığımda yine bir duraksadım, acaba otelde bir oda tutup geceyi orada mı geçirseydim, ertesi gün de Lucinico'ya döner, villanın kâhyasına şikâyetlerin bildirirdim.

İlk iş olarak, Augusta'ya telefon etmek için postaneye koştum. Ama villamdan yanıt çıkmadı.

Memur, seyrek sakallı, ufak tekek, kaskatı bir adamdı, gülünç, inatçı bir hali vardı -anımsadığım tek şeyi de bu-, çıtı çıkmayan telefonda çılgınlar gibi söv üp saydığımı işitince yanıma yaklaştı:

Bugün Lucinico'dan bu dördüncü yanıt alamayışımız, dedi.

Dönüp ona baktım, gözlerinde kötü bir sevinç pırıltısı vardı. Şaşkınlığımın ve düş kırıklığımın tadını çıkarmak için dikkatle süzüyordu beni. O anlamlı bakışın ne demek istediğini ancak on dakika sonra kavrayabildim. Ve birden kafama dank dedi: Lucinico ateş hattındaydı ya da olmak üzereydi. Bu gerçeği anlayabildiğimde sabahtan beri hak ettiğim o bir fincan kahveyi içmek üzere bir kahvehaneye yönelmiştim. Hemen yolumu değiştirdim ve istasyona gittim. Aileme yakın olmalıydım, -onbaşı ahbabımın öğütlerine uyarak- Trieste' ye gidecektim.

Savaş, benim o kısa yolculuğum sırasında patlak verdi.

Gorizia istasyonunda, nicedir beklediğim o bir fincan kahveyi içecek zamanım vardı, ama Trieste'ye çabucak varacağımı düşünerek içmedim. Vagonuma bindim, yalnız kalınca düşüncelerim öylesine garip bir biçimde ayrıldığım sevdiklerime yöneldi. Monfalcone'den ötelere kadar tren güzel güzel ilerledi.

Savaş henüz oralara kadar varmamışa benziyordu. Ben herhalde durum Lucinico'da da sınırın bu yanında olduğu gibidir, diye düşünerek yüreğimi serinlettim. O saatte Augusta ile çocuklarım İtalya'nın içlerine doğru yola koyulmuşlardı herhalde. Bu rahatlık, açlığın verdiği o büyük, şaşırtıcı rahatlıkla birleşince upuzun bir uykuya dalmamı sağladı.

Beni uyandıran da herhalde yine açlık olmuştur. Trenim Trieste Saksonyası denilen yerde durmuştu. Deniz çok yakınlarda olmalıydı, ama görünmüyordu, hafif bir sis uzakları perdelemişti. Mayıs ayında Carso'nun o tadına doyulmaz, ama o yumuşak güzelliği, ancak başka kırların coşkun renkli, yaşam dolu ilkbaharlarında şımarmamış olanlar anlayabilirler. Burada taşlar dört bir yandan yumuşacık bir yeşille çevrilidir, ama cılız, donuk bir yeşil değildir bu, çok geçmeden her yanı sarıp sarmalar.

Başka koşullar içinde olsa, o kadar acıkıp da bir şeyler yiyemediğimden ötürü pek öfkelenirdim. Oysa o gün, tanık olduğum tarihsel olayın büyüklüğü beni boyun eğmeye zorluyordu. Sigara ikram ettiğim kondüktör, bana bir dilim ekmek bile bulamadı. Sabahleyin başımdan geçenleri kimseye anlatmadım. Trieste'de birkaç yakınıma anlatacaktım. Sınırdan yana kulak kabartıyordum, ama çarpışma gürültüsü gelmiyordu. Orada fırtına gibi İtalya'ya doğru inen sekiz dokuz trene yol vermek için durmuştuk. "Kangrenli yara" (Avusturya'da İtalyan cephesine hemen bu ad verilecekti) açılmıştı bir kere, yangısını beslemek gerekiyordu. Ve zavallı insancıklar, kahkahalar atarak, şarkılar söyleyerek gidiyorlardı. Trenlerin hepsinden aynı neşeli sarhoş sesleri yükseliyordu.

Trieste'ye vardığımda gece bastırmıştı bile.

Her yandan yangınların parıltısı yükseliyordu, sırtımda bir gömlek, evime doğru gittiğimi gören bir arkadaşım arkamdan bağırdı:

- Ne o, yağmadan mı geliyorsun?

Sonunda bir şeyler atıştırabildim ve hemen gidip yattım.

Tam bir bitkinlik yatağa sürükledi beni. İçimde çarpışan umutlarla tedirginlikten kaynaklanmıştı sanırım. Kendimi hâlâ çok iyi duyuyordum, uykudan önceki o kısa süre içinde günümü, çocuksu, iyimser bir düşünce ile sonuçlandırdığımı anımsıyorum -ruhbilimsel çözümleme o görüntüleri yakalayıp saklamaya alıştırmıştı beni- henüz cephede kimse ölmemişti, yani hâlâ barışı kurtarabilirlerdi.

Şimdi ailemin sağ salim olduğunu öğrendim ya, yaşantımdan yakınmıyorum. Pek yapacak şeyim yok, ama elim kolum bağlı oturuyor da sayılmam. Ne almak gerekiyor, ne satmak. Barış yapıldığında ticaret de yeniden başlar artık. Olivi İsviçre'den öğütlerini yolladı. A'dan Z'ye değişmiş olan bu ortamda öğütleri nasıl uyarsız kalıyor, bir bilse! Ben şimdilik yalnızca dinlenmeye bakıyorum.

24 Mart 1916

Geçen yılın mayıs ayından beri bu deftere el sürmemiştim. Şimdi Doktor S. İsviçre'den bir mektup yollayıp daha sonra aldığım notları göndermemi istedi. Gerçi garip bir istek, ama kendisi ve tedavisi hakkında neler düşündüğümü açıkça öğreneceği bu defteri göndermemek için herhangi bir nedenim yok. Madem ki tüm itiraflarım elinde, bu birkaç sayfayı da buyursun alsın, hatta kendisini eğitmiş olmak için birkaç sayfa daha ekleyeyim. Zamanım az, çünkü ticaret faaliyetim bütün günümü alıyor. Ama doktor beyin ağzının payını da vermek istiyorum. O kadar çok kafa yordum ki bu sorunlar üstüne, düşüncelerim iyice berraklaştı.

Şimdi benden yeni yeni hastalık ve zayıflık itirafları alacağını umuyor, oysa demir gibi, ileri yaşımın elverdiğince sağlıklı olduğumu duyacak. İyileştim artık! Psikanaliz yapmayı istemediğim gibi, buna gereksinimim de kalmadı. Hem sağlığım, işkence çeken onca insan arasında kendimi ayrıcalıklı duymamdan da kaynaklanmıyor yalnız. Kendimi sağlıklı duyuşum yalnız bir karşılaştırmanın sonucu değil. Mutlak anlamda sağlıklıyım. Uzun süredir biliyordum, sağlığım benim için sağlıklı olduğum inancından başka bir şey olamazdı, beni inandırmaktansa "tedavi etmeyi" istemek, hipnoz altında düş gören birine yaraşır bir saçmalıktı. Gerçi şuramda buramda bazı ağrılar yok değil, önemsiz, ama sağlığımın okyanusunda dağılıp gidiyorlar. Belki bir yerlerime yakılar yapıştırmam gerekir, ama bedenimin öteki parçaları kımıldamak, çarpışmak zorunda, kangrenliler gibi kıpırdamadan duramazlar. Acı ve aşk, yani yaşam, acı veriyor diye, hastalık yerine konulamaz.

Şunu kabul etmeliyim; sağlığıma inanabilmek için yazgımın değişmesi, organizmamın mücadele ederek, en çok da zaferler kazanarak ısınması gerekti. İyileşmemi ticaret faaliyetime borçluyum, bunu, Doktor S.'nin de böylece bilmesini isterim.

Altüst olmuş dünyaya geçen yılın ağustos ayının başına değin, şaşkın, hareketsiz, bakakaldım. Derken *satın almaya* başladım. Bu sözcüğün altını çiziyorum, çünkü artık savaştan önceki anlamı taşımıyor. Eskiden, satın almaktan söz eden bir tüccar, belli bir malı almaya hazır olduğunu anlatmak isterdi. Bu-

günse alıcı olmak demek, ilke olarak, satışa sunulan herhangi bir malı satın almak demek. Bütün güçlü insanlar gibi kafamda bir tek düşünce vardı, onunla yaşadım, talihimi o yarattı. Olivi, Trieste'de değildi, olsaydı böylesi bir rizikoya atılmama rıza göstermeyeceği, o rizikoyu başkalarına bırakacağı kesindi. Benim gözümde ise, işin tehlikesi yoktu. Mutlu sonla noktalanacağına yüzde yüz emindim. İlkin savaş zamanlarının eski alışkanlıklarına uyarak tüm servetimi altına çevirmeye koyuldum, ama altın alım satımında bazı güçlükler çıkıyordu. Gerçekten hareketli olan, gerçekten nakit sayılan altın, maldı; ben de piyasadan mal topladım. Ara sıra satış da yapıyorum, ama hep alımımın altında kalıyor. Ve bu satışlar öylesine kârlı oluyor ki, alımlarım için gereken büyük paraları böyle kazanıyorum.

Aklıma geldikçe göğsüm kabarıyor, ilk satın aldığım mal bir çoklarına abuk sabuk görünebilirdi, ama yeni düşüncemi uygulamaya koymakta sabırsızlanıyordum, pek büyük olmayan, bir parti günlük aldım. Satan adam günlüğün piyasadan çekilmeye başlayan reçinenin yerine kullanılabileceğini ballandıra ballandıra anlatıyordu. Kimyager olarak günlüğün, reçinenin *tümüyle* ayrı türden olduğunu, onun yerini asla tutamayacağını yüzde yüz kesinlikle biliyordum. Ne var ki bu gidişle dünya öylesine yoksul düşecekti ki, reçine yerine günlüğe eyvallah demek zorunda kalacaktı. Ve günlüğü satın aldım! Birkaç gün oluyor, ufak bir bölümünü sattım, bütün partiyi almak için harcadığım parayı çıkardım. O paraları cebime indirdiğim anda kendi gücümü ve sağlığımı duyarak genişledi göğsüm.

Doktor notlarımın son bölümünü aldıktan sonra hepsini bana geri göndermeli. Onları gerçeğin ışığında yeni baştan yazmayı isterim, çünkü bu son bölümü bilmedikçe yaşamımı nasıl anlayabilirdim? Belki de yaşadığım onca yıl yalnızca bugünlerin hazırlığıydı!

Safdil sayılmam elbette, yaşamın kendisini bir hastalık belirtisi olarak gördüğünden ötürü doktoru bağışlıyorum. Gerçi yaşam biraz hastalığa benziyor benzemesine, nöbetleri, ayılmaları, kendine göre bir seyri var, bir günlük iyileşmeleri, kötüleşmeleri var. Öteki hastalıklardan ayrı olarak, her zaman ölümcül. Tedavisi yok. Böyle bir şey bedenimizdeki delikleri yara sanıp tıkamaya benzer: Tedavi olduk derken boğulup ölürüz.

Günümüzde yaşam kökünden yozlaşmış. İnsanoğlu ağaçların, hayvanların yerini almış, havayı kirletmiş, özgür boşluğa sınırlar koymuş. Yarın daha da beteri olabilir. Bu dur durak bilmeyen uğursuz hayvan başka güçler bulup kendi hizmetine sokabilir. Havada böyle bir tehdidin kokusu dolaşıyor. Büyük bir bolluk doğacak bundan... İnsan sayısında bolluk. Metrekareye bir kişi düşecek. Ama havasızlık ve yersizlik illetine kim çare bulacak? Yalnız düşüncesi bile boğuyor insanı!

Gelgelim iş bu kadarla da kalmayacak.

İnsan için sağlıklı olma çabası boştur. Sağlık ancak bir tek gelişme, kendi bedeninin gelişmesini bilen hayvanındır. Kırlangıç göç etmezse yaşayamayacağını anladığı zaman kanatlarını oynatan kasları güçlendirmiş, o kaslar bedeninin en önemli parçası olmuştur. Köstebek toprağın derinliklerine dalmış, tüm bedeni yeraltı yaşantısına uyarlanmıştır. At büyümüş, ayakları değişmiştir. Kimi hayvanların evrimini, biz bilmeyiz, ama onlar da birtakım değişiklikler geçirmişlerdir ve bu sağlıklarına hiçbir zarar vermemiştir.

Gelgelelim gözlük takmış insanoğlu, kendi bedeninin dışında aygıt yapıp ya-

kıştırır, icadı yapanlar sağlıklı ve soylu bile olsalar kullananlar o niteliklerden hemen her zaman yoksundurlar. Aygıtlar satın alınır, satılır, çalınır, insan ise gün geçtikçe kurnazlaşır, gün geçtikçe zayıflar. Hatta kurnazlığının zayıflığıyla orantılı olarak arttığı anlaşılıyor. Yaptığı ilk aygıtlar kolunun uzantısı gibiydiler, ancak kolunun kuvvetiyle etkili olabiliyorlardı, ama artık aygıtın gücü ile yöneten kolun gücü arasında hiçbir denge kalmadı. Tüm yeryüzünde yaratıcı olan yasayı yürürlükten kaldırmak hastalığı yaratan da aygıtlar. Daha güçlü olanın kazanması yasası silindi gitti, biz de türlerin sağlıklı ayıklanmasından yoksun kaldık. Psikanaliz ne yapsın bize! En çok sayıda aygıtı elinde bulunduran dünyanın efendisi olacak, krallığı da, hastalarla, hastalıklarla dolup taşacak.

Kim bilir, belki de aygıtların yol açacakları işitilmedik çapta bir afet bizi yeniden sağlığımıza kavuşturacaktır. Boğucu gazlar yetersiz kalınca, tıpkı öteki insanlara benzeyen bir insan, odasında gizlice başkalarıyla kıyaslanamaz bir patlayıcı icat edecektir, öyle bir patlayıcı ki, bugün bildiğimiz tüm patlayıcılar yanında zararsız birer çocuk oyuncağı gibi kalacaklardır. Ve yine tıpkı öteki insanlara benzeyen, ama onlardan birazcık daha hasta bir insan o patlayıcıyı çalıp götürecek, yeryüzünün merkezine, etkisinin en fazla olacağı noktaya yerleştirecektir. Hiç kimsenin duymayacağı dev bir patlama olacak, yeniden bulutsuya dönüşen yeryüzü, asalaklardan da, hastalıklardan da kurtulmuş olarak uzayda, öyle, başıboş dolaşacaktır..

Çeviren: Gül Işık

KONSTANTİNOS KAVAFİS

1863 - 1933, Yunanistan.

BARBARLARI BEKLERKEN

Neyi bekliyoruz böyle toplanmış pazar yerine?

Bugün barbarlar geliyormuş buraya.

Neden hiç kıpırtı yok senatoda?
Senatörler neden yasa yapmadan oturuyorlar?

Çünkü barbarlar geliyormuş bugün.
Senatörler neden yasa yapsınlar?
Barbarlar geldi mi bir kez, yasaları onlar yapacaklar.

Neden öyle erken kalkmış imparatorumuz,
şehrin en büyük kapısında neden kurulmuş tahtına,
başında tacı, törene hazır?

Çünkü barbarlar geliyormuş bugün,
onların başbuğunu karşılamaya çıkmış imparatorumuz.
Bir de koca ferman hazırlatmış
ona rütbeler, unvanlar bağışlayan.

İki konsülümüzle yargıçlarımız neden böyle
işlemeli, kırmızı kaftanlar giyinip gelmişler?
Neden böyle yakut bilezikler, parlak
görkemli zümrüt yüzükler takınmışlar?
Ellerinde neden böyle altın,
gümüş kakmalı asalar var?

Çünkü barbarlar geliyormuş bugün,
onların gözlerini kamaştırırmış böyle takılar.

Ünlü konuşmacılarımız nerde peki,
neden her zamanki gibi söylev çekmiyorlar?

Çünkü barbarlar geliyormuş bugün,
onlar pek aldırmazlarmış güzel sözlere.

Nedir bu beklenmedik şaşkınlık, bu kargaşa?
(Nasıl da asıldı yüzü herkesin!)
Neden böyle hızla boşalıyor sokaklarla alanlar,
neden herkes dalgın dönüyor evine?

Çünkü hava kararda, barbarlar gelmedi.
Ve sınır boyundan dönen habercilere göre,
barbarlar diye kimseler yokmuş artık.

Peki, biz ne yapacağız şimdi barbarlar olmadan?
Bir çeşit çözümdü onlar sorunlarımıza.

ŞEHİR

'Bir başka ülkeye, bir başka denize giderim" dedin,
'bundan daha iyi bir başka şehir bulunur elbet.
Her çabam kaderin olumsuz bir yargısıyla karşı karşıya;
- bir ceset gibi - gömülü kalbim.
Aklım daha ne kadar kalacak bu çorak yerde?
Yüzümü nereye çevirsem, nereye baksam,
kara yıkıntılarını görüyorum ömrümün,
boşuna bunca yıl tükettiğim bu ülkede."

Yeni bir ülke bulamazsın, bir başka deniz bulamazsın.
Bu şehir ardından gelecektir. Sen aynı sokaklarda
dolaşacaksın gene. Aynı mahallede kocayacaksın;
aynı evlerde kır düşecek saçlarına.
Dönüp dolaşıp bu şehre geleceksin sonunda. Başka bir şey
umma-
Bineceğin gemi yok, çıkacağın yol yok.
Ömrünü nasıl tükettiysen burada, bu köşecikte,
öyle tükettin demektir bütün yeryüzünde de.

İTHAKA

İthaka'ya doğru yola çıktığın zaman,
dile ki uzun sürsün yolculuğun,
serüven dolu, bilgi dolu olsun.
Ne Lestrigonlardan kork,
ne Kikloplardan, ne de öfkeli Poseidon'dan.
Bunlardan hiçbiri çıkmaz karşına,
düşlerin yüceyse, gövdeni ve ruhunu
ince bir heyecan sarmışsa eğer.
Ne Lestrigonlara rastlarsın,
ne Kikloplara, ne de azgın Poseidon'a,
onları sen kendi ruhunda taşımadıkça,
kendi ruhun onları dikmedikçe karşına.

Dile ki uzun sürsün yolun.
Nice yaz sabahları olsun,
eşsiz bir sevinç ve mutluluk içinde
önceden hiç görmediğin limanlara girdiğin!
Durup Fenike'nin çarşılarında
eşi benzeri olmayan mallar al,
sedefle mercan, abanozla kehribar,
ve her türlü baş döndürücü kokular;
bu baş döndürücü kokulardan al alabildiğin kadar;
nice Mısır şehirlerine uğra,
ne öğrenebilirsen öğrenmeye bak bilgelerinden.

Hiç aklından çıkarma İthaka'yı.
Oraya varmak senin başlıca yazgın.
Ama yolculuğu tez bitirmeye kalkma sakın.
Varsın yıllarca sürsün, daha iyi;
sonunda kocamış biri olarak demir at adana,
yol boyunca kazandığın bunca şeylerle zengin,
İthaka'nın sana zenginlik vermesini ummadan.

Sana bu güzel yolculuğu verdi İthaka.
O olmasa, yola hiç çıkmayacaktın.
Ama sana verecek bir şeyi yok bundan başka.

Onu yoksul buluyorsan, aldanmış sanma kendini.
Geçtiğin bunca deneyden sonra öyle bilgeleştin ki,
Artık elbet biliyorsundur ne anlama geldiğini İthakaların.

Çeviren: Cevat Çapan

JULES RENARD

1864 - 1910, Fransa.

PİRE

Yaylı bir tütün tanesidir pire!

Çeviren: Vüs'at O. Bener

WILLIAM BUTLER YEATS

1865 - 1959, İrlanda.

GALWAY AT YARIŞLARINDA

Orada, atların yarıştığı çayırda,
Aramızda birlik yaratıyor duyduğumuz sevinç.
Atlılar dörtnala atlarının sırtında,
Yüreği ağızlarında arkadan bakanların:
Bizim de seyircilerimiz vardı eskiden,
Dinleyen, işimizde bizi yüreklendiren;
Yoldaşlık ederdik binicilerle
Yeryüzü tüccarın, kalem efendisinin
Kesik soluklarıyla buğulanmadan.
Sürdürün türkünüzü: Bir yerde doğarken yeni bir ay,
Göreceğiz uyumanın ölmek olmadığını,
Duyarak yeryüzünün yeni bir hava tutturduğunu-
Yeryüzü hep delikanlı çünkü-
Sonra bağıranlar çıkacak yarışlardaki gibi,
Ve insanlar olacak bizi yüreklendiren,
Atını sürüp gidenlerden?

HER ŞEY AYARTABİLİR BENİ

Her şey ayartabilir beni şu şiir uğraşından:
Gün olur bir kadının yüzü ya da daha kötüsü
Çektiği çile alıklarca yönetilen yurdumun;
Şimdi daha kolayı yok
Elimin alıştığı bu işten. Gençken
Metelik vermezdim türkülere,
Sazını çalmaz mıydı ozan
Kılıç kında beklercesine;
Razıyım, dileğim yerine gelsin de tek,
Balıktan daha soğuk, daha dilsiz, daha sağır olmaya.

1916 PASKALYA AYAKLANMASI

Gün batarken karşılaştım
Diri yüzlerle geliyorlardı
Ya tezgâhlarından, ya masalarından,
On sekizinci yüzyıldan kalma
Külrengi evlerin arasından.
Ya başımla selam verip
Kibar anlamsız sözler söyledim,
Ya da ayaküstü durup
Kibar anlamsız sözler söyledim,
Önce alaycı bir fıkra
Ya da kahvede ocak başında
Bir dostun hoşuna gidecek.
İnce bir nükte geldi aklıma,
Biliyordum ki onlarla ben
Hep soytarılık edilen
Bir yerde yaşıyorduk ancak:
Her şey değişti, değişti kökten:
Korkunç bir güzellik doğdu.

Şu kadın günlerini
Bilinçsiz bir iyilikle geçirdi,
Ya da çekişerek geceleri
Sesini soluğunu yitirdi.
Gençken, güzelken eskiden
Sesinden tatlı ses var mıydı,
Atını avda sürerken?
Bir okul yönetirdi bu adam,
Bizim kanatlı ata binerdi;
Bu da yardımcısı, dostu,
Gücüne güç katardı;
Öyle inceydi ki yaradılışı,
Düşüncesi öyle korkusuzdu ki,
Sonunda belki de üne ererdi.
Şunu da kendini beğenmişin,
Ayyaşın biri diye bilirdim.
Kimi sevdiklerime
Nice haksızlık ettiydi ya,
Gene de anıyorum türkümde;
O da vazgeçti sonunda
Bu rasgele oyundan;
Sırasında o da değişti,
Değişti kökten:
Korkunç bir güzellik doğdu.

Yürekler tek amaçla
Yaz boyunca, kış boyunca
Büyüyle taş olmuş sanki
Sarsmak için bu gidişi.
Yoldan gelen atla atlı,
Bulutlardan bulutlara
Uzanıp giden kuşlar
Değişiyor her dakika;
Derede bir bulut gölgesi
Değişiyor her dakika;
Sekiyor bir atın toynağı,
Suları sıçratıyor bir at;
Dalıyor orman tavukları,
Orman horozlarını çağırıp;
Yaşıyorlar her dakika:
O taş hepsinin içinde.

Durmadan özünden vermek
Taşa çevirebilir yüreği.
Ah bu ne zaman yetecek?
Göklere ve bize düşen
Art arda adlarını anmak,
Bir ana nasıl anarsa adını
Çırpınan gövdesine sonunda
Uyku inen yavrusunun.
Gelen geceden başka nedir bu?
Yok yok, gece değil, ölüm;
Boşuna bir ölüm mü yoksa?
Çünkü yapılan söylenen bir yana
İngiliz durabilir sözünde.
Biliyoruz düşlerini. Bilmek
Yeter düş kurup öldüklerini;
Ya aşırı sevgiden
Çıldırıp öldürdüğe?
Yazıyorum şiirimde-
MacDonagh ile MacBride
Sonra Connolly ile Pearse
Hem bugün hem gelecek günlerde,
Yeşil giyilen her yerde,
Değişti, her şey değişti kökten:
Korkunç bir güzellik doğdu.

Çeviren: Cevat Çapan

RUBEN DARIO

1867 - 1916, Nikaragua

VESPERAL

Siesta geçti,
akşam saati yaklaşıyor,
kıyıda sessizlik var,
tropik güneşinin yaktığı kıyıda.
Deniz meltemi usulca esiyor,
batıda bir orman
mor alevlerle yanıyor sanki.
Okunaksız bir yazı oluşturmuş
kumlarda yengeçlerin izleri.
Pembe deniz kabukları,
yaldızlarla yansıyan kabuklar,
küçük salyangozlar, denizyıldızları
basıldıkça çıtırdayan bir halı yaratmış
ezgilerle donanmış kıyıda.
Venüs ışıdığı zaman,
kutsal akşamın o yüce sevgisi,
lir sesleri duyuyorum dağlarda,
denizkızlarının türkülerini.
Ve içimde Venüs gibi bir yıldız ışıldıyor.

HOROZ

Bir ışık pırıltısı,
sarı, kırmızı bir ışık.
Bu yarışmada
ışıklı tüylerin patlayışı.
Bir güç birikimi
göğüsten kuyruğa
-amber, altın, kadife-
çözülmüş incelik
gürültülü kümesin
yiğit sessizliğinde.
Ve dalgın tavuğun önünde
bir ışık çemberi,
kanadın pelerini açılıp
yayılmış ortalığa...

Horoz, tropiklerin horozu.
Şafağı damlalarla indiren gaga.
Donmuş şimşek.
Işıltılı renklerin paleti.
Coşkun Antiller'in
tüylerden yaratılmış içkisi.

İLK SAYFADA

Kara ırmağın, Calamus, buradan aksın.
Düşünce'nin, o aydınlık yüzüyle
gireceği tapınağın kapısıdır bu.
Yüreği çalgısında atan bakıcı onuruna
harfin kutsal simgesini koy, Calamus.
Anlayan onuruna, seven onuruna.
Gümüşten olsun, kardan olsun
düşlere açılan belirsiz kapıdır bu.
Ardına kadar açılmış şimdi.
Düşleri yaşayanlar, girin içeri.

Çeviren: Ülkü Tamer

PAUL CLAUDEL

1868 - 1955, Fransa

KUTSAL ÖĞLE

İşte oldu öğle. Tanrı evi açık. Girelim.
İsa'nın annesi, tapınmaya gelmedim.

Sunacak hiçbir şeyim yok ve hiçbir şey, isteyeceğim;
Geliyorum yalnız sana bakmak için anneciğim.

Sana bakmak; ağlamak sevinçten; olmak farkında,
Ben senin oğlunum ve sen, orda.

Tükenişi varlığın, durduğu akışın,
Öğle!
Seninle olmak Meryem, olduğun o yerde...

Tek kelime söylemeksizin yüzüne bakmak;

Gönlü, öz diliyle şakımaya bırakmak.
Tek kelime söylemeksizin şakımak çünkü gönül dolu ağzına kadar,
Karatavuk gibi bulur hemencecik düşüncesine uygun kesik vuruşlar.

Çünkü sen güzelsin, lekesiz çünkü sen.
Sonunda kavuştuğumuz kurtuluş ve iyilik içinde yüzen kadın sen.

Bir varlık, iki yüceliği içinde ve son ucuna varmış yaratılmışlığın.
Tanrıdan geldiği gibi tanla birlik, cevheri içinde hürlüğün ve aydınlığın.

İsa'nın annesisin, anlatılamaz öylesine el değmemiş,
Kollarının arasında gerçek ve tek umut ve tek yemiş.

Çünkü sensin kadını, cenneti unutulmuş eski şefkatlerin,
Kavrar yüreği, ağlatmaya hazır insanı, gözlerin!

Çünkü beni kurtardın, çünkü kurtardın Fransa'yı;
Çünkü bir dertti sana bencileyin Fransa.

Çünkü her şeyin çöktüğü saatte geldin kurtardın Fransa'yı;
Çünkü kurtardın Fransa'yı bir kez daha.

Çünkü bak, ne ışıklı öğle, çünkü aydınlığındayız seninle.
Çünkü sen bütün gün orda, çünkü sen

Meryem'sin, tek varsın, yaşıyorsun ya:
İsa'nın annesi bin teşekkür sana.

Çeviren: Sezai Karakoç

BALAD

Sur tüccarları ve bugün o denizlerde büyük buluşların
makineleriyle işlerine gidenler.
O el sallamalar kaybolunca martıların kanatlarıdır artık o
mendiller gibi sallanıp duranlar,
Hiçbiri bağlarına, tarlalarına doyamamışlardır, ama Bay'ın
Amerika üstüne bir düşüncesi vardır,
Sonu gelmez bir yolculuğa çıkmışlardır hiçbir vakit bir türlü de
ulaşamayacaklardır,
Deniz işte bu yol açgözlülerinin önü hep deniz, ama doyacaklar
mı sanırsınız, nerde,
Bardağı bir yol ağzına götüren artık bırakmak nedir bilmeyecektir,
olan olmuştur,
Evet zordur sonuna kadar içmek ama denemeli bir, bırakılmaz ki
öyle denemeden de:

Bütün iş o ilk yudumdadır.

Ne diyorlardı o transatlantik yolcuları, o son gece neler
dediler neler,
O bir gece önce telsizci: 'Batıyoruz" demişti hani, hani
hepsi de o kadar,
Hani o üçüncü mevki yolcusu göçmenler yavaştan şöyle biraz
çaldı çaldılar, eğlendiler
Hani denizin bir inip kalkması vardı ya hani görüyorduk her
yandan korkunç bir şekilde?
'Bir yol bir şey elimizden çıkmaya görsün, yeri bir daha
doldurulamaz her şey boşunadır
'Elimizden her şeyi çıkardıktan sonra bilmem daha kim
yaşamak ister boş yere?
'Sevilen şeylere kavuşmak iyi, ama daha iyisi herhalde
büsbütün unutmaktır:

Bütün iş o ilk yudumdadır.

Bunlardır o adları kütüklere geçmiş torpillenmiş gemilerin
tayfaları işte bunlardır,
O zırhlı birlikler o bir anda hazır olan en kısa yoldan da
karaya dümen kıranlar,
Bunlar o şaşkın denizaltılarının gediklileri, tıknefes balıkçı
kayıklarının devriyeleri de bunlardır,
Gemilerini karaya çekip o kadar yükü öyle atı atıverenler
bunlar işte onlar

Bu işte bütün işleri, bu bir uçtan bir uca bu çepçevre
gök altında bütün bu işte
Deniz boyuna o deniz önlerinde uzanan, yol aramak diye
bir şey olmaz, gitgit odur,
Yalnız ağzı iyice açmalı işte gerisini düşünmemeli hepsi
bu kadar sade:

Bütün iş o ilk yudumdadır.

SUNU

Deniz dört yanımız deniz işte nereye baksak, o her yanımızda
inip kalkan bir o
Yetsin artık bu her an yüreği burkan acı, bu damla damla
gelen gün tamamlanmalıdır.
Deniz, tellim o sonsuz deniz işte, deniz baştan aşağı, deniz
birdenbire! Deniz, işte içindeyiz!
Bütün iş o ilk yudumdadır.

Çeviren: İlhan Berk

ANDRE GIDE

1869 - 1951, Fransa

KALPAZANLAR'DAN

EDOUARD'IN GÜNLÜĞÜ

'Saat 2. -Valizimi yitirdim. İyi oldu. İçindeki bütün nesneler arasında günlüğüme bağlıydım yalnız. Ama ona da fazla bağlıydım. Aslında, serüven çok eğlendirdi beni. Şimdilik, kâğıtlarımı yeniden ele geçirmek isterdim. Kim okuyacak onları?.. Belki de onları yitireli beri, önemlerini gözümde büyütüyorum. Bu günlük, İngiltere'ye gitmek üzere yola çıkışımla kesiliyordu. Orda başka bir defter kullandım; şimdi Fransa'ya döndükten sonra da bırakıyorum. Yenisi, üzerine bunları yazdığım, o kadar çabuk ayrılmayacak cebimden. Yanımda dolaştırdığım aynı bu. Karşılaştığım şeylerin hiçbiri, buraya yansıdıklarını görmediğim sürece gerçek bir varlık kazanmıyor benim için. Ama dönüşümden beri, bir düş içinde deviniyormuşum gibime geliyor. Olivier ile konuşmamız ne çetin oldu! Ben de o kadar sevinç bekliyordum ki bundan.. O hiç hoşnut değildir herhalde; benden hoşnut olmadığı gibi kendi kendinden de hoşnut kalmamış olmalı. Yazık! Onu konuşturmayı beceremediğim gibi, kendim de konuşmasını bilemedim. Ah! En ufak bir kelime bile bütün varlığın katılmasını gerektirince ne kadar zorlaşıyor. Yürek, işe karıştı mı beyni uyuşturuveriyor, felce uğratıyor.

'Saat 7. -Valizim bulundu; daha doğrusu, alan bulundu. Olivier'nin en yakın arkadaşı olması, aramızda bir ağ örüyor, bunun ilmeklerini sıkıştırmak yalnız benim istememe bakar. İşin tehlikeli yanı, beklenmedik her olayın içinde, ulaşacağım ereği gözden kaybettirecek kadar büyük bir zevk uyandırması.

'Laura'yı gördüm. İşin içine bir güçlük karıştı mı, uygun olana, alışılmışa başkaldırmak gerekti mi, iyilik etme isteğim şahlanıveriyor.

'İhtiyar La Perouse'u görmeye gittim. Madamede La Perouse geldi kapıyı açmaya. İki yıldan fazla bir zamandan beri hiç görmemiştim onu; gene de hemen tanıdı beni (Gelip gidenleri çok olduğunu sanmam). Öte yandan, kendisi de pek değişmemiş; ama (önceden kulağım büküldüğü için mi, nedir) hatları

her zamankinden daha sert, bakışı daha keskin, gülümsemesi daha sahte göründü bana.

"- Korkarım ki Monsieur de La Perouse sizi kabul edecek durumda değil, dedi hemen, beni kendi tekeline almak istediği açıkça belliydi; sonra sağırlığından yararlanarak ben bir şey sormadan karşılık verdi:

" - Hayır, hayır, hiç de rahatsız etmiyorsunuz beni, dedi. Buyurun.

'Genellikle La Perouse'un ders yaptığı, iki penceresi avluya açılan odaya aldı beni. Ben oturunca da hemen:

"- Sizinle bir an baş başa konuşabildiğim için pek mutluyum, dedi. Kendisine eski ve candan bir dostlukla bağlı olduğunuzu bildiğim monsieur de La Perouse'un durumu beni çok kaygılandırıyor. Sizin sözünüzü dinler, kendisine bakması gerektiğini sokamaz mısınız kafasına? Bana gelince, ben ne kadar tekrarlasam boşuna, Mariborough'u söylüyorum sanki.

'Bundan sonra da sonu gelmez serzenişlere daldı: İhtiyar, sırf onu üzmek gereksinmesiyle kendine bakmaya yanaşmıyormuş. Yapmaması gereken her şeyi yapıyor, yapması gerekenlerin hiçbirini yapmıyormuş. Durmadan sokağa çıkıyormuş da hiçbir zaman atkısını takmaya yanaşmıyormuş. Yemek yemeye yanaşmıyormuş: "Monsieur'nün karnı aç değil", o da kocasını iştaha getirmek için ne uyduracağını bilemiyormuş; ama geceleyin, yatağından kalkıyor, bir şeyler pişirmek için mutfağın altını üstüne getiriyormuş..

'Kadıncağız, hiçbir şey uydurmuyordu şüphesiz; anlattıklarına bakarak, yalnız ufak, günahsız davranışların yorumlandıkça hakaret yüklü anlamlar kazandıklarını seziyorum, gerçek bu küçük beynin duvarlarına ne korkunç bir gölge düşürüyordu! İhtiyar da bu kendini kurban sanan, ama kendisinin cellat yaptığı kadıncağızın bütün özenlerini, bütün bakımlarını yanlış yorumlamıyor muydu? Onları yargılamaktan, onları anlamaktan vazgeçiyorum; daha doğrusu, her zaman olduğu gibi, onları ne kadar iyi anlarsam, haklarındaki yargım da o kadar yumuşuyor. Birbirlerine ömürlüğüne bağlanmış, birbirlerine korkunç bir şekilde acı çektiren iki varlık kalıyor ortada. Eşlerde, birinin en küçük bir yaratılış çıkıntısının ötekinde ne katlanılmaz bir kızgınlığa yol açtığını sık sık fark ettim, çünkü "ortak hayat" bu çıkıntıyı hep aynı noktaya sürter, sürtünme karşılıklı olunca da evlilik hayatı bir cehennem olup çıkar. 'Solgun yüzünün hatlarını sertleştiren, kara sargılı perukasının altında, pençeler gibi küçük parmakların çıktığı, uzun, kara yarım eldivenleri ile, madame de La Perouse bir aladoğan görünüşüne bürünüyordu..

"- Kendisini casus gibi gözetliyorum diye kızıyor bana, diye devam etti. Hep bol bol uyumak istemiştir; ama gece, yatıyormuş gibi yapıyor, benim iyice uyuduğuma aklı kesince de kalkıyor; eski kâğıtları karıştırıyor, bazı bazı sabaha kadar oturup ağlaya ağlaya rahmetli kardeşinin eski mektuplarını okuyor. Bütün bunlara ağzımı açmadan katlanayım istiyor!

'Sonra ihtiyarın kendisini bir yaşlılar evine sokmak istemesinden dert yandı; ihtiyar tek başına yaşayamayacak durumda olduğu, kendi bakımı olmadan edemeyeceği için, bu işin kendisine büsbütün zor geleceğini de ekledi. İkiyüzlülük kokan, acımalı bir sesle söylemişti bunu.

'O sızlanmalarına devam ederken, arkasından salonun kapısı usulca açıldı, La Perouse ona hiç duyurmadan içeriye girdi. Karısının son cümleleri üzerine, alaylı alaylı gülümseyerek bana baktı, bir elini alnına götürdü, bu hareketle karısının deli olduğunu işaret etti bana. Sonra kendisinden hiç mi hiç ummadı-

ğım ve ihtiyar kadının suçlamalarını haklı çıkarır gibi olan (ama biraz da karısı duysun diye sesini yükseltmesinden ileri gelen) bir sabırsızlık, hatta bir sertlikle:

"- Yeter, yeter, madame! dedi. Gevezeliklerinizle monsieur'yü yorduğunuzu anlamanız gerekirdi. Sizi görmeye gelmedi benim dostum. Bizi yalnız bırakın.

'O zaman ihtiyar kadın karşı geldi, oturduğu koltuğun kendi malı olduğunu, koltuğunu bırakmayacağını söyledi.

'La Perouse alaylı alaylı:

"- Bu durumda, izin verirseniz, biz çıkacağız, dedi. Sonra bana döndü. Tamamıyla yumuşamış bir sesle:

"- Gelin! bırakalım onu, dedi.

'Huzursuzca bir selam vermeye çalıştım, sonra da ardından bitişik odaya, son gelişimde beni aldığı odaya girdim.

"- Kendisini dinleyebildiğinize sevindim, dedi bana. Eh işte, bütün gün böyle.

'Pencereleri kapatmaya gitti:

"- Sokağın gürültüsünden, karşısındakinin konuşmasını duyamıyor insan. Bu pencereleri kapatmakla geçiriyorum zamanımı, madame de La Perouse da açmakla. Bunaldığını ileri sürüyor. Her şeyi büyütür. Dışarının içeriden daha sıcak olduğunu kabul etmeye yanaşmıyor bir türlü. Oysa küçük bir termometrem var şurda; ama kendisine gösterdiğim zaman, rakamların hiçbir şeyi kanıtlamadığını söylüyor bana. Haklı çıkmak istiyor hep, haksız olduğunu bildiği zaman bile. İşi gücü bana zıt gitmek.

'Konuşurken, kendisi de tam dengede değilmiş gibi geldi bana; gittikçe artan bir coşkunlukla devam etti:

"- Hayatta işlediği bütün kusurları bana yüklüyor. Yargıları hepten yanlış. İşte, bakın; anlatacağım size iyice: Dışarının görüntülerinin beynimize baş aşağı geldiğini, sonra bir sinirin bunları doğrulttuğunu bilirsiniz. Eh işte, madame de La Perouse'un doğrultucu aracı yok. Her şey baş aşağı kalıyor beyninde. Bunun zorluğunu siz düşünün artık.

'Elbette içini dökmekten bir rahatlık duyuyordu, ben de sözünü kesmeye kalkmıyordum. Devam ediyordu:

"- Madame de La Perouse her zaman çok obur olmuştur. Bir de benim fazla yediğimi ileri sürüyor. Az sonra, beni bir parça çikolata ile görse (başlıca gıdam budur), 'Hep bir şeyler kemirir bu adam!" diye mırıldanacaktır. Beni gözetliyor. Bir kere mutfakta kendime bir fincan çikolata hazırlarken gördü diye, geceleyin kalkıp gizli gizli bir şeyler yemekle suçlandırıyor beni.. Ne yaparsınız? Onun sofrada, karşımda, yemeklere saldırışını görmek bütün iştahımı alıp götürüyor. O zaman da kendisini üzmek için güçlük çıkardığımı ileri sürüyor." Biraz durdu, sonra içli bir boşanmayla:

"- Bana yaptığı serzenişlerin şaşkınlığı içindeyim! dedi. Siyatiği tuttuğu zaman acıyorum ona. O zaman beni durduruyor; omuz silkiyor: "Yüreğiniz varmış gibi yapmayın" diyor. Bir de benim her yaptığım ya da her söylediğim ona acı çektirmek için oluyor.

'Oturmuştuk; ama o, hastalıksı bir kaygının pençesinde, bir kalkıyor, bir oturuyordu:

"- Bu odaların her birinde onun olan mobilyalarla benim olan mobilyalar bulunacağı aklınıza gelir miydi? Az önce koltuğuna nasıl sahip çıktığını gördünüz. Gündelikçi kadın ortalığı temizlerken, ona: 'Hayır; bu monsieur'nündür;

dokunmayın" der. Geçen gün, dikkatsizlikle, onun bir yuvarlak masasının üzerine ciltli bir müzik defteri koyduğum zaman, madame defteri yere fırlattı. Köşeleri kırıldı... Ah! Uzun zaman süremez artık bu.. Ama, dinleyin...

Kolumu tuttu, sesini alçaltarak:

"- Ben tedbirimi aldım, dedi. Bir yaşlılar evine sığınmakla gözdağı veriyor bana durmadan, "devam edersem" gidecekmiş. Sainte-Perine'de kalmasına yetecek kadar bir para koydum bir köşeye; en iyisi orasıymış, öyle diyorlar. Hâlâ vermekte olduğum birkaç ders hemen hiçbir şey getirmiyor artık. Bir zaman sonra kaynaklarım iyice kuruyacak; bu paraya dokunmak zorunda kalacağım; bunu istemiyorum. Bunun için verdim kararımı... Üç aya varmadan olacak bu iş. Evet; tarihini de kararlaştırdım. Bundan böyle her saatin beni bu tarihe biraz daha yaklaştırdığını düşündükçe ne büyük bir rahatlayış duyuyorum, bir bilseniz!

'Bana doğru eğilmişti, biraz daha eğildi:

"- Bir yana da bir gelir senedi koydum, dedi. Büyük bir şey değil öyle, ama daha fazlasını yapamazdım. Madame de La Perouse bunu bilmiyor. Çekmecemde, sizin adınıza yazılmış bir zarfın içinde duruyor, gerekli bilgiler de yazılı. Size güvenebilir miyim, yardım eder misiniz bana? Öyle işlerden hiçbir şey anlamam ben, ama görüştüğüm bir noter, bunun gelirinin torunum erginlik çağına erinceye kadar kendisine doğrudan doğruya ödenebileceğini, sonrada da senedin eline verilebileceğini söyledi. Bunun gerçekleştirilmesine göz kulak olmanızı rica etmek, dostluğunuzdan çok da fazla yararlanmak olmaz diye düşündüm. Noterlerden öyle çekinirim ki!.. İçimin rahat etmesini isterseniz, hemen yanınıza almayı kabul edersiniz... Kabul, değil mi?.. Şimdi getireceğim..

'Her zamanki gibi, sık adımlarla yürüyerek çıktı, elinde büyük bir zarfla geri döndü.

" - Kapattım ya kusura bakmayın, sırf biçim bakımından. Alın.

'Zarfa bir göz attım, adımın alt yanında süslü harflerle yazılmış 'ÖLÜMÜMDEN SONRA AÇILMAK ÜZERE" kelimelerini okudum.

'Çabucak cebinize koyun da güven altında olduğunu bileyim. Teşekkürler... Ah! Öyle bekliyordum ki sizi!..

'Sık sık duymuşumdur, böylesine önemli anlarda, her türlü insan heyecanı bende yerini nerdeyse gizemsel bir coşkuya, bir çeşit coşkunluğa bırakır, kendi varlığımın da yüceldiğini, daha doğrusu, kendi kendini bırakmış, kişiliğinden sıyrılmışçasına, bencil bağlarından koptuğunu sezerim. Bunu duymamış olanlar beni anlayamaz elbet. Ama La Perouse'un bunu anladığını seziyordum. Ne türlü karşı gelirsem geleyim, hepsi yersiz, uygunsuz kaçacaktı, avcuma bıraktığı elini kuvvetle sıkmakla yetindim. Gözleri garip bir parıltıyla parlıyordu. İlkin zarfı tutan öbür elinde bir başka kâğıt tutuyordu.

"- Buraya adresini yazdım. Nerde bulunduğunu biliyorum şimdi. 'Saas-Fee". Böyle bir yer biliyor musunuz? İsviçre'de. Haritada aradım, ama bulamadım..

" - Evet, dedim. Cervin yakınında küçük bir köydür.

" - Çok mu uzak?

" - Gidemeyeceğim kadar uzak değil.

"- Ne! bunu da yapar mıydınız?.. Ah, ne kadar iyisiniz! dedi. Bana gelince, ben fazla kocadım. Yapamam da sonra, annesi yüzünden... Gene de, bana öyle geliyor ki... Duraladı, bir kelime aradı, sonra gene konuştu: - Onu bir göre-

bilseydim, daha kolay giderdim bu dünyadan.

"- Zavallı dostum... Bir insan neler yapabilirse, hepsini yapacağım onu size getirmek için. Küçük Boris'i göreceksiniz, söz size.

'Teşekkürler... Teşekkürler...

Esrimelerle kollarında sıkıyordu beni.

"- Ama söz verin bana, artık...

"- Ah! orası başka, dedi birdenbire sözümü keserek. Sonra hemen, dikkatimi başka yana yönelterek ısrar etmemi önlemek istercesine:

"- Bir düşünün, dedi, geçenlerde eski öğrencilerimden birinin annesi tiyatroya götürmek istedi beni. Bir ay kadar oluyor. François'da bir matine. Yirmi yılı aşkın bir zamandan beri hiçbir gösteri salonuna adım atmamıştım. Hernani'yi oynuyorlardı, Victor Hugo'dan. Bilir misiniz? Çok güzel oynanmış anlaşılan. Herkes coşuyordu. Beni sorarsanız, ben anlatılamayacak kadar rahatsız oldum. Kalkıp çıkmak kaba kaçmasa, asla durmazdım... Bir locadaydık. Dostlarım beni yatıştırmaya çalışıyorlardı. Halka seslenecektim. Ah! Nasıl yapabilirler bunu? Nasıl yapabilirler?..

'Neye kızdığını anlayamadım ilkin, sordum:

"- Oyuncuları çok kötü mü buluyordunuz?

"- Elbette. Ama sahnede böyle rezaletler göstermeyi nasıl göze alıyorlar?.. Seyirci de alkışlıyordu! Salonda çocuklar da vardı, ana babalarının oynanan oyunu bile bile alıp getirdiği çocuklar... Tüyler ürpertici bir şey. Hem de devletin ödenek verdiği bir tiyatroda!

'Bu iyi adamın kızgınlığı beni eğlendiriyordu. Şimdi gülüyordum hemen hemen. Karşı çıktım, tutkuları bir bir göstermeden tiyatro yapılamayacağını söyledim. O da tutkuları göstermenin ister istemez kötü örnek olduğunu söyledi. Tartışma bir zaman böylece sürdü; ben, bu dokunaklılık öğesini orkestrada bakır çalgıların birden coşuvermelerine benzeterek:

"- Mesela Beethoven'in bir senfonisine hayran olduğunuz yerde, şu trombonların girişinde..." derken: Olağanüstü bir sertlikle:

"- Aman ben bu trombonların girişine hiç de hayran değilim, diye atıldı. Beni rahatsız eden şeye ne diye hayran olayım?

Bütün bedeniyle titriyordu. Sesindeki kızgınlık, düşmanlığa yaklaşan hava çok şaşırttı beni, kendisini de şaşırtır gibi oldu, öyle ya, daha sakin bir sesle devam etti:

"- Yeni musikinin bütün çabasının önce uyumsuz saydığımız bazı ses düzenlerini katlanır, hatta hoş kılmak olduğunu fark ettiniz mi?

"- Elbette, diye atıldım; her şey en sonunda uyuma varmalı, uyuma indirgenmeli..

"- Uyuma! diye tekrarladı omuz silkerek. Ben bunda bir kötülüğe, günaha alışmadan başka bir şey görmüyorum. Duyarlık körlenir; arılık solar; tepkilerin keskinliği azalır; ılımlılık gösterir insan, boyun eğer...

"- Bu sözlerinizi duyanlar çocuklarını sütten kesmeyi bile göze alamayacaklar artık.

'Ama işitmeden devam ediyordu:

"- Gençliğimizdeki uzlaşmazlığımızı yeniden ele geçirebilseydik, geldiğimiz duruma kızardık en çok.

'Teleolojik bir tartışmaya atılmak için vakit çok geçti; onu gene kendi alanına getirmeye çalıştım:

"- Ama musikiyi yalnız huzurun anlatımıyla kısıtlamak istemiyorsunuz herhalde? Bu durumda bir tek düzen yeterdi: Tam ve sürekli bir düzen.

'İki elimi de tuttu, bir esrime içindeymiş gibi, bakışları bir yüce aşkta kaybolmuştu, üst üste tekrarlamaya başladı:

"- Tam ve sürekli bir düzen; evet, bu işte: Tam ve sürekli bir düzen... Ama bütün evrenimiz düzensizliğin pençesinde" diye ekledi kederli kederli.

'Vedalaştım. Kapıya kadar geçirdi beni, beni öperken gene mırıldandı:

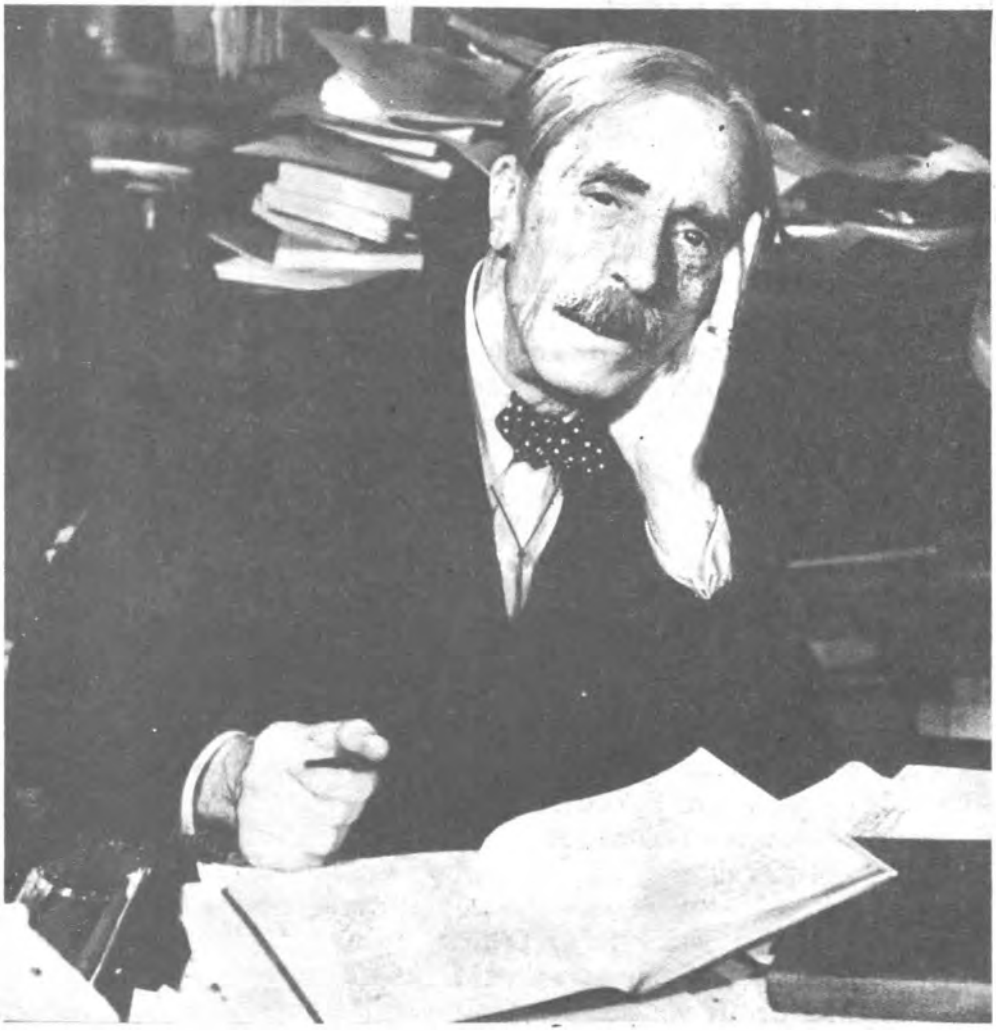
" - Ah! Ne kadar da uzun sürüyor düzenin gerçekleşmesi!'

Çeviren: Tahsin Yücel

Paul Valery'nin çalışma odası ve daktilosu

Paul Valery

PAUL VALERY

1871-1945, Fransa.

DENİZ MEZARLIĞI

Üstünde güvercinler kayan şu rahat dam,
Kıpraşır durur, bir yanı mezar bir yanı çam;
Tam öğleüstünün orda yaktığı ateşler
Deniz, deniz hep yeniden yeniden başlar!
Tanrıların dinginliğine bakıp bakıp da
Ne ödüldür o, bir düşünce sonrası düşer payına.

İnce pırıltılar dupduru bir işçilikle
Ne elmaslar tüketir belirsiz köpükte,
O nasıl bir erinçtir belirir gibi olan!
Güneş bir uçurumun üstüne geldiği an,
Öncesiz bir nedenin katışıksız izidir,
Zaman parıl parıldır düş desen bilinçleşir.

Yalın Minerva tapınağı, tükenmez hazine,
Durgunluk kitlesi ve gizli damar göz önünde,
Çatık kaş su, göz ki sende uykular saklar
Alev bir örtü altında ne uykular,
Ey sessizlik!.. Ruhta yükselen yapı,
Ve binbir kiremiti altın, ey çatı!

Zaman tapınağı, tek iç çekişin özetlediği:
Çıkıyor ve alışıyorum o dupduru yere ki
Her şey çevrili denize yönelen bakışımla:
Ve sanki son adağım bütün Tanrılara,
Yolluyor hiç durmadan menevişler
Doruklara karşı şahane küçümseyişler.

Meyve nasıl eriyip gidiyorsa hazda,
Ve yokluğu bir tada dönüşüyorsa
Bir ağızda yitip giderken biçimi,
İlerdeki buğumu solumaktayım ben de,
Ve uğultulu kıyılardaki değişmeleri
Gök şakıyıp durmadan eriyen ruha.

Güzel gök, gerçek gök, gör bende değişmeyi!
Ne kaldı onca gururumdan ve hünerliyse de
Gör aylaklığımdan geriye ne kaldı şimdi?
Kapıldım ışıl ışıl boşluk derinlerine,
Ölülerin evleri üstünden gölgem geçmede
Alıştırarak beni o ince, tüy ilerleyişe.

Güneşin alevleri altında böyle ruhum
Ey güzelim adalet sana tutunuyorum
Senin o ışıktan amansız silahına!
Ruhum, getirmekteyim seni ilk durumuna,
Gör kendini! Ama bil, dönüşsen de ışığa
Bir gölgesin donuksun işte yarı yarıya

Ey tek benimçin, bir bana, yalnız bende,
Duran şey saf olayla boşluğun arasında,
Şiirin kaynağında, yanı başında kalbin,
O kekre, o karanlık, o sarnıç çığlığıyla,
Çınlasın geleceğe ilişkin bir oyuk ruhta,
Bekliyorum yankısını iç yüceliğimin!

Bilir misin, yaprak ve dalların düzme tutsağı,
O cılız parmaklıkları yiyen girinti,
Yumulu gözlerimi kamaştıran gizler,
Hangi ten çekmekte tembel sınırına beni.
Hangi tutkudur o kemikli toprağa sürükler?
Bir kıvılcım o tende anar yitişlerimi.

Örtük, kutsal, tıka basa maddesiz bir ateşle,
Bağrını ışığa vermiş şu toprak köşesine,
Bayılıyorum üstünde meşaleler yükselen
Bu yere ki altındadır, taştan loş ağaçlardan.
Ne mermerler titreşir uyup da gölgelere:
Uyur vefalı deniz mezarlarımın üstünde!

Görkemli kancık it, bırak şu put sevdasını!
Ben nicedir otlatırken gizemli koyunları,
O beyaz sürüyü rahat mezarlarımın üstünde,
Burda yapayalnız, bir çoban gülümsemesiyle,
Savuştur gitsin sakıngan güvercinleri
Sonu olmayan düşleri, meraklı melekleri!

Bu noktaya gelince ilersi tembelliktir.
Böcek bömböcek olur kuraklığı kemirir;
Her şey yanık, bozulmuş ve havaya karışmış
Ve bilmem hangi kaskatı bir öze dönüşmüş.
Hayat gepgeniş olmuş esrimiş de boşlukta,
İçimde bir saydamlık, acıda yumuşama.

Gizli ölüler toprakta, erince ulaşmışlardır,
Kendi gizleriyle ısınmış ve ayrışmışlardır.
Tepede öğleüstü, hiç kıpırtısız öğle
Düşüncesi kendinden, kendine uygun öyle...
Baş nasıl şahaneyse taç öyle bahanesiz,
İşte sendeyim ben, ey değişme, ey giz!

Korkularına karşı elinde tek ben varım!
Pişmanlıklarım, kuşkularım, ayak bağlarım
Hepsi de senin o iri elmasının kusuru!..
Ama onların o ağır mermer gecelerinde,
Ne olduğu bellisiz bir kavim bitki köklerinde
Nicedir usul usul senden yana doğruldu.

Kopkoyu bir yoklukta eriyip gitti,
İçti kırmızı kil beyaz niteliği,
Ve çiçeklere geçti yaşama yeteneği!
Nerde sözcükleri ölülerin, o senli benli,
Kişisel yol yordam, tek tek kişiler nerde?
Kurt düşmüş gözyaşlarının doğduğu yere!

Uyarılmış kızların tiz çığlıkları,
Gözler, dişler ve nemli gözkapakları,
Görkemli memeler ateşle oynayıp duran,
Öptüren dudaklara doluvermiş kan,
Son kayralar ve onlara karşı çıkan eller,
Her şey toprağa girer ve oyun sürüp gider!

Ve siz, Koca Ruh, ne düş umarsınız ki
Dalganın ve ışığın şu yalancı renklerini
Burda tenin gözüne sunuşundan başka?
Sürer mi buhar olunca da düşünceniz duygunuz?
Varlığım gözenekli! Her şey hava, kuşkusuz,
Sonunda can veriyor kutsal sabırsızlık da!

Enez ölümsüzlük kapkara ve yaldızlı
Takmış başına şimşir tarak defne dalını,
Ölümü ana kucağı kılan avutucu,
Güzel palavra ve dindarcana pusu!
Yoktur isteyecek, benimseyecek tek kişi,
O bomboş kafatasını, o sonsuz sırıtışı!

Derinlerdeki atalar, boşalmış kafalarla,
Kürek kürek toprağın ağırlığı altında,
Topraksınız, ayırt edemezsiniz ayak seslerini,
Gerçek kemirgenin, kuşku götürmez kurdun ise
İşi yok kapaktaşlarının altındaki sizlerle,
Hayatla beslenir o, asıl benimledir derdi!

Belki tiksinme kendimden, öz sevgi belki,
Görünmez dişleriyle bana öyle yakın ki!
Akla gelen her ad uygun düşmekte ona;
N'olsa görüp istiyor, düşlüyor, dokunuyor!
Ben uyurken hatta, gövdemden hoşlanıyor,
Temelden ilişkindir yaşamam o canlıya!

Zenon! Sen zalim Zenon! Elealı Zenon!
Attığın kanatlı ok beni deldi geçti,
Titreşen, uçan ok ya da uçmayan!
Sestir yaşatan ve oktur öldüren beni!
Ey Güneş!. Bir kaplumbağa gölgesisin,
Koşsa da kımıldamayan Akilleus, öylesin.

Yok, yok! Doğrulun aralıksız zaman içinde!
Vurun, bedenim, şu kaygı çerçevesine!
Bağrım, çekin içinize rüzgârın doğuşunu!
yayılan bir serinlik denizden doğru
Ruhumu veriyor bana... Ey tuz saltanatı!
Koşalım dalgalara yine fışkırsın canlı!

Evet! Koca deniz yaman taşkınlıklar denizi
Panter derisi ve delik deşik olmuş cüppe,
Güneşin binlerce binlerce freskiyle,
Bir uğultu içinde andıran sessizliği,
Mavi teniyle esrik, gerçek Şahmaran
Uzanıp kendi parıl parıl kuyruğunu sokan,

Rüzgâr çıkıyor!.. Yaşamaya dadanmak gerekir!
Sonsuz meltem kitabımın sayfalarını çevirir,
Toz toz kayalardan fışkırıp durur sular!
Uçun, hadi uçun, göz kamaştıran sayfalar!
Yıkın dalgalar! Şenkli sularınızı akıtın
Yelkenlerin yemliği şu rahat çatıyı yıkın!

Çeviren: Cemal Süreya

Marcel Proust

'Swann'ların Yakasından'ın ilk baskısının kapağı

MARCEL PROUST

1871 - 1922, Fransa.

YİTİK ZAMANIN ARDINDAN

I
Combray

Uzun süre, erkenden yattım. Kimi zaman, mumum söner sönmez, gözlerim öyle çabuk kapanırdı ki, kendi kendime; "Uyuyorum" diyecek vakti bulamazdım. Yarım saat sonra, uyuma zamanının geldiği düşüncesi beni uyandırırdı; elimde tuttuğumu sandığım kitabı yerine koymak, ışığımı söndürmek isterdim; uykuya dalarken az önce okuduğum şey üzerinde akıl yürütmeyi bırakmış olurdum, ama o anki akıl yürütmeler başka bir kılığa bürünmüş olurdu; yapıtta sözü geçen kişinin ben olduğunu sanırdım: Bir kilise, bir dörtlü, I. François'yla Charles Quint arasındaki yarış. Uyandığım zaman, bu kanı birkaç saniye daha sürerdi; aklıma aykırı düşmez, ama göz kapaklarıma kurşun gibi biner, şamdanın artık yanmadığını görmeme engel olurdu. Sonra, bir ruh göçünün ardından, daha önceki bir yaşantının düşüncelerinin algılanışı gibi, seçilmez hale gelirdi; okuduğum kitabın konusu benden kopar, kendimi ona uydurup uydurmamakta özgür olurdum; ve o anda görme yeteneğim yerine gelir, çevremi karanlık görünce, gözlerim için, ama belki de özellikle zihnim için yumuşak ve dinlendirici gelen karanlığı algılayınca müthiş şaşırırdım, karanlık zihnime nedensiz, anlaşılmaz, gerçekten karanlık bir nesne gibi gözükürdü. Saatin kaç olabileceğini düşünürdüm; ormandaki bir kuşun ötüşü gibi, az çok uzaktan gelen, insana uzaklıkları duyuran, bana içindeki yolcunun en yakın durağa doğru koştuğu ıssız kırları anımsatan trenlerin düdüğünü işitirdim; trenin geçtiği minik yol, yeni yerlerin, alışılmamış edimlerin, az önce birileriyle yaptığı söyleşinin, gecenin sessizliğinde hâlâ kendisini izleyen yabancı sokak lambalarının dibindeki vedalaşmanın, ilerde tadacağı geri dönme hazzının yarattığı coşkuyla yolcunun belleğine kazınacaktır.

Yanaklarımı, çocukluğumuzdaki dolu ve körpe yanakları andıran yastığın yanaklarına yaslardım usulca. Saatime bakmak için bir kibrit çakardım. Hemen hemen gece yarısı. Yolculuğa çıkmak, tanımadığı bir otelde yatmak zorunda kalmış ve bir nöbetle uyanmış hastanın kapı altından sızan gün ışığını görerek

sevindiği andır bu. Aman ne mutluluk, sabah olmuş bile! Az sonra uşaklar kalkacak, hasta çıngırağa asılabilecek, yardımına gelecekler. Acılarının dindirileceğini ummak, acıya katlanma yürekliliğini kazandırır ona. Nitekim, ayak sesi duyar gibi olmuştur; ayak sesleri yaklaşır, sonra uzaklaşır. Kapının altından sızan gün ışığı kaybolmuştur. Gece yarısıdır; biri gelip gaz lambasını söndürmüştür; son uşak da çekip gitmiştir, bütün gece acı çekmek gerekecektir.

Yeniden uyurdum, kimi zaman ancak şöyle bir an uyanır, tahta eşyanın örgensel çatırtılarını işitir, gözlerimi karanlığın çiçek dürbününe diker, bilincin bir anlık aydınlığında eşyanın, odanın, küçük bir parçası olduğum ve az sonra duyumsuzluğuna katılacağım bütünün daldığı uykunun tadını çıkarırdım. Ya da uyurken, hiçbir çaba harcamaksızın, ilkel yaşamımın geçip gitmiş bir çağına dönmüş, çocukluğumdaki yılgıları, örneğin büyük amcamın lülelerime yapışıp çektiği ve -bu benim için yeni bir çağın başladığı gündür- kesildikleri gün sağa sola serptiği anı anımsamış olurdum. Uykuda bu olayı unutmuş olurdum, ama büyük amcamın elinden kurtulabilmek için uyanmayı başardığım an, anısı yeniden belleğime gelir korunmak üzere, düşler ülkesine dönmezden önce, yastığı başıma iyice bastırırdım.

Kimi zaman, Havva'nın Adem'in kaburgasından doğuşu gibi, uykumda, budumun kötü bir konumundan bir kadın doğardı. Tatmakta olduğum hazdan oluştuğu için, bu hazzı bana onun verdiğini düşünürdüm. Onunkinde kendi sıcaklığını duyan vücudum ona karışıp erimek ister, uyanırdım. Az önce yanından ayrıldığım kadına oranla geri kalan insanlar bana ırak mı ırak gözükürdü; yanağım öpücüğüyle hâlâ sıcacık olur, vücudum bedeninin ağırlığı altında ezilip kırılırdı. Eğer, ara sıra karşılaştığım gibi, günlük yaşamımda tanıdığım bir kadına benzerse, bütün benliğimle kendimi şu ereğe adardım; ömürleri boyunca arzuladıkları kenti görmek üzere yolculuğa çıkan ve gerçek yaşamda düşün çekiciliğini bulabileceklerini sanan insanlar gibi, düşler ülkesine dönüp onu bulmak. Ama anısı yavaş yavaş silinir gider, düşümdeki kadını unutmuş olurdum.

Uyuyan insan saatlerin akışını, yılların ve dünyaların düzenini yumak halinde çevresinde toplar. İçgüdüyle onlara akıl danışır, uyandığı zaman, bir an yeryüzünde kendi bulunduğu noktayı, uyanışına dek geçen süreyi okur; bunların sırası karışmış, kopmuş olabilir. Sabaha karşı, birkaç saatlik uykusuzluktan sonra uyku gelip de onu her zaman uyuduğu konumdan başka bir durumda, örneğin kitap okurken yakalamışsa, kolunu şöyle havaya kaldırması güneşin yükselmesini durdurmaya, güneşi geriletmeye yeter ve uyanışının ilk dakikasında saatin kaç olduğunu bilemez, daha yeni yattığını sanır. Daha aykırı ve değişik bir yerde, örneğin akşam yemeğinden sonra oturduğu koltukta içi geçmişse, yörüngelerinden çıkmış dünyaların altüst oluşu iyice artacak, kestirdiği sihirli koltuk onu alıp korkunç bir hızla zaman ve uzay içinde dolaştıracak, gözkapaklarını açtığında, birkaç ay önce başka bir bölgede uykuya daldığını sanacaktır. Benim içinse, kendi yatağımda daldığım uykunun derin olması ve zihnimi bütünüyle rahatlatması yeterliydi; o vakit zihnim uyuduğum yerin düzleminden ayrılıyor, gece yarısı uyandığımda, ilk anlarda kim olduğumu bile kestiremiyordum; içimde yalnızca her şeyi bastıran yalınlığıyla, herhangi bir hayvanın derinliklerinde titreşen yaşamın yarattığı duygu dolaşırdı; mağaralarda yaşamış insanoğlundan daha çırılçıplak olurdum; işte o anda -bulunduğum yerin değil, bir zamanlar oturmuş olduğum ya da ilerde otura-

bileceğim yerlerden birinin- anısı gökten inen beklenmedik bir yardım gibi aklıma gelir, tek başıma asla çıkamayacağım hiçlikten çekip çıkarırdı beni; bir saniyede uygarlık yüzyıllarının üzerinden uçardım ve şöyle belli belirsiz seçtiğim gaz lambasının, kolları sıvanmış geceliklerin görüntüsü yavaş yavaş kendi özgün çizgilerimi yerli yerine oturtturdu.

Çevremizdeki nesnelerin kıpırtısızlığı belki de bizim, karşımızda başka bir şeyin değil de onların bulunduğu konusundaki kesin yargımızdan, onların karşısında düşüncemizin kıpırtısızlığından gelmektedir. Her neyse işte, ben dediğim gibi uyandığım zaman, zihnim boşu boşuna nerede olduğumu yakalamaya çalışırken, çevremdeki her nesne, ülkeler, yıllar karanlıkta fırıl fırıl dönerdi. Kıpırdayamayacak kadar ağırlaşmış vücudum, yorgunluğunun biçimine bakarak, duvarın ne yanda, eşyanın nerede olduğunu kestirmek, içinde bulunduğu konutu yeniden kurmak ve adlandırmak üzere kollarımla bacaklarımın konumunu kavramaya uğraşırdı. Belleği, kaburgalarının, dizlerinin, omuzlarının belleği, birbiri ardı sıra, şimdiye dek uyuduğu odaların imgesini getirirdi gözünün önüne ve o sırada, göremediği duvarlar, zihninde canlandırdığı odaya göre yer değiştirerek, karanlıkta fırıl fırıl dönerlerdi. Zamanlarla biçimlerin eşiğinde kararsızlık geçiren düşüncem, durum ve koşulları birbirine yaklaştırarak içinde bulunduğum konutu belirlemezden önce, o -yani vücudum- konutların her birindeki yatağın türünü, kapıların yerini, orada uykuya dalarken kafamdan geçen ve uyanınca sürdürdüğüm düşünceyi anımsardı. Eklemleri birbirine kaynamış yanım, yönünü saptamaya uğraşırken, tavanlıklı, kocaman bir yatakta, yüzüm duvara dönük uyuduğumu düşler, dolayısıyla hemencecik kendi kendime, "Bak hele, annem gelip iyi geceler dilemediği halde uyumuşum" derdim, o anda, öleli yıllar olmuş büyükbamamın köydeki evinde olurdum; sağ ya da sol yanına yatarak dinlendirdiğim vücudum, sağ ya da sol yanım zihnimin hiçbir zaman unutmaması gereken sadık bekçileri, tavana küçük zincirlerle tutturulmuş, kavanoz biçimindeki Bohemya camından yapılmış gece lambasının alevini, Combray'de, büyükannemle büyükbabamın evlerinde, o an kafamda bütünüyle canlandıramasam bile, az sonra iyice uyanınca daha iyi görebileceğim günlerde yattığım odadaki Sienna mermerinden yapılmış ocağı gözümün önüne getirirlerdi.

Derken, yeni bir duruşun anısı canlanırdı belleğimde; duvar başka bir yöne seğirtirdi: Köyde, Madam de Saint-Loup'nun evindeki yatak odamdaydım; hey ulu Tanrım! Saat en azından on olmalı, akşam yemeği çoktan bitmiştir! Her akşamüstü, Madam de Saint-Loup ile yaptığım gezintiden dönüşte, gece giysilerimi sırtıma geçirmezden önceki şekerlemeyi fazla uzatmışım besbelli. Combray'den bu yana yıllar geçti, çünkü orada, gezintiden geç döndüğümüzde, penceremin camında batan güneşin yansılarını görürdüm. Tansonville'de, Madam de Saint-Loup'nun evinde başka türlü yaşanır, ancak karanlık bastıktan sonra gezmeye çıkınca, ay ışığında, gündüzleri güneşte oynadığım yollardan geçerken başka bir haz duyarım; akşam yemeği için giyineceğime uyuya kaldığım odayı da, gezintiden dönüşte, ta uzaktan, gecenin karanlığında parıldayan biricik fenerle, gaz lambasının ışığıyla ortasından kesilmiş görürdüm.

Fırıl fırıl dönen bu karışık anımsamalar ancak birkaç saniye sürerdi; çoğunlukla, bulunduğum yer konusundaki kısa kararsızlığım, kendisini doğuran değişik varsayımları birbirinden ayıramazdı, tıpkı kineteskobun bize koşarken gösterdiği atın birbirini izleyen konumlarını açık seçik yakalayamayışımız

gibi. Ama ben yaşamım boyunca yattığım odaların kimi zaman birini, kimi zaman öbürünü gözümün önüne getirmiş olurdum ve uyanışımı izleyen uzun düş kurmalar sırasında, sonunda, hepsini anımsardım; yatınca, en uyumsuz şeyleri, bir yastık köşesini, battaniyelerin üst kenarını, yün atkının ucunu yatağın kenarını ve *Debats Roses*'un (Pembe Tartışmalar'ın) bir sayısını, kuşlar gibi, sayısız kere dolaştırıp birbirine tutturarak yapılan bir yuvaya başımızı gömdüğümüz kış odaları; buz gibi soğukta, insanın kendisini (yeraltında, toprağın sıcak karnında yuva yapmış denizkırlangıcı gibi) dışardan ayrı hissederek haz duyduğu, ocaktaki ateş bütün gece beslendiği için, sıcacık, dumanlı bir paltoya bürünerek uyuduğu, tutuşan köseğilerin ışıklarıyla dolu kış odaları; odanın ortasında oyulmuş sıcacık kovuk, el sürülmez yataklık, ısısal çizgileri değişken yakıcı bölge, köşelerden, pencereye yakın ya da ocaktan uzak kesimlerden gelen, yüzümüzü yalayan soğuk esintilerin üfürdüğü, yüzümüzü serinlettiği sıcacık kovuk; ılık geceyle birlik olduğumuza sevindiğimiz, yarı aralık kepenklere yaslanıp sihirli merdivenini yatağımızın ucuna dek uzatan ay ışığının dolaştığı, denizden gelen ılık yelin salladığı, bir pervazın ucuna tünemiş iskete gibi, hemen hemen açık havada uyuduğumuz yaz odaları; ilk gece bile büyük mutsuzluk duymadığım, tavanı hafifçe destekleyen sütuncukların, yatağın yerini göstermek ve sıkıştırmak üzere, büyük bir incelikle yana açıldıkları alabildiğine iç açıcı XV. Louis tarzı yatak odası; kimi zamansa, tersine, iki kat yüksekliğinde, piramit biçiminde oyulmuş, tavanı yüksek mi yüksek, küçücük, içine girdiğim an o güne dek bilmediğim naftalin kokusuyla beni zehirleyen, mor renkli perdeleri bana düşman; sanki orada değilmişim gibi tepede tam bir kayıtsızlıkla avaz avaz bağıran sarkaçlı saati saygısız ilan ettiğim oda; odanın köşelerinden birini yanlamasına kaplayan, dört köşe, ayaklı, garip ve acımasız ayna görme alanımın tatlı doluluğu içinde beklenmedik bir boşluk yaratırdı; bu odada, eklemlerinden ayrılmaya, tam odanın biçimini alabilmek ve o dev huniyi doldurabilmek için saatlerce uzamaya çalışan düşüncem, ben yatağımda gözlerim tavana çevrili, kulağım kirişte, burun deliklerim gergin, yüreği küt küt, alışkanlık perdelerin rengini değiştirene, saatin sarkacını susturana, yanlamasına köşeyi örten acımasız aynaya acımayı öğretene, naftalin kokusunu bütünüyle yok edemesen bile daha ölçülü kılana, özellikle de tavanın göze batan yüksekliğini azaltana dek geceler boyu acı çekmişti. Alışkanlık! Zihnimizi haftalarca geçici bir yerleşim içinde bırakan, ama her şeye karşın sonunda iyilik getiren, ağır elli, usta düzenleyici, o olmasa, vücut salt kendi olanaklarıyla bize barınabileceğimiz bir yuva sağlayamazdı.

Swann'ın Sevdası

Verdurin'lerin "küçükçekirdeği"ne, "küçükküme"sine, "küçüksop"una girebilmek için bir tek koşul yeterli, ama mutlaka gerekliydi: Özel bir Âmentü'ye ses çıkarmadan katılmak; bu duanın maddelerinden biri, Madam Verdurin'in o yıl tuttuğu, kendisinden söz ederken, "'Wagner"in böyle çalınmasına izin vermemek gerekir canım!" dediği genç piyanocunun Plante'yi de, Rubinstein'ı da *çökerttiğini*, Doktor Cottard'ın hekimlikte Potain'den çok daha üstün olduğunu bildirirdi. Verdurin'lere gelmeyen kişilerin akşam toplantılarının aralıksız yağan yağmur kadar sıkıcı olduğuna inandırılamayan her "yeni üye" anında kümeden çıkarılırdı. Kadınlar kibarlar alemi konusundaki me-

raklarını ve başka salonlarda yaşanan hazları doğrudan doğruya öğrenme arzularını kaldırıp atmakta erkeklerden daha dik başlı oldukları için, Verdurin' lerse bu inceleme düşkünlüğüyle havailik iblisinin birinden öbürüne bulaşarak küçük kiliselerinin katı gelenekçiliğini yıprattığını sezdikleri için, latif cinsten ''üyelerin'' hepsini kapı dışarı etmek zorunda kalmışlardı..

Doktorun genç eşinin dışında, o yıl (alabildiğine varlıklı, kapalı mı kapalı, saygıdeğer bir kentsoylu aileden geldiği ve erdemli bir insan olduğu halde, yavaş yavaş ailesiyle bütün ilişkisini kesen) Madam Verdurin'in önadıyla 'Odette' diye seslendiği ''Aman, harika bir insan canım'' dediği, kibar yosma olduğu söylenen Madam de Crecy ile genç piyanocunun kapıcılık etmişe benzeyen teyzesine indirgenmişti küçük soptaki hanımlar; dünyadan habersiz kişilerdi hepsi ve öylesine saftılar ki, Sagan Prensesi'nin, Guermantes Düşesi'nin akşam yemeklerine adam toplayabilmek için birtakım talihsiz insanlara para vermek zorunda kaldıklarını, önlerine bu iki soylu hanıma çağrılma fırsatı çıksa, kapıcı eskisiyle kibar yosmanın buna burun kıvırarak hayır diyeceklerini onlara kolayca yutturabilirdiniz.

Verdurin'ler kimseyi akşam yemeğine çağırmazlardı: Onların evde herkesin ''tabağı masada hazır'' dururdu. Akşam toplantısı için hiçbir izlence yapılmazdı. Genç piyanocu bir şeyler çalardı, ama ''içinden gelirse'', çünkü kimse kimseyi zorlamazdı ve Madam Verdurin'in deyimiyle ''her şey dostlar için''di, ''yaşasın arkadaşlar''dı. Piyanocu, Walkyrie'nin Atla Gezinti bölümünü ya da Tristan'ın giriş bölümünü çalmaya kalkarsa, Madam Verdurin bu müzikten hoşlanmadığı için değil, tersine kendisini müthiş etkilediği için karşı çıkardı. ''Yine yarım baş ağrım tutsun istiyorsunuz galiba? O bu parçaları çalınca böyle olduğunu biliyorsunuz. Biliyorum başıma gelecekleri! Yarın yataktan kalkayım derken bir de bakacağım, iyi akşamlar, kimsecikler kalmamış!'' O çalmadığı zaman hoşbeş edilir, dostlardan biri, çoğunlukla günün gözde ressamı, Madam Verdurin'in deyişiyle ''herkesi'', o arada Madam Verdurin'i ''kırıp geçiren saçma bir laf yumurtlardı''; Madam Verdurin duyduğu coşkuları anlatan deyimleri öylesine ciddiye alırdı ki (o dönemde hekimliğe yeni başlayan) Doktor Cottard, günün birinde, gülmekten çıkan çenesini yerine oturmak zorunda kalmıştı.

Kara giysi yasaktı, çünkü herkes ''arkadaş''tı, bir de vebadan kaçar gibi kaçılan, elden geldiğince ender, ancak ressamı eğlendireceği, müzikçiyi birilerine tanıtacağı zaman düzenlenen büyük gecelere çağrılan ''sıkıcı kişiler''e benzemekten ölesiye korkulurdu. Öyle gecelerin dışında, hece bulmacası oynanır, günlük giysilerle, küçük ''çekirdek''e kimsecikleri karıştırmadan, baş başa yemek yenirdi.

Ancak ''arkadaşlar'' Madam Verdurin'in yaşamında başköşeyi tuttuktan sonra, sıkıcı kişiler, kümeden kovulan dostlarını ondan uzak tutmaya başladılar, bir de bakıldı ki birinin annesi, öbürünün uğraşı, üçüncünün köydeki evi ya da kötüye giden sağlığı toplantılara gelmelerini engeller olmuştu. Doktor Cottard, yemekten kalkar kalkmaz, yaşamı tehlikede bir hasta için ayrılmak zorunda olduğunu söyleyince, ''Kim bilir,'' diyordu Madam Verdurin, ''belki bu gece gidip rahatsız etmezseniz çok daha iyi olur; yarın sabah erkenden gider turp gibi bulursunuz onu.'' Daha aralık başında, sadık dostlarının Noel ya da yılbaşı gecesi kendisini 'bırakacaklarını' düşünüp hastalanıyordu. Piyanocunun teyzesi, delikanlının o gece annesinin evine yemeğe gelmesini istiyor-

du ısrarla:

- Taşradaki gibi, yılbaşı gecesi onunla yemek yemezseniz annenizin öleceğini mi sanıyorsunuz? diye çıkışıyordu Madam Verdurin.

Paskalya Yortusu'ndan önceki hafta tasaları yine artıyordu.

- Siz, doktor, yerleşik inançlara kafa tutan bir insansınız, bir bilginsiniz, kutsal cuma günü bana geliyorsunuz değil mi? dedi ilk yıl Cottard'a, alacağı yanıttan kuşkusu bulunmayan güvenli bir sesle. Ama alacağı yanıtı beklerken yine de titriyordu, doktor gelmezse yapayalnız kalabilirdi.

- Kutsal cuma günü sizdeyim... Vedaya geleceğim, çünkü Paskalyayı Auvergne'de geçireceğiz.

- Auvergne'de mi? Kendinizi pirelere bitlere yedireceksiniz besbelli... Eh, Tanrı kolaylık versin!

Ve kısa bir suskunluktan sonra:

- Bari önceden haber verseydiniz, bu işi düzene koyar, yolculuğu çok daha rahat koşullarda, birlikte yapardık..

Aynı biçimde, ''sadık dost''lardan birinin, dostu ya da ''bağları koparttırabilecek bir gediklisi'' ya da hanım arkadaşı varsa, kadınların erkeklerini kendi evlerinde sevmeleri ve onu kendilerine yeğlememeleri koşuluyla sevgili edinmelerinden çekinmeyen Verdurin'ler, ''Ee, getirsenize dostunuzu!'' derlerdi. Ve Madam Verdurin'den hiçbir şey gizlememeyi becerip beceremeyeceğini, ''küçük sop''a girmeye layık olup olmadığını anlamak üzere, getirilen 'dost' sınava sokulurdu. ''Sop''a girmeye layık değilse, sadık dost bir köşeye çekilir, getirip tanıştırdığı erkekle arası bozulur, böylece kendisine büyük bir hizmette bulunulurdu. Yoo, ''yeni gelen'' üyeliğe layıksa, sadık dostlar arasına alınırdı. Nitekim, o yıl, kibar yosma Mösyö Verdurin'e, Mösyö Swann adında çok sevimli bir beyle tanıştığını, arkadaşının evlerine kabul edilmekten büyük mutluluk duyacağını çıtlatınca, beriki hemen koşup haberi eşine yetiştirdi (Ancak karısından sonra görüşünü söylerdi, onun özel görevi, bitmez tükenmez ustalıklar göstererek, gerek karısının, gerek sadık dostların arzularını yerine getirmekti).

- Bak canım, Madam de Crecy'nin senden bir dileği var. Dostlarından birini, Mösyö Swann'ı seninle tanıştırmak istiyormuş. Ne dersin?

- Sorduğun şeye bak, böylesine yetkin bir yavrunun dileği geri çevrilir mi? Şişşt, sakın ağzınızı açmayın, kimse size görüşünüzü sormadı, yetkin diyorsam, öylesiniz demektir.

- Nasıl istersiniz, diye karşılık verdi, Odette özentili bir yaltaklıkla ve sonra ekledi: Biliyorsunuz, ben *fishing for compliment* yapmam.

- Tamam, hoş bir insansa, getirin dostunuzu.

'Küçük çekirdek'in Swann'ın dolaştığı kibarlar âlemiyle en küçük bir ilintisi yok elbet ve bu âlemin soylu üyeleri, kendilerini Verdurin'lere tanıştırabilmek için bu evde ayrıcalıklı bir yere sahip bulunmak gerekmeyeceğini söylerlerdi herhalde size. Ama Swann kadınlara öylesine düşkündü ki, aksoylu sınıfın hemen bütün kadınlarını tanıdığı, artık onlardan öğreneceği bir şey kalmadığı gün, Saint-Germain mahallesinin önüne çıkardığı dilberlere yönelmişti; bu yurttaşlık belgelerine, aksoylu kılma kararnamelerine kendi başına değer taşımayan, ancak köyde yaşayan adı sanı belirsiz soylu adamın ya da tutanakçının kızına güzel gözüken bir taşra kovuğuna ya da Paris'in bilinmeyen bir çevresine girip saygın bir yer edinmeye izin veren bir tür güvence mektubu, a-

çık senet gözüyle bakıyordu. Eskiden onu alıp kafasının doğal verilerini uçarı hazlar uğrunda harcadığı, sanat konusundaki engin bilgisini kibar hanımların resim alışlarında, konaklarını döşeyişlerinde kullandığı kibarlar âlemine sürükleyen etken olsa da, şimdi artık arzu ya da sevda ona alışılmış yaşamında önemsemediği boş kendini beğenmişliği yeniden tattırıyor, vurulduğu yeni bir kadının gözünde Swann adının dışında bir incelik ve çekicilikle parlamak istiyordu. Tanımadan vurulduğu kadın sıradan biriyse çok daha büyük bir arzuyla istiyordu parlak gözükmeyi. Zeki adam nasıl başka bir zeki adama aptal gözükmekten korkmazsa, ince ruhlu kişi de inceliğinin aksoylu bir bey tarafından değil, kaba saba biri tarafından yanlış değerlendirilmesinden çekinir. Dünya kuruldu kurulalı, ince ruhlu insanın değerini azaltmaktan başka bir iş yapmayan kişilerin gerçekleştirdikleri zihinsel yatırımların, kendini beğenme yalanlarının dörtte üçünü ortanın altındaki insanlar üretmişlerdir. Bir düşesin yanında alabildiğine yalın ve özensiz davranan Swann, bir oda hizmetçisinin karşısında küçümseniriim diye tir tir titriyor, bin türlü çalım yapıyordu.

Belli bir kıyıya bağlanma zorunluluğunu doğuran toplumsal büyüklüğün yarattığı tembellik ya da yazgıya boyun eğmişlikle, ölene dek içinde çakılı yaşadıkları kibarlar âleminin dışında gerçek yaşamın karşılarına çıkardığı hazlardan kaçınan, bir kez alıştıktan sonra, daha iyisini bulamadıkları için, bu dünyanın sıradan eğlencelerini, katlanılır sıkıntılarını haz sayan kişilerden değildi Swann. O, ömrünü geçirdiği kadınları güzel bulmaya uğraşmıyor, güzel bulduğu kadınlarla ömrünü geçirmeye çalışıyordu. Ve bunlar, çoğu kez, güzellikleri epeyce bayağı kadınlar oluyordu, çünkü farkına varmaksızın aradığı bedensel nitelikler, sevdiği ustaların yonttuğu ya da boyadığı kadınları hayranlık verici kılan niteliklerin tam tersiydi. Derinlik, anlatımdaki tutku, kucak dolduran, sağlıklı, pembe bir vücudun uyandırdığı duyguları bir anda buza çeviriyordu.

Çıktığı bir yolculukta gidip tanışmaya çalışmasa çok daha iyi edeceği, ama aralarında o güne dek görmediği kadar çekici bir kadının bulunduğu bir aileye rastlarsa, gördüğü kadının uyandırdığı heyecanı yatıştırmak, eski oynaşlarından birine iki satır yazıp yanına çağırmak, yeni güzelle tadacağı hazzın yerine başka bir hazzı koymak onun gözünde yaşam karşısında korkakça çekilme, yeni bir mutluluktan ahmakça vazgeçme anlamına gelirdi, tıpkı bulunduğu yeri gezeceğine, odasına kapanıp Paris kartlarına bakmak gibi. İlişkilerinin kuruluşu yapısına kapanmamıştı, onları, hoşuna giden bir kadına rastladığı her yerde, yeni yatırımlarla yeniden kurabilmek üzere, gezgincilerin yanlarında taşıdıkları sökülüp takılır çadır haline getirmişti. Başkalarına ne denli çekici gözükürse gözüksün, alıp başka yere taşınamayan ya da başkalarıyla değiştirilemeyen hazza metelik vermezdi. Bilmem hangisi düşesin gözündeki, kadıncağızın aradığı fırsatı bulamadan yıllarca bizimkinin hoşuna gitmeye çalışmasından gelen saygınlığı, kaç kez, köyde kızını gördüğü üst düzeyli yöneticilerden biriyle kendisini hemen tanıştırmasını rica eden bir tel çekerek, koskoca bir pırlantayı bir somun ekmekle değiştirmeye razı olan açlıktan gözü dönmüş adam gibi bir anda yitirivermişti! Olan olduktan sonra bile eğlenirdi, çünkü onda, ender rastlanan inceliklerle bağışlattığı bir hamhalatlık vardı. Ayrıca, ömürlerini aylak geçiren, bu aylaklığın zihinlerine, örneğin sanat ya da öğrenim gibi gerçekten ilgiye değer şeylerle uğraşabilme fırsatı verdiğine, "yaşam"ın bütün romanlardan daha ilginç, daha romansal durumlar içerdiğine

inanan kafalı insanlardandı. En azından kendisi buna inanır ve kibarlar âlemindeki ince beğenili dostlarını, özellikle de başından geçen garip serüvenleri anlatarak eğlendirdiği Baron Charlus'yü inandırırdı; binbir nükteyle süslediği bu serüvenlerde, örneğin bir tren yolculuğu sırasında rastladığı bir hanımı alır evine getirir, sonra bir de bakardı ki kadın o sırada Avrupa siyasetinin bütün iplerini elinde tutan bir adamın kız kardeşidir, böylece siyaset alanında olup bitenleri çok hoş biçimde öğrenmektedir; ya da durum ve koşulların şaşırtıcı oyunu sonucu, bir aşçı kadının sevgilisi olup olmaması Kardinaller Kurulu'nun seçimine bağlı kalır.

Yer Adları: Ad

Paris'te, evlerin içinde, daha tadını çıkarmadan bitiveren sonbahar gösterisine alabildiğine yakın olup da ondan yoksun kalmanın insanda geceleri uyuyamamaya dek varan gerçek bir ölü yaprak nöbeti, özlemi uyandırdığı kasım sabahlarından birinde, Trianon'a gitmek üzere Boulogne Ormanı'nda geçerken, onu sözcüğün hayvanbilimsel ve söylencesel anlamında tam bir bahçe, insan elinden çıkmış bir yer haline getiren karmaşıklığı yeniden karşımda buluverdim. Dalından kopmuş sonbahar yaprakları, bir aydır, pencereleri kapalı odamda, gidip onları görme arzumdan ötürü, üzerine eğildiğim herhangi bir nesneyle düşüncemin arasına giriyor, başka bir şeye bakıyor olmama karşın, zaman zaman gözümün önünde beliren sarı lekeler gibi fırıl fırıl dönüyorlardı. O sabah, önceki sabahlar gibi yağmurun sesini işitmediğim, sımsıkı kapalı olduğu halde dudaklarının ucundan mutluluğun gizinin dışarı sızmasını önleyemeyen bir ağız gibi kapalı perdelerin orasından burasından sızan güneş ışınlarını gördüğüm için, gözümün önünden gitmeyen sarı yaprakları, en ulu güzellikleri içinde, güneşle yıkanmış olarak seyredebileceğimi hissetmiştim; eskiden rüzgâr deli gibi eserken nasıl deniz kıyısına gitmeden duramıyor idiysem, şimdi de ağaçları görmeye gitmeden edemeyeceğim için, Boulogne ormanından geçerek Trianon'a gitmek üzere evden çıkmıştım. Çok daha küçük parçacıklara ayrıldığı için değil, ayrıca bu bölünme başka türlü olduğu için, ormanın belki de en çoğul gözüktüğü mevsim sonbahardı. Büyük bir alanı kucaklayabildiğimiz ağaçsız kesimlerde bile, artık yaprağı kalmamış ya da yaz yapraklarını koruyan uzaklardaki ağaç kümelerinin karşısında şurada burada göze çarpan turuncuya boyanmış kestane ağaçları, yeni başlanmış bir resimdeki gibi, resmin öbür yanlarına henüz boya sürememiş ressamın renklendirdiği biricik yerler gibi durur, iki sıra halinde çevrelediği ışıklı yolu sonradan eklenecek kişilerin gezintisine hazır tutardı.

Daha ötede, yeşil yaprakların ağaçları örttüğü yerde, bir tek ufacık, tepesi budanmış, dik başlı, bodur ağaç yel estikçe yaramaz kızıl saçlarını sallayıp dururdu. Başka bir köşede, yaprak mayısının ilk uyanışı göze çarpar ve pembe bir kış akdikeni gibi göz kamaştıran, gülümseyen yabani bağların yaprakları, o sabahtan beri tepeden tırnağa çiçek açmış olurdu. Ve orman bir fidanlığın ya da halk bahçesinin gelip geçici, yapay görünüşüne bürünürdü, buraya ya bitkilere duyulan ilgiyle ya da bayrama hazırlanmak üzere, henüz yerlerinden sökülmemiş sıradan ağaç türlerinin ortasına, çevrelerinde kendilerine belli bir boşluk saklıyormuş, hava yaratıyormuş, aydınlık yapıyormuş gibi duran, masallara özgü yapraklarla donanmış, ender ağaç türleri dikilmiş olurdu sanki.

Sizin anlayacağınız, Boulogne Ormanı'nın en değişik özleri gözler önüne serdiği, karma bir birleştirmeyle en ayrı kesimleri yan yana getirdiği mevsimdi bu. Sabahın erken saatleriyse tam bir cümbüştü. Ağaçların henüz yaprak dökmedikleri bölgelerde, sabahları hemen hemen yatay gelen güneş ışınlarının değdikleri yerden başlayarak bir öz değişimine uğradıklarını sanırdınız; bu öz, birkaç saat sonra, çökecek alacakaranlıkta bir lamba gibi yandığı zaman, uzaktan, bütün yaprakların üstüne sıcak ve yapay bir ışık gönderecek, tutuşmuş tepesinin altında yanmayan maddeden yapılmış, donuk renkli kocaman bir şamdanı andıran ağacın en uçtaki yapraklarını tutuşturacaktı. Şurada, tuğla döşenmişçesine kalınlaştırırdı ormanı ve mavi çizgili sarı Fars duvarı gibi, kestane ağaçlarının yapraklarını kabaca gökyüzüne çivilerdi; ötedeyse, tersine, altın sarısı parmaklarını kıvırarak uzattıkları gökyüzünden zorla koparıp ayırırdı onları. Yabani asmaya sarınmış bir ağacın yarı belinde, göz kamaştıran ışıktan ötürü pek iyi seçilemeyen, kırmızı çiçeklerden, belki değişik karanfillerden oluşmuş kocaman bir demeti aşılayıp açtırırdı. Yazın yeşilliklerin yoğunluk ve tekdüzeliği içinde çok daha iyi kaynaşan ormanın değişik kesimleri, sonbaharda ortaya çıkardı. Biraz daha ağaçsız kesimler hemen bütün öbür kesimlerin girişini ortaya vurur ya da görkemli bir yaprak kümesi sancak gibi belli ederdi bu girişleri. Bir renkli haritaya bakarcasına, Armenonville'i, Catelan Çayırı'nı, Madrid'i, Yarış Alanı'nı, göl kıyılarını fark edersiniz. Zaman zaman gereksiz bir yapı, bir yalancı mağara, iki yana açılan ağaçların yer verdikleri ya da yemyeşil bir çimenliğin yumuşacık tablasında insana sunduğu bir değirmen belirirdi. Ormanın yalnızca bir orman olmadığı, ağaçlarının yaşamındaki başka bir ereğe yanıt verdiği hissedilirdi; içimdeki coşkuyu sonbahara duyduğum hayranlık değil, belli bir arzu doğururdu. Büyük bir sevinç kaynağı olan bu arzuyu, ruh ilkin nedenini bilmeden, dış dünyadaki hiçbir şeyin onu gerektirmediğini anlamadan duyar. Nitekim ben de ağaçlara, onları aşan, farkına varmadığım halde, her gün birkaç saatliğine kucakladıkları gezintiye çıkmış güzel hanımların oluşturduğu başyapıta yönelik doyumsuz sevecenlikle bakıyordum. Akasyalı Yola doğru gidiyordum. Onları zorla parçalara bölen sabah ışığının ağaçları budadığı, değişik sapları bir araya getirip demetler yaptığı ulu ağaçlı kesimlerden geçiyordum. Sabah ışığı büyük bir ustalıkla iki ağacı kendine doğru çekiyordu; güneş ışınıyla gölgenin keskin makasından yararlanarak her birinin gövdesiyle dallarının yarısını kesiyor, geri kalan iki yarıyı örüyor, ya çevrelerini kuşatan parlaklığı belli yerlerden kesen bir gölge direği ya da kapkara bir gölge ağının yapay, titrek kenar çizgisiyle süslediği tek bir aydınlık hayaleti haline getiriyordu. Güneş ışını en tepedeki dalları sarıya boyadığı zaman, ışıl ışıl bir neme batırılmış dallar bütün o ulu ağaç kümesinin deniz altında kalmışçasına gömüldüğü zümrüt renkli, sıvı havaküreden tek başlarına fışkırıyorlardı. Çünkü ağaçlar kendi yaşamlarını sürdürüyordu ve artık yaprakları kalmayınca, gövdelerini kaplayan yeşil kadife kürkün üstünde ya da kavakların tepesine serpiştirilmiş, Michelangelo'nun Yaratılış'ındaki güneş ya da ay gibi yusyuvarlak ökseotu kürelerinin beyaz sırrı içinde çok daha iyi parlıyordu ışınlar. Ama bir tür aşıyla yıllardan beri kadınlarla bir arada yaşamaya zorlandıklarından, bana orman perisini, geçerken dallarıyla örttükleri, kendileri gibi mevsimin gücünü ciğerlerine çekmeye çağırdıkları binbir renkli, ayağına çabuk, güzel ve kibar hanımı anımsatıyorlardı; kadın inceliğinin bilinçsiz ve suç ortağı yapraklar arasında birkaç saniyeliğine canla-

nacağı yerlere büyük bir susuzlukla geldiğim günleri, inançlı gençliğimin mutlu günlerini çağrıştırıyorlardı. Boulogne Ormanı'ndaki çamlarla akasyaları özlememe yol açan, dolayısıyla benim için, görmeye gittiğim Trianon'daki kestane ağaçlarıyla leylaklardan çok daha sarsıcı olan güzellik, benim dışımda, belli bir tarihsel dönemin anılarına, sanat yapıtlarına, altın perdeli yaprakların dibinde yığıldıkları küçük sevda tapınağına tutturulmamıştı. Yeniden göl kıyısına iniyor, Güvercin Vurma Alanı'na dek uzanıyordum. İçimde taşıdığım yetkinlik duygusunu o an Victoria tarzı bir arabanın yüksekliğine, bu arabaya koşulmuş, Diomede'nin acımasız atları gibi gözlerini kan bürümüş, yabanarısı kadar hafif ve öfkeli atların zayıflığına ödünç vermiş oluyordum ve şimdi, eskiden sevdiğim şeyleri yeniden görme arzusuyla, bir zamanlar beni aynı yollara sürükleyen arzu kadar ateşli bir istekle yanıp tutuşarak, Ermiş Georges kadar çocuksu, yumruk büyüklüğündeki seyisin gözetlediği, Madam Swann'ın iri yarı arabacısının çekip çevirmeye çalıştığı çelik kanatlarını ürkmüş kuşlar gibi çırpan atların yine gözümün önünde canlanmasını istiyordum. Ama ah! Şimdi artık ormanda yalnız iri yarı uşakların eşlik ettiği, bıyıklı sürücülerin kullandığı otomobiller vardı. Belleğimin gözlerinin gördüğü kadar güzel olup olmadıklarını anlamak üzere küçük hanım şapkalarını vücudumun gözleriyle öylesine alçak bir noktada tutarak seyrediyordum ki, şapkadan çok taca benziyorlardı. Şimdi artık şapkaların hepsi kocamandı, üstleri yemiş, çiçek ve kuşlarla örtülüydü. Madam Swann'ın içlerinde eceye benzediği güzel entarilerin yerini, Tanagra yontucuklarındaki kırmalara benzer kırmalarıyla Yunan-Sakson tarzı uzun ceketler almıştı; kimi zaman da Directoire tarzı, üzerleri basma kâğıtlar gibi çiçeklerle bezenmiş *liberty* (özgürlük) bezlerinden yapılmış uzun ceketler kaplıyordu ortalığı. Kraliçe Marguerite Yolu'nda, Madam Swann'la birlikte gezintiye çıkabilecek beylerin başında, şimdi artık ne o eski kül rengi silindir şapkaları görebiliyordum ne de başka bir şapka. Başı açık çıkıyorlardı sokağa. Ve gösterinin bütün bu yeni bölümlerine sağlamlık, birlik, varlık kazandırmak üzere, inancımı katamıyordum artık; eskiden olduğu gibi gözlerimin oluşturmaya çalışacağı güzelliğin küçük bir zerresini bile taşımadan, hiçbir doğruyu barındırmadan, rastlantısal olarak gözümün önünden geçip gidiyorlardı. Sıradan kadınlardı bunlar, inceliklerine hiç inanmıyordum artık, sırtlarındaki süslü giysiler bana önemsiz gözüküyordu. Bir inanç yittiği zaman, yeni nesnelere gerçeklik kazandırma gücünün bulunmayışını gizlemek üzere, onun yerini, hem de çok daha büyük bir direngenlikle, bu inancın eskiden sevdiği şeylere yönelik tapınmalı bağlılık alır, kutsal yan kendi içimizde değil de söz konusu nesnelerdeymiş gibi, o günkü inançsızlığımızın olumsal bir nedeni varmış gibi, Tanrı ölüp gitmiş gibi.

Çeviren: Bertan Onaran

II

Ben de birkaç dakika içinde üç kez duyduğum özdeş kıvançların cinsini en çabuk şekilde seçebilmeye ve sonra da bunlardan elde edeceğim öğrenimleri meydana çıkarmaya kendimi zorluyordum. Bir şey'den edindiğimiz gerçek duygu ile şey'i hayalimizde isteyerek canlandırmaya yeltendiğimiz vakit kendimizde uyandırdığımız sahte duygu arasındaki ölçüsüz ayrım üstünde durmuyordum; eskiden Swann'ın, sevildiği günlerden ve Vinteuil'ün küçük cümlesinin -çünkü bu cümlenin ardında o günlerden çok daha başka şeyler görüyordu- geçmiş günleri aynen geçmişte duyduğu gibi kendine hatırlatmasının onda yarattığı ani acıdan söz ederken ne denli göreceli bir ilgisizlikle konuştuğunu hatırlamakla, eşit olmayan döşeme taşlarının, peçetenin sertliğinin, kurabiye tadının bende uyandırmış olduğu duygu ve değişmez bir belleğin yardımıyla Venedik, Baalbek, Kombre ile ilgili ve sık sık hatırlamaya çalıştığım şey arasında hiçbir ilişki olmadığını anlıyordum; ve anlıyordum ki, bazı anlarda güzel görünmüş olmasına karşılık yaşam vasat olarak da görülmüş olabilirdi, çünkü bu durumda yaşamın yargılanması ve değerinin azaltılması, ona ait hiçbir şeyi muhafaza etmeyen imgeler ve o olmayan her şey ile yapılmaktaydı. Ancak, gerçek izlenimlerin her biri arasındaki ayrımın -bu ayrımlar, yaşamın bir örnek resminin aslına benzeyemeyeceğini açıklıyor- herhalde şu nedene bağlı olduğunu ayrıca fark ettim: Yaşamımızın bir devresinde söylediğimiz en ufak sözcüğün, yaptığımız en anlamsız eylemin, bunlarla mantıkça ilgisi olmayan şeylerle kuşatıldığını, onların yansısını taşıdığını, düşüncenin gereksinmelerine yaramayan o şeylerin akıl tarafından bir yana atıldığını, ama yine aynı şeylerin ortasında -burda bir kır gazinosunun çiçekli duvarı üstünde pembe akşamın yansısı, açlık duygusu, kadın isteği, lüks zevki, şurada su perilerinin omuzları gibi içlerinden sıyrılan müzikli cümleleri sarıp sarmalayan sabah denizinin mavi kıvrımları- en basit davranışın, eylemin, içleri tamamen değişik renkte, kokuda, sıcaklıkta nesnelerle dolu binlerce şişeciğin içindeymişçesine kapalı kaldığını fark ettim; yalnız düşünce ve hayal yönünden bile olsa değişmekten geri kalmadığımız yaşantımız boyunca sıralanan bu şişeciklerin başka başka yüksekliklerde bulunduklarını ve bize alışılandan ayrı, çeşitli atmosfer duygusu verdiğini hesaba katmıyordum. Bu değişmeleri pek fark etmeden tamamladığımız bir gerçektir; ama birden aklımıza gelen bir anı ile şimdiki durum arasında ya da değişik iki saat, yer ve yıl anısı arasında öylesine bir uzaklık var ki, özgül bir özgünlük dışında bile bu uzaklık onları birbirleriyle kıyaslanmaz duruma getirmeye yetecektir. Evet, eğer bir anı, unutma sayesinde kendisiyle şimdiki an arasında hiçbir bağ kuramamışsa, olduğu yerde, aynı tarihte kalmışsa, bir ovanın köşeciğinde ya da tepenin zirvesinde uzaklığını ve yalnızlığını muhafaza etmişse, birdenbire bize yeni bir havayı teneffüs ettirir, çünkü bu havayı eskiden de teneffüs etmişizdir; öylesine temiz bir hava ki ozanlar boş yere onu cennete mal etmeyi denemişlerdir, oysa o ancak daha önceden teneffüs edilmişse bize bu derin yenilenme duygusunu verebilir, zira gerçek cennetler yitirilmiş olanlardır. Ve bu arada yapımına girişmeye, iyice kararlı olmasam bile, kendimi hazır bulduğum sanat eserinde büyük zorluklar olacağını fark ediyordum. Çünkü art arda gelecek bölümleri, az

çok değişik maddelerden meydana getirmeliydim. Venedik ikindileri için kullanılacak olanlara kıyasla sahildeki sabahların anılarına uygun gelecek maddeler, diğerlerinden çok değişik, belirli, yeni, saydamlığa olan, özel bir ötümlülüğe sahip, tıkız, serinletici ve pembe olacaktı, bahçeye bakan yemek odasındaki sıcaklık dağılıp dökülüp konmaya başladığı sırada ve gökte günün son suluboyaları daha görünürken ve bir ışık huzmesi lokanta duvarındaki gülleri son bir defa aydınlatırken, Rivebel akşamlarını sözcüklerle çizmek isteseydim, kullanacağım madde yine başka çeşitten olacaktı. Bütün bunların üstünde durmuyordum, çünkü şimdi bu mutluluğun, kendini kesinlikle kabul ettiren ırası (caractere) yüzünden, nedenini aramaya zorlanırcasına itiliyordum, eskiden ertelenen bir araştırmaydı bu. Oysa ki bu değişik mutlu duyguları kendi aralarında ölçüştürmekle o nedeni tahmin ediyordum ve yine bu duyguları hem şimdiki hem de uzaklaşmış bir an içinde duymuş olmam, onların ortak yanını meydana getiriyordu, -o uzaklaşmış an'daki kaşığın tabakta çıkardığı ses, döşeme taşlarının eşitsizliği, kurabiyenin tadı, geçmiş zamanı şimdiki zamana yaklaştırmaya yol açıyor ve hangisinin içinde bulunduğumu bilmeme engel oluyordu; aslında bendeki bu duygunun tadını alan varlık, bu tadı, o duygunun geçmiş zaman ve şimdiki zamanla ortak olan yanından, zamanlılık-dışı olan yanından alıyordu; öyle bir varlık ki, ancak geçmiş zaman ile şimdiki zaman arasında böylesine özdeşliklerin biri yoluyla nesnelerin, özün zevkine varabileceği, içinde yaşayabileceği biricik ortamda, yani zamanın dışında bulunabilmekle ortaya çıkıyordu. Bu da küçük kurabiye tadını bilinçsizce hatırladığım zaman ölümüm konusundaki endişelerimin sona ermesinin nedenini açıklıyordu, çünkü o anda içinde bulunduğum varlık zamanlılık-dışı bir varlıktı, böylece geleceğin değişkenliğine karşı da kayıtsızdı. Benzeşme mucizesinin beni şimdiki zamandan her kaçırışında bu varlık bana ancak eylemin, ani zevk almanın dışında kendini belli etmiş ve içime yerleşmişti. Önünde bellek ve akıl çabalarımın hep başarısızlığa uğradığı geçmiş günlere, Yitirilmiş Zamana tekrar kavuşmamı sağlama gücüne bir tek o varlık sahipti.

Ve az önce, Bergotte'un eskiden manevi yaşantının zevklerinden söz ederken yanlış konuştuğunu düşündüysem, bu belki de sözü geçen yaşantı ile ve o sırada içimde bulunanla ilgisi olmayan mantıklı muhakemelere bu adı verdiğim içindi - tıpkı, gerçeksiz anılar yolu ile değerlendirdiğim için yaşamı ve dünyayı sıkıcı bulmuş olduğum gibi; oysa gerçek bir geçmiş anın şimdi içimde üç kez doğmuş olması yüzünden büyük bir yaşama isteğim vardı.

Sadece geçmişten bir an mı? Belki de çok daha fazla; öyle bir şey ki, geçmişe ve şimdiye ortak olmakla onların ikisinden de daha özsel.

Yaşantım boyunca birçok kez gerçeklik beni hayal kırıklığına uğratmıştı, çünkü onu gördüğüm an bana güzelliğin tadını veren tek organım olan hayal gücümü, ancak görünmeyenin hayal edilmesini isteyen kaçınılmaz yasa yüzünden, gördüğüm gerçekliğe uygulayamıyordum. Şimdi ise bu katı yasa, bir duyguyu yansıtmış olan doğanın sağladığı eşsiz bir çıkar yol ile birden etkisizleşmiş, askıda kalmıştı -çekicin ve çatalın gürültüsü, taşların eş düzensizliği gibi- o duygu ki hem geçmişteydi ve hayal gücüme de bunu tatma zevkini veriyordu hem de şimdiki zamandaydı ve bu şekilde temasla, gürültüyle duyularımın gerçekten sarsılması, hayalin düşlerine genellikle yoksun oldukları şeyi eklemişti, yani varoluş düşüncesini - ve bu kaçamak sayesinde o

duygu, varlığıma -çok kısa bir an için bile olsa- asla yakalayamadığı şeyi elde etme, onu yalnızlaştırma, devimsizleştirme olanağını vermişti: Salt durumunda bir parça zaman. Tabağa çarpan kaşık ile tekerleğe vuran çekice. Guermantes'in avlusu ile St. Marc Kilisesi döşeme taşlarının eşitsizliğine ortak olan gürültüyü bir mutluluk ürpertisi içinde duyduğum zaman içimde tekrar doğan varlık, evet bu varlık sadece nesnelerin özü ile beslenir, geçimini onlardan sağlar ve yalnız onlardan zevk alır. Duyuların ona kazandıramadığı "şimdi"nin özlemi içinde, aklının kuruttuğu bir geçmişin düşüncesi içinde, iradenin "şimdi" ve "geçmiş" parçacıklarıyla kurduğu bir geleceğin bekleyişi içinde, -ki o varlık bu parçacıkları gerçekliklerinden çekip çıkarır ve yalnız onlara atfettiği iyice insansal olan asıcıl sonuca uygun gelen yanlarını saklar- bu varlık kendinden geçer. Ama geçmişte duyulmuş, koklanmış bir koku, bir gürültü yeniden duyulup koklandı mı, günlük olmadığı halde gerçek, soyut olmadığı halde ülküsel, hem şimdiki zamanda hem de geçmiş zamanda oldu mu, nesnelerin genellikle gizli sürekli özü hemencecik serbest kalmış olur ve ara sıra, uzun bir süreden beri ölmüş gibi görünen ama aslında öyle olmayan bizim gerçek "ben"imiz, ona sunulan Tanrısal besi ile uyanır ve kımıldanır. Zamanın düzeninden kurtulmuş bir dakika, onu duyabilmemiz için bizim içimizde, zamanın düzeninden kurtulmuş insanı tekrar yarattı. Bu insanın da, sevincinin içinde kendine güvenmesini haklı görürüz -mantık yönünden bir kurabiye tadı bu sevincin nedenlerini ihtiva etmiyor gibi görünse bile,- ölüm sözcüğünün ona bir anlam ifade etmemesini de haklı buluruz; zamanın dışına çıkmakla, insan geleceğin nesinden korkacaktır?

Çeviren: İtah Eroğlu

Alfred Jarry

ALFRED JARRY

1873 - 1907, Fransa.

SEVDA HAVASI

Kızım benim, benim diyorum, çünkü herkesinsiniz
Ama bugün kim oldu kim gerçek sahibiniz?
Uyuyun hadi artık, kapatalım pencereyi de
Hayat böyle kapalı ve işte evimizdeyiz.

Burası yüksekçedir ruhu duymaz kimsenin
Ve mutlak aşk artık yadsıyamaz kendini
Ve gün boyu Messalina yorgun düştüğü için
Son gelen olmak size öyle yüceltici ki!

İşte yalnızsınız, gözleriniz kulaklarınız,
Aşağlara inmeyi belli unutacaksınız
Dünya gürültüsünden uzakta, kül gibi
Şu Tanrıların mavi günlüğü gizli yuvadasınız

Fontainebleau'da da öyledir

Besili sazanların çırpınışları,
Sesler örselenmiştir
Öpüşler suda dizi dizi.

İki yazgı nasıl birleşti, durdu durdu da?
Ben sizin kaldırımınızdan geçmeden önce
Henüz bakireydiniz, doğmuş da değildiniz hatta
Boğulan bir geçmiş gibi bir aynada

O küçümencik ayağınızdaki papuca
Azıcık çamur bulaştı öptü onu
Sevdadır bunca uygunsuzluk arasında
Size bu nefis ağzı veren şey, sevda!

Çeviren: Cemal Süreya

DOKTOR FAUSTROLL'ÜN BOYNUNDA TAŞIDIĞI ISTAKOZ VE TUZLANMIŞ ET KUTUSU

ÖYKÜ

Bir kelebek gözlük gibi zincirli, tuzlanmış et kutusu
Geçtiğini gördü tıpatıp kendisine benzeyen bir ıstakozun,
Sırtı sert bir kabukla zırhlıydı
Kemiksizdi, içinde de, kutuda olduğu gibi,
(Kemiksiz ve keseye elverişli) yazıyordu;
Kıvrılmış kuyruğunun altında
Bir açacak saklı gibiydi.
O yerinden kıpırdamaz, aşka düşmüş tuzlu et,
Canlı konservelerin o kendi kendine yürür küçük kutusuna
dedi ki:
Alıştırsaydın kendini
Yersel camekânlarda, benim yanımda kalmaya,
Çok çok altın nişanla süslenirdi göğsün,

ÇIĞIRTKANIN BORUSU

Yeldeki nabız, denizdeki nabız, kaçan gecedeki nabız!
Öksürüğü damarlarımda nabzın gürültüsü,
Kamışlarını delerler kavak boynuzları
O içi boş, o yukarda çalınmış boruları gibi Ammon'un.
Duvar çekip çekicinden senin yüreğine
Gürülder ve kükrer yukardan, Ammon çobanı,
Denizde, yelde, gecede,
Na
bız.

Ürpertti kıllarını yusyuvarlak ayı postları,
Demir yeleleriyle denizatları böğür dereler
Ve bora kükrer ve büker boruları ve boynuzları.
Ammon'un boynuzları yerine işte denizatlarının tırnaklı uçuşu
Yelde ağır, denizde ağır, gürültülerin
Tepesinde ağır
Yalancı bir gulyabani gibi yapraklara saklanıp
Na
bız.

Yaşamada ve gecenin dışındaki denizde nabız.
Uykunun dışında ve gürültüyle.
Gürleyen ve küşümlenen ve yerleşen her yerde,
Na
bız.

Çeviren: Sait Maden

Picasso'nun çizdiği "Baba Übü"

Alfred Jarry'nin "Übü Kral" için çizdiği afiş

GERTRUDE STEIN

1874 - 1946, A.B.D

BİZ VE ONLAR

"Amerika benim memleketim
ve Paris sılam
Ben bir Amerikalıyım
ve hayatımın yarısını Paris'te yaşadım,
ama beni ben yapan yarısını değil
ne yaptıysam yaptığım yarısını."

Sonuç olarak herkes, yani yazı yazan herkes, içinde var olanı anlatabilmek için kendi içindeki yaşama ilgi duyar. Yazarların neden iki ülkelerinin olması gerektiği sorusunun yanıtı budur; biri ait oldukları yer, öteki de gerçekte yaşadıkları yer. İkinci ülke romantiktir, onlardan ayrıdır, gerçek değildir, ama gerçekten oradadır.

Viktorya çağı İngilizleri için İtalya böyleydi; on dokuzuncu yüzyıl başlarındaki Amerikalılar için İspanya böyleydi; on dokuzuncu yüzyıl ortalarındaki Amerikalılar için İngiltere böyleydi; on dokuzuncu yüzyıl sonundaki Amerikalılar, yani benim kuşağım için de Fransa böyleydi.

Elbette ki bazen insanlar kendi ülkelerini, sanki öteki ülkeymiş gibi keşfederler. Amerika'yı keşfeden Louise Bromfield bunun en yeni örneğidir. Böyle birkaç İngiliz yazarı da vardı. Örneğin, Kipling İngiltere'yi keşfetti. Ama genelde içinde özgür olabilmek için gereksindiğiniz öteki ülke, gerçekten ait olduğunuz yer değil, ÖTEKİ ülkedir.

* * *

Amerika Birleşik Devletleri şu ara dünyanın en yaşlı ülkesi; en yaşlı ülke vardır her zaman ve şimdi o Amerika'dır; yirminci yüzyıl uygarlığının anası olan Amerika. Kendini, iç savaştan hemen sonra böyle hissetmeye başladı. Ve bu yüzden Amerika içinde doğmuş olmak için uygun çağda, ama içinde yaşamak için yanlış yaştadır.

* * *

Teşekkür ya da hoş geldiniz yok hayır asla hiçbir Amerikan dilinde.

Gökyüzü yok, hayır gökyüzü yok. Peki neden. Nedeni basit gökyüzü yok, çünkü ne Amerika'da ne de Amerikan dininde, peki neden. Gökyüzü neden yok.

Ve böylece Amerikan diniyle Avrupa dininin hiçbir ortak yanı neden yok görüyorsunuz. Hiç.

Avrupa dininde bir gökyüzü var.

Cennet oralarda yükseklerde.

Amerikan dininde gökyüzü yok peki neden. Çünkü Amerika'da gökyüzü yok. Peki neden. Nedeni bu. Yalnızca hava var, gökyüzü değil. Nedeni bu.

Çevirenler: Neslihan Acu
Mihriban Uygur

Paris le 11
11 rue Toullier septembre 1902.

Mon cher maître,

il vous semblera sans doute assez étrange que je me mets à vous écrire, j'ainsi comme vous (dans la grandeur de votre bonté) m'avez donné la possibilité de vous voir si souvent. Mais toujours devant vous je sens l'imperfection de ma langue comme une maladie, qui me sépare de vous, même dans le moment où je suis tout près.

Ainsi dans la solitude de ma chambre je m'occupe à préparer les mots, que je veux vous dire le lendemain, mais puis, le temps venu, ils sont morts et, attaqué des sensations nouvelles, je perds tout

RAINER MARIA RILKE

1875 - 1926, Avusturya.

KEŞİŞÇE YAŞAMA DAİR KİTAP

Derken erişti saat ve uyardı beni
berrak, madensi darbeyle:
sarsıldı duyularım. Duyuyorum: Yapabilirim-
ve kavrıyorum biçimlenebilir günü.

Hiçlik tamamlanmıştı bile, ben görmeden,
her oluş durdu dineldi.
Olgundu bakışlarım, ne bir gelin gibi
geldi her bir şeye, istediği.

Hiçlik çok küçük bana, severim onu yine de
ve boyarım yaldız üzre ve kocaman,
ve tutarım yüksekte ve bilmem kimin
ruhunu kurtarır tutsaklıktan.

Yaşarım yaşamımı genişleyen çemberlerde,
şeylerin üstünde dönenen.
Sonuncuyu tamamlayamayacağım herhalde,
ama deneyeceğim bir kere.

Dönüyorum Tanrının çevresinde, çevresinde en eski kulenin
ve dönüyorum bin yıllar boyu;
ve bilmiyorum daha: Bir şahin miyim ben, bir borağan
ya da bir koca şarkı mı.

Birçok kardeşim var hırkalı
güneyde, manastırlarında defne duran.
Bilirim nasıl insanca Madonnalar tasarımlarlar,
ve düşlerler sık sık genç Tizianlar,
Tanrının içinden geçtiği korlar içre.

Yine de, nasıl erişirsem kendime kendimde de:
Benim Tanrım karanlıktır ve bir ağ gibidir
yüzlerce kökten örülü, sessizce içen.
Yeter ki çıkarayım kendimi onun sıcaklığından,
bilmem başka bir şey, çünkü bütün dallarım
derinlerde dinelir ve sallanır yalnızca rüzgârda.

Çizemeyiz seni öyle gelişigüzel,
san batan, ki senden doğar gün.
Çıkarırız eski boya kaplarından
aynı çizgileri, aynı ışınları,
kutsal olanın sana susuşunu yansıtan.

Resimler kurarız önünde duvarlar gibi;
daha şimdiden çevrilisin binlerce surla.
Çünkü örter seni saygılı ellerimiz,
açık kaldıkça yüreklerimiz sana.

Severim benliğimin karanlık saatlerini,
duyularımı derinleştiren;
onlarda bulurum, eski mektuplarda gibi,
günlük yaşamımı çoktan yaşanmış
ve destanlar gibi uzak, aşılmış.

Bilgi gelir bana onlardan, ki uzam
kazanırım zamansız geniş ikinci bir yaşam için.
Ve bazen bir ağaç gibiyim,
olgun ve hışırtılı, bir mezarın üstünde
düşünü doyuran o geçmiş gencin
(sıcak köklerinin çevresinde toplandığı)
yitirdiği hüzünlerde ve türkülerde.

Dümdüz yaşarım, yüzyıl gidiyor ya öyle.
Rüzgârı hissediliyor koca bir yaprağın,
Tanrının ve senin ve benim yazıp doldurduğumuz,
dönenip duran yabancı eller üzre.

Pırıltısı hissediliyor yeni bir yaprağın
üzerinde daha her şey yapılabilecek.

Dingin güçler sınıyor enlerini
ve bakışıyorlar karanlık karanlık.

Okuyorum bunu senin sözünden,
tarihinden o devinimlerin,
ellerin oluşu çevresinden
kavrarken, sınırlayıcı, sıcak ve bilge.

Derdin y a ş a m a k, tokca ve ö l m e k, yavaşça
ve yinelerdin hep: O l m a k.
Ama ilk ölümden önce geldi öldürmek.
O zaman uzandı bir yırtık olgun çemberlerinde boydan
boya

ve uzadı gitti bir çığlık
ve yırttı götürdü o sesleri
daha yeni toplanmışlarken
seni söylemek için,
seni taşımak için
bütün uçurumların köprüsünden-
Ve o zamandan beri kekeledikleri.
kırıntılarıdır
senin eski adının.

Solgun çocuk Habil konuştu:
Yokum ben. Kardeşim yaptı bana
gözlerimin görmediğini.
Örttü ışığımı,
Bastırdı yüzümü
yüzünle.

Yalnızdır o şimdi.
Derim, olmalı o daha.
Çünkü yapmıyor ona kimse, onun bana yaptığını,
Yürür hepsi benim yolumu,
Uğrar hepsi onun gazabına,
yiter hepsi onda gider.

Sanırım, ağabeyim ayık, gözetler
bir mahkeme gibi.
Beni düşünür durur gece;
düşünmez onu.

Sen karanlık, içinden çıktığım,
severim seni o yalımı sevdiğimden çok,
dünyayı çepeçevre sınırlayan,
parıldayınca
herhangi bir çemberde,
dışında hiçbir varlığın onu bilmediği.
Oysa her şeyi kendinde tutar karanlık;
biçimler ve yalımlar, hayvanlar ve ben,
kavrayıp aldığı gibi,
insanlar ve kuvvetler-

Ve olabilir ki: Koca bir güç
kıpırdanır durur yakınımda.

İnanırım gecelere ben.

İnanırım ne varsa daha hiç söylenmemiş.
Özgürleşsin isterim en temiz duygularım.
Daha istemeye cesaret edemediği kimsenin,
istemeden yaptığım bir şey olacak bir gün benim.

Burnu büyüklükse bu, Tanrım, bağışla.
Ama sana şunu söylemek istiyorum bununla:
En iyi gücüm bir güdü gibi olmalı,
öylesine hiddetsiz, öylesine şiddetsiz;
öyle sever ya çocuklar da seni.

Bu akışla, bu çağlayışla
geniş kollardan açık denize,
bu büyüyen yeniden-dönüşle
seni tanıtacağım, ulağın olacağım senin
daha kimsenin olamadığınca.

Hacsa bu, hacı olayım ben de
duam için,
öylesine içten ve yalnız
senin bulutlanmış yıldızların önünde.

Çok yalnızım dünyada, ama yalnız değilim yeterince,
her bir saati kutsamak için.
Ufacığım dünyada, ama küçük değilim yeterince,
senin önünde olmak için bir şey gibi yalnızca,
karanlık ve kurnaz.
İsterim istemimi ve katılmak isterim istemime
eylem yolunda;
ve isterim dingin, sanki duraksamalı zamanlarda
yaklaşırken bir şeyler,
bilenler arasında olmak

senin ağır sallantılı resmini tutmak için.
ve istemem hiç kör olmak ya da çok yaşlı
ya da yalnız

Açmak isterim katlarımı.
İstemem hiçbir yerimde katlı kalmak,
çünkü hatalanmışım demektir, katlanmış olduğum
yerde.

Ve hakikatlı olsun isterim duyum
senin önünde. Kendimi betimlemek isterim
bir resim gibi, gördüğüm,
uzun uzun ve yakından,
bir söz gibi, kavradığım,
gündelik testim gibi,
anamın yüzü gibi,
bir gemi gibi,
taşıyan beni
ölümcül fırtınada.

Görüyorsun, çoktur istediğim.
Belki de her şey:
o sonsuz düşüşün karanlığı
ve o tırmanmanın ışık titretici oyunu.
Yaşar çokları ve istemezler hiçbir şey,
ve kolay yargılamalarının
donuk duygularıyla soylulanırlar.

Oysa sen mutlanırsın her çehreden,
hizmet eden ve susayan.

Mutlanırsın herkesten, seni kullanan
bir gereç gibi.

Soğuk değilsin daha ve geç değil,
dalmak için senin oluşan derinliklerine daha
yaşamın kendini sessizce ele verdiği.

Kurarız seni titrek ellerle
yığarız atom üstüne atom.
Ama kim tamamlayabilir ki seni,
sen ey Katedral.

Nedir Roma?
Parçalanıyor.

Nedir Dünya?
Yıkılacak
daha damları çatılmadan senin kulelerinin
daha fersah fersah mozaik içre
çıkıp yükselmeden pırıltılı alnın.
Ama bazen düşte
uzanırım senin uzamın boyu
kuşbakışı,
derinlemesine ta temelden
çatının altın ucuna dek.
Ve görürüm: Duyularım
kurgularlar ve kurarlar
en son bezemeleri.

O yüzdendir, ki seni istemiş biri bir kez,
bilirim, ki isteyebiliyoruz seni biz.
Hepimiz alçaklaştırsak da bütün derinlikleri
altını varsa bir dağın
ve kazanmasa da kimse,
çıkarır onu gün ışığına ırmak,
kayaların dinginliğini kavrayarak,
dolu dolu.

İstemesek de biz:
O l g u n l a ş ı r T a n r ı.

Kim ki yaşamın yığılı aykırılıklarını
barıştırır ve müteşekkir, bir duyu resminde toplar,
o kovar
şamatacıları saraydan dışarı,
başka türlü bir şölen olur o zaman ve sensindir konuk,
onun yumuşak akşamlarda ağırladığı.

Sensin onun yalnızlığında yanındaki,
onun tek başına konuşmalarının dingin ortası;
ve her çember, senin çevrende gerili duran,
gerdirir atar onun döngüsünü zamanın dışına.

Çeviren: Oruç Aruoba

MAX JACOB

1876 - 1944, Fransa.

ŞAPKA SATICISI

Bir elma ağacının üstünde uçtu güvercinler,
Avcılar koştu, güvercinler uçtu,
Hırsızlara gün doğdu, derman için bir tek elma yok,
Yalnız bir sarhoşun şapkası kaldı
En alçak dala asılı.
İyi sanat doğrusu şu şapka satıcılığı,
İlla ki sarhoş şapkası satıcılığı.
Hendeklerde mi dersin
Çayırlar üzerinde mi, ağaçlar üzerinde mi
Bul bulabildiğin kadar şapka.
Yenileri ise daima Kermarec'te bulunur,
Kermarec, Lannion'da şapka satıcısı.
Rüzgârdır onun için çalışan.
Bense küçük bir terzi,
Ben de şapka satıcısı olacağım,
Elma şarabı çalışacak benim için.
Ve Kermarec kadar zengin olduğum zaman
Elma şarabı için elmalar veren bir elma bahçesi alacağım
Ve ehli güvercinler;
Bordeaux'daysam şarap içeceğim
Ve güneşin altında yürüyeceğim alnım açık.

Çeviren: Sezai Karakoç

SARDAN İLE TENORA

Pablo Picasso'ya

Hangi deniz mi, Ege elbet, taa Alicante'tan öteye
Yıllık gelirim ise o sıralar topu topu iki bin beş yüz lira!
Dağlar denizi koruyordu, göz kulak oluyordu kente.
Duvarlarda Kastilya arması seçilebilirdi dikkatle bakılsa;
Kiliseler dört köşe, evlerin hali deseniz öyle,
Sokakta kime rastlasanız size teşekkür edecek sanki,
Bütün bu Romalıların opera-komikle bir ilgileri olurdu
Şu harmani denen nesne günün birinde komuk sayılabilseydi.
Boyunbağlarının mavisi, koşuşan sokak satıcılarının mavisi .
Parlak zeytin rengi gözbebekleri mi diyorsunuz,
Bunlar bu sert ihtiyarların gözbebekleridir.
İhtiyarlar ip gibi cılız, gençlerse ne kadar semiz, iri!
Çingeneler toplanmış sinemaya gidiyorlar,
Hani nişanlılarının boyunları da zürafa gibi,
Yelkenlerini yana eğmiş ceylanı bahriler,
Filocuklar denizde bir atın ayak izleri.
Ufak ahtapotlar mı istersiniz, kalamarlar, iskorpitler mi?
Dişleri, gözlükleri, maskeleri olan balıklar mı yani?
Caiman alanındaki çatılarda merdivenler görüyorum
Pancurları ve balkonları da birer basamak sayabilirsiniz.
Çarşıda bir şey kıt: çiçek; bir şey bol: kiraz,
Yalnız evlerdir, yalnız onlar dans etmeyen
Bunu da sorasım geliyor niçin diye.

Müzik ağlatmaya yetti de gözlerimizi
O, katkısız müzik işte şimdi şuramızda,
Nasıl şişirdiyse o şen, o büyük halkayı,
Şakı klarnet! Şakımazsan nesin, söyle Tenora?

Halk denizin dalgaları gibi olurdu
Deniz pembe olsaydı, gecede çalkansaydı
Gece pembe olsaydı, gül deniz olsaydı
Ve deniz yeşil ağaçlar gibi olsaydı

Sizler katırcı kızları! Siz, erkekler, koşup duran!
Eğilsenize! Saygılı bakışlar atsanıza!
Şamdanlardaki gibi şu kollar, yukardan,
Tanrıyı düşünsenize size ağaçlardan bakan!

Ve denizle ve gözleriyle dükkânların
Cam parıltıları gibi yankıyan
Tenora geceyi ve tozlarını biçiyor
Şakrak ayaklarda demlenirken Sardan

Her çalgının bir tutumu var kendine göre
Tenora ise kıskaçlıyor müziği, çentikler atıyor ona.

Hayaletler nasıl bir trajedide
Bir yıldız gibi görünür, birden görünür
Kuru Tenora'yla hımhım trompet de
Kısa Sardan'ların eşsiz gürültüsüdür.

Şimdi bu kızlar gibi yatacak erkenden
Bu adamlar da kahvelere damlar hemen
Çünkü saatle tutulmuş çalgıcılar da, oyuncular da,
Ödenmiştir mutlulansınlar diye her birine kırk peçeta.

Dansı kıvıran kalmadı artık, diyordu bir delikanlı,
Bir kız ayağını kaşıyordu iskarpiniyle,
Sonuna doğru sol ayakla uyguladıkları
Ne tatlıydı, sol ayakla, kadın erkek el ele!

Siz de dans etsenize yaşlı bayan!
Bir kızın gözlerine toz mu kaçıyor ne?
Bir fenerin altına saklanıyor gidip
Annesi ordadır öbür annelerle birlikte.

Canının acısına aldırmıyor bile
Gülüyor sımsıcak şarkıcının sesine
Sardan gülü zıplamaya geçince
Balkonlarda Katalan renkleri ince ince

Alın ve sarının vuruşu bu kadar olur
Senin o kokulu gamlarınla ey Tenora
Bir bengisuydu sanki, önce esritti beni
Bir mum gibi sönüverdi sonra da
Anısı oturdu yaşamama, orada durur.

İmparatorun buradan geçtiği söyleniyor
Askerlerinse kuyularda bulundukları hâlâ
Askerler amma utkuyla oynadılar Sardan'ı
Terasların altında uyuyan bu ıtırlar, bu tırabzanlar
Balkonlarsa ipin ucunu kaçırmış, Venedik'tekiler gibi,

Pancurlar çamaşırlık taslıyor,
Ve gül fidanlarının Pisa kulesine özenen bir yanı var.
Azıcık yulaf kokan bir mutfaktır İspanyol mutfağı
Ama yemek salonları tam anlamıyla birer mağribi
Hiç görmediniz mi İspanya'yı
Öyleyse bir kır kenti ne demek bilmiyorsunuz
Çikolata rengini düşünün, daha doğrusu sütlü kahveyi
Ya da maden damarlı dağların beyaz yamaçlarını.
Hiç görmediniz mi İspanya'yı
- Alfred Musset'nin deyişiyle -
Bir duvar nedir bilmiyorsunuz.
Bir manastır duvarının kaç kapısı vardır arabalar için
Önden olsun arkadan olsun
Çatıların altında olsun, sokaklarda olsun, kemer kemer üstüne.
Sabahları kent çırılçıplaktır.
Nüfusunun güzel bir bölümü ayakkabı boyacısı,
Bir tutsunlar ayağınızı, fırçayla atmayacakları çalım yoktur
Yalnız yukarı mahallelerde rastlanmıyor onlara,
Tepede, kilise var, iki kez onarılmıştır, kulelere hâkimdir
Kalenin topları var tepede, öyle görünüyor
Yukarıdan yolu korumak için yapılmış zaar.
Askerler, başlarında demir miğferler
Kentin on sekiz kulesinde şarap içiyorlar,
Bir ana kız
Yelpazelidir ikisi de. Bir bıyık parlar öteden.
Ana simsiyah giyinmiştir.
İş borsası kahvelerinin biraz başkadır özelliği
Müşterilerinin çoğu iş tulumuyla oturur
Geriye kalan masalarda da
Güneşin şeytanları otağlarını kurmuşlar.
Bu yüzden belki, titizce kapatılmıştır pencereleri
Ömrüm oldukça anımsayacağım "Tenora" adlı çalgıyı.Bir
klarnet gibi uzun ve müzisyenin dediği gibi, kırk
trombona bedel bir şey bu. Sesi gaydanınki gibi kurudur.
Ben Tenora'yı Katalanya'daki Figueras kentinde dinledim.
Belediye parkında, ufak bir orkestradan. Şunlar vardı
orkestrada: Bir keman, bir boru, bir çift çın-çın, kısa
ve sevimli sololar yapan bir flüt. Sardan yapılıyor ve
her danstan önce tumturaklı bir hava uzun uzadıya
tutturuluyordu. Tenora'nın cafcaflı sesini iç içe geçmiş
ezgileriyle destekliyordu öbür çalgılar. Kişiyi hayranlıkla
dolduran bu müziği yaratan kentin çalgıcılarıdır. Adlarını
Fransa'da Pathe Kardeşler firmasından başka kimsecikler bilmez.
Fonograf yapımında uzmanlaşmış bu kurum gerekli

hiçbir çabayı esirgememektedir, falan filan... Dansın
ritmi başlar girişten sonra. Ama nasıl bir ritim? Sanırım,
daha ötesini kişioğlunun düşünemeyeceği, isteyemeyeceği bir
ritim: ani sessizlikler ve uzun ara ezgilerle kesilmiş
bir polka ritmi. Sardan müziğinde dinleyeni görkem kavramına
sürükleyen yangınlar, tutuşmalar var. Halkalanarak yapılır
Sardan. Kollar, şamdan kolları gibidir. Taşkınlık anları
dışında, oynayanlar hemen hemen hareketsizdirler. Gözleriniz,
uzanan ve sevimli yapmacıklara dadanan ayaklardadır. Halkanın içinde
başka bir halka, onun içinde de başka bir halka. Aslında
her halkanın yaptığı hareketler aynıdır; ama, her birinin yöneticisi
ayrı bir müzik duyarlığı taşıdığı için, tıpatıp benzemez birbirine.
Figueras alanında akşamları böyle birçok Sardan gülü görmüştüm.

Sardan! Bir gülü andırıyorsun sen
Bütün bu genç kızlar da katmerlerin mi ne?
Yürekteki hançeri artık oynatamazlar
Bir yıldız gibi aktı gitti Tenora

Hoşça kal Sardan! Hoşça kal Tenora! İkiniz de hoşça kalın!
O ki yarın bana hüküm giydiriyor alınyazım
O ki yarın krallar kralı böyle istiyor
Yarın buralardan çok uzakta olacağım
Yarın bu manastıra bitişik bahçelerde
Herkes gülümseyecek duasını gizlemek için
Ben de diyeceğim ki hoşça kalın, sağ olun!

Çeviren: Cemal Süreya

'BİLİR MİSİNİZ ECKART ÜSTADI?'

(Paul Petit)

Bilir misiniz Büyük Albert'i?
Joachim'i, Amaury de Bene'i?
Ya insan kılığına girip İsa'nın
Thöss'de gebe bıraktığı Margareta Ebner'i?

Bilir misiniz Henri Suso'yu?
Nam-ı diğer Saygıdeğer Ruysbrock'u?
Ve balonculuğa özenen
Kanatlanmak isteyen Cupertino'yu?

Bilir misiniz bütün bunları?
Ya törenlerini Jean Tauler'in?
Gökten inmiş bir Amazon sanılan
Delikanlısını Yedi Rahibeler'in?

Bilir misiniz Jacob Boehm'i?
Ya Signatura Rerum'u?
X ışınlarının öncüsü olan
Arşıdük Paracelsus'u?

Sevdiklerini pek bilmez insan,
Beni bir yana koyun, ben bilirim,
Bütün bunların hepsi de benim,
Yine de şebeğin tekiyim.

Çeviren: Ülkü Tamer

OLUR A!

Georges Auric'e

Acayip bir düştü olur a
Bütün gece uğraşıp durdunuz
Bir melek gördüm sanıyorsunuz
Bu sizin aynanızdı; aslında

Kaçışını düşünün Eleonore'un
Uzun saçları darmadağın
Gizlemek için kaçmıştı
Tatlı şeyini tutkularımın

Bağlı koca filan demeyin
Hem sırası mı şimdi bunun
Seviyorum ben, bakın kanatlarıma
Size uçmayı öğretiyorum

Yalanın perisi, ister misiniz
Koysun uçuna parmaklarınızın
Sadece bir düş olan ezginliğini
Şu krallardan onurlu çobanın.

Çeviren: Cemal Süreya

HERMANN HESSE

1877 - 1962, Almanya / İsviçre.

INCIPIT VITA NOVA

Yaşamımda, çoğunluk insanların yaşamındaki gibi, bir özel başkalaşım noktası, bir korku, karanlık, yalnızlaşmışlık yeri, bir görülmemiş körelme ve boşluk günü var; bugünün akşamında ise, gökyüzünde yeni yıldızlar, içimizde de yeni gözler doğuyor.

O zamanlar, titreye titreye, gençlik dünyamın yıkıntıları arasında dolaşıp duruyordum, kırık düşünceler, kopuk, dağınık düşler üstünde; neye baksam, un ufak oluyor, yaşamaz oluyordu. Yanımdan, tanımaktan utanç duyduğum dostlar gelip geçiyor; dün düşündüğüm, sanki yüzyıllıkmışçasına, hiçbir zaman benim olmamışçasına uzaklaşmış, yabancılaşmış düşünceler dönüp bana bakıyordu. Sonra her şey yıkıldı, kaydı gitti, korkunç bir boşluk, bir durgunluk sardı çevremi. Artık bana yakın hiçbir şey yoktu, ne sevgili, ne komşu; yaşamım sarsıcı bir tiksinti gibi kabardı içimde. Sanki her ölçü taşırılmış, her tapınak kirletilmiş, her tat bozulmuş, her yükseklik aşılmıştı. Sanki bütün temizlik pırıltıları karartılmış, bütün güzellik umutları kırılmış, ayaklar altına alınmış. Özleyecek hiçbir şeyim yoktu artık, tapınacak, nefret edecek hiçbir şey. İçimde kutsal, alçalmamış, bağışlatıcı ne kaldıysa, bakışını, sesini yitirmişti. Yaşamımın bütün bekçileri uyuyakalmıştı. Bütün köprüler yıkılmış, bütün uzaklıklar maviliklerinden soyulmuştu.

Çekici, sevmeye değer ne varsa böyle yitip gittiğinde, ve ben, bir tin kazazedesi gibi, bitkin, anlatılmazcasına tükenmiş, yoksul, sefilliğimin bilincine vardığımda, gözlerimi yere düşürdüm, kollarım bacaklarım ağır kalktım, geçmişimin bütün alışkanlıklarını bırakıp uzaklaştım; geceleyin, selam bırakmadan ve kapıyı kapatmadan evini bırakıp giden bir hükümlü gibi.

Yalnızlığın dibini gören kim var? Kim yadsıma ülkesini bildiğini söyleyebilir? Bakışlarım kararıyordu uçurumun üstüne eğildiğimde, düşüyorlardı aşağıya, duracak yer bulamadan. Yadsıma ülkesini gezindim durdum, dizim yorgunluktan kırılana dek ve daha hâlâ önümde uzanıp gidiyordu yol hiç eksilmemiş bengiliğinde..

Bir durgun, hüzünlü gece, avutucu ve rahatlatıcı kubbelendi üzerimde. Uyku

ve düş, sılaya dönmüşü karşılayan dostlar gibi geldiler bana, öldürücü yükü, bir bohçayı alır gibi indirdiler sırtımdan.

Hiç kazazede olup karayı gördüğün, yüzerek sana yaklaşan birini gördüğün oldu mu? Hiç ölümcül hasta olup ilk sağaltıcı, temiz dağ havasını içine çektiğin, yenilenen kanın tatlı kıpırtısını hissettiğin oldu mu? Bu kurtarılan, bu sağalan gibi, beni de bir şükran, huzur, ışık, sağlık dalgası kapladı o gece, bilinmez varlıkların bana dostça yaklaştıklarını anladığımda.

Gökyüzü, daha önceleri hiç görmediğim bir görünümdeydi. Yıldızların yerleri ve dönüşleri ile iç yaşamım arasında önceden belirlenmiş bir dostluk birliği kuruldu; bengi olan da, açıkça ve iyilikle, içimden bir şeyleri kendi yasalarına bağladı. Çölleşmeye yüz tutmuş yaşamıma, altın toprakların serildiğini; içimde eski yeni her şeyi soylu billurlar gibi düzenleyeceğini, dünyanın bütün şeyleri ile, bütün harikaları ile iyilikli birlikler kurması gerektiğini enfes bir şaşkınlıkla sezinlediğim bir güç ve bir yasanın verildiğini hissediyordum..

Incipit vita nova. Yeni birisi oldum artık, kendi kendime bir mucize gibi geliyorum daha, hem dingin hem etkin, kabul eden ve bahşeden, belki en değerlilerini kendimin bile daha bilmediği değerlerin sahibi.

Çeviren:OruçAruoba

ALFRED DÖBLİN

1878 - 1957, Almanya.

BERLİN ALEXANDER ALANI'NDAN

Alman devleti bir cumhuriyettir. Buna inanmayanların ense köküne bir kurşun! Kopernick Caddesi' nde bir toplantı var; dar ve uzun salonda işçiler, Schiller kravatlı delikanlılar sıra sıra sandalyelerde oturuyorlar. Broşür satan genç kızlar ve kadınlar dolaşıyor salonda. Masaların arkasında yükselen kürsüde şişman bir adam konuşuyor; saçları yarı dökülmüş adam kışkırtıyor, umutlandırıyor, gülüyor ve öfkelendiriyor:

'Havadan sudan konuşmak için toplanmadık burada. Reichstag'dakiler yapar bunu. Yoldaşlarımdan birine bir gün olsun sordular mı, Reichstag'a girmek ister mi diye; kubbesi altın yaldızlı, koltukları rahat ve geniş olan Reichstag'a girmek ister mi diye! Şöyle cevap verirdi o da: Yoldaşlar, böyle davranır ve Reichstag'a gidersem serserilerin sayısı bir tane artmış olurdu sadece. Havadan konuşanların sayısı artardı. Bizim böyle şeylere vaktimiz yok. Komünistler bunu açıkça söylüyorlar: Maskeleri düşürmek politikası izlemeliyiz diye. Bunun nereye götürdüğünü gördük; kendileri baştan çıktılar, bozuldular. Maskeleri düşürmek politikası gibi laflarla yetinecek vaktimiz yok. Şarlatanlık derler böylesine. Kimin ve neyin maskesinin düşürüleceğini Almanya'da körler bile görüyor. Reichstag'a girmek gerekmez bunu gerçekleştirmek için. Bunun böyle olmadığını göremeyen kişi ise, ne Reichstag'da, ne de Reichstag dışında hiçbir şey başaramaz. Gevezelik, salonundakilerin halkın gözünü boyamaktan başka bir şey yapmadığını, çalışan halkın temsilcileriyiz diyenlerden gayri bütün partiler biliyor.

Yamandır bizim sosyalistler! Aralarında dine bağlı sosyalistler de var. Hepsi de dine sarılsınlar derim! Zira onların koşacağı kişi rahip ya da parti ileri geleni olmuş, bir şey değişmez. Önemli olan, söz dinlemek ve korunmak! (Ve inanmak, sesleri yükselir) Böyle yapılıyor da. Sosyalistler ne bir şey istiyorlar, ne bir şey biliyorlar, ne de bir şey başarabilirler. Reichstag'da çoğunluğu her zaman onlardaydı, ama bu oyları nasıl kullanacaklarını bilmezler. Ya da rahat koltuklarda oturup purolarını tüttürmeyi ve bakan olmasını bilirler. İşçiler oylarını ve hafta sonlarında paracıklarını bunun için verir onlara; elli ya da

yüz adam daha işçilerin sırtından geçinip semirsin diye! Sosyalistler devlet iktidarını ele geçirmediler, devlet politikası iktidarı onları ele geçirdi. İnsanlar da inekler gibi yaşlanır ve yine de her zaman bir şeyler öğrenilir. Fakat bu bizim Alman işçileri gibisi yeryüzüne gelmemiştir. Alman işçileri seçim pusulalarını ellerine alıp hücreye girer, oy kullanırlar ve gerekeni yapmış olduklarını düşünürler. Reichstag'da seslerimiz yükselsin istiyoruz, derler; böyleyse bir koro derneği kursunlar daha uygun.

Kadın ve erkek yoldaşlarım, biz elimize hiçbir oy pusulası almıyoruz ve hiç kimseyi seçmiyoruz. Güneşli bir pazar günü kır gezmesini sağlık bakımından daha yararlı buluruz. Neden böyle? Zira seçmenlerin eli kolu bağlanıyor kanuna uygunluk diye. Oysa kanuna uygunluk, işbaşındakilerin kullandığı kaba kuvvettir, bilek gücüdür. Fakat seçimden yana olanlar bizi yanlış yola itmek istiyorlar, gerçeği örtbas etmek istiyorlar, kanuna uygunluk ne demek, devlet ne demek fark edelim istemiyorlar. Devlete girebileceğimiz hiçbir delik ve hiçbir kapı yok. Olsa olsa devletin yük eşeği, ya da hamal olarak girebiliriz. Seçimden yana olanlar bunu görmezlikten geliyorlar. Bizleri tuzağa düşürüp devletin yük eşekleri olarak yetiştirmek istiyorlar. İşçilerin çoğu da bunu elde ettiler. Bizler Almanya'da kanuna uygunluk ruhuyla yetiştirildik. Fakat yoldaşlarım, ateşle su birleşmez, işçiler bunu bilmek zorundadır.

Burjuvalar, sosyalistler ve komünistler. Bütün mutluluklar yukardan gelir diye, hep bir ağızdan bağırıyor ve pek seviniyorlar. Devletten, kanundan ve yüce düzenden gelir her şey diye! Fakat bunun bir de sonrası var! Bir devlet yönetiminde yaşayanların özgürlükleri anayasada gösterilmiştir, sınırlıdır. Bize gerekli olan ve kimsenin vermeyeceği özgürlüğü ise biz kendimiz almalıyız. Anayasa, aklıbaşında kişileri çileden çıkarır. Fakat yoldaşlarım, kâğıt üstünde özgürlükleri, yazılı özgürlükleri nasıl kullanıyorsunuz acaba? Sizlerden biri herhangi bir özgürlükten yararlanmak isteyince polis gelip kafanıza vurur ve bu da nesi, anayasada yazılı özgürlüğümü kullanıyorum deyince, saçmalama ulan cevabını verir: Haklı! Zira o anayasa falan tanımaz,düzeni sağlamaktır görevi ve bunun için de elinde cop vardır. Sana da çeneni tutmak düşer..

Önemli endüstri dallarında çok yakın grev olanağı kalmayacak. Uzlaşma kurullarının giyotini tepenizde sallanıyor, şimdi dilediğiniz gibi özgür davranabilirsiniz!

Kadın ve erkek yoldaşlar, seçim yapılacak, seçilecek ve yine seçilecek ve bir sürü laf edilecek. Bu kez daha iyi olacak işler, dikkatli olun, çaba gösterin, evinizde ve işyerinizde propaganda yapın, daha beş oy, daha on oy, daha on iki oy, diyecekler... Bekleyin biraz, neler neler yaşayacaksınız, diyecekler.. Evet, neler neler yaşayacaksınız! Bostan dolabına koşulmuş gözü bağlı bir attan farksız dön de dön! Hiçbir şeyin değiştiği ve değişeceği yok. Parlamento oyunu emekçilerin yoksulluğunu uzattıkça uzatır. Hukukta bir buhrandan söz ederler, hukukta reformdan söz açarlar, bunun gerekli olduğunu söylerler. Başlarda ve uzuvlarda yenileme. hâkimlerin yenilenmesi gerekir.Hâkimler cumhuriyetçi yapılmalıdır. Oysa bizler yeni hâkimler falan istemiyoruz. Bugünkü hukuk düzeninden sonra hiç bir hukuk istemiyoruz. Biz bütün devlet kurumlarını doğrudan doğruya eylemle yıkmak istiyoruz. Bunun yolunu da bulduk: Çalışma gücünü kullanmamak. Bütün çarklar dursun. Kadın ve erkek yoldaşlar, parlamentoculuk, yardımlar ve sosyal yardım politikası denilen büyük yalana kanmayalım. Parolamız devlet düşmanlığı, kanunsuzluk ve kendi kendi-

mize yardım."

Franz Biberkopf, kurnaz Willi'yle salonda dolaşıyor, konuşmacının sözlerine kulak veriyor, broşürler satın alıp cebine sokuyor. Politikadan bir şey anlamıyor. Willi anlatıyor. Franz merakla dinliyor.

"Günümüzde yürürlükte olan toplum düzeni emekçi halkın ekonomi, politika ve sosyal açıdan köleleştirilmesi temeline dayanır. Sahip olmak tekeli diyebileceğimiz mülkiyet ve iktidar tekeli olan devletle biçimlenir. Günümüz üreticiliği, insan ihtiyaçlarının karşılanması gibi çok olağan bir temele değil, kazanç görüşüne dayanır. Teknik alanda her ilerleyiş, mülkiyeti elinde tutan sınıfın varlıklığını, toplumun geniş yığınlarının daha da utandırıcı yoksulluklara düşmesi pahasına, artırdıkça artırır. Devlet, varlıklı sınıfın tekelinde bulunan şeyleri korur ve geniş yığınların ilerlemesini önler; sınıf ayrımlarının ve tekellerin değişmemesi için hile ve kaba kuvvetin her çeşidine başvurur. Devletin ortaya çıkmasıyla yukardan aşağıya ve tabiata aykırı bir örgütlenmek çağı başlar. Tekler günümüzün korkunç mekanizmasında sadece birer tekerlek, bir kukladırlar. Uyanın yoldaşlar! Biz ötekiler gibi davranıp iktidarı ele geçirme çabasında değiliz, bizler iktidar denilen şeyi kökünden yok etmek istiyoruz. O sözümona kanun yapıcı komisyonların çalışmalarına katılmayın; zira tutsaklar bu gibi komisyonlarda kendi elleriyle vururlar kanun damgasını tutsaklıklarına. Politika ve milliyet sınırlarının hepsini ortadan kaldıracağız. Milliyetçilik modern devletin dinidir. Milliyete dayanan birleşmelerin hepsini yıkacağız. Zira mülkiyeti ellerinde tutanlar bunun arkasına gizlenirler. Uyanın!"

Franz Biberkopf, Willi'nin ona sunduğu bütün bu hazır hapları yutu yutuveriyor. Toplantıdan sonra bir tartışma açılıyor; lokalde kalıyorlar ve yaşlıca bir işçiyle dalaşıyorlar. Willi onu tanıyor. Yaşlı işçi de Willi'yi kendi işyeri arkadaşlarından biri sanıyor ve daha fazla kışkırtmasını, daha çok propaganda yapmasını istiyor.

Willi, buna karşı arsız arsız gülüyor:

"Ulan ne zamandan beri senin iş arkadaşınım. Para babası fabrikatörlere çalışmıyorum ben." "Öyleyse, çalıştığın yerde, neredeysen orda, bir şeyler yap!", "Orada bir şey yapmak gerekmez. Çalıştığım yerdekilerin hepsi de ne yapmaları gerektiğini çoktan biliyor."

Willi, bunları söylerken sarsıla sarsıla gülüyor; Franz'ın bacağını çimdikliyor, saçma laflar derken. Az sonra çiriş kovasıyla biri gelip afişlerini yapıştırır! Uzun saçlarının rengi grileşmiş ve gömleğinin göğsü açık işçiyle alay ediyor: "Sen gazete satıyorsun değil mi" diyor "Neler yazıyor bunlarda diye hiç göz attın mı?" "Yoldaş, sen daha az konuşsan iyi edersin. Kendi yazdıklarımı sana bir okuyayım." "Vazgeç bundan. Kendine pek önem veriyorsun. Fakat önce kendin okusan neler yazmış olduğunu. Bak burada ne yazılı: 'Mısırlı köleler on yıllarca makinesiz çalışıp kral mezarı yükselttiler. Avrupalı işçiler de makine kullanarak özel servetleri ortaya getirdiler. İlerleyiş bu mu? Belki de! Fakat kimler için? İşte böyle. Essenli Krupp'a bin mark da ben kazandırayım fazladan diye çalışırım belki de! Yoldaş seni yakından gözden geçirince nasıl bulduğumu bilsen? Sen doğrudan doğruya eylem adamı olmak istiyorsun. Fakat nerede bu yanın? Ben göremiyorum. Sen bir şeyler görebiliyor musun Franz?" "Bırak adamcağızı Willi." "Söylesene bana, şu karşımda duran yoldaşla? SPD'den (Alman Sosyalist Partisi) biri arasında bir fark var mı?"

İşçi, sandalyesine yerleşiyor.

Willi: "Yoldaşım" diyor "ben hiç bir fark görmüyorum, apaçık söyleyim. Bütün fark gazetede, kâğıtta yazılı olanda. Bana göre hava hoş, dilediğinizi düşünün! Fakat bu düşünceleriniz neye yarıyor. Bunu soruyorum. Bana sorarsan bunu, SPD'li birinin yaptığının tıpkısını yapıyorsun, derim. Torna tezgâhının başında duruyorsun, üç markını eve götürüyorsun, buyruğunda çalıştığın anonim ortaklığı da senin emeğinden kazandığını ortaklarına dağıtıyor..."

Saçları kırlaşmış işçi, bakışlarını Franz'la Willi üzerinde dolaştırıyor, sonra yine çevresine bakınıyor. İçki tezgâhının arkasında da birkaç işçi var . Adam, yaklaşıyor ve fısıldar gibi soruyor: "Ey, ne yapıyorsunuz?" diye, Willi, Franz'a göz kırpıyor: "Sen söyle..." diyor. Fakat Franz buna yanaşmıyor, politika konusunda konuşmaya hiç ilgi duymadığını söylüyor. Fakat saçları ağarmış işçi yakasını bırakmıyor:

"Bizim bu konuşmalarımızın politikayla ilgisi yok. Kendi üzerimize bir görüşme sadece. Ne iş yapıyorsun?

Franz Biberkopf, ayağa kalkıyor, bira kadehini alıyor ve anarşisti iyice bir süzüyor. Orakçının biri, ölümün ta kendisi, diye aklından geçiriyor. Dağlara kaçıp haykıra haykıra ağlamalıyım.. Çöllerde dolaşan sürülere yakınmalıyım. .. Çok korkunçtur oraları, kimse dolaşamaz oralarda... Tanrının kuşları da, inekler de oralardan uzaklaşmıştır.

"Ne iş yaptığımı sana söyleyim arkadaş. Fakat yoldaş değilim. Oradan oraya dolaşıp bir şeyler yapıyorum, fakat hiçbir işte çalışmıyorum, kendi yerime başkalarını çalıştırıyorum."

Neler de saçmalıyor böyle? Belki de işletiyorlar beni?

"Şu halde sen işverensin, yanında başkalarını çalıştırıyorsun. Kaç kişi çalıştırıyorsun? Kapitalistsen, ne arıyorsun burada, bizlerin arasında?"

"Kudüs'ü bir taş yığını haline getirip çakallara konut yapmak ve Juda'nın şehirlerini yerle bir etmek.

Tek kolum olduğunu görmüyor musun? Ötekini yitirdim. Çalışmamın karşılığı olarak. Doğru dürüst çalışayım bundan ötürü istemiyorum, anlıyor musun? Anlıyor musun? Gözlerin görüyor mu, ya da bir gözlük alayım mı sana?"

"Hayır, bir türlü anlamıyorum arkadaş. Ne iş yaptığını hâlâ anlamadım. Doğru dürüst bir işin olmadığına göre dürüst olmayan bir iş yapıyorsun."

Franz, masaya vuruyor, anarşisti gösteriyor parmağıyla, başını ona doğru uzatıyor: "Bak gördün mü, kavradı" diyor "Tam da bunu yapıyorum. Dürüst olmayan bir iş. Senin dürüst dediğin işler kölelik, kendin söyledin. Ben de fark ettim bunun böyle olduğunu."

Anarşistin ince ve beyaz elleri var, ince teknik işlerde çalışıyor; parmak uçlarına bakarken, böyle serserilerin maskesini düşürmek iyi olur, diye aklından geçiriyor; birini daha çağırayım dinlesin.

Ayağa kalkıyor, fakat Willi tutuyor:

"Nereye böyle, arkadaşım? Bitti mi konuşma? Bizim arkadaşla işini bitir de. Savuşma yok."

"Gidip birini daha çağırayım dedim, konuşulanları dinlesin diye. Siz bire karşı ikisiniz!"

"Ne o, birini daha mı getireceksin! İstemem kimseyi. Franz, ne derdin bu arkadaşa?"

Anarşist, yerine oturuyor ve tek başına üstesinden gelmeli diye aklından geçiriyor:

'Demek ki, yoldaş değil, iş arkadaşı da değil! Şu halde hiçbir işte çalışmıyor. İşsizlik bürosuna gidip karnesini de damgalatmıyor!"

Franz'ın yüzü sertleşiyor, gözleri öfkeyle bakıyor:

'Hayır, bunu da yapmıyorum."

'Şu halde benim yoldaşım değil... İş arkadaşım da değil. Hatta işsizlerden biri de değil. Bu durumda şunu soruyorum, burada ne arıyorsun? Bundan ötesi beni hiç ilgilendirmez."

Franz'ın yüzü büsbütün sertleşiyor:

'Seni gözetledim ve söylediklerine kulak kabarttım. Sen burada beyannameler, gazeteler ve broşürler satıyorsun. Nedir bunlar, ne yazıyor bunlarda diye sorunca: Nasıl sorabilirsin sen bunu, diyorsun. Ne arıyorsun burada diyorsun. Para karşılığı köleliğin felaketler getirdiğini yazan ve söyleyen sen değil miydin? Elimizin kolumunuz böylece bağlanıverdiğini söyleyen de!.. Ömürleri boyunca aç kalmaya mecbur edilmiş hükümlüler uyanın diyen..!"

'Ya. Fakat daha sonrasını dinlememişsin. İşleri bırakmaktan da söz ettiğimi. Ne var ki, önce çalışmalı, işi bırakmadan."

'Ben çalışmaya da yanaşmıyorum."

'Bir şeye yaramazsın. Gidip yatağa uzansan daha iyi edersin. Ben grevden söz açtım. Yığınların greve gitmesinden... Genel grevden."

Franz, kolunu kaldırıyor ve gülüyor, pek öfkeli:

'Yaptığın şeye doğrudan doğruya eyleme geçmek diyorsun.. Oraya buraya gidip beyanname yapıştırmaya ve söylev atmaya! Bu arada işe gidip kapitalistleri daha da güçlendiriyorsun! Ulan yoldaş, ulan sığır herif... Mermiler yapıyorsun torna tezgahının başında. Seni öldürecekleri mermileri kendi elinle yapıyorsun. Bu mu bize vereceğin öğüt? Willi, ne dersin sen buna? Bir daha söylüyorum sana: Hiçbir şey yapmıyorum ben. Hiç mi hiç! Yapmama izin yok. Senin kuramına uygun olarak. Ben hiç bir kapitalisti daha da güçlendirmiyorum. Senin gevezeliklerini, grevlerini ve gözdağı vermelerini hiç mi hiç istemiyorum. Bana gerekli olanı kendim yaparım. Ben kendi işimi kendim görürüm! Anladın mı?"

İşçi, balon birasından bir yudum alıyor ve başını sallıyor:

'Eeh, öyleyse dene bakalım tek başına!"

Franz gülüyor, gülüyor.

İşçi: 'Oysa, kaç kez söyledim sana, tek başına hiçbir şey yapamazsın diye. Dövüş için örgütlerimiz olmalı. Devletin kaba kuvvet gücüne ve ekonomi tekellerine karşı yığınları uyandırmalıyız, uyarmalıyız."

Franz, hâlâ gülüyor ve gülüyor. Hiç bir yüce varlık, hiçbir Tanrı ve imparator hiçbir kürsü konuşucusu bizi yoksulluğumuzdan kurtaramaz diye düşünüyor; bizi kendimizden başkası kurtaramaz.

Hiç konuşmadan karşı karşıya oturuyorlar. Yeşil yakalı gömlek giymiş yaşlı işçi, gözlerini hiç ayırmadan Franz'a bakıyor. Franz da onun gözlerinin ta içine bakıyor, ne o adamım ben akıllımıyım dersin, gibilerden. İşçi yine konuşuyor ve: 'Senin durumunu anladım, yoldaş sana hiçbir söz işlemez. Dar kafalının birisin! Dikkafalılığına gideceksin! Emekçiliğin en önemli sorunu olan dayanışmadan haberin yok.", 'Biliyorum arkadaşım, biliyorum. Şapkalarımızı alıp hemen gidiyoruz. Ha. Willi! Bu kadarı yeter. Sen aynı şeyleri söylüyorsun durmamacasına." 'Evet, böyle yapıyorum. Sizler de bodruma girip diri diri gömülün. Fakat toplantılara gitmeyin!" 'Özür dileriz ustadan. Tam da yarım

saatçik bir vaktimiz vardı. Borçluluklarımızı belirtiriz. Meyhaneci, hesabı! Bak bana, ben ödüyorum hesabı: Üç bira ve iki şnaps. Bir mark on fenik, ben ödüyorum. Doğrudan doğruya eylem derler buna."

'Fakat sen neyin nesisin arkadaş?"

Franz, paranın üstünü alıyor:

'Ben mi? Rezilin biri. Anladın mı! Söyledim mi, söylemedim mi? Willi, haydi sen de söyle neyin nesi olduğunu." 'Hiç niyetim yok!"

'Vay canına be! Bunlar tam serseri. Yanılmıyorum. Görünce anlamıştım. Serseriler benden pek hoşlanır. Sizler kapitalizm bataklığının pisliğisiniz. Basın gidin! Proleter bile olamamışsınız daha. Böylelerine serseri derler."

Franz ayağa kalkmıştı:

'Fakat yersiz yurtsuzların barınağına gidecek değiliz. Günaydın, bay eylem! Kapitalistleri iyice semirtmeye bakın! İnsan kemiği öğüten değirmene sabah yedide ayak basın ve gündelik zarflarınıza anneler için beşer fenik ayırtın!"

'Bir daha görünmeyin buralarda."

'Yoo, Tanrı saklasın! Cenesi düşük eylemci, kapitalist uşaklarıyla arkadaşlık etmeyiz."

Sessizce çıktılar.

Tozlu yolda ikisi kol kola yürüyorlar.

Willi derin derin soluk alıyor:

'Franz, çok iyi yaptın."

Willi, Franz'ın birden susmasına şaşıyor.

Franz kızgın ve çok tuhaf. Franz kinli ve öfkeli ayrıldı salondan. İçinde bir şeyler kaynıyor, kabarıyor, amma nedenini bilemiyor.

Münz Caddesi'nde bir kahvede Mieze'ye rastlıyorlar. Kahve çok kalabalık. Franz'ın Mieze ile eve gitmesi, onunla görüşmesi ve yanında kalması gerekiyor. Kır saçlı işçiyle az önce konuştuklarını anlatıyor Mieze'ye. Mieze onu tatlı tatlı dinliyor, fakat Franz onun istediği tek şey, doğru konuşup konuşmadığı o adamla. Söylediklerinin doğru olup olmadığını merak ediyor. Genç kadın gülümsüyor, Franz'ın ellerini okşuyor. Franz içini çekiyor. Mieze bile yatıştıramıyor heyecanını.

Çeviren: Burhan Arpad

WALLACE STEVENS

*1879 - 1955, **ABD***

ONÜÇ YOLU KARAKUŞA BAKIŞIN

I
Yirmi karlı dağın arasında
Kıpırdanan tek şey
Gözüydü karakuşun.

II
Üç aklım vardı benim,
Bir ağaç gibi
Üstüne üç karakuş konmuş.

III
Karakuş fırdöndü güz yellerinde,
Az buçuk şaklabanlıktı bu.

IV
Bir erkek, bir de kadın
Birdir.
Bir erkek, bir kadın, bir de karakuş
Birdir.

V
Hangisinin güzelliğini seçsem acaba,
İnce söyleyişle sesin mi,
Üstü kapalı sözün mü?
Yoksa karakuşun ıslığı mı,
Ya da ıslıktan hemen sonra?

VI

Salkım saçak buzlar doldurdu
Camı zıvanadan çıkmış upuzun pencereyi.
Gölgesi karakuşun
Bir ileri bir geri pencereyi arşınladı.
İçten dıştan bir duygu
İzledi gölge içinde
Sırrına erilmez bir inancı.

VII

Ey cılız erkekleri Hadamın,
Niye altın kuşlar düşünüzde?
Görmüyor musunuz karakuş
Nasıl yürüyor ayakları altında
Çevrenizdeki kadınların?

VIII

Soylu şiveler bilirim,
Berrak kaçılmaz ritimler;
Ama şunu da bilirim ki
Karakuş içli dışlıdır
Benim bildiklerimle.

IX

Karakuş uçup gözden ırak olunca
Çizdi kenarını
Bir alay çemberden bir tanesinin.

X

Karakuşlar göze görününce
Yeşil bir ışıkta uçarken
Ses cümbüşünün muhabbet tellalları
Haykırır cırtlak cırtlak.

XI

Connecticut üstünden geçti
Bir sırça fayton içinde.
Bir sefer içi korkuyla burkuldu,
Yanılıp sandı ki
Faytonun gölgesi
Karakuşlardır.

XII

Irmak akıp gidiyor
Karakuş uçuyor olsa gerek.

XIII

Akşamdı bütün ikindi.
Kar yağıyordu,
Daha yağacaktı kar.
Tünemişti karakuş
Sedir ağacının dallarında.

Çeviren: Talat Sait Halman

'Niteliksiz Adam'ın ilk baskısı

Robert Musil

ROBERT MUSIL

1880 - 1942, Avusturya.

NİTELİKSİZ ADAM'DAN

Gerçi güpegündüz elinde fenerle dolaşan kişi çok gülünç bir duruma düşebilir. Ama yine de bugün bir karakter bulmak için fenerle aramak gerekir. Ben şimdi karakteriyle hep sorunları olan ya da daha basit bir ifadeyle hiçbir zaman bir karaktere sahip olmayan bir adamın öyküsünü anlatmak istiyorum. Ama onun önemini zamanında kavramadığımdan endişeliyim ve belki de o aslında öncü ya da bayraktar gibi bir şeydi.

Komşu çocuklarıydık. Anlatılamayacak kadar sevimli ufak tefek yaramazlıklarından birini yaptığında, annesi içini çekmekle yetiniyor, çünkü attığı dayaklar kendisini bir hayli yoruyordu, "Oğlum" diye yakınıyordu, "sende bir damla karakter yok. Ne olacak bu halin?" Daha ciddi durumlarda peder beye başvuruyor ve o zaman dayak bir törene dönüşüyor, ciddi bir saygınlık kazanıyordu, tıpkı bir okul şöleni gibi. Tören başlamadan önce, dostumun sayın mali denetim müdürüne, esas görevi elbiselerin tozunu silkelemek olan ve aşçı kadından saklanan bir kamış bulup getirmesi, sonunda ise oğulun babanın elini öpmesi ve kendisine doğru yolu gösterdiklerinden teşekkür ederek, ailesini üzdüğünden ötürü özür dilemesi gerekiyordu. Oysa dostum bunun tam tersini yapıyordu. Yalvarıp yakarıyor, önceden özür diliyor ve bu tutumunu aralıksız sürdürüyordu. Her şey olup bittiğinde ise ağzından tek bir sözcük çıkmıyor, yüzü mosmor kesiliyor, gözyaşlarını ve salyalarını yutuyor ve gözlerini ovalayarak, duygularının izlerini silmeye çalışıyordu. "Bilmiyorum" derdi babası, "Ne olacak bu oğlanın hali; bu velet gerçekten karaktersiz."

Yani bizim gençliğimizde karakter, sahip olmadığı halde insanın uğruna dayak yediği şeydi. Bunda sanki bir çeşit haksızlık vardı. Dostumun annesi ve babası, ondan karakter istediklerinde ve kırk yılın bir günü bu konuda açıklamalara başvurduklarında, karakterin kavram olarak kötü karnelerin, asılan o-

kul saatlerinin, köpek kuyruklarına bağlanan teneke kutularının, ders sırasındaki fısıldaşmaların ve gizli oyunların, kaçamak yanıtların, dağınık bir belleğin ve adi bir avcı gibi suçsuz kuşları sapanla avlamanın tam tersi olduğunu iddia ediyorlardı. Ama tüm bunların doğal karşıtı zaten cezalandırılabilme kaygısı, ortaya çıkarılma korkusu ve her şey yolunda gitmediği zaman insanın ruhunu kaplayan o pişmanlık duygusunun yarattığı vicdan azabıydı. Bu bir bütündü. Ne karaktere yer vardı ne de onun kendini göstermesine. Tümüyle gereksizdi bu. Yine de bizden karakter isteniyordu.

Belki de cezalandırma sırasında dostuma yapılan açıklamalar bize bazı ipuçları verebilirdi. "Sen de gurur denen şey yok mu, oğlum?" ya da "Böyle alçakça nasıl yalan söylenebilir?" Ama şunu belirtmem gerekir ki, suratına tokat yiyen birinin nasıl gururlu olabileceğini ya da dizlerin üzerine yatırılıp pataklanan kişinin gururunu nasıl göstereceğini düşünmek bana bugün bile oldukça zor geliyor. Öfkeyi anlayabilirim. Ama tam da buna sahip olmamız isteniyordu. Yalanlar konusunda da durum aynı. Alçakça değilse, başka nasıl yalan söylenebilir ki? Yoksa beceriksizce mi? Şimdi düşündüğümde, sanki biz oğlanlardan dürüstçe yalan söylememizi istiyorlardı gibime geliyor. Bu ise çifte değerlendirmeydi. Birincisi yalan söylemeyeceksin, deniyordu. İkincisi ise, yalan söylesen bile, hiç değilse bu yalan olmamalıydı. Belki yaşını başını almış ağır suçlular böyle bir ayrımı yapabilirler. Suçlarını soğukkanlılıkla, dikkatle ve uzun uzadıya düşünüp taşınarak işlediklerinde, bu davranışları mahkeme salonlarında onların özellikle kötü ruhlu kişiler olduğu biçiminde yorumlanır. Ama erkek çocuklardan bunu beklemek kesinlikle fazla oluyordu. Korkarım, benim dostum gibi böylesine belirgin karakter zaafları göstermemin nedeni, onun kadar özenli eğitilmemiş olmamdan kaynaklanıyordu.

Anne ve babalarımızın, ne yazık ki sahip olmadığımız karakterimize ilişkin açıklamaları arasında en akla yatan uyarıları, buna ilerde bir gün yetişkin erkekler olarak gereksinim duyacağımız yolundaydı. "Böyle bir oğlan günün birinde erkek olmak istiyor!?" deniyordu. Olayın istekle ilgili bölümü bir yana, bu en azından karaktere daha sonra gereksinim duyacağımızı kanıtlıyordu. O halde böylesine acelece hazırlanmaya ne gerek vardı? İşte bizim düşündüğümüz de aslında bundan başka bir şey değildi...

Dostum o zamanlar bir karaktere sahip olmadığı halde, bunun eksikliğini hissetmiyordu. Bu gereksinim daha sonra, yaklaşık 16-17 yaşlarındayken kendini gösterdi. O sıralarda tiyatroya gitmeye ve roman okumaya başladık. Sanatın yoldan çıkaran çekiciliklerinden, bana oranla daha çoşkulu bir biçimde etkilenen dostumun beyni üzerinde, kent tiyatrolarının entrikacısı, şefkatli baba, kahraman âşık, komik kişi, hatta hınzır salon yılanı ve büyüleyici naif kadın egemenlik kurdu. Dostum yapay tonlarda konuşmaya başladı, ama birdenbire Alman sahnelerinde olan tüm karakterleri kendisinde toplamıştı. Bir şey için söz verdiğinde bu sözün bir kahramana mı, yoksa bir entrikacıya mı ait olduğu anlaşılmıyordu. Bazen ikiyüzlülükle başlıyor ve dürüstçe sona erdiği oluyordu ya da tam tersi. Biz dostlarını coşkuyla karşılıyor ve sonra birden hovardaların şık gülümseyişiyle bize yer gösteriyor, çikolata ikram ediyordu ya da bizi babacan bir tavırla kucaklıyor ve bu arada cebimizden sigara yürütüyordu.

Ama tüm bunlar roman okumanın yarattığı etkiye oranla son derece zararsız ve açık seçikti. Romanlarda sayısız yaşam biçimlerine uygun en olağanüstü

davranış türleri anlatılır. Ama işin en olumsuz yanı, insanın karşı karşıya kaldığı koşulların, ne yapılması ve ne söylenmesi yolunda öngörülenlerle hiçbir zaman denk düşmemesi. Dünya edebiyatı, milyonlarca ruhun alicenaplık, öfke, gurur, sevgi, alay, kıskançlık, soyluluk ve alçaklıkla donatıldığı olağanüstü zengin bir depo. Taptığımız bir kadın, duygularımızı ayaklar altına aldığında ona anlamlı ve azarlayıcı bir bakış yöneltmemiz gerektiğini biliyoruz. Alçağın teki bir öksüze eziyet ettiğinde, onu bir yumrukla yere yıkmamız gerektiğini de biliyoruz. Ama taptığımız kadın, duygularımızı ayaklar altına aldıktan hemen sonra, odasının kapısını vurup çıkar ve anlamlı bakışımız ona ulaşamazsa ne yapmalıyız? Ya öksüzlere eziyet eden alçak ile aramızda üstünde değerli kadehler bulanan bir masa varsa? Kapıyı parçalayıp açılan delikten onu yumuşak bakışlarla süzmeli mi, yoksa hiddetle tokatı indirmeden önce masanın üzerindeki değerli kadehleri özenle ortadan kaldırmalı mıyız? Böylesine gerçekten önemli durumlarda edebiyat bizi hep ortada bırakır. Belki de birkaç yüzyıl sonra daha çok örnek kaleme alındığında durum daha iyi olur.

Ama şimdilik söz konusu yaşam koşullarıyla karşı karşıya kalan okumuş bir karakter için, özellikle tatsız bir durum ortaya çıkıyor. Kaşların hafifçe kalkışı ya da yumrukların sıkılması, sırtını dönme ve göğüslerin yaylanması gibi tam olarak ortama uymayan, ama çok da ters düşmeyen bir düzine kadar yarım kalmış cümle içinde kaynıyor. Dudak kenarları aynı anda aşağı yukarı çekiliyor, alında ürkütücü çizgiler oluşuyor ve burada bir pırıltı görülüyor. Bakışlar, sanki bir yandan cezalandıracakmışçasına ön plana çıkmak, aynı anda utanarak geri çekilmek istiyor. Bu çok sevimsiz bir şey, çünkü insan adeta kendi kendine acı veriyor. Sonuçta dudak, gözler, eller, gırtlağa dek o çok iyi bilinen titreme ve yutkunmalar yayılıyor. Bazen de bu duygu tüm vücudunu öylesine şiddetle kasıyor ki, sanki somununu yitirmiş bir vida gibi kıvranıp duruyor.

O zamanlar dostum insanın tek karakter olarak yalnızca kendininkine sahip olmasının ne kadar rahat bir şey olduğunu keşfetti ve bunu aramaya başladı. Ama kendini yeni serüvenlerin içinde buldu. Yıllar sonra avukatlığı meslek olarak seçtiğinde rastladım ona. Gözlük takıyor, sakallarını tıraş ediyor ve hafif bir sesle konuşuyordu. "Beni inceliyorsun" dedi. Bunu yadsıyamazdım. İçimden bir ses, yanıtı onun görünüşünde bulabileceğimi fısıldıyordu. "Bir avukata benziyor muyum?" diye sordu. Karşı çıkmak istemedim. Açıklamaya koyuldu: "Avukatların burunlarına kıstırdıkları kelebek gözlüklerden bakarken, örneğin doktorlarınkinden daha farklı olan kendilerine özgü bir tavırları vardır. Din adamlarının yuvarlak ve kuru davranış ve sözlerinden onunkilerinin daha keskin ve sivri olduğu da söylenebilir. Aralarındaki fark, magazin ile vaaz arasındaki fark gibidir, kısacası nasıl ki, balık ağaçtan ağaca uçamazsa, avukatlar da hiçbir zaman dışına çıkamayacakları bir ortama girmişlerdir."

"Meslek karakteri" dedim. Dostum benden hoşnuttu. "Hiç kolay olmadı" diye devam etti. "Başlangıçta İsa'nınki gibi bir sakalım vardı. Ama patronum bunu bana yasakladı, çünkü bir avukatın karakterine uymuyordu. Sonra bir ressam sakalı bıraktım. O da yasaklandığında, tatile çıkmış olan bir denizci sakalı koyverdim. "Hoppala, peki neden?" diye sordum. "Çünkü doğal olarak bir meslek karakterine bürünmeye ısrarla karşı çıkmak istiyordum" diye cevap verdi. "Ama işin kötüsü, bundan kaçınabilme olanağı yok. Hiç kuşkusuz şaire benzeyen avukatlar, aynı zamanda manava benzeyen şairler ve kafası işleyen

manavlar da var. Ama bunların hepsinde bir cam göze ya da yapıştırılmış bir sakala ya da iz bırakmış bir yaraya benzer bir şey görülür. Neden bilmiyorum, ama böyle değil mi?" Kendi tarzında güldü ve alçakgönüllü bir biçimde ekledi: "Bildiğin gibi benim kendime özgü bir karakterim bile yoktur..."

Çok sayıdaki oyuncu karakterini anımsattım ona. "Bu gençliğimdeydi" diye içini çekti. "İnsan adam olduğunda, bir de cinsiyet, ulus, vatandaşlık, sınıf, coğrafya karakteri edinir. Kişinin el yazısı, avuç çizgileri, kafatası biçimi ve belki de doğum anındaki yıldızların konumlarından kaynaklanan bir karakteri vardır. Bu bana çok fazla. Karakterlerimin arasında hangisine hak vereceğimi hiçbir zaman bilemiyorum." Yüzünde yine sessiz bir gülümseme belirdi. "İyi ki evlenme vaat edip bir türlü sözümde duramadığımdan ötürü karaktersiz olduğumu iddia eden bir nişanlım var. İşte ben de bu nedenle onunla evleneceğim. Çünkü onun sağlıklı yargısı bana çok gerekli" -"Kim senin nişanlın?"

"Hangi karakterime göre? Ama biliyor musun" diye kendi sözünü kesti, "O yine de ne istediğini her zaman biliyor. Aslında yardıma muhtaç, sevimli küçük bir kızdı -onu uzun süredir tanırım- ama benden çok şey öğrendi. Yalan söylediğimde, bunu korkunç buluyor. Sabahları büroya zamanında gitmediğimde, hiçbir zaman bir ailenin sorumluluğunu taşıyamayacağımı iddia ediyor. Verdiğim bir sözü yerine getirip getirmemekte kararsız kaldığımda, bunu yalnızca bir alçağın yapabileceğini söylüyor."

Dostum bir kez daha gülümsedi. O zamanlar sevimli bir insandı ve herkes dostça gülümseyerek ona tepeden bakıyordu. Hiç kimse bir baltaya sap olabileceğine ciddi bir biçimde inanmıyordu. Konuşmaya başladığında, dış görünümünde, vücudunun her bir organının bir başka konuma girdiği fark ediliyordu. Gözler yana kayıyor, omuzlar, kollar ve eller karşıt yönlere doğru hareket ediyordu. En azından bir bacağı dış kapaklarından itibaren sarkaç gibi sallanıyordu. Söylediğimiz gibi o zamanlar sevimli bir adamdı, alçakgönüllü, çekingen ve saygılı. Bazen de bunların tam tersi oluyordu. Ama yine de insan ona hoşgörüyle yaklaşıyordu.

Onunla bir daha karşılaştığımda, bir arabası, artık onun gölgesi haline gelmiş bir karısı ve sözü geçer ve saygın bir mevkii vardı. Bunu nasıl başardığını bilmiyorum. Ama tahminime göre işin sırrı şişmanlamasında yatıyordu. Ürkek ve hareketli yüzü yok olmuştu. Aslında bu yüz dikkatlice bakıldığında halen vardı, ama kalın bir et tabakasının altında gizlenmişti. Yaramazlık yaptığında tıpkı hüzünlü bir maymununki gibi insanın içini burkan gözlerinin o içten pırıltısı tümüyle yok olmamıştı, ama dolgun yanaklarının arasında hareket etmekte zorluk çekiyorlar, bu nedenle de kibirli ve acı çeker bir ifadeye bürünüyorlardı. Gerçi hareketleri hâlâ için için oluşuyordu, ama dışarda kol ve bacaklarının eklemlerinde yağ yastıkları onları etkisiz hale getiriyor ve ortaya çıkan şey, kaba ve kararlı bir ifade gibi görünüyordu. Böylece artık insan olmuştu. Karmakarışık ruhu sağlam duvarlar ve katı inançlarla kaplıydı. Bazen içinde bir şimşek çakıyor, ama aydınlığı bu adamın içine yayılmıyordu, yalnızca etkilemek ya da belli bir hedefe ulaşmak için gerekli bir parıltıydı. Aslında eskiye oranla çok şey yitirmişti. Ama söylediği her şey yerli yerine oturuyor ve boş laftan kaçınıyordu. Geçmişini ise insanın gençliğindeki çılgınlıklar gibi değerlendiriyordu.

Bir keresinde onu eski tartışma konumuz olan karakter üzerine yeniden konuşturabildim. "Karakter gelişiminin, savaş yönetimi ile bağıntısı olduğuna i-

nanıyorum" dedi bir solukta. "Bu nedenle de karakter dünyada yalnızca yarı vahşiler arasında bulunur. Çünkü bıçak ve mızrakla savaşan biri yenilmemek istiyorsa, ona sahip olmalıdır. Ama hangi kararlı karakter tanklara, alev makinelerine ve zehir bulutlarına karşı gelebilir!? Bizim bugün karaktere değil, disipline ihtiyacımız var."

Ona karşı çıkmadım. Ama ilginç olan -bu nedenle de bu anıyı yazmaya karar verdim- o böyle konuşur ve ben de onun yüzüne bakarken, içinde halen o eski insanın var olduğu duygusuna kapıldım. İçindeydi ve esas biçimi katmerleşen et yığını altında gizlenmişti. Ötekinin bakışları vardı bakışlarında, sözleri ötekinin sözlerinde. Nerdeyse ürkütücüydü. Onu birkaç kez daha gördüm ve bu izlenimin her seferinde tekrarlandı. Eğer söz yerindeyse, o yeniden bir kez daha pencerenin önüne ulaşmak istiyordu, ama bir şeyin ona engel olduğu apaçık görülüyordu.

Çeviren: Simin Nuhoğlu

'Niteliksiz Adam'ın manüskrisi

GUILLAUME APOLLINAIRE

1880-1918, Fransa

ÇANLAR

Güzelim esmerim aşkım benim
Çalan çanları dinle bir iki
Biz kimse görmez sanıyoruz ya
Şu çılgınca seviştiğimizi

Gizlenmek olası değil oysa ki
Gökyüzlerini tutmuş çanlardan
Millete ilan eden aşkımızı
Gözleyip gözleyip yukarlardan

Herkesler duyacak nasıl olsa
Marie, Catherine, seviştiğimizi
Fırıncı kadın, sonra kocası
Gertrude sonra, halamın kızı

Tefe koyarlar garanti bizi
Durmak haram artık bu yerde
Seni düşünerek ağlayacağım
Kim bilir öleceğim belki de

Çeviren: Cemal Süreya

MARIZIBILL

Büyük bir caddesinde Kolonya'nın
Bir gider bir gelirdi akşam vakti
Herkese cömert, şirin, cana yakın
Bitince kaldırım gider içerdi
Basık meyhanelerde yorgun argın

Kuru tahtalarda yatmaya razı
Alyanak kumral bir oğlan yüzünden
Bir Yahudi sarmısak kokar ağzı
Çin dönüşü Şanghay kerhanesinden
Çıkarıp getirmişti kızcağızı

Çok görmüşlüğüm var böylelerini
Omuzlarına ağır gelir kader;
Kararsız, rüzgârda yaprak misali
Gözleri kısık lambalara benzer
Kalpleri işler kapıları gibi

Çeviren: Sabahattin Eyüboğlu-Necati Cumalı

YAKINLAMA

Akşamdır tek bir kayın ağacı
Durur solmaya ufukta
Yürekten başlayan acı
Yürekten ruha ve akla

Anılar mavidir dörtnala
Geçer gözlerin leylâklarından

Ve dalgınlığın namlusuyla
Boşanırım gökyüzüne
Uyku-
larım-
dan.

MIRABEAU KÖPRÜSÜ

Seine akıyor Mirabeau Köprüsünün altından
Ve şu bizim aşkımız
Olur mu durasın şimdi anımsamadan
Sevincin geldiğinde ancak acının ardından

Çalsana saat insene ey gece
Günler geçiyor bense hep aynı yerde

Yüz yüze duralım böyle elin elimde kalsın
Ve aksın dursun
Sonsuz bakışlar dalgalar yorgun argın
Köprüsü altından kollarımızın

Çalsana saat insene ey gece
Günler geçiyor bense hep aynı yerde

Aşklar akıp gidiyor şu akarsu gibi
Akıp gidiyor aşklar
Hayat öyle durgun öyle yavaş ki
Ve umut nasıl zorlu nasıl depdeli

Çalsana saat insene ey gece
Günler geçiyor bense hep aynı yerde

Günler geçiyor günler haftalar yanan
Ve dönmüyor geri
Ne çıkıp giden aşklar ne geçen zaman
Seine akıyor Mirabeau Köprüsünün altından

Çalsana saat insene ey gece
Günler geçiyor bense hep aynı yerde.

Çeviren: Cemal Süreya

BÖLGE

Sonunda bu kocamış dünyadan bezgin
Çoban kızı ey Eyfel köprü sürüsü bu sabah meler
Eski Yunan Roma havasında yaşadığım yeter
Burada bir eskilik hatta yüzünde otomobillerin
Bir din yepyeni kalan tek başına din
Kalan yalın uçak alanlarına benzer

Ey Hıristiyanlık eskimediğin tek yer Avrupa
En ileri Avrupalı sizsiniz X. Pie Sayın Papa
Pencerelerin gözetlediği seni utançtır tutan
Bu sabah girip bir kiliseye günah çıkartmaktan
Okuduğun el ilanları, kataloglar, afişler bir Türkiye
başlamışlar

Al sabah sabah sana şiir düzyazı dersen gazeteler var
25 kuruş verdin mi serüven dolu polis romanları ayağında
Kodaman resimleri bin bir çeşit başlıkları da caba

Bu sabah hoş bir sokak gördüm unuttum neydi adı
Güneşte ak pak gıcır gıcır sokak değil borazandı

Müdürler işçiler bir içim su daktilo kızların
Pazartesi sabahından cumartesi akşamına günde dört kez geçidi
Sabah can havliyle üç düdük sesi
Öğleye doğru kudurgan bir çan havlaması
İşaret yazıları duvarlarda ilanlar
Tabelalar papağanlar gibi zırlar dururlar
Sarar beni bu sanayi sokağının havası
Paris'in Aumont Thieville sokağı ile Ternes caddesi arası

İşte o genç sokak sense küçük bir çocuksun henüz
Annenin giydirdiği yalnız maviyle beyaz
en eski arkadaşım Rene Dalize, ikiniz de koyu dindar
kilise törenleri kadar
Hoşunuza giden başka şey yok görkemli
Gaz mavmavi kısık yatakhaneden sıvışıyorsunuz saat dokuz
Bütün gece okul kilisesinde dua ediyorsunuz
O ölümsüz tapılası ametist derinliğince
İsa'nın şanı tellim alev alev çevrelendikçe
Bu güzel zambak hepimizin yetiştirdiği
Bu kızıl saçlı meşale rüzgârın söndüremediği
Bu acılı ananın pembe solgun oğlu
Bu tellim gür ağaç tüm dualarla yüklü
Bu çifte darağacı ölmezliğin onurun
Bu altı köşeli yıldız
Bu cuma ölen pazar dirilten Tanrı
Bu İsa'dır göğe çıka nuçak sürücülerinden yaman
Dünya yükseliş rekorunu elinde tutan
Gözbebeği gözün İsa'sı
Yaptığını bilen yüzyılların yirminci gözbebeği
Kuş oldu bu yüzyıl da göğe çıktı İsa gibi
Şeytanlar ona bakmaya baş kaldırıp uçurumlarda
Simon Mage'e öykünüyor diyorlar tıpkı Yuda da

Bağrışıyorlar uçmasını biliyor uçurucu zaten
Melekler güzel uçurucunun yöresinde dönerekten
İcare, Enoch, Elie Thyane Apollon'u
Sarmışlar dalga dalga ilk uçağın sağını solunu
Arada açılıyorlar maksatları Sainte - Eucharistie'nin ulaşımına yol vermek
Bu çıkan durmadan çıkan rahiplerle yükselen kutsal ekmek
Sonunda konuyor uçak kanatlarını kapamadan
Gökyüzü milyonlarca kırlangıç doluyor hemen
Bir kanat vuruşta gelen karga doğan baykuş sürüleri
Afrika'nın telli turnaları, marabutları, kara leylekleri
Ozanların hikâyecilerin dilinden düşmeyen kaya kuşu
Süzülür pençelerinde Adem'in kafası ilk insan başı
Kartal gür bir çığlıkla ufku açaraktan
Sinekkuşu yetişir Amerika'dan
Çin'den gelir pihis'ler uzun yumuşak
Tek kanatlarıyla çift çift uçarak
Ardından lekesiz ruh güvercin iner
Lir kuşu benek benek tavusla beraber
Oduncu Phenix çoğalan kendi kendinden
Bir an ateşli külünü gizleyerekten

Denizkızları tehlikeli boğazlar bırakırlar da
Birbirinden üç güzeller, gelirler şarkılarıyla
Tüm Çinli pihis Phenix kartal
Uçan makine ile kardeşlik kurar
Yürümektesin Paris'tek başına kalabalık arasında
Böğüren otobüs sürüleri yol alır yanın sıra
Boğazını sıktıkça sıkan aşk ağrısı
Bir daha hiç mi hiç sevilmeyeceksin sanısı

Eski çağlarda yaşasan işten değil kapanman bir mansatıra
Utanır kim kendini bir dua üstünde yakalasa
Kendini alaya alırsın gülüşün cehennem ateşi gibi çıtır çıtır.
Gülüşünün kıvılcımları yaşamının dibini yaldızlatır
Karanlık bir müzede asılı duran
Bu resme yakından bakacaksın zaman zaman
Yürümektesin Paris'te bugün kadınlar kan revan içinde
Anmak istemediğim güzelliğin bu yıkılışıydı işte

Tutuşan alevlerle kuşalı Notre-Dame gören beni Chartres'da
Sacre - Coeur'ünüzün kanı boğan beni Montmartre'da
Tatlı sözler dinlemekten hastayım artık
Çektiğim aşk da ayıp bir hastalık
Kapıldığım görüntü yaşatır beni uykusuz dertli
Yanımdan geçen durmadan geçen hep o görüntü

Akdeniz kıyılarındasın ya da
Bütün yıl çiçekli limonluklar altında
Dostlarınla kayık gezintileri
İkisi Turbia'lı, biri Menton'lu, Nis'li biri
Derinlerin ahtapotlarına bakıyoruz ürkek erkek
Suyosunları arasında İsa tasviri balıklar görerek

Prag dolaylarında bahçesindesin bir hanın
Mutluluktan uçuyorsun bir gül üstünde masanın
Aklın küçük hikâyeni yazacağına
Uyuyan ziybada, gülün koynunda

Saint - Vit akiklerinde kendini çizili görünce ürktün
Kendini orda gördüğün gün ölürcesine üzgündün
Gündüz deliye dönen Lazere gibisin
Yahudi mahallesinin saatinde akreple yelkovan tersin tersin
Sen de yaşamında yavaş yavaş geriye çekilerek
Hradschin yolunda ya da dinlerken Çek
Türküleri meyhanelerde akşamları

Derken Marsilya'dasın çevren karpuz pazarı

Derken Geeant otelindesin Coblence'ta

Derken Roma'da oturmuşsun bir Japon muşmulası altında

Derken Amsterdam'da bir genç kızlasın sana güzel geliyor
kızsa çirkin
Üstelik kız sözlüsü Leyde'li bir öğrencinin
Latince kiralık oda Cubicula locanda
Hatırlarım üç gün orda kaldım bir üç gün de Gouda'da

Paris'te sorgu yargıcı önündesin
Katil gibi isteniyor tevkifin

Pay aldın acı tatlı gezilerden
Yaşlanma yalan nedir bilmeden
Aşk çektin yirmisinde otuzunda
Yaşadım deli gibi yanmadım zamanıma
Ellerine bakmaya kıyamazdım hıçkırmak isterdim durmadan
Senin için sevdiğim için tüm ne varsa seni korkutan
Bakmaktasın gözlerin yas dolu karşısında yoksul göçmenler
Tanrıya inanır dua eder kadınlar çocuklarını emzirirler
Kokuları sarmış Saint - Lazare garının içini
Yıldızlarına inanırlar bir dönemin kralları gibi
Ümitleri Arjantin'de para kazanmak
Yüklerini tutunca dönmek yurtlarına
Bir ailenin yükü kırmızı pufla nasıl sizin yükünüzse yüreğiniz
Bu pufla da düşlerimiz de gerçekleşemez şeyler
Göçmenlerin bazıları burada kalır yerleşir
Oturdukları Rosiers ya da Ecouffes sokağındaki viranelerdir
Çoğu akşamlar sokakta hava alırlar görürüm
Satranç taşları gibi pek seyrek yer değiştirirler
Özellikle karıları takma saçlı Yahudiler
Kadıncağızlar benzi uçuk otururlar dükkânlarının ardında
Ayaktasın çinko tezgâhı önünde azgın bir barın
İçtiğin bir kahve alt tarafı arasında bedbahtların

Kızın babası Jersey kentinde çavuş
Görmedim ya elleri sertlikten kap kap olmuş

Karnındaki dikiş yeri benim için yürekler acısı

Ağzımın o biçimsiz gülüşü şimdi de ezen bir garip kızcağızı

Yalnızsın sabah oldu olacak
Sokaklarda çın çın sütçü güğümleri
Gece böylece dilber bir Metive gibi uzaklaşmakta
Giden oyunbaz Ferdine belki de sokulgan Lea
İçtiğin bu yakıcı alkol yaşamın tıpkı
Yaşamın da nasıl ki içtiğin rakı

Auteil'e doğru yürürsün yaya eve dönmek niyetin
Uyumak putları arasında Okyanusya'nın Gine'nin
Onlar da bir başka inancın İsa'ları bir başka biçim
Daha küçük İsa'ları belirsiz ümitlerin

Elveda elveda

Boynu vuruk güneş

Çeviren: Necati Cumalı

ALEKSANDR BLOK

1880 - 1921, Rusya, SSCB.

ALACAKARANLIKLAR, İLKBAHAR ALACAKARANLIKLARI

Alacakaranlıklar, ilkbahar alacakaranlıkları
Soğuk dalgaların değişi ayaklara;
Yürekte, bu dünyadan olmayan umutlar
Koşuyor dalgalar, koşuyor kıyıya.

Yankılar ve çok uzak bir şarkının ezgileri,
Sözlerini çıkaramıyorum ama.
Yapayalnız bir ruh ağlıyor sanki,
Orada, karşı kıyıda.

Varlığımın gizleri mi çözülmekte
Uzaktan çağıran sen misin
Bata çıka ilerliyor kayık
Bir şey koşuyor üstünde nehrin

Yürekte bu dünyadan olmayan umutlar
Biri var bana seslenen karşıda
Yansılar, ilkbahar alacakaranlıkları
Bağırışlar öbür kıyıda...

FABRİKA

Komşu evin sarıdır pencereleri.
Akşam olunca-akşam olunca
Gıcırdar kederli bir sesle cıvatalar
Doluşur avluya birileri.

Boğuk bir sesle kapanır kapı
Ve dibinde duvarın-dibinde duvarın
Hareketsiz yüzü, karanlık yüzlü biri
Sayar sessizlikte insanları.

Duyarım her şeyi yüksekteki odamdan
Buyurur. adam madeni bir sesle
Zavallı sırtlarını eğmelerini
Aşağıda birikenlere

Yüklenip sırtlarına çuvalları
Dağılıverirler birden
Geçer sırıtkan yüzleri pencerelerden
Aldatanların bu yoksulları

Çeviren: Ataol Behramoğlu

ŞİİR

Gece. Şehir uyumuş.
Kocaman pencerenin ardında
Can çekişen bir adam gibi
Sakin, heybetli.

Camın önünde kederli biri
Küsmüş talihine
Göğsü bağrı açık
Yıldızlarda gözleri.

- Yıldızlar, yıldızlar!
- Nedir kederimin sebebi?

Yıldızlarda gözleri.

- Yıldızlar, yıldızlar!
- Nerden geliyor bu keder?

Ve yıldızlar konuşuyor
Anlatıyorlar her şeyi.

Çevirenler: M. C. Anday-E. Güney

ONİKİLER'DEN

Kara gece
Beyaz kar.
Rüzgâr, rüzgâr!
Durabilirsen dur ayakta.
Rüzgâr, rüzgâr!
Rüzgâra kesmiş tüm dünya!
Kara beyaz
Altı buz.
Kaygan, ağır
Her adım.
Kayıyor, -vah zavallıcık-
Bir yaşlı kadın

İki yapı arasına
Bir halat gerilmiş.
Üstünde
Kocaman bezden bir pankart:
'Tüm İktidar Kurucu Meclise!"
Kocakarı
İnlerken düştüğü yerde
Düşünmekte bir yandan:
Bu kocaman bez de nesi?
Çocuklara ne kadar çok dolak çıkardı bu bezden
Çıplakken herkes, yalınayakken...
Ve sonra bir tavuk gibi
Aşıveriyor kar tümseğini.
- Oh, Meryem Ana'mız
Sen bize acı
Bolşevikler okuyacak canımıza!
Rüzgâr sert ve vurucu

Ayaz da ondan geri kalmamakta!
Bir burjuva, kavşakta.
Kürklü yakasına gizlemiş burnunu.

Kim ola, bu uzun saçlı
Fısıltıyla konuşan muhterem:
- Hainler!
- Rusya mahvoldu!
Bir yazar olmalı kendileri!
Konuşmasındaki söylev edasına bakılırsa...

Ve işte uzun etekli cüppesiyle
Yan yan geçmekte tümseği
Yoldaş papaz efendi.
Keyifleri yerinde değil pek
Neden ki?
Anımsar mısınız, nasıl
Hoplata hoplata göbeğini
Yürürdü en önde
Nasıl da halka karşı
Parlardı bu göbek
Üstündeki haçla...
Ve işte astragan kürklü bir hanımefendi
Bir başka hanımefendiyle konuşmakta:

- Öyle bir ağladık, öyle bir ağladık ki..
Hop!
Oldukça başarılı bir düşüş..
Yerdedir hanımefendi..
Ay! Ay!
Elimi tut, elimi.

Rüzgârın keyfi pek yerinde
Hem kötücül, hem sevinçli.
Etekleri döndürmede
Isırmada geleni geçeni
Ve söküp kocaman pankartı
Sürüklemede buruşturarak:
Tüm İktidar Kurucu Meclise!"
Ve kopuk kopuk
Sözler taşımakta kulaklara:
...Sözüm meclisten dışarı...
...Bir meclis topladık biz de ...

....Na şu binada....
....Tartışıp görüştük ve sonunda
Karar verildi ki:
Bir seferliği on, geceliği yirmi beş kayma....
...Ve daha az almamak, babanın oğlu bile olsa....
....Gidip yatalım haydi...

Gecenin geç bir saati.
Sokak gitgide boşalmada.
Sırtını kamburlaştırmış
Dolaşmakta bir serseri
Ve rüzgâr ıslık çalmada
.....
Kara. Gök kapkara

Kin. İnsana hüzün veren bir kin
Kaynıyor yürekte....
Kara bir öfke, kutsal bir öfke...

.....

1918

Çeviren: Ataol Behramoğlu

James Joyce'un pasaport fotoğrafı

JAMES JOYCE

1882 - 1941, İrlanda.

ULYSSES'TEN

Evet çünkü hiç yapmamıştı böyle bir şey daha önce kahvaltısını yatakta yemek istemek gibi bir çift yumurtayla City Arms otelinden beri hasta numarası yaptığında hasta sesiyle yüksek şahsiyet rolünde o odun Mrs Riordana ilginç göstermek için kendini elde ettim sanarak bir metelik bile bırakmadı bize oysa hepsi kendi adına okunan dualara ve ruhu için gelmiş geçmiş en büyük pinti odun ruhu almak için 4 peni vermeye bile korkardı rahatsızlıklarını anlatır bana hep fazlasıyla gevezelik ederdi politikadan depremlerden ve dünyanın sonu önçe hoşça zaman geçirelim bir kere Tanrı kurtarsın dünyayı her kadın öyle olaydı eğer mayolara açık yakalara kızardı elbette kimse istememişti onu öyle görmek sanırım iyilikseverdi. Çünkü hiçbir adam iki kere bakmazdı yüzüne umarım onun gibi olmam hiç yüzümüzü örtmemizi istemediğine şaşmalı ama eğitim görmüş bir kadındı şühpesiz sonra dırdır Mr Riordan şöyle Mr Riordan böyle sanırım adam da memnundur kurtulduğuna kadından ve kadının köpeğinden kürkümü koklardı hep ve yanaşırdı jüponumun altına girmek için özellikle o sıralarda ama severim gene de onda bunu yaşlı kadınlara karşı nazik öyle ve garsonlarla dinlencilere de yok yere gururlu değil ama her zaman öyle değil zaten gerçekten ciddi bir şeyi vardıysa daha iyiydi onun için hastaneye gitmek her şey daha temiz orada ama herhalde bir ay boyunca benim her şeyi ona yedirmem gerekecekti evet ve sonra da bir hastane hastabakıcısı tutacaktık halının üstünde yatıp kalksın kovulana kadar ya da bir rahibe belki o kirli fotoğrafındaki gibi ben ne kadar değilsem o da o kadar rahibe evet çünkü çok zayıftır onlara ve sulugözlü hastalandıklarında iyileşmek için bir kadın gerektir onlara burnu kanasa sanırdınız Ah trajik ve güney bölümdeki o ölüyorgibi olanı ayağını burktuğu zaman koro partisinde şekertanesi Dağında o elbiseyi giydiğim gün Miss Stack ona çiçek getirerek sepetin dibinde bulabildiği en eski bayatları bir erkeğin yatak odasına girebilmek için ne yapmak gerekiyorsa o ihtiyar kız sesiyle adamın onun uğruna öldüğüne inanmaya çalışarak bir daha yüzünü görememek senin ama yatakta sakalı biraz büyüdükten uzadıktan sonra daha çok erkeğe benzer bir şey olmuştu babam

da aynıydı sargı sarmaktan ve ayar ölçmekten nefret ederim ayak parmağını kestiğinde usturayla nasırlarını alırken kanı zehirlenir diye korktuydu ama bir şey vardıysa ben hastaydım o zaman görürdük ne olduğunu dikkat ama bir kadın saklar elbette onların verdiği sıkıntıyı vermemek için evet bir yerlere geldi o anlıyorum iştahından ki ne olsa sevgi değil yoksa ayağı yemden kesilirdi onu düşünmekten onun için ya o gece kadınlarından biriydi orada idiyse eğer gerçekte o ve otel hikayesi uydurduğu ve bir sürü yalan saklamak için plan kurarak Hynes tuttu beni kime rastladıydım ha evet şeye rastladım hatırladın mı hani şu Mentonu bir de kimdi bak'iym şu iri kıyım bebek yüzlü onu gördüm ve daha evleneli çok geçmeden Pooles Myrioramada genç bir kızla flört ediyor sırtımı döndüm ona gizlice savuştu gitti anlamış görünürek ne zararı ama bir kere bana yanaşmaya çalışmak küstahlığını göstermişti iyi olmuş o kaynamış gözleriyle rastladığım bütün koca budalaların en ve hukuk müşaviri yalnızca çünkü nefret ederim yatakta uzun uzadıya didişmekten ya da o değilse eğer oradan buradan topladığı bir küçük orospudur muhakkak benim tanıdığım kadar iyi tanısalardı onu çünkü evveli gün bir şeyler çiziştiriyordu bir mektup kibritler için ön odaya geçtiğimde gazetede Dignamın ölüm haberini göstermek için ona sanki bir şey fısıldamışlar gibi bana kurutma kâğıdıyla üstünü kapattı iş düşünüyor numarasında onun için herhalde birineydi onu yumuşattığını sanan çünkü bütün erkekler böyle olur biraz onun yaşında özellikle kırka yaklaştıkları zaman öyle o şimdi parasını sızdıracağını umuyor ihtiyar budalalar gibi budalası yoktur sonra da o her zamanki kıçımı yalaması saklamak içindi bunu aldırdığım yok ya kimle yaparsa yapsın ya da bilmek öyle ama bulmak isterdim ikisi burnumun dibinde iş becermesinler diye o oruspuylanki gibi o Mary Ontarioda yanımızda çalışan sahte kıçına bir şeyler doldurarak azdırmak için onu iyice o boyalı karıların kokusunu duymak üstünde bir iki kere kuşkulandım onu yanıma yaklaştırarak ceketinde uzun saçı bulduğumda o yokken daha ve mutfağa gittiğim zaman o su içermiş gibi yaparak bir kadın yetmez bunlara hep onun suçuydu elbette hizmetçileri berbat edip sonra Noelde bizim masamızda yemek yesin sen izin verirsen A yok teşekkür ederim benim evimde değil benim patateslerimi istiridyelerimi çalarak 2/ 6 şilin düzinesi halasını görmeye gidecek izin verirsen adi hırsızlık öyleydi ama eminim arasında bir şey vardı o hizmetçiyle böyle bir şeyi benim ortaya çıkarmam gerek ispat edemezsin dedi onun ispatıydı Ah evet halası seviyordu istiridye yemeyi söyledim ona hakkında ne düşündüğümü dışarı çıkmamı söylüyor bana yalnızolmak için onunla onları gözetleyecek kadar alçaltmazdım kendimi jartiyerini buldum kızın odasında izinli olduğu Cuma günü yeterdi bu bana biraz fazlaydı gördüm de şişti kızın yüzü öfkeyle bir haftaya işten çıkaracağımı söylediğimde bunların eline düşmeden evi idare etmek en iyisi odaları kendim daha çabuk yapardım ama şu kahrolası yemek pişirme bir de o pisliği atmak dışarı dedim ona ama ya o ya ben çıkarız bu evden elimi bile süremedim pis herife pis bir yalancıyla birlikte olduğunu düşününce ve şapşal o kız gibi yüzüme karşı inkâr edip sonra bir de şarkı söylüyor yüznumarada çünkü biliyordu işlerinin iyi gittiğini evet çünkü bu işi yapmadan o kadar fazla dayanamazdı herif onun için bir yer bulup yapması gerekiyordu sonra gene gelip kıçımı yaladığında ne zamandı o Boylanın elimi öyle sımsıkı sıktığı geceydi Tolkanın yanından giderken bir başkası süzüldü ben yalnız onunkini şöyle sıktım başparmağımla karşılık vermiş olmak için genç May Moon şarkı

söyleyerek sevgi parlayarak çünkü bir düşüncesi var ve öyle aptal değil dışarda yemek yiyeceğim dedi Gaietyye gidiyorum ama tatmin etmeyeceğim onu ne olsa Tanrı bilir Boylan bir değişiklik bir bakıma her zaman ve ha bire aynı eski şapkayı giymemiş olmak için bu işi yapmaya hoş görünüşlü bir oğlana para vermezsem kendim yapamayacağıma göre genç bir oğlan hoşlanır benden şaşırtırdım onu biraz yalnız olsak onunla eğer gösterirdim ona jartiyerlerimi yenilerini ve kıpkırmızı ederdim onu yüzüne bakarak baştan çıkarıp onu bilirim oğlanlar ne duyar yanaklarında o tüylerle saatlerin saati meseleye yaklaşarak soru cevap bunu bir de ötekini yapar mıydın kömürcüyle evet bir paşpapazla evet çünkü anlattım ona bir Dekan ya da Başpapaz oturuyordu yanımda Yahudilerin Tapınağı bahçelerinde o yün şeyi örerken Dubline yabancı neresiydi orası falan filan anıtlar manıtlar canımı çıkardı heykellerle yüreklendirerek onu ve olduğundan daha beter ederek kimi düşünüyorsun haydi söyle bana şimdi adını söyle kim söyle Alman İmparatoru mu evet farz et ki ben oyum düşün ona düşünsene dokunabilir misin ona elinle beni orospu yapmaya çalışarak hiçbir zaman yapamayacağı yaşamının bu çağında vazgeçmesi gerekirdi bundan herhangi bir kadın için felaket doğrudan doğruya ve tatmin edici bir şey yok bunda hoşlanıyormuş gibi yapmak o gelene kadar sonra da kendim bitireyim bari ve dudaklarının rengini attırıyor her neyse oldu bir kere ve bitti bütün dünyanın dırdırı şimdi bunun hakkında insanlar yalnız ilk keresinde yapar bunu sonra olağandır artık ve düşünmezsin bile niye öpemeyesin bir erkeği ilk önce gidip onunla evlenmeden istersin kimi zaman yabanılca öyle bir şeyler duyduğunda ve artık durduramazsın kendini isterdim şu adam ya da öteki yakalasın beni orada olduğunda kimi zaman ve öpsün beni kollarının arasında dünyada bir şey yoktur bir öpücük gibi uzun ve tatlı ta ruhuna kadar neredeyse kötürüm eder seni sonra nefret ederim ben o günah çıkarmadan Peder Corrigana gittiğim sıralarda dokundu bana pederim ve zararı var dokunsa nerede ve kanalın kıyısında dedim aptal gibi ama vücudunun neresine evladım bacağıma arkasından yüksekçe miydi evet epey yükseğe miydi hani şu oturduğun yere evet Of Tanrım kıç deyip bitiremez miydi kesemez miydi lakırdıyı ne ilgisi var bunun onla ve sen de nasıl sorduydu unuttum şimdi hayır pederim ve hep asıl babayı düşünürdüm ne diye bilmek istiyordu zaten Tanrıya itiraf etmişken ben hoş tombul bir eli vardı avucu hep nemli aldırmazdım değince ve o da aldırmazdı athamutunun boğa boynundan anlardım acaba tanır mıydı beni o hücrede ben onun yüzünü görebilirdim ama o göremezdi beni hiç dönmez belli etmezdi elbet gene de gözleri kırmızıydı babası öldüğünde bir kadın uğruna yitmişlerdi elbette korkunç olmalıydı bir erkeğin ağlaması onları bırak bir yana da cüppelilerden biri beni sarsın isterdim günlük kokusuyla üstünde papa gibi üstelik tehlikesi yoktur papazla evliysen kendini çok düşünür belli etmez hiç... şen ve dostça davranacağım ona karşı Ah unutuyordum neredeyse şu baş belası şeyi tuh bilemezdiniz hangisi gülmek mi ağlamak mı böylesine bir erik elma karışımı hayır eski şeylerimi giymem gerek daha iyi ya daha anlamlı olur hiçbir zaman bilemeyecek yapıp yapmadığını al işte bu yeter sana ne olursa olsun sonra üstümden süpürür atarım onu işten çıkar gibi onun bırakılması sonra çıkacağım dışarı

tavana bakıp şimdi nereye gitti diye düşünsün arasın beni istesin tek yolu bu bir çeyrek sonra bilmem hangi saatten Çinde daha yeni kalkıyorlardır şimdi herhalde saç örgülerini sarıyorlardır gelen güne yakında rahibeler angelusu

çalmaya başlar gelip uykularını yarıda kesecek kimseleri yok ya onların bir iki papazdan başka çünkü onun gece görevi çalar saat yandaki evde horozbağırtısı beynini birbirine geçiren bakalım biraz uyuklayabilecek miyim 1 2 3 4 5 ne biçim çiçekler onlar öyle yıldızlar gibi icat edilmiş Lombard sokağındaki duvar kâğıdı çok daha güzeldi bana verdiği önlük onun gibiydi yalnız bir şey yalnız iki kere giydim şu lambayı kısayım bari ve bir daha deneyim erken kalkabilmek için Lambe gideceğim Findlaterdan başka bize çiçek gönderteyim oraya buraya koymak için yarın getirir belki onu buraya bugün demek istiyorum hayır hayır Cuma uğursuz gün ilk önce nasıl yapacaksam şurayı bir düzene sokmak istiyorum toz doğup büyüyor sanki burada ben uyurken sonra müzik olur sigara olur ben de ona katılabilirim önce piyanonun tellerini temizlemeli sütle ne giysem beyaz bir gül takarım ya da Liptonun şu peri çöreklerinden zengin büyük bir mağazanın kokusuna bayılıyorum libresi 7/ 2 peniden ya da ötekiler içlerinde kiraz olan ve çifti 11 peniden pembemsi şeker bir iki libre elbet iyi bir bitki masanın ortası için onu daha ucuz alırım şeyde dur nerde gördüydüm onları ben çok geçmedi aradan çok seviyorum çiçek her tarafı güllerle doldursam ne güzel olurdu Tanrı cennette tabiat gibi şey yok o yabanıl dağlar sonra deniz ve dalgalar koşuşan sonra güzel kırlar yulaf buğday tarlalarıyla ve daha bir yığın şey ve bütün o güzelim sığırlar dolaşırken orada burada insanın içini ısıtır görmek bunları nehirler ve göller ve çiçekler her çiçek biçim koku renk hendeklerden bile fışkırarak çuha çiçekleri menekşeler tabiat bu Tanrı yok diyenlere gelince umurumda değil onların bilgisi neden gidip bir şey yaratmıyorlar sanki çok kere sordum ona ateistler ya da ne ad veriyorlarsa kendilerine önce giderler üstlerindeki yamaları çıkarırlar sonra da gelip papaza bağırırlar avaz avaz ve ölüyorlar ve niçin niçin çünkü korkuyorlar cehennemden suçlu vicdanlarından dolayı ah evet iyi biliyorum onları daha hiç kimseler yokken evrende kim vardı ilk olarak her şeyi yaratan kim ah bunu onlar da bilmiyor ben de bilmiyorum ve al işte yarın güneşi doğmaktan da alıkoymaya çalışacaklar neredeyse güneş senin için parlıyor dedi bir gün Howthda azalya çiçekleri arasında yatarken yan yana gri tüvit elbisesi ve hasır şapka bana teklifini yaptırttığım gündü önce ağzımın kenarından susamlı çöreği verdim ona ve Şubat 29 çekiyordu o yıl da şimdiki gibi evet 16 yıl önceydi aman Allah o uzun öpüşmeden sonra az daha soluğum kesiliyordu evet benim bir dağ çiçeği olduğumu söyledi evet öyle çiçeğizdir biz hepimiz bir kadın vücudu evet yaşadığı sürece doğru söylediği tek şey oydu ve güneş senin için parlıyor bugün evet onun için hoşlandımdı ondan çünkü gördüm anlıyor duyuyordu bir kadının ne olduğunu ve biliyordum onu hep yola getirebileceğimi ve verebileceğim bütün zevki verdim ona kızıştırarak onu benden isteyinceye kadar evet dememi ve cevap vermedim ilk önce denize gökyüzüne bakarak o kadar çok şey düşünüyordum ki bilmiyordu Mulveyi Mr Stanhopeu ve Hesterle babamı ve kaptan Grovesu ve denizciler çalarak bütün kuşlar uçar ve ben eğil diyerek ve bulaşık yıkamak derlerdi buna rıhtımda ve valinin evi önündeki nöbetçi yuvarlak şeyle miğferi zavallı pişerdi orada ve İspanyol kızları gülerek şalları içinde ve uzun tarakları sonra sabahleyin açık artırmalar Rumlar Yahudiler Araplar ve Tanrı bilir başka kimler Avrupanın her bir köşesinden ve Duke sokağı ve tavuk pazarı bir gıdaklamadır Larby Sharonların orada ve zavallı eşekler kayarak yarı uykuda belirsiz adamla pelerinlerine sarılmış uykuda basamakların gölgesinde ve koca tekerlekleri boğa arabalarının ve eski kale

binlerce yıllık evet ve yakışıklı Mağribiler beyazlara bürünmüş kafalarında sarıkları krallar gibi oturtarak sizi minicik dükkânlarında ve Ronda posadaların eski pencereleriyle süzülen gözler bir kafes saklanmış sevgilisi için demiri öpsün diye ve şarap dükkânları yarı açık geceleri ve kastanyetlerle gece Algericasda gemiyi kaçırdığımızda gece bekçisi durgun gezerek feneriyle ve Of şu derinaşağı akıntı Of ve deniz deniz kızıl kimi zaman alev gibi sonra şanlı günbatımlarıyla incir ağaçları Alameda bahçelerinde evet ve bütün garip küçük sokaklar pembe mavi sarı evler ve gül bahçeleri.ve yasemin sardunyalarla kaktüsler ve Cebelitarık bir kız gibi benim bir dağ çiçeği olduğum yerde evet gülü saçıma taktığım zaman Endülüslü kızların yaptığı gibi ya da taksam mı bir kırmızı evet ve nasıl öptü beni Mağrip duvarı altında ve düşündüm pekâlâ başkası olacağına o olsun ve sonra sordum ona gözlerimle bir daha sormasını evet sonra sordu bana yapar mıyım diye evet dememi evet benim dağ çiçeğim ve önce kollarımı doladım ona evet ve çektim onu kendime göğüslerimi duysun diye parfüm hep evet ve atıyordu yüreği deliler gibi ve evet dedim yapacağım Evet.

• Çeviren: Murat Belge

TOPRAK

Müdire Hanım, kadınların çayı biter bitmez dışarı çıkmasına izin vermişti: Maria da izin saatini bekleyip duruyordu dört gözle. Mutfak ayna gibiydi: Koca bakır kazanlarda kendinizi görebilirsiniz, diyordu aşçı. Ateşin keyfi yerindeydi, küçük masalardan birinin üstünde de dört tane kocaman pasta duruyordu. Bu pastalar kesilmemiş gibi görünüyordu, ama yaklaşınca bunların düzgünce kesilmiş uzun ve kalın dilimlere ayrıldığını, çayla dağıtılmak üzere hazır olduğunu görürdünüz. Maria kendi kesmişti onları.

Doğrusu, pek ufak tefek biriydi Maria, ama çok uzun bir burnu ve sivri çenesi vardı. Hep karşısındakinin gönlünü alarak, azıcık da burnundan konuşurdu: 'Evet canım" ya da 'Hayır canım". Çamaşır teknelerinin başında kadınlar kavgaya tutuştuklarında hep o aranırdı yatıştırmak için ve her zaman da başarırdı ara bulmayı. Müdire Hanım ona şöyle demişti bir gün:

'Maria, gerçek bir arabulucusun sen!"

Pansiyonda kalan bayanlardan ikisiyle başyardımcı bayan da bu övgüyü işitmişti. Herkes pek düşkündü Maria'ya.

Kadınlar çaylarını saat altıda içecekler ve o da yediden önce savuşabilecekti. Ballsbridge'den Pillar'a yirmi dakika; Pillar'dan Drumcondra'ya yirmi dakika; alınacakların alınması için de yirmi dakika. Sekizden önce orada olacaktı. Gümüş tokalı para çantasını çıkardı ve 'Belfast Armağanı" yazısını bir daha okudu. Pek düşkündü o çantaya, çünkü onu beş yıl önce bir pazartesi günü Alphy'yle birlikte Belfast'a yaptıkları geziden dönüşte Joe getirmişti ona. Beş şilinle birkaç peni vardı çantada. Tramvay parasını verdikten sonra tam beş şilin parası kalıyordu. Çocukların tümüyle şarkılar söyleyerek ah ne hoş bir gece geçireceklerdi! Yalnız Joe'nun içmeden gelmesini diliyordu. Azıcık kafayı çekti mi bambaşka biri oluyordu.

Joe, çoğu zaman gelip kendileriyle birlikte oturmasını istemişti Maria'nın, ama -Joe'nun karısı kendisine hep iyi davrandığı halde- ayakbağı olacakmış gibi geliyordu ona, hem çamaşırhane yaşayışına da alışmıştı. Joe iyi bir dosttu. Ona da Alphy'ye de hastabakıcılık etmişti; Joe sık sık şöyle derdi:

"Ana anadır, ama Maria benim gerçek anamdır."

Evdeki bozuşmadan sonra çocuklar ona 'Fener Işığın da Dublin" adlı çamaşırhanedeki o işi buluvermiştiler, işini seviyordu o da. Bir zamanlar Protestanlar üstüne tutarsız bir görüş besliyordu, ama şimdi azıcık durgun ve ciddi, fa-

kat yine de birlikte yaşanacak sevimli kişiler olarak kabul ediyordu onları. Sonra limonlukta çiçekleri de vardı ve onlara bakmak pek hoşuna gidiyordu. Çok hoş eğreltiotları, mum bitkileri vardı ve ne zaman kendisini biri ziyarete gelse, hep limonluğundan bir iki tane daldırmalık çelik (dal) verirdi konuğa. Hoşuna gitmeyen bir şey vardı, o da duvarları bozan badana lekeleriydi, ama Müdire Hanım idare edilmesi kolay, pek hoş, öylesine ince biriydi.

Aşçı her şeyin hazır olduğunu söyleyince kadınlar salonuna gidip büyük çanın ipini çekmeye başladı. Birkaç dakikaya kalmadan kadınlar, buhar tüten ellerini eteklikleriyle silerek ve iş gömleklerini yukarı sıvanmış yenlerini buharlar çıkan kırmızı kollarına indirerek ikişer üçer içeri girmeye başladılar. Aşçıyla dilsizin daha önce büyük teneke kaplarda içine süt ve şeker katılmış sıcak çayla doldurdukları kocaman bardaklarının önüne geçip yerleştiler. Pastanın dağıtılışına dikkat etti Maria ve her kadının payına düşen dört dilimi aldığını gözleriyle gördü. Kahkaha ve şaka gırla gidiyordu çayda. Lizzie Fleming kim bilir kaç kez söylediği halde, bir gün elbet Maria'nın parmağına yüzüğün geçeceğini söyledi yine; Maria ise gülmek ve hiçbir erkek ya da yüzük falan istemediğini söylemek zorunda kaldı, güldüğü zaman da kurşuni yeşil gözleri umulmadık bir utangaçlıkla parıldadı, burnunun ucu çenesine değecek gibi oldu. Sonra da tüm öteki kadınlar masanın üstündeki bardaklarıyla gürültü patırtı yaparken, Ginger Mooney de kendi çay bardağını kaldırıp Maria'nın sağlığına içmeyi önerdi ve bardağında kafaya dikecek bir yudumcuk kara bira olmadığına üzüldüğünü söyledi. Maria da burnunun ucu nerdeyse ta çenesine değinceye ve ufacık gövdesi nerdeyse çatlayıncaya dek güldü gene, çünkü Mooney'in, kuşkusuz bir sokak kadınının düşüncelerini taşısa da iyi niyetli olduğunu bilirdi.

Ama kadınlar, çaylarını bitirip de aşçıyla dilsiz ortalığı toplamaya koyulduklarında sevincinden uçtu Maria. Ufacık yatak odasına girdi ve ertesi sabah kiliside ayin olduğunu anımsayarak çalar saatin kolunu yediden altıya getirdi. Arkasından iş eteğini ve evde giydiği ayakkabıları çıkardı; sonra, en iyi eteğini yatağın üstüne, ufacık sokak ayakkabılarını yatağın ayakucuna koydu. Gömleğini de değiştirdi ve aynanın önünde dikildiği sırada genç bir kızken pazar sabahı yapılan ayin için nasıl giyindiği geldi usuna; bu denli sık çeki düzen verip süslediği çıtı pıtı gövdesine acayip bir sevecenlikle baktı. Geçirdiği onca yıla karşın yine de ufak tefek, hoş ve düzgün bir beden olduğunu sezdi onun.

Dışarı çıktığında yağmurdan parlıyordu yollar; eski kahverengi yağmurluğunu aldığına sevindi. Tramvay doluydu ve aracın ta ilerisindeki arkalıksız küçük iskemleye yüzü tüm yolculara dönük olarak oturmak zorunda kaldı; ayakkabılarının burunları ancak değiyordu yere. Yapacağı şeylerin tümünü şöyle bir düzene soktu kafasında; bağımsız ve cebinizdeki kendi paranıza sahip olmanın ne denli iyi olduğunu geçirdi usundan. Güzel bir akşam geçireceklerini umuyordu. Böyle olacağından hiç kuşkusu yoktu, ama Alphy'yle Joe'nun konuşmayışlarının ne acınılacak bir şey olduğunu düşünmeden de edemiyordu. O sıralarda bozuşup duruyorlardı, ama birlikte geçen çocukluklarında birbirlerinin en iyi arkadaşıydılar; n'aparsın bu da yaşamdı işte.

Pillar'da tramvaydan indi ve kalabalığın arasından çabucak buldu yolunu. Downes'in pastahanesine girdi, ama insanlarla öylesine doluydu ki, satış yeri kendi sözünü dinletene dek epeyce zaman geçti. Bir penilik çöreklerden karışık olarak on iki tane aldı ve sonunda kocaman bir kesekâğıdını yüklenerek sa-

tış yerinden çıktı. Sonra da başka ne alacağını düşündü: Gerçekten güzel bir şey almak istiyordu. Onlar kendileri epeyce kuruyemiş ve elma alırlardı elbet. Ne alınacağını bilmek güçtü ve düşünebildiği bütün şey, yalnız çörekti. Biraz üzümlü çörek almaya karar verdi, ama Downes'in üzümlü çöreklerinin üstü yeterince bademle kaplı değildi, onun için Henry Caddesi'ndeki bir satış yerine gitti. Burada da kesesini sarsmayacak bir şeye karar verene dek epeyce zaman geçti, azıcık canı sıkıldığı açıkça belli olan, tezgâhın arkasındaki modaya göre giyinmiş genç bayan, almak istediği şeyin bir düğün çöreği olup olmadığını sordu. Maria'yı utandırdı bu ve genç bayana bakarak gülümsemesine yolaçtı, ama satıcı bayan bunların tümünü pek ciddiye aldı ve sonunda üzümlü çörekten kalın bir dilim keserek sardı.

"İki şilin dört peni, lütfen" dedi.

Drumcondra tramvayına delikanlılardan hiçbiri kendisini fark etmemiş göründüğünden, dikilmek zorunda kalacağını sandı, ama yaşlıca bir bay yer açtı ona. İri yapılı bir adamdı ve kahverengi ağır bir şapka giyiyordu; köşeli kızıl bir yüzü, kırlaşmış bıyığı vardı. Maria, albay görünüşlü bir bay olduğunu düşündü onun ve önlerinde anlamsız çehrelerle dalgın dalgın bakınmaktan başka bir şey yapmayan delikanlılardan ne denli daha ince olduğunu imgeleyerek dalıp gitti. Bu ince bay, Erenler Günü ve yağmurlu hava üstüne söyleşiye koyuldu onunla. Büyük kâğıt torbanın küçükler için güzel şeylerle dolu olduğunu sandı adam ve delikanlıların gençliklerinde eğlenmelerinin pek yerinde olduğunu söyledi. Maria doğruladı onu ve ciddi ciddi başını sallayıp, "Hı, hı" diyerek onayladı sözlerini. Adam çok iyi davranmıştı kendisine. Kanal Köprü'de inerken teşekkür etti adama ve başını eğdi, o da ona selam verdi şapkasını kaldırarak ve saygıyla gülümsedi. Yağmurun altında ufacık başını eğerek yokuş sokağa tırmanırken, bir yudum içki aldığı zaman bile bir erkeği tanımanın ne denli kolay olduğunu düşündü.

Joe'nun evine gelince, "Oo, Maria geldi!" dedi herkes. İşinden dönen Joe da oradaydı ve tüm çocukların pazar giysileri üstlerindeydi. Bitişik evde oturan iki büyük kız vardı içerde ve oyunlar oynanıyordu. Maria bölüştürmesi için en büyük çocuğa, Alphy'ye verdi çörek kâğıdını, Bayan Donnelly de öyle kocaman bir kesekâğıdı çörek getirmekle ne büyük iyilikte bulunduğunu söyledi ona ve çocukların tümüne şöyle dedirtti:

"Sağool, Maria!"

Ama Maria ana baba için herhalde hoşlanacakları özel bir şey getirdiğini söyledi ve üzümlü çöreğini aramaya koyuldu. Downes'ten aldığı kâğıt torbaya baktı, sonra yağmurluğunun ceplerini, daha sonra da sofradaki sehpanın üstünü falan araştırdı, ama hiçbir yerde bulamadı. O zaman çocuklara sordu, içlerinden biri -elbet yanlışlıkla- yemiş falan olmasın diye, ama tümü de hayır dedi çocukların ve sanki hırsızlıkla suçlanıyorlarmış gibi çörek sevmiyorlarmışçasına tavır takındılar. Bu anlaşılmaz işe herkes bir çözüm yolu buldu. Bayan Donnelly belli ki Maria'nın onu tramvayda bıraktığını söyledi. Maria, kır bıyıklı o adamın kendisini ne denli utandırdığını anımsayarak üzüntü, düş kırıklığı ve utançtan kızarıp bozardı. Yapacağı ufak sürprizin boşa çıktığını ve hiç uğruna savurup attığı iki şilin dört peniyi düşününce boşanıp hüngür hüngür ağlayacaktı nerdeyse.

Ama Joe önemli olmadığını söyledi bunun ve ocağın yanına oturttu onu. Kendisine pek iyi davranıyordu Joe. Yönetmenin sorusuna verdiği yerinde

bir yanıtı tekrarlayarak işyerinde olup bitenlerin tümünü anlattı ona. Joe'nun yönetmene verdiği yanıtla ilgili olarak bu denli çok gülmesini anlamıyordu Maria, ama görünüşe göre, yönetmenin kendisiyle iş yapılmayacak pek zorba biri olduğunu söyledi. Joe da onun nabzına göre şerbet vermeyi bilince pek öyle kötü olmadığını, damarına basmadığınız sürece iyi bir adam olduğunu belirtti. Bayan Donnelly çocuklara piyano çaldı, onlar da şarkı söyleyip oynadılar. Sonra da iki komşu kızı fındıkları dağıttı. Fındık kıracağını kimse bulamadı, Joe tam bu işten vazgeçecekti ki, fındıkları kıskaçsız kırmasını -nasıl da umuyorlardı- istedi Maria'dan. Ama o fındık sevmediğini ve kendisine aldırmamalarını söyledi. O zaman Joe, kara bira içip içmeyeceğini sordu, Bayan Donnelly de eğer yeğ tutarsa evde porto şarabı da olduğunu söyledi. Maria kendisinden herhangi bir şey almasını istemezlerse daha iyi olacağını söylediyse de Joe üsteledi.

Bu yüzden, istediğini yapsın diye Joe'yu bıraktı Maria. Ötekiler eski günler üstüne söyleşerek ocağın yanına oturdular, Maria da Alphy'nin lehinde bir söz söylemeyi tasarladı. Ama Joe, kardeşiyle bir daha tek bir sözcük konuşacak olsa bile Tanrının kendisini çarpıp taş yapabileceğini söyledi bağırarak. Maria meseleyi öne sürdüğü için üzüldüğünü belirtti. Bayan Donnelly kendi soyu ve kanından o şekilde konuşmakla ne denli ayıp ettiğini söyledi kocasına, Joe da Alphy'nin kardeşi falan olmadığını söyledi ve "İşin başında zaten bir patırtı kopuyordu az kalsın" dedi. Yine de gecenin hatırı için öfkelenmeyeceğini söyledi Joe ve biraz daha bira açmasını diledi karısından. O iki komşu kızı Erenler Günü'yle ilgili bazı oyunlar hazırlamıştılar, çok geçmeden yeniden şenlendi her şey. Çocukları o denli şen, Joe' yla karısını da öyle keyifli görünce pek sevindi Maria'cık. Masanın üstüne birkaç fincan tabağı koydu komşu kızlar, sonra da masaya getirdiler çocukları, gözleri bağlı. Biri dua kitabını, öteki üçü de suyu aldı; komşu kızlardan biri de yüzüğü alınca Bayan Donnelly, "Ah gidi sizi" dercesine parmağını salladı utanan kıza. Sonra da Maria'nın gözünü bağlamak ve bakalım ne alacak diye elinden tutup masaya götürmekte direndiler. Onlar gözlerini bağlarken, Maria da burnu çenesine nerdeyse değene dek güldü de güldü. Kahkahalar ve şakalar arasında masaya götürdüler onu; o da kendine denildiği gibi havada ileri uzatıp sağa sola gezdirdi elini ve fincan tabaklarından birinin üstüne indirdi. Yumuşak, yaş bir nesneye dokundu parmakları, ama kimsenin konuşmayışına ya da gözündeki bağı çözmeyişine şaştı. Birkaç saniyelik bir duraklama, ardından epeyce fısıltı, ayak sürüme sesleri, bir karışıklık oldu. Bahçeye ilişkin bir şey söyledi birisi, sonunda Bayan Donnelly komşu kızlardan birine ters bir şey dedi ve bu işi hemen bırakmasını söyledi ona: Oyun değildi bu yaptıkları. Maria birinci kezde bunun yanlış olduğunu anladı, bu yüzden yeniden yapmak zorunda kaldı, ve bu kez dua kitabını buldu.

Bundan sonra Bayan Donnelly, Bayan Mc Cloud'dan alınan bir İskoç oyun havası çaldı çocuklara, Joe de bir bardak şarap içirdi Maria'ya. Çok geçmeden tümü de iyicene şenlendi yeniden, Bayan Donnelly de dua kitabını bulduğu için Maria'nın yıl çıkmadan bir manastıra gireceğini söyledi. Joe'nun kendisine karşı o geceki denli ince; tatlı sözler ve anılarla öylesine dolu olduğunu hiç görmemişti Maria. Tümünün de kendisine pek iyi davrandığını söyledi.

Sonunda çocuklar yoruldular, uykuları geldi. Joe gitmeden önce küçük bir şarkı, eski şarkılardan bir tane söylemesini diledi Maria'dan. Bayan Donnelly

'N'olur Maria, lütfen!" dedi, Maria da kalkıp piyanonun yanında dikilmek zorunda kaldı. Bayan Donnelly sessiz olmalarını ve Maria'nın şarkısını dinlemelerini buyurdu çocuklara. Sonra da giriş taksimini yapıp, 'Hadi, Maria!" dedi; Maria da kızara bozara, incecik titrek bir sesle söylemeye başladı. 'Düşümde Gördüm" şarkısını söyledi, ikinci dörtlüğe gelince sil baştan yaptı:

Düşümde gördüm uyruğum ve kölelerimin yanında
Mermer salonlarda oturduğumu,
O duvarların içersinde toplananlar arasında
Gururun da umudun da ben olduğumu.

Büyük varlığa sahiptim sayılamayan
Soylu bir adla övünüyordum atalardan kalan
Düşümde başka şey de gördüm, pek sevindirdi beni
O da eskisi gibi hâlâ sevişindi beni.

Ama hiç kimse yanlışını göstermeye kalkmadı ona; Maria şarkısını bitirince Joe pek duygulandı. Başkaları ne derse desin, zamanın hiç de uzun yıllar öncesine benzemediğini, zavallı yaşlı Balfe'a benzeyen kendisine göre müzik falan olmadığını söyledi, arkasından gözleri öylesine doldu ki, yaşlarla aradığı şeyi bulamadı da sonunda burgunun nerede olduğunu sormak zorunda kaldı karısına.

Çeviren: Selçuk Yönel

JAMES JOYCE / GIACOMO JOYCE

Roman - Şiir

Kim? Güzel kokulu kalın kürklerle çevrelenmiş solgun bir yüz. Devinileri sıkılgan ve sinirli. Monokı kullanır.

Yes? Kısa bir hece. Kısa bir kahkaha. Kısa bir kapanması gözkapaklarının.

Örümcek ağı elyazısı. Sessiz bir küçümseme ve çekilginlik ile örülmüş, uzun ve güzel: kibar bir genç kişi..

Cansız konuşmanın rahat bir dalgasına atılırım: Swedenborg, düzmece Aeropigate, Miguel de Molinos, Joachim Abbas. Dalga tüketildi. Sınıf arkadaşı, kıvrılmış gövdesini yeniden kıvırarak, kuru Viyana İtalyancası ile mırıldanır: *Che coltura!* Uzun gözkapakları kırpışır ve kalkar: kadife iriste yanan iğne ucu batar ve titrer.

Tınlayan taş basamaklarda yüksek topuklar kofca tıkırdar. Şatoda sıkıntılı hava, asılı zırh giysiler, dönen kule basamaklarının dönemeçleri üstünde kaba demir şamdan dirsekleri. Usulca vuran, tıkırdayan topuklar, yüksek ve kof bir ses. Aşağıda biri var hanımefendi ile görüşecek.

O hiç sümkürmez. Bir konuşma biçimi: Ne denli büyük olunursa o denli az.

Yuvarlaklaşmış ve olgunlaşmış: yakın akrabalar arasında evlenmenin çarkında yuvarlaklaşmış ve soyunun toplumdan uzak yaşamasının limonluğunda olgunlaşmış.

Vercelli dolaylarında soluk yaz pusu altında bir pirinç tarlası. Sarkan şapkasının kanatları yapmacık gülümsemesini gölgeler. Gölgeler yapmacıkça gülümseyen yüzünü biçimsiz çizgilerle boyar, çene kemiklerinin altında sıcak soluk ışık vurmuş uçuk külrengi gölgeler, nemli alında biçimsiz yumurta sarısı çizgiler, gözlerinin yumuşatılmış özünde gizlenen kokuşuk sarı saraka.

Kızıma onun tarafından verilmiş bir çiçek. Çelimsiz armağan, çelimsiz veren, çelimsiz mavi-damarlı çocuk..

Padua denizden çok ötede. Suskun ortaçağ, gece, tarihin karanlığı ay altındaki *Piazza delle Erbe*'de uyur. Irmağın yöresindeki karanlık sokakların kemerleri altında orospuların gözleri dikkatle hovardaları arar. *Cinque servizi per cinque franchi.* Karanlık bir duygu dalgası, yine ve yine ve yine.

Mine eyes fail in darkness, mine eyes fail,
Mine eyes fail in darkness, love.

Yine. Yok artık. Karanlık sevgi, karanlık özlem. Yok artık. Karanlık.

Alacakaranlık.*Piazza*'yı geçiyor. Geniş tirşe çayırlar üzerinde külrengi akşam, sessizce çiy ve karanlık yayarak alçalıyor. Annesini hantal bir çekicilikle izler, külrengi alacakaranlık, fazlalıksız ve biçimli sağrıları, uysal kıvrak kirişli boynu, ince-kemikli kafatasını şekillendirir. Akşam, dinginlik, olağanüstü akşam karanlığı.....

Hillo! Oster! Hilloho!

Baba ve kızlar, alçak bir kızakta, bacaklar ayrık, yokuş aşağı kayıyorlar: Koca Türk ve haremi. Sıkı giydirilmiş, çizmelerinin kaytanları etin-ısıttığı dil üzerinden beceriyle çapraz bağlanmış, kısa etekleri dizlerinin yuvarlak tepelerinde gerilmiş. Ak bir parıltı: ufak bir tane, kar tanesi:

And when she next doth ride abroad

May I be there to see!

Tütüncüden dışarı fırlayıp seslenirim. Derslere ilişkin karmakarışık sözlerimi işitmek için döner ve durur, saatler, dersler, saatler: ve solgun yanakları oynak yakıcı bir ışıkla usulca kızarır. Yok, korkma!

Mio Padre: en sıradan işleri başkalıkla yapar. *Unde derivatur! Mia figlia ha una grandissima ammirazinoe per il suo maestro inglese.* Yaşlı adamın belirgin Yahudi çizgileri olan, yakışıklı, kızarmış ve uzun ak favorili yüzü, birlikte tepeden aşağı yürürken bana doğru döner. O! Kusursuz söylenmiş: incelik, iyilik, merak, güven, kuşku, doğallık, yaşlılığın verdiği eksinlik, inan, açık sözlülük, çelebilik, içtenlik, uyarma, elem, acıma: yetkin bir harman. İgnatius de Loyola, yetiş!

Bu yürek yaralı ve hüzünlü. Aşkın çarmıhına mı gerilmiş?

Uzun utançsız çapkınca bakan dudaklar: koyu kanlı yumuşakçalar.

Tepede kımıldanan sis, geceden ve çamurdan yukarı doğru baktığımda. Islak ağaçların üzerinde asılı sis. Yukarı odada bir ışık. Oyuna gitmek üzere giyiniyor. Aynada hortlaklar var.... Mumlar! Mumlar!

A gentle creature. Gece yarısı, müzikten sonra, Via San Michele' den yukarı bütün yol boyunca, bu sözler usulca söylendi. Kendine gel, Jamesy! Geceleyin Dublin sokaklarında başka bir ad hıçkırarak dolaşmadın mı hiç?

Çevremde Yahudi cesetleri kutsal tarlaların küfünde çürüyerek yatarlar. İşte onun halkının gömütü, kara taş, umutsuz sessizlik... Beni buraya Sivilceli Meissel getirdi. Şuradaki ağaçların ardında O, intihar eden karısının gömütü önünde, yatağında uyuyan kadının sonunun nasıl bu olduğunu anlamaya çalışarak, başı örtülü duruyor... Onun halkının gömütü ve onunki: kara taş, umutsuz sessizlik: ve her şey hazır. Ölme!

İnce siyah kumaştan giysisini ensesinde kopçalamak çabasında kollarını kaldırır. Beceremez: hayır, beceremez. Kıçın kıçın bana doğru gelir hiçbir şey söylemeden. Yardım etmek için kollarımı kaldırırım: kolları düşer. Giysisinin yumuşacık uçlarını tutarım ve kopçalamak için çektiğimde siyah kumaşın aralandığı yerden turuncu iç gömleği ile sarılmış kıvrak gövdesini görürüm. Onu omuzlarında tutan geniş ipek şeritler kayar ve yavaşça düşer gömlek: gümüşsü pullarla parlayarak kıvrak düzgün çıplak bir gövde. Düzgün ince yapılı parlak gümüşten kalçalarının üstünden ağır ağır kayar ve kırışıklarının üstünde, bir donuklaştırılmış gümüş gölge..... Parmaklar, soğuk ve rahat ve devingen.... Bir dokunuş, bir dokunuş.

Küçük akılsız eksin ve yeğni soluk. Ama eğil ve işit: bir ses. Yeryüzünü titre-

ten, titreyen Juggernaut' un tekerleklerinin altında bir serçe. Lütfen, bay Tanrı, büyük bay Tanrı! Hoşçakal, büyük dünya!.... *Aber das ist eine Schweinerei!*

Zarif tunç rengi ayakkabılarında iri ilmekler: Şımartılmış bir tavuğun mahmuzları.

The lady goes apace, apace, apace.... Yayla yolunda temiz hava. Trieste hantalca uyanıyor: hantal gün ışığı, bir araya sıkıştırılmış esmer kiremitli damların üzerinde, tepelerinde oluşturdukları efendi: yere kapanmış güçsüz böcek kalabalığı bir ulusal kurtuluş bekler. Belluomo karısının âşığının karısının yatağından kalkar: becerikli ev kadını işinin başında, tek gözlü, elinde bir tabak asetik asit.... Yayla yolunda temiz hava ve sessizlik: ve toynaklar. Ata binmiş bir kız. Hedda Hedda Gabler!

Satıcılar adak taşlarının üstünde ilk meyvelerini sunarlar: Benekli limonlar, boncuk boncuk kirazlar, yaprakları yırtık yüz kızartıcı şeftaliler. Araba, göz kamaştırıcı ışıkta tekerlek parmakları hızla dönerek çadır bezinden satış sergilerinin arasındaki dar yoldan geçer. Yol verin! Babası ve erkek kardeşi arabada otururlar. Baykuş gözleri ve baykuş bilgelikleri var. *Suma contra Gentiles*lerine ilişkin bilgileri üzerine kara kara düşünürken gözlerinden baykuşlara özgü bilgelik dalgın bakar.

İtalyan beyefendilerinin *Secolo*'nun eleştirmeni Ettore Albini'yi, bando kraliyet marşını çaldığında ayağa kalkmadığı için, sergilerden yaka paça dışarı atmakta haklı olduklarını düşünür. Bunu akşam yemeğinde işitti. Evet. Hangi yurt olduğunu kesinlikle bildikleri zaman yurtlarını severler.

Dinler: fazlasıyla sakıngan kız.

Apansız kıpırdayan dizinin geriye çektiği etek: yakışıksızca kalkmış gömleğinin ak oyası; bacağın gerdiği çorap ağı. Si pol?

John Dowland'ın cansız şarkısını alçak sesle söyleyerek usulca çalışıyorum. *Loath to depart*: ben de isteksizim gitmeye. O çağ burada ve şimdi. İşte, isteğin karanlığından açılırken, atan Tanı gölgede bırakan gözler, parıltıları, salyalı James'in sarayının lağım çukuruna yayılıp renk veren, su yüzüne çıkmış pisliklerin parıltısı. İşte samankapanın engine dönüşmüş şarapları tatlı havaların yeğnilip yiterek dökülüşü, gururlu pavan, emici dudaklarıyla balkonlarından iş tutan cici hanımefendiler, frengi bulaşmış orospular ve gönüllerini çelenlere neşeyle kendilerini bırakıp kenetlenen ve gene kenetlenen taze gelinler.

Nem ile peçelenmiş ilk yaz sabahında Paris sabahının baygın kokularının salı: anason, ıslak talaş, sıcak ekmek hamuru: ve Pont Saint - Michel'i geçerken uyanan çelik mavisi sular yüreğimi ürpertir. Taş devrinden beri üstünde insanların yaşadığı adanın çevresinde sürünür ve şıpıldarlar.... Gargoyl'lu geniş kilisede kirli sarı kasvet. O sabahki kadar soğuk: *quia frigus erat.* Bir hayli yüksekteki, Tanrının gövdesi gibi çıplak mihrabın basamaklarına bitkin halde kapanmış papazlar mırıl mırıl dua ederler. Hosea'dan dersi ırlayan görünmez bir duahanın sesi yükselir. *Haec dicit Dominus: in tribulatione sua mane consurgent ad me. Venite et revertamur ad Dominum....* İncecik dirseği kolumda, günahla karanlık sahnın bölgelerini giyinmiş, solgun ve tüyleri ürpermiş, yanı başımda dikilir. Eti, o soğuk nemli sis peçeli sabahın, ivedilenen meşalelerin, acımasız gözlerin uyandırdığı heyecanı anımsatır. Gönlü kederli, titrer ve ağlayabilir. Ağlama benim için, ey Kudüs'ün kızı!

Uysal Trieste'ye Shakespeare'i yorumluyorum: Hamlet, dedim, ince ve yalın kişiye saygılı davranan, ancak Polonius'a karşı kırıcıdır. Belki, dünyadan nefret etmiş bir ülkücü, sevdiğinin anne babasında, onun imgesini üretmek için doğa adına gülünç girişimlerini görebilir yalnız..... Bunu belledin mi?

Geçenek boyunca önümden yürür ve yürürken saçının koyu bir lülesi yavaşça çözülür ve dökülür. Yavaşça çözülen ve dökülen saç. Aymamıştır ve önümden yürür, yalın ve gururlu. Böyle, Dante'nin yanında yalın bir gururla ve böyle, kan ve el değmemiş,
Cenci'nin kızı Beatrice, ölümüne yürümüştü.

..... *Tie*
My girdle for me and bind up this hair
In any simple knot.

Hizmetçi, onu hemen hastaneye kaldırmak zorunda kaldıklarını, *poveretta*, çok acı çektiğini, *poveretta*, durumunun çok ciddi olduğunu söyler.... Boş evinden uzaklaşırım. Ağlamak üzere olduğumu sezerim. Ah, hayır! Böyle olmayacak, bir anda, tek kelimesiz, tek bakışsız. Hayır, hayır! Şeytan talihi beni yüzüstü bırakmayacak elbet!

Ameliyat oldu. Cerrahın bıçağı bağırsaklarını deşti ve karnına girişinin duyarlı derin yarasını bırakarak geri çekildi. Bir ceylanın gözleri kadar güzel, dolu, koyu, acı çeken gözlerini görürüm. Ey acımasız yara! Kösnü düşkünü Tanrı!

Bir kez daha pencerenin yanındaki iskemlesinde, dilinde mutlu sözcükler, mutlu gülmeler. Fırtınadan sonra cıvıldayan kuş, mutlu, küçük ahmak canı bir tutaraklı efendinin ve can vericinin pençesinin eriminden uzağa uçtuğu için, mutluluk içinde cıvıldıyor, mutluluk içinde cıvıldıyor ve şakıyor.

The Portrait of the Artist salt açık sözlülük uğruna açık sözlü olmuş olsaydı, onu, okuması için kendisine neden vermiş olduğumu sormuş olacağını söyler. Sorardın, değil mi? Bir edibe.

Siyahlar - giyinmiş, telefonun başında durur. Kısa ürkek gülmeler, kısa çığlıklar, birdenbire kesilen ürkek konuşma süreçleri... *Parlero colla mamma* .... Gel! Bili bili! Gel! Kara piliç ürktü: birdenbire kesilen kısa süreçler, kısa ürkek çığlıklar: anneciği için ağlıyor, anaç tavuk için.

Loggione. Sırılsıklam duvarlar buğulu bir nem sızdırır. Bir koku senfonisi bir araya sıkışmış insan biçimlerini ergitir: koltuk altlarının ekşi kokusu, ağızlıklı portakallar, eriyen meme melhemleri, sakız rakısı suyu, sıcak sarmısaklı yemeklerin soluğu, fosforlu iğrenç osuruklar, opopanaks, evlenebilir ve evlenmiş kadın türünün içtenlikli teri, erkeklerin yapışkan pis kokuları.... Bütün gece onu seyrettim, bütün gece onu göreceğim: örülmüş ve tepede toplanmış saçlar ve zeytinsi söbe yüz ve dingin yumuşak gözler. Saçında yeşil bir bağ ve gövdesini saran yeşil işlemeli giysi: özsulu otların ve doğanın bitkisel fanusunun imgesinin rengi, gömütlerin saçı.

Sözlerim aklında: bir bataklığa gömülen soğuk parlatılmış taslar.

O sessiz soğuk parmaklar üzerinde günahımın sonsuza dek parlayacağı sapkın ve hakka uygun sayfalara dokundular. Sessiz soğuk tertemiz parmaklar. Yanılmadılar mı hiç?

Gövdesi kokmaz: kokusuz bir çiçek.

Merdivenlerde. Soğuk çelimsiz bir el. Utangaçlık, suskunluk: bezginlik - taşan koyu gözler, bıkkınlık.

Fundalığın üstünde fırıldanan kül rengi buhardan çiçekler. Yüzü nasıl da solgun ve durgun! Yaş rengi donuk saçlar. Dudakları usulca bastırır, aralarından iç çeken soluğu gelir. Öpüldü.

Sözlerinin yankılarında yitip giden sesim, yankılayan tepeler arasından İbrahim'i çağıran bengiliğin bilgelikten - yorulmuş sesi gibi yitip gider. O, yastıklı -duvara dayanır: şatafatlı karanlıkta odalık- görünüşlü. Gözleri düşüncelerimi içti: ve tinim, kadınlığının nemli ılık boyun veren, buyur eden karanlığı içine, kendisi eriyerek, bir sıvı ve bol tohum akıttı ve döktü ve taşırdı.... Artık onu almak kim ister!..

Ralli'nin evinden çıkarken ona kör bir dilenciye aynı anda sadaka uzatırken ansızın rastlarım. Birden esenlememe dönerek ve ateş saçan kara gözlerini kaçırarak karşılık verir. *E col suo vedere attosca l'uomo quando lo vede.* O söz için teşekkür ederim, bozguncu Brunetto.

İnsanoğlu için ayrılmış halıları ayaklarımın altına serereler. Geçişimi beklerler. O, geçeneğin sarı gölgesinde durur. Gömülen omuzlarını soğuktan koruyan bir İskoç şalı: ve merakla durup çevreme baktığımda beni buz gibi esenler ve bir an için uyuşuk çekik gözlerinden bana tatlı bir ağu fışkırtarak merdivenleri çıkar.

Sediri, açık yeşil, yumuşak, buruşuk bir örtü kaplar. Dar bir Parjs odası. Berber buraya kurulurdu ama şimdi. Çorabının ve pas karası tozlu etekliğinin ucunu öptüm. Öteki. O. Tanıştırılmak için Gogarty geldi dün. Nedeni *Ulysses.* Aydın buluncunun simgesi... O halde İrlanda? Ve koca? Yanı basık ayakkabılarla geçeneği arşınlıyor ya da kendine karşı satranç oynuyor. Neden burada bırakıldık? Berber buraya kurulurdu, ama şimdi, kafamı yumru dizlerinin arasına sıkıştırarak... Soyumun aydınlık simgesi. Dinle! Saldıran üzünç düştü. Dinle!

- Zihnin ya da gövdenin bu çeşit eylemlerinin sağlıksız olarak nitelenebileceğine aklım yatmıyor -

Konuşur. Soğuk yıldızların ötesinden güçsüz bir ses. Bilgeliğin sesi. Söyle! Ey, bir daha söyle, erdirerek beni! Şimdiye dek hiç işitmedim bu sesi.

Buruşuk sedir boyunca bana doğru kıvrılır. Kımıldayamam ses de çıkaramam. Yıldızlardan doğma etin kıvrılarak yaklaşması. Bilgeliğin aldatışı. Hayır. Gideceğim. Gideceğim.

- Jim, sevgilim! -

Sol koltuk altımı yumuşak emici dudaklar öper: binlerce damarın üstünde kıvrılan öpüş. Yanarım. Yanan bir yaprak gibi buruşurum! Sağ koltuk altımdan alevden bir sivri uzun diş fırlar. Yıldızlı bir yılan öptü beni: soğuk bir gece yılanı. Bittim!

- Nora! -

Jan Pieters Sweelink. Yaşlı Hollandalı müzikçinin tuhaf adı bütün güzellikleri tuhaf ve uzakmış gibi gösterir. Eski bir hava üzerine klavsen için çeşitlemelerini işitirim: *Youth has an end.* Eski seslerin bulanık sisinde soluk bir ışık noktası belirir: ruhun konuşması işitilmek üzere. Gençliğin bir sonu vardır: son burada. Hiçbir zaman gelmeyecek. Bunu çok iyi bilirsin. Öyleyse ne? Yaz, canı çıkası, yaz! Başka neye yararsın ki!!

"Niçin?"

"Çünkü seni başka türlü göremezdim."

Kayan - uzay - çağları - yaprak yıldızlar - ve yok olmaya yüz tutan gök - durgunluk - ve daha derin durgunluk - yok edişin durgunluğu - ve onun sesi.

Non hunc sed Barabbam!

Hazırlıksızlık. Çıplak bir daire. Uyuşuk gün ışığı. Uzun siyah bir piyano: müziğin tabutu. Kenarında dengelenmiş bir kadın şapkası, kırmızı çiçekli ve bir şemsiye, kapalı. Kolları: bir tolga, soylu kırmızı ve bir tarlada kör mızrak, kara.

Elçi: Sev beni, şemsiyemi sev.

Çeviren: Naz Dino

Virginia Woolf

VIRGINIA WOOLF

1882 - 1941, İngiltere.

DALGALAR'DAN

Güneş göğün ortasında değildi artık. Işığı eğikti, yanlamasına düşüyordu. Ara sıra bir bulutun ucunu tutuveriyordu, ayağın basamayacağı kavrulan bir adaya, bir ışık dilimine çeviriyordu dokunduğu yeri. Sonra başka bir bulut tutuluveriyordu ışığa, derken bir başkası, derken başkası; öyle ki aşağılardaki dalgalar, titrek maviliği gelişigüzel yaran kızgın tüylü kargılarla delik deşik olmuşlardı.

Ağacın üst yaprakları kurumuştu güneşte. Rasgele rüzgârda kaskatı hışırdıyordu. Kuşlar, başlarını iki yana sertçe çevirmeleri sayılmazsa, kıpırdamadan duruyorlardı. Şarkılarını kesiyorlardı ara sıra, sesleri boğazlarından taşacakmış gibi; doruğuna ulaşmış öğle sanki tıka basa doyurmuştu onları. Yusufçuk bir sazın üstünde kalakaldı, sonra mavi iğnesini göğün daha ötesine geçiriverdi. Uzaktaki vızıltı, ufukta bir aşağı bir yukarı gidip gelen ince kanatların kırık ürpertisinden yapılmışa benziyordu. Irmağın suyu çevrelerinde bir cam oluşmuş gibi sazları kıpırtısız tutuyordu bazen, sonra bu cam dalgalanıyor, sazlar salınarak dibe iniyorlardı. Tarlalarda, başları önlerinde dalgın sığırlar duruyordu, hantal adımlar atıyorlardı birbiri ardından. Musluk, evin yanı başındaki kovaya akmaktan vazgeçti, kova dolmuş gibi; sonra bir iki, üç damla düştü sırayla.

Pencerelerde yakıcı ateşin eğik lekeleri göze çarpıyordu, bir dalın dirseği, sonra katkısız duruluktan sessiz bir boşluk. Pencereden kıpkırmızı sarkıyordu güneşlik; odanın içindeki ışık hançerleri iskemlelere, masalara düşüyor, boyayı, cilayı boylu boyunca çatlatıyordu. Yanından geçen beyaz penceresiyle yeşil saksı alabildiğine şişmişti. Önüne karanlığı katan ışık, köşelerde, kabartmalarda kendini çekinmeden harcarken, karanlığı yoğurulmamış biçim kümeleri halinde biriktiriyordu.

Dalgalar bir araya geldiler, sırtlarını eğerek vurdular kıyıya. Taşlar fırladı, bir de çakıllar. Onlar kayaların çevresini tararken yükseklere fışkıran serpinti, önceleri kuru olan bir mağaranın duvarlarını ıslattı, küçük göller bıraktı ardında; karaya oturmuş bir iki balık kuyruğunu salladı dalga çekilirken.

"İmzamı attım," dedi Louis, "yirminci oluyor bu. Ben, ben, yine ben. Duru, sağlam, kaçamaksız şurada duruyor işte adım. Ben de kesin ve kaçamaksızım ama elden ele geçen koca bir deney sığıdırılmış içime. Binlerce yıl yaşamışım. Çok eski bir meşenin tahtasını dişleyerek yolunu bulan bir solucan gibiyim. Neyse bir yoğunluk kazandım artık, bu güzel günde bütünlendim.

"Güneş duru bir gökten parlıyor. Ama saat on ikinin ne yağmur getireceği var ne de güneş. O saatte Miss Johnson madeni bir tepsi üstünde mektuplarımı getirir. Beyaz kâğıtlara adımı basarım. Yaprakların hışırtısı, oluklardan akan su, yıldız çiçekleriyle, zinyalarla gölgelenmiş yeşil derinlikler; şimdi bir düküm ben, derken Eflatun, Sokrates'in dostu, göç eden sarı ve kara adamların ağır yürüyüşü doğuya, batıya, kuzeye ve güneye; bitmez tükenmez bir alay, kollarına çantalarını sıkıştırıp Strand'e yürüyen kadınlar, bir zaman bakraçlarla Nil'e gittikleri gibi, katmerli yaşamamın dolanmış, sık yaprakları adımda özetleniyor şimdi, kağıda temiz ve yalın kazınan adımda. Bazen yetişkin bir adam, güneşte, yağmurda dimdik duran biriyim; yine de bir balta gibi inerek ve yalnız ağırlığımı kullanarak yarmalıyım meşeyi, çünkü sapacak, şuraya buraya bakacak olursam kar gibi eriyiveririm, harcanırım.

"Yazı makinesiyle telefona yarı-aşığım diyebilirim; mektuplarla, telgraflarla, telefonla Paris'e, Berlin'e, New York'a verilen kibar ve kısa buyruklarla sürüyle hayatımdan tek hayat yaptım ben. Çalışkanlığım yüzünden, şu haritaya çizgiler çizilmesine, yani dünyanın çeşitli bögelerinin bir şeritle birleştirilmesine yardım ettim, aldığım kararlar yüzünden. Odama saat tam onda gelmeyi severim, kara maunun mor parlaklığını severim, masayı, masanın sivri ucunu, bir çekişte açılan çekmeceleri severim. Sesime uzanan ahizesiyle telefonu severim, duvardaki tarihi, kayıt defterini Mr. Prentice dörtte; Mr. Eyres tam dört otuzda.

"Mr. Buchard'ın özel odasına çağırılmayı, Çin'e yaptığımız havaleler konusunda bilgi vermeyi severim. İlerde, bir koltukla bir Türk halısına konacağım. İşin başına geçeceğim nerdeyse; karanlığı yıkıp gidiyorum, dünyanın uzak bölgelerine, eskiden kargaşanın sürdüğü yerlere ticareti yarleştiriyorum. Biraz daha dayanırsam kargaşadan düzen yaratmak için, Chatham'ın durumunda bulacağım kendimi, Pitt'in, Burke'ün ve Sir Robert Peel'in. Bazı lekeleri çıkarıyorum böylelikle, eski kirleri temizliyorum; Noel ağacının üstünden bana bayrak uzatan kadın, şivemdeki bozukluk, dayak, çeşit çeşit işkence, böbürlenen oğlanlar, babam Brisbane'de sarraf.

"Şairimi lokantada okumuşum ben, kahvemi karıştırarak küçük masalarda bahse girişen memurları dinlemişim, tezgâhta duraklayan kadınları gözlemişim. Hiçbir şey boşuna olmamalı diye düşünürdüm, öyle yere gelişigüzel atılmış kahverengi bir kâğıt parçası gibi; çıkacakları yolun bir amacı olmalıydı baştan, iki buçuk poundluk haftalıklarını saygıdeğer bir patronun buyruğu altında kazanmalıydılar; bir el, bir elbise örtmeliydi bizi akşamları. Bu kırıklıkları, gücümüzü tüketen özürlere, özür dilemelere gereksinme duyulmayacak kadan onardığım zaman, bunca katılığa akıl erdirdiğim zaman, bu dar zamanlara, bu taşlık kıyılara düştüklerinde yitirdikleri her şeyi sokağa ve lokantaya bir bir geri vereceğim. Birkaç söz toparlayacağım, çelikten çınlayan bir halka döveceğim çevremize.

"Ama şimdi ayıracak bir dakikam yok. Dinlenecek vakit yok burada, ne titreyen yapraklardan yapılmış gölgeler, ne güneşten kaçılacak, akşam serininde

sevgiliyle sığınılacak bir oyuk. Dünyanın olanca ağırlığı bizim omuzlarımızda, görüşü bizim gözlerimizden, gözümüzü kırpacak ya da başka yana bakacak olsak ya da dönüp Eflatun'un dediklerini ya da Napolyon'un ve zaferlerini hatırlayacak olsak, bir çeşit sapış acısı tattırırız dünyamıza. Hayat budur işte; Mr. Prentice dörtte, Mr. Eyres dört otuzda. Kapımın önünde duralayışın o yumuşak telaşını, koridorlardaki sorumlu ayakların erkeksi, ağır yürüyüşünü duymayı severim. Demek çabalarımızı birleştirerek yeryuvarlağının en uzak bölgelerine gemiler yolluyoruz, tuvaletleri, jimnastikhaneleri sürüyle. Dünyanın olanca ağırlığı bizim omuzlarımızda. Hayat budur işte. Biraz dayanırsam bir iskemleyle bir halıya konacağım, Surrey'de, cam fabrikalarının arasında bir eve, öbür tüccarların kıskanacağı az bulunur cinsten bir çama, bir yemişe, ya da bir çiçek ağacına.

"Çatıda şimdiki gibi bir odam olur yine. Orada her zamanki küçük kitabımı açar, yağmurun kiremitleri bir polis yağmurluğu gibi nasıl parlattığını gözlerim, yoksulların evlerindeki kırık camları görürüm oradan, o sıska kedileri, yüzünü sokak köşesine hazırlamak için çatlak aynasına kaçamak bakış fırlatan sürtüğü; odama Rhoda geliyor bazen. Çünkü sevişiyoruz.

"Percival öldü (Mısır'da öldü, Yunanistan'da öldü, bütün ölümler tek ölümdür). Susan'ın çocukları var; Neville hızla yükseliyor, gözden kaçacak gibi değil. Hayat geçiyor. Bulutlar durmadan değişiyor evlerimizin tepesinde. Bunu yapıyorum, şunu yapıyorum, sonra yine bunu yapıyorum, yine şunu. Karşılaşarak, ayrılarak değişik biçimler alıyoruz, kalıplara giriyoruz. Ama bu izlenimleri tahtaya çivilemezsem, içimdeki sürüyle adamdan tek adam yaratamazsam, uzak dağlara serpilmiş kar çelenkleri gibi bölük pörçük bir biçimde değil de şu anda, burada varolmazsam, yazıhaneden geçerken Miss Johnson'a sinemaları sormazsam, çay fincanımı, sevdiğim peksitemi almazsam, kar gibi eriyiveririm, harcanırım.

"Ama saat altı olunca, kapıcıyı görüp de şapkama şöyle bir dokununca, kendimi kabul ettirmeyi çok istediğim için büyük bir çoşku duyarım bu törende, sonra düğmelerim ilikli rüzgâra karşı koyarak, morarmış ağzım, yaşaran gözlerim sokakta yürürken, küçük bir daktilo kız kucağımda fıkırdasın isterim; en sevdiğim yemek domuz ciğeridir; bu yüzden ırmak boyuna doğru yürürüm çoğu kere, içkievlerinin sıralandığı, ucundan gemi gölgelerinin geçtiği, kadınların kavga ettiği dar sokaklara. Ama aklımı başıma toplar kendi kendime derim ki: Mr. Prentice dörtte; Mr. Eyres dört otuzda. Balta kütüğe inmeli, meşe ortasına kadar yarılmalı. Dünyanın olanca ağırlığı benim omuzlarımda. İşte kalem kâğıt; madeni sepetteki kağıtlara imzamı atıyorum, ben, ben, yine ben."

"Yaz geliyor, kış geliyor" dedi Susan. "Mevsimler geçiyor. Armut olgunlaşıyor, düşüyor ağaçtan. Ölü yaprak ucunda kalakalıyor. Ama duman örtmüş pencereyi. Ateşin yanında oturuyorum, çaydanlığın fokurtusunu gözlüyorum. Camdaki damarlı buğunun arasından armut ağacını seçiyorum.

"Ninni, ninni, diye mırıldanıyorum yaz da olsa kış da, mayıs da olsa kasım da. Ninni söylüyorum bozuk sesimle, köy şarkısından, yani bir köpeğin apansız havlamasından, çan sesinden, tekerleklerin çakıllarda çıkardığı tıkırtıdan başka müzik dinlemiyorum ben. Kumsalda mırıldanan eski bir deniz kabuğu gibi, ateşin yanında söylüyorum şarkımı. Süt kaplarını takırdatanları, kargalara ateş edenleri, tavşanları vuranları, yok olmak ürküsünü herhangi bir biçimde pembe battaniyenin altında kıvrılmış bu yumuşacık bacakları barındıran sepe-

tin yanına yaklaştıranları sesimle uyarıyorum açıkça.

'Kayıtsızlığımı yitirdim, anlamsız gözlerimi, her şeyin köküne inen armut biçimi gözlerimi. Artık ne mayısım, ne ocak, ne de başka bir mevsim; eğrilerek ince bir iplik olmuşum beşiğin çevresinde, kendi kanımdan yapılma bir kozayla *bebeğimin incecik kollarını, bacaklarını sarmalıyorum. Ninni, diyorum,* daha kaba, daha karanlık bir zorbalığın kabardığını duyuyorum içimde, öyle ki bu odaya dalıp uyuyanı uyandıracak her yabancıyı, her kapıp gitmek isteyeni bir vuruşta yere sererdim.

'Bütün gün üstümde önlük, ayağımda terlik, usulca dolaşıyorum evde, kanserden ölen annem gibi. Yaz mı gelmiş, kış mı, artık kır çimeniyle bozkır çiçeğinden değil, camdaki kırağından anlıyorum. Tarlakuşu şarkı halkasını göğe doğru soyunca, sesi bir elma kabuğu gibi havaya düşünce eğiliyorum yalnız. Bebeğimi besliyorum. Eskiden kayın ormanlarında gezinirken düşen alakarga tüylerinin nasıl mavileştiğine dikkat eden çobanla serseriyi geçip çukura yu*varlanmış bir el arabasın yanı başına çömelmiş kadına bakan ben, elimde toz beziyle odaları dolaşıyorum. Ninni, diyorum, uykunun bu güçsüz bacakları* kuş tüyü bir yorgan gibi örtmesin istiyorum; hayat pençelerini çeksin, şimşeğini dertop etsin ve geçsin yanımızdan, gövdemden bir oyuk, çocuğumun içinde uyuyabileceği ılık bir barınak yapsın. Ninni, diyorum, ninni. Pencereye gidiyorum ya da karganın tepedeki yavasına bakıyorum, armut ağacına. 'Benim gözlerim kapanınca onunkiler görecek,' diyorum kendi kendime. 'Onlara karışarak kendi gövdemin ötesine geçeceğim, Hindistan'ı göreceğim. Oğlum eve gelecek, ayaklarıma sermek için ganimet getirecek bana. Eşyamı çoğaltacak.'

"Ama tan ışırken kalkıp lahana yapraklarındaki mor su damlacıklarını, güllerdeki kırmızı su damlacıklarını görmüyorum hiç. Ne av köpeğinin bir koku çemberinde dönüşünü gözlüyorum, ne de geceleri yaprakların yıldızları örtüşünü, yıldızların kıpırdayışını ve yaprakların kıpırtısız şarkısını, yattığım yerden. Kasap geliyor; süt gölgede durmalı, yoksa ekşir.

'Ninni, diyorum ninni, çaydanlık kaynıyor bir yandan, dumanı gittikçe kalınlaşıyor, bir fışkırışla çıkıyor ağzından. Hayat böyle dolduruyor damarlarımı. Böyle boşalıyor kollarıma, bacaklarıma. Böyle bir güdünün etkisindeyim tandan alacakaranlığa kadar aça kapaya dolaşırken; içimden haykırmak geliyor: 'Yeter. Doğal mutluluk tıkabasa doyurdu beni.' Ama dahası var, daha kaç çocuk, beşik, mutfakta kaç sepet ve yumuşayan etler, parıldayan soğanlar, yeşil salata ve patates yatakları. Doğal mutluluk tıka basa doyurdu beni; ara sıra bu doluluk silinse diyorum, uyuyan evin ağırlığı kalsa diyorum okumaya otururken, ipliği iğnenin deliğine dayadığımda. Lamba karanlık camda bir ateş kuruyor. Sarmaşığın yüreğinde bir ateş yanıyor. Yaprak dökmez ağaçlarda aydınlanmış bir sokak görüyorum. rüzgârın patikayı süpürüşünde trafiği duyuyorum, kesik kesik sesler, kahkahalar ve kapı açılırken, 'Gelsene', diye bağıran Jenny. 'Gelsene'.

"Ama tarlaların eşiğe yakın soluk aldığı evimizde sessizliği hiçbir gürültü bozmuyor. rüzgâr karaağaçlarda yıkanıyor, bir pervane lambaya çarpıyor, bir inek böğürüyor, bir ses çatırtısı başlıyor çatıda; ipliğimi iğneden geçiriyorum ve mırıldanıyorum: 'Ninni'.

"İşte tam sırası," dedi Jenny. "İşte buluştuk, bir araya geldik. Hadi konuşalım, bir şeyler anlatalım. Şu adam kim? Ya kadın? Merakım sonsuz, ne olacağını

da bilmiyorum üstelik. Söz gelişi, bu seninle ilk buluşmamız, ama sen bana 'Araba Piccadilly'den dörtte kalkıyor', diyecek olsan, ilk elde gerekli bir iki ıvır zıvırı çantama tıkıştırmadan koşuverirdim hemen.

'Gel şu oyna çiçeklerin altına, resmin yanındaki kanepeye ilişelim. Gel Noel ağacımızı gerçeklerle ve yine gerçeklerle donatalım. İnsanlar çok çabuk giderler; gel yetişelim onlara. Şu dolabın yanında duran adam porselen kapların arasında yaşıyor diyorsun. Birini kır, gitti bir milyon pound. Roma'da bir de kız sevmiş, kız bırakmış onu. İşte kiralık odalardan toplanmış çöllerden kazılmış eski püskü kapları böyle yorumluyoruz. Güzellik, güzelliğini sürdürmek için her gün yeniden kırılmalı, bu adama da böylesine duruk olduğuna göre hayatı bir porselen denizinde çürüyor. Tuhaf, gençken nemli toprağa çöker, askerlerle rom içermiş.

'İnsan çabuk olmalı canım, gerçekleri toplarken elini çabuk tutmalı, bir ağaca oyuncak takar gibi elini bir çevirişte yerli yerine oturtmalı. Hanımeline bakmak için nasıl da eğiliyor, ihtiyar karıya bakmak için de, kulaklarında elmas küpeler var diye; bir kısrağın çektiği arabayla çitfliğini dört dönüp buyruklar yağdırırmış, kime yardım edilecek, hangi ağaç kesilecek, ertesi gün kim kovulacak falan. (Bütün bu yılları hayatımı yaşamakla geçirdim diyorum sana, şimdi otuzumu geçtim, hem tehlike içinde, kayadan kayaya atlayan bir dağkeçisi gibi; uzun süre bir yerde kalmam; belirli bir insana bağlanmam, ama göreceksin kolumu kaldırsam biri duralar mutlaka, kalkar gelir.) Şu adam yargıçmış, şu milyonerin biri, şu gözlüklü olan da on yaşındayken bir okla kalbini delmiş öğretmeninin. Sonra çöllerde mektup taşımış, ayaklanmalara katılmış, çoktandır Norfolk'da. Şu mavi çeneli adamın sağ eli büzülmüş. Ama neden, bilmeyiz. Şu kadın diye fısıldıyorsun, kulaklarından inci kuleler sarkan şu kadın, devlet adamlarımızdan birinin büyük aşkıymış bir zamanlar; onun ölümünden beri hayaletler görüyor, fal bakıyor şuna buna, çikolata rengindeki oğlanını Mesih diye çağırıyor. Bıyıkları süvari yüzbaşısı gibi sarkan adam, eskiden ne hovardalıklar edermiş (birinin anılarında geçiyor), sonunda trende tanıştığı bir yabancı Edinburgh'la Carlisle arasında İncil okuyup dine döndürmüş adamcağızı.

'İşte böylece, bir iki saniyede, el çabukluğuyla ustaca çözü veriyoruz başkalarının yüzlerindeki hiyeroglifleri. Burada, bur odada, aşınmış, yıpranmış deniz kabukları kumsala vuruyor. Kapı durmadan açılıyor, oda bilgiyle, acıyla, çeşitli tutkularla dolup taşıyor, alabildiğine kayıtsızlıkla, biraz umutsuzlukla. İkimiz, diyorsun, ne katedraller dikerdik el ele, ne kararlar alırdık, insanları ölüme mahkûm eder, devlet dairelerinin işlerine el atardık. Deneyin ortaklaşa yatırımı çok geniş. Kızlı oğlanlı sürüyle çocuk duruyor aramızda, onları okutuyoruz, kızamıklıyken okula görmeye gidiyoruz, kendi evlerimize konsunlar diye büyütüyoruz. Bir şeyler yapıyor bu günü yaratıyoruz, bu cumayı, kimimiz adliyeye, kimimiz şehre, kimimiz çocuk yuvasına giderek, kimimiz yürüyüşe geçip geniş kol halinde. Milyonlarca el dikiş dikiyor, tuğla yüklü tekneler kaldırıyor. Sonsuz bir koşuşma bu. Yarın yine bağlıyor; yarın cumartesiyi yaratıyoruz. Kimimiz Fransa'ya giden trene atlıyor, kimi Hindistan'a açılan gemiye. Kimi bir daha adım atmayacak bu odaya. Biri bu gece ölebilir. Ötekinin çocuğu doğar. Yani çeşitli yapılar yükseliyor bizim içimizden, politika, serüven, resim, şiir, çocuk, fabrika. Hayat geliyor, hayat gidiyor, hayatı yaratıyoruz. Diyorsun.

"Ama biz hayatı gövdeleriyle duyanlar her şeyin ancak kaba çizgilerini seçebiliriz. Kızgın güneşte kayalar görüyorum. Bu gerçekleri bir mağaraya kapatıp sarılarını, mavilerini, kızıllarını gözlerimi kısarak tek özde birleştiremem ki. Uzun süre oturamam. Fırlayıp gitmeliyim. Araba Piccadilly'den kalkabilir. Bütün bu gerçekleri bir yana savuruyorum işte -elmasları, büzülmüş elleri, porselenleri falan- bir maymun cevizleri çıplak pençesinden nasıl savurursa. Hayat şudur ya da budur diyemem sana. İtişe kalkışa o karmaşık kalabalığa karışacağım. Dirsekleneceğim; kalabalıkta yukarı aşağı sürekleneceğim, denizde çırpınan bir tekne gibi.

'Çünkü şu anda gövdem, aceleci duyarlık oklarıyla sonu gelmez uyarılarını, kara, kaba 'Hayır'ını, altın 'Evet'ini yollayan sevgili dostum çağırıyor beni. Biri kıpırdıyor. Kolumu mu kaldırdım? Baktım mı? Yoksa çilekli sarı atkım mı ipucu verdi? Duvardan uzaklaştı. Arkamdan geliyor. Orman boyunca ilerliyorum. Her şeyde bir kendinden geçmişlik, bir gece; dalların arasından papağanlar çığlık atıyor. Bütün duyularım diken diken. İtip geçtiğim perdenin dokusundaki sertliği duyuyorum şimdi, soğuk demir parmaklığı, çizik boyasının avcumda. Karanlığın soğuk gelgiti sularını üstüme çarpıyor. Açık havadayız. Gece açılıyor, gezginci pervanelerin boydan boya dolaştığı gece, serüvene yol alan sevgilileri gizleyen gece. Gül kokuları duyuyorum, menekşe kokuları duyuyorum, gözden azıcık uzak kalan kırmızıyı, maviyi. Şimdi çakıllar var ayağımın altında; derken çimen. Evlerin arka pencereleri suçlu ışıklarıyla sendeliyor. Parıldayan ışıklar bütün Londra'yı tedirgin etmiş. Gel, aşkımızın şarkısını söyleyelim - Gelsene, gelsene, gelsene. İşte gövdemin altın uyarısı dipdiri uçan bir yusufçuk gibi şimdi. Cıvıl cıvıl cıvıl. Ezgisi boğazının daracık geçidinde birikmiş bir bülbül gibi şakıyorum. Dalların çatırtısını, parçalanışını, karacaların haykırışını duyuyorum şimdi; sanki ormanın hayvanları hepsi av peşinde, hepsi şahlanıp dikenlere dalıyor. Elime battı, bir tanesi de iyice girdi. Serinlikleri suya konmuş kadife çiçeklerle yapraklar her yanımı yıkıyor, örtüyor, mumyalıyor."

'Neden bakalım yani,"dedi Neville, rafta tıkırdayan saate. Vakit geçiyor, orası öyle. Biz de ihtiyarlıyoruz. Burada, Londra'da, ateşin aydınlattığı bu odada seninle baş başa oturmak, sen orada, ben şuracıkta, hepsi bu işte. Dünya köküne kadar yağmada, çiçeği sökülmüş tepeleriyle dağıldı dağılacak. Perdenin altın ipliği boyunca gidip gelen yalaza bak. Çizdiği yuvarlak meyve kabarmış, sarkıyor. Çizmenin parmağına düşüyor, kırmızı bir çerçeve çekiyor yüzüne - Galiba ateşin yalazı bu, yüzün değil, duvara dayanan şeyler de kitap galiba, şu perde şu da belki bir koltuk. Ama sen gelince her şey değişiyor. Fincanlarla tabaklar değiştiler bu sabah geldiğinde. Gazeteyi bıraktım, 'Bu aşağılık yaşamamız ne kadar iğrenç olsa da' dedim kendi kendime, 'aşkın gözüyle bir anlam kazanıyor, bir görkem yükleniyor kuşkusuz.'

'Kalktım. Kahvaltımı ettim. Bütün bir gün vardı önümüzde; güzel yumuşak, tarafsız bir gün diye Park'tan geçip Embankment'e Strand boyunca St. Pauls' a doğru yürüdük, sonra şemsiye aldığım dükkâna; durmadan konuşuyor, arada bir duruyor, bakıyorduk. Ama bunun sonu gelmeyecek mi? Kendi kendime dedim ki Trafalgar Alanı' ndaki aslanın yanında, bir kere görüldükten sonra hep görülen aslanın yanında - böylece yeniden geçmişimi yokluyorum, dedim, her olayı bir bir, işte bir karaağaç, işte Percival orada yatıyor. Ölünceye kadar, diye ant içtim. Sonra o bildik kuşkuya saplandım. Eline yapıştım.

Bıraktın beni. Istasyona iniş ölüm gibiydi. Üzgündük, orada çöl kayalıklarında gürler gibi esen kof rüzgârla bütün o yüzler girmişti aramıza. Odamda dalgın oturdum. Saat beşte beni aldattığına iyice inanmıştım. Telefonu kaptım, senin boş odanda çınlayan o budala zır, zır, zır sesi yüreğimi yıprattı, derken kapı açıldı, karşımdaydın. En kusursuz buydu buluşmalarımızın. Ama bu buluşmalar, bu ayrılıklar eninde sonunda yıkar bizi.

'Şimdi bu oda her şeyin merkeziymiş gibi geliyor bana, sonsuz geceden kepçeyle çıkarılmış bir öz. Dışardan çizgiler kıvrılıyor, kesişiyor ama çevremizde kalarak, bizi sarmalayarak. Merkezimiz burada. Burada susabilir ya da sesimizi yükseltmeden konuşabiliriz. 'Şuna dikkat ettin mi?"deriz. 'Ya şuna?' Adam dedi ki, üstü kapalı geçti... Kadın durakladı, sezdi galiba. Her neyse, birtakım sesler, gece merdivende bir hıçkırık duydum. Aralarında bir şey kalmadı. Böylelikle, sonsuz incelikte iplikler eğiriyoruz çevremize, ortaya bir sistem çıkarıyoruz. Eflatun'la Shakespeare'in yanı sıra oldukça silik kimseler de içerde, hiçbir önem taşımayan kimseler. Ceketlerinin sol yanına haç takanlardan tiksinirim. Törenden, yastan, titrek, ağlamaklı birinin yanında titrek, ağlamaklı yüzüyle İsa'dan tiksinirim. Gösterişten, kayıtsızlıktan, uzun gece elbiseleri giymiş, mücevher takıştırmış insanların şamdanların ışığında büsbütün göze batışından, yani hep yanlış yere basılan vurgundan da tiksinirim. Ama bir çiti yıkayan serpinti, yassı bir kış tarlasının üstüne düşen gün ışığı, ya da otobüste sepetli bir ihtiyar kadının elleri böğründe oturuşu - bunları yanımızdakine gösteririz. Başkasını dürtükleyip bir şey gösterebilmek öyle derin bir avunmadır ki. Sonra konuşmamak. Düşüncenin karanlık yollarını izlemek, geçmişe girmek, kitapları yoklamak, dalları aralamak ve bir meyveyi bölüvermek. Eline alır, şaşarsın, ben senin gövdenin kolay salınışını kavrayıp rahatlığına, gücüne nasıl şaşıyorsam - pencerelerin kepenklerini nasıl itiyor, ustalaşıyorsun ellerinle. Yazık ki benim kafam sık sık duralıyor, çabuk kesiliyor. Sonuca vardığımda terli, belki de iğrenç oluyorum.

'Yazık! Hindistan'da başımda kolonyal şapkayla at koşturup taraçalı bir eve dönenem. Gemi güvertesinde birbirlerini hortumlarla ıslatan yarı çıplak oğlanlar gibi yuvarlanamam ben, senin gibi. Bu ateşi isterim, bu iskemleyi isterim. Günün koşuşmasından, bunca derdinden sonra, dinlemelerinden, beklemelerinden, kuşkularından sonra yanımda biri otursun isterim. Kavgadan, uzlaşmadan sonra baş başa olmayı ararım - seninle yalnız olmayı, bu kargaşayı düzene sokmayı. Çok düzenliyim aslında. Dünyanın çoraklığına, düzensizliğine, biçimsizliğine karşı koymalıyız, ezilmiş, tüketilmiş kitleler sonsuz bir gridapta. İnsan kâğıt kesecekleriyle roman sayfalarını pütürsüz açmalı, mektup tomarlarını yeşil ipekle bağlamalı, külleri bir faraşla toplamalı. Biçimsizliğin doğurduğu ürküyü sindirmek için elden gelen her şey yapılmalı. Gel, Roma ağırbaşlılığını, Roma erdemini taşıyan yazarları okuyalım, kumlarda kusursuzluğu arayalım. Evet, senin gözlerinin gri ışığı altında, kıpırdayan otlarda ve yaz rüzgârında, ya da oynaşan oğlanların gemi güvertelerinde birbirlerine hor tumla su sıkan çıplak muçoların kahkahasını dinlerken soylu Romalıların erdemine, ağırbaşlılığına yan çizmeyi severim. Demek Louis gibi gönüllü bir arayıcı değilim, kumda kusursuzluk peşinde. Renkler her zaman sayfayı kirletir; bulutlarsa üstünden geçer. Bana kalırsa, şiir de senin konuşan sesindir yalnız. Alcibiades, Ajax, Hector ve Percival da sendirler. Ata binmeyi severlerdi, hayatlarını seve seve ortaya koyarlardı, büyük biniciler de değillerdi üstelik.

Ama sen Ajax da değilsin, Percival da. Senin şu burnunu kırıştırman, şu alnını kaşıman yoktu onlarda. Sen sensin. Bu, birçok şeyin yokluğunu gideriyor bende - çirkinim, yaşlıyım - dünyanın bozukluğu, gençliğin gidişi, Percival'ın ölümü, sonra acı, kin, sayısız kırgınlıklar.

"Ama bir gün kahvaltıdan sonra gelmezsen, bir gün seni bir aynadan belki başkasına bakarken görürsem, telefon boş odanda boyuna çalarsa, o zaman, anlatılmaz bir acıdan sonra, o zaman -çünkü insan yüreğinin çılgınlığına son yok- başka bir sen ararım, başka bir sen bulurum. Bu arada, gel, saatin tıkırtısını bir vuruşta durduralım. Yaklaşsana."

Çeviren: Tomris Uyar

PERİLİ EV

Saat kaçta uyanırsan uyan bir kapı kapanırdı. Oda oda dolaşırlardı, el ele, burada, derken şurada, bir şeyler kaldıra-açа, yoklayarak - hayalet bir çift.

"Burada bırakmıştık," derdi kadın. Erkek eklerdi hemen: "Ah, burada da!" "Üst katda" diyerek mırıldanırdı kadın. Erkek, "Bahçede de" diye fısıldardı. "Aman yavaş," derlerdi birlikte, "yoksa onları uyandırırız."

Bizi uyandırdığınızdan değildi. Yoo hayır. "Onu arıyorlar; perdeyi çekiyorlar" denip geçilebilir, birkaç sayfa daha okunabilirdi. "Şimdi buldular onu," diye bir kesinliğe varıp kalemi sayfanın kıyısında durdurarak. Sonra, okumaktan usanınca, kalkılıp gözle görülebilirdi, ev boş, kapılar ardına kadar açık, yalnızca dem çeken tahta güvercinleriyle çitflikten bir döverin vınıltısı. "Buraya neden girmiştim ki ben? Neydi bulmak istediğim?" Ellerim boştu. "Üst katta mıdır ki?" Elmalar çatıdaydı. Doğru aşağıya yine, bahçede çıt çıkmıyor her zamanki gibi, yalnızca kitap kaymış, çimenlerin arasına yuvarlanmış.

Ama onu konuk odasında bulmuşlardı. Onları gören çıkamazdı ya. Camlar, elmalar yansıtırdı, güller yansıtırdı; camda yaprakların tümü yeşildi. Onlar konuk odasında kımıldasa, elma olsa olsa sarı yanını dönerdi, o kadar. Ama bir an sonra, kapı açıldığında, döşemeye yayılır, duvarlarda asılıdır, tavandan sarkar... Ne? Ellerim boştu. Bir ardıçkuşunun gölgesi geçti halıdan; sessizliğin en derin kuyularından, tahta güvercini, gürültüsünün kabarcıklarını çekti yüzeye. "Güvende, güvende, güvende" diye atardı evin nabzı usulca. "Gömü toprağın altında; oda..." dururdu nabız. Ah, o muydu gömü?

Bir an sonra ışık solmuştu. Dışarda, bahçede mi yoksa? Ama ağaçlar, o gezgin güneş ışınını karanlıkla örttüler. Öyle incelikli, öyle eşsizdi ki, yüzeyin derinlerine çökmüş serinliğiyle ardına düştüğüm o ışın, baştan beri hep camın ardında yanmıştı. Ölüm o camdı; ölüm aramızdaydı; ilkin kadına uğrayarak yıllar önce, evi bırakarak, pencerelerin pensini çakarak; odalar kararmıştı. Erkek bırakıp gitti evi, kadını bıraktı. Kuzeye gitti, doğuya gitti; yıldızların dönüşünü gördü güney göğünde; evin ardına düştü, Büyük Otlak'ın ta diplerine indirilmiş buldu onu. "Güvende, güvende, güvende" diye neşeyle atardı evin nabzı. "Gömü senin."

rüzgâr sokakta kükrüyor, yukarlara doğru. Ağaçlar eğiliyor, yan yatıyorlar. Ay ışınları çılgınca saçılıp savruluyor yağmurda. Ama lambanın ışığı dümdüz vuruyor pencereden. Mum dimdik yanıyor, yan yatmadan. Evi dolanak, pence-

releri açarak, bizi uyandırmamak için fısıldaşarak hayalet çift, sevinçlerini arıyorlar..

'Burada yatmıştık"diyor kadın. Erkek ekliyor, 'Sayısız öpücükler."'Sabah uyanınca", 'Ağaçların arasındaki gümüş."'Üst katta-"'Bahçede-"'Yaz geldiğinde-"'Kışın karda-"Ta uzaklarda kapılar çarpıyor, bir yüreğin atışı gibi usulca tıktıklarla.

Yaklaşıyorlar daha; eşikte kesiliyor. rüzgâr kalıyor, yağmur bir gümüş boşaltıyor camdan aşağı. Bakışlarımız kararıyor; yanı başımızda ayak sesleri duymuyoruz; hayalet pelerinini yayan soylu kadını göremiyoruz. Erkeğin elleri feneri örtüyor. 'Bak, diyor fısıltıyla, 'Kan uykudalar. Dudaklarında aşk."

Eğilerek, gümüş lambalarını üstümüze tutarak, uzun uzun bakıyorlar, derin derin. Uzun uzun sessiz kalıyorlar. rüzgâr dikine esip savruluyor, alev yan yatıyor. Ayın çılgın ışınları döşemeyi tarıyorlar, duvarları da bir an buluşunca, eğilmiş yüzlere renk vuruyorlar; derine dalmış yüzler; uyuyanların ardına düşen, onların gizli sevincini arayan yüzler.

'Güvende, güvende, güvende!"diye atıyor evin yüreği gururla. 'Nice yıl-"diye içini çekiyor erkek, 'Beni buldun yine."'Burada," diye mırıldanıyor kadın, 'uyurken, bahçede okurken; gülerken, çatıda elma yuvarlarken. Burada bırakmıştık gömümüzü-". Üstüme eğilirken ışık gözkapaklarımı kaldırıyor. 'Güvende, güvende, güvende!"diye atıyor evin nabzı çılgınca. Uyanırken haykırıyorum, "Ah sizin gömünüz mü bu? Yürekteki ışık."

Çeviren: Tomris Uyar

FRANZ KAFKA

1883 - 1924, Almanca / Çekoslovakya.

GÜNAH, ACI, ÜMİT, VE GERÇEK YOL ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

1. Gerçek yol yükseğe değil de yerden biraz yukarıya gerilmiş bir ipin üzerinden geçer. Üstünde yürümekten çok tökezletmek için yapılmışa benzer.
2. Bütün insanlara özgü yanılmalar: Sabırsızlık, yöntemle yapılan şeylerin zamanından önce kesilmesi, görünen şeyin görünen bir şekilde sabitleştirilmesidir.
3. İnsanlara özgü iki tane ana günah vardır, bunlardan bütün ötekiler çıkartılabilir: Sabırsızlık ve tembellik. Sabırsızlıktan cennetten kovuldular, tembellikten geri dönmüyorlar. Ama belki sadece bir ana günah vardı: Sabırsızlık. Sabırsızlık yüzünden kovuldular, sabırsızlık yüzünden geri dönmüyorlar.
4. Birçok ölünün gölgesi, bizden geldiği ve daha denizlerimizin tuzlu tadını taşıdığı için ölüler ırmağının sularını yalamakla uğraşıyorlar. Irmak tiksintiyle kabarıp ürperiyor, geriye doğru akmaya başlıyor ve ölüleri gene hayata sürükleyip götürüyor. Onlar mutlu, minnettarlık şarkıları söylüyorlar ve kızgın ırmağı okşuyorlar...
5. Belirli bir noktadan sonra dönüş yoktur. Bu noktaya erişilmelidir.
6. İnsansal evrimin kritik anı sürelidir. Bunun için bütün geçmiştekilere değersiz ve ölümlü diyen devrimci düşünce hareketleri haklıdır, çünkü daha hiçbir şey olmamıştır.
7. Şeytanın en etkili ayartma yollarından biri de savaşa çağırmaktır.
8. Bu kadınlarla yapılan, yatakta biten savaş gibidir.
9. A. çok kibirlidir, anlaşılan hep daha fazla çekici olarak şimdiye dek bilmediği yönlerden gelen şeytana uymaların etkisinde kaldığını hissetiği için, iyilikte çok ilerlediğini sanıyor.
10. Bunun asıl açıklamasıysa büyük bir şeytanın onun içine yerleşmiş olması ve bir sürü küçüğün de büyüğe hizmet için ona doğru gelmeleridir.
11./ 12. Bir elma üzerine görüşlerin ayrımı: Masadaki elmayı görebilmek için zorla boynunu uzatan küçün çocuğun görüşü ve elmayı alıp, içtenlikle

masa arkadaşına uzatan ev sahibinin görüşü.
13. Gerçeğe yaklaşmanın ilk belirtisi ölmek isteğidir. Bu hayat dayanılmaz, bir başkası da erişilmez gibi görünür. Kişi ölmek istemekten utanmaz artık; nefret ettiği eski hücresinden nefret etmesini öğreneceği yeni birine konulmasını rica eder. Oraya götürülürken rastlantıyla Bey'in koridordan geçeceği, mahkûma bakıp, "Bunu gene hapsetmeyin. Benim yanıma gelsin" diyeceği inancının da bir kısmının bunda bir rolü vardır..
14. Bir ovada yürümene karşın ilerlemek isteyip de gerileseydin, ümitsiz bir şey olurdu bu; ama dik, senin aşağıdan görüldüğün kadar dik bir yokuşa tırmandığın için gerilemeler de sadece yerin doğal özellikleri yüzünden olabilir, ümitsizliğe düşmemen gerekir.
15. Sonbahardaki bir yol gibi: Tertemiz süpürülür süpürülmez gene kuru yapraklarla örtülüyor.
16. Bir kafes, bir kuş aramaya çıktı.
17. Şimdiye dek hiç burada bulunmamıştım: Soluk daha başka çıkıyor, güneşin yanında ondan daha çok göz alıcı bir yıldız parlıyor.
18. Bâbil kulesini üstüne çıkmadan yapmak mümkün olsaydı, kurulmasına izin verilirdi.
19. Şeytanın kendisinden sırlarını saklayabileceğini söylemesine inanma.
20. Leoparlar tapınağa saldırıyorlar ve kurban testilerini içip bitiriyorlar; bu daima tekrarlanıyor; sonunda bunu daha önce hesaplıyorlar ve bu seremoninin bir bölümü oluyor.
21. Elin taşı tuttuğu kadar sıkı. Ama el onu sadece daha uzağa atabilmek için sıkı tutar. Ama yol o uzaklığa da gider.
22. Sen ödevsin. Hiçbir yerde öğrenci değil.
23. Gerçek düşmandan sınırsız cesaret dolar içine.
24. Üstünde durduğun yerin iki ayağının kapladığından büyük olamayacağı mutluluğunu kavramak.
25. Dünyaya sığınmaktan başka nasıl sevinebiliriz!
26. Saklanılacak yerler sayısızdır, kurtuluş yalnız bir tanedir, ama kurtuluş olanakları gene saklanılacak yerler kadar çoktur. Bir erek vardır, ama yol yoktur, yol dediğimiz kararsızlıktır.
27. Olumsuzu yapmak bize zor verilmektedir daha, olumluysa çoktan verilmiştir.
28. Kötülüğü bir kere kabullendikten sonra o artık kendine inanılmasını istemez.
29. Sana kötülüğü kabul ettiren gizli fikirler, senin kendinin değil, kötülüğünkilerdir.
Hayvan zorla efendisinden kırbacı alıyor, efendi olmak için kendi kendini kırbaçlıyor ve bunun efendisinin kırbacına atılan yeni bir düğümün uyandırdığı bir hayal olduğunu bilmiyor.
30. İyilik belirli bir anlamda çekici değildir.
31. Kendine hâkim olma durumuna erişmeye çalışmıyorum. Kendine hâkim olmak demek: Tinsel varlığımın sonsuz ışımasının rasgele bir yerini etkilemek istemektir. Çevreme böyle çemberler çekmem gerekirse, ben de bunu çaba sarf etmeden daha iyi bir şekilde yalnız dev bütünlüğe şaşkınlık ve hayranlıkla bakarak yaparım ve bu bakışın çelişim yardımıyla (econtrario) bana verdiği gücü kendime saklarım.

32. Kargalar bir tek karganın gökyüzünü tahrip edebileceğini ileri sürüyorlar. Şüphesiz, gökyüzüne karşı hiçbir savları olamaz kargaların, çünkü gökyüzleri: Kargaların güçlerinin yetmediği yerler demektir.
33. Dinleri uğruna ölenler gövdeyi küçük görmüyorlar, onu çarmıhta yükselttiriyorlar. Bu yönde düşmanlarıyla aynı düşüncedeler.
34. Onun yorgunluğu gladyatörün savaştan sonraki yorgunluğuna benzer, işi bu memur odasının bir köşesini beyaza badanalamaktır.
35. Bir sahip olmak yoktur, yalnız varolmak, son nefese, boğulmaya erişmek isteyen bir varolmak vardır..
36. Eskiden soruma niçin hiç cevap alamadığımı anlayamıyordum, bugün sorabilmeye nasıl inandığımı anlamıyorum. Ama hiç inanmıyordum, yalnız soruyordum.
37. Belki bir şeye sahip olduğu, ama varolmadığı savına verdiği karşılık, yalnız titreme ve yürek çarpıntısıydı..
38. Birisi bengilik yolunda ne kadar kolay ilerlediğine şaşıyordu; bu yolda yokuş aşağı koşuyordu o çünkü..
39. a. Şeytana taksitle ödeme yapamaz kişi- gene de durmadan buna kalkışıyor. Büyük İskender'in gençliğinde savaş alanında gösterdiği başarılara, yetiştirdiği, kurduğu kusursuz orduya, içinde duyduğu dünyayı değiştirebilecek güçlere karşın Çanakkale Boğazı'nda kalacağı ve hiçbir zaman karşıya geçemeyeceği düşünülebilirdi, korkudan, kararsızlıktan, iradesizlikten değil, ağırlığı yüzünden.
39. b. Yol sonsuzdur ne biraz kısaltılabilir, ne de bir şey eklenebilir, gene de herkes küçük kolunu onun ucuna ekliyor. 'Elbette daha bu bir kolluk yolu da gideceksin, unutulmayacak."
40. Yalnız zaman anlayışımız yüzünden 'kıyamet günü'nü böyle adlandırıyoruz, aslında o özel mahkemelerin yaptığı bir yargılama yoludur.
41. Dünyanın oransızlığı neyse ki sayısal gibi görünüyor.
42. Nefret ve kin dolu başı önüne eğmek.
43. Av köpekleri daha avluda oynuyorlar, ama yırtıcı hayvanlar şimdi her ne kadar ormanlarda dolaşıyorlarsa da ellerinden kaçmıyorlar.
44. Bu dünya için kendini gülünç bir şekilde harcadın.
45. Ne kadar çok at koşarsan, o kadar çabuk olur -imkânsız olan kayanın temelden sökülüp koparılması değil de, kayışların kopması ve böylece hoş, eğlenceli bir yolculuk.
46. 'Olmak" sözcüğü Almancada iki anlama gelir: Var olmak ve O'nun olmak.
47. Kral ya da kral kuryesi arasında bir seçim yapmaları istendi. Çocuklar gibi hepsi kurye olmak istediler. Onun için bir sürü kurye var, dünyada koşup duruyor, hiç kral olmadığı için birbirlerine artık anlamsızlaşmış haberleri bildiriyorlar. Seve seve sefil hayatlarına son verirlerdi, ama bağlılık yemini yüzünden buna cesaret edemiyorlar.
48. İlerlemeye inanmak, bir ilerlemenin olduğuna inanmak demek değildir. Bir inanç olmazdı bu.
49. A. bir virtüöz, gökyüzü de onun doğrulayıcısıdır.
50. Kişi içindeki yıkılmaz bir şeye sürekli olarak güvenmeden yaşayamaz, hem bu yıkılmaz olan hem de güven hep saklı kalabilirler. Bu saklı kalmayı anlatma yollarından biri de kişisel bir Tanrıya duyulan inançtır..

51. Yılanın aracılığıyla anlaşıldı: Kötülük insanı baştan çıkartabilir, ama insan olamaz.
52. Dünyayla arandaki savaşta dünyaya yardım et.
53. Kimseyi dolandıramayız, dünyanın yengisini de.

Çeviren. Ender Erenel

GECELEYİN

Gömülmek geceye. Bazen düşüncelere dalmak için baş eğilir ya işte öyle, düpedüz gömülmüş olmak geceye. Çepçevre insanlar uyumaktadır. Ufak bir oyunculuk, masum bir kendini aldatış, sanki evlerde uyumaktadırlar, sağlam yataklarda, sağlam çatılar altında, döşekler üzerinde boylu boyunca uzanmış ya da büzülmüş, çarşaflar içinde yorganlar altında, gerçekte bir araya gelmişlerdir, o bir vakitler ve sonraları olduğu gibi çöl bir yerde, açıkta bir konak sayılamayacak kadar insanlar, bir önder, bir kavim, soğuk bir gök altında, soğuk topraklar üzerinde, önce ayakta, şimdi savrulmuş yerlere, alınlar kollar üzerine bastırılmış, yüzler yere doğru, sakin sakin soluyarak. Ve sen uyanık durursun, nöbetçilerden birisin, yanı başındaki çalı çırpı yığınından yanan bir odun parçasını sallayarak sana en yakınını bulursun. Neden uyanıksın? Birinin uyumaması gerekiyor işte. Birinin olması lazım.

KENT ARMASI

Babil kulesinin yapımında ilkin bütün işler oldukça bir düzen içinde yürüyordu, hatta belki olurundan büyük bir düzendi bu, yol göstericiler, tercümanlar, işçi barınakları, bağlantı yolları üzerinde olurundan çok durulmuştu, sanki yüzyıllar sürecek bir iş vardı ortada. Hatta o zamanlar sürüp giden bir kanıya göre, bu işte ne kadar ağır davranılsa gene azdı; ama bu kanıyı da asla pek aşırılığa vardırmamak ve kulenin temellerini atmaktan ürkmemek gerekiyordu. Yani şöyle bir gerekçeden kalkılıyordu bu konuda: Önemli olan, göğe kadar uzanacak bir kule yapmak düşüncesiydi. Bu düşünce yanında bütün üst tarafı ikinci planda kalıyordu. Eh, bir kez bu düşünce büyüklüğü içerisinde kavranıldı mı, bir daha kaybolmazdı ortadan, insanlar dünya yüzünde var oldukça, kulenin inşasını sonlandırmak için de güçlü bir istek sürdürürdü varlığını. Ama işte bu bakımdan gelecek hesabına tasalanmamak gerekiyordu; tersine, insanlığın bilgi dağarcığı kabarıp duruyordu boyuna, mimarlık sanatı gelişmeleri kaydetmişti ve daha da gelişecekti; bizim bir yılda çıkardığımız bir iş, yüzyıl sonra belki altı ayda yapılacaktı, üstelik daha iyi, daha dayanıklı. O halde şimdiden bütün gücünü bu iş için seferber edip didinmek neye? Kulenin bir kuşaklık süre içinde inşa edilme umudu olur da, ancak o zaman bir anlam taşırdı bu. Böyle bir şey de dünyada beklenemezdi. Hatta olur ki, bundan sonra gelecek ilk kuşak, daha mükemmel bilgileriyle kendinden önceki kuşağın işçiliğini kötü bulacak ve yeni baştan inşa etmek için yapılanları yıkacaktı. Işte bu türlü düşünceler insanın elini kolunu bağlıyor, bu yüzden de kuleden çok, işçi kentinin inşasına çalışıyordu. Ülkenin çeşitli bölgelerinden gelen her topluluk, en güzel siteyi kendisi almak istiyor, dolayısıyla en kanlı çarpışmalara kadar varan kavgalar baş gösteriyordu. Bu kavgalar da bir türlü sona ermez olmuş artık, bu da baştakilerin eline yeni bir gerekçe vermişti: Yeteri kadar üzerine düşülemeyişi de kulenin pek ağır yapılmasını hatta en iyisi inşaatı genel bir barışın gerçekleştirilmesinden sonraya bırakmayı gerektiriyordu. Ne var ki yalnız savaşmakla da geçirilmiyor zaman, aralarda kentin güzelleştirilmesine de çalışıyor, ama bu da tabii kıskançlıklara ve yeni savaşlara yol açıyor. Böylece ilk kuşak gelip geçmiş, ama arkadan gelen kuşakların hiçbiri de birincisinden başka türlü olmamıştı; yapı ustalığı gittikçe artmış, ama onunla birlikte savaş tutkusu da büyümüştü. Üstelik daha ikinci ve üçüncü kuşak, göğü fethedecek kule inşasının saçmalığını anlamıştı; ama işte o kadar birbirlerine bağlanmış-

lardı ki, kenti de bırakıp gidemiyorlardı. Efsane olsun, şarkı türkü olsun, bu kentin bağrından kopmuş ne varsa, hepsi de bakıcıların geleceğini haber verdiği bir günün özlemiyle dolu; o gün gelince, kent, dev bir yumruk tarafından kısa aralarla birbirini izleyen beş vuruşta tuzla buz edilecek. Kentin armasındaki yumruk resmi de işte bu yüzden.

KISA HAYVAN MASALI

"Of" dedi fare, "dünya da gün gün daralıyor. İlkin bir genişti ki, korktum, koştum ilerlere, nihayet uzakta sağlı sollu duvarlar görünce dünyalar benim oldu. Ama bu uzun duvarlar da bir çabuk birbirlerine doğru yürüyor ki, en son odadayım işte, orada, köşede de kapan duruyor, gide gide kısılacağım kapana" - "Sen de öyleyse yönünü değiştir" dedi kedi ve fareyi yedi.

YOLA ÇIKIŞ

Atımı ahırdan alıp gelmesini buyurdum. Uşağım ne dediğimi anlamadı. Kendim gittim, atımı eyerleyip bindim üzerine. Uzaktan bir boru sesi işitip bu nedir diye sordum. Uşağın bir şeyden haberi yoktu ve bir şey de işitmemişti. Kapıda beni durdurup sordu: "Bey nereye gidiyor?" "Bilmem". dedim, "buradan uzağa işte, buradan uzağa, hep uzağa buradan, ancak böylelikle hedefime ulaşabilirim." "Demek hedefini biliyorsun?" diye sordu uşağım. "Evet," diye cevapladım, "söyledim ya. Buradan uzağa, bu işte hedefim."

KARI KOCA

İşlerin genel durumu bir kötü ki, kimi, bürodan vakit ayırabilirsem örnek çantasını bizzat yükleniyor, müşterileri kendim dolaşıyorum. Bu arada hanidir niyet ettim, N.ye uğrayacağım bir yol; eskiden aramızda sürekli bir ticari ilişki vardı, ama son yılda bu ilişki adeta çözüldü, bilmiyordum neden. Hem bu türlü aksaklıklar için ortada gerçekten nedenler bulunması gerekmez; bugünün değişken koşulları içinde çok zaman bir hiç, o andaki bir ruh durumu kesin bir rol oynar bu konuda; ama aynı şekilde bir hiç, bir söz her şeyi yine düzene sokabilir. Ne var ki işte N.ye ulaşabilmek biraz çapraşık bir iş; yaşlı bir adam, son zamanlar hastalıkla başı pek dertte, işleri hâla elinde bulunduruyorsa da, bizzat mağazaya geldiği pek yok artık; bu yüzden, kendisiyle konuşulmak istendi mi, kalkıp evine gitmek gerekiyor, böyle bir iş ziyaretini de seve seve bugünden yarına erteliyor insan.

Ama dün akşam saat altıdan sonra ne olursa olsun yola düştüm; şüphesiz ziyaret saati geçmişti artık, ama nasılsa bu işin görgü kuralları açısından değil, ticari açıdan görülmesi gerekiyordu. Şansım varmış; N.'yi evde buldum. On odada söylediklerine göre demincek karısıyla bir gezintiden dönmüş ve şimdi de hasta, yatakta yatan oğlunun odasında bulunuyormuş. Buyrun, siz de gidin, dendiyse de ilkin duraksadım, ama sonra bu baş belası ziyaretten bir an önce kurtulmak isteği baskın çıktı, olduğum gibi, paltoyla, şapkayla ve elimde çantayla hizmetçinin ardına düştüm, karanlık bir odadan geçip donukça aydınlatılmış bir başkasına geldik; içerde ufak bir topluluk vardı.

Bir içgüdüyle olacak, gözüm ilkin, benim pek çok iyi tanıdığım, bir bakıma rakibim olan bir satış ajanına düştü. Demek benden önce merdivenleri çıkıp gelmişti buraya tilki. Hastanın yatağının hemen yanı başına bir doktor gibi kurulmuştu; düğmeleri çözük, kabarık güzel paltosuyla yüce dağları ben yarattımcasına oturuyordu. Bir arsız ki o kadar olur; hasta da Allah bilir buna benzerbir şeyler geçiriyordu aklından, ateşten biraz kızarmış yanaklarla yatakta yatıyor, ara sıra Ajan'a doğru bakıyordu. Hani genç denemezdi artık bu oğul, ben yaşta biriydi; hastalık dolayısıyla biraz bakımsız bir top sakalı vardı. Uzun boylu, geniş omuzlu, ama sinsi sinsi sürüp giden rahatsızlığı yüzünden şaşılacak ölçüde kötülemiş, kamburu çıkmış, haline bir güvensizlik gelmiş, ihtiyar N. odaya girdiği gibi üzerinde kürkü öylece duruyor, oğluna doğru bir şeyler mırıldanıyordu. Ufak tefek, narin, ama son derece hareketli karısı -ger-

çi bu hareketliliği yalnızca adamla ilgiliydi, biz başkalarını gördüğü yoktu pek- kocasının üzerinden kürkü çıkarmaya uğraşıyordu; boyları birbirinden farklı olduğu için de biraz güç bir işti bu, ama en sonunda başarıldı. Asıl güçlük belki de bir başka yerdeydi: N. pek sabırsızdı, ellerini sabırsızlıkla sağa sola gezdirerek oturacak bir koltuk aranıyordu; onu da yine kadın, kürk çıkarıldıktan sonra hemen getirip altına sürdü kocasının, sonra adeta altında kaybolduğu kürkü alarak dışarı çıkardı.
Nihayet dedik ki, işte vakit geldi; daha doğrusu vaktin geldiği falan yoktu ve böyle bir yerde asla da gelmeyecekti galiba; eğer bu durumda bir teşebbüste bulunmayı istiyorsam, hemen bunun yapılması gerekti; çünkü öyle hissediyordum ki, bir iş konuşması için şu andaki şartlar zaman geçtikçe iyileşmeyecek, daha da kötüleşecekti; anlaşılan Ajan'ın niyetlenmiş olduğu gibi buraya postu sermek de bana göre değildi; hem sonra onu şuncacık umursamayı düşünmüyordum, bu yüzden hemen meramımı atlatmaya koyuldum. Oysa fark ettiğime göre, N. tam o sırada oğluyla biraz şöyle konuşup heyecanlandım mı -bu da pek çabuk olur, bu hasta odasında eskisinden de çabuk oldu- ayağa kalkar, konuşurken bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başlarım. İnsanın kendi bürosunda olunca iyi güzel, gelgelelim yabancı bir evde biraz tatsız kaçıyor. Ama işte tutamamıştım kendimi, hele alışık olduğum sigaradan da uzak kalınca. Eh, herkesin kötü alışkanlıkları var, hatta benimkiler Ajan'ınkilerin yanında hiç kalır. Sözgelişi satış memurunun dizi üzerinde tuttuğu ve orada ağır ağır sağa sola oynattığı şapkasını kimi ansızın, birdenbire başına geçirmesine ne demeli; gerçi hemen, sanki bir yanlışlık olmuş gibi çıkarıyor yine, ama olsun bir an başında tutmuş oluyor ya, sonra bunu da zaman zaman boyuna tekrarlıyor. Böyle bir davranış da doğrusu yakışıksız bir şey. Beni rahatsız ettiği yok, ben odada boyuna geziniyorum, aklım fikrim kendi işimde, onu gördüğüm yok, ama öyleleri olabilir ki, bu şapka marifeti çileden çıkarabilir onları. Gerçi ben heyecandan yalnız böyle bir aksaklığa değil, esasen hiç kimseye aldırmıyorum; hani olup bitenin farkındayımdır, ama konuşmamı bitirmedikçe ya da bayağı itirazlar işitmedikçe, adeta görmezlikten geliyorum bunları. Sözgelişi şimdi de N.'nin beni pek dinleyecek halde olmadığını fark etmiştim; elleri koltuğun yanlıklarında, rahatsız, sağa sola dönüp duruyordu; gözlerini kaldırmıyor bana doğru, anlamsız bakışlarla bir şeyler arayarak boşluğa bakıyordu. Yüzü de o kadar ilgisizdi ki, sanki sözlerimden hiçbir seda, hatta benim oradaki varlığıma ilişkin hiçbir duygu ona kadar sokulamıyordu. Beni pek de umutlu kılmayan bütün bu hastaca davranışı görmesine görüyor, ama öyleyken sanki sözlerimle, yaptığım karlı tekliflerimle -hani verdiğim tavizlerden, kimsenin benden istemediği tavizlerden kendim bile ürkmüştüm- her şeyi eninde sonunda bir dengeye sokacağıma hala imkan görür gibi konuşmaktan geri kalmıyordum. Satış memurunun -şöyle bir gözüme çarpmıştı- şapkasını nihayet kendi haline bırakıp kollarını göğsünün üzerinde kavuşturması da bir bakıma memnun etmişti beni. Bunun keyfiyle, ikinci derecede önemli bir kimse olarak görüp o ana kadar kendisini ihmal ettiğim oğul, yatakta birdenbire yarı doğrulup da yumruğuyla tehdit ederek beni susturmasaydı, belki daha uzun bir zaman konuşmamı sürdürecektim. Oğul herhalde bir şey söylecek, bir şey gösterecek de olmuş, ama gücü yetmemişti. Ben ilkin bütün bunları bir hezeyana verdim, ama hemen sonra gözlerim N.'ye ilişiverince daha iyi anladım durumu.

N. açık, camsı, kapandı kapanacak patlak gözlerle oturuyor, sanki biri ensesinden tutuyor ya da ensesine vuruyor gibi öne doğru eğilmiş titriyordu; alt dudağı, hatta apaçık gözüken diş etleriyle bütün alt çenesi başıboş sarkmıştı, bütün yüzü sanki dağılıp dökülmüştü; güçlükle de olsa nefes alıyordu henüz, ama derken halasa ermiş gibi geriye, koltuğun arkalığına yıkıldı, gözlerini yumdu; büyük bir zahmet ifadesi, bir an dolaştı yüzünde, sonra tamam. Hemen fırladım yanına, cansız sarkan, soğuk elini içim ürpererek yakaladım, nabız falan kalmamıştı. Eh, demek bitmişti işi. N'olacak yaşlı bir adam. Hepimizin de ölümü bu kadar kolay olsun. Gelgelelim ne kadar da çok şey vardı şimdi yapılacak! Ama en başta o saat yapılması gereken şey neydi? Yardım için çevreme bakındım; ne var ki, oğul yorganı başına çekmişti, ha bire hıçkırdığı duyuluyordu; Ajan ise, bir kurbağa gibi soğuk, N.'nin iki adım karşısındaki sandelyesinda çivilenmiş gibi oturuyordu; görünüşe bakılırsa, olup bitecekleri beklemeden başka bir şey yapmamaya kararlıydı; yani ben, bir ben kalıyordum geriye bir şey yapacak ve hemen de yapılacakların en gücünü yapmam, kadına katlanabileceği bir şekilde, yani dünyada var olmayan bir tarzda ölüm haberini iletmem gerekiyordu. Kadının da bitişik odadan gayretli, sürüklenir adımlarını işitmeye başlamıştım bile. Derken -hala sokak kıyafetiyleydi, üstünü değiştirmeye vakit bulamamıştı- sobada adamakıllı ısıttığı bir gecelikle çıkageldi, geceliği kocasına giydirecekti. Bizi o kadar sessiz bulunca: "Uyudu ha!" dedi gülümseyip başını sallayarak. Ve demin benim tiksine çekine tuttuğum aynı eli elinin içine aldı, ufak bir karı koca oyunu oynar gibi öptü, bunun üzerine -biz diğer üç kişi nasıl da bakakalmıştık!- N. kımıldadı, sesli sesli esnedi, karısının elinden geceliği giydi, haddinden fazla uzun gezinti sırasında kendini pek yorduğu için/ karısının müşfik sitemlerini öfkeli-alaylı bir yüzle sesini çıkarmadan dinledi ve uyuyakalmasını bize başka türlü açıklamak için, ne tuhaf, can sıkıntısı gibi bir şeylerden söz etti. Sonra başka bir odaya geçerken üşütmesin diye şimdilik oğlunun yattığı yatağa girdi; o saat kadının getirip oğulun ayakları yanına koyduğu iki yastık üzerine başı yerleştirildi. Daha önce olup bitenlerden sonra, ben bundan bir gariplik görmedim. Derken N. akşam gazetesini istedi ve misafirleri hiç umursamaksızın gazeteyi önüne tuttu, ama henüz okumuyor, sadece orasına burasına bakıyor, arada da bize yaptığımız tekliflerle ilgili olarak şaşılacak bir ticari keskin görüşle pek can sıkıcı sözler söylüyor, bir yandan da boştaki eliyle boyuna yadsıyan hareketler yapıyor ve dilini şapırdatarak bizim davranışımızdan ileri gelen ağızdaki kötü lezzeti ima ediyordu. Ajan derken kendini tutamayarak bazı yersiz sözler söyledi; herhalde öyle kaba sabalığına rağmen olup bitenlerden sonra herhangi bir denge sağlanması gerektiğini hissediyordu, ama şüphesiz onun yaptığı tarzda da bu dengenin sağlanması hepsinden daha az mümkündü. Ben bu durumda hemen veda edip ayrıldım; Ajan'a nerdeyse minnettardım, o orda olmasa o anda çekip gitmeye karar verecek gücü kendimde bulamazdım.

Ön odada Bayan N. ile karşılaştım. Zavallı halini görünce biraz annemi hatırlatıyor dedim kendi kendime. Kadının sesini çıkarmadığını fark edince ekledim: "Ne denirse densin, mucizeler yaratabilen bir kadındı. Bizim kırıp döktüklerimizi, o tekrar düzeltirdi. Daha çocukken kaybettim onu." Bile bile aşırı derecede yavaş ve açık konuşmuştum, çünkü öyle sanıyordum ki, yaşlı kadıncağız ağır işitiyordu. Ama demek sağırmış, çünkü bir girişe lüzum görmeden sordu: "Kocamın durumu?" Veda sırasındaki üç beş sözden de hani çıkardığı-

ma göre, beni Ajan'la karıştırıyordu, yoksa bana daha bir yakınlık gösterecekti, buna emindim. Derken merdivenlerden indim aşağı. İniş önceki çıkıştan daha güçtü ve çıkışın kendisi de üstelik kolay olmamıştı. Of, ne kadar çok başarısızlıkla sonuçlanmış iş ziyaretleri vardı ve hepsinde de yükü taşımaya devam etmek gerekiyordu.

EVİN BEYİ'NİN TASASI

Kimileri Odradek'in İslavcadan geldiğini söylüyor, dolayısıyla sözcüğün anlamını bu yönden açıklamaya çalışıyor. Başkaları da bunun Almancadan çıktığı, İslavca'dan sadece etkilendiği görüşünde. Her iki çözümleyişte de bir kesinlik bulunmadığından, hiçbirinin de doğru olmadığı sonucuna varmak herhalde haksızlık olmaz; kaldı ki, bu açıklamalardan hiçbirinde sözcüğe bir anlam kazandırdığı yok.

Tabii Odradek adında bir varlık gerçekten olmasa, kimse kalkıp da bu türlü araştırmalarla uğraşmazdı. İlkin sanılır ki, yıldız şeklinde düz bir iplik makarasıdır. Ve gerçektende üzerine iplik sarılmış gibi; ne var ki bunlar, çeşitli cins ve renkte, kopuk, eski düğümlerle tutturulmuş, ama bir kısmı da arapsaçı gibi dolaşık iplik parçaları olabilir ancak. Ama sadece bir makara değil; yıldızın orta yerinden bir çapraz çubukçuk çıkmakta ve sonra bir dik açıyla bir ikincisi buna eklenmektedir. Bir tarafta bu son çubukçuk, öbür tarafta yıldızın köşelerinden biri yardımıyla, makara sanki iki ayak üzerinde dikilebiliyor. Hani sanılabilirdi ki, bu nesne eskiden uygun bir biçim taşıyormuş da şimdi kırılıp parçalanmış; ama hiç de öyle görünmüyor, en azından bunun için bir işaret yok ortada, bunu gösterecek bir parçalanmışlık ya da bir kırık yeri bir yerinde fark edilmiyor; tümüyle saçma bir şeymiş gibi görünüyor, ama kendine özgü bir bütünlüğü var. Olağanüstü bir çeviklikte olup yakalanamadığı için bu konuda daha fazla bir şey söylemek imkansız.

Bazen tavan arasında, bazen merdivenlerde, bazen koridorlarda, bazen de sofada oyalanıyor. Kimi zaman da aylarca görünmüyor ortalıkta; ama bu ara herhalde başka evlere taşınmış oluyor; ama derken mutlaka yine dönüyor bizim eve. Ara sıra kapıdan çıkıp da onu aşağıda merdiven korkuluğuna yaslanmış görünce, onunla konuşmak hevesine kapılıyor insan. Tabii güç sorular yöneltilmiyor ona, tersine -küçücüklüğü buna sevk ediyor insanı- bir çocuk gibi davranılıyor: "Adın ne bakalım?" diye soruluyor. "Odradek" diye cevap veriyor. "Peki nerede oturuyorsun?" "Belli bir yerim yok" diyor ve gülmeye başlıyor; ama sanki ciğerlerden gelmeyen bir gülüş bu sadece; hani dökülmüş yapraklardaki hışırtıyı andırıyor. Böylece yarenlik bitmiş oluyor çok vakit. Hem bu cevapları olsun insan her vakit olamıyor; çokluk, görünümündeki tahta yapılışına uyan bir suskunluk içinde uzun bir süre kalıyor öyle.

Sonu ne olacak diye boş yere soruyorum kendime. Ölebilir mi hani? Ölen

her şeyin daha önceden bir çeşit amacı, bir çeşit etkinliği olmuş, bunlara sürtüne sürtüne yıpranmıştır, ama Odradek'te yok böyle bir şey. Yani ilerde bir gün çocuklarımın ve torunlarımın ayaklarının önü sıra, ardından iplikleri sürükleyerek, teker meker merdivenleri yuvarlanacak mı aşağı? Şüphesiz kimseye bir zararı yok; ama bir de beni gömebileceği aklıma geldi mi adeta fena oluyorum.

Çeviren: Ender Erenel

William Carlos Williams ve iki oğlu

WILLIAM CARLOS WILLIAMS

1883 - 1963, A.B.D

PATERSON

V. Kitap
1. Bölüm'den

Yaşlılıkta
us
fırlatıp atar
isyanla
kartalı
sarp kayalığından

- alnın açısında
ya da en azından
hatırlatır ona düşündüğünde
unuttuklarını

- hatırla,

gizli gizli
bir sürecik, kayıp giden bir süre-
bir tanıma gülümsemesiyle..

Erkendir...
türküsü serçenin
yeniden uyandırıyor dünyasını
Paterson'un
- kayaları ve dereleri
narindir nedeni
uzun kış uykularıdır

Mart'ta-
kayalar
yalın kayalar
konuşur!

- bulutlu bir sabahtır.
Pencereden bakar adam
kuşların durduğunu görür yerinde-
Kehanet değil! HİÇ kehanet değil!
İşin doğrusu bu!

- ilk aşamada,
Lorca'nın *Don Perlimplin'in Aşkı,*
genç kız
henüz çocuk yaştadır
tutup götürür yaşlı güveyiyi
olanca saflığıyla
adamın düşüşüne-
-oyunun sonunda (azgın bir küçük orospucuktur kız, ama şaşılacak birşey yoktur bunda - bugün biz gençliğini tüketmiş kadınlarla evleniyoruz, Juliet 13, Beatrice 9 yaşındaydı Dante onu ilk gördüğünde).

Takım taklavatıyla Aşk, düğün gecesinin çok yönlü sapkınlığı yaşayıp gider kızın usunda tek düşüncesi atılmamaktır toplantılardan, ahlaksal bir gösteriş olarak, varsa eğer

Ahlak

açığa vurulur genelevlerle
daha iyi de açığa vurulamaz hem
bir bakire tarafından bile, değer biçilmiştir kanına,
bekaretine!
acıtıcı bir eylem
bağlanıp kalmaksa buna
ucuzlatıyor onu:
At gitsin onu! (Yapmıştır bunu kız)

Tek boynuzlu at
ak bir boynuzu olan hayvan
yıkıp döker çevresini
rat da da dat!
yıldızlar arasında yüzsüz
çağrılıyor
kendi kıyımına

Çeviren: Güven Turan

HALİL CİBRAN

1883 - 1931, Lübnan / A.B.D

DELİ

Nasıl deli olduğumu soruyorsunuz. Şöyle oldu: Bir gün, Tanrıların doğmasından çok önce, derin bir uykudan uyandım, bütün maskelerimin çalınmış olduğunu gördüm -yedi ayrı hayatımda benimseyip kullandığım yedi maskemin,- kalabalık sokaklarda, maskesiz, çılgınlar gibi bağıra bağıra koştum, 'Hırsızlar, hırsızlar, lanet olası hırsızlar."

Kadın erkek herkes güldü bana, bazıları da korkup evlerine kaçtı.

Pazar yerine vardığımda, damda duran bir genç haykırdı, 'Delidir o." Onu görmek için yukarıya baktım; güneş çıplak yüzümü öptü ilk kez. Evet, ilk kez güneş benim çıplak yüzümü öptü ve ruhum güneş için aşkla tutuştu, maskelerimi hiç istemiyordum artık. Kendimden geçmiş gibi bağırdım, 'Şükürler, şükürler olsun maskelerimi çalan hırsızlara."

İşte böyle deli oldum.

Deliliğimde, hem özgürlük hem de güvenlik buldum; yalnızlığın verdiği özgürlük ve anlaşılmak korkusuna karşı güvenlik, çünkü bizi anlayanlar içimizdeki bir şeyi tutsak ederler.

Ama güvenliğimle fazla gururlanmayayım. Bir hırsız bile hapisteyken başka bir hırsıza karşı güvenlik içindedir.

DOSTUM

Dostum, göründüğüm gibi değilim. Görünüş sadece giydiğim bir elbisedir - senin sorgularından beni, benim kayıtsızlığımdan seni koruyan, özenle örülmüş bir elbise.

Benim içimdeki "ben", dostum, sessizlik evinde oturur, sonsuzluğa dek kalacak orada, duyulmaz, erişilmez.

Ne söylediklerime inanmanı, ne de yaptıklarıma güvenmeni isterim - çünkü sözlerim senin aklından geçenlerin dile getirilmesinden, yaptıklarımsa umutlarının eylemleştirilmesinden başka bir şey değildir.

'Rüzgâr doğuya doğru esiyor" dediğin zaman, 'Evet, doğuya esiyor" derim; çünkü düşüncelerimin rüzgârda değil, deniz üzerinde dolaştığını bilesin istemem.

Denizlerde gezen düşüncelerimi anlayamazsın, zaten anlamanı da istemem. Bırak denizimle baş başa kalayım.

Senin için gündüz olduğu zaman, dostum, benim için gecedir; böyle olsa da ben yeşil tepelere değerek oynayan öğle vaktini, vadiden süzülen mor gölgeleri anlatırım; çünkü sen ne karanlığımın türkülerini duyabilir, ne de yıldızlara çarpan kanatlarımı görebilirsin - görmemenden, duymamandan hoşnudum ben. Bırak, gecemle baş başa kalayım.

Sen Cennetine yükselirken ben Cehennemime inerim -o zaman bile bu aşılmaz uçurumun ötesinden bana seslenirsin, "Arkadaşım, yoldaşım" ben de sana seslenirim, "Yoldaşım, arkadaşım"- çünkü Cehennemimi görmeni istemem. Alevler görüşünü yakacak, duman burnuna dolacaktı. Senin gelmeni istemeyecek kadar çok severim Cehennemimi. Bırak, Cehennemimle baş başa kalayım.

Sen Gerçeği, Güzelliği, Doğruluğu seversin; ben de sen hoşnut olasın diye bunları sevmenin yerinde ve iyi olduğunu söylerim. Ama içimden senin sevgine gülerim. Gene de gülüşümü göresin istemem. Bırak, kahkahalarımla baş başa kalayım.

Dostum, sen iyi, ihtiyatlı, akıllısın; hayır, sen eksiksizsin - ben de seninle ölçülü ve düşünerek konuşurum. Oysa ben deliyim. Ama gizliyorum deliliğimi. Bırak, deliliğimle baş başa kalayım.

Dostum, sen benim dostum değilsin, ama ben bunu sana nasıl anlatacağım? Benim yolum senin yolun değil, gene de birlikte yürüyoruz, el ele.

UYURGEZERLER

Doğduğum memlekette uykularında yürüyen bir kadın ve kızı vardı.

Bir gece, sessizlik dünyayı sardığı zaman, kadın ve kızı, yürürlerken, uykuda, tül tül sislerle örtülmüş bahçelerinde karşılaştılar.

Anne konuştu, dedi ki: 'Nihayet, nihayet, düşmanım! Gençliğimi harap eden - hayatını benimkinin yıkıntıları üzerinde kuran! Keşke seni öldürebilseydim!"

Kızı konuştu, dedi ki: 'Ey iğrenç kadın, ihtiyar ve bencil! Özgür benliğimle benim arama giren! Hayatımı kendi solgun hayatının bir yankısı haline getirmek isteyen! Keşke ölmüş olsaydın!"

Tam o anda bir horoz öttü, iki kadın da birdenbire uyandılar. Anne yavaşça fısıldadı: 'Sen misin canım?" Ve kızı yavaşça cevap verdi: 'Evet anneciğim."

SAVAŞ

Bir gece sarayda şölen vardı, adamın biri gelip prensin önünde yere kapandı, bütün davetliler ona bakıyorlardı; adamın bir gözünün çıkmış olduğunu, boş göz oyuğunun kanadığını gördüler. Prens onu sorguya çekti, 'Ne oldu, başına neler geldi?" Adam cevap verdi, 'Prensim, mesleğim hırsızlıktır, bu gece ay yok diye sarrafın dükkânını soymaya gittim, pencereden içeri tırmanırken yanlışlıkla dokumacının dükkânına girmişim, karanlıkta dokuma tezgahına çarptım, gözümün biri çıktı. Şimdi, prensim, dokumacının cezası verilsin adalet istiyorum."

Bunun üzerine prens dokumacıyı çağırttı, dokumacı geldi ve gözlerinden birinin oyulmasına karar verildi.

'Prensim" dedi dokumacı, 'kararınız adildir. Doğru, bir gözümün oyulması gerek. Ve, ne yazık! Dokuduğum kumaşın iki ucunu da görebilmem için iki tane göze ihtiyacım var. Ama bir komşum var, kundura tamircisi, onun da iki gözü var, oysa onun sanatına iki göz gerekli değil."

Böylece prens kundura tamircisini çağırttı. O da geldi. Kundura tamircisinin iki gözünden birini oydular.

Adalet doyurulmuş oldu.

TİLKİ

Tilkinin biri, gün doğarken gölgesine baktı: "Öğlene bir deve yiyeceğim bugün" dedi. Ve bütün sabah deve arayarak dolaştı durdu. Öğle vakti gölgesini bir kez daha görünce, dedi ki: "Fare de olsa yeter bana."

HIRS

Üç adam bir meyhane masasında buluştular. Biri dokumacı, öbürü marangoz, üçüncüsü de çiftçi idi.

Dokumacı, "Bugün, en iyi pamukludan bir kefen sattım, iki altına. İstediğimiz kadar şarap içelim" dedi.

"Ben de" dedi marangoz, "en pahalı tabutumu sattım. Şarapla birlikte kocaman bir kızarmış et yiyelim."

"Ben sadece bir mezar kazdım" dedi çiftçi, "ama müşterim iki misli para ödedi. ballı çörekler de gelsin."

Bütün akşam boyunca meyhane harıl harıl işledi. Üç arkadaş sık sık şarap, et ve çörek istediler. Çok neşeliydiler .

Hancı ellerini ovuşturarak karısına gülümsedi, çünkü konukları bol bol para harcıyorlardı.

Meyhaneden çıkarlarken ay yükselmişti. Yol boyunca bağırıp şarkı söyleyerek yürüdüler.

Meyhaneci ve karısı kapıda durup arkalarından baktılar.

"Ah!" dedi karısı, "bu centilmenler! Bu denli eliaçık ve tasasız! Her gün böyle şans getirselerdi bize, oğlumuzun meyhaneci olup bu kadar didinmesine lüzum kalmazdı. Onu okutabilirdik ve bir rahip olurdu."

ÖTEKİ DİL

Doğduğumdan üç gün sonra, ipek beşiğimde yatıp, şaşkın bir umutsuzlukla çevremdeki yeni dünyaya gözlerimi dikmişken, annem sütanneme, "Çocuğum ne yapıyor?" dedi.

Sütanne cevap verdi, "İyidir, madam, üç kere karnını doyurdum; küçücük olmasına rağmen bu kadar neşeli bir bebek görmedim şimdiye dek."

Küskündüm; bağırdım, "Doğru değil, anne; yatağım sert, emdiğim süt acı geliyor ağzıma, memenin burnuma dolan kokusu kötü, çok bahtsızım."

Ama annem anlamadı, ne de sütannem; çünkü konuştuğum dil içinden geldiğim dünyanındı.

Doğduğumun yirmibirinci gününde, vaftiz edilirken rahip anneme, "Gerçekten mutluluk duymalısınız, madam; çocuğunuz Hıristiyan doğduğu için" dedi.

Şaşırmıştım, - rahibe dedim ki, "Öyleyse Cennetteki anneniz çok kederli olmalı, çünkü siz Hıristiyan doğmadınız."

Ama rahip de dilimi anlamadı.

Yedi ay sonra, bir gün falcının biri bana baktı, anneme, "Oğlunuz bir devlet adamı ve insanların önderi olacak" dedi.

Ama ben haykırdım, - "Yanlış bu kehanet; bir müzisyen olacağım ben, başka bir şey değil."

Ama o yaşta bile dilim anlaşılmıyordu - büyüktü hayretim.

Üç ve otuz yıldan sonra - bu süre içinde annem, sütanne ve rahip hep öldüler, (Tanrının gölgesi ruhlarının üzerinden eksik olmasın) falcı hâlâ yaşıyor. Dün tapınağın kapısında onunla karşılaştım; konuşurken bir ara, "Büyük bir müzisyen olacağınızı her zaman bilmişimdir. Çocukluğunuzda bile kehanette bulundum, geleceğinizi önceden haber verdim" dedi.

İnandım ona - çünkü ben de artık öteki dünyanın dilini unutmuştum.

NAR

Vaktiyle bir narın yüreğinde yaşarken, tohumlardan birinin şöyle söylediğini işittim, "İlerde bir ağaç olacağım, rüzgar dallarımda türkü söyleyecek, güneş yapraklarımda dans edecek, bütün mevsimler boyunca kuvvetli ve güzel kalacağım."

Bir başka tohum diyordu ki, "Senin kadar gençken, benim de böyle görüşlerim vardı; ama şimdi meseleleri ölçüp biçebildiğim için bütün umutlarımın boş olduğunu görmekteyim."

Bir üçüncüsü de söze karıştı, "Kendimizde öyle büyük gelecekler vaat eden hiçbir şey göremiyorum."

Bir dördüncüsü dedi ki, "Daha büyük bir gelecek olmasa hayatımız ne kadar gülünç olurdu!"

Beşinci tohum dedi ki, "Niçin ne olacağımızın tartışmasını yapıyoruz, ne olduğumuzun bile farkında değilken."

Bir altıncısı cevap verdi, "Ne isek öyle olmaya devam edeceğiz."

Yedinci tohum şunları söyledi, "Her şeyin ne olacağı öyle bir durulukla beliriyor ki kafamda, ama toparlayıp kelimelere dökemiyorum."

Ondan sonra sekizinci tohum konuştu - sonra dokuzuncusu - sonra onuncusu - sonra birçoğu - hepsi hep birden konuşana kadar gitti bu, öyle ki gürültüden seslerini ayıramadım.

Böylece ben de hemen o gün bir ayvanın yüreğine taşındım. Orada tohumlar çok az ve neredeyse hiç sesleri çıkmıyor.

GÖZ

Bir gün Göz, 'Bu vadilerin ötesinde mavi sislere bürünmüş bir dağ görüyorum. Ne güzel değil mi?" dedi.

Kulak dinledi, bir süre iyice dinledikten sonra, 'Hani dağ nerde? Duymuyorum" dedi.

Sonra el, 'Boşuna dokunmaya ya da yoklamaya uğraşıyorum, daha bir dağa raslamadım" diye konuştu.

Burun, 'Dağ falan yok, kokusunu alamadım" dedi.

Bunun üzerine Göz arkasını döndü, öbürleri hep birlikte onun bu garip kuruntusundan söz etmeye başladılar. 'Gözün bir şeysi var bugünlerde" dediler.

İKİ BİLGİN

Bir zaman ler eski Afkar kentinde, birbirlerinin bilgilerini nefretle küçümseyen iki bilge kişi başardı. Çünkü biri inanır, öbürü Tanrıların varlığını yadsırdı..

Bir gün ikisi pazar yerinde karşılaştılar, çömezlerinin ortasında, Tanrıların varlığı ya da yokluğunu iler sürüp tartışmaya başladılar. Saatlerce süren çatışmadan sonra ayrıldılar.

O akşam Tanrılara inanmayan tapınağa gitti, geçmişinde doğru yoldan saptığı için özür dileyerek Tanrıların önünde eğildi.

Aynı saatte Tanrıları yüksek tutan öteki bilge kişi bütün kutsal kitaplarını yaktı. Çünkü artık inançsız biri olmuştu.

Çevirenler: Azize Özgüven - Cemal Özgüven

EZRA POUND

1885 - 1972, ABD

KANTO I

Ve indik sonra gemiye,
Burun verdik yarılan sulara, Tanrısal denize, ve
Direk çektik, yelken açtık, esmer gemide,
Yükleyip koyunlarımızı, gövdelerimizi de
Ağlamaktan yorgun düşmüş, kıça verdik rüzgârı,
Çekti götürdü bizi koca karınlı yelkenler,
Kirke'nin işi bu, Tanrıçanın, hotozu süslü.
Yele verdik yekeyi, çöktük sonra orta yerine geminin,
Yürüdük denizi, gerip yelkenleri, düşene dek gün
Gömüldü güneş uykusuna, kapladı gölgeler Okeanos'u,
Geldik sonra sınırına, çok derin denizlerin,
Kimmerlerin ülkesine ve insan dolu kentlere
Bürünmüş sise, sık dokulu ve hiç delinmemiş
Işıltısı ile güneşin,
Çekmemiş yıldızlarını, ne de gökten bakan
En esmer gece kaplamamış, yitik insanları.
Geriye aktı durdu Okeanos ve sonra geldik biz
Kirke'nin dediği o yere.
Perimedes ve Eurylokhos burada katıldı törene,
Ve çekip kılıcımı kalçamdan
Çukur kazdım eni boyu bir arşın
Ve sundu adağını her birimiz ölüsüne,
Bal, tatlı şarap, ak unla karılmış su.
Yakardım sonra göçük ölülerin adına;
Ithaka'daki gibi, en iyisini kurbanlık boğaların
Ve daha bir yığın şeyi, koyduk ölü ateşine,
Bir koyun da Teiresias'a başı sürünün ve kara.

Boşandı kara kan çukura,
Boşalıp ruhlar Erebos'tan, kokuşmuş ölüleri taze gelinlerin,
Delikanlıların ve dölü bol ihtiyarların,
Gözyaşlarıyla daha yeni lekelenmiş ruhlar, körpe kızlar,
Daha bir sürü adam, tunç başları ile örslenmiş mızrakların,
Savaş artıkları, bitkin hâlâ kolları,
Sardılar çevremi, bağırıp çığlık çığlığa,
Solmuş yüzüm, daha çok kurban istediler adamlarımdan;
Sürüler dolusu kurban kesmiş, öldürmüşler kuzuları tunç bıçaklarla,
Güzel kokular dökmüşler, yakarmışlardı Tanrılara,
Güçlü Hades'e, övülen Persephoneia'ya;
Sıyırdım kınından dar kılıcımı,
Durdum o zaman uzak tutmaya azılı kısır ölümü,
Duyana dek Teiresias'ı,
Elpenor geldi önce, dostumuz Elpenor,
Gömülmemiş, serilip kaldığında sonsuz toprakta,
Gövdesini bırakmıştık Kirke'nin evinde,
Ağlanmamış, kefenlenmemiş bir yığın iş güç yüzünden.
Acınası ruh. Bağırarak hızlı hızlı dedim ki sonra:
'Elpenor, sen nasıl geldin bu karanlık kıyıya?'
'Yürüyerek mi? Geçerek denizleri?'
Ve o da ağır ağır dedi ki:
'Kötü kader ve bol şarap. Uyudum Kirke'nin ocağında.
'İnerken korkuluksuz uzun merdiveni,
'Düştüm payandaya,
'Ense kökümü parçaladım, aradı ruh Avernus'u.
"Ama sen ey kral, unutma, gömülmemiş, ardından ağlanmamış beni,
'Yığ silâhlarımı, deniz kıyısında olsun mezarım ve yazılsın:
'Kara bahtlı bir adam, sürüp gelecek adı
'Ve sapla dostlarla birlikte çektiğim küreği.'

Ve Antikleia geldi, çok çektirdiğim, sonra Thebaili Teiresias
Taşıyarak altın asasını, bilen beni ve o konuştu önce:
'Gene mi? Bir ikinci kez? Neden, yıldızı kötü adam,
'Geliyorsun yüz yüze güneşsiz ölümle, bu mutsuz yere?
'Çekil çukurun başından, bırak bana kanlı içkimi,
"Anlatayım sana geleceği."
Ve bir adım geri çekildim,
Ve o güç alıp kandan, dedi ki, Odysseus,
'Dönecek, kin dolu Neptune'yi yarıp, aşarak karanlık denizleri.
'Yitirecek bütün arkadaşlarını." Sonra Antikleia geldi.
Yat huzur içinde Divus, Andreas Divus, sözünü ettiğim,
Officina Wecheli'de, 1538, geçmez Homeros'ta.
Ve yelken açtı, sirenleri geçip yürüdü gitti.

Kirke'ye kadar.
Venerandam,
Giritlilerin dilinde, altın taçlı Aphrodite,
Cypri munimenta sortita est, şen, orichalchi, altından
kuşağı ve göğüs bağı, sen ey gözkapakları sürmeli olan,
Argiciada'nın altın dalını taşıyan. Böylece:

Çeviren: İlhan Berk - Güven Turan

KANTO II

Boşver yahu, Robert Browning,
ancak bir tek 'Sordello' vardır.
Bir tek Sordello, o da benim Sordello'm mu?
Lo sordels si fo di Mantovana.
So-şu denizde anaforlandı.
Uçurumun dibinde beyaz köpüklü halkalarda fok oyunlar.
Islak kafalı, Lir kızı,
Picasso gözlü
Kara, kürkten başlık altında, Okyanus'un çevik kızı;
Ve dalga kıyı oyuklarında koşar:
'Eleanor,.....ve.....!'
Ve zavallı Homer, yarasa gibi kör,
Dinle, kulak ver yükselişine denizin, mırıltılarına ihtiyarların:
'Bırakın onu gemilere dönsün,
Yunanlı yüzlerin yanına
ki bıraksın kötülük yakamızı,
Kötülük, daha bir kötülük ve hep ilenç çocuklarımızın üstüne,
Geliyor işte o, evet, bir Tanrıça gibi geliyor o
Ve yüzü bir Tanrı yüzü
ve sesi Shoeney'in kızlarının sesi,
Ve acı son ardı sıra geliyor,
Bırakın gemilere dönsün,
Yanına Yunanlı seslerin'.
Kıyının yanındaki, Tyro,
Deniz Tanrısı bükümlü kolları,
Suyun çevik sinirleri, sımsıkı tutup yakalıyor onu
Ve dalganın bozmavi camı örtüyor onları,
Suyun saydam mavisi, soğuk çalkantı, yapışkan örtü.
Dingin güneşle tavlanmış kumluk,
Kanatlarını geriyor martılar.

bir şeyler gagalıyorlar açılmış tüyleri arasında;
Yıkanmaya geliyor yağmur kuşları,
büküp kanatlarını,
Ve açıp ıslak kanatlarını ince güneşe tutuyorlar,
Ve Scios yakınlarında,
Naksos geçidinin solunda,
O koca gemi biçimli kaya,
yosun bürümüş kıyılarını,
Ve sığlıkta şarap kırmızısı bir ışın
ve göz kamaştıran güneşte birden bir teneke parıltısı.
Scios'a yanaştı gemi,
kaynak suyu istedi adamlar,
Kayaları saran su birikintisinin yanında yeni şarapla ağır bir oğlan,
'Naksos'a mı? Peki, götürelim seni Naksos'a,
Hadi gel delikanlı'. 'O tarafta değil!'
'Yo, Nakos bu tarafta'.
Ve ben dedim ki : 'Bizim gemi dosdoğru gidiyor'.
Ve İtalya'dan kaçan bir eski suçlu
tekmeleyip halatların üstüne attı beni,
(Toskana'da adam öldürmekten aranıyordu)
Ve yirmisi birden bana düşman,
Birkaç kuruşluk bir köle parası için gözleri dönmüş.
Ve onu Scios'tan çıkardılar

Ve yolundan...
Ve oğlan geldi, gene, elinde ağla,
Ve geminin burnundan şöyle baktı,
ve doğuya doğru ve Naksos geçidine doğru.
Başladı Tanrının oyunu sonra, oyunu Tanrının :
ve gömüldü sulara ne varsa gemide,
Dolandı sarmaşıklar küreklere, Kral Pantheus,
ve üzümler ki deniz köpüğü çekirdekleri,
Ve güverte deliklerinde sarmaşıklar.
Evet, ben, Acoetes, durdum orda,
ve durdu yanımda Tanrı,
Geminin omurgasında parçalanıyor su,
Kırılıyor deniz puruvadan öte,
ve suyun izleri kıçına çıkıyor geminin,
Ve bir zamanlar topların durduğu yerde, şimdi asma kütükleri,
Ve asma sürgünleri halatların yerinde,
ıskarmozlarda asma yaprakları,
Ağır asma dalları küreklere sarılmış,
Ve yokluktan çıkan, bir soluk,
ateşli bir soluk ayak bileklerimde,

Camda gölgelere benzer hayvanlar,
yokluğun üstünde tüylü bir kuyruk.
Vaşak mırıltısı ve hayvanların fundalık kokusu,
eskiden katran kokusu olan yerde,
Koklayışları ve o yumuşak pençe sesleri hayvanların,
tüy sürtünüyor derisine dizimin,
Hışırtısı havada sallanan sazların,
aether'de kuru şekiller,
Ve gemi tersanede bir tekne gibi,
bir öküz gibi çengelde sallanan,
Kaburgaları çıkmış yer yer,
çengelde üzüm salkımı,
uçuşuyor boş havada
Cansız hava geriliyor,
panterlerin gevşek rahatlığı,
Leoparlar deliklerin yanındaki asma filizlerini kokluyor,
Öndeki mandalın yanında diz çökmüş panterler,
Ve deniz yöremizde mavi derin,
al yeşil gölgelerde,
Ve Lyaeus : 'Bundan böyle, Acoetes, benim tapınaklarım,
Korkmayacak kölelikten,
Korkmayacak ormanın kendisinden,
Güvenliğinde vaşakların,
üzüm yediriyorum leoparlarıma,
Tütsüm olibanum,
benim onuruma büyüyor asmalar'.
Kabarık deniz düşmüş şimdi dünün zincirlerinde,
Kara burnu bir yunusun
eskiden Lycabs'ın olduğu yerde,
Balık pulları kürekçilerin sırtında.
ve ben tapınıyorum.
Göreceğimi gördüm.
Çocuğu getirdiklerinde dedim ki :
'Bir Tanrı girmiş içine onun,
ama hangi Tanrı bilmem'.
Ve tekmeleyip halatların üstüne attılar beni.
Göreceğimi gördüm :
Medon'un yüzü yassı bir balık yüzü gibi,
Kolları kısalıp yüzgeç olmuş. Ve sen, Pantheus,
Sen de dinlemiştin 'Tiresias'ı, Cadmus'u da ve
yoksa bahtın bırakıp gidecek seni,
Balık pulları kasıklarında,
vaşak mırıltısı denizin göbeğinde...
Ve daha ilerki bir yılda,

şarap kırmızısı yosunların içinde ölgün,
Ve kayanın üstüne eğilsen,
dalga rengi altında mercan yüz,
Gül solukluğu devinen su altında,
Ileuthyeria, deniz kıyılarının dilber Dafne'si,
Ağaç dallarına dönüşüyor yüzücünün kolları,
Kim bilir hangi yıl,
hangi triton sürüsünden kaçarken,
Dümdüz kaşlar, bir tam görünüyor, bir yarı görünüyor,
şimdi fildişi derinliğinde.
So-şu döne döne denizi dövdü, So-şu da,
uzun Ay'ı bir sopa gibi kullanarak...
Suyun çevik kıpırdanışı,
Poseidon'un sinirleri,
Kara mavi ve saydamlık, bir cam dalga Tyro'yu aşan,
Yapışkan örtü, kımıltı,
dalga zincirlerinin parlak yuvarlanışı,
Sonra suskun su,
suskun boz kumlarda,
Deniz kuşları, kıvrık kanatlarını açarak,
sular sıçratarak kaya boşluklarında, kum boşluklarında
dalga yarıklarında yarı kum yığınlarının;
Güneşe karşı gelgit oyuklarında camsı göz kırpması dalganın
ölgünlüğü Hesperus'un,
Yeşil doruğu dalganın,
dalga, rengi üzümün diri eti.
Yakından zeytin yeşili,
uzaktan, kaygan kayanın duman yeşili,
Balık atmacasının alabalık pembesi kanatları
boz gölgeler düşüyor suya,
Ve tek gözlü kocaman bir kaz gibi kule,
zeytin korusundan vinç gibi ağıyor,
Ve Tanrıların Proteus'u azarladığını duyduk biz
zeytin ağaçlarının altında saman kokusu içinde,
Ve kurbağalar Tanrılara karşı ötüyordu
yarı aydınlıkta.
Ve...

Çevirenler: Yurdanur Salman - İlhan Berk

VELIMIR HLEBNIKOV

1885 - 1921, Rusya / SSCB

REDDEDİŞ

Yıldızlara bakmak uzun uzun
Bir ölüm hükmü imzalamaktan
Çok daha hoş gelir bana.
Ve çok daha hoş gelir
Çiçeklerin sesini dinlemek
"İşte Hlebnikov!" diye mırıldanan sesini
Bahçede dolaşırken
Çok daha hoş gelir evet
Beni öldürmek isteyenleri öldüren
Tüfekleri görmekten.
Niçin hiçbir zaman
Yönetici olamayacağımı
Anladınız mı şimdi!

BİR KERE DAHA

Bir kere daha, bir kere daha ben
Sizler için
Bir yıldızım.
Kayığına yanlış rota
Çizmeye görsün denizci
Yıldızı hesaba katmayıp:
Kayalar ve sığ kumlar üzerinde.
Ve sizler de bana gelirken
Yanlış bir rota vermeye görün yüreğinize
Parçalanır gidersiniz
Ve kayalar
Alay eder sizinle
Günün birinde nasıl
Benimle alay ettinizse.

BESİLİ GÜVERCİN

Güvercinin ılık nefesiydi içtiğiniz
Sonra kahkahalarla "küstah" dediniz ona.
Boyalı dudaklarınıza geçirdiği gagası ve ürperen kanadıyla
O güvercindi de siz dişi güvercin miydiniz? Belki!
Sarı asmalar geçiyordu vücudun üzerinden
Bir şafak üçgeni gibi,
Örttüler denizlerin sabahsal aynasını
Alacakaranlığı taşıyan kaşlarıyla.
Çarların türküsü kadar aşağı düştüler.
Bu fosforlu samanın ardından,
Altın mevsimlerin havası gibi,
Tepenin eteğine doğru koyverişleri kendilerini
Tanıdık bir ürperiş getiriyordu.
Ve güvercinin kırmızı pençeleri
Daldı saçlarınızın içine.
Ekimde üşügen yuvaya döndüğü vakit
Gözden düşmüş olduğunu gördü güvercin.

TÜRKÜ

Hey aslanlarım yiğit dostlarım,
Akıl aramayın bizim kafada işte!
Atlamışım Pugaçev'in arabasına
Dört nala dolaşıyorum Moskova'da.
Adalet diye haykırdıysak
Kürklere gömülüp herifler
Caka satsın diye mi haykırdık!
Ve düşmanın pis kanı
Bu kadar ucuza akıtıldıysa
Mücevherler parıldasın diye akıtılmadı
Tüccar karılarının parmaklarında.
Bu güzel gecede dostlarım
Boşunadır diş gıcırdatmak boşuna.
Ver elini Don ver elini Volga, deyip
Türkülere gömüleceğim kayığımda
Ve bir hamlede önüme katacağım
Gurup vaktini de ufukları da.
Dostlarımdan gayrı ardımdan gelen
Beni izleyen olur mu acaba?

Çeviren: Atilla Tokatlı

D. H. LAWRENCE

1885 - 1930, İngiltere

MIRIAM'A SON SÖZLER

Seninki huysuz bir acı,
  Oysa benim de yüzüm kara;
Sevgin köklüydü, eksizdi senin,
Benimki güneşe doğru büyüyen
  Tutkusuydu çiçeğin.

Beni araştırıp tanıyacak güçteydin,
  Tomurcuklarımı bir bir açacak;
Çektin uykulardan aldın ruhumu,
Acıyı duyar ettin-
  O zaman tökezledim

Koyun koyuna seni sevemedim,
  Sevmeyi isteseydim de,
Öpüştük, belki de öpüşmemeliydik.
Boyun eğdin, kendimizi son bir denedik,
  Beceremedik.

Sen yalnız dayandın, böylece
  Çökerttin usta direncimi.
Okşamamla titremedi hiç tenin;
Bu yüzden gereken son ince acıyı da
  Sana çektiremedim.

Güzelsin, alımlısın
Ama donuk ve tutuksun etinde;
İçine işleyebilseydim eğer
O dikenli acının olanca şiddetiyle,
Işıyan bir ağ çıkardı belki

Renkli bir pencere gibi; tenini
Yakıp geçti en güzel ateş,
Kurtardı çürümekten, arıtıp
Kutsadı onu yeni bir duyarlıkla.
Ama kim alır şimdi seni yeniden?

Kim yakıp kurtarabilir seni
Etinin ölümünden, çürümesinden?
Artık söndüğüne göre benim de içimin ateşi,
Hangi erkek eğilir sürüp çıkarmak için
Etinde haykıran çarmıhı şimdi?

Sessiz, nerdeyse güzel bir şey yüzün,
Baktıkça utanıyorum,
Seni bütün yalımların içinden
Kurtarıp çıkaracak kadar
Amansız olmalıydım.

Çeviren: Cevat Çapan

KENTLERDE

Kentlerde
artık mevsim bile yok
şehirde mevsim hep benzindir ya da mazottur
motoryağı, egzoz dumanı.

Yoğun bir bataklığın üstünde gazlar
nasıl birikirse, zehirli, otomobil gazları
yoğun birikiyor kentlerde.

Eski Roma'da, kalabalık sokaklarda
koşamazdı tekerlekler, arsız arabalar,
Yalnızca adımları, adımları
insanların
ve tahtırevanların sakin rahvanı.

Minos'ta, Mykene'de
bütün arslan kapılı kentlerde
ölüler gezinirdi havada, duraksayarak
duraksayarak yeryüzünün gölgesinde
ve eğilerek eski ocağa.

Londra'da, New York'ta, Paris'te
patlak kentlerde
ölüler adımlar ağır ağır çamurlu havayı
gaz bataklığını
ağır ağır, yüreklerimize basa basa yorgun
yorgun

Çeviren: Oruç Aruoba

D. H. Lawrence

HELDA DOOLITTLE

1886 - 1961, A.B.D

KUM ZAMBAĞI

I

Yabancı ot, yosun ot,
kökler dolanmış kumda,
kum zambağı, kırılgan çiçek,
bir taç yaprağın tıpkı bir deniz kabuğu
kırık
ve bir gölge düşürüyor
ince bir dalcık şeklinde.

Şanslı şey,
kokulu ve dalayıcı,
kaskatı mür-tomurcuğu,
kâfuru-çiçeği,
tatlı ve tuz - sen yelsin
burun deliklerimizde.

II

Müren balıkçıları
sırılsıklam mı bırakır seni geçerken?
Kökleriniz rengini
kumdan mı çekip çıkartır?
Altın mı koymuşlar altınıza-
altın perçinler?

Kum zambağı dizileri
dalgalar üzerinde,
maviye boyanmışsınız,
boyanmışsınız taptaze bir pruva gibi
tuz otlar arasında lekelenmiş.

Çeviren: Güven Turan

BA IA'DA

Düşünmüş olmalıyım
bir düşte getirmiş olduğunu
sevimli, tehlikeli bu şeyleri,
büyük bir sepete yığılmış orkideler,
tıpkı söylediği gibi (bir düşte)
ben gönderdim sana bunları,
mavi damarlarını
boynunun öpüşsüz bırakan.

Neden ellerin
(benimkileri hiç tutmamış olan)
ellerin görüyorum da
kayıyor orkideler üzerinde
dikkatle,
ellerin, kırıldı kırılacak, emin kaldırmaya
yumuşacık bir şekilde, kırılgan çiçekleri -
ah, ah, nasıldı o, nasıl bir şeydi

Hiç göndermedin (düşünde)
o biçimi,.o kokuyu,
ne ağır, ne iç gıcıklayıcı,
ama tehlikeli -tehlikeli-
orkidelerin, büyük bir sepete yığılı
ve altlarında katlanmış ışıltılı bir kâğıt
bazı sözcükler:

Çiçeğe gönderilmiş çiçek;
ak eller için, daha az ak,
çiçek yaprakları daha az güzel,

ya da

Sevgiliden sevgiliye, ne öpüş,
ne dokunuş, ama sonsuza dek sadece bu.

Çeviren: Güven Turan

HERMANN BROCH

1886-1951, Avusturya

'VERGILIUS'UN ÖLÜMÜ'NDEN

Adriyatik Denizinin hafif, neredeyse belli belirsiz bir ters rüzgârla kabarmış, çelik mavisi ve yumuşak dalgaları, imparatorluk filosu Kalabriya kıyılarının ağırdan yaklaşan alçak tepelerini solunda bırakarak, Brundisium Limanı'na dümen kırdığında, gemilerden yana köpüklenmişti; ve şimdi, denizin güneşli, ama ölümün bunca çağrışımlarıyla dolu yalnızlığı, yerini insandan kaynaklanan çabaların huzurlu sevincine bırakırken, şimdi insanların ve onların yoksul yaşamlarının yakınlığı nedeniyle parıltısını hafiften yitirmiş akıntılar, bazıları filo gibi limana yönelen, bazıları da limandan çıkmış türlü tekneyle dolarken, kahverengi yelkenleriyle balıkçı kayıkları, akşamın bereketine açılmak üzere, beyaz köpüklerin okşadığı kıyılar boyunca uzanan sayısız köyün ve başkaca yerleşme alanının küçük balıkçı barınaklarından ayrılırken, şimdi su, neredeyse ayna gibi dümdüz oluvermişti; gökyüzü, sedef renkli bir istiridye kabuğu gibi bu suların üzerine açılmıştı, akşam basıyordu ve rüzgâr yaşamın ezgilerini, bir çekiç vuruşunu ya da çağrıyı topraktan suya kanatlandırdığında, ocaklardaki odun ateşinin kokusu da birlikte geliyordu.

Birbirlerini uzayıp giden dümen suyundan izleyen yüksek bordalı yedi tekneden yalnızca iki gemi savaş filosundandı; daha ağır ve heybetli görünen, on sıra, on iki sıra kürekli öteki beş tekne, Augustus'un saltanatına yakışan; görkemli bir yapı üslubundaydı ve bunların arasında en gösterişlisi, bronz kakmalı pruvasıyla küpeşte altındaki ağızlarında halka taşıyan aslan kafaları altın parıltıları saçan, çarmıkları rengârenk flamalarla süslenmiş olanı, erguvan rengi yelkenlerinin altında imparatorun çadırını, bir görkem ve büyüklük simgesi gibi taşımaktaydı. Ama onun hemen arkasından gelen gemide Aeneis'in ozanı vardı ve ölümün işareti, ozanın alnına yazılmıştı.

Deniz tutması karşısında eli kolu bağlı, bu hastalığın her an başlaması tehlikesinden kaynaklanan sürekli gerilimin pençesinde, gün boyunca yerinden kımıldamaya cesaret edememişti; ama geminin orta bölümünde onun için yapılmış yatağa bağlı olmasına karşın, şimdi kendini ya da daha doğrusu yıllardır artık benim demeye dilinin güç vardığı bedenini ve bu bedendeki yaşamı, sa-

kin kıyı bölgesine ulaştıklarında her yanını dalgalar halinde kaplamış olan o tatlı gevşekliği, ancak şimdi yakalamaya, tadına varmaya çalışan bir anımsama eylemiymiş gibi duyumsuyordu ve eğer iyileştirici güçteki deniz havasına karşın yeniden başlayan acı verici öksürükler, akşamları yükselen ateşin yol açtığı bitkinlik, yine akşamları gelen korkular olmasa, içinde dalgalanan bu sakin ve sakinleştirici yorgunluk, belki de eksiksiz bir mutluluğa dönüşebilecekti. Şimdi ise o, Aeneis'in ozanı Publius Vergilius Maro, eski berraklığını yitirmiş bilinciyle, güçsüzlüğünden ötürü neredeyse utanç duyarak ve böyle bir yazgıya neredeyse dargın, öylece uzanmış yatıyordu ve bakışlarını, gökyüzü istiridyesinin sedef rengi kenarlarına dikmişti: Neden boyun eğmişti Augustus'un ısrarlarına? Neden ayrılmıştı Atina'dan? Şimdi bitmişti işte; Homeros'un kutsal ve aydınlık cennetinin Aeneis'in bitirilmesini sevecenlikle kolaylaştıracağı umudu, yitirilmişti; bu bitişin ardından açılması öngörülen o yeni, uçsuz bucaksız çevrene ilişkin tüm beklentiler yıkılmıştı; Platon'un kentinde sanattan uzak, şiirden arınmış, felsefeye ve bilime adanmış bir yaşam sürdürme umudu, sonra İyonya topraklarına bir daha ayak basma umudu yitirilmişti; ve ah, hepsinden önemlisi, bilginin yaratacağı mucizeye ve bilginin yardımıyla şifa bulmaya yönelik umutlar da yitirilmişti. Neden vazgeçmişti bütün bunlardan? Gönüllü olarak mı? Hayır! Yaşamın o yadsınılması olanaksız güçlerinin bir buyruğu gibiydi; yazgının buyruğundaki o güçler ki, asla tümüyle yitip gitmezlerdi; kimi zaman yeraltına, görünmeyen, duyulmayan bir dünyaya dalsalar bile, insanoğlunun asla kaçamayacağı, hep boyun eğmek zorunda olduğu güçlerin yarattığı, çözümlenmesi olanaksız bir korkutma niteliğiyle, varlıklarını hep korurlardı; bu, yazgıydı. Vergilius, kendini hep onun akışına bırakmıştı ve şimdi yazgısı, onu sona doğru sürüklüyordu. Ama yaşama biçimi, hep böyle olmamış mıydı? Hiç başka türlü yaşamış mıydı? Gökyüzünün sedef istiridyesi, özgür ve sakin deniz, dağların şarkıları, kendi yüreğinin acılı şarkısı, Tanrıdan gelen flüt ezgileri; bütün bunlar gözünde, yeryüzünü saran gökkubbe gibi, sonsuzluğa götürmek üzere onu neredeyse kucaklamaya hazır bir görüntüden başkaca bir anlam taşımış mıydı? Doğuştan toprağın adamıydı, yeryüzü yaşamının dinginliğini seven biri; toprağa bağlı bir toplumda sürdürülecek, yalın, güvenli bir yaşamın uygun düşeceği bir insan; kökeni gereği yerleşip kalmasına izin verilmiş, dahası yerleşmeye zorlanmış biri ve karşı konulmaz bir yazgının buyruğu uyarınca, ne kendini yurdundan özgür kılabilmiş ama ne de yurdunda kalabilmiş biri; bu yazgı onu ötelere, toplumun dışına sürüklemiş, insan kalabalığında düşünülebilecek en çıplak, en kötü, en vahşi yalnızlığın ortasına fırlatıp atmıştı, onu kökeninin yalınlığından koparmış, uçsuz bucaksızlığa, alanı giderek büyüyen bir çeşitliliğe doğru kovalamıştı ve böylece büyüyen, sınırsızlığa uzanan, yalnızca gerçek yaşamla arasındaki uzaklık olmuştu, çünkü evet, yalnızca bu uzaklıktı büyüyen: Vergilius, hep tarlalarının sınırlarında gezinmiş, hep yaşamının sınır boylarında kalmıştı; huzur nedir bilmeyen bir insan; ölümden kaçan, ölümü arayan, yapıt vermek isteyen, yapıttan kaçan; bir âşık, ama yine de kaçan bir av, gerek iç dünyasının, gerekse dış dünyanın tutkuları arasında yolunu yitirmiş, kendi yaşamına yalnızca konuk olabilmiş biri. Ve bugün, tüm güçlerinin neredeyse sonunda, kaçışın ve arayışın son durağında, tam savaşımını bitirmiş ve ayrılmaya hazırken, bu hazır oluşun savaşımını vermiş ve son yalnızlığı da üstlenmeye, iç dünyasında bu yalnızlığa uzanan yola ayak basmaya hazır olduğu anda, yazgı tüm güçle-

riyle onu bir kez daha geçirmiş, yalınlığı, kökeni, iç dünyayı yasaklamış, dönüş yolunu saptırmış, bu yolu dış dünyanın çeşitliliğine açılan bir yol olarak yozlaştırmış, onu, tüm yaşamını karartmış olan kötülüğe geri dönmeye zorlamıştı, sanki yazgının Vergiliüs için sakladığı tek bir yalınlık kalmıştı - ölmenin yalınlığı.

Çeviren:AhmetCemal

GOTTFRIED BENN

1886 - 1956, Almanya

YAVRU YILDIZ

Bir bira fabrikası sürücüsü, ölümü içkiden,
Masanın üstüne kodular.
Dişleri arasına bir yıldızçiçeği, parlak koyu mor
Kıstırmış biri.
Göğüs yöresinde
Deri altından
Uzun bir bıçakla
Diliyle damağını çıkarırken
Herhalde dokunmuş olacağım
Kayıp oraciktaki beynin üstüne düştü.
Ben de alıp
Açılan yer dikilirken
Adamın göğüs kovuğuna
Ambalaj talaşı arasına yerleştirdim.
Kana kan iç vazonda!
Güzel güzel uyu,
Yavru yıldız!

Çeviren: Kâmuran Şipal

SONRAKİ BEN

I

Sen ey, bak: Şebboy dalgası,
nerdeyse ona karışan gözü seç,
göçenin, her dem taze havası,
artık geç.

Gül sonuncusunda, çünkü öyküsü
yazın çoktan kırları terk etti -
moi haissable - kargışlı ben büyüsü
menad analiz - hâlâ çılgınkarı bereketi.

II

Başlangıçta tufan vardı. Bir sal habis ruh
iter sığın, hayvan, onu bir taş gebeledi.
Ölüler âleminden, anımsama, hayvan işkenceleri ve güruhtan Tanrı çıkıp geldi.

Bütün ulu hayvanlar: Tabur kartalları,
Golga ovası güvercinleri-
bütün ulu kentler: Hurma ve erguvan cübbe sırmaları
Baal düşü, çöl çiçekleri.

Doğu kayşatları, Marmara salı,
Roma, Lisipus'un atlarını ko dizi dizi-
suskun kilise mihraplarında ak boğanın son kanı
ve Amfitrit'in son denizi.

Moloz, Baküs çılgınlıkları, yalvaçlıklar.
Barkarol havaları, rezillikler,
Başlangıçta tufan vardı. Bir sal habis ruhlar
iter son denizlere.

III

Ey ruh, çürüyen içten içe,
Belli değil yaşayıp yaşamadığın, bu çok bile,
çünkü hiçbir toz hiçbir tarladan hiçbir,
çünkü hiçbir yaprak hiçbir ormandan hiçe
hiç ağır gölgenden düşmüştür.

Kayalar kaynıyor, Tartaros mavi,
cehennem ateşi yükseliyor zakkum rengi
uykumun gözkapağına ve dağılıyor odaklarına
efsane mutluluğunun morgu.

Kauçuk ağacı, hezaren akış
göl süpürür İnka taşı,
ayşato: Kayşat ve gölge
epeski mavi surlar dolusu.

Çeviren: Yüksel Pazarkaya

PIERRE JEAN JOUVE

1887 - 1976, Fransa

YIKIM

Bir çift şahane göz dalıp gitsin boşluğa
Gözyaşı pınarları kalsın taptaze
Kahkaha ve şamatayla yol alsın fırtına
İnsanın çıplak güçlerin ölü olduğu bir saat bu.
İşitiyor musunuz ölümcül silahların uğultusunu
İşitiyor musunuz o karanlık işleyişini yeryüzünün
Şu güçlü kadın elleri ak tırnaklarıyla
Görüyor musunuz onu, göğün derisini yırtmakta.

UYKUYA DALMIŞ TEK BİR KADIN

Daha da güzeldin nemli ve derin bir zamanla
Daha da sıcaktın umutsuz bir yağmurla
Daha da ıslak görürdüm seni bir çöl günüyle
Zamanın akvaryumu içindeyken ağaçlar
Dünyanın kötü öfkesiyle doluyken yürekler
Mutsuzluk eza etmekten yorgun düşmüşken yapraklara
Tatlıydın
Ölülerin fildişi dişleri gibi tatlı
Ve gülerken ruhunun dudaklarından çıkan
Kan pıhtısı gibi arı

Dünya daha karanlık nemli ve derin bir zamanla
Yürek daha nemli bir çöl günüyle

AK KALÇALAR

Gizli bir yeraltı sevinci sıçrar gider benden uzaklara
Ak kalçalar! Koşarım, seğirtirim, veririm gözdağları
Kaldırırım güzel giysiyi
Gerilerim en sıcak en kara kokularla
Saturne'ün ateşini ve gevşeyişini isteğin
Tüketirim kollarda
Ve ilerdeki yoksunluğun al güneşleri
Bir kez daha titretir beni aklım oynar

Işıl ışıl gök mavileri çınlar
Esrimiş bembeyaz dişler
Zamanın kuşları yaşamayı kestiği sıra
Kalçalarda sessizlikler.

Çeviren: Cemal Süreya

Pierre Jean Jouve

Saint-John Perse

SAINT-JOHN PERSE

1887 - 1975, Fransa.

AMERS, STROF V,

2-

"... Yalnızlık, ey erkek yüreği! Sol omuzumda uyuyan kadın, düşünde görüyor mu koca uçurumu? Yalnızlık ve karanlık erkeğin büyük öğlesinde. Ama bu kaynak sevgiliye gizli, aynı kertede... Denizin altında şu azıcık kum ve altın yığınının kıpırdandığı kaynak.

'Uzaklaşacaksın, istek, açıklandıkça, aydınlandıkça bu kadın alnı. Hoştur kadın erkeğin kollarında, hoştur usun kıskacında... Kayra arayan erkek ruhu, en büyük yabancı! Hangi kıyıları izlersin, neden beğenirsin bu esnek kadın boynunu?

'Ey en gözdesi bakmaya kıyılmaz yüzlerin! Binlerce bağışın arıttığı söbe yüzünde hangi uzak bağış, kadını söylüyor sessizce, ustaca? Ve hangi bağışlanmıştan kadınla geliyor sevmek kayrası?

'Soluğuma yayılan, yüzüme soluyan kadın, upuysal dudağından saydam alnına bağışın yolunu açıyor çok arı, çopçocukçul doluğuyla, kadından daha soyunuk, açıyor uydu ayların arka yüzü gibi yasaklanmış yüzünü.

'Bakire tadı sevgilide, sevgili kayrası kadında ve sen, alnının doğuşunda evli kadın kokusu, ey ıtırıyla algılanan kadın, özü algılanan kadın, ölüm kokmaz seni koklayan dudaklar... Ey bağış! Lambaya tutsak gülden daha arısın..

'Senden dolayı altın tutuşuyor meyvede, ölümsüz ten pembe safran yüreğini söylüyor bize; senden dolayı hâlâ yanımızda gecenin suyu ve ruhum hâlâ akıyor ulu hurma ağaçlarına, köklerinin körtülere bürünmüş, lekesiz, çok arı, çok ipeksi yerine.

Çeviren: Oğuz Demiralp

TÜRKÜ

Tunç yapraklar altında bir tay doğuyordu. Etli ve acı
yemişler doldurdu avuçlarımıza bir adam. Yabancı. Oradan
geçen. Ve işte başka illerden tam istediğim bir ses.
"Yılın en büyük ağaçlarından biri altında selamlarım
sizi, kızım."

Güneş aslan burcuna giriyor çünkü ve Yabancı tıkadı
parmağıyla ölülerin ağzını. Gülen. Ve bize bir ottan
söz eden. Öf! Ne de çok yel var taşra kentlerinde!
Ne rahatlıkmış meğer yollarımızda! Borazan bayıldığım
şeydir benim ve kanatların hayhuyunda büyük bir bilgedir
tüy!.. "Canım benim, koca kız, bizimkilere benzemeyen
halleriniz vardı sizin."

Tunç yapraklar altında bir tay doğdu. Etli ve acı yemişler
doldurdu avuçlarımıza bir adam. Yabancı. Oradan
geçen. Ve işte bir gümbürtü koca tunç ağaçta. Zift ve
güller, türkünün bağışı! Flüt sesleri ve gök gürültüsü
odalarda! Ah! Ne büyük rahatlık yollarımızda! Ne de
çok olup biten bir yıl içinde ve Yabancı yeryüzünün
tüm yollarında hem kendi bildiğince!.. "Selamlarım seni,
kızım, yılın en güzel giysileri içinde."

ÖVGÜLER

Ey!.. Sen ey ne denli övsem yeri!
Sarı eller altındaki alnım,
andığın olur mu hiç o gece terlerini?
O ateşler içinde geçen yarı geceyi, o boş, anlamsız,
o sarnış tadında?
Sabah koylarında kişiyi şıkır şıkır oynatacak
O tiril tiril mavi tan çiçeklerini?
O sivrisinek vızıltısı gibi sessiz öğleyi,
Ve o renkler denizinden fırlatılan okları?..

Sen ey! Sen ey ne denli övsem yeri!
Çalgılı kocaman gemiler vardı rıhtımda;
bakam ağaçları dolu burunlar; ve pırıl pırıl yaban yemişleri...
Peki n'oldu rıhtımdaki o çalgılı kocaman gemiler?
Hurma dalları!.. O eski günlerde
Görülmez yolculuklara saplanmış, o pek saf bir deniz
meyvelikler üstünde kat kat yükselen bir gök örneği
gırtlağına dek dolardı; kuşlar, altın meyveler
ve mavi balıklarla.

O günlerde daha bir gösterişli doruklardan saçılan güzel
kokular
bir başka çağlardan bir hava estirirdi;
ve o kalın kabuklarıyla pek böbürlenen
babamın bahçesindeki bir o tarçın ağacıyla
başı dönmüş bir evren, kendinden geçip sayıklardı.
(Ey... Sen ey ne denli övsem yeri! Ey tükenmek bilmez masal.
ve ey bolluk sofrası!)

SÜRGÜN I.

Archibald MacLeish'e

Kumlara açılan kapılar, sürgüne açılan kapılar,
Fenercilerde anahtarlar ve eşik taşına serilmiş ay:
Siz, beni konuklayan, bırakın bana sırça köşkünüzü kumlardaki
Biliyor yaramızda mızrak demirlerini o alçı taşından yaz
Bir yer seçiyorum, ortada ve hiç, o kemik yığını gibi mevsimlerin,
Ve tüm kumsallarında yeryüzünün, bırakıp kaçıyor yanmaz yatağını,
o tüten Tanrısal öz
Kendilerinden geçirmek içindir Tauride prenslerini, şu kasınmaları
şimşeğin.

ÇANLAR

Sen, elleri çırılçıplak yaşlı kişi
Yeniden kalabalığa karışmış, Crusoe!
Tasarlıyorum, ağlıyordum, Abbaye kulelerinden
kabaran bir deniz gibi, boşanırken tüm kent üzerine çanların hıçkırığı...

Sen ey giysileri alınmış!
Düşünüp ağlıyordum ay altında dalgakıranları;
daha öte kıyıların ıslıklarını; doğup kesilen tuhaf
ezgileri, o kapalı kanadı altında gecenin,
benzeyen, midyegillerin o iç içe halkalarına,
o kat kat büyümesine deniz altındaki gümbürtülerin....

VELİAHTIN TÜRKÜSÜ

Onur veririm siz canlılara, saygınlığım var aranızda
Biri konuşur sağımda, tüm gümbürtüsüyle içinin
Gemilere biniyor bir başkası
Kılıcına dayanıyor. Atlı, içmek üzere
Gölgeye çekin, eşiğine, boyalı iskemlesine yaşlının.

Onur veririm siz canlılara, iyiliğim var aranızda
Deyin kadınlara emzirsinler
Emzirsinler yeryüzünde şu ipince dumanı...
Ve yürüyor düşlerde biri, denize doğru yol alıyor
Ve yükseliyor duman kıyıdaki burunlardan.

Onur veririm siz canlılara, acelem var aranızda
Köpekler, heeey! Köpeklerim, ıslıklarım size...
Ve ünle onurla dolu ev ve yapraklar arasındaki sarı yıl
Ne de az şey yüreğinde adamın, düşünecek olursa:
Tüm yolları yeryüzünün besleniyor elimizden.

Çeviren: Tahsin Saraç

BLAISE CENDRARS

1887 - 1961, Fransa

BOMBAY EKSPRESİ

Şimdiye dek geçirdiğim günler
Alıkoyuyor kendime kıymaktan beni
Zıp zıp zıplıyor her şey

Gidiyor tekerlekler altında kadınlar
Büyük çığlıklarla
Yelpaze kanepeler garların kapısında
Hoş sesler çıkarıyorum tırnaklarımın altından

Mascagni'yi hiç sevmedim ben
Dörütü dörütmenleri de
Ne engelleri sevdim ne köprüleri
Ne trombonları ne pistonları
Hiçbir şey bilmiyorum artık
Artık hiç anlamıyorum...
Bu sevip okşamayı
Yeryüzünün ürperdiği

Bu yıl da gelecek yıl da
Dörüt eleştirisi esperanto gibi saçma

Sağlıcakla sağlıcakla
Brindizi

Bu kentte doğdum ben
Oğlum gibi
O alnı anasının edep yerine benzeyen
Düşünceler var ki otobüsleri yerinden zıplatır
O yalnız kütüphanelerde bulunan kitapları okumuyorum artık

Güzel alfabesi yeryüzünün

İyi yolculuklar!

Hadi gel götüreyim
Seni ey nar gülüşlüm

Çeviren: Tahsin Saraç

NEW YORK'TA PASKALYA

Bütün İsaları bilirim müzelerde asılan
Ama sen benimle yürüyorsun Tanrım bu akşam.

İniyorum koşar adım şehrin derinliklerine
Sırtım kambur, yüreğim burkuk, kafam ateşli.

Bir büyük güneştir serin açık bağrın
Ellerinin çevresinde kıvılcımlar titreşir.

Kan dolu evlerin camları
ve pencerelerin ardındaki kadınlar, birer kan çiçeği gibi,

Solgun kötü çiçekler gibi, orkideler gibi
Devrilmiş şarap çanakları gibi sizin yara yerlerinizin altına.

Toplandı kanınız, bu kandan asla içmediler.
Dudakları kırmızı ve kalçalarının üstünde danteller.

.....

Ya İsa, işte kendinizi kurban ettiğiniz kalabalık,
Burada, bu imarethanede hayvanlar gibi üst üste yığılı.

Koca gemiler geliyor ufuklardan
Ve onları darmadağınık bırakıyor rıhtımlara.

İçinde İtalyanlar, Rumlar, İspanyollar
Ruslar, Bulgarlar, Acemler, Moğollar.

Meridyenleri sıçrayarak geçen sirk hayvanları bunlar
Önlerine kara bir et parçası atılır, köpeğe atar gibi.

Gündelik nafakasıdır onların bu lokma
Tanrım merhamet ediniz, acı içinde olanlara.

İsa, gönlü gani kadınlar sana yardım eden Golgotha'da
Saklanıyorlar şimdi küçük odalarda, pis sofalarda,

Onlar kirlenmişlerdir insanların yoksulluğuyla
Köpekler kemiklerini kemirmiştir onların

Saklıyorlar nasır bağlamış ayıplarını bir rom kadehinde
Kendimden geçiyorum Tanrım, böyle bir kadın konuş tumu
benimle.

Orospuları sevmeni isterdim senin
Tanrım, merhametli olunuz orospulara.

.....

Tanrım, yorgunum, yalnızım ve mahzunum
Odam bir mezar gibi çıplak

Tanrım, yalnızım ve ateşim var
Yatağım bir tabut gibi soğuk

Tanrım, gözlerim kapanıyor, dişlerim birbirine çarpıyor.
Çok yalnızım, üşüyorum, seni çağırıyorum.

Binlerce topaç dönüyor gözlerimin önünde
Hayır, binlerce kadın, yok, binlerce viyolonsel

Düşünüyorum Tanrım, korkunç saatlerimi
Düşünüyorum Tanrım, akıp giden saatlerimi

Çeviren: Orhan Duru

ADALAR

Adalar
Adalar
Hiç karaya çıkılmayacak adalar
Hiç ayak basılmayacak adalar
Bitkilerle donanmış adalar
Alaca kaplanlar gibi yere kapanmış adalar
Ağız dil vermez adalar
Aha fırlatıyorum postallarımı kıyıya
Şöyle bir sizlere dek açılmak istiyorum da.

BAŞ

Plastik sanatın başyapıtıdır giyotin
Tetiği
Yaratır bir sürgit devinimi
Herkes bir Christof Colomb'un yumurtasını
Düz bir yumurtaydı bu, yerinden oynamaz bir yumurta,
bir bulucunun yumurtası
Archipenko yontusudur ilk yumurtamsı yumurta
En yoğun dengede duran
Kımıltısız bir topaç gibi
Canlı ucu üstünde
Hız
Soyunur, kurtarır kendini
Renk renk dalgalardan
O renk bölgelerinden
Ve döner derinliklerinde
Çıplak
Yeni

Çeviren: Tahsin Saraç

GEORG TRAKL

1887 - 1914, Avusturya

BİR KIŞ AKŞAMI

Pencereye kar düşünce
Çalar akşam çanı uzun,
Evi düzen içinde
Hazır sofrası çoğunun.

Gezgin göçebe kimi de
Gelir karanlık yollardan kapıya
Toprağın serin özsuyu
Açar altın, kerem ağacında.

Yolcu girer içeri sessiz,
Eşiği taş yapar acı.
Duru aydınlıkta, sofrada
Ekmek, şarap parıltısı.

PARKTA

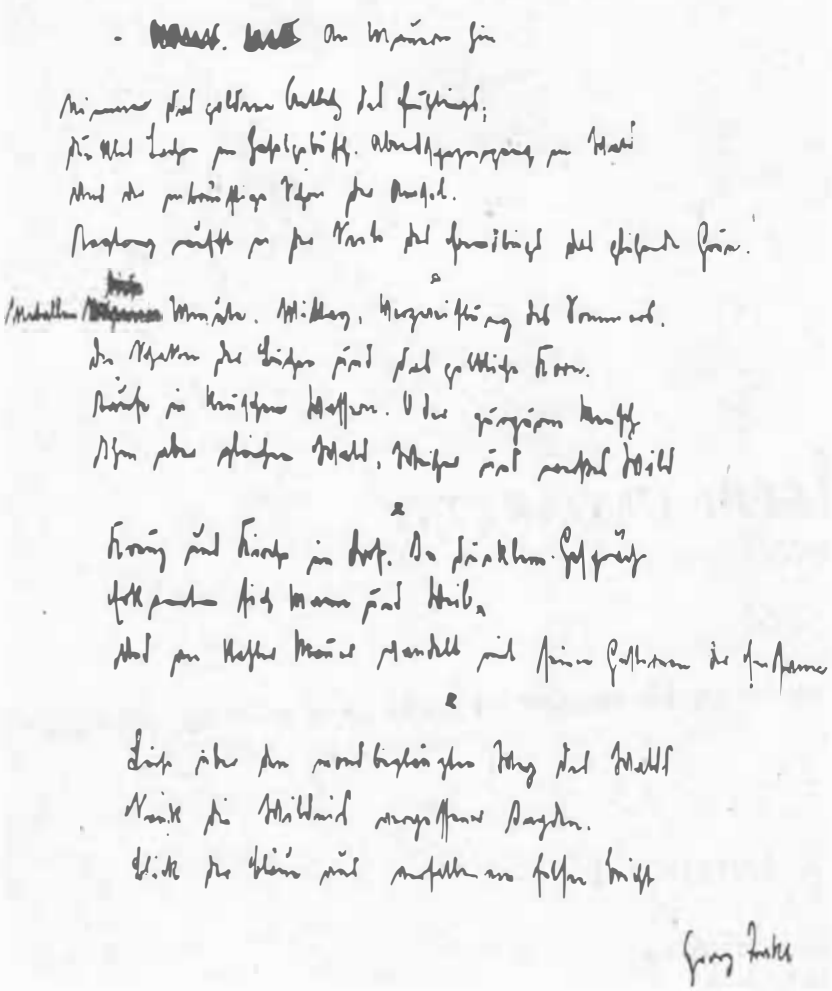
Gene eski parkta ağır ağır dolaşmak,
Ah, sessizliği sarı kırmızı çiçeklerin!
Siz de yaslısınız uysal Tanrılar
Ve karaağaçların güz altınları.
Kımıldar usulca mavimsi gölde saz,
Susar ardıçkuşu akşam saatlerinde.
Ah, eğ başını sen de
Ataların harap mermerleri önünde!

Çeviren: Behçet Necatigil

Georg Trakl

Georg Trakl'ın bir şiirinin manüskrisi

GIUSEPPE UNGARETTI

1888 - 1970, İtalya

SONRASIZ

Koparılmış bir çiçekle sunulan bir başka çiçek arasında anlatılamayan hiç

AFRİKA ANISI

Kenti kaçırıyor güneş
Artık görülmüyor
Mezarlar bile çok direnmiyor

ANISINA

Locvizza 30 Eylül 1910
Muhammed Şahab
derlerdi adına

Soyundandı
Berberi emirlerinin
kendini öldürdü
çünkü yoktu artık
yurdu

Fransa'yı sevdi
adını değiştirdi

Marcel oldu
Fransız değildi ama
ve yaşayamazdı artık
ailesinin
Kuran
dinlenen çadırında
bir kahve yudumlanarak

Ve çözemiyordu
büyüsünü
kendini bırakışının
Birlikte götürdük onu
otelin sahibi kadınla
Paris'te kaldığımız
karanlık ve yokuş
bir arka sokaktan,
rue des Carmes, 5 numaradan

Ivry mezarlığında
yatıyor
hep
dağılmış
bir panayır sonrası günü
görünümünde
o kenar mahalledę

Ve belki yalnız ben
biliyorum artık
yaşadığını

IŞIK GÖLGE

İnen kara sonsuz boşluk
bu balkondan
mezarlığa

Görmeye geldi beni
geçen akşam kendini öldüren
Arap arkadaşım

Bir sabah daha

Dönüyor mezarlar
son karanlıkların
loş yeşiline gizlenmiş
bulanık yeşiline
ilk aydınlığın

SABAH

Santa Maria la Longa 26 Ocak 1917

Aydınlanıyorum
sonsuzca.

UZAĞA

Versa 15 Şubat 1917

Uzağa uzağa
elimden tutup
bir kör gibi götürdüler uzağa

LUCCA

Mısır'daki evimizde, akşam yemeğinden, Dua'dan
sonra, annem buraları anlatırdı bize.
Bundan, şaşırmalar şaşırmalarla geçti çocukluğum.
Sakınan, körce bir gelgit var kentin sokaklarında.
Ancak gelip geçerken kalınır bu duvarların arasında.
Burda amaç yola çıkmaktır.
İkindi serinliğinde meyhanenin önünde, California'dan
kendi mülkleriymiş gibi söz eden insanlarla
oturdum.
Dehşetle kendimi buluyorum bu insanların
davranışlarında.
Sımsıcak aktığını duyuyorum şimdi damarlarımda
ölmüşlerimin kanının.
Bir kazma aldım ben de.
Toprağın tüten kalçalarında güler yakalıyorum
kendimi.
Elveda istekler, sıla özlemleri.
Bir insanın bilebileceği kadar biliyorum geçmişi
ve geleceği.
Yazgımı tanıyorum artık ve köklerimi.
Artık bir şey kalmıyor bana kehanette bulunacak,
düşünü görecek.
Her şeyi tattım, acısını çektim.
Ölüme rızadan başka bir şey kalmıyor bana.
Huzur içinde çocuk yetiştireceğim demek.
Yaşamı överdim, kötücül bir iştah
ölümlü aşklara iterken beni.
Aşkı, ben de, türün bir güvencesi saydığım
şu an, ölümü görüyorum.

SUSKU
1929

Üzüm olgunlaştı, tarla sürüldü,

Ayrılıyor tepe bulutlardan.

Yazın tozlu aynalarına
Düştü gölge,

Kararsız parmaklar arasında
Işıkları aydınlık
Ve uzak.

Kırlangıçlarla gidiyor
Son azap.

BEDEVİ TÜRKÜSÜ
1932

Kalkıp türkü söylüyor bir kadın
Rüzgâr izliyor onu, büyülüyor
Yatırıyor toprağın üstüne
Gerçek düş alıyor onu.

Bu toprak çıplak
Bu kadın âşık
Bu rüzgâr güçlü
Bu düş ölüm.

BİTİŞ

Böğürmüyor artık, fısıldamıyor deniz
Deniz.

Düşsüz, renksiz bir alan deniz,
Deniz.

Aşındırıyor da insanı deniz,
Deniz.

Yansısız bulutlarda kımıl kımıl deniz,
Deniz.

Hüzünlü dumanlara bıraktı yatağını deniz,
Deniz.

Ölü de, görüyorsun, deniz,
Deniz.

Çeviren: Egemen Berköz

FERNANDO PESSOA

1888 - 1935, Portekiz

ŞİİRLER

I

Bir kaçağım ben.
Doğduğum günden başlayıp
el etek çektim kendimden,
kıldım beni bana dönek.

Gerekliyken yorgun düşmek
aynı yerde olmaktan
neden yorgun düşmemek
kendine eşit olmaktan?

Ruhum bende kendini arar
uzaklarda gezerim,
Tanrı yardımcım olsun
ruhum beni asla bulamasın.

Kafeste yaşamaktır biricik olmak,
ben olmaksa hiç olmamak.
Kaçarak yaşayacağım hep-
İyi ya da kötü böyleyim çünkü ben.

II

Sayısız insan yaşar içimizde,
hissetsem de düşünsem de bilemem
kim düşünür içimde kim hisseder.
Düşünceler ya da hisler için
yalnızca sahneyim ben.

Ruhsa, birden fazla var bende.
Ben'se, benden daha fazlası.
Herkes kayıtsız oysa
yaşadığım hayata:
Susturuyorum onları,
kendim konuşurken.

Hislerim, hissetmediklerim-
onlardan doğup da birbiriyle
çelişenler. Farkına varmıyorum
hiçbir şeyin - yalnızca yaşıyorum ben,
olmak istediğime kimsenin bir sözü yok.

Çeviren: Enis Batur

T. S. ELIOT

1888 - 1965, İngiltere

J. ALFRED PRUFROCK'UN AŞK ŞARKISI

S'io credessi che mia risposta fosse
a persona che mai tornasse al mondo,
questa fiamma staria senza piu scosse.
Ma per cio che giammi di questo fondo
non torno vivo alenn, s'i'odo il vero,
Senza tema d'infamia ti rispondo. (*)

Gidelim öyleyse, sen ve ben,
Akşam göğe karşı serilmiş yatarken
Eterlenmiş bir hasta gibi masada;
Gidelim o yarı tenha sokaklardan:
Mırıltılı inziva yeri olan
Tedirgin gecelerin, tek gecelik salaş otelleriyle
otelleriyle
Ve istiridye kabuklu, talaşlı aşevleriyle,
Sokaklar ki, yoz tartışmasınca sinsi niyetlerin
İzleyip durur seni
Duyasın diye sanki o ürkünç soruyu...
Ah, 'Nedir?" diye sorma sakın,
Gidelim de bir hatır soralım.

Salonda kadınlar girip çıkar
Mikelanjelo'dan söz açarlar.

Sarı sis sürterken sırtını pencere camlarına
Sarı duman sürterken burnunu pencere camlarına
Yaladı köşesini bucağını akşamın,
Oyalandı bir süre oluklardaki sularla,
Aldırmadı bacalardan inen kurum inerken sırtına,
Taraçayı hızla geçip ansızın atıldı,
Baktı, ılık bir ekim gecesiydi gelen,
Önce kıvrılıp evin çevresine, uyuya kaldı.

Ve gerçekten zamanı gelir
Pencere camlarına sırtını sürterek
Sokaklar boyunca kayan sarı dumanın;
Zamanı gelir, zamanı gelir
Yüzün olur karşındaki yüzleri karşılayacak;
Cana kıymanın da, yaratmanın da zamanı gelecek,
Ve zaman, tüm işleri ve günleri için ellerin
Ki alıp soruları düşürür tabağına tek tek;
Senin zamanın ve benim zamanım,
Ve zamanı sayısız kararsızlığın da
Ve sayısız görüşlerin ve caymaların da,
Daha tadına bakmadan tost ile çayın.

Salonda kadınlar girip çıkar
Mikelanjo'dan söz açarlar.

Ve gerçekten zamanı gelir
Sorarsın, 'Cesaretim var mı?", 'Cesaretim var mı?",
Zamanı gelir geri dönüp merdivenden inmenin,
İç ezikliğiyle tepemdeki kelliğin-
(Diyecekler 'Saçları nasıl da seyrelmede?")
Günlük elbisem üstümde, kolalı yakam çenemde,
Kravatım şık ve sade ama üstünde sıradan bir iğne-
(Diyecekler "Ama kollarıyla bacakları ne ince?")
Cesaretim var mı
Tedirgin etmeye evreni?
Bir dakika yeterli zamandır
Kararlarla caymalar için ki bir dakika değiştirir tümünü.

Çünkü tümünü de bilirim ben, tümünü bilirim-
Bilirim nedir akşamlar, sabahlar, ikindiler,
Hayatımı çay kaşıklarıyla ölçmüşüm bir bir;
Ölgün bir düşüşle ölen sesleri bilirim
Uzakça bir salondaki müziğin etkisiyle.
Nasıl cüret ederdim öyleyse?

Ve gözleri de bilirim ben, tümünü bilirim-
Gözler ki tek cümlelik yaftada özetler seni;
Ben ki yaftalanmış yayılmışım bir iğne altında,
Benki iğnelenmiş, duvarda kıvranmaktayım,
Nasıl başlayabilirdim o durumda
Tükürmeye günlerimle alışkanlıklarımın izmaritlerini?
Nasıl cüret edebilirdim hem de?

Ve kolları da bilirim ben, tümünü bilirim-
Kollar ki bileziklidir, beyazdır, çıplaktır,
(Ama lambanın ışığında ayva tüylerine bürünür!)
Yoksa o parfüm mü, bir elbiseden,
Bana böyle boş şeyleri söyleten?
Kollar ki ya bir masaya dayalı, ya bir şala sarılı.
O zaman mı cüret etmeliydim?
Nasıl başlamalıydım ama?

Diyeyim mi, akşamüzeri dar sokaklarda sürttüm
Ve pipolarından yükselen dumanı seyrettim
Pencerelerden sarkan ceketsiz, yalnız adamların?

Çentikli bir çift kıskaç olmalıydım ben
Sessiz denizlerin dibinde seğirten.
Ve ikindiler, akşamlar böyle deliksiz uyusun!
İnce uzun parmaklarla okşanmış,
Uykuda... Yorgun... Sözde hastalanmış,
Yatıyor yerde, burada, yanımızda upuzun.
Yeter miydi, çaylar, kekler, dondurmalardan sonra,
Sürüklemeye gücüm, o anı bir çıkmaza?
Ama ağlayıp oruç tuttum, ağlayıp yakardım,
Gördümse de başımın (dazlakça) bir tepside getirildiğini,
Bir yalvacım diyemem - hem nedir ki, önemi;
Görmüş ün yalazının benim için yanıp söndüğünü,
Görmüş ölümsüz kavasın paltomu tutup sırıttığını,
Ve doğrusu korkmuştum.

Ve üstelik onca çabaya değer miydi?
O fincanlar, o marmelat, o çaylardan sonra,
Porselenler arasında, seninle söyleşimiz arasında
Değer miydi onca bocalamak,
Sorun'u bir gülüşte kesip atmak,

Sıkıp bir yumak haline sokmak evreni,
İtip yuvarlamak sonra o ürkünç soruya,
Demek için, 'Ben Lazarus, ölüler arasından,
Geldim anlatmaya her şeyi, anlatacağım size her şeyi'-
Ya biri, yastığa gömerek başını umursamadan
    Deseydi, 'Demek istediğim hiç de bu değil.
    Hiç de bu değil."

Ve üstelik onca çabaya değer miydi,
Onca üzüntüye değer miydi,
Günbatımlarından, avlulardan, sulanmış sokaklardan,
Romanlar ve çay bardakları ve yeri süpüren eteklerden sonra
Hem bunlar, hem daha nice şeylerden sonra?-
Elde değil ki söylemek açıkça içimdekini!
Ama bir hayal feneri sanki beyazperdeye yansıtmış sinirleri:
Onca üzüntüye değer miydi
Ya biri, gömülerek yastığa ya da sıyırarak şalını
Ve dönerek pencereye deseydi bir:
    'Hiç de bu değil,
    'Demek istediğim hiç de bu değil."

Yooo! Ne Prens Hamlet'im ben, ne de elimdeydi olmak;
Bir maiyet lorduyum, öyle biri ki elbette
Renklensin diye bir gezi ön ayak olacak bazı sahnelere,
Öğüt verecek prense; tamam, bir oyuncak prensin elinde,
İşe yaramaktan hoşnut, saygılı,
Politik, ölçülü çok dikkatli;
Cafcaflı sözlere düşkün, biraz da kaz kafalı;
Kimi zaman da, doğrusu, gülünç adamakıllı-
Adamakıllı soytarı, kimi zaman da.

Kocamaktayım... Kocamaktayım...
Paçaları kıvrık pantolonlarla dolaşacağım.

Saçımı arkadan mı ayırayım? Bir şeftali yesem mi acaba?
Ayağımda beyaz flanel pantolon, dolaşacağım kıyıda.
Birbirine şarkı söylüyordu denizkızları orada.

Sanmam ki, bana şarkı söylesinler.

Gördüm onları denize açılırken dalgalar üzre
Tarayıp savrulan ak saçını dalgaların tel tel
Bir ak, bir kara, suları savururken yel.

Oyalandık bir süre salonlarında denizin,
Denizyosunu çelenkli denizkızlarının yanındaydık.
Uyanıncaya dek insan sesleriyle, sonra boğulduk.

Çeviren: Suphi Aytimur

(*) Verdiğim yanıtlar, bilseydim ki
Dünyaya dönebilecek birinedir.
Bu alev şimdiye çoktan sönerdi.
Ama hiç kimse sağ dönmemiştir
Bu derinlikten, dendiğine göre,
Küçülmeden yanıtlıyorum bir bir.

Dante'den "*Cehennem*" - XXVII

quae mundi plaga?
quis hic, quae regig

M A R İ N A

Nice denizler nice kıyılar nice boz kayalar nice adalar
Pruvada şıpırdayan nice sular
Ve çam kokusu ve sis içre şakıyan ardıçkuşu
Nice hayaller döner gelir
Oh kızım benim.

Ölüm!
Diye, köpeğin dişini bileyenler
Ölüm!
Diye, arıkuşunun görkemiyle esriyenler
Ölüm!
Diye, hoşnutluğun ahırına postu serenler
Ölüm!
Diye, hayvanların esrimesiyle tutuşanlar

Toz oldular hep, savurdu onları yel,
Çamların püfürtüsü ve orman - türküsü sis
Bu kayrayla dağıldı çevreden

Bu hangi yüzdür, bir belirsiz, bir daha belirgin
Bu nabız atışı bilekte, bir güçsüz, bir daha güçlü-
Bağış mı, ödünç mü? Yıldızlardan öte ama gözlerden yakın

Yapraklarla ivecen ayaklar arasında körpe gülüşlerle fısıltılar

Uykuya dalar, orada, kucaklaşırken tüm sular.

Cıvalar çatladı buzdan, boyalar çatladı sıcaktan.
Ben onardım tümünü, unutmuşum,
Şimdi hatırlıyorum.
Halatlar aşındı, yelkenler çürüdü

Bir haziranla bir başka eylül arasında.
Onardım hepsini bilmeden, yarı ayık, bilinmeyen, kendim,
Omurga su yapıyor, armozlar kalafat ister.
Bu gövde, bu yüz, bu can
Yaşıyor yaşamak için benden öte bir zaman dünyasında, bırakın

Yaşıyor yaşamak için benden dediklerimi o söylenmeyen için,

Bunca uyanmışken, dudaklarım aralık, o umutlar, o kız gibi gemiler

Nice denizler nice kıyılar nice granit adalar gemilerime doğru

Ve ardıçkuşu sesleniyor sisler içre
Kızım benim.

Çeviren: S. Aytimur

KÜÇÜK GIDDING KÖYÜNDEN

BEŞİNCİ BÖLÜM

Başlangıç dediğimiz çoğu zaman bitişir
Ve başlamak demektir aslında sona ermek.
Başladığımız yerdir bitiş. Ve doğru olan
Her ibare, her cümle (her söz yerli yerinde,
Başka sözlere destek olsun diye yerleşmiş,
Bir söz ki ne çekingen, ne gösteriş delisi,
Kolayca bağdaşması eski ile yeninin,
Gündelik söz tastamam, adiliğe düşmeden,
Biçimli söz, kesin de asla ukala değil,
Bir dostlar kümesi ki hora teper el ele)
Her ibare, her cümle bir bitiş ve başlayış,
Her şiir bir kitabe. Her hareket kütüğe
Ve ateşe bir adım, denizin gırtlağından,
Ya da okunmaz taşa: İşte orda başlarız.
Ölenlerle ölürüz:
Bak kalkıp gidiyorlar, bize de yol göründü.
Ölenlerle doğarız:
Bak geri dönüyorlar bizi de getirerek.
Eşittir uzunluğu gül çağının ve porsuk
Çağının. Bir topluluk kurtulamaz zamandan
Eğer tarihi yoksa, çünkü tarih zamansız
Çağların örgüsüdür. İşte, aydınlık sonu,
Bir kış günü geç vakit, kuytu bir kilisede
Tarih şimdiki andır, tarih İngiltere'dir.

Bu Aşkın doğuşuyla, bu Davetin sesiyle

Arayıştan geri durmayacağız,
Bunca arayışın sonu varmaktır
İlk başladığımız yere yeniden
Ve bilmek orayı baştan, ilk defa.
Bilinmez anılan kapıdan geçip
Bulunmadan kalmış son şeyi bulmak.
Dünyada başlangıç olan şey neyse;
En uzun ırmağın ilk kaynağında
Gizli çağlayanın dipdiri sesi,
Elma ağacında minik çocuklar
Bilinmeyen, çünkü arayan yok ki,

Sade duyulmuşlar yarım yamalak,
Deniz dalgaları içinde durgun.
Çabuk hadi, burda, şimdi, her vakit
Büsbütün basitlik durumudur bu
(Varından yoğundan aza mal olmaz)
Her şey, ama her şey iyi olacak,
İyi olacaktır olup bitenler
Alevin dilleri dönünce içe
Taçlı düğümüne doğru ateşin,
Yangınla gül tek bir varlık olunca.

Çeviren: T. S. Halman

ANNA AHMATOVA

1889 - 1966, SSCB

SON KARŞILAŞMANIN ŞARKISI

Buzdan bir el kalbimi sıkıştırıyordu sanki
Ama rüyada yürüyor gibiydim;
Sağ elimin eldivenini
Çıkarıp sol elime giydim

Bitmez tükenmez gibi geldiler bana
Oysa topu topu üç taneydi basamaklar
"Benimle öl.." diye fısıldadı
Akçaağaçların arasından sonbahar

"Aldatıldım ben... Üzgünüm...
Uçarı, kötü yazgım aldattı beni..."
Dedim ki "Ben de, ben de öyleyim..."
Ölürüm... Ölürüm seninle sevgili..."

Son karşılaşmanın şarkısıydı bu
Dönüp bir kez daha baktım karanlık eve;
Yatak odasının penceresinde
Mumlar, kayıtsız, sarı bir ışıkla parlıyordu...

Çeviren: Ataol Behramoğlu

ŞİİR

Hepsi satıldı, hepsi gitti, yağma edildi,
Kara kanadını açtı önümüzde ölüm,
Acı tutkular ve özlemlerle kemirildi her şey,
Öyleyse nereden düşüyor bu ışık üstümüze

Gündüzleri içine çeker şehir
Korulardan gelen kiraz kokusunu;
Yeni ve garip gezegenler ışır
Soluk yaz göklerinde geceleyin.

Ve bu evler, bu toprak, bu yıkıntılar,
Mucizenin eli değmiştir onlara da;
Yakındır: İstenen, umutla beklenen,
Herkesin beklediği o bilinmeyen an.

Çeviren: Ülkü Tamer

ŞİİR

İnsanların yakınlığında gizli bir sınır var
Ne tutku aşabilir onu, ne delice sevmek;
Varsın, tüyler ürpertici sesizlikte birleşsin dudaklar
Varsın, aşktan parça parça olsun yürek...

Dostluk da güçsüz kalır burada
Yüce ve ateşli mutluluk yılları da;
Kayıtsızken ruh ve yabancıyken
Şehvetin ağır kanlı yorgunluğuna

Çılgındır o sınıra varmak isteyenler
Ve ona ulaşanları paramparça eder tasa.
Neden çarpmıyor anladın mı şimdi
Yüreğim, okşayışlarının altında...

Çeviren: Ataol Behramoğlu

BİLMİYORUM, YAŞAMAKTA MISIN, ÖLDÜN MÜ?

Bilmiyorum, yaşamakta mısın, öldün mü?
Dünyada bir yerlerde bulabilir miyim seni
Yoksa, akşamın yaslı karanlığında
Bir ölüyü mü düşünmeli.

Her şey senin için: Gün boyunca dualarım,
Uyuşturan ateşi uykusuz gecelerin;
Şiirlerimin beyaz sürüsü,
Ve mavi yangını gözlerimin.

Hiç kimse daha yakın olmadı bana,
Hiç kimse böylesine üzmedi beni,
Acıya salıp gidenler bile,
Okşayıp bırakanlar bile hatta.

Çeviren: Ataol Behramoğlu

YASUNARİ KAWABATA

1889 - 1972, Japonya

UYKUDA SEVİLEN KIZLAR'DAN

Egushi kendi halinde yaşlı bir erkekten başka hiçbir şey değildi. Ama erkek olduğu içindir ki ara sıra yalnızlığın boşluğuna düştüğü, tek olmanın tiksintisine kapıldığı oluyordu yine de. Böyle bir ev, ölmek için en uygun yer olmaz mıydı acaba? Merak uyandırarak, alayları üzerine çekerek ölmek, ömrünü güzel bir tarzda bitirmek de olmaz mıydı? Kendisini tanıyanlar için şaşırtıcı bir şey olacaktı bu kuşkusuz. Ailesinin buna ne denli üzüleceğini bilmek güçtü, ama diyelim ki bu gece olduğu gibi, iki genç kadın arasında yatarken öldü, ömrünün geri kalanı için en çok diyebileceği hoşnutluk olmaz mıydı bu? Evet ama işler böyle olup bitmeyecekti. Onun ölüsü de yaşlı Fukura'nınki gibi külüstür bir kaplıca oteline götürülecek; çok fazla uyku ilacı alarak kendini orada öldürdüğüne inandırılacaktı herkes. Ölümün nedenlerini anlatacak bir mektup ortada olmayacağı için herkes bunun, yaşlanmanın verdiği umutsuzluktan ileri geldiğini sanacak, iş de kapanıp gidecekti. Randevucu kadının dudaklarında belirecek hafif gülümseyişi görür gibi oluyordu.

"- Amma aptalca hayaller! Uğursuz nesnelerden söz etmeyelim hem!"

Yaşlı Egushi güldü, ama gülüşü şen değildi pek. Daha şimdiden, uyku ilacı etkisini göstermeye başlamıştı biraz.

"- Hadi gidip şu kadını uyandırayım da kızların ilacından versin bana" diye mırıldandı. Bununla birlikte kadının bunu ona vereceği hiç sanılamazdı. Zaten kalkmak da hoşuna gitmiyordu pek, bunu yapmaya istekli değildi. Onun için sırt üstü yattı, her kolunu iki kızın boynuna doladı. Bunlardan biri esnek, yumuşak hoş kokuluydu; öteki ise sertti, nemliydi. Yaşlı adamın benliğinin ta içinde bir şeyler kaynıyor, her yanını kaplıyordu. Sağda solda al perdeye bakıyordu.

"- Ah!" dedi.

Kara kız da "Ah, ah!" dedi ona cevap verir gibi. Elini Egushi'nin göğsüne dayadı. Bir yeri mi ağrıyordu? Egushi kolunu çekti, kara kıza sırtını döndü. Bu kolu beyaz kıza doğru uzattı, onun kalçasının çukurluğuna yerleştirdi. Sonra gözlerini yumdu.

"Ömrünün son kadını! Son kadın, hatta farz etsek bile..." diyordu içinden. "Ama sahi, benim ilk kadınım kimdi acaba?..." Bezginlik değil de bir çeşit büyülenış vardı kafasının içinde.

İlk kadın: "Annemdi bu!" Şimşek hızıyla geçti bu düşünce zihninden. "Anneme den başka hiç kimse olamaz bu!" Hiç beklemediği bu cevap, açık seçik bir şey gibi saplanıvermişti kafasına. "Annem benim için bir kadındı denebilir mi ki?" Altmış yedi yaşında, iki çıplak kız arasında yattığı sırada, göğsünün derinliğinden fışkırıvermişti birden bu gerçek üstelik. Saygısızlık mıydı bu? Yoksa hayranlık mı? Korkulu bir düşten kurtulmak ister gibi, yaşlı Egushi gözlerini açtı, gözkapaklarını birkaç kez kırpıştırdı. Beri yandan uyku ilacı etkisini göstermeye başlamıştı bile ve Egushi, bilincini belirli olarak bulamıyordu yeniden. Başına için için bir ağrı geldiğini sezer gibiydi. İçi yarı geçmiş olduğu halde annesinin hayalini kovmaya çalışıyordu. İçini çekti, avuçlarını sağdaki ve soldaki kızların memelerine koydu. Biri parlaktı, öbürü nemli. Yaşlı adam gözlerini yumdu.

Annesi, Egushi on yedi yaşındayken bir kış gecesi ölmüştü. Kendisiyle babası, onun birer elini tutmuşlardı. Veremden ağır ağır eriyip giden hastanın kolları bir deri bir kemik kalmıştı, ama Egushi'nin eline öylesine sımsıkı yapışmıştı ki parmaklarını acıtıyordu. Kadının parmaklarının soğukluğu ise oğlunun omuzuna dek çıkıyordu. Hastabakıcı kadın onun ayaklarını ovduktan sonra sessizce dışarıya çıkmıştı. Hekime telefon etmeye gitmiş olacaktı herhalde.

Anne kesik kesik "Yoshio! Yoshio!" diye seslenmişti. Egushi hemen anlamış, onun sık sık soluyan göğsünü hafifçe okşamıştı. Aynı anda bol bol kan kusmuştu annesi. Burnundan da kan gelmişti. Tıkanıyordu. Gazlı bezle ya da başucunda hazır duran havlu ile bütün kanı dindirme olanağı yoktu.

Babası, "Yeninle silsene Yoshio!" demişti. "Hemşiranım, hemşiranım, leğeni getirin, su da getirin!... Evet, tamam! Bir yastık daha, bir gecelik, bir de çarşaf sonra!.."

Yaşlı Egushi: "İlk kadınım annemdi!" diye düşündüğü sırada, aklına annesinin ölüm halinde hayalinin gelişi tabii bir şeydi.

"- Ah!" Gizli odayı çevreleyen al kadifeyi kan renginde görüyordu. Gözlerini yumdu ama boşuna. Gözlerinin önünde bu silinmeyen, kızıl rengi görür gibi oluyordu hep. Uyku ilacının etkisiyle başı da dönüyordu üstelik. İki avucu iki kızın körpe memeleri üzerindeydi sonra. Bilinciyle aklının direnci yarı yarıya uyuşmuştu, göz pınarlarında yaşların biriktiğini hisseder gibiydi.

Merakla "Annemin benim ilk kadınım olduğu nasıl oldu da böyle bir yerde aklıma geldi?" diye soruyordu kendi kendine. Bununla birlikte ilk kadının annesi olduğuna karar vermişti ya, ondan sonraki zevk arkadaşlarının anılarını hatırlayacak halde değildi artık. Alt tarafı, bu ada layık ilk kadını, kendi eşi olmuştu kuşkusuz. Mükemmeldi bu işte, ama üç kızını çoktan evlendirmiş olan ihtiyar eşi, yalnız yatıyordu bu kış gecesinde. Yoo, hayır, yatmış olmamalıydı o henüz. Orada dalgaların bu gürültüsü yoktu muhakkak, ama gecenin ayazı buradakine göre daha sertti belki. Avuçlarının içinde hissettiği iki memenin kendisi için ne olduğunu sorundu yaşlı adam. İçinden sıcak bir kan geçen, kendisi öldükten sonra da yaşamını sürdürecek olan bir şey. İyi ama, onun için neydi bunlar? Kalan gücünü toparladı onları sıkmak için. Derin uykularına memelerinin de katıldığı kızlar, tepki göstermediler. Egushi, ölüm döşeğinde annesinin göğsünü okşadığı sırada onun pörsümüş memelerine de

değmişti tabii. Birer meme gibi hissetmemişti onları. Hiçbir şey hatırlamıyordu bunlarla ilgili şimdi. Hatırladığı şey çocukluk günleriydi: Uykusunun arasında, genç annesinin memelerini araştırırdı hep.

Yavaş yavaş uykuya dalıyormuş gibisine geliyordu, uyumak için daha rahat bir duruma geçmek üzere ellerini iki kızın göğsünden çekti. Kara kızın kokusu sert olduğu için ondan yana döndü. Kızın soluğu kısıktı ve yüzüne çarpıyordu. Dudakları aralıktı.

"- Aaa! Ne hoş şey bu çarpık çıkmış diş?" Yaşlı adam parmaklarıyla tutmaya çalıştı onu. Bir azıdişiydi bu ama küçüktü. Kızın soluğu yüzüne çarpmasaydı, bu dişin bulunduğu yeri öperdi belki. Bununla birlikte, bu sert soluk uyumasına engel olduğundan, döndü. Buna rağmen yine hissediyordu kızın solunumunu, ama bu sefer ensesinde. Horlanıyordu da. Solunumu gürültülüydü. Egushi başını yapabildiği kadar boynuna doğru içeriye aldı, alnını beyaz kızın yanağına yaklaştırdı. Kız yüzünü buruşturuyordu, ama gülümser gibi bir hali vardı. Nemli teni sırtına değdikçe sıkıyordu onu. Soğuktu, yapış yapıştı bu ten. Yaşlı adam uykuya daldı.

İki kız arasında sıkışıp kalmış olması, uykusunu tedirgin ettiği için mine, muhakkak olan şu ki, peş peşe korkulu düşler görmeye başladı. Hiçbir bağıntı yoktu aralarında, ama hoş olmayan, sevişmeye değgin düşlerdi bunlar. Derken en sonunda Egushi balayı yolculuğundan döndüğünde evi rüzgârda kımıldayan, kırmızı dalyaları andırır çiçeklere sanki gömülü gibi buluyordu. Bunun kendi evi olduğundan kuşkulandığı için, çekiniyordu.

Annesi ölmüş olmalıydı, ama onu karşılamak için dışarıya çıkarak 'Ne o? Döndün mü? Ne diye dikilip duruyorsun orada? Yeni gelin sıkıldı mı yoksa?" diyordu.

"- Anne nedir bu çiçekler?"

Annesi aldırmadan "Adam sen de" diyordu. 'Çabuk, girin içeriye hadi!"

"- Peki! Ben de yanlış eve mi geldim diyordum kendi kendime. Aldanmamam gerekirdi ama bütün bu çiçeklerle..."

Salonda genç karı kocayı ağırlamak için bir şölen sofrası hazırlanmıştı. Annesi genç gelinin kendisini selamlamak için söylediği sözleri dinledikten sonra et suyunu ısıtmak için mutfağa dönmüştü. Izgara balık kokusu da duyuluyordu. Egushi koridaro çıkmış, çiçekleri seyrediyordu. Genç karısı da peşinden gelmiş:

"- Aman ne güzel çiçekler!" diyordu.

Egushi 'Evet!" diyordu, ama genç kadını korkutmamak için şunları eklemekten kaçınıyordu: 'Böyle çiçekler yoktu evde..." Ötekilerden daha büyük bir çiçeğe baktığı sırada, taçyapraklarının birinden kızıl bir damla düştü.

"- Aaaa!"

Egushi gözlerini açtı. Başını salladı ama uyku ilacı yüzünden sersemlemişti. Kara kızdan yana döndü, vücudu soğuktu. Yaşlı adam ürperdi. Kız soluk almıyordu artık. Elini onun yüreği üstüne koydu: Yüreği de atmıyordu artık. Egushi bir sıçrayışta ayağa kalktı. Dizlerinin bağı gevşedi, düştü. Zangır zangır titreyerek bitişik odaya geçti. Çevresine bakındı, duvardaki oyuğun yanında zilin düğmesini gördü. Var gücünü parmağında toplayarak düğmeye uzun uzun bastı. Merdivende ayak sesleri duyuldu.

"- Uyurken farkında olmadan kızı boğdum mu yoksa?"

Yaşlı adam adeta dört ayak üstü sürüne sürüne odaya döndü kızın boynuna

bakmak için.

Randevucu kadın içeriye girerek 'Bir şey mi oldu?" dedi.

"- Bu kız ölmüş!"Egushi'nin çene kemikleri bitişemiyordu artık. Kadın hiç telaşlanmadan, gözlerini ovuşturarak:

"- Ölmüş mü? Neden ölecekmiş?" diye sordu.

"- Ölmüş diyorum size! Soluk almıyor! Nabzı durmuş."

Bu sefer kadının rengi attı, kara kızın başucunda diz çöktü.

"- Ölmüş olmalı!"

Kadın battaniyeyi açıp kızı inceledi.

"- Kıza bir şey mi yaptınız yoksa?"

"- Hiçbir şey yapmadım ona!"

"- Ölmemiş! Korkmayın..."dedi kadın, soğukkanlı ve aldırmaz görünmeye çalışarak.

"- Ölmüş düpedüz! Bir hekim çağırın çabuk!"

"-..."

"- Haaa, sahi ne gibi bir ilaç verildi ona?
Kimi bünyeler dayanmayabilir buna."

"- Telaşlanmayın o kadar. Ne olursa olsun, kimse rahatsız etmeyecek sizi... Adınızı da kimseye söylemeyeceğiz zaten..."

"- Evet ama kız ölmüş!"

"- Sanmıyorum ölmüş olduğunu!"

"- Saat kaç?"

"- Dördü geçiyor."

Kadın çıplak kızı kucağına alıp doğruldu ama sendeledi.

"- Durun yardım edeyim size!"

"- İstemez, aşağıda bir adam var..."

"- Ağır olsa gerek bu kız!"

"- Boşuna üzmeyin kendinizi. Gidip rahat rahat uyuyun. Bir başka kız daha kaldı size."

Bir başka kız daha kalmıştı ona! Kadının bunu söyleyiş tarzı kadar hiçbir şey yaşlı Egushi'nin böylesine gücüne gitmemişti ömründe.

Ama doğrusu da buydu, bitişik odadaki yatakta beyaz kız kalmıştı ona.

"- Hadi canım! Nasıl uyuyacağım ben?"

Öfkeli bir sesle böyle demişti, ama korkaklıkla ürkeklik de vardı bu sözlerde. 'Bu olanlardan sonra gidiyorum ben!"

"- *Vazgeçin canım! Buradan bu saatte giderseniz yersiz kuşkular uyandırmak gibi bir tehlikeyle karşılaşırsınız..."*

"- İyi ama nasıl uyuyayım?"

"- Durun da bir ilaç getireyim size."

Kadın merdivenden inerken kara kızı sürüklermiş gibi bir gürültü çıkarıyordu. Yaşlı adam pamuklu kimonosunun içinde üşümeye başladığını hissetti. Kadın beyaz bir komprimeyle yukarıya çıktı yine.

"- Buyrun! İçin bunu lütfen, yarın sabaha dek de rahat rahat uyuyun!"

"- Öyle mi?"Yaşlı adam bitişik odanın kapısını açtı. Demincek aceleyle üzerinden attığı yorganla battaniye, bıraktığı gibi duruyordu, beyaz kızın çıplak vücudu de göz kamaştırıcı güzelliğiyle serilmiş yatıyordu orada.

Egushi, 'Oooo!" dedi, kızı seyretti.

Bir araba gürültüsü duyuldu, kara kızı götürüyordu herhalde, sonra uzaklaştı. Onu da daha önce yaşlı Fukura'nın ölüsünü başlarından savdıkları o şüpheli otele mi götürmüşlerdi acaba?

Çeviren: Samih Tiryakioğlu

PİERRE REVERDY

1889 - 1960, Fransa.

ÇİFT DÖNÜŞLÜ

Öylesine uzağım ki geceden
Şenlik gürültülerinden
Dönüyor tersine köpük değirmeni
Kesiliyor çığlığı pınarların
Ağır aksak geçti saatler
Engin ay kumsallarında
Ve o dar o ılık uzayda uçurumsuz
Uyuyorum kafamı dayamış kollarıma
Kıpırtısız çölünde o lamba çevresinin
Zaman korkunç zaman kıyıcı
Çamur kaldırımlarda kovalanan
Uzak o buz pırıltılarından bardaklarından yansıyan
İsteksiz gülüşlerin zorlu çatışmasında
Titreşik köklerinde soluk bir acı senin
Yeğliyorum ölümü unutuşu öz saygıyı
Çok çok uzaklardayım sayarken sevdiklerimi

GİZ

Can bomboş
Dil yok kuşlarda
Her şeyin uyuduğu yuvada
Saat dokuz

Kıpırtı yok toprakta
Göğüs geçiriyor sanki biri
Gülümsüyor dersiniz ağaçlar
Damlalar tiril tiril dal uçlarında
Bir bulut delip geçiyor geceyi

Adam türkü söylüyor kapı önünde
Sessizce aralanıyor pencere

Çeviren: Tahsin Saraç

YÜREK Kİ PARAMPARÇA

Nasıl da uyarlıyor kendini
Yatak çarşaflarından ödü kopuyor
Çarşaflar çarşaflar gök mavisi
Yastıklar desen sisten buluttan
İnancını örtünmek istiyor olmuyor
Kusur işlemeyim diye içi gidiyor
Aynada budanmış ağaçtan korkuyor
Kış için fazlaca zavallı
Nasıl da korkuyor soğuktan
Aynasının içinde nasıl saydam
Öyle belirsiz ki yitip gidiyor
Zaman akıp gidiyor dalgalarından
Kanı tersine akıyor kimi zaman
Gözyaşları çamaşırlarda leke
Yeşil yeşil ağaçlar derliyor eli
Ve yosun demetleri kumsallardan
Dikenli bir çalılık inancıysa
Elleri kanayıp duruyor yüreğinin üstünde
Damla ışık kalmamış gözlerinde
Küçük ahtapotların ölü kolları gibi
Ayakları gitmem diyor denizde
Yitip gitmiş işte evren içinde
Çarpıp duruyor çatılara kentlere
Bu arada kusurlarına da kendine de
İşte bu yüzden onunçin dua edin ki
Tanrı silsin belleğinden her şeyi
Silsin kendi olma anısını bile

Çeviren: Cemal Süreya

JEAN COCTEAU

1889 - 1963, Fransa.

ŞAİRİN ÖLÜMÜ

Ölüyorum Fransa! Yaklaş konuşayım seninle, daha bir yaklaş. Senin yüzünden ölüyorum. Sövdün bana, beni gülünç duruma düşürdün; aldattın, yıktın beni. Ama aldırmıyorum hiçbirine. Seni öpmem gerek Fransa, son bir kez seni Seine'inden, kurbağa bağlarından, gölge bölgelerinden, karada adalarından, haris Paris'inden, kel heykellerinden öpmem gerek.

Yaklaş, daha da yakın ol ki doyasıya bakabileyim sana. Hah! Yakaladım bu kez seni. Bağırmanın, çağırmanın anlamı yok. Hiçbir şey açmaz ölünün parmaklarını. Keyifle boğuyorum seni, yalnız ölmeyeceğim.

Çeviren: Enis Batur

AMİRALİN ÖLÜMÜ

Sabunlar
Karlar
Kudurmalar
Berberden çırçıplak fırlayan
Yaban beygirinde kahkaha

Ellerimiz, latinçiçeği alevler ocakta,
Ve güvercinlerde kasatura
Ve mumya kendi ot ambarında

Ve amiral, ayakta: Suya gömülür
İnen bir tiyatro perdesi gibi
Alkışlar alkışlar bütün kıyıda.

YABANGÜLÜ

Biröksediryabangülü
Çocuksusavaşların
Zalimsüsü

Yabangülühırsızı
Sadegönülçelen Marki,
Sevdadanelikırmızı

İmzaatarkarüste
Vebirelmasla
Yalandüzerbuzüste

Çeviren: Cemal Süreya

Jean Cocteau -Tristan Tzara

Boris Pasternak'ın mezarı

BORIS PASTERNAK

1890 - 1966, SSCB

ŞAİRİN ÖLÜMÜ

(Mayakovski'nin ölümü için)

Başka türlüsüne kim inanır, saçmaladığınız söyleniyordu
Ama iki başka adam daha, aynı işi tekrarlayan
Ve bir üçüncüsü, dünyayı peşinde koşturan
Yan yanaydınız, hepinizi sarıp sarmalayan
Hiç kıpırtısız bir zaman.

Memur evleri ve tüccarlarınki vardı
Ağaçlar, avlular vardı yaşayan
Ve iki karga, güneşin sarhoş ettiği
Dişileriyle hırlaşan iki karga
Bundan böyle

Budala karılar burunlarını her şeye sokmasınlar diye
Şimdi felaket yağıyor üstünüze!
Çizgiler vardı yüzünüzde, yırtık ağlar gibi kırış kırış
ve ıslaktı yüzleriniz

Gönlünce yaşadığın, düzinelerle yaşadığın
Günlerden biriydi o gün
Evinin kapısında bir kalabalık
Tek bir tabanca sesi hizaya getirmiş hepsini

Suların havaya tükürdüğü balık
Şenlik fişeği sanarak nasıl koşuyorsa
Saz diplerindeki ölümüne
Tetikteki kurşunun içini çekmesi gibi, tıpkı öyle.

Uyuyordun, dedikodulu ve kıskanç bir döşek sermişlerdi uykuna
Uyuyordun, artık susturulmuş, ama hâlâ korkulu ürpertilere komşu
Ve yakışıklıydın, yirmi iki yaşın avuçlarındaydı, bunlar

Dört bölümlü şiirinde yazılıydı.
Uyuyordun, başın yastığındaydı
Boylu boyunca yaylanarak
En genç efsaneydin başımızda

Tetiğini çektiğin kurşun Etna yanardağına benziyordu
Gittikçe büyüyordun, ama birdenbire eğilip
Korkak ve değersizlerin ayağına yüz sürüyordun.

Çeviren: Erdoğan Tokatlı

OSİP MANDELŞTAM

1891 - 1943, SSCB

ALTIN RENKLİ BAL, ŞİŞEDEN...

Altın renkli bal, şişeden -
Öyle yoğun ve uzun süre aktı ki konuşmak gereğini duydu
ev sahibesi;
'Burada, bu hüzünlü Taurid'de, alınyazımızın bizi
getirdiği bu yerde
Hiç de sıkılmıyor canımız" - ve geriye baktı omuzunun
üzerinden

Baküse hizmet edilmekteydi her yerde ve dünyada
sanki -
Bekçiler ve köpekler kalmıştı sadece - git git kimseye
rastlamıyordun
Ağır ve dingin fıçılar gibi yuvarlanıyordu günler
Uzak bir kulübeden sesler geliyordu, ama anlamıyor
ve yanıtlamıyordun

Büyük, kahverengi bahçeye çıktık çaydan sonra
Koyu renk perdeler kirpikler gibi inmişti pencerelere
Beyaz sütunların yanından asmalara bakmaya gittik
Uykulu dağların erimiş camlar gibi aktığı yere

Dedim ki eski bir savaş alanını anımsatıyor bu/ asmalar
Kıvırcık saçlı atlıların karışık düzende dövüştüğü;
Taşlıklı Taurid'de Hellen ülkesinin bilimi; ve işte-
Soylu ve pas renkli dizileriyle altın hektarlar

Bembeyaz odada, bir çıkrık gibi duruyordu sessizlik

Bodrumdan, sirke, boya ve taze şarap kokusu gelmekteydi
Anımsıyor musun, o Yunan evinde, herkesin tutkun
olduğu zevce
- Helena değil, öteki - ne kadar uzun süre dokumuştu
bezini
Altın yapağı, neredesin altın yapağı?
Tüm yolculuk boyunca ağır dalgaları denizin nasıl da
uğulduyordu.
Ve yelkenleri yorgun düşmüş gemisini bırakıp
Dönüyordu Odysseus, uzayla ve zamanla dolu...

AĞIRLIK VE TATLILIK
KIZ KARDEŞTİR

Ağırlık ve tatlılık kız kardeştir, aynıdır belirtileri
Ciğerotları ve yabanarıları ağır gülleri emerler;
İnsan ölür, soğur ısınmış kum,
Kara bir sedyede taşırlar bir gün önceki güneşi.

Ah, ağır petekler ve o tatlı ağlar,
Ağır bir taşı kaldırmak daha kolaydır tekrarlamaktan
senin tatlı adını!
Tek bir kaygım var benim, altın bir kaygım:
Zamanın ağırlığını kaldırmak kaygısı...

Kara bir su gibi çekerim içime bulanık havayı,
Zaman pullukla sürülür ve gül çürüyüp toprağa döner;
Örülür iki sıralı bir çelenkte ağırlıkları ve tatlılıkları
Karışırken yavaş bir burgaçta ağır ve tatlı güller...

Çeviren: Ataol Behramoğlu

LENİNGRAD

Gözyaşlarım kadar tanıdığım şehrime döndüm,
Çocukluğumun şişmiş bezeleri kadar tanıdığım.
Döndüm buraya işte - durma, iç artık
Irmak boylarındaki fenerlerin balık yağını.

Katranla karıştığı güne yumurta sarısının,
Bu aralık gününe alışmaya bak.
Petersburg! Hayır, ölmek istemiyorum daha!
Defterinden silinmedi telefonumun numarası.

Petersburg! Saklıyorum yazdığım adresleri,
Onlar duyuracak bana ölülerin sesini.
Karanlık bir eşikte oturuyorum; zil,
Etinden sıyrılmış zil şakaklarıma vuruyor.

Kapı zincirlerinin paslı demirlerine dokunarak
Sevgili konukları bekliyorum bütün gece.

Çeviren: Ülkü Tamer

AT NALI BULAN BİRİ

Yüzümüz ormana dönük:
İşte orman diyoruz bütün gemilerin ve direklerin
yontulduğu
Ve kavaklar tepemizde
Doruklarında bile hür

Onlara vergi hışır hışır ötmek rüzgârda
Kimsesizlik onlara vergi ve kocaman yalnızlıkları

El değmemiş öfkeli bir koku
Susturamaz rüzgârın yumruğu

Dans ediyor güvertesi geminin upuzun bir ip gibi
duruyor ormanların

Çocuğu
Ve gemici
Dayanılmaz bir susuzluk yüreğinde hedefi sonsuzluk
Bilgeliğin tılsımını avuçluyor elinde bataklıklara
doğru bir koşu
Okyanusların kabuğunu vuruyor ölçüye
Öbür elinde yerçekimi yeryüzünün sığındığı
Ve biz
Gemimizin bordasından akıyor gözyaşları bu kokuyu
içiyoruz biz

Tahtalara saygı ile bakıyoruz
Betleem'in suskun marangozu değil bu başkasının
elleri
Bütün yolculukların ve bütün gemicilerin dostu -

Ve şöyle diyoruz:

Onlar da doğdular hayata
Bir eşeğin sırtındaki kadar çilelidir yaşadıkları
Sivrilikleri var unutulmuş kökleri
Zincirin birer halkası her biri
Ya yağmurun insafsızlığından çektikleri
Bir avuç tuz buluttan bütün istedikleri
O paha biçilmez yükü verecekler bir alsalar tuzu

Nerden başlamalı?

Çatırdıyor her şey
Karşılaştırmalı hesaplar ürpertiyor atmosferi
Hiçbir söz öbürünün değeri kadar etmiyor
Ve yeryüzü hâlâ hınçlı söz oyunları kadar öfkeli
Ve kuştüyü kadar hafif bütün arabalar
Kuşları kovalamaktan kesiliyor solukları
Kuşlar mı sadece fiyakalı yarış atlarına ne demeli
Onların peşi sıra koşarken parçalanmıyorlar mı?

Yaktığı türküye isim bulanı mutlu saymalı
Bir türkü ismiyle işaretliyorsa kendini
Uzun ömürlü olmalı
Ve alnına bağlanan kurdeleyse başkalaştıran onu
Unutulmaktan bile kurtarmalı unutulmak azgın
En gizli şey bellediği insanoğlunun
Güçlü hayvanlardan miras bir koku
Topu topu bir tutam kekik belki de
Su nasıl karanlıksa gökkubbenin karanlığı bu bütün
canlılar

Bir balık misali koynunda
Savurarak yüzgeçleriyle boşluğu
Ilık bir kıkırdak yumru yumru
Bir kristal yumak tekerlerin dön babam döndüğü
Ve içinde azgın atların savrulduğu
Havadaki bu toprak kalınlığı
Yabanların kazma küreklerin vur babam vurduğu
Koynuna girmenin boyunduruğundan kopup gitmenin
zorluğu
Yemyeşil şamarının korkusundan ağaçların el pençe
divan durduğu
Ölmüş hayvan kemiklerinde çocuklara yapılan

oyuncaklar

İşte belirsiz yaşamı sona eriyor dünyamızın
Teşekkür binlerce defa teşekkür önümüze
konulanlara:
Biliyorum aldandım çok şaşırdım hesabımı
Bir altın kürenin ürpermesine benziyor ürpertisi
Elinden tutanı yok dünyamızın
Her sarsılışta hem "evet", hem "hayır" diyor
Bir çocuk sesiyle cevap veriyor:

"Elma veriyorum sana" "Vermiyorum elmayı"
Sesi de yüzüne benziyor.

Oysa ses çoktan yitirdi amacını sadece yankısı
yaşıyor
Kısrak tozlu yollarda can veriyor köpükler saçıyor
ağzından
Büyük yarışların anası
Yelesinin kıvrımlarından taşıyor
Dörtten fazlaysa koşanların sayısı
Vız gelir her şey
Dörtle çarpın taşları

Güneşte ışıldıyor nalları yollarda dörtnala bir koşu
büyüyor

Yerde at nalı bulursa biri
Tozunu siler temizler parlatır onu
Asar evinin kapısına
Uyusun
Artık gizli kıvılcımlar yoksa
Ve söylenecek şey kalmamışsa
Söylenmiş son sözün donmuş izi yaşar insanoğlunun
dudaklarında
Yük taşımışlığın anısı
Hep fışkıran bir sudur avuçlarında ama testi yarım
ve yol dönüş yolu

Bu söylediğim sadece ben değilim
Dondurulmuş ve kocaman bir gerçek bütün
dudaklarda
Aslan resmi basarlar bazı paralara bazılarına insan
resmi:

Altın bakır bronz hepsi
Aynı törenle verilir toprağa
Onları kemirmek için kendi dişlerini biledi zaman
Aman vermiyor bana
Şimdiden öldü benliğimin yarısı

Çeviren:Erdoğan Tokatlı

PÄR LAGERKVİST

1891 - 1974, İsveç.

YAŞAM

Ey yaşam, seni unutmayacağım ömrüm oldukça
Boğazıma sarıldığın o geceden beri.
Gençtim, körpeydim.
Gövdem sivilceli ve mosmor
Ellerin boğazımda zincirlenmişti.

Her gece yatağımın köşesinde
Dalıyorum o ıssız karanlıklara,
İnsanlar arasında yürüyorum korkuyla
Ellerin hep boğazımda.

Bir aralık boğulmam işten bile değildi.
Kesik kesik sözcükler geldi kulaklarıma
Karışırken kara toprak kanıma.

N'olduysa işte o anda oldu,
Duydum birdenbire yaşadığımı,
Tüm ağırlığımca, tüm boyutumla,
İlk kez kuşkulandım o suskun boşluktan
Akarken taze kanım karanlıklar içine.

Ey yaşam; ömrüm oldukça seni unutmayacağım.
Boğazıma sarıldığın o geceden beri
Gençtim, körpeydim
Sivilceli ve mosmordu gövdem
Elerin boğazımda zincirlenmişti.

ARADIĞIN BURDA YOK

Sakin ol çocuğum, yok aradığın burda
Salt gördüklerindir var olan:
Orman, sis ve rayların uzanışı,
Çam ağaçlarını örten karlar bir de.
Belki uzakta, çok uzak bir ülkede
Meltemlerin estiği masmavi bir gök vardır
Duvarlarında güller, yollarında palmiyeler
Ama hepsi bu kadar.
Arama yok burda o sıcak dudaklarınla öpeceğin şey
Bilirsin dudaklar da zamanla soğur gider.
Yürek her şeye bedeldir deme yavrum,
Deme boşuna yaşamaktansa ölmeyi yeğ tutarım.
Ne istersen ölümden?
Bir duysaydın gövdenden yayılan o kokuyu
Anlardın yılgısını kendi kendine kıymanın.
Zorunluyuz çocuğum, zorunluyuz sevmeye
Yaşamın upuzun sayrık saatlerini
Ve özlemin kısacak yıllarını
Bir aralık çöllerin çiçeklenmesi gibi.

Çeviren: Ata Karatay

BABAM VE BEN'DEN

On yaşlarındaydım, bir pazar öğle üzeri babam elimden tuttu, kuş ötüşlerini dinlemek üzere ormana doğru yürüdük. Akşam yemeğini hazırladığı için bizimle gelmeyen anneme el salladık. Güneş pırıl pırıldı, sıpsıcacıktı ortalık biz yola koyulduğumuzda. Derdimiz kuş ötüşü dinlemek değildi aslında, duymadığımız şey değildi çünkü. Babam da ben de, makul kimselerdik. Ormana ve içindeki yaşantılara alışmıştık, bu yüzden kaygılandığımız yoktu. Sadece pazar öğle üstüydü, babamın da işi yoktu o kadar. Hat boyunca ilerliyorduk, herkes gidemezdi hat boyunca, ama babam demiryollarında çalıştığından, bize müsaade vardı. Böylece doğru ormana daldık, dolambaçlı yollara sapmadık. Derken kuş cıvıltıları ve daha başka şeyler birden başladı. Çalılıklarda cıvıldaşıyorlardı; serçeler, ardıçkuşları, çalıbülbülleri; ormana girer girmez, bütün minik yaratıkların seslerini duyduk. Yer gelincikle döşenmişti. Huş ağaçları taze yapraklarla donanmıştı, çamlar taze dallar büyütmüştü. Etraf öyle güzel kokuyordu ki. Güneş üstünde parladığından, yosunlu yerden buram buram sıcaklık yükseliyordu. Her yerde hayat ve ses vardı; iri arılar, deliklerinden fışkıyorlar, sinekler ıslak yerlerde vızıldıyorlardı döne döne, kuşlar, çalılıklardan onları yakalamak üzere fırlıyor, derken yeniden dalıyorlardı çalılara. Birden, hızla bir trenin geldiğini gördük, hemen setten aşağı indik. Babam iki parmağıyla pazar şapkasına dokunarak makinisti selamladı; makinist de elini sallayarak cevap verdi. Her şey kımıldıyor gibiydi. Güneşin altında yatan ve katran sızan demiryolu traversleri boyunca ilerlerken her şey kokuyordu sanki, makine yağı, badem çiçeği, katran, funda, hepsi birbirine karışmıştı. Üstünde yürümesi güç, ayakkabılarımızı eskiten taşlarda yürümemek için traversten traverse uzun adımlar atıyorduk. Demiryolları pırıl pırıldı güneş altında. Hattın her iki yanında yanlarından geçerken öten telgraf direkleri vardı. Evet! Güzel bir gündü. Gök pırıl pırıldı. Görünürde tek bir bulut yoktu: Babamın dediğine göre böyle bir günde bulut olamazdı. Bir süre sonra hattın sağında bir yulaf tarlasına geldik, orada bir çiftlik açıklığı olduğunu biliyorduk. Yulaflar boy atmışlardı, hepsi bir düzeydeydi, babam bilgiç bilgiç baktı, memnun olduğunu anlıyordum. Bu gibi şeylerden anlamazdım ben pek; şehirde doğmuştum çünkü. Derken, çoğu zaman susuz olan bir çayın üstündeki köprüye geldik, ama suyu boldu şimdi. Aşağı düşmeyelim diye el ele tutuştuk. Orası demiryolu bekçisinin, yeşillikler içindeki kulübesine yakındı. Evin

yanı başında elma ağaçları, böğürtlenler vardı. Oraya uğradık, bize süt verdiler. Domuzlara, tavuklara, çiçek açmış meyve ağaçlarına baktık ve yolumuza koyulduk. Irmağa gitmek istiyorduk, çünkü ırmak her yerden daha güzeldi. Bir de özelliği vardı ırmağın, çünkü yukarısında, babamın eski evinin yanından geçiyordu. Oraya varmadan dönmek olmazdı, her zamanki gibi bu kez de epey bir yol yürüdükten sonra vardık oraya. Öteki istasyon uzak değildi, ama oraya gitmek istemiyorduk biz. Babam sadece sinyallerin doğru olup olmadığına baktı. Her şeyi düşünürdü. Irmağın yanında durduk, güneşte büyük, canayakın bir hal vardı. Kıyıdaki bol yapraklı ağaçlar durgun suya yansımıştı. Her şey öyle yeni, öyle parlaktı ki. Daha ötedeki küçük göllerden bir meltem esiyordu. Aşağı, kıyıya indik, boyunca bir süre ilerledik, babam bana balık nişan yerlerini gösterdi. Çocukken orada taşlar üstüne oturur, bütün gün tatlı su levreği beklermiş, çocuğu zaman hiç vuran olmazmış, ama günü orada geçirmek hoşmuş. Şimdi balığa zamanı yoktu artık. Irmağın yanında bir süre oyun oynadık, akıntının sürükleyip götürdüğü ağaç kabukları attık, kim daha öteye atacak diye taş fırlattık. Babam ve ben yaratılıştan pek neşeliydik. Az sonra yorulduk. Oyunumuzun yettiğini düşünerek evin yolunu tuttuk.

Derken hava kararmaya başladı. Ormanlar değişti. Alacakaranlık basmıştı. Acele ediyorduk. Annem, herhalde kaygı içinde, bizi yemeğe bekliyordu. Hiçbir şey olmamasına rağmen, ya bir şey olursa diye kaygılanır dururdu hep. Gün çok güzel geçmişti. Her şey istediğimiz gibi olmuştu, her şeyden memnunduk. Hava gittikçe kararıyordu, ağaçlar öyle acayipti ki. Durmuş ayak seslerimizi dinliyorlardı, sanki kim olduğumuzu bilmiyorlarmış gibi. Birinin altında bir ateşböceği vardı. Karanlıkta durmuş, bize bakıyordu. Babamın elini sımsıkı tuttum, ama o tuhaf ışığı görmemiş gibi yürüyüp geçti. Irmak üstündeki köprüye geldiğimizde kapkaranlıktı. Sanki bizi yutmak istermiş gibi kükrüyordu, toprak altımızda açılıyor gibiydi. Düşmeyelim diye sık sık el ele tutuşmuş traverslerden dikkatle ilerliyorduk. Babam beni sırtına almayı düşünüyorduysa da bir şey söylemedi. Kendi gibi olmamı istiyordu sanıyorum. İlerliyorduk. Babam konuşmadan, düzenli adımlarla, durgun ilerliyordu. Kendi düşüncelerine dalmıştı. Her şey böyle hayalet gibiyken, babamın nasıl böyle durgun olabildiğine şaşıyordum. Korku içinde bakınıyordum. Her yer karanlıktı. Derin soluk almaya korkuyordum, çünkü karanlık insanın içine girebilirdi, ki tehlikeliydi. İnsan çok geçmeden ölüyor. O zamanlar böyle düşündüğümü pek iyi hatırlıyorum, demiryolu seti pek dikti. Altında karanlık gece ile son buluyordu. Telgraf direkleri göğe karşı hayalet gibiydiler, sanki toprağın altında biri konuşuyormuş gibi mırıldanıyorlardı. Her şey öyle ürperticiydi ki.

Hiçbir şey gerçek değildi, hiçbir şey tabii değildi, her şey bir esrara bürünmüştü. Babama sokuldum ve fısıldadım::

"Karanlık niçin bu denli ürpertici baba?"

"Değil yavrum" dedi, elimden tutarak.

"Nasıl değil baba, ürpertici işte."

"Öyle düşünmemem gerek. Tanrının var olduğunu biliyoruz değil mi?"

Ses çıkarmadan ilerliyorduk, ikimiz de kendi düşüncelerimize dalmıştık. Sanki karanlık içine girmiş de sıkıyor gibi kalbim felce uğramıştı.

Derken bir dönemece geldiğimizde birden arkamızda büyük bir gürültü duyduk. Düşüncelerimiz darmadağın oldu. Babam beni setten aşağı çekip sımsıkı

tuttu, bir tren gelip geçti, kara bir tren. Yanımızdan ıslık gibi geçerken bütün pencerelerinin aydınlatılmış olduğunu gördüm. Ne olabilirdi? Bu saatte tren olmaması gerekirdi. Korkarak bakıyorduk. Koca makinenin ocağı kükrüyordu. Kürek kürek kömür atıyorlardı, kıvılcımlar geceye saçılıyordu. Korkunçtu. Makinist, solgun, hareketsiz, taş gibiydi parlak ışıkta. Babam tanımamıştı, kim olduğunu bilmiyordu. Sanki doğru karanlığa, sonsuz, uzak karanlığın içine doğru sürüyordu.

Korku içinde, soluk soluğa, bu yabani nesnenin ardından bakakaldım. Gece yutuvermişti onu. Babam yukarı çıkmama yardım etti, acele acele evin yolunu tuttuk. 'Tuhaf! Ne treniydi acaba bu? Makinistini de hiç görmüşlüğüm yok" dedi ve sustu.

Tir tir titriyordum. Benim uğruma olmuştu bu; benim için. Ne demek istediğini anlıyordum. Uğrayabileceğim korkunun bütünüydü, bilinmeyenin korkusuydu bu; babamın bilemediği, beni ondan kurtaramadığı. Benim için dünya, yaşayacağım garip hayat böyle olacaktı; herkesin tanındığı, güven içinde olan babamın hayatı gibi bir hayat değil; sonu olmayan karanlığa ateşler içinde hızla dalıyordu.

Çeviren: Ender Gürol

MARINA TSVATAYEVA

1892 - 1941, SSCB

MAYAKOVSKİ'YE

Haçlardan ve bacalardan yüksek,
Vaftiz edilmiş, ateşte ve dumanda;
Ağır adımlı melek
Selam Vladimir, selam yüzyıllara!

Hem arabacısın, hem beygir
Hem delice heves, hem hak.
Bir soluk alır, tükürürsün avuçlarına
"Şan yükçüsü, sıkı dur!" diye bağırarak

Selam pasaklı, kibirli türkücü
Yığınsal mucizelerin ozanı;
Elmasın çekiciliğine
Üstün tutan, taşın ağırlığını.

Selam, sokak gümbürtüsü!
Esnersin böbürlenirsin ve yeniden -
Kaldırırsın bir araba oku gibi kanadını
Ağır yük meleği sen...

Çeviren: Ataol Behramoğlu

ARCHIBALD MACLEISH

1892 - 1982, ABD

İSPANYOL ÖLÜSÜ

Bunun hesabı sorulacak
Gözyaşlarının hesabı sorulmadı ama sorulacak

Madrid'in, Barcelona'nın, Valencia'nın gözyaşları
Bu gözyaşlarının hesabı sorulmadı.
Almeria'nın, Badajoz'un, Guernica'nın döktüğü kan
Bu kanın hesabı sorulmadı.
Gözyaşları yüzlerde kurumuş
Kum üstünde kurumuş kan.
Gözyaşlarının hesabı sorulmadı; kanın hesabı sorulmadı.
Sorulacak bunların hesabı.

Çünkü Guernica'nın adamları konuşmaz
Almeria'nın çocukları sessizdir
Badajoz'un kadınları dilsiz
Dilsizdir onlar, sesleri çıkmaz, sesleri çıkmaz
Boğazlarını tıkamıştır oranın kumu
Konuşmazlar, konuşmıyacaklar da ve çocuklar
Almeira'nın çocukları usludur
Kıpırdamazlar, kıpırdamıyacaklar da
Vücutları kırık, kemikleri kırık, ağızları -
Çünkü ölüdür onlar, dilsizdir hepsi.
Yanılmayın
Hesap sorulmayacak sanmayın.

Yanılmayın
Dökülen kanın hesabı sorulmamışsa
Yalanın hesabı sorulmıyacak sanmayın
Yanılmayın
Bunun hesabı sorulacak
Sorulacak ama
Vakit var
Vakit var daha:
Bu yerlerde ölülerin vakti boldur
Badajoz'da, Guernica'da, Almeria'da
Bekliyebilirler, vakitleri var daha.
Vakit var
Bekliyebilirler daha.

Çeviren: Melih Cevdet Anday

MART ÖNCESİ

Martının görüntüsüyle martı
Suda birleşirler
Bütün gün onu düşündüm
Bir şey kalmadı o yıldan artık
(Soluk otlar var
Tuz renkli)
Tuzla
Çürüttüğümüz
Yalnız yapraklar kaldı o günlerden
Gerisini hep temizledik güz akşamlarında
Bir şey kalmadı o yıldan artık yaşayışlarımızda yapraklardan
başka
Bir şey olmamış gibi sanki
Sanki sevgilerimiz sevgilerimiz yaşayışlarımız hep değişmiş
Kendimiz bile yabancıyız o anılara
Neden ağlıyayım bunlar için
ona ne verdim ki
Acılardan acılardan acılardan başka
Martı
Görüntüsüyle birleşir kış sularında

Çeviren: Ülkü Tamer

CESAR VALLEJO

1893 - 1938, Peru

KARA TAŞ AKTAŞ ÜSTÜNE

Paris'te öleceğim boşanan yağmurlarla,
anısını şimdiden yaşadığım bir günde.
Paris'te öleceğim -bu da koymuyor bana-
belki de bugün gibi, bir güz Perşembesinde.

Bir Perşembe olacak, çünkü bugün, Perşembe,
yazarken bu dizeleri durmadan sızlıyor kolum,
ve hiçbir gün, geçtiğim yollarında yaşamın,
yalnızlığı içimde bugün gibi duymadım.

Cesar Vallejo öldü, dayak yiye yiye herkesten,
oysa kimseyi de incitmemişti:
koca sopalarla vurdular,

Kalın urganlarla dövdüler;
tanığı Perşembeler, kollarında kemikler,
yalnızlık, yağmurlar, yollar...

BİR İSPANYOL CUMHURİYETÇİSİNE AĞIT

Bir kitap duruyordu yerde, cansız belinin yanında,
filiz sürüyordu bir kitap ölüsünün üstünde.
Alıp götürdüler yiğidi,
ve somut, mutsuz ağzı karıştı soluğumuza;
hepimiz terliyorduk, gövdelerimiz bir yük;
dolanan ay ardımızda;
ölüsü de terliyordu acıdan.

Ve bir kitap Toledo savaşında,
ardında bir kitap, üstünde bir kitap
filiz sürüyordu ölüsünden.

Mor elmacık kemiğinin şiiri,
söylemekle susmak arası,
yüreğinde taşıdığı
o yiğit bildirinin şiiri.
Yalnız bu kitap kalmıştı geride,
çünkü mezarda böcekler yoktu
ve gömleğinin kolları yanında
kanına bulanan hava.
buğulanıyor, sonsuzlaşıyordu.

Hepimiz terliyorduk, gövdelerimiz bir yük,
ölüsü de terliyordu acıdan
ve bir kitap, gözlerimi yaşartan
bir kitap, ardında bir kitap, üstünde bir kitap
filizlendi ölüsünden coşarak.

Çeviren: Cevat Çapan

AVUÇLAR VE GİTAR

Şimdi, ikimizin arasına, buraya,
benimle gel, bedenini elinden tut getir
birlikte yudumlayacağız ve bir an için geçeceğiz yaşamdan
ölümümüze ortak iki yaşama.
Şimdi, senle gel, bana bir iyilik et
benim adıma yakınarak kasvetli gecenin ışığında
tutup ruhunu elinden getirdiğin
ve biz yavaşça kendimizden yükseleceğiz.

Bana gel, ve sana, evet,
eş adımla, birbirimizi farklı adımlarda görebilmek için,
son geçiti kaydederek.
Geri dönünceye dek! Bir sonraya dek!
Okuyuncuya dek, bilmezler!
Geri dönünceye dek, hoşçakal diyelim!

Nedir tüfekler bana,
dinle;
dinle beni, nedirler bana
kurşun zaten imzamın saflarında geziniyorsa?
Nedir kurşunlar sana
tüfek zaten kokunda tütüyorsa?
Bu gün yıldızımızı
kör bir adamın kolarında tartacağız
ve benim için bir kez şarkı söylediğinde ağlayacağız.
Bu aynı günde, güzel kız, eş adımınla
ve benim uyarımla esenli cesaretinle,
kendimizden çıkacağız, ikişer ikişer.
Körleşinceye dek!
Taa
böylesi bir dönüşten ağlayıncaya dek!

Şimdi,
ikimizin arasına, getir
ince kişiliğini elinden tutup
birlikte yudumluyacağız ve bir an için geçeceğiz yaşamdan
ölümümüze ortak iki yaşama.

Şimdi, senle gel, bana iyiliğini et
bir şeyler söylemenin
ruhunda bir şeyler çalmanın, avuçlarını çırparak.
Geri dönünceye dek! O zamana dek!
Ayrılıncaya dek, hoşçakal diyelim!

Çeviren: İpek Göldeli

Drieu La Rochelle

PIERRE DRIEU LA ROCHELLE

1893 - 1945, Fransa

GİZLİ ÖYKÜ'DEN

Çocukluğuma dönüyorum, bütün olup bitenlerin nedenini orda bulmak mümkün olduğu için değil, varlık tümüyle tohumun içinde olduğu ve yaşamın her yaşı arasında ilişkiler bulunacağı için. Melankolik olarak doğdum ben, bir yaban olarak. İnsanların oklarına hedef olmadan, yaralanmadan, ya da onları yaralımış olmanın pişmanlığı içimde yer etmeden önce kaçmaya başlamıştım insanlardan. Evin ve bahçenin gizli köşelerinde gizli ve kaçak bir şeyleri tatmak için kendi üstüme kapanırdım. Daha o zamanlar, sonradan olayların seline katılıp sürüklendiğimden çok daha açık olarak bende, benim olmayan, benden daha değerli bir şeyler bulunduğunu seziyor, biliyordum. Bunun tadına ölümde, yaşamdan daha çok varılacağını da seziyordum. Yalnız ortadan yitmeyi, bizimkilerin elinden kurtulmuş olmayı oynamak değil, "ölmüş olmayı" oynamak da geldi başıma birkaç kez. Evin sessiz bir köşesinde, annemle babamın evde olmadığı bir saatte bir karyolanın altına uzanmak, kendimi bir mezarın içindeymişim gibi duymak hüzünlü, tadına doyum olmaz bir sarhoşluktu benim için. Dinsel eğitimime, cennet-cehennem konusunda durmadan söylenenlere karşın, ölmüş olmak,burda ya da orda olmak, gözle görülen yerlerde olmak değil, karanlık el değmedik bir yerde olmaktı. Daha doğrusu hiçbir yerde olmamak, ne benden ne başkalarından gelen, yaşayan, gözle görülen, ama aynı zamanda yaşamayan, gözle görülmeyen, gene de yaşayan, başka bir biçimde sonsuz bir özlemle istenen, başka bir biçim altında yaşayanların ince, uçucu sözle anlatılmaz bir şeyin damla damla düştüğünü duyabileceğim bir yerde, daha doğrusu hiçbir yerde olmamaktı.

Bir gün, insanda kendini gösteren bir edim olduğunu öğrendim; intihardı adı bu edimin. Çok iyi hatırlıyorum, dinlediğim bir konuşmanın ardından, bir insanın "kendini öldürebileceğini" anlamıştım. Az önce sözünü ettiğim çok yakından bildiğim o oyunla bu edimin arasında belli bir bağ kurup kurmadığımı pek bilemeyeceğim, ama sanmıyorum bunu. Bildiğim bir tek şey var: Bu eldeki imkanı korkunç bir kolaylık olarak gözümün önüne getirmiştim. Bu insanın aklını başından alıcı sonuç, bu davranışın çaresiz gücü gözlerimi kamaştır-

mış, yatağın altındayken birçok kez duyduğum o ince, tatlı, biraz sancılı ve nefis bir biçimde ender heyecanı uyandırmıştı. Bu davranıştaki zevkin de ötesine geçen zevk, bu intihar davranışının bir yalnızlık oluşu, insanın bütün gözlerden uzak, karanlığa ve sessizliğe gömülmüş, kendini sonsuzluğa bırakmış, kendi dışında yitmiş, içimde damla damla aktığını duyduğum o gücün eline hayranlık verici bir biçimde bırakmış olmasaydı.

Yerini ve saatini hatırlıyorum. Bir kış sabahıydı, külrengi gökyüzü bugünmüş gibi gözümün önünde. Yemek odası korkunç soğuktu. Pencereden Malesherbes semtine giden geçitin karşı kıyısındaki evin çinko rengi duvarını görüyordum. Büfenin çekmecelerinden birini çektim, usulca, hiç ses çıkarmadan bir bıçak aldım. Elimdeki bıçağa bakar bakmaz, bu çelikte bulunan her şeyi bir anda kavrayıverdim. İşte bilmeden her gün elime alıp kullandığım nesne, işte elimde bir anda bir tabu olan bıçak. Çevremdeki nesnelerin gizi yavaş yavaş kalkıyordu. Çekmecenin dibindeki kırmızı çuhanın üstünde parlıyordu bıçağın keskin ağzı. Ve bir tek değildi bu, yirmi tane, otuz tane bıçak vardı çeşitli boylarda, büyüklü küçüklü. İçlerinden kocaman birini, bir et bıçağını aldım. Ama hemen aldığım yere bıraktım: Çekmemişti beni bu bıçak. İnce, yumuşak bir şey olmalıydı benimki. Şu küçük meyve bıçağı örneğin, ucu sivri, bir armuta ya da şeftaliye bir dokunuşta giren. Parmağımla ucunu yokladım, yokladım ve duydum. Yavaşça itiyordum, daha hızlı itiyordum, daha hızlı itiyordum. Canımı acıtmaya başlamıştı, bıraktım. Sonra merakımın, önüne geçilmez istemimin yeni bir atılımıyla yeniden başladım, daha hızlı, daha hızlı... Duyduğum acı birden nitelik değiştirdi; daha yoğunlaştı, daha keskinleşti ve parmağımın ucunda bir damla kan belirdi. Ağzı açık kaldım: Demek böylece olabilirdi. Yaşamım boyu ilk kez ağlamadan, geri çekilmeden kanıma baktım. Hayır, korkmadım değil, korktum, ama korkumu kabullendim, kendimi onda buldum, onu kendimde bir başka şeye alıştırmak, değiştirmek istedim.

Bir süre oynadım kanımla, damla damla çıkararak. Sonra koridorda bir gürültü oldu, bıçağı aldığım yere, al çuhanın üstüne bıraktım. Hiçbir değişikliğe uğramamıştı, olduğu gibi kalmıştı, ilgisizdi - anlaşılmaz ve anlatılmaz bıçağı. Sonra odama kaçtım. Kaçmak, nasıl da severdim kaçmayı. Tıpkı küçük bir orman hayvanı gibiydim, temiz, çevik, uyanık, kendinciliklerle dolu; en küçük bir seste yiten - ne bir kadının, ne bir erkeğin hiçbir zaman ele geçiremeyeceği bir sincap ya da bir gelincik.

Altı yedi yaşlarında olmalıydım o sıralar. Çünkü yedi yaşımın içindeyken ayrıntılarına değin hatırladığım bu olayların geçtiği evden taşınmıştık. Yandaki duvar, büyük çinko kaplamalarıyla bugün bile gözümün önündedir.

Konuya dönüyorum. Bu arada, bana öyle geliyor ki her şeyi unutmuştum. O sabahki duygularım, düşüncelerim bir anda başka duyguların içinde yitmişlerdi. Al çuhayla kaplı çekmeceye döndüysem, bunun nedeni alışkanlığın insanda da, hayvanda olduğu gibi, bir anda doğmasındandı. Bu kez daha ileri gittim: küçü bıçağı çıkarıp çekinmeden korkusuzca yokladıktan sonra, giysilerimi aralamış, mintanımın düğmelerini açmış ve bıçağın ucunu yüreğime doğru götürmüştüm. Bu belki, bana yüreğimi buldurdu. Pantolonumun önünü çözüp bedenimin bir bölümünün cinsiyetim olduğunu anladığım gün duyduğum heyecan daha dokunaklı olmamıştı. Bıçağı bir az iteledim, çok değil. Parmağımın üstünde ittiğimden daha az itiyordum; çünkü seziyordum ki bu kez iş daha ciddiydi. Birden, gerçekten korktum. Korkuyla baktım fanilamı delen

sivri ucunu elimde duyduğum bıçağa. İstemim benden kurtulduğunda ona geçiyordu. Benimkinden başka bir istem mümkün oluyordu. Bu sapta, bu tahtada, bu demirde birikmeye başlamıştı yazgı. Çektim bıçağı, yüzüme doğru kaldırıp yepyeni bir gözle, insanın gizli ve tanıdık nesnelere, kutsal nesnelere karşı duyduğu o korku ve kutsama karışımı içinde inceledim. Bir kez daha yaklaştırdım göğsüme, bana karşı özel, aykırı bir biçimi olan bu yeni nesneyi. Bu kez canımı iyice acıtana değin batırdım, daha önce parmağıma yapmış olduğum gibi. Ama göğsüm parmağım değildi. Bambaşka bir şeydi söz konusu olan, oysa mutlak aynı şey olması gerekiyordu. Canımı acıttım; daha kötüsü: kendi canımı kendi elimle acıtıyordum. O canımı acıtıyordu. Artık korku değil, bir cansıkıntısı tepkisi, kızgınlıktı duyduğum. Bıçak ve ben, iki ayrı şeydik. Canımı acıtan, canımı acıtmak isteyen bıçaktı; istemimin kavrayamadığı ondaki istem benimkine karşı koyuyordu. Kötü, tehlikeli, tiksindirici olmaya başlamıştı. Çekmecedeki düzeni düşünmeden kızgınlıkla fırlatıp attım içine ve sürdüm çekmeceyi.

Bir süre sonra artık düşünmüyordum onu. Alışkanlık da kendinden kuşkuya düşüyor. Bu olmasa, kimbilir?....

Bu, kendi içinde hiçbir karşılığı olmayan, intihar düşüncesiydi. Bu düşünce o günden bu yana sık sık belirdi kafamda. Ama artık içinde bulunduğum durumların sonucunda oluyordu bu. Yaşam içinde tutulacak yolun bir ucuna gitmiştim: Güçlükler, sıkıntılar, ezilmelerle karşılaşıyordum. Karşılaşır karşılaşmaz da intiharı düşünüyordum. Ama bu hiç mi hiç aynı şey değildi. Bana bu isteği veren artık bir taşkınlık, bir merak değildi; güçsüzlük, yorgunluktu. İntiharın gerisinde bulduğum düşünce de aynı değildi. İlk kez bu "gerisi" ya da "ötesi" bilinmeyen bir şeydi benim için, belirlenmemiş, adlandırılmamış, anlatılmayacak bir şeydi. Şimdi tam bir hiçlik..

Gene de en sıkıntılı, en boğuntulu anlarımda ortaya çıkan bu intihar düşüncesi her zaman baştan aşağı pis bir düşünce midir? diye soruyorum kendi kendime. Bu soruyu özellikle kendim için soruyor değilim. Her kendini öldürende hemen her zaman (belki her zaman) temiz bir yan, bir öğe vardır. İntiharı yalnız toplumsal bir edim olarak gören biri için bile böyledir bu...

II

...her şey gittikçe hızını artırarak uzaklaşıyordu benden, kendi yaşamımın ve "yakınlarımın"kinin yararı, Fransanınki, Almanyanınki vb. gittikçe daha bilinçsizleşen ve bırakılmış, ufacık bir parçası olduğum bu ordunun korkunç ve iğrenç varlığı her şeyi düşürüyordu gözümden: Yeri, göğü, yıldızları... her şeyi. Görüş alanımı kaplayan korkulu bir düşte gittikçe büyüyen bir ejderha gibi görüş alanımın her yanını kaplayan bu korkunç haksızlık önünde doğa yok oluyordu. Bir zamanlar, geçici ve süslü yanlızlığımın tadımları için güzelim bir biçimde dayanmış olduğum doğanın bu silinişiyle birçok şeyler de birlikte yitti.

Ambar gibi bir yerdeydim. Akşam değil sabahtı. Bir başımaydım. Arkadaşlar dışardı, meyve bahçesinde oyalanıyorlardı. Bir tüfekle insanın kendi kendini nasıl öldüreceğini biliyordum: ayağından postalları ve çorapları çıkaracaksın, ayağının baş parmağını tetiğe dayayacaksın. Kardeşime çılgın, tatlı, küçük bir mektup yazmıştım - kardeşimi çok sevdiğimi de o anda anlamıştım - benden çok genç, çok iyi ve eli kolu bağlı kardeşimi. Elimdeki tüfeğin küçük kara yu-

varlağına, o çelik boruya baktım. Ve korktum. Nasıl korktum bilmiyorum. Bildiğim ertesi gün ilk çarpışmada hiç korkmamış olmamdır. Şüphesiz, yalnızlık için yeterince olgun değildim - oysa ne kadar deneyini yapmıştım bunun! İntiharın bu "üstün" yalnızlığı benim için çok fazlaydı o sıralar. Herkesle birlikte ölmeyi, arkadaşlarımla, bu az önce aşağıladığım insanlarla bitmeyi ölüme yeğ görüyordum.

O sıralardaki kişiliğime bugün de saygım var. Kendi bulaşık suyunu, büyük ortak çorbaya yeğ gören, biraz sonra çevresinde yınlayacak yüz bin kurşundan birini, mücevher kutusundan bir mücevher alırcasına seçmeye kalkan bu çıtkırıldım, bu delibozuk adamı seviyorum. İşte bireycilik, Ekim Devrimi'den üç yıl önce böyle can çekişiyordu.

Çeviren: Ferit Edgü

VLADİMİR MAYAKOVSKİ

1893 - 1930, Rusya / SSCB

ORKESTRA ŞEFİ HAKKINDA

Lokantada elektrikten hava kızıla döndü.
Koltuklara kadınların yumuşaklığı yayılmıştı.
Ortaya birdenbire incinmiş orkestra şefi fırlıyarak
Müzisyenlere ağlama emri verdi.

İri bir som balığı parçasını
sakalına tatlı tatlı götürenin
boru yağlı suratına
bir avuç madeni gözyaşı fırlattı.

Hıçkırıklar arasında altın dişlerinden
çığlığa basmağa vakit bulamadan,
oradakiler trombonların, zurnaların hırpalamasiyle
üstüne basarak geçtiler.

Sonuncu, kapıya varmadan,
yanağı sos tabağında ölünce
orkestra şefi büsbütün çıldırdı,
müzisyenlere hayvanlar gibi ulumalarını emretti.

Sonra sarhoş bir gövdenin dişleri arasına,
boruyu bakırdan bir simit gibi soktu;
üflüyor, göbeğin içinde
hıçkırıkların çılgınca uğuldamasını dinliyordu.

Ertesi sabah patron öfkesinden aç acına,
hesabını kesmeğe gelince
orkestra şefi mosmor olmuş
avizenin üstünde sallanıp daha da çok morarıyordu.

BENİ DİNLEYİN!...

Beni dinleyin!
Yıldızlar gökte ışıdığına göre
birinin buna ihtiyacı var.
Demek biri onların var olmasını istiyor.
Demek bu minnacık tükürüklere inci adı veren var?
Öğleyin toz bulutlarına
boğularak
tanrıya koşar,
geç kalmak korkusuyla
ağlar,
damarlı elini öperek
ille yıldızın çıkmasını
yalvarır!
Yaldızın yokluğuna dayanamıyacağına
yemin eder.
Sonra da
kuşkulu ama dıştan sakin bir halle
dolaşır durur.
Birine,
- 'Sen iyisin değil mi?
Korkmuyorsun artık,
Öyle mi" der.
Dinleyin!
Yıldızları
yakan varsa,
demek birisine lâzım bunlar.
Demek her akşam çatıların üstünde
bir yıldızın olsun yanması
vazgeçilmez birşey!

LİLİ

(Mektup yerine)

Tütün dumanı havayı tüketti.
Oda -
Kruçenihov'un cehenneminden bir bölüm...
Hatırla -
bu pencerenin ardında
çılgınca ellerini okşadım.

Bugün böyle oturuyorsun
kalbin demirle zırhlı.
Bir gün sonra beni
hakaretlere boğarak
kovarsın belki.

Işıksız antrede, titremenin kestiği kol
paltonun kolunu bulamıyacak bir türlü.
Koşarak çıkacağım,
sokağa atacağım gövdemi.
Vahşi
umutsuzlukla parçalanarak
çılgınlığa atacağım kendimi.

Olmasın böyle şey
sevgilim,
canım benim;
hadi şimdi vedalaşalım.

Ne olursa olsun,
aşkımın
ağır kılıcı
nereye kaçsan -
üstüne asılı...

Bırak, son defa
acı hakaretlerden şikayetimi haykırayım!
Çalışmaktan bitkin öküz
gidip
serin suya yatar
Benim için
aşkından başka
deniz yok.
Ama aşkından, ağlıyarak bile huzur dilemek boş...

Yorgun fil dinlenmek isteyince
olanca azametiyle kızgın kumlara yayılır.
Benim için
aşkından başka
güneş yok,
oysaki nerde, kiminle olduğunu bile bilmiyorum...
Hangi şairi bu kadar eziyete soksan
sevgilisini
parayla, şöhretle değişir.
Benim için
sevgili adımın sesinen başka
sevinç veren ses yok!

Ama merdiven aralığından kendimi atmam,
zehir de içmem,
tabancayı şakağıma dayayacağım yok.
Bana, bakışından başka
hiçbir bıçağın keskinliği işlemez.
Baş tacı yaptığımı,
çiçek dolu ruhumu aşkın yaktığını
unutursun yarın...

Telâşlı günlerin hengamesi
kitaplarımın sayfalarını dağıtır,
sözlerimin kuru yaprakları
onu heyecanla soluyarak
durdurabilecek mi?...

Bırak da
uzaklaşan adımlarının altına
son şefkatimi sereyim!

Çeviren: Nihal Yalaza Taluy

UMUT

Doldur yüreğime
kan doldur
kabarıncaya kadar damarlarım!
Tepeleme fikirler sok kafatasıma!
Yaşadım ben
sonuna kadar yaşamadım
daha hakkım var
ve sevmedim bu dünyada
hakkım olanı sonuna kadar..
Bir devdim ben
devdim ama
neye yarar?
Bir pire de yapardı yaptığım işleri:
Katlanmış bir gözlük misali kılıf-odamda
sabahtan akşama dizeler yazdım..
Oysa bir alay şey gelirdi elimden
ve hazırım hepsini bedava yapmağa
Ortalık siler süpürür
çamaşır yıkarım
elbise fırçalar
düğme dikerim.
gözcülük de gelir elimden
nöbet tutarım.
Kapıcı yerine de kullanabilirsiniz beni
isterseniz tabii..
Kapıcı denen şey
sanırım
sizde de vardır?
Şen şakrak biriydim ben
ama söyleyin neye yarar bu sevinç
insanlar sınırsız bir acının ortasında yüzerken?

Dişler
ısırmak için gösterildi benim çağımda
eller
kırmak için.
Nasıl acı çekilir

bunu siz
nerden bileceksiniz!
Diyeceğim şu ki..
bir maskara da bazan
işinize yarayabilir
modası geçmiş şiirler yazan
teşbihli meşbihli
elçabukluğu marifet
kime niyet kime kısmet
misali dizeler döken bir maskara -şair..
Bir hünerim daha vardır:
Sevmesini bilirim..
Ama karıştırmayalım bunu şimdi hiç!
Canın mı yandı oğlum?
Beter ol!
Sevmek kolay değildir..
Ama ben hayvanları da severim
sanırım sizde de vardır hayvan
hayvanat bahçelerinde
Bekçi diye alın beni
ne olur
hayvan bekçisi..
Bayılırım hayvanlara
inanın..
Fino köpeğiniz de mi yok
bizim fırıncınınki gibi örneğin?
Ne şeker şey bilseniz
yesin diye söküp çıkarır
kendi yüreğinizi verirdiniz.
Bir olasılıktır evet
gene de bir olasılıktır
ki hayvanat bahçesinin bir dönemecinde
göz açıp kapayıncaya kadar
çıkar birdenbire ortaya
ve salınır da salınır
-o da hayvanları severdi hep-
salınır gülümseyerek
çekmecemdeki fotoğrafta gülümsediği gibi..
evet..
bakarsın gülümseyiverir.
Ve güzeldir o
diriltmeğe değecek kadar güzeldir.
Ve sizin Otuzuncu Yüzyılınız
bizi paramparça eden hiçleri

aşacaktır şüphesiz.
Ve bundan böyle derim ki
sevmediğimiz ne varsa sonuna kadar
sevelim
acısını çıkarırcasına...
Dirilt beni
günlük hayatın o saçma
o ahmakça yanını reddedip
seni bir şair gibi
bekledim diye
dirilt beni
sadece bunun için dirilt!
Dirilt beni
en doğal hakkımı istiyorum!
O hizmetçi-aşk olmasın diye artık
evlenmeler
zinalar
başlıklar olmasın diye
ve aşk
iki kişilik yataklardan
öfkeyle fırlayıp
bütün evren boyunca
salına salına dolaşsın diye
dirilt
dirilt
insanlar
acıyla soysuzlaşan gün ışığını
artık ağlayarak dilenmesinler diye
dirilt beni.
Dirilt ki
"Yoldaşlar!" diye kopan bir çağrıda
tüm insanlar doğrulsun
köpek yuvasını andıran evlerden kurtulmuş yaşamak için.
Dirilt
evet
dirilt ki
bundan böyle
aile
denen şey
baba
hiç değilse tüm evren
ana
hiç değilse yeryüzü olsun.

İMAN

İstediğiniz kadar uzatın bekleyişi
gördüğüm şey öylesine berrak
ve bu berraklık bir masal gibi
öylesine bırakmıyor ki beni
şu uyağı koyunca
çok daha güzel bir hayata tırmanacağım
ikinci dize oyunca.
En basit bir soruya bile ihtiyacı yok artık:
Tüm ayrıntılarıyle görüyorum işte
nağme nağme yükseliyor
taş taş üstünde yükselir gibi
ve ne bir pislik ne de bir toz zerresi
tüm hatlarıyle görüyorum yükseliyor
pırıl pırıl yüzyıllardan katlarıyle
insanları diriltme atölyesi..
İşte
geniş alınlı kimyager
deneylerin kırışıklığı
çehresinde.
Kitaptan
- 'Bütün Dünya'dır adı kitabın-
şöyle bir sayfa açıyor:
Yirminci Yüzyıl..
'Kimi diriltsek acaba?.

Mayakovski'yi?.
Yok canım! Yeni baştan yaşatmaya değmez o şair..
Daha güzel daha değerli daha iyi
birini arayalım.."

Ve nasıl haykırıyorum bilseniz
nasıl haykırıyorum avazım çıktığı kadar
buradan
bitirmek üzere olduğum şu sayfadan:
"Boşuna karıştırma ilerki sayfaları!
Dirilmeyi hakkeden sadece ben varım!"

Çeviren: Atilla Tokatlı

Bruno Schulz
Kendi Portresi

BRUNO SCHULZ

1893 - 1942, Polonya

BİR TEMMUZ GECESİ

Yaz geceleriyle ilk kez okuldaki son yılımın uzun tatilinde tanıştım. Gün boyu, sıcak yaz günlerinin açık pencerelerden içeri giren meltemleriyle göz kamaştırıcı ışığının etkisinde kalan evimizde, şimdi yeni bir pansiyoner vardı: Ablamın küçük oğlu. Dudaklarını sarkıtıp somurtan, ağlayıp sızlayan bu minik yaratık, evimizin tekrar ilkel koşullara dönmesine yol açtı, bizi de anaerkil bir kampın göçebe ve harem benzeri yaşayışına mahkum etti: Yatak takımlarının, çocuk bezlerinin, çarşafların mütemadiyen yıkanıp kurutulduğu; dişice görünmenin belirgin biçimde ihmal edilişine, sözde masum bir tipi ikide bir soyma merakının, ekşimik gibi bebek buharının ve sütle şişmiş memelerin eşlik ettiği bir kamp...

Ablam çok zorlu bir lohusalığın ardından şifa bulmaya kaplıcalara gitmişti, eniştem yalnızca yemek vakitlerinde ortada görünüyordu, annemle babam ise gecenin bir saatine kadar dükkânlarında kalıyorlardı. Ev, engin dişiliği, ailenin tüm ihtiyaçlarını karşılayan anne rolü ile daha da güçlenen sütninenin idaresine girmişti. Bu haşmetli vakar, kadının iri ve ağır varlığıyla birleşince, kadınların siyasi hakimiyetinin damgası bütün eve vurulmuştu. Sütnine ile, işlerinin niteliği sayesinde salt kendisiyle meşgul olmak gibi kadınca bir özelliği A'dan Z'ye sergilemeye hak kazanan iki hizmetçi kız arasında kurnazca pay edilmiş, olgun ve dolgun bir şehvaniliğin doğal avantajları üzerine kurulu bir siyasi hakimiyetti bu. Hışırdayan yapraklarla, gümüşi ışık çakıntılarıyla ve gölgelerde geçirilen düşünceli saatlerle dolu bahçenin çiçek açıp olgunlaşmasını, evin içinde bembeyaz çamaşırların ve tomurcuklanan taze bedenin üzerinde salınan bir dişilik ve annelik aroması dengeliyordu. Kızgın öğle saatinde ardına kadar açık pencerelerdeki bütün perdeler irkilip havalanırken, iplere kurumaya bırakılmış çocuk bezlerinin hepsi sıra halinde çırpınırdı. Bu beyaz keten ve muslin bulvarından tüylü tohumlar, çiçek tozları ve yitik taçyaprakları akardı içeri. Işık ve gölgenin bahçe gelgitleri, birbirini izleyen hışırtı ve sükunet, sanki Pan'ın bu saati duvarlarla bölmelerin hepsini ortadan kaldırarak, her şeyi kucaklayan bir birliğin bütün dünyayı idare etmesine meydan vermiş gibi, yavaşça o-

dalara girerdi.

O yazın akşamlarını, son gösteri bitene kadar kentin tek sinemasında kalarak geçirdim.

Kısa ömürlü ışıkları ve gölgeleriyle o sinema salonunun karanlığından çıkıp, tıpkı fırtınalı bir gecede bir hana sığınırmışcasına o sessiz, aydınlık fuayeye geçerdiniz.

Filmdeki fantastik maceralarından sonra insanın çarpan kalbi, aydınlık bekleme odasında, o kocaman, dokunaklı gecenin vurucu etkisini dışarda bırakarak sükunet bulabilirdi. Zamanın durduğu bu emin barınakta anpullerin yaydığı steril ışık dalgaları, projeksiyon makinesinin yavan homurtusuyla belirlenir ve gişecinin kutusunun temposuna uygun olarak devam ederdi.

Son trenin kalkmış olduğu bir istasyonunun bekleme salonu gibi, gecenin geç saatlerinin can sıkıntısına dalan o fuaye, bazen varlığın son dakikalarının fonunu, her şey gelip geçtikten, hayatın kargaşası tükendikten sonra arta kalacak birşeyi andırırdı. Büyük, renkli bir afişte Asta Nielsen, alnında ölümün kara izi, ağzı son bir haykırışla açık, insanüstü bir çabayla büyümüş gözleri harikulade güzel, ebediyyen sendeleyerek yürürdü.

Gişe memuresi çoktan evine gitmiş olurdu. Bu saatte küçük odasında, onu uykunun karanlık iç göllerine götürecek bir gemi gibi bekleyen dağınık yatağının başında, bir telaş, dolanıyordu herhalde. Gişede oturan kişi, rüyada veya hayalde görülünce sahibinin ölümüne işaret ettiği farzolunan bir tayftı sadece. Yorgun, ağır makyajlı gözlerle ışığın boşluğuna bakan, ampullerin saçtığı altın mahmurluk tozunu dağıtmak için düşüncesizce kirpiklerini kırpıştıran bir göz aldatmacası, bir hayaldi. Kimi zaman, kendisi de gerçeklikten yoksun olan itfaiye çavuşuna solgun bir tebessüm gönderirdi. Çavuş, parlak miğferinin altında ebediyyen hareketsiz, apoletleri, gümüş şeritleri ve madalyalarının sığ görkemi içinde, duvara yaslanıp dururdu. Geç temmuz gecesine açılan kapının camları, projeksiyon makinesinin ritmine ayak uydurarak sarsılıyor, ama ampulün cama yansıması, uçsuz bucaksız yayılmış karanlığın uzağında, fuayenin emin barınak görüntüsüne katkıda bulunarak, geceyi yalınlıyordu. Sonunda fuayenin büyüsü bozuldu: Cam kapı açıldı ve kırmızı perde, her şey hükmeden gecenin nefesiyle şişti.

Emin bir sığınağın cam kapısını açıp bir temmuz gecesinin uçsuz bucaksızlığının içine yapayalnız adım atınca zayıf ve marazi bir liseli çocuğun içine çöken macera duygusunu tahaylül edin. Bitmez tükenmez gecenin kara sazlık ve bataklıkları arasından güçlükle ağır ağır ilerleyecek mi ebediyyen, yoksa bir sabah emin bir limana mı ulaşacak? Tek başına gezinmesi kaç yıl sürecek?

Bugüne kadar hiç kimse bir temmuz gecesinin topografyasının çıkarmadı. Kişinin iç kozmosunun coğrafyasında kaydedilmemiş olarak kaldı bu.

Bir temmuz gecesi! Böyle bir geceye benzeyen başka ne var? İnsan onu nasıl tasvir eder? Muazzam bir kara gülün, bizi yüzlerce kadifemsi taçyaprağının rüyalarıyla örten bir gülün nüvesiyle mi kıyaslıyayım? Gece rüzgârları tüy gibi yumuşak göbeğine eserek açar onu ve rayihalı derinliğinde, yukarıdan bize bakan yıldızları görebiliriz.

Onu yarı örtülü gözkapaklarımızın altındaki; dağınık benekçikler beyaz papaver tohumları, yıldızlar, roketler ve akanyıldızlarla dopdolu kara gökkubbe ile mi kıyaslıyayım? Yoksa sonsuz bir kara tünelden geçen, dünya kadar uzun

bir gece treniyle mi? Bir temmuz gecesinin içinden yürümek; uyuyan yolcular arasından, dar ve kuranderli koridorlar boyunca, havasız kompartımanları geride bırakarak, her tehlikeyi göze alıp, bir vagondan diğerine geçmeye benzer.

Bir temmuz gecesi! Alacakaranlığın gizli sıvısı, karanlığın canlı, tetikte ve devingen maddesi, ardı arkası gelmeksizin kaostan bir şeyler biçimlendiriyor ve derhal her biçimi reddediyor. Uykulu bir gezginin yolu boyunca dizilen mağaraların, kemerlerin, kuytu köşelerin ve girintilerin oyulduğu kara tahta... Durmaksızın konuşan bir gibi, gece, yalnız bir hac yolcusuna eşlik ediyor. kendi görüntülerinin dairesine kapatıyor onu, bıkıp usanmadan yaratıp, fanteziler kurarak, onun aklına yıldızlı mesafeleri, beyaz saman yollarını, birbirini izleyen kolizeumlar ve forumların labirentlerini getiriyor. Gece havası: Şakacı bir tavırla, yasemen rayihası, ozon şelaleleri, kara küreler gibi; karanlığın kara suyla dolup taşmış, sonsuz, canavar misali üzümlerine yükselen ani, havasız, atıklarla yol yol lekelenmiş kadifemsi yoğunluklar meydana getiren o kara Proteus! Dirseklerimle kendime yol açarak bu sımsıkı geçitlerde ilerliyorum, taklarla alçak kemerlerin altından geçebilmek için başımı eğiyorum ve birden tavan, yıldızıl bir iç çekişle kırılıp açılıyor, geniş ve ufak bir kubbe bir an kayıp gidiyor ve ben yeniden dar duvarlar ve geçitler arasına sürükleniyorum. Bu havasız körfezlerde, karanlığın bu girintilerinde, gece gezginlerinin arkalarında bıraktığı konuşma kırpıntıları havada asılı kalıyor, yazı parçacıkları afişlere yapışıyor, bir ölçü kayıp kahkaha çalınıyor kulağa ve gece melteminin dağıtmadığı fısıltı çileleri açılıyor. Bazen gece, kapısız bir küçük oda gibi kapanıyor üstüme. Uykuya yenik düşüyorum ve bilemiyorum, hâlâ bacaklarım taşıyor mu beni, yoksa gecenin o küçük hücrelerinden birinde çoktan istirahate mi çekildim? Ama sonra yine kokulu dudaklarım yüzmeye bıraktığı kadifemsi sıcak bir buse hissediyorum, bazı panjurlar kapanıyor, bir pencere pervazını aşarak uzun bir adım atıyorum ve düşen yıldızların eğrisi altında gezinmeye devam ediyorum.

Gecenin lâbirentinden iki gezgin peydahlanıyor. Bir şeyler dokuyorlar aralarında ve karanlığın içinden uzun, umutsuz bir konuşma örgüsü çekiyorlar. Birtanesinin şemsiyesi yeknesakça vuruyor kaldırıma (böyle şemsiyeler yıldız ya da akanyıldız yağmurundan korunmak için taşınır) ve küremsi, melon şapkalar içinde büyük kafalar oraya buraya yuvarlanmaya başlıyor. Kimi zaman da kara, kısık bir gözün suçortağı bakışı bir dakika durduruyor beni ve eklemleri fırlamış iri, kemikli bir el, bir bastonun tutamağını bırakmaksızın tutarak, bir geyiğin boynuzundan yapılmış bir sapı sımsıkı kavramış, sekerek gidiyor gecenin içinde (böylesi bastonlara bazen uzun, ince kılıçlar saklanır).

Sonunda, gece, şehrin varoşlarında oyunlarından vazgeçiyor, peçesini çıkartıyor, ciddi ve ebedî yüzünü seriyor ortaya. Çevremizde gözü aldatıcı halüsinasyon ve karabasan lâbirentleri kurmaya bir son veriyor ve ardına kadar açıyor yıldızlı ebediyetini. Gökkubbe sonsuzluğa erişiyor, burçlar sanki bir şey ilâ etmek istiyormuş gibi, korkutucu suskunluklarıyla nihaî olan bir şeyi duyurmak istiyormuş gibi, semada büyülü şekiller çizerek, zamandan boşalmış konumlarında görkemlerini dile getirircesine parıldıyorlar. Bir uzak dünyaların pırıltısı, kurbağa vıraklaması gibi gümüşî yıldızlı bir sohbet... Temmuz sema sı inanılmaz bir akanyıldız tozu dağınıyor ve kozmos sessizce emiyor bunu.

Gecenin bir saatinde -burçlar hâlâ ebedî rüyalarını görürlerken kendimi tek

sokağımda buldum. Öbür uçta, yabancı bir koku yayarak, bir yıldız ışıldıyordu. Evin kapısını açtığımda, tıpkı karanlık bir tüneldekini andıran bir hava cereyanı hissedilebiliyordu. Yemek odasında hâlâ ışık vardı, pirinç bir şamdanda dört mum yanıyordu. Enişte henüz gelmemişti. Ablam gittiğinden beri sık sık yemeğe yetişemez olmuştu, kimi kez gecenin geç saatlerine kadar dönmezdi. Uykudan uyanır, onu yüzünde kasvetli ve düşünceli bir ifadeyle giysilerini çıkarırken görürdüm sık sık. Sonra mumu üfler, tamamen soyunup, serin yatakta uzun süre çırılçıplak, uyumaksızın yatardı. Uyku onun iri vücuduna adım adım hâkim olabilirdi ancak. Huzursuzca bir şeyler mırıldanır, şiddetle solur, iç çeker, göğsündeki hayalî bir yükle boğuşurdu. Bazen yumuşak, kuru hıçkırıklar koyuverirdi. Ürkerek, karanlıkta sorardım: "İyi misin, Karol?", ama bu arada o, bir horlama tepesine zahmetle tırmanarak, rüyalarının dik patikasında yola koyulmuş olurdu.

Gece şimdi açık pencereden yavaş yavaş soluyordu. Büyük, şekilsiz kitlesinin içine serin, hoş kokulu bir mayi boşaltılıyordu, karanlık eklemler gevşeyerek ince koku dereciklerinin sızmasına izin veriyordu. Karanlığın ölü maddesi, içe çekilen yasemen rayihası halinde uçuşarak kurtuluşu arıyordu, ama gecenin şekillenmemiş derinlikleri yine de ölü ve kurtuluştan uzaktı..

Bitişik odanın kapısının altındaki huzme, tınlayan ve duyarlı altın bir sicim gibi, beşiğinde sızıldanan çocuğun uykusu gibi, ışıldıyordu. Okşayan bir kırıltı duyulabiliyordu oradan, sütnine ile bebek arasında bir idildi bu. Pencerenin ardındaki karanlıkta, içeride parıldayan hayatın ılık kıvılcımının cazibesine kapılarak toplanan gece cinleri çemberinin tam ortasında, bir ilk aşk idili...

Öte tarafta boş bir oda, onun berisinde de annemle babamın odası vardı. Uykunun eşiğindeki babamın, bu uçuşa kendini tüm benliğiyle adamış olarak, uykunun havaî yollarında vecde kapılmış halde nasıl süzüldüğünü duyuyordum. Ahenkli ve nüfuz edici horlayışı, uykunun bilinmeyen kördüğümlerinde gezinişinin hikâyesini anlatıyordu.

İşte insanlar yeröteye, henüz hiçbir canlı yaratık tarafından görülmemiş olan hayatın bu güneşsiz yanına böyle giriyorlardı yavaş yavaş. Ölüm sancısı çeker, müthiş bir hırıltıyla ve hıçkırarak yatarlarken, kara güneş tutulması ruhlarını zincirden boşaltmıyordu. Ve sonunda kara ayakucunu, o en aşağı noktayı, ruhun en derin Orkus'unu geçtikleri zaman, ecel terleri döker, onun tuhaf değişik burunlarında yola devam savaşı verirken, ciğerlerinin körükleri farklı bir nağme ile şişer, horultuları şafağa kadar ısrarla sürerdi.

Farklı bir koku, farklı bir renk, şafağın ağır ağır yaklaştığını duyurana kadar, yoğun bir karanlık abanır dururdu yeryüzüne. İşte bu, en ayık, en uykusuz kafanın bile, bir süre uykunun unutuşunu konuk ettiği andı. Hastalar, çok kederli olanlar ve yürekleri parçalananlar o sırada bir anlık bir ferahlamaya kavuşurdu. Gecenin kendi derinliklerinde olup bitenler üzerine perdeyi ne süreyle indirdiğini kim bilebilir? Ne var ki, o kısacık ara bile, manzarayı değiştirmeye, gecenin büyük girişimini ve bütün o karanlık, müthiş debdebesini tasfiye temeye yeter. Uykuyu fazla kaçırdım duygusuyla ürkerek uyanırsınız ve ufukta şafağın parlak çubuğunu ve yeryüzünün kara, güven verici kitlesini görüverirsiniz.

Çeviren: Sevin Okyay

L. F. CELINE

1894 - 1961, Fransa

'GECENİN UCUNA YOLCULUK'DAN

.....

Böyle gecelerden birinde, tam da bir başka tramvaya binmiştim ve son durak olduğu için dikkatle iniyorduk ki, biri adımı sesleniyormuş gibi. 'Ferdinand! Hey Ferdinand!" O yarı karanlığın içinde ister istemez bir skandal duygusu uyandırıyordu. Hoşlanmazdım bundan. Damların tepesinde, gökyüzü su oluklarının birbirinden ayırdığı, sopsoğuk küçük paketler halinde kendini gösteriyordu. Mutlaka bana sesleniyorlardı. Geriye dönünce, Leon'u hemen tanıdım. Fısıltılar arasında beni buldu ve oturup hesaplaştık başbaşa.

O da diğerleriyle birlikte büro temizliğinden dönüyordu. İş diye bula bula bunu bulmuştu. Kostaklanarak yürüyordu, azbuçuk sahici bir haşmetle, sanki tehlikeli, kentte sözümona kutsal sayılan bir şeyleri yerine getirmişmiş gibi. Bu bütün gece temizlikçilerinin bastığı havaydı esasen, daha önceden farketmiştim bunu. Yorgunluk ve yalnızlık içinde insanlar tanrısal olanı salgılıyor. İçinde durduğumuz mavimsi yarı karanlıkta, gözlerini her zaman olandan daha çok açtığında, onun da bakışları o tanrısallıkla doluydu. O da biraz önce bitmek tükenmek bilmeyen uçsuz bucaksız lavaboları temizlemiş, bina katlarının oluşturduğu gerçek dağları ve üstüste yığılmış sessizliği cilâlamıştı.

Şunları da ekledi: 'Seni hemen tanıdım be Ferdinand! Tramvaya binerkenki tavrından tanıdım... Emin ol, hani kadınsız kaldığında öylesine sıkıntılı bir halin olur ya, işte o zamanlarki tavrından tanıdım hemen. Öyle değil mi? Sen öyle yapmaz mısın?" Öyle yaptığım doğruydu. Sahiden de açık kalmış pantolon düğmeleri gibi bir ruhum vardı benim. Dolayısıyla bu dosdoğru gözlemde beni şaşırtacak bir şey olamazdı. Ama beni asıl onun da Amerika'da başarıya ulaşamamış oluşu şaşırttı. Benim yaptığım tahminlerle hiç de uyuşmuyordu bu.

Ona San Tapeta'daki forsalar dümeninden sözettim. Ama ne demeye geldiğini bile anlamadı. "Ateşin var senin!" diye karşılık verdi sadece. O buraya şilep üzerinde gelmemişti. Ford'a kapağı atmak için epey uğraşmış ama gerçekten de pek sahte olan belgelerini göstermekten korktuğu için vazgeçmişti. "Ancak

cepte taşınmaya yarıyorlar" diye açıklıyordu kâğıtlarının durumunu. Temizlik ekiplerinde iş bulmak içinse, içinde bulunduğu koşullarda pek zorluk çıkmıyordu. Verdikleri para da pek fazla değildi, ama birbirlerine yardım ediyorlardı. Gecelerin yabancı lejyonları gibiydiler bir tür.

- Ya sen, sen n'apıyorsun? diye sordu bunun üzerine. Her zamanki gibi aylak mısın? Daha yetmedi mi geçirdiğin badireler? Yolculuk etmekten hâlâ bıkmadın mı?

- Fransa'ya dönmek istiyorum, dedim ona, bu kadar yeter artık, haklısın, yeter....

- Daha iyi yapıyorsun, diye karşılık verdi, çünkü biz artık papazı bulduk... Farkına bile varmadan ihtiyarladık, bilirim bunun ne olduğunu... Ben de isterdim geri dönmeyi, ama hep kâğıtlar yüzünden... Daha sağlamlarını bulana kadar biraz daha bekleyeceğim... Yaptığımız işin kötü olduğu da söylenemez be. Daha beterleri var. Ama ingilizce öğrenemiyorum... Otuz yıldır temizcilikte olup da, yalnız bu işi yaptığı halde bir 'Exit" bir de 'Lavatory"den başka şey öğrenmemişler de var, o da parlattığımız kapıların üstünde yazdığı için. Anlıyorsun ya?

Anlıyordum. Eğer Molly'yi kaçıracak olsaydım, ben de gece işinde çalışmak zorunda kalacaktım.

Bunun bitmesi için bir neden yok.

Sonuçta, insan savaşta olduğu sürece barışta herşeyin daha iyi olacağını söylüyor ve sonra da bu umudu bir şeker gibi tıkınıyor ve derken bir bakıyor ki o da boktan başka bir şey değil. Kimseyi tiksindirmemek için bunu baştan söylemeye çekiniyor insan. Naziğiz ya!.. Ve sonra, bir günün birinde, herşeye rağmen herkesin karşısında ziftlemek durumunda kalınıyor. Yeniden bu çukuruna dönmekten bıkıyor insan. Ama birden bir herkeslere pek bir terbiyesiz görünüyor. İşte hepsi bu.

Bundan sonra da iki üç çift laf daha edip, Robinson'la buluşmak üzere sözleştik. Hiç havasında değildi. Detroit'taki hergeleler hesabına kaçak içki imal eden kaçak bir fransız kendi "şirketinde" ona da bir küçük yer önermişti. Bu çekici geliyordu Robinson'a. 'O pis suratları için ben de az birazcık parsa toplardım, diye anlattı, ama görüyorsun ya halim berbat... Biraz okşayacak ilk aynasızın karşısında işim bitiyor... Başıma çok geldi.. Ve sonra üstelik her dakika uykum da geliyor... Sahiden de be, gündüzün uyumak uyumak değil... Oradan oraya çektiğimiz eşyaların ciğerlerimi dolduran tozu toprağı da cabası... Düşünebiliyor musun?.. Adamı gebertir bu be..."

Bir başka gece için sözleştik. Dönüp Molly'yi buldum ve hepsini ona anlattım. Ona ne kadar üzdüğümü benden gizlemek için kendisine bayağı eziyet ediyordu ama yine de üzüldüğünü fark etmek zor değildi. Şimdi onu daha sıkça kucaklıyordum, ama onunki derin bir üzüntüydü, biz başkalarında olandan daha sahici, çünkü biz başkaları olanı daha çokmuş gibi söyleme alışkanlığındayızdır genellikle. Amerikalılardaysa tam tersine. İnsan anlamaya, kabul etmeye cesaret edemiyor. Biraz aşağılayıcı bir şey, ama her şeye rağmen, basbayağı üzüntü, gurur değil, kıskançlık da değil, bir takım sahneler de değil, sadece ve sadece gerçek bir yürek sızısı ve doğrusunu söylemek gerekirse bütün bunlar bizi içimizde yok ve üzülme zevki konusunda taş gibiyiz. İnsan, yüreğinde ve her şeyde daha zengin olamadığı ve aynı zamanda da, buna rağmen insanlığı aslında olduğundan çok daha aşağılıkmışçasına yargıladığı için

utanıyor..

Bazı bazı, Molly, kendi kendini bana ufak bir takazada bulunmaya zorlardı, ama her zaman gayet ölçülü, gayet sevecen sözlerle.

- Çok naziksiniz, Ferdinand, derdi bana, ve ben biliyorum ki ötekiler kadar kötü olmamam için çaba sarfediyorsunuz, yalnız, gerçekten ne istediğinizi iyice biliyor musunuz, bilemiyorum... Bunu iyi düşünün! Oraya döndüğünüz zaman karnınızı doyuracak bir şeyler bulmanız gerekecek Ferdinand... Ve ayrıca burada olduğu gibi, geceler ve geceler boyunca hayaller kurarak gezinemeyeceksiniz bir daha... O kadar sevdiğiniz gibi... Ben işteyken... Bunu düşündünüz mü Ferdinand?

Bir bakıma binlerce kez haklıydı, ama herkesin bir huyu var. Onu örselemekten kurkuyorudm. Üstelik de pek çabuk örseleniyordu.

- Sizi temin ederim ki sizi çok seviyorum, Molly, ve sizi her zaman seveceğim... elimden geldiğince... kendime göre.

Bana göresi pek de fazla sayılmazdı. Oysa ki kanlı canlı bir kızdı Molly, epey çekiciydi. Ne var ki işte, benim hayaletlere karşı duyulan o pis eğilimim de vardı. Belki tümüyle benim suçum değil bu. Hayat sizi çoğu zaman hayaletlerle bir arada kalmaya zorluyor.

- Çok sevecensiniz, Ferdinand, diye güvendirirdi beni, benim için sakın gözyaşı dökmeyin... Siz durmamacasına daha fazlasını bilme arzunuzdan rahatsız gibisiniz... Hepsi bu... Her neyse, bu yol da sizin yolunuz olmak durumunda... Oradan, tek başınıza... Ancak tek başlarına yolculuk edenler gidebilir en uzaklara... Peki o halde hemen mi gidiyorsunuz?

- Evet, Fransa'da öğrenimimi tamamlayacağım, ve sonra geri döneceğim diye de küstahça teminat veriyordum.

- Hayır, Ferdinand, bir daha geri dönmeyeceksiniz... Ve sonra ben de artık burada olmayacağım...

Enayi değildi.

Gitme vakti geldi. Bir akşam eve gittiği saatten biraz erken bir zamanda gara doğru yollandık. Gündüz, gidip Robinson'la da vedalaşmıştım. O da kendisini terk etmemden hoşnut değildi. İnsanları terk edişiminin sonu gelmiyordu bir türlü. Garın peronunda Molly ile birlikte treni beklerken, onu sanki tanımıyormuş gibi davranan adamlar geçti, ama aralarında fısıldaşıyorlardı.

- Daha şimdiden uzaklardasınız, Ferdinand. Sahiden de çok yapmak istediğiniz bir şeyi yapıyorsunuz, değil mi, Ferdinand? İşte önemli olan budur... Geçerli olan yalnızca budur...

Tren gara girdi. Aleti gördüğüm anda, kalkıştığım serüvenden hiç de çok emin değildim. Gövdemde cesaret olarak hâlâ ne kalmışsa onun hepsiyle Molly'ye sarıldım. Üzgündüm, gerçek üzüntüydü, ilk kez oluyordu, herkes için, kendim için, onun için, bütün insanlar için üzülüyordum.

Belki de hayat boyu aranılan şey budur, yalnızca bu, ölmezden önce kendi kendimiz olabilmek için duyulabilecek en büyük acı.

Bu ayrılığın üzerinden yıllar geçti ve sonra yine yıllar.. Detroit'a sık sık yazdım ve sora başka yerlere de, aklımda kalmış olan ve onu, Molly'yi tanıyanların, izini sürebilecek olanların bulunabileceği bütün adreslere. Hiçbir zaman bir yanıt gelmedi.

Randevuevi şimdi kapalı. Öğrenebildiğim tek şey bu. İyilik dolu, harika Molly, eğer beni hiç bilmediğim bir köşede hâlâ okuyabilirse, onun için asla de-

ğişmediğimi, onu hâlâ ve her zaman kendimce sevdiğimi, dilediği zaman buraya, ekmeğimi ve kaçak kaderimi paylaşmaya gelebileceğini bilmesini isterim. Eğer artık güzel değilse, olsun, n'apalım! Onun da yolunu buluruz. Ondan bende saklı öyle güzellikler var ki, öyle canlı, öyle sıcak ki, ikimize de ve en azından daha yirmi yıl boyunca, toparlanıp gitme vakti gelene kadar yeter.

Onu terk edebilmek için, hiç kuşkusuz epey bir çılgınlığa gereksindim, hem de en pis, en soğuk cinsinden. Yine de, bugüne kadar ruhumu savundum ve eğer,yarın, ölüm beni almaya gelseydi, asla tümüyle başkaları kadar soğuk, başkaları kadar kötü, başkaları kadar ağır olmazdım. buna eminim, öylesine güzellikler ve düşler armağan etti çünkü bana Molly, Amerika'da geçen o birkaç ay boyunca.

Kızı artık sakinleştirmek mümkün değildi. Taksinin içindeki tartışmalarından da hiçbir şey anlaşılmıyordu. Yalnızca, otomobilin panırtısı içindeki hakaretler ve öfkeyle arabanın kapısını zorlayan rüzgâr ve yağmur altında tekerleklerin sesi duyuluyordu. Tehditler, olduğu gibi aramızda kalıyordu. "Bu alçakça..." diye yineledi birçok kez. Artık başka bir lâf çıkmıyordu ağzından... "Bu alçakça!" Ve sonra daha büyük oynamaya girişti: "Geliyor musun?" diye sordu ona. Geliyor musun Leon? Biir?... Benimle geliyor musun? İkii?..." Biraz bekledi. "Üç?... Demek gelmiyorsun?..." "Hayır!" diye karşılık verdi Leon, yerinden bile kımıldamamıştı. "Ne istersen yap!" diye de ekledi hatta. Bu da bir yanıttı.

Arabanın koltuğunda kız, iyice dibe doğru gerilemiş olmalıydı bir parça. Tabancayı iki eliyle birden tutmuş olmalıydı çünkü ateş ettiğinde sanki kurşun doğruca karnından fırlamış gibiydi ve sonra hemen hemen aynı anda iki el daha ateş etti, iki el üstüste... O zama taksinin içi baştan aşağı yakıcı bir dumanla doldu.

Yine de ilerliyordu araba. Tam da benim üzerime, yana doğru kaykıldı Robinson, ufak sarsıntılar ve anlaşılmaz mırıltılarla. "Hop! ve Hop!" "Hop! ve Hop!" diye inlemesi bitmiyordu. Şoför mutlaka duymuş olmalıydı.

Önce yalnızca biraz yavaşladı, ne olup bittiğini anlamak için. Sonunda da, bir havagazı lambasının önünde tümüyle durdu.

Arabanın kapısını açtığı anda, Madelon onu şiddetle ittiği gibi kendini dışarıya attı. Kenardaki toprak yığınında yuvarlandı. Çamurlar içindeki açıklığın karanlığın içinde kaçtı. Boşu boşuna arkasından seslendim, çoktan uzaklaşmıştı.

Yaralıyı ne yapmam gerektiğini pek de kestiremiyordum. Onu Paris'e götürmek bir bakıma daha kolay olacaktı... Ama bizim kliniğin de pek uzağında değildik... Çevrede oturanlar manevrayı anlarlardı... Bunun üzerine Sophie ile birlikte onu pardösülerin arasında yerleştirip tam da Madelon'un ateş etmek için çekilmiş olduğu köşeye itiştirdik. Şoförü "Yavaş gidelim" diye uyardım. Ancak adam hâlâ fazlasıyla hızlı sürüyordu acelesi vardı. Sarsıntılar Robinson'un daha da çok sızlanmasına neden oluyordu..

Evin önüne geldiğimizde, şoför bize adını bile vermek istemedi, bu işin polisle başını derde sokacağından, tanıklıklardan falan endişe ediyordu...

Döşemelerde mutlaka kan lekeleri bulunduğunu da öne sürüyordu. İstediği, hiç beklemeksizin hemen gitmekti. Ama plaka numarasını almıştım.

Karnından girmişti Robinson'a iki kurşun da, belki de üçü birden kesin olarak kaç tane olduğunu henüz bilmiyordum.

Kız önü sıra dosdoğru ateş etmişti, bunu görmüştüm. Yaralar kanamıyordu. Sophie ile ben, onu aramızda tuttuğumuz halde yine de çok tökezliyordu, kafası sallanıp duruyordu. Konuşuyordu ama ne dediğini anlamak güçtü. Şimdiden çıldırmıştı. 'Hop! ve Hop!" diye şarkı söyler gibi yineleyip duruyordu. Aslında gelmezden önce ölecek zamanı bulması gerekirdi.

Sokağın arnavut kaldırımları yeni döşenmişti. Bahçe kapısına gelir gelmez, kapıcı kadını, bir koşu odasına gidip Parapine'i çağırmaya gönderdi. Hemen geldi ve Leon'u yatağına kadar ancak onun ve bir hemşirenin yardımıyla çıkarabildik. Bir kez soyunca muayene de edebildik ve karın cidarını yoklayabildik. Parmak basılıp elle yoklandığında, karın cidarının şimdiden epey gerilmiş ve hatta bazı bölgelerde esmerleşmiş olduğu görülüyordu. Birbirinin üzerinde iki delik buldum, üçüncüsü yoktu, kurşunlardan biri kaybolmuş olmalıydı.

Eğer Leon'un yerinde ben olmuş olsaydım, kendi hesabıma bir iç kanamayı yeğlerdim, bu karnınızı dolduruverir, herşey çabucak biter. Karın zarı kanla dolmuştur ve konuşacak bir şey kalmaz. Oysaki bir peritonitte, muhtemel olan enfeksiyondur, uzun sürer..

hâlâ ne yapacağını, nasıl tükeneceğini düşünebiliyorduk. Karnı şişiyordu, bi bakıyordu Leon, gözleri şimdiden sabitleşmiş gibiydi, sızlanıyordu, ama çok değil. Bir çeşit sükunet içinde gibiydi. Onu daha önce de ve de bir alay farklı yerde, epey hasta görmüşlüğüm vardı benim, ama bu kez her şeyin, iç çekmelerin ve gözlerin ve her şeyin yepyeni olduğu bir vaka vardı ortada. Artık onu tutmak imkansız diyorduk, her dakika biraz daha uzaklaşıyordu. Öyle iri damlalarla terliyordu ki sanki bütün suratıyla ağlamış gibiydi. Böylesi anlarda, şimdiki halimiz gibi zavallı ve katı bir hale gelmiş olmak bir parça rahatsız edicidir. Birisinin ölümüne yardımcı olabilmek için gerekecek hemen her türlü şeyden yoksunsunuzdur. Elinizde gündelik hayatta, konforlu hayatta, yalnız kendi hayatınızda yararlı olacak şeyler vardır sadece, rezillik. Güveni yolda düşürmüşsünüzdür. Elinizde kalan acımayı da rahat bırakmamış, pis bir ilaç gibi özenle gövdenin en gizli yerine kovmuşsunuzdur. Bokla birlikte bağırsağın ta ucuna itilmiştir acıma. Orada güzel güzel otursun denir..

Ve ben, Leon'un karşısında, acıyıp ilgilenmek için öylece duruyordum ve asla bu kadar sıkılmamıştım. Olmuyordu bir türlü... Beni bulamıyordu... Bundan kinleniyordu... Bir başka Ferdinand arıyor olmalıydı, elbette, benden çok daha büyük birini, ölmek için, daha doğrusu daha yavaşça ölmesine yardım etmesi için. Dünyanın, bazı bazı aşamalar yapıp yapmadığını anlamaya çabalıyordu. Hayatın dökümünü yapıyordu, koca zavallı, vicdanında... Acaba insanlar, onun yaşamış oduğu süre içinde, bir parçacık değişmemişler miydi, iyiye doğru, acaba onlara karşı istemeden de olsa bazen haksız davranmamış mıydı?.. Ama sadece ben vardım onun yanında, sahiden ben, tek başına ben, bir insanı sıradan hayatından daha büyük yapacak şeyden, başkalarının hayatına karşı duyulan sevgiden, yoksun sahici bir Ferdinand. O şeyden, bende bulunmuyordu, yada gerçekten o kadar azdı ki göstermeye bile değmezdi. Ben ölüm kadar büyük değildim. Çok daha küçüktüm. Büyük insanlık düşüncesinden de yoktu bende. Hatta gebermekte olan bir köpek için, Robinson'a duyacağımdan daha fazla üzüntü duyardım sanıyorum, çünük bir köpek düzenbaz değildir, oysaki o, Leon herşeye rağmen bir parça düzenbazdı. Ben de düzenbazdım, hepimiz düzenbazdık... Bütün geriye kalanlar yolboyunca yitip gitmişti ve ölenlerin başucunda hâlâ daha işe yarayabilecek olan o

sık çehreyi bile yitirmiştim, sahiden de her şeyi yitirmiştim yol boyunca, gebermek için gereksinilenlerin hiçbirini bulamıyordum, sahtekarlıktan başka. Duygum, yalnızca tatillerde uğranılan bir ev gibiydi. Ancak içinde oturulabilir bir halde. Ve bir de şu var ki can çekişen bir insanın talepleri hiç bitmez. Can çekişmek yetmez. Geberirken bir yandan da zevkini çıkarmak gerekir, son hıçkırıklarla birlikte, hayatın en alt basamağında, damarları dolduran üreyle birlikte hâlâ zevklenmek gerekir.

Ölecek olanlar artık yeterince zevklenemedikleri için de ağlaşırlar... Talep ederler... İtiraz ederler. Hayatın içinden ölümün kendisine geçmeye çalışan ızdırabın komedisidir bu.

Parapine ona morfin iğnesini yaptığı zaman bir parça kendine gelir gibi oldu. Hatta o zaman olup bitenlere dair bir takım şeyler bile anlattı bize. "Böyle bitmesi daha iyi oldu..." dedi, sonra da: "Sandığım kadar acı vermiyormuş..." Parapine tam olarak ızdırabının neresinde olduğunu sorduğunda, az biraz kendinden geçmiş olduğu açıkça görülüyordu, ama bir yandan da herşeye rağmen bize hâlâ bir şeyler söylemeye davranıyordu... Güçü kalmamıştı ve sonra olanakları da. Ağlıyordu, nefessiz kalıyordu ve hemen sonra gülüyordu. Sıradan bir hasta gibi değildi, insan karşısında nasıl davranacağını bilemiyordu.

Sanki şimdi o bizleri, ötekileri yaşatmaya yardım ediyormuş gibiydi. Arkada kalmaya değecek bir takım zevkler bulmaya çalışıyordu sanki bize. Ellerimizden tutmuştu. Her biriyle birimizinkini. Onu öptüm. Böylesi durumlarda şaşırmadan yapılabilecek tek şey budur. Bekledik. Başkaca bir şey demedi. Bir süre sonra, belki bir saat kadar, daha çok değil, kanama başladı, ama bu kez alabildiğine, içerde, bolca. Kanamayla birlikte gitti.

Kalbi giderek daha çabuk çarpmaya koyuldu ve derken hepten çabuk çarpmaya. Yorulmuş, oracıkta, çoktan küçülmüş, damarlarının bittiği yerde, parmakların ucunda titreye titreye, kanının peşi sıra koşuyordu kalbi. Boynundan yükselen sararma bütün yüzünü kapladı. Nefesi kesilerek tamamlandı. İkimize birden sanki gücünü toplamış gibi, iki eliyle sarılarak, bir anda gitti.

Ve sonra, hemen aynı anda, kasılmış, şimdiden olanca ölü ağırlığını almaktayken, oracığa, önümüze döndü.

Kalktık biz, ellerinden kurtardık kendimizi. Elleri kaskatı, ışığın altında baştan aşağı sarı ve mavi olarak dikilmiş, havada kaldılar.

Robinson şimdi odada, tıpkı dehşetengiz bir ülkeden gelmiş ve kimsenin kendisiyle konuşmaya cesaret edemeyeceği bir yabancı gibi duruyordu.

Çeviren: Turhan Ilgaz

e.e cummings

1894 - 1962, ABD

ŞİİRLER

I
bir şey yiyemiyorsan, bir cigara
tüttürmelisin, ama neyimiz var ki

tüttürecek: haydi delikanlı
gidip yatalım

cigara tüttüremiyorsan, türkü
söylemelisin, ama neyimiz var ki

türkü söyleyecek: haydi delikanlı
gidip yatalım

türkü söyleyemiyorsan, hiç olmasa
ölmelisin, ama neyimiz var ki

ölecek: haydi delikanlı

gidip yatalım
ölemiyorsan, bir şeyler

düşlemelisin, ama neyimiz var ki
düşleyecek (haydi delikanlı

gidip yatalım)

II
bir ortasında bir odanın
dikili durur bir intihar
koklayıp Kağıttan bir gülü
gülerek bir kendi'ye

"bahardır bir yerlerde, kimi zaman
insanlar gerçek içredirler: düşte
bir yerlerde gerçek çiçekleri, ama
düşleyemem Ben gerçek çiçekleri, Ben

yapabilseydim bunu, onlar hiç de
gerçek olmayacaktı"
(böylece güler o
gülerek) "ama görünmem Ben

gerçek olarak her yerde senin
gözlerin bir an için"
O sarışındır
küçücük ellerle

"Ve her şey daha kolay
her şey Benim sandığımdan da
kolay, hatta ansıyarak nasıl
ilk kez bakmıştı ona, dans edercesine"

(bir ay sıyrılır bir buluttan
bir saat vurur gece yarısı
bir parmak çeker bir tetiği
bir kuş uçar aynalar içre)

III
(öğretir misin bir yoksula
nasıl yaşanır
bir iğneden daha doğru)
sor
o kadına
sor
ne zaman
(sor ve
sor
ve sor
gene ve) sor bir
değsen kırılacak ufak tefek
adama
keman çalan
yağmur
altında

(bir kız öptün mü
meme başları
pembe yüksük benzeri)

sor
o kadın
sor
ne zaman
(sor ve
sor
ve sor

önce ve) sor bir
yalın
çılgın
şeye
türküyen
karlar içre

IV
!karay
a
karş
ı

(bey)
az gök
?a
ğaçlarda
n ko

pup düşe
n

yap
rak

bir:; uç

r fır
lldayaR

k

maggie and milly and molly and may

maggie ve milly ve molly ve may
plaja gittiler (bir gün eğlenmeye)

maggie şarkı söyleyen bir kabuk buldu
öyle tatlıydı ki dertlerini unuttu

milly kıyıya vurmuş bir yıldızı kurtardı
beş cansız parmak idi ışınları

ve molly'yi kovaladı korkunç bir şey
yarıştı yanında köpükler savunarak: ve

may eve döndü bir taşla, düz ve yuvarlak
dünya kadar küçük ve yalnızmış gibi büyük

Çünkü neyi yitirirsek (örneğin bir sen ya da ben)
denizde bulduğumuz her zaman kendimizdir

all ignorance toboggans into know

tüm bilisizlik kızakla kayar bilgiye
ve yorgun argın tırmanır bilisizliğe gene
ama kış sonsuz değildir, hatta kar
erir; ve bahar bozarsa oyunu, peki sonra?

tüm tarih bir kış sporudur ya da üç:
ama beş olsaydı da, gene de derdim ki tüm
tarih çok küçüktür, hatta benim için;
benimle senin içinse daha da küçük.

Atıl (tiz sesli otlak mit) kendi mezarına
sadece ıskalayı tizliliğe tırmandırmak için
her madge ve mabel dick ve dave adına
--yarın bizim temelli adresimizdir

ve orada bizi zor bulurlar (bulurlarsa,
daha da uzaklara kaçarız: şimdiye

Çeviren: Suphi Aytimur

ALDOUS HUXLEY

1894 - 1963, İngiltere

SEZGİ KAPILARI'NDAN

Balkon kapısından çıkarak sarmaşık gülleri ve bir santim aralıklarla dizilmiş iki buçuk santim genişliğinde çıtalarla kaplı çardağın altına yürüdüm. Güneş parlıyor ve çıtaların gölgesi toprak ile sıranın üzerinde ve çardağın en yakın köşesinde duran bahçe sandalyesinin arkasında bir zebra deseni oluşturuyordu. O sandalye -- hiç unutabilecek miyim onu? Gölgelerin döşemelik kumaşın üzerine düştüğü yerde koyu fakat ışıyan lacivert çizgilere dönüşüyordu sürekli olarak. Bana çok uzun gelen bir süre bilmeden ve bilmeye çalışmadan baka kaldım. Her zamanki olağan durumumda olsaydım, ışık ve gölge çizgileriyle bezenmiş bir sandalye görürdüm. Şimdi ise algı, kavramı altetmişti. Kendimi önümdeki nesneye bakmağa öylesine vermiş ve gördüklerim beni öylesine çarpmıştı ki, başka hiçbir şeyin farkına varamaz olmuştum. Bahçe eşyaları, çıtalar, güneş ışığı, gölge - hepsi faydacı ve bilimsel açıdan bakıldığında olayı izleyen ad, sanı ve sözcükler olmaktan öteye gidemiyordu. Olay birbirlerinden sonsuz gentiana girdapları ile ayrılan gök mavisi ocak kapaklarının art arda sıralanışıydı. Anlatılamayacak derecede olağandışıydı, neredeyse insanı korkutacak derecede olağandışıydı. Ansızın deli olmanın kişide ne gibi duygular uyandırdığını sezer gibi oldum. Şizofreninin cehennemler, araflar gibi cennetleri de vardır. Yıllar önce ölen eski bir arkadaşımın sinir hastası karısıyla ilgili sözlerini anımsıyorum. Arkadaşım hastalığın başlarında daha tümüyle bilincini yitirmediği devrelerde, bir gün hastanede onunla çocuklarını konuşmağa gitmişti. Kadın bir süre dinledikten sonar kocasının sözünü kesti. Şu anda ve burada gerçekten önem taşıyan kollarını her oynatışında kahverengi tüvit ceketinde oluşan kıvrımların anlatılmaz güzelliğiyken, o yanlarında olmayan birkaç çocuk için zamanını nasıl böylesine harcayabiliyordu? Ne yazık, arınmış algı ve katıksız, tek yönlü yoğun düşüncenin cenneti pek kısa sürdü. Sevinç dolu aralıklar giderek azalıp kısaldı, sonunda yalnız korku kalana dek tükenip gitiler.

Meskalin alanların çoğu şizofreninin göksel yönlerini tanırlar. Meskalin ancak yakın zamanlarda sarılık geçirmiş ya da aralıklarla yinelenen bunalım ve sürekli tasa içinde olanları bir cehennem ya da arafa götürebilir. Benzer etkiler gösteren birtakım eczalar gibi meskalin de zehirli olsaydı, onu bedene sokmak bile kişiyi yeterince tasalandırırdı. Fakat meskalin alan sağlıklı bir insan bu eczanın zararsız olduğunu, etkilerinin sekiz ya da on saat sonra silineceğini ve kendisinde bir sersemlik doğurmadığı için yeniden bir gereksinme uyandırmayacağını önceden bilir. Bu bilgiyle güçlenerek deneye korkusuzca girişir, başka bir deyişle, şimdiye dek tanımadığı yabansı ve insanüstü bir deneyi şaşırtıcı ve şeytansı bir duruma sokmağa eğilimli değildir.

Kıyamet Günü'nü anımsatan bir sandalye ile --daha doğrusu, uzun bir zaman ve büyük güçlüklerden sonra bir sandalye olduğunu anladığım Kıyamet Günü ile-- karşılaştığımda, kendimi büyük bir korkunun eşiğinde buldum. Birdenbire çok ileri gittiğimi sezdim. Daha yoğun bir güzelliği, daha derin bir anlamı tatmak bile çok aşırı bir olay olabiliyordu. Aynı durumu şimdi yorumladığımda, duyduğum korkunun simgelerin dünyasında yaşamaya alışmış bir zihnin dayanamayacağı kadar, kendinden büyük olan bir gerçekliğin altında boğulmak ya da parçalanmak tehlikesinden doğduğuna inanıyorum. Dinsel deneyleri dile getiren edebiyat yapıtlarında bir Mysterium tremendum (olağanüstü Giz) belirtisi ile ansızın yüzyüze gelenlerin acıları ve korkular içinde boğuluşuna insanın bencilliği ile ilahi arılık, insanın kendi kendine abarttığı ayrılığı ile Tanrı'nın sonsuzluğu arasındaki uyuşmazlıktan doğar. Boehme ve William Law'u izleyerek, ilahi Işık'ın en parlak durumunda bile arınmamış ruhlarca yanan bir araf ateşi olarak görüleceğini söyleyebiliriz. Buna benzer bir öğreti 'Tibet Ölüler Kitabı'nda da görülüyor. Sözü geçen kitapta, ölünün ruhu Sonsuz Boşluktaki Duru Işık'ın yanı sıra daha sönük ve soğuk ışıkların bile yeğin bir acı vererek ürküttüğü bir varlık olarak tanımlanır. Onun tüm amacı benliğin dingin karanlığına girmek için bir insan, bir hayvan, mutsuz bir hayalet ya da bir cehennem sakini bedeniyle yeniden doğabilmektir. Katı Gerçek'in alev alev yanan parlaklığından başka her şey yeterli olabilir -- her şey.

Şizofren hem ruhça arılıktan yoksundur hem de iyileştirilemeyen bir hastadır. Hastalığa sağduyuların yapay evreninde -- yarar sağlayan düşünceler, ortak simgeler ve toplumca kabullenilmiş geleneklerin oluşturduğu tam anlamıyla insanların dünyasında -- kişinin iç ve dış gerçeklerden korunmaktan yetersiz kalması yol açar (oysa, şizofren olmayanlar kendilerini korumakta ustadırlar.) Şizofren her zaman meskalin etkisinde olan bir insan gibidir. Hasta arılıktan yoksun olduğunu düşünerek, bir yandan sürekli olarak gerçeğin içinde yaşayamaz, bir yandan da onu görmezlikten gelemez. Gördüğü, temel gerçeklerin en çetinidir, onu kolay kolay açıklayamaz. Gerçek, hastanın dünyaya insanca gözlerle bakmasını önlediğinden, o da korkarak dünyasının sürekli yabancılığını, taşıdığı anlamın parlak yoğunluğunu insanca ya da evrensel bir kötü niyete bağlar. Bu durumda şizofren çaresizce katatoninin bir ucundaki öldürücü sertlikten diğer uçtaki ruhsal intihara değin birtakım misillemelere başvurur. Kişi bir kez cehenneme inen yoldan gitmeye başladı mı, durmak güçtür artık. Şimdi bu gerçek apaçık gözlerimin önündeydi.

Araştırmacının sorularına karşılık olarak, "yanlış yola girersen, başına gelen her şeyin sana karşı yapılmış gizli bir anlaşmayı kanıtladığını sanırsın," dedi.

'Olaylar kendi kendilerini doğrularlar. Aldığın her solukta her şeyin bu oyunun bir parçası olduğunu anlarsın."

'Demek deliliğin gerçekten ne olduğunu bildiğini düşünüyorsun?"

İçtenlikle ve kendime güvenerek, 'Evet" dedim.

'Ve bunu önleyemez misin?"

'Hayır, önleyemem. İlk adımını korku ve nefretle atarsan sonucu da kabullenmek zorunda kalırsın"

'Tibet Ölüler Kitabı'nda sözü geçen Duru Işık üzerinde yoğunlaştırabilir misin dikkatini?" diye sordu eşim.

Bu konuda kendime pek güvenemeyeceğimi söyledim.

'Duru Işık'ı yakalayabilseydin, kötülükler ortadan kalkar mıydı? Yoksa yakalayamaz mıydın onu?"

Bir süre düşündüm.

'Belki yakalayabilirdim - fakat bana Duru Işık'ı anlatacak birinin yanımda olması gerekirdi" dedim sonunda, 'İnsan böyle bir işi tek başına başaramaz. Kanımca Tibet geleneklerinin tüm amacı da bu - hep bir köşeye oturup herkese neyin ne olduğunu anlatan biri."

Deneyin bu bölümü ile ilgili kayıtları dinledikten sonra, 'Tibet Ölüler Kitabı"nı elime alarak gelişigüzel bir sayfayı açtım. 'Soylu insanoğlu, zihninin yanlışlıklara yönelmesine izin verme." Sorun buydu - her zaman zihinsel uyum içinde olmak. Geçmiş günahlar, düşlenen hazlar, eski yanılma ve aşağılanmalar Işık'ı örten tüm korku, nefret ve isteklerle ilgili anıların uyumu bozamaması. Budist rahiplerin ölüm döşeğinde yatanlar ya da ölüler için yaptıklarını, günümüzün ruh hekimi hastaları için yapamaz mı? Ruh hastalarını tüm korku ve şaşkınlıklarına karşın, sonsuz Gerçek'in hiç sarsılmayan kalımlılığına ve en yeğin acıları çeken bir zihnin iç ışığıyla bile tözce özdeş olduğuna inandıracak bir ses ve gece gündüz duyulabilmeli artık. Görevli sayısının yetersiz olduğu kurumlarda bile saatli şalterler, topluma seslenme aygıtları, yastıklara gizlenen mikrofonlar ve teyplerin aracılığıyla temel gerçekler hastalara iletilebilir. Böylelikle yitik ruhların hiç değilse bir bölümüne, içinde yaşamaya zorunlu oldukları evreni - güzel ya da şaşırtıcı fakat hep insanlıktan uzak ve tümüyle anlaşılmaz bir evreni - bir dereceye kadar denetleyebilmeleri için yardım eli uzatılabilir..

Pek de kısa olmayan bir süre sonra bahçe sandalyesinin kaygılandırıcı görkeminden ayrıldım. Çitten yeşil eğimlerle salınan sarmaşığın birleşik yaprakları, camsı, yeşim taşı gibi parıldıyordu. Ansızın tümüyle açmış kırmızı çiçeklerden bir yığın görüş alanımda patlak verdi. Dile gelecekmişçesine canlıydılar maviliğe doğru uzanırken.Tıpkı çıtaların gölgesindeki sandalye gibi her şeye gereğinden çok karşı koyuyorlardı. Yapraklara baktığımda, anlaşılmaz bir giz ile soluk alan incecik yeşil ışık ve gölgelerin derin karmaşıklığını gördüm.

Çeviren: İnci Erçetin

F. SCOTT FITZGERALD

1894 - 1940, ABD

YİTEN ON YIL

Haftalık siyasal derginin yönetim yerine türlü türlü insan gelir, Orrison Brown kendileriyle türlü türlü ilişkilerin çerçevesi içerisinde görüşürdü. İş saatleri dışında, kendisine 'yazı işleri müdürlerinden biri', süsünü verirdi. Ama iş saatlerinde, Orrison, bir yıl önce Dartmouth Üniversitesinde 'Fener' adlı mizah dergisini çıkarmış olan, şimdi de siyasal derginin --okunaksız yazıları okunur kılmaktan, odacı sanını taşımaksızın odacılık etmeğe dek-- başkalarının üzerlerine almaktan hoşlanmadıkları işlerini yapmaktan memnunluk duyan, kıvırcık saçlı bir adamdan başka bir şey değildi.

Brown, bu ziyaretçiyi, yazı işleri müdürünün odasına girerken görmüştük; kırk yaşlarında, solgun yüzlü, uzun boylu, heykellerdeki görkemi akla getiren sarı saçlı bir adamdı bu... Adamın davranışında çekingenlik, sıkılganlık ya da çile doldurmaya kalkan dervişlerinkine benzer bir 'başka dünyalılık' yoktu ya, bunların üçünden de bir şeyler vardı. Uzattığı kartın üzerindeki ad, Louis Trimble adı, akla belli belirsiz bir şeyler getiriyordu; ama Orrison, elinde bir ipucu, bir hareket noktası olmadığı için bunun üzerinde pek kafa yormadı. Ancak, masasının üzerindeki çıngırak çaldığı zaman o güne değin edindiği görgüye dayanarak, Bay Trimble'ın o günkü öğle yemeğinde yiyeceği üç kap yemeğin ilki olacağını kestirdi.

Yenmiş yenecek bütün öğle yemeklerinin Ana Kaynağı, 'Bay Trimble, Bay Brown,' diye onları tanıştırdı. 'Orrison, Bay Trimble uzun zamandır buralara gelmediydi. Hiç değilse kendisine, buralara gelmeyeli pek uzun bir zaman geçmiş gibi geliyor... Son on yılı yaşamamış olmaktan birtakım insanlar mutluluk duyardı gibime geliyor ya...'

'Öyledir,' dedi Orrison.

Müdür, 'Bugün öğle yemeği yiyemeyeceğim,' diye uladı. 'Kendisini Voisin'e, 21'e ya da başka bir yere --nereye isterse oraya-- götür. Bay, Trimble, görülecek pek çok şey olsa gerek, diye düşünüyor.'

Trimble, nezaketle red edecek oldu.

'Yok canım, yalnız başıma da dolaşabilirim.'

'Bilirim dostum. Bir zamanlar, buraları, senin bildiğin ölçüde bilen yoktu... Brown sana atsız arabaların nasıl işlediğini anlatmaya yeltenirse onu hemen

buraya gönder, ağzının payını vereyim. Sen de, dört sularında, burada olursun, değil mi?

Orrison şapkasını eline aldı.

Asansörle aşağı inerlerken Orrison sordu: 'On yıldır buralara hiç gelmediniz, öyle mi?'

'Empire State Building'i yapmaya başlamışlardı,' dedi Trimble. 'Bu hesaba göre ne eder?'

'1928 falan demek... Ama bizim patronun dediği gibi, bir sürü şeyi yaşamadığınıza sevinmeniz gerekir.' Sonra, havayı yoklamak üzere şunları ekledi: 'Daha ilginç şeylerle vakit geçiriyordunuz herhalde...'

'Öyleydi diyemem pek...'

Sokağa çıktılar. Gelip geçen arabaların, insanların uğultusu karşısında Trimble'ın yüzünün gerildiğini gören Orrison, bir tahminde daha bulundu.

'Uygar dünyadan uzakta kaldınız herhalde...'

'Bir bakıma öyle.' Ağzından sözü dirhem dirhem çıkarmasına bakarak Orrison, bu adamın, içinden gelmedikçe, canı istemedikçe konuşmayacağı sonucuna vardı. O anda da aklına geldi: Bu adam 1930'lu yılları bir cezaevinde ya da bir tımarhanede mi geçirmişti acaba?

'İşte, ünlü 21 burası,' dedi. 'Yoksa başka bir yerde mi yemek isterdiniz?'

Trimble durakladı, doru taştan yapılmış yapıya dikkatle baktı.

'21 adının ün kazandığı zamanı hatırlayabiliyorum,' dedi, 'Moriarity'nin de ün kazanması aşağı yukarı aynı sıraya raslar.' Sonra, handiyse özür diler gibi sözünü sürdürdü: 'Beşinci Cadde üzerinde şöyle bir beş dakika kadar yürüsek, sonra nereye gelmişsek, orada oturup yemek yesek, olur mu acaba? Genç insanlar görebileceğimiz bir yer olsa...'

Orrison adama bir göz attı, bir daha, parmaklıklar, boz duvarlar, parmaklıklar geçti aklından; Bay Trimble'ı hafif meşrep kızlarla tanıştırmanın, görevleri arasında bulunup bulunmadığını düşündü bir an... Ama Bay Trimble'ın haline bakılırsa, aklından böyle bir şey geçmiyordu; yüzünde, her şeyden önce, haksız, köklü bir merak vardı. Orrison, Trimble adı ile Amiral Byrd'ün Güney Kutbundaki küçük istasyonu yahut Brezilya'nın balta girmemiş ormanlarında yiten havacılar arasında bir bağlantı kurmağa çalıştı. Besbelli ki, öyle hafifsenecek bir adam değildi bu; hatırı sayılacak bir kişiydi, yahut, bir zamanlar, öyle olmuştu. Ama ne gibi bir çevreden geldiğini gösterecek tek ipucu -bu ipucu Orrison'a fazla bir şey de anlatmıyordu ya...- adamın trafik ışıklarının buyruklarına bir taşralının esnekliğini göstermesi, kaldırımın kıyısından değil de dükkanların önü boyunca yürümeği yeğlemesiydi. Bir ara bir tuhafiyeci dükkanının önünde durdu, camlıktaki mallara baktı.

Krep boyunbağları,' dedi. 'Okulu bitireli böyle boyunbağına raslamamıştım hiç.'

'Nerede okudunuz?'

'Massachusetts Teknoloji Enstitüsünde.'

'İyi okuldur.'

'Önümüzdeki hafta oraya dek bir uzanacağım. Şuralarda bir yerde yemek yiyelim...' 55. sokağı geçmişlerdi. '...Siz karar verin.'

Köşebaşında, önü ufak sayvanlı, iyi bir lokanta vardı.

Otururlarken Orrison, 'En çok neyi görmek istiyorsunuz?' diye sordu.

Trimble biraz düşündü,

'Bilmem ki,' dedi, 'insanların kafalarını arkadan görmek istiyorum galiba. Enselerini... Başkalarının bedenlerine nasıl bitiştiğini... O iki küçük kızın babalarına neler anlattıklarını işitebilmek isterim. Daha doğrusu, söyledikleri sözleri işitmek değil, sözlerinin hafif mi ağır mı olduğunu, yüzeyde mi yüzdüğünü, suya mı battığını anlamak isterim; ağızlarının, sözlerini bitirdikten sonra nasıl kapandığını görmek isterim. Bir tartımı duymak istiyorum, senin anlayacağın... Cole Porter, 1928'de, havada yeni tartımlar olduğunu sezdiği için Amerika'ya dönmüştü...'

Orrison, beklediği ipucunu artık ele geçirdiğine emindi. Büyük bir incelik göstererek, bu ipucundan bir adım bile öteye geçmedi. O gece Carnegie Hall' da güzel bir konser verileceğini söylemek için ansızın duyduğu dürtüyü bile susturdu içinde...

'Kaşıkların ağırlığı...' dedi Trimble, 'o kadar hafifler ki... Ufacık bir kürek, incecik bir sap... Şu garsonun gözündeki şaşılık... Bir zamanlar tanışırdık ama şimdi beni tanıyabileceğini sanmıyorum.'

Ama lokantadan çıkarlarken, aynı garson Trimble'a, gözü ısırıyormuş gibi baktı. Dışarı çıktıkları zaman Orrison güldü:

"Aradan on yıl geçince insan unutulur elbet..."

'Öyle ama geçen mayıs ayında orada yemek yemiştim..."

Ansızın sözünü kesti, sustu.

Orrison karar verdi: Akıl erecek iş değildi bu. Hemen, gezmen gezdiren bir kılavuz ağzıyla konuşmaya başladı.

'Buradan Rockefeller Center çok güzel görünür,' diyerek yeni bir canlılıkla parmağını uzattı, 'İşte Chrysler Building, işte bütün yeni gökdelenlerin babası, Armistead Building...'

Trimble, esneklikle, başını uzatıp dikkatle baktı. 'Armistead Building,' dedi, 'evet... Bu yapıyı ben çizmiştim...'

Orrison başını keyifle salladı. Her türlü insanı gezdirmeğe alışıktı. Ama geçen mayıs ayında o lokantada yemek yemiş olmak lafı yok muydu hani?... Bulandırıyordu içini....

Yapının köşesindeki pirinç levhanın yanında durdu. '1928'de yapıldı' diyordu levha.

Trimble başını salladı.

'Ama o yıl sarhoş oldum. Tepemden tırnağıma dek sarhoş... Bu yüzden yapıyı bugüne değin görememiştim.'

'Ha...' Orrison duraksadı. 'Görmek ister miydiniz?'

'Girdim canım, girdim, hem de kaç kez... Ama hiç görmedim... Şimdi de görmek istediğim bu değil. İstesem bile görmek elimden gelmez artık, öyle sanıyorum. Ben yalnız, insanların nasıl yürüdüklerini, giysilerinin, ayakkabılarının, şapkalarının neden yapılmış olduğunu görmek istiyorum. Elimi sıkmak ister miydiniz?'

'Tabii efendim.'

'Sağolun. Sağolun. Çok iyi bir insansınız. Garip görünmüştür herhalde.. Yok yok, görenler, birbirimizden ayrılıyoruz sanırlar. Caddede biraz gezinmek istiyorum, onun için gerçekten de ayrılmış olalım. Daireye dönünce benim de saat dörtte geleceğimi söyler misiniz?

Trimble kendisinden ayrılıp yürüyünce Orrison arkasından baktı; adamın, meyhanenin birine girmesini biraz bekliyory gibiydi doğrusu... Ama adamda

içkiyi akla getirecek herhangi bir hal yoktu. Hiç de olmamıştı sanki öyle bir hali...

'Allah be!' dedi kendi kendine. 'On yıl boyunca sarhoş kalmak, ayılmamak ha...'

Birden sırtındaki ceketin kumaşını elledi, sonra elini uzattı, yanıbaşındaki yapının granit duvarına baş parmağını bastırdı, bastırdı.

Çeviren: Bilge Karasu

Scott Fitzgerald ve Zelda

Paul Eluard ve Gala

PAUL ELUARD

1895 - 1952, Fransa

YAŞIYORUM

Yaşıyorum sayısız görüntüsünde mevsimlerin
Yılların
Yaşıyorum sayısız görüntüsünde yeryüzünün
Örgüsünde
Biçimden renkten oluşan sözden
Beklenmedik güzellikte
Adım başı çirkinlikte
Düşüncelerin aydınlığında sıcaklığında isteklerin
Yaşıyorum hüzünde acıda ve dayanıyorum
Yaşıyorum ölüme karşı

Yaşıyorum sürüp giden ırmakta ışıldayan
Karanlık ve duru
Gözlerin gözkapaklarının ırmağında
Havasız ormanda durgun çayırda
Uzakta yitik bir gökyüzüyle birleşmiş denize doğru
Yaşıyorum çölünde donmuş kalmış bir kalabalığın
Tek insanın çokluğunda
Yeniden bulduğum kardeşlerimde
Yaşıyorum bir arada kıtlıkta bollukta
Gündüzün düzensizliğinde düzeninde karanlığın
Yanıtlıyorum yaşamı yanıtlıyorum bugünü
Ve yarını
Sınırı ve sınırsızlığı
Ateşi ve dumanı
Usu ve çılgınlığı
Ölüme karşı sayısız görüntüsünden ölümün

Daha az gerçek yeryüzüne karşı
Yeryüzündeyim herkes benimle birlikte
Gözlerimin içinde yıldızlar biçimliyorum gizleri
Olanağınca yeryüzünün

Gizler sınır çizemez anıya umuda
Ama kurar yarını bugünden.

GERÇEK TÜZE

Sıcak yasası insanların
Üzümden şarap yapmaları
Kömürden ateş yapmaları
İnsan yapmaları öpüşmelerden

Zor yasası insanların
Sapasağlam çıkmaları
Savaştan yoksulluktan
Ölüm yılgısından

İçten yasası insanların
Işığı yerine koymaları suyun
Gerçeği düşün
Kardeşliği düşmanlığın

Bir yasa bu hem eski hem yeni
Gittikçe daha yetkin
Çocuk yüreğinden
Usa değin.

HAFTA

1
Dalgası ırmağın
Gökyüzünün kuşağı
Rüzgâr yaprak ve kanat
Bakış söz
Bağlılığım sana
Gidiyor bir yere durmadan.

2
İyi bir haber
Bu sabahla gelen
Düşünde gördün beni.

3
Bizim yapayalnız sevimizi ortak etmek isterdim
Dünyanın en kalabalık kentlerine
Yerini bıraksın sırası geldiğinde
Bizim gibi sevişenlere

Sayısı çok onların çok az.

4
Kin duyuyorum yüreğime kin duyuyorum bedenime
Ama bir şey demek elimden gelmez sevdiğime.

5
İki kişiydik yaşıyorduk
Bir sevişme gününü parıltılar içinde
Güneşimiz o kucaklıyorduk birlikte
Yeryüzü tüm ışıkta bizim için

Gece bastırınca gölgesiz kaldık
Altını parlattık ortak kanımızda
İki kişiydik bir tek kaynakta
Bu aydınlık bir daha kararmaz.

6
Sis karıştırıyor ışığını
Yeşiline karanlığın
Ilık bedenini sen
Delice isteğime benim.

7
Kapanıyorsun aydınlanıyorsun
Uyuyorsun uyanıyorsun
Boyunca akıp giden mevsimlerin

Sen bir ev yaptın
Pekiştirdin yüreğinle
Bir yatak bir yemiş tıpkı

Sığınağı bedeninin
Düşlerin uzar gider
Güzel günlerin evi bu
Ve öpüşmeler gecenin içinde.

Çeviren: Sabahattin Kudret Aksal

ROBERT GRAVES

1895 - 1985, İngiltere

SEVDALILARIN KIŞI

Ağacın duruşu
  Esen yeli gösterir;
Bizimki, uzun acıyı
  Nicedir iyi davranmamışsan.

Ama bak, ileri uzanıyoruz biz -
  Kuşkuyla geriye değil -
Aşıyoruz kötü havayı
  Dallarla yeniden yeşil.

SÖYLÜYOR SEVDİĞİNE YARI UYURKEN

Söylüyor sevdiğine yarı uyurken,
  Karanlık saatlerde,
    Yavaşça fısıldanan yarım sözlerle:
Bir yandan Yer kımıldayıp kış uykusundan
  İterken gün ışığına otları, çiçekleri
    Kara karşın,
    Yağan kara karşın.

SAĞ KALAN

Umutsuz bir umutla ölmek, ama düşersen ellerine
Savaş çapulcularının, kurtulmak için pencelerinden
Boy göstermek yeniden bir tören alanında,
Yaralı ve göğsü madalyalarla dolu, kaldırıp kılıcını
Kahraman bir bölüğe yeniden kumanda etmek:

Mutluluk bu mu acep? kesenkes canlı olmak yeniden
Başkaları ölmüşken? Hoş gelir mi burnuna
Her zaman ilk kezmiş gibi koklayacağın konca?
Kulağın büyülenir mi dinlerken ardıç kuşunu
Kendi bestelemişcesine şakırken türküsünü?

Ve bu mudur mutluluk? Çifte intihardan sonra
(Yürek yüreğe karşı) yeniden hayata dönmek,
Düzeltmek saçlarını, silmek dökülen kanı,
Gencecik bir kız bulup kulağına gecede
'Sonsuza kadar,' diye yeminler fısıldamak?

Çeviren: Cevat Çapan

SERGEY YESENİN

1895 - 1925, SSCB

YURDUMDA YAŞAMAKTAN YORULDUM

Karabuğday enginliklerinin özlemi içinde
Yurdumda yaşamaktan yoruldum.
Kulübemi bırakarak
Bir serseri, bir hırsız gibi gözümün doğrusuna gideceğim.

Sarı bukleli günün peşinde
Fakir bir barınağın yoluna düşeceğim.
Can dostum çizmesinde gizlediği
Bıçağı kaldıracak bana.

Çayırdan geçen sarı yolu
Baharla güneş sardı,
Adını içimde sakladığım o,
Evinin eşiğinden çevirecek beni.

Gene baba ocağına döneceğim.
Başkalarının sevinciyle avunacağım,
Yeşil bir akşam, pencerenin altında
Elbisemin koluna asacağım kendimi...

Çiti çevreleyen gümüş söğütler
Başlarını daha şefkatle eğecek.
Beni de, yıkamadan,
Köpek ulumalarıyla toprağa atacaklar.

Kürekleri göllere düşürerek
Ay hep yüzecek,
Rusya da hep öyle duvar diplerinde
Oynayarak, ağlayarak yaşayacak.

ALDATMAM KENDİMİ

Aldatmam kendimi,
Sıkıntılı yüreğimde kaygı pusulandı.
Neden adım şarlatana çıktı?
Neden serseri diye anılıyorum?

Haydut değilim, ormanda soygunculuk etmedim,
Hapishanede yatan bahtsızları kurşuna dizmedim.
Ben sadece karşıma çıkanlara
Gülümseyen sokak çapkınıyım.

Moskovalı hovarda, kabadayının biriyim,
Bütün Tverskoy mahallesinde
Kuş gibi yürüyüşümü
Bilmeyen sokak iti yok.

Uyuz beygirlerin tümü,
Beni görünce kafa sallar.
Hayvanların en iyi dostuyum,
Şiirlerim tek tek hayvan, ruhların şifası...

Silindir şapkayı başıma takarsam -kadınlar için değildir,
Anlamaz tutkulara kalbim kapalı,
İçindeki hüznü yatıştırınca
Kısrağıma arpanın altınını sunmak isterim.

İnsanlarla dostluk kurmadım,
Başka bir âleme adadım kendimi.
En iyi kravatımı rasgele
Sokak hoşhoşunun boynuna dolamaya hazırım.

Artık dert edinmeyeceğim kendime,
Güçlü kalbimde karanlıklar dağıldı.
Bunun için şarlatan diye anıldım,
Bu yüzden adım serseriye çıktı.

Çeviren: Nihal Yalaza Taluy

YİRMİALTILAR BALADI

Söyle, şair, şarkıyı
Söyle
Gök bezi mavidir
Öyle
Denizin de şarkıdır mırıltısı
Mırıltı...
Yirmialtı onların sayısıydı, yirmialtı
Mezarlarını kumlar saklamaz
İki yüz yedinci verstada
Kurşuna dizildiklerini
Kimse unutmaz
Denizin ardında
Orda
Havada dolaşan duman
Görüyor musun kum altından
Kalkıyor Stepan Şaumyan
Kumlu çöl tenha mı tenha
Bak, orda elli el daha
Kalkıyor küfünü silerek
Diyor yirmialtılar:
'Bakû'ya gitmemiz gerek
Bir görelim durdukça duman
Nasıldır bizim Azerbaycan"
Gece,
Bir kavun misali
Yuvarlatıyor ayı
Dalgalar yalıyor kıyıyı
Tam böyle bir gece
İngilizler
Onları kurşuna dizdiler

Sosyalizm uğruna
Haydi kalk
Ayağa kalktı bütün halk
Çarlığa karşı
El ele
Hem köylü hem de amele
İliç vardı Rusya'nın orda
Beylerin başına çekiç
İndiren atamız İliç
Kafkas'taysa burda
Bunlar
Bunlar vardı, yirmialtılar
Gece karanlığı hafifçe
Hafifçedir o, bu gece
Bakû üstünde uçuyor karaltılar
Yirmialtılar
Yirmialtılardır bu karaltı
Yirmialtı.
Hışıldayan
Ne yel, ne duman
Konuşuyor dinle, Şaumyan:
'Çaparidze, sen hele bak
Köylümün elinde toprak
İşçinin elinde
Ekmek
İktidar onların demek
Bak, petrol kuyuları işler
Her yerde trenler, gemiler
Her yerde bunlar dolaşır
Ve kızıl yıldızı taşır"
Çaparidze diyor:
'Evet
Bu büyük, pek büyük nimet
Görülüyor ki emekçiler
Tamamıyla güce ermişler.
Gece, bir kavun misali
Yuvarlatıyor ayı
Dalgalar
Yalıyor kıyıyı
Tam böyle bir gece
İngilizler
Bizi kurşuna dizdiler"
Sosyalizm uğruna

Haydi, kalk
Ayağa kalktı
Bütün halk
Çarlığa karşı
El ele
Hem köylü hem de amele
İliç vardı Rusya'nın orda
Beylerin başına çekiç
İndiren atamız İliç
Kafkas'taysa burda
Bunlar
Bunlar vardı, yirmialtılar.
Bakû'nun üstünde
Şafak sökmeye başlar
Sustular artık
Aziz karaltılar
Kimi alnından yaralı
Kimi göğsünden
Dönüyorlar
Mezarlarına Bakû'dan
Söyle, şair, şarkıyı
Söyle
Gök bezi mavidir
Öyle
Denizin de şarkıdır mırıltısı
Mırıltı...
Yirmialtı onların sayısıydı
Yirmialtı.

Çeviren: Lel Starostov

ANDRE BRETON

1896 - 1966, Fransa

ULI

Güvenmek için ki büyük bir Tanrısın
Gözlerimle gördüm seni başkaları gibi değil
Toprakla kanla kaplıydı daha dört bir yanın daha yeni
yaratmıştın
İhtiyar bir köylüsün sen her şeyden habersiz
Aklın başına gelsin diye bir domuz gibi zıkkımlanmıştın
İnsan lekeleriyle kaplı dört bir yanın
Apaçık ortada işte onlardan bir de kürk geçirmişsin sırtına
Kulaklarına değin de çekmişsin
Hiçbir şey duyduğun yok artık
Bir deniz kabuğunun içinden şöyle bir göz atıyorsun
Yarattığın eller yukarı diyor sana sense gözdağı veriyorsun
Korku salıyorsun daha da görkemleşiyorsun.

DENİZ KABUKLARINDA DİNLE

Görmeye başlamıştım daha seni ŞAFAK'tın
Gün ışığına çıkmış bir şeycikler yoktu ortada
Mavnalar kıyılarda sallanıp dururlardı
Kurdelalarını bağlayarak (biliyorsun) şeker kutularının
Pembeler ve aklar arasında gidip gelen o gümüş mekik
Bense Şafak dedim sana Şafak dedim sarsılarak.

On yıl sonra
Salt geceleri açan
Bir medar çiçeğinde yeniden buluyorum seni
Ellerinin kupasından taşan bir kar taneciği
Buna Martinik'te BALO ÇİÇEĞİ denir
Onunla sen varlığın gizini paylaşıyorsunuz
Uzaktan yaklaşıyor çiğin ilk tohumu öbürleri olup bitenlerden
kıvançla çılgınca ebemkuşağı rengindeler
Görüyorum bu beni saklayanı hiçbir zaman
Kolunun orman meydancılığında sazlarının kelebekleri altında
uyurken sen
Ve ne zaman ki can veriyorsun fenikse kaynağında
Can veriyorsun belleğinin nanesinde
Dipsiz bir aynada benzerliğin gizli menevişinde
O ancak bir kez görünenden çıkarıyorsun iğneni
Benim yüreğimde milkweed'in tüm kanatları
Kiralıyorlar tam senin bana dediğin gibi
Bir yaz giysisi sırtında sen bile tanımıyorsun seni
Bir yaz giysisi ki sanki yok o güzelim sülüğen kırmızısı mavi
ayaklı at nalı mıknatısının tüm alımlarıyla bezeli.

KÜL EMME KÂĞIDI

Kuşlar sıkılacaklar

Eğer bir şey unuttumsa
Paydos zilini çalın okulun denizde

Şu bizim dalgın Hodan dediğimiz

İlkin sınavların çözümünü vermekle başlıyoruz
Bir kadının avcunda ne kadar gözyaşı durabilir bunu bilmekle
1 en küçüğünde
2 orta büyüklükte bir avuçta

Bana gelince buruşturup atıyorum şu yıldızlı günlüğü
Girdiler bu ölümsüz yaratıklar dağların doruğuna yerleşmek
için bir kez
Yabanıl oturuyorum bir Vaucluse kasabasının bir evceğinde

Yürek mühür harfi

Çeviren: Ferit Edgü

*ŞİİR ÜSTÜNE**

Hakkı olmayan şeyleri Caesar'dan almak lazım.

Kadınların çıplağı gibi, düşüncelerin de, heyecanların da çıplağı kuvvetlidir; onları da soymalıdır.

İki türlü şiir var: Biri şiir, öteki hesap oyunu.

Aynı mevzu, yahut aynı kelimeler, bir defadan fazla işe yaramaz.

Bazı kimselerin şiir hakkında yarım yamalak bir fikirleri vardır, başka bazı kimseler de o yarım yamalak fikirleri yarım yamalak anlarlar; bu, onlar için şiirin bir nevi tarifi olur.

Bir insan için isim, ne kadar kendine ait, ne kadar az mühim bir şeyse şiir için de mevzu öyledir.

Kimi adamlar şiirde sırf fayda üzerine kurulmuş bir meşguliyet, bir işçilik arıyorlar. Bunlar, top yahut otomobil yapıcılarının sayısını artırmaktan başka ne işe yararlar?

Bir parçada şiirden başka hiçbir şey yoksa o, sadece bir manzumedir; şiir değildir.

Kafiyenin en büyük başarısı, yeryüzünde *uyuşma*'dan daha önemli hiçbir şey olmadığına inanan birtakım safdilleri sevindirmesidir. O safdiller ki, en entipüften bir uyuşmanın bile birçok fikirlerden daha derin, daha erişilmez şeyler olduğunu sanırlar.

Kafiye, söylenecek şeyin elini kolunu bağlayan öyle bir kanundur ki, bir çift tokata benzer.

Ekmek şiirden faydalıdır; ama aşk şiirden faydalı değildir.

Şiirin içinde fikir, elmanın içindeki gıda kadar saklı olmalıdır.

Ruhun kelimeyi aradığı anda kulak sesi istemez; ses edebiyatın şartı dünyada olmamıştır.

Bir gün gelecek şiir sadece kafa ile okunacak. İşte o zaman edebiyatın işi iş.

Çeviren: Orhan Veli Kanık

* Paul Eluard ile birlikte.

EUGENIO MONTALE

1896 - 1981, İtalya

İNGİLİZ KORNOSU

Rüzgâr özenle çalıyor bu akşam
- Bir çelik şakırdamasını anımsatıyor -
sazlarını sık ağaçların ve süpürüyor
bakır ufku
uçurtmalar gibi uzandığı uğuldayan
gökte ışık çizgilerinin
(Geçip giden bulutlar, parlak
krallıkları göğün! Yukardaki Eldorado'ların
aralık kapıları!)
ve deniz, morarıyor
köpükten köpüğe, renk değiştiriyor
ve kıvrılıp bükülen köpüklerden
bir hortum fırlatıyor kıyıya;
kararırken hava yavaştan
doğan ve ölen rüzgâr
seni de çalsaydı bu akşam
unutulmuş saz,
kalbim.

YAŞAMA SANCISIYLA

Kaç kez karşılaştım yaşama sancısıyla:
yolu kesilmiş, dereydi, uğuldayan,
kıvrılmasıydı yanan kâğıdın,
yere çökertilmiş attı.

Mucizeydi tanıdığım tek iyi şey
tanrısal ilgisizliği başlatan:
yontuydu o, öğleden sonra ağırlığında
ve buluttu ve yükseklerde süzülen doğan.

UZANMAK GÖLGESİNE, SOLUK VE DALGIN

Uzanmak gölgesine, soluk ve dalgın,
güneşten kızgın bir bostan duvarının,
dinlemek böğürtlen dikenlerinin arasından
tarlakuşlarının şakımasını, hışırtısını yılanların.

Toprağın çatlağında, burçakotlarında ya da,
izlemek kırmızı karınca dizilerini,
kâh dağılan, kâh toplaşıveren
başak kümeciklerinin üzerine.

Gözlemek dallar arasından, çırpınışını
denizin uzaklarda, pul pul,
yükselirken ağaçsız tepelerden
ağustos böceklerinin titreyen şarkısı.

Ve dolaşırken göz kamaştıran güneşte
hissetmek hüzünlü bir hayretle
nasıl da benzediğini, hayatın ve acılarının,
üstü cam kırıklarıyla kaplı
şu duvar boyunca yürümeye.

SURİYE

Şiir Tanrı'ya çıkan merdivendir
derdi eskiler. Öyle olmadığını görürsün belki
beni okursan. Ama o gün anladım bulduğumu
söyleyeceklerimi sana, bulutların
aldığı göğü ve bir keçi sürüsünün
dik yamaçlardan sarktığı otlayarak
böğürtlenlere, sazlıklara doğru, o gün ve zayıf yüzleri
ayla güneşin birbirine karışıyordu,
motor bozulmuştu ve bir kayaya
kanla çizilmiş okun gösterdiği
Halep yoluydu.

Çeviren: Egemen Berköz

TRISTAN TZARA

1896 - 1963, Romanya/ Fransa

DADA ŞARKISI

I
Bir dadacının şarkısı
yüreği dadayla dolu
fazlaca yordu motoru
yüreği dadayla dolu

Asansör bir kral taşıyordu
ağır çıtkırıldım özerk ayrıca
kırsın mı sana sağ kolunu
yollasın mı Roma'daki Papaya

Artık bu yüzden işte
Asansörcüğün yüreğinde
dada mada hak getire

Tıkınıp durun çikolata
yıkayıp beyninizi
dada
dada
su için üstüne sonra

II
Bir dadacının şarkısı
ne hüzünlü olan ne de neşeli
seviyordu bir bayan bisikletçiyi
o da ne hüzünlü ne neşeli

ama Yılbaşında kıskanç koca
öğrendi ne dönüyorsa hepsini
bir öfke sonucu yolladı Vatican'a
üç bavul içinde ikisinin cesedini

Ne bizim sevdalı
ne de bayan bisikletçi
artık ne hüzünlü ne neşeli değildi

Beyinler layık ağzınıza
askerinizi yıkayın hamamda
dada
dada
su için üstüne sonra

III
Bir bisikletçinin şarkısı
yüreğin dadası ondaki
bir dadacıydı kısacası
yüreğin tüm dadacıları gibi

Eldivene bürünmüştü bir yılan
güvenlik musluğunu der demez kapadı
yılan gömleğine dönüştü eldiven
ve kucakladı hazreti Papa'yı

Asıl dokunaklı olan
çiçekten bir karın
ve artık yok dada falan

kuşsütü bardaklarda
ve yıkanmıştır çikolata
dada
dada
gelin dana şişkebabına

Çeviren: Cemal Süreya

ANTONIN ARTAUD

1896 - 1948, Fransa

KARA ŞAİR

Kara şair, bir genç kız göğsü
dadanmış sana,
aksi şair, hayat kaymada
ve kent yanmada cayır cayır
gökse dağılmada yağmurda,
kalemin cızır cızır hayatın yüreğinde.

Orman, orman, gözler vığıl vığıl
çoğalan fener çarkları üstünde;
bora saçları, şairler
atlara binmede, köpeklere.

Gözler azmada, diller dönmede
besleyici ve mavi bir süt gibi
dolmada gök burun deliklerine;
kadınlar, keskin sirke yürekler
asılmışım sizin ağızlarınıza.

YAKARI

Kafalar ver bize ateş olsun kor olsun
Göksel yıldırımlarla yanmış kafalar
Uyanık kafalar adamakıllı gerçek kafalar
Yansıyarak senin varlığından gelsin

İç'in göklerinde doğurt bizleri
Sağnaklı uçurumlarla delik deşik
Ve bir esrime dolaşsın içimizi
Bir cırnakla akkor halindeki

Açız işte açız doyur bizi
Yıldızlar arası sarsıntılarla
N'olur göksel lavlar aksın
Kan yerine damarlarımızda

Ayır bizi böl parçala bizi
Ateşten ellerini keskin yanıyla
Ölünen o yeri ölümün de uzağında
Aç işte üstümüze o alev kubbeleri

Silkele beynimiz sarsılsın
O senin görgün ve yordamın içre
Yeni bir tufanın pençeleriyle
Bozulsun zekâmız altüst olsun

Çeviren: Cemal Süreya

MUMYAYA ÇAĞRI

Saltık karanlıkların başladığı
bu deri-kemik burun deliklerin,
ve bir perde gibi örttüğün
bu dudak boyası

Ve sana düşte kayan bu altın,
kemikten arındıran yaşam
ve içinden ışığa kavuştuğun
bu yanlış bakışın çiçekleri

Ve bağırsaklarını ters çevirdiğin
bu incecik eller, Mumya, korkunç
gölgenin bir kuş biçimini aldığı
bu eller

Ölümün kuşku verici bir ayindeki
gibi süslendiği bütün bu şeyler,
bu gölge gevezelikleri ve siyah
bağırsaklarının yüzdüğü altın

İşte oradan iletiyorum sana,
damarlarının kireç kaplı yollarından
ve altının benim üzünçüm sanki,
en kötü ve en güvenilir tanığım.

HASTALIK

Aralıksız burnunu sokması vardır tanrının
büyüde,
bir tin ya da bir varlık olarak değil de
yüreğin
daha çürümüş olduğu bir halde.
Çünkü nedir ki yürek?
Bir çürüme,
eti delen bir çürümenin yürek sızısı ki
bu çarpan yıvışık kan organizmasını,
bu aralıksız depremi
bu yaşama baygınlığını yaratır.
Nedir bir yürek atışı?
Ansızın akışı, orada taşması
duran bir yaşam,.
ve yeniden yola koyulan.
Neyin istediği?
Bilinmiyor.
Şimdiden siyah bir gerekirlik,
buyurgan bir beyin elisıkılığı,
kırmızı etin dışkısını kaldırır
ve onu içindekini vermeye iter,
istediğini ve içindekini söylemeye.

Demek ki bu çürümedir tanrı,
bu kırmızı dışkı,
bu elisıkılık.
Çünkü, bir hastalıktır tanrı.
Yaratıcı değil, yaratılan ile
yaratılmayan arasındaki Gayya
kuyusudur o.
Hiçbir zaman yeri doldurulamayan ve
doldurulmayan uçurum,
ama insanın her kan çekici düşüncesinde,
her buyrukçu bunaltıda burgulanan,
sıkıntılı ve tedirgin, önüne
bir başka bunaltı daha koymak için:
ne'den yapıldığını bilmeyen hoşnutsuz Varlığının,

oysa insan, o bilir bunu,
tek sağlığı yerinde olsun.

Çeviren: Enis Batur

Elie Lascaux'nun yaptığı Antonin Artaud resmi

André Masson'un Artaud portresi

Antonin Artaud'nun desenleri

LOUIS ARAGON

1897 - 1982, Fransa

MUTLU AŞK YOK Kİ DÜNYADA

Aslında hiçbir şey kâr değil insana
Ne gücü ne zayıf yanları ne de yüreği
Gölgesi bir haç gölgesidir kollarını açsa
Ve kırar göğsüne bastırırken sevdiği şeyi
Tuhaf bir ayrılıktır hayatı kapkara
Mutlu aşk yok ki dünyada

Hani giydirilmiş erler bir başka yazgıya
İşte o silahsız askerlere benzer hayatı
Sabahları o yazgı için uyanmış olsalar da
Tükenmiştirler ve kararsızdırlar akşamları
Söyle yavrum şu sözleri ve sakın ağlama
Mutlu aşk yok ki dünyada

Güzel aşkım tatlı aşkım çıbanım derdim
Yaralı bir kuş gibi taşırım seni şuramda
Ve görmeden bakanlar şu halimize bizim
Süzdüğüm sözleri söylerler benden sonra
Ve her şey der demez ölür iri gözlerin uğruna
Mutlu aşk yok ki dünyada

Yaşamayı öğrenmek bizimçin geçti çoktan
Ağlasın gece içinde kalplerimiz yan yana
En küçük şarkıyı mutsuzluktur kurtaran
Her ürperiş borçlu baştan bir hayıflanmaya
Ve her kitar havası beslenir hıçkırıkla
Mutlu aşk yok ki dünyada

Acılara batmamış bir aşk söyle bana
Yıkmamış kıymamış olsun bir aşk söyle
Bir aşk söyle sarartıp soldurmamış ama
İnan ki senden artık değil yurt sevgisi de
Bir aşk yok ki paydos demiş gözyaşlarına
Mutlu aşk yok ki dünyada
Ama şu aşk ikimizin öyle de olsa

Çeviren: Cemal Süreya

ELSA'NIN GÖZLERİ

Öyle derin ki gözlerin içmeye eğildim de
Bütün güneşleri pırıl pırıl orada gördüm
Orada bütün ümitsizleri bekleyen ölüm
Öyle derin ki her şeyi unuttum içlerinde

Uçsuz bir denizdir bulanır kuş gölgelerinde
Sonra birden güneş çıkar o bulanıklık geçer
Yaz meleklerin eteklerinden bulutlar biçer
Göklerin en mavisi buğdayların üzerinde

Karanlık bulutları boşuna dağıtır rüzgâr
Göklerden aydındır gözlerin bir yaş belirince
Camın kırılan yerindeki maviliğini de
Yağmur sonu semalarını da kıskandırırlar

.....

Ben bu radiumu bir pekbilent taşından çıkardım
Benim de yandı parmaklarım memnu ateşinde
Bulup bulup yeniden kaybettiğim cennet ülke
Gözlerin Peru'mdur benim Golkond'um Hindistan'ım

Kâinat paramparça oldu bir akşam üzeri
Her kurtulan ateş yaktı üstünde bir kayanın
Gördüm denizin üzerinde parlarken Elsa'nın
Gözleri Elsa'nın gözleri Elsa'nın gözleri.

Çeviren: Orhan Veli Kanık

SELAM SANA FRANSA

Siz döndüğünüzde, çünkü döneceksiniz mutlaka,
Çiçekler olacak istediğiniz kadar yolunuzda
Geleceğin renginde çiçekler bunlar
Çiçekler işte bir gün siz döndüğünüzde

Dupduru bir aydınlıkta alacaksınız eski yerinizi
Dert görmüş ellerinizden öpecek sıra sıra çocuklar
Ve çimen bürüyecek yorgun ayaklarınızın izlerini
Ve yatışmış yüreğinize ezgiler dolacak, şarkılar.

Bahçelerin soluğu gece ineyim dediği zaman
Yazın otları yaprakları ormanların derinliği
Şu kırlangıç yok mu bazı bazı pencereye konan
Selam diyor selam sana Meryem Ana diyor sanki

Selam sana kara gölgelerden arınmış Fransa'm
Vaisseau barışına ulaşmış ve kurtulmuş sulardan
Dudağı türkülü ülke Orleans, Vendome havasından
Çalın çanlar çalın hani şu ikindi duasından

Selam sana Fransa kumru bakışlı ülke
Acılarım ne ki senin yanında, aşkım kaç para
Fransa'm eski kavgam, yenisi hem de
Toprağına yiğitler ekili, göğü serçegillerle tıkabasa

Selam sana Fransa'm, yatıştığı yer rüzgârların
Her çağın Fransa'sı coğrafyanın el ayası
Denizden doğru gelen soluklara karşı
Göçmen kuşlar gelebilsin diye, barınsın

Selam sana Fransa'm Lille'den Rocevaux'ya
Gelip geçen kuşun Mont-Cenis'ye Brest'ten
İlk kez deneyip öğrendiği ülke Fransa
Nelere oturabileceğini ayrılmanın yuvadan

Güvercinin de yurdu aynı ölçüde kartalın da
Katmerli yurdu cesaretin de ezgilerin de
Selam sana Fransa'm buğday da arpa da
Başaklanır çeşitliliğin güneşinde sende

Selam sana Fransa'm ustadır senin halkın
Parmak ısırtacak günler yaratan işlerde
Ve seni selamlamak için geliyoruz uzaktan
Kalbim üç yıl Paris'te kurşuna dizildi boş yere

Nişan kurdelası olarak taktığın şu gökkuşağı
Tanıktır artık bir daha kopmaz o fırtına
Özgürlük ki içinde titreşir harpların sessizliği
Tufanın ötesinde kurtuluşsun Fransa

Çeviren: Cemal Süreya

BIRAKILMIŞ

Gitme sakın bir tanem hayatım benim
Yitirir renklerini gökyüzü sensiz
Tarlalar ıssızdır bahçeler çiçeksiz
Sakın gitme
Gitme sakın yelin gittiği yere
Bütün kuşlar sensiz uçup gider
Ve çılgındır bütün geceler
Sakın gitme
Gitme sakın suyun yittiği yere
Hor görüp mutluluğunu bardakların
Ve evrenini yemyeşil ağaçların
Sakın gitme
Gitme sakın o kan gibi öyle
Tıpkı beni vuran ele sıçrayan
Hem gücüm hem güçsüzlüğüm benim
Sakın gitme
Gitme sakın ateşin kaçtığı yere
Yitirince saman gücünü biraz
Küllenince gitsin diye alıp başını
Sakın gitme
Gitme sakın bulutların içine
Fırtınalar dostu canım kartalım benim
Ölebilirim ölebilirim cesaretinle
Sakın gitme
Gitme sakın düşmandan yana
Toprağını alan silahını alan düşmana
Ve inan gözyaşlarının anısına
Sakın gitme
Gitme sakın bil'ki hıyanet olur
Bu söylevler bu türküler şenlikler

Ey insanlar ne yaptığınızı bilin
Sakın gitme
Gitme sakın o git dedikleri yere
İnanıp yalanına iri iri lafların
Burada kanayıp dururken yara
Sakın gitme
Gitme sakın zalimden yana
Güçlendirme onu kendi ellerinle
Zincirlerini dövme sevdiklerinin
Sakın gitme
Gitme sakın haydi al tüfeğini
Köpeğini çağır dağıt karanlıkları
Avcı avcı sayı sende güç sende
Sakın gitme

Haydi al tüfeğini

Çeviren: Özdemir İnce

PHILIPPE SOUPAULT

1897, Fransa

MEZAR TAŞLARI

FRANCIS PICABIA

Niçin
Seni mezarına dört köpeğinle
Bir gazeteyle
Ve şapkanla gömmelerini istedin,
İstedin ki taşına şunu yazsınlar
İyi seyahatler
Bir şey değil, öteki dünyada da deli zannedileceksin.

THEODORE FRAENKEL

Öldüğün vakit harikulade bir hava vardı
Mezarlık o kadar güzel ki
Hiç kimse mahzun olamadı
Epeydir de senin artık orada olmadığını sanıyorlar
Homurdanmalarını duymuyorum
Susuyorsun
Yahut omuz silkiyorsun
Cenneti görmeyi asla istemezdin
Nereye gideceğini artık bilmiyorsun
Ama sen işin alayındasın

MARIE LAURENCIN

Kafesteki bu güzel kuş
Senin mezardaki gülüşündür
Yapraklar dans ediyor,
Uzun uzun yağmur yağacak
Bu akşam hareketimden evvel
Ağaçların çiçek açtığını görmek istiyorum
Bir dişi geyik sessizce yaklaşacak
Bulutlar biliyorsun pembe ve mavidir

LOUIS ARAGON

Dostların küçük kızlar halka oldular
Sana çelenkler ördüler
Ufacık yalanlarınla
Sana kâğıt getirdim
Ve çok iyi bir kalem
Ebediyyette şiirler yazacaksın
Koruyucu melek seni teselli eder
Kravatını bağlar
Ve sana gülmesini öğretir
Artık beni unuttun
Allah benden çok daha güzeldir ·

PAUL ELUARD

Oraya bastonunu ve eldivenlerini de götür
Düz dur
Gözler kapalı
Pamuk bulutlar uzaklarda
Ve bana allahaısmarladık demeden gittin
Bir yağmur
Bir yağmur
Bir yağmur

TRISTAN TZARA

Kim o
Bana elini uzatmadın
Ölümünü duydukları vakit çok güldüler
Ebedi olmandan öyle korkmuşlardı ki
Son nefesin
Son gülüşün
Ne çiçek ne de çelenk
Sadece küçük otomobiller
Ve beş metre boyunda kelebekler

ANDRE BRETON

Bakışını gördüm
Gözlerini kapattığın zaman
Mahzun olmama izin vermedin
Ve ben bir şey yapmasam bile bol bol ağladım
Artık bana hiçbir şey söylemeyeceksin
Hiç ama hiç
Bir sürü adam çiçekler getirdi
Nutuklar bile söylendi
Ben hiçbir şey söylemedim
Seni düşündüm.

Çeviren: Orhan Veli Kanık

WILLIAM FAULKNER

1897 - 1962, ABD

İN, MUSA, İN...

Yüzü kara, düzgün, anlaşılmaz bir yüzdü; çok şey görmüştü gözleri. Zenci saçı, tek, belirli bir çizginin akışıyla sınırlanarak, kafatasını bir takke gibi örtercesine taranmıştı. Ustura ile alınan tarafları da cilalanmış gibi durduğu için baş, ölümsüz, dayanıklı bir tunç başa benziyordu. Üzerinde, erkek giyim eşyası satan mağazaların ilanlarında takım diye adlandırılan spor giysilerden vardı, gömlekle pantolon birbirine uygundu, aynı sarımsı kahverengi yünlüden biçilmişti, fazla pahalı, fazla zengin, fazla kırmalıydı bu giysi. Kapısının hemen önünde silahlı bir nöbetçinin yirmi saattir bekleyip durduğu bir çelik hücrede, çelik yatağa yarı uzanmış cıgara içiyor, değil bir güneylinin, bir zencinin bile sesine hiç mi hiç benzemeyen bir sesle, karşısında çelik bir tabureye oturmuş, elinde geniş bir künye defteri tutan gözlüklü bir beyaz delikanlının sorularını cevaplandırıyordu.

'Samuel Worsham Beauchamp. Yaş yirmi altı. Doğum yeri Mississippi' de Jefferson yakınlarında. Ailesi yok, baş..."

'Dur bakalım."Künye memuru çabuk çabuk yazıyordu. 'Sen bu adla gönd... Chicago'da bu adla bilinmiyordun."

Öteki, cıgarasının külünü bir fiskede silkti. 'Hayır. Aynasızı ben öldürmedim, başkası vurdu."

'Peki, peki... İşin?.."

'Tez elden zenginlemek.

... yok." Künye memuru hızlı hızlı yazıyordu. "Anan baban?"

'Olmaz olur mu? İki kişiydiler. Hatırlamıyorum onları. Beni ninem büyüttü."

"Adı ne? Sağ mı?"

'Bilmiyorum. Mollie Worsham Beauchamp. Sağsa Carothers Edmonds çiftliğindedir; Mississippi'de Jefferson'dan on yedi mil uzakta. Bitti mi?"

Künye memuru defteri kapayıp yerinden kalktı. Ötekinden bir, bilemedin iki yaş küçük olacaktı. 'Senin kim olduğunu bilmezlerse nasıl haber... Memlekete dönmeyi nasıl umarsın?"

Öteki cıgarasının külünü fişkeledi; sırtında o güzel Hollywood giysileri, aya-

ğında künye memurunun ömrü boyunca giyemeyeceği denli güzel ayakkabılarıyla çelik yatağın üzerine uzanmış, "Ondan bana ne?" dedi.

Künye memuru gitti, nöbetçi çelik kapıyı gene kilitledi. Öteki, az sonra gelip ayağından o pahalı pantolonu sıyırmalarına, tıraşı pahalıya mal olmuş saçlarını kazımalarına, onu hücreden çıkarmalarına değin, çelik yatağın üzerine uzanmış, cigara içti durdu.

Aynı sıcak, ışıklı temmuz sabahı, Gavin Stevens'in penceresinin hemen önündeki dut ağacının yapraklarını ırgayan aynı sıcak, ışıklı rüzgâr yazıhanenin içine de esiyor, ancak devim olabilen bir şeyden serinliğe benzer bir şey çıkarmanın yolunu buluyordu. Avukatın, masanın üzerinde duran dava kağıtları arasında dolaşıyor, masanın arkasına oturmuş adamın vaktinden önce ağarmış karmakarışık saçlarını savuruyordu -ince, zeki, oynak bir yüzü vardı adamın; kırışmış keten giysisinin klapasından saat kösteğine takılı bir Phi Beta Kappa anahtarı sallanıyordu- Gavin Stevens'di bu, Harvard'da Phi Beta Kappa Derneği üyeliğine seçilmiş, Heidelberg'de felsefe doktoru olmuş, ekmek yediği işini heves saymış, üzerinde yirmi iki yıldır çalıştığı halde bir türlü sona erdiremediği bir çeviriyi -Tevratı yeniden eski Yunancaya çevirmeye uğraşıyordu- asıl amacı bellemiş bir adam... Ne ki, onu görmeye gelmiş olan kadın esintiyi umursamaz gibiydi; oysa görünüşüne bakılırsa bu esinti karşısında yanmış bir kâğıt parçasının savrulmamış külünden daha ağır, daha pek durmuyordu; ak bir başörtüsüyle, ancak bir çocuğa uyabilecek kara bir hasır şapkanın altındaki yüzü bumburuşuk, inanılmaz ölçüde yaşlı duran, ufacık, yaşlı bir zenci kadındı bu.

"Beauchamp mı?" dedi Stevens, "Siz Bay Carothers Edmonds'un çiftliğinde kalıyorsunuz, değil mi?"

"Çıktım oradan" dedi kadın, "yavrumu bulmaya geldim". Sonra, adamın karşısında, sert sandalyesinin üzerinde, yerinden kıpırdamadan, bir ilahi söylüyormuş gibi, başladı: "Roth Edmonds, Bünyamin'imi sattı. Mısır'da sattı onu. Firavun'un eline geçti yavrum..."

"Dur" dedi Stevens, "dur teyzeciğim". Belleğin, anıların çarkları birbirine uygun düşüp işlemek üzereydi çünkü. "Torununun nerede olduğunu bilmiyorsan, başının belaya girdiğini nasıl bildin? Bay Edmonds'un, onu bulmana yardım etmeye yanaşmadığını mı söylüyorsun yani?"

"Onu satan Roth Edmonds" dedi kadın, "onu Mısır'da sattı. Nerede olduğunu bilmiyorum. Bildiğim, Firavun'un elinde olduğu. Sen, yasasın. Yavrumu bulmak istiyorum."

Stevens "Peki" dedi. "Onu bulmaya çalışacağım. Evine dönmeyeceksen kentte nerede kalırsın? Nereye gittiğini bilmiyorsan, ondan beş yıldır haber alamamışsan, bulunması uzun sürebilir."

"Hamp Worsham'ın yanında kalıyorum. Kardeşimdir o."

"Peki" dedi Stevens. Şaşırmış değildi. Yaşlı zenci kadını şimdiye dek hiç görmemişti, ama Hamp Worsham'ı çok, çok eskiden beri tanıyordu. Kadını daha önce görmüş olsaydı, gene de şaşırmayacaktı. Öyleydiler bunlar. Adları başka başka olan iki kişiyi yıllar yılı tanıyabilirsiniz, size yıllarca hizmet etmiş bile olabilirler de neden sonra bir gün, ansızın, bir rastlantıyla bunların kardeş olduğunu öğreniverirsiniz.

Esinti olmayan o sımsıcak devinim içinde oturuyor, kapı önünün dik basamaklarından kadının ağır ağır, güçlükle inişine kulak veriyor, torunu ansıyor-

du. Beş altı yıl önce bu işe ilişkin kâğıtlar bölge savcısına gitmeden önce elinden geçmişti; delikanlı kent cezaevine girip çıkarak geçirdiği o yıl içinde Butch Beauchamp diye tanınmıştı: Yaşlı zenci kadının kızının oğluydu, anası onu doğururken ölmüş, babası onu bırakıp kaçmıştı; ninesi almıştı onu yanına, büyütmüştü, daha doğrusu büyütmeye, yetiştirmeye çalışmıştı. Oğlansa on dokuzunda köyü bırakıp kente gelmiş, kumar oynamak, kavga çıkarmak suçlarından bir yıl, cezaevine girip çıkmış, sonunda bir mağazanın kapısını kırıp girmek gibi önemli bir suçla suçlanmıştı.

Suçüstü yakalanınca, onu ele geçiren memurun başına bir demir boru indirmiş, ondan sonra da memurun, tabancasının kabzasıyla vurarak onu düşürdüğü yerde kalakalmıştı; parçalanmış ağzının içinde birtakım küfürler ediyordu, dişleri kan içinde, öfkeli bir gülme biçiminde donmuş gibi... Fakat bu olaydan iki gece sonra cezaevinden kaçmış, bir daha da görülmemişti; daha yirmi birinde bile değildi..Onu anasının karnına düşürdükten sonra bırakıp kaçan babasından -şimdi de eyalet cezaevinde adam öldürme suçundan yatan babasından- kalma bir şey vardı içinde: Bir tohum, yalnız kaba güç değil, tehlike, kötülük taşıyan bir tohum...

Benim de bulmam gereken, kurtarmam gereken, bu adam diye düşündü Stevens. Yaşlı zenci kadının içgüdüsünden şüphe etmek bir an olsun usundan geçmezdi çünkü. Kadın, çocuğun nerede olduğunu, başına neler geldiğini bilmiş olsaydı, Gavin gene de şaşmayacaktı; ancak sonraları,çocuğun nerede bulunduğunu, başına gelenleri, kendisinin böylesine tez öğrenmiş olmasına şaşmak aklına geldi.

İlk düşündüğü şey, yaşlı zenci kadının kocasının, çiftliğinde yıllarca ortakçılık ettiği Carothers Edmonds'a telefon etmek oldu. Fakat kadına bakılırsa Edmonds zaten herhangi bir yardımda bulunmaya yanaşmamıştı. O zaman, sıcak rüzgâr ak yelesine dolup onu üfürürken, kımıldamadan, taş gibi oturdu. Şimdi anlıyordu yaşlı zencinin ne demek istemiş olduğunu. Çocuğun Jefferson'a gelişinde, gerçekte, en büyük payın Edmonds'da olduğunu ansıyordu şimdi. Çocuğu çiftliğin kilerine hırsızlık niyetiyle girerken yakalamış, onu çiftlikten kovup dönmesini yasak etmişti. *Hem şerifi, polisi çağırmadıydı*, diye düşündü. *Başka bir şey vardı aklında, daha geniş bir düzen, daha çabuk olacak bir şey*... Kalktı, eski, yıpranmış, gene de biçimli panama şapkasını aldı, merdivenlerden indi, öğle başlangıcının sıcak durgunluğunda bomboş duran alandan geçip ilçe gazetesinin yönetim yerine girdi. Gazetenin sahibi içerideydi. Stevens'den daha yaşlı, ama saçı daha az ağarmış, boynunda ipsi bir siyah boyunbağı, sırtında eski moda bir gömleği olan korkunç kertede şişman bir adamdı bu.

'Mollie Beauchamp adlı yaşlı bir zenci kadın"dedi Stevens, 'kocasıyla birlikte Edmonds çiftliğinde yaşarlar. Torunu söz konusu. Hatırlarsın. Butch Beauchamp, hani beş altı yıl önce, kentte bir yıl kadar kaldı, vaktinin çoğunu cezaevinde geçirdiydi de sonunda, bir gece, Rouncewell'in mağazasını soymaya kalkarken yakalandıydı. Şimdi başı daha da büyük bir belaya girmiştir. Kadının içine doğmuş; eminim doğrudur. O kadının da, temsilcisi olduğum büyük kalabalığın da iyiliği için, bu kez başına gelenlerin çok kötü, hatta başına gelecek son dert olmasını dilerim..."

'Dur"dedi gazeteci. Yerinden kalması bile gerekmedi. Basın birliğinin incecik kâğıtlarından birini çivisinden alıp Stevens'e uzattı. Illinois'nin Joliet kentin-

den gönderilmişti, o günün tarihi vardı üzerinde:

Mississippi'li bir zenci, Chicago'da bir polis memurunu öldürmek suçundan idam edilmesinin arifesinde, künye sorgusunu tam olarak cevaplandırmış, öbür adını da açıklamıştır. Samuel Worsham Beauchamp...

Beş dakika sonra Stevens, öğle vaktinin sıcak durgunluğunun daha da yaklaşmış olduğu boş alandan geçti gene. Öğle yemeğini yemek üzere pansiyona gitmekte olduğunu sanmıştı, neden sonra oraya gitmediğinin farkına vardı. *"Hem yazıhanenin kapısını da kilitlemedim"* diye düşündü. Peki, ama kadın nasıl etmiş de on yedi millik yoldan kente gelebilmişti ki? Yayan bile gelmiş olabilirdi. Yüksek sesle, "Demek" dedi, "dilediğimi söylediğim şeyi gerçekten dilememişim anlaşılan..."; merdivenlerden çıktı gene, dışarının şimdi rüzgârı da kesilmiş sarı sıcağından kurtularak yazıhanesine girdi. Durakladı. Sonra,

"Günaydın Bayan Worsham" dedi.

O da oldukça yaşlıydı - incecikti, dimdikti; otuz yıl önceden kalma solmuş, paslı kara şapkası altında ak saçları bir eski zaman modasına uyularak derlenip toplanıp kaldırılmış, başın üzerinde tutturulmuştu; şemsiyesi eprimiş, kara rengi yeşil sanılacak ölçüde solmuştu. Onu da tanırdı kendini bildi bileli. Babasından kalmış, her gün bir parça daha çürüyen evde yalnız başına yaşar, çini boyama dersleri verir, babasının kölelerinden birinin soyundan gelen Hamp Worsham'la karısının da yardımıyla pazarda sattıkları tavuklar besler, sebzeler yetiştirirdi.

"Mollie'nin işi için geldim" dedi kadın, "Mollie Beauchamp. Bana sizin bir şeyler yapabileceğinizi..."

Paslı şemsiyesi dizine dayalı, yaşlı zenci kadının da oturmuş olduğu sert sandalyede dimdik oturan kadının kendisine dikilmiş gözleri karşısında konuştu Stevens. Kadının kucağında, kavuşturduğu ellerinin altında eski moda, boncuklu, handiyse bavul denebilecek kadar büyük bir el çantası duruyordu. "Bu gece idam edilecek."

"Bir şeyler yapılamaz mı? Mollie'yle Hamp'ın anası, babası, dedemin adamlarındandırlar. Mollie'yle ben aynı ayda doğduk. Kardeş gibi büyüdük yan yana."

Stevens "Telefon ettim" dedi, "Joliet'deki cezaevi müdürüyle görüştüm. Chicago'daki bölge savcısıyla da konuştum. İyi bir avukatı varmış, adilce yargılarmış falan... Parası varmış. Kendi gibilerin para kazanmak için tuttuğu bir işteymiş, 'sayı' dedikleri bir iş..." Kadın, dimdik, hareketsiz ona bakıyordu. "Bir katil o, Bayan Worsham. Polis memurunu arkadan vurmuş. Kötü bir babanın kötü oğlu. Suçunu kabul etmiş, itiraf etmiş sonra..."

"Biliyorum" dedi kadın. O zaman Stevens, kadının ona bakmadığını, hiç değilse gözlerinin onu görmediğini fark etti. "Müthiş bir şey bu."

"Cinayet de müthiş bir şeydir" dedi Stevens. "Böyle olduğu daha iyi." Şimdi kadın yeniden bakıyordu ona.

"Ben onu düşünmüyordum ki. Mollie'yi düşünüyordum ben. Bunu bilmemesi gerek."

Stevens "Evet" diye cevap verdi. "Gazetede Bay Wilmoth'la konuştum zaten. Hiçbir şey yayımlamamayı kabul etti. Memphis gazetesine de telefon edeceğim, ama orası için geç kaldığımızı sanıyorum. Kadını öğleden sonra evine dönmeye bir kandırabilsek, o zaman Memphis gazetesi gelmeden gitmiş olur... Orada da görebileceği tek beyaz, Bay Edmonds'dur; ona da telefon ede-

rim; öteki zenciler bunu duyacak olsalar da, eminim, bir şeycikler söylemezler kadına. Ondan sonra da, belki iki üç aya kadar oraya gider, çocuğun öldüğünü anlatırım, kuzeyde bir yerde gömülmüş olduğunu söylerim..." Kadın ona bu kez öylesine bakıyordu ki durdu, sustu; o sert sandalyenin üzerinde, dimdik oturmuş, susturuncaya değin bakmıştı ona.

"Onu buraya, yanına almak isteyecek" dedi.

"Onu mu?" dedi Stevens, "Yani cesedi mi?" Kadın bakıyordu. Yüzünün anlatımı, kırılmış yahut söylenenleri doğru bulmuyormuş gibi değildi. Yalnız, bu anlatımda, çok eski, zamanın dışında kalmış, kan ile üzünce duyulan kadınca bir yakınlık görülebiliyordu. Stevens düşündü: *Bu sıcakta kente yayan geldi. Meğer ki Hamp, yumurtaları, sebzeyi pazara götürdüğü arabayla onu getirmiş ola.*

"Büyük kızının biricik oğlu o, ölüp gitmiş ilk yavrusunun oğlu. Buraya dönmeli o."

Stevens aynı durgunlukla "Buraya dönmeli o" dedi. "Hemen harekete geçeceğim. Şimdi telefon ederim."

"İyi bir insansınız." İlk olarak kıpırdadı, devindi. Ellerinin çantayı kendine doğru çekişini, onu sıkı sıkı tutuşunu seyretti Stevens. "Masrafını ben karşılayacağım. Ne kadar tutar, acaba bir fikir verebilir misiniz bana?"

Stevens, kadının yüzüne yüzüne baktı. Gözünü kırpmadan, çabucacık, kolaycacık kıvırdı yalanını. "On, on iki dolar yeter. Tabutu onlar sağlar, bir buraya getirilmesi kalır..."

"Bir kuru tabut mu yalnız? "Kadın gene, karşısındaki bir çocukmuşçasına, ne diyeceğini merak eder gibi, ama ilgi duymaksızın bakıyordu ona. "Torunu o, Bay Stevens. Onu yetiştirmek üzere yanına aldığında, babamın adını verdi ona: Samuel Worsham. Kuru bir tabut olmaz Bay Stevens. Aylık taksitlerle bir şeyler yapılabilir sanırım."

"Bir kuru tabut olmaz" dedi Stevens; "Buraya dönmeli o" dediği zamanki gibi bir sesle söyledi bunu. "Bay Edmonds, eminim, yardım etmek isteyecektir. Hem yaşlı Luke Beauchamp'ın bankada parası var sanıyorum. Bana da müsaade edersiniz..."

"Buna gerek kalmayacak" dedi kadın. Stevens, çantasını açışına baktı; masasının üzerine yıpranmış kâğıt dolarlarla, çeyreklere, beşliklere, kuruşlara varasıya maden paralar sayarak yirmi beş dolar bırakışını seyretti. "Bunlar ilk elde yapılacak masrafları karşılar. Ona anlatırım ben... Hiç umut kalmadığından emin misiniz?"

"Eminim. Bu gece ölecek."

"O halde, ölmüş olduğunu anlatırım ona bugün, öğleden sonra..."

"İsterseniz ben söyleyeyim..."

"Ben söyleyeceğim" dedi kadın.

"Size gelip onu görmemi, onunla konuşmamı ister misiniz?"

"Zahmet olmazsa..." Sonra, dimdik, kalkıp gitti. Ayak tıkırtıları hafif, gevrek, canlı denebilecek gibi, geldi merdivenlerden, söndü yitti. Stevens, Illinois Cezaevi müdürüne, sonra da Joliet'de bir cenaze levazımatçısına telefon etti. Daha sonra, sıcak boş alandan bir daha geçti. Gazetede müdürün yemekten dönmesini bekleyişi az sürdü.

"Onu buraya getiriyoruz" dedi. "Bayan Worsham, sen, ben, daha birkaç kişi. Biraz pahalıya..."

'Dur hele" dedi gazeteci, "ötekiler kim?"

"Bilmiyorum daha. İki yüz dolara falan patlayacak. Telefonları hesaba katmıyorum, onlar benden. Carothers Edmonds'a ilk rastlayışımda ondan bir şeyler koparırım; ne koparacağımı bilmem, ama bir şeyler alacağım mutlaka. Alanın çevresindekilerden de belki bir elli dolar çıkar. Gerisi de aramızda görülecek; kadın, çünkü bana yirmi beş dolar bırakmakta bekindi; kadını, yetecceğine inandırmaya çalıştığım paranın iki katı bu, ama oncağızın verebileceğinin dört katı, biliyorum..."

"Dur" dedi gazeteci, "dur hele."

"Öbür gün, Dört Numaralıyla gelecek, onu karşılayacağız; Bayan Worsham, oğlanın ninesi yaşlı zenci kadın, benim arabada olacaklar; seninle ben de senin arabaya bineceğiz. Bayan Worsham'la ninesi, onu, doğduğu yere götürecekler. Daha doğrusu, yaşlı kadının onu yetiştirmiş, büyütmüş olduğu yere. Daha doğrusu, yetiştirmeye çalışmış olduğu yere. Cenaze arabasının oralara gitmesi bir on beş dolar daha tutar, çiçekleri de hesaba katmalı..."

Gazeteci "Çiçek mi?" diye bağırdı.

"Çiçek ya" dedi Stevens. "Hepsine yuvarlak hesap, iki yüz yirmi beş dolar diyelim. Çoğunu da seninle ben paylaşacağız herhalde. Anlaştık mı?"

Gazeteci "Hayır, anlaşmadık" dedi. "Ama başka çare de kalmadı gibi. Tanrı bilir başka çarem olsaydı da, bu işin yeniliği, yapılmasına değer. Ömrümde ilk kez, basmayacağıma önceden söz verdiğim bir haber için para vermiş oluyorum."

Stevens "Basmayacağına önceden söz verdiğin bir haber" diye söylendi. O sıcak, üstelik esintisi de kesilmiş öğle sonrasının geri kalan saatlerinde, belediyeden gelen görevliler, ilçenin on beş, yirmi mil ötelerinden gelen sulh yargıçları ile icra görevlileri boş duran yazıhanenin merdivenlerinden çıkarak onu ararlar, biraz yorgunluk çıkardıktan sonra gene gidip gene dönerler, oturup kızgın kızgın beklerken Stevens, alanın çevresinde, dükkândan dükkâna, yazıhaneden yazıhaneye -tüccardı, kâtipti, patrondu, memurdu, doktor, dişçi, avukat ya da berberdi demeden- çıkıp giriyor, hazırladığı sözleri çabuk çabuk söylüyordu: "Ölü bir zenciyi buraya, memleketine getirmek için, Bayan Worsham için yapıyoruz bunu. Makbuz falan istemeyin; bana bir dolar verin yeter. Olmazsa, yarım dolar. Hiç değilse bir çeyrek verin..."

O gece yemekten sonra, esintisiz, yıldız dolu karanlığın içinde, Bayan Worsham'ın kentin kıyısında duran evine yayan gitti, boyası dökülmüş ön kapıyı çaldı. Onu Hamp Worsham içeri aldı; yaşlıydı; kendinin de, karısının da, Bayan Worsham'ın da başlıca besini olan sebzeden karnı şişmişti; yaşlı gözleri bulanıktı; Romalı bir generalin başını andıran başıyla yüzünü apak saçı, kılı çevreliyordu.

"Sizi bekliyor" dedi, "lütfen odaya çıkmanızı söyledi".

"Mollie Teyze orada mı?" dedi Stevens.

Worsham "Hep oradayız" dedi.

Stevens, lambalarla aydınlatılan holden geçti (evin her yanının hâlâ gaz lambalarıyla aydınlatıldığını, akar suyu bulunmadığını biliyordu), zencinin önü sıra giderek duvarının kâğıdı solmuş olan temiz, boyasız merdivenlerden çıktı, sonra da zencinin arkasına geçerek holden yürüdü, evde kalmış kızların yanılınmayacak kokusunun hafif hafif yayıldığı, konuklara özgü, temiz yatak odasına girdi. Worsham'ın dediği gibi hepsi oradaydı; görkemli, açık renkli bir ka-

dın olan Worsham'ın karısı, başında parlak renkli bir başörtüsü, kapıya dayanıyordu. Bayan Worsham gene sert, dümdüz arkalıklı bir sandalyede dimdik duruyor, yaşlı zenci kadın, içinde bu gece bile bir avuç közün için için yandığı ocağın yanındaki salıncaklı tek koltukta oturuyordu.

Elinde, sapı kamıştan bir kil pipo tutuyordu kadın, içmiyordu ama; piponun lekeli lülesi, sönük, beyaz bir külle doluydu. Stevens ona gerçekten ilk kez baktığında *Tanrım, on yaşında bir çocuktan bile daha çelimsiz,* diye düşündü. O da oturdu sonra, öyle ki dördü -kendi, Bayan Worsham, yaşlı zenci kadınla kardeşi- insanların birbirine bağlılığının, birbiriyle dayanışmasının o pek eski simgesinin közlenip dağılmakta olduğu tuğla döşeli ocağın çevresinde, bir daire oluşturuyorlardı.

"Öbür gün gelecek Mollie Teyze" dedi. Yaşlı zenci kadın ona bakmadı bile; hiç bakmamıştı yüzüne.

"Öldü o" dedi, "Firavun'un eline geçti."

"Öyle Tanrım" dedi Worsham, "Firavun'un eline geçti."

Yaşlı zenci kadın "Bünyamin'imi sattılar" dedi, "Mısır'da sattılar onu." Koltuğunda hafif hafif, ileri geri sallanmaya başladı.

"Öyle Tanrım" dedi Worsham.

Bayan Worsham, "Sus" dedi, "sus Hamp."

"Bayan Edmonds'a telefon ettim" dedi Stevens, "oraya gittiğinizde her şeyi hazırlamış olacak."

"Roth Edmonds sattı onu." Yaşlı zenci kadın, koltuğunda ileri geri sallanıyordu. "Sattı Bünyamin'imi."

Bayan Worsham "Sus" dedi, "sus Mollie. Sus artık."

"Hayır" dedi Stevens, "hayır, o satmadı Mollie Teyze. Bay Edmonds yapmadı bunu. Bay Edmonds yapmadı..." *Ama beni dinlemiyor ki,* diye düşündü. Kadın ona bakmıyordu bile. Ona hiç bakmamıştı.

"Sattı Bünyamin'imi" dedi, "Mısır'da sattı onu."

"Mısır'da sattı onu" dedi Worsham.

"Roth Edmonds Bünyamin'imi sattı."

"Firavun'a sattı onu."

"Firavun'a sattı onu. Şimdi o öldü artık."

Stevens "Gitsem daha iyi olacak" dedi. Çarçabuk kalktı yerinden. Bayan Worsham da yerinden kalktı, ama Stevens kadının önden yürümesini beklemedi. Sahanlıktan hızlı hızlı geçti; kadının ardı sıra gelip gelmediğini bilmiyordu bile. *Biraz sonra dışarıda olacağım,* diye düşündü. *O zaman hava olacak, yer olacak, soluk alabileceğim.* O zaman kadını işitti arkasında -yazıhanenin merdivenlerinden indiği zaman işitmiş olduğu o hafif, gevrek, canlı ama acelesiz ayak tıkırtılarını, tıkırtıların da ötesinde ötekilerin sesi:

"Sattılar Bünyamin'imi. Mısır'da sattılar onu."

"Mısır'da sattılar onu. Öyle Tanrım."

Merdivenlerden koşarcasına indi. Az kalmıştı artık, kokusunu koklayabiliyordu soluyan, yalın karanlığın; onu duyabiliyordu; şimdi durup bekleyebilir, inceliğin gereğini yerine getirebilirdi; kapıya vardığında arkasına dönüp Bayan Worsham'ı ardı sıra kapıya doğru seğirtirken seyredebilirdi -seyredebilirdi eski zaman lambalarının ışığında yaklaşan beyaz, dimdik, alımlı eski zaman başını... Şimdi, Hamp'ın karısının olması gereken üçüncü sesi işitebiliyordu; kardeşlerin deyişiyle karşı - deyişinin altında güftesiz akıp giden, gerçek, sal-

lantısız soprano sesini...

'Mısır'da sattılar onu. Şimdi o öldü artık."

'Öyle Tanrım. Mısır'da sattılar onu."

'Mısır'da sattılar onu."

'Şimdi o öldü artık."

'Firavun'a sattılar onu."

'Şimdi o öldü artık."

'Özür dilerim" dedi Stevens. 'Bağışlayın beni. Bilmeliydim. Gelmemeliydim."

'Zararı yok" dedi Bayan Worsham, 'bizim yasımız bu."

İki gün sonra, ışıklı sıcak bir günde, güneye inen tren gara girdiği zaman, cenaze arabasıyla iki otomobil bekliyordu. On beş kadar araba bekliyordu orada, ama yalnız tren gelip durduğunda Stevens'le gazeteci, zenci olsun, beyaz olsun oraya biriken kalabalığın farkına vardılar. Sonra, işsiz güçsüz beyazların, delikanlıların, küçük çocukların, kadınlı erkekli elli kadar zencinin sessizce seyreden kalabalığı önünde, zenci cenaze levazımatçısının adamları, kurşunili-gümüşlü tabutu trenden indirdiler, cenaze arabasına götürdüler, insanın kaçınılmaz, son ereğinin çelenklerini, çiçekli simgelerini işlek, alışık ellerle yakalayıp dışarı aldılar, tabutu içeri kaydırdılar, arkasından çiçekleri attılar, kapıları hızla kapadılar.

Sonra da Bayan Worsham'la yaşlı zenci kadın, Stevens'in tuttuğu şoförün süreceği, Stevens'in arabasına bindiler, Stevens'le gazeteci de gazetecinin arabasına yerleştiler. İstasyondan tepeye doğru uzun yokuşu tırmanmaya başlayan cenaze arabasının arkasından gittiler. Cenaze arabası tepeye varıncaya değin vınıltılı bir düşük vitesle hızlı hızlı gitti; tepeye vardıktan sonra gene oldukça hızlı, ama yumuşak, akıcı, neredeyse bir papaz mırıltısı denecek bir ses çıkararak ilerledi. Sonunda, alana gelince yavaşladı, alandan geçti, Konfedere anıtını, adalet sarayını dönendi. O ara tüccarlar, memurlar, berberler, işadamları, Stevens'e dolarları, yarım dolarları, çeyrek dolarları vermiş olanlarla vermemişlerin kalabalığı, kapılarının önünden, üst kat pencerelerinden olanları seyrediyordu. Cenaze arabasının bundan sonra saptığı sokak, kentin kıyısına vardığında onları on yedi mil ötedeki yere ulaştıracak olan yol haline dönüşecekti. Gene hızlanıyor, dört kişiyi taşıyan iki otomobil hâlâ ardından geliyordu Başı yukarıda, dimdik duran beyaz kadın, yaşlı zenci kadın, adalet, hak, doğruluk serüvenlerine atılmaya hazır olan adam, Heidelberg Felsefe Doktoru; dördü de zenci katilin, öldürülmüş kurdun cenazesinin bütünleyici parçaları...

Kentin kıyısına vardıkları zaman, cenaze arabası bayağı hızlanmıştı. Üzerinde Jefferson İlçe Sınırı diye yazılı maden levhanın yanıdan uçarcasına geçtiler. Taş döşeli yol başka bir uzun yokuşa doğru eğindi, kumlu bir yol haline geldi. Stevens uzanıp kontak anahtarını çevirdi, kayan araba, gazeteci fren yapmaya başlarken, yavaşladı; cenaze arabasıyla öteki otomobil kaçıyormuş gibi uzaklaşmıştı şimdi. Hafif, yağmur görmemiş yaz tozu, kaçan tekerleklerin altından fışkırıyordu. Az sonra gözden yittiler. Gazeteci direksiyonu kaba bir hareketle kırdı, araba gıcırdadı, sürüklendi, sonunda burnu kentten yana dönmüş, durdu yolun üzerinde. Adam, ayağı kavramada, durdu bir ara...

'Orada, istasyonda, bana bir aralık ne sordu kadın, biliyor musun?" dedi.

Stevens 'Bildiğimi sanmıyorum" dedi.

'Sordu; 'Gazetene yazacak mısın bunu' diye."

'Ne?"

"Böyle dedi işte. Sonra bir daha 'Gazetene bunları yazacak mısın' dedi. 'Hepsini yazmanı isterim. Hepsini'. Benim de sormak geldi içimden: 'Gerçekten nasıl öldüğünü biliyorsam, onu da yazayım mı?' diye... Tanrı bilir, öyle söyleseydim de bizim bildiğimizi o da öğrenseydi, gene de evet diye cevap verirdi. Ama bir şey söylemedim. Yalnız 'Yazsam da okuyamazsın ki teyzeciğim' dedim. O da 'Bayan Belle bana nereye bakmam gerektiğini söyler, ben de bakarım. Sen hepsini yaz hele, hepsini...' dedi."

"Ya" dedi Stevens. *Evet* diye düşündü, *şimdi artık umursamıyor. Bu iş olacaktı nasıl olsa, karşı durmak da elinden gelmezdi; şimdi artık her şey sona erdikten, bittikten, bitirildikten sonra çocuğun nasıl öldüğü kadının umurunda değil. Onun geri gelmesini istiyordu, o kadar. Ama gelmenin yolu yordamı vardı. O tabutu, o çiçekleri, o cenaze arabasını istiyordu; bir otomobile binmiş, arabanın arkasında, kentin içinden geçmek istiyordu.* "Gel" dedi. "Kente dönelim. İki gündür daireye uğramadım."

Çeviren: Bilge Karasu

VICENTE ALEIXANDRE

1898 - 1985, İspanya

ÇIPLAK BİR KIZA

Nasıl da tatlı tatlı bakıyor bana-
sen siyah gözlü kız!
Köpürüp akan ırmağın kıyısından
açıkça seçiyorum yeşillerle uyumlu çizgilerini.
Otları dağlayan alevler gibi bir çıplaklık değil bu,
ne de küllerin habercisi bir köz sıçrayıp parçalanan,
daha çok, oraya sessizce yerleştirilmiş, sabahın
en körpe çuhaçiçeğisin sen, bir solukta yetkinleşen.
Esintiyle sallanan çuhaçiçeğinin serin imgesi.
Gizli, el değmemiş çimenden bir döşeği var gövdenin
kenarları dingin akan bir ırmak gibi
Uzanmış yatıyorsun ve koyaklarda esen yellerin
bestelediği bir türküyü söylüyor sevimli çıplaklığın.
Ey ezgilerin kızı, nice incelikle sunular
ve orada o uzak kıyıda kabul edilmeyen armağan.
Azgın dalgalar giriyor araya, ayırıyor seni benden,
tükenmek bilmeyen tatlı isteğim, mutluluğun bağı
göksel bir yıldız gibi o otlarda serili yatan gövde.

ŞAKIYIN, KUŞLAR

Kuşlar, özgür kanatlarınızın okşayışları
alamaz elimden hüzünlü anılarımı.
Ne aydınlık bir coşkunun
cıvıltısıdır bu bağrınızdan konuşan!
Şakıyın bana, parlayan kuşlar
yanan ormanlarda sevinci çağırıp
aydınlıkla esrik, bir çanın dilleri gibi
maviliklere yükselin
sizi sevgiyle bağrına basan.
Şakıyın bana, her gün yeniden doğan
ve çığlıklarınızla dünyanın suçsuzluğunu
haykıran kuşlar. Şakıyın, şakıyın ve sevinin yürekten
kökümden kopardığınız için beni ve yeryüzüne dönmeyin.

GERÇEK

Duvarlar değil, gölgeler boğuyor kalbimi; nedir bu
gölgelerde gülümseyen? Hangi yalnızlık bu çırpınan
aysız acısıyla kollarının ve bitmeyen çığlıklarını
geceyle çarpan? Kim bu gizlice şakıyan yapraklar içinde?
Kuşlar mı? Sanmam, bir anısıdır kuşların belki. Nesin sen

bir yankıdan başka, bir yankı ancak, dağınık tüyler,
bir yığın döküntü elimde kalan? Sevgiliyi öpmek değildir
külleri öpmek. Ve kurumuş bir dalı kemirmek
o kadar uzaktır ki, ışıyan bu dudakları
yükseldikçe parıltısına parıltı katan şu fildişi göğse
dayamaktan. Güneş, ey göz kamaştıran güneş!

Bir yana bırakır giysiler - hışırtılı, işe yaramaz
kalıntıları şehrin. Gövde pırıl pırıl uzanır,
çıplak, akan suları gibi bir kaynağın,
dönencelerde yanan dalların arasında
kendini duyuruşu gibi ekvatordan fışkıran hayatın.

İç; tüket o güçlü ateşini öğle vaktinin -
ışıklarını doruklara salıp tam bir esrikler içinde
seni tutuşturan ve eriten. Ey güzel, hayatı sürdüren ölüm,
közleri günün! Hayatına alevlerle son veren balta girmemiş orman!

Çeviren: Cevat Çapan

BERTOLT BRECHT

1898 - 1956, Almanya

SU ÇARKI

Bu toprağın büyüklerini
Anlatır bize koçaklamalar
Yıldızlar gibi çıkarlar
Düşerler yıldızlar gibi
Tek avuntu bu dalga geçme
Yükümlüyüz onları beslemekle
Gelene ağam deriz gidene paşam
Ya inilir ya çıkılır 'he gam"
    Çark dediğin hep dönecek
    Yukarda kalmaz yukardaki
    Su aşağıdan yazık ki
    Durmadan çarkı döndürecek
Efendiden geçilmezdi alanlar
Kaplanlar mı istersin sırtlanlar mı
Kartallar ya da domuzlar
Nemize gerek besledik hepsini
Hamam hep o bildiğimiz eski hamam
Tellaklar değişiyor yalnız
Ya bunalıyoruz sıcaktan ya soğuktan titriyoruz
Başka efendi istemiyoruz söydeşi hiç istemiyoruz
    Çark dediğin hep dönecek
    Yukarda kalmaz yukardaki
    Su aşağıdan yazık ki
    Durmadan çarkı döndürecek

Büyükler kafa kafaya tokuşuyorlar
Kanlı dövüşler oluyor sandalye için
Aç kurt diyorlar başkalarına
Kendilerini iyi kişi sayıyorlar
Öfkelendiklerini görüyoruz tellim
Dövüştüklerini birbirleriyle
Beslemek istemezsek onları daha
Anlaşıveriyorlar birden birleşiyorlar
Çünkü artık çark dönmeyecek
Duracak bu eğlenceli oyun
Kurtulan gücüyle sonunda su
Kendi işini kendi görecek

TARLASINA İLGİLENİR KÖYLÜ

Tarlasına ilgilenir köylü
Hayvanına bakar vergisini öder
Az işçi kullansın diye çocuk yapar
Bir de süt fiyatını kollar
Köyü sevdiklerini söyler kentliler
Sağlam güçlü köy dölünü
Köylüler ulusların temelidir derler.

Köyü sevdiklerini söyler kentliler
Sağlam güçlü köy dölünü
Köylüler ulusların temelidir derler
Tarlasına ilgilenir köylü
Hayvanına bakar vergisini öder
Az işçi kullansın diye çocuk yapar
Bir de süt fiyatını kollar.

SÜRGÜN ÜSTÜNE DÜŞÜNCELER

Boş ver çivi çakma duvara
As gitsin iskemleye ceketini
Yarın döneceksin nasıl olsa
Birkaç gün için değer mi
O fidanı sulamasan da olur
Ağaç dikmesen de
Diz boyu olmadan daha
Sevinçle gideceksin burdan
İndir bereni yüzüne insanlar geçerken.
Yabancı bir "dilbilgisi" karıştıracaksın da n'olacak
Seni çağıran mektup
Bildiğin dilde, yazılmış olacak
Kireçleri dökülür gibi bir eski yapının
(Ko dökülsün engel olma)
Doğruluğun karşısına
Sınırda dikilen
Zorbalık duvarı yıkılacak
Elinde çaktığın şu çiviye bak
Ne zaman döneceksin dersin
Ta içinden ne düşündüğünü bilmek ister misin
Gece demeden gündüz demeden
Çalışıyorsun kurtuluş için
Odanda oturmuş yazarsın durmadan
Bilmek ister misin nedir emeğinin yemişi
Kestane ağacına bak avlunun dibindeki
Onca su taşıdığın kestane ağacına.
Ay parıldadı durdu bütün gece
Sularda kayıp gidiyordu gemi
Uzaklardan ötelerden geldik biz
Kişi ara sıra kapıp koyvermeli kendini

Yitirmeli kafasını yitirmeli usunu
Vakit akşam kayıp gidiyor suyun yüzünde
İki kayık, çıplak bir delikanlı
taşıyor her biri kürek çekerek yan yana
konuşuyorlar konuşarak
Kürek çekiyorlar yan yana

Çeviren: Teo

NE DİYE ANSINLAR ADIMI?

Eskiden düşünürdüm: İlerde, çok ilerde
Çökünce oturduğum evler
Bindiğim gemiler çürüyünce
Anarlar benim de adımı
Başka adlarla birlikte.

Çünkü ben Faydalı'yı övdüm
Adi buluyorlardı yaşadığım günlerde.
Çünkü ben dinlerle savaştım
Zulme karşı çıktım çünkü
Ya da başka bir şeyden ötürü.

Çünkü ben insanlardan yanaydım,
Saygı duydum, onlara bıraktım her şeyi;
Şiir yazdım, dili zenginleştirdim,
Pratik yollar öğrettim çünkü,
Ya da başka bir şeyden ötürü.

Düşündüm bu yüzden adım anılır benim
Durur bir taşın üstünde,
Alınır kitaplardan basılır
Yeni yeni kitaplara.

Bugünse
Pekâlâ, unutulsun!
Ne diye
Ekmek varsa yeterince, sorulsun fırıncı?
Ne diye
Yeni kar bekleniyorsa
Övülsün erimiş kar?
Ne diye
Bir gelecek varsa
Dursun bir geçmiş?

Ne diye
Anılsın adım?

Çeviren: Behçet Necatigil

Emil Stumpp'un çizgilerinden Brecht

FEDERICO GARCIA LORCA

1899 - 1936, İspanya

AYAĞI KARINCALI

Yalnız bir kadın sanmıştım önce
Oysa kocasını aldatan biri
Irmağın orda buluştuk
Gece, Santiago gecesi,
Işıklar sönüp birer birer
Yanmaya durunca ateşböcekleri,
Son birikintisinde şehrin
Dokundum uykulu memelerine
Türkülü çiçeklerin dalları gibi
Göğsü gözlerime açılıverdi.
Ve on iki hançerin bir kerede
Yırttığı ipek gibi sinirli
Hışırtısı kulaklarımda
Kolalanmış eteklerinin.
Işıksız tepeleri ağaçların
Yollar boyunca kocaman kocaman
Ve ufuk köpeklerin ufku
Irmaktan ötelere havlıyordu.

Ne varsa üstünden atlayıp geçtik
Böğürtlenler, dikenler, karaçalılar.
Saçındaki topuzun yere yatınca
Yumuşak toprakta açtığı çukur,
Ben boyunbağımı attığım zaman
Çözüşü onun da düğmelerini,
Sıra silahlı kemerime gelince
Sıyrılışı giysilerinden art arda,
Sümbüllerin mi kurbağaların mı
Olamaz hiçbirinin böyle bir teni,
Ne de billurun ay ışığında
Sunabildiği var bu ışıltıyı
Kalçaları altımda kaçışıyordu
Hani ürkmüş balıklar gibi
Bir yanı tutuşmuş, ateş çemberi
Bir yanı buza kesmiş, sepserin,
O gece dörtnala gördüm kendimi
Sedeften, küçük bir taya binmişim
Gördüm, ne dizgin ne de üzengi
At koşturuşlarımın en güzelini.
Neler anlattı sevişirken
Ama söyleyemem erkeğim ben
Hem böyle ağzı sıkı görünmemi
Aydınlık akıl da istiyor zaten.
Öpüşlere, toz toprağa bulanmış
Uzaklaştık kıyının ordan
Süsenler silahlarını ayarlıyordu
Gecenin esintilerine karşı.

Dürüst bir Çingene olarak
Üstüme düşeni yaptım ben de
Koca bir dikiş sepetini
Armağan ettim ayrılırken,
Ama kuşkusuz sürekli bir aşkı
Aklımın ucuna bile getirmemiştim,
Çünkü hâlâ, evli değilim, diyordu
Kocasına bunu bunu yapıp da
Yürüdüğümüzde ırmağa doğru.

Çeviren: Cemal Süreya

THAMAR İLE AMNON

Ay gökyüzünde dönüyor
susuz toprakların üstünde
serperken dört yana yaz
kaplan mırıltılarını ve alevi.
Üzerinde düz damların
çınlıyor metal sinirler.
Bir esinti dalga dalga
yünlü meleyişlerle geliyor.
Yüzü kapanmış yaralarla
dolu toprak uzanıvermiş
ve titriyor dağlanırken sivri
uçlarıyla ak ışıkların.

*

Thamar düş görüyordu
boğazında ötüşen kuşları
Soğuk davulları dinleyerek
ay ışığıyla dolu gitarları.
Çıplaklığı damın üstünde
-palmiyenin sivri iğnesi-
karnına kar çiçekleri istiyor
ve sırtına dolu taneleri.
Thamar türkü söylüyordu
çırılçıplak, taraçadan

Ayaklarının dibinde
dönen beş buzdan güvercin.
Amnon, ince ve keskin,
kulesinden ona baktı,
kasığı köpük içinde
sakalında titremeler.
Ak aydınlıkta çıplak
taraçaya ilerledi,
dişlerinin arasında
saplanan bir ok ıslığı.
Ve Amnon sonra baktı
yuvarlak, alçakta aya
tam ortasında dipdiri
memeleri kardeşinin.

*

Amnon saat üç buçukta
döndü yatağına uzandı.
Bütün oda neler çekti
kanat dolu gözlerinden.
Ağır gün, köyleri esmer
kumların altına gömdü.
Çıkardı tez solan mercanlarını
yıldız çiçeklerinin ve güllerin.
Kuyuların dibinden tutsak su
testilerde sessizliğe açıldı.
Kök yosunları içinde kobra
yatarak türküsünü söyledi.
Amnon inledi yatağının
gölgeli serin örtüsü altında.
Titremenin sarmaşığı
yanan gövdesini kaplıyor.
Usulca girdi Thamar
odanın sessizliğine
Tuna ve damar renginde
uzak izlerle tedirgin.
'Thamar oy gözlerimi
sürekli şafağınla.

Kanımın iplikleri bak
kucağına dantelalar örüyor."
'Rahat bırak beni kardeş.
Omuz başlarında öpüşlerin
arılar ve ince esintiler
çifte uğultusu flütlerin."
'Thamar, kabarık memelerinde
iki balık var beni çağıran,
ve ucunda parmaklarının
gizli bir gülün mırıltıları."
Tam yüz atlısı kralın
sıralanmış avluya kişniyor.
Zorluyor çanaklarda güneş
asma çardağının örgüsünü.
Şimdi yakalıyor saçlarından
şimdi yırtıyor gömleğini.
Ilık mercanlar bir sarışın
haritaya ırmaklar çiziyor.

*

Ah neydi yükselen çığlıklar
evlerin pencerelerinden!
Neydi kalınlığı hançerlerin
harmaniyelerin, yırtılan!
Merdivenlerde üzgün
köleler dolaşıp duruyor.
Oynuyor kalçalar ve kolları
durgun bulutların altında.
Thamar'ın yöresinde çepeçevre
ağlaşıyor Çingene kızoğlankızlar.
Ve birileri topluyor damlalarını
kurban edilmiş çiçeğinin.
Kilitli yatak odalarında
kızarıyor ak çarşaflar.
Mırıltılarıyla ılık şafağın
balıklar ve asma dalları değişiyor.

*

Azgın ırza geçici Amnon
kaçtı atına atlayıp
Zenciler oklar attılar
mazgallardan kalelerden.
Ve dört nalı kaçan atın
olunca dört uzak yankı
bir makas alarak Davud
harpının tellerini kesti.

Çeviren: Onat Kutlar

HARLEM KRALI

Bir kaşıkla
gözünü oyuyordu timsahların
ve maymunların kıçına kıçına vuruyordu.
Bir kaşıkla.

Çakmak taşlarında gizliydi sonsuz ateş
ve anason sarhoşu böcekler
köylerin yosununu unutmuşlardı.

Mantarlara gömülü ihtiyar
zencilerin ağladığı yere gidiyordu
çatladığında Kralın kaşığı
ve kokmuş su kovaları geldiğinde.

Rüzgârın kıvrımları boyunca sivriliklerden sıvışıyordu güller,
ve safran yığınları arasında
çocuklar minik sincaplara kıymaktaydılar
lekeli bir coşku parıltısında.

Aşıp gitmeli köprüleri,
ulaşmalı o zenci uğultuya
ki vursun şakaklarımıza ciğerimizin kokusu
ılık ananas kılığında.

Öldürmeli sarışın konyak satıcısını,
ne kadar dostu varsa elmanın, kumun,
köpükler içinde tir tir Yahudi kızlarının
bir yumrukta hesabını görmeli
ki şarkı söylesin Harlem Kralı bütün uyruğuyla
ve ayın amyantı altında timsahlar
uyusun sıra sıra
ve kimse kuşkulanmasın rendelerin
tükenmez güzelliğinden
rendelerin, hunilerin, tencerelerin.

Vay Harlem! Vay Harlem! Vay Harlem!
Hangi acı boy ölçüşebilir senin kan çanağı gözlerinle,
atan kanınla karanlıkta hangi acı,
sağır, dilsiz, alaca öfkenle hangi acı,
senin kapıcı üniformalı tutsak Kralınla?

Gecenin bir çatlağı vardı
ve usul semenderleri fildişinden.
Genç Amerikan kızlarının
bebekler vardı karınlarında, bozuk paralar
ve uyanan delikanlılar geriniyorlardı
kolları haç biçiminde.

İşte onlar.
İşte yanardağların başında beyaz viski içenler,
lokma lokma yutanlar yüreği buzlu ayı dağlarında.

İşte o gece Harlem Kralı çok sert bir kaşıkla
gözünü oyuyordu timsahların
ve maymunların kıçına kıçına vuruyordu.
Sert bir kaşıkla.
Zenciler, şaşkın, ağlıyorlardı
şemsiyeler ve altın güneşler arasında,
melezler sakız çekiyorlardı, en beyaz koyuluğu tutturmaktı işleri,
rüzgârsa camları buğulandırıyor,
kırbaçlıyordu tepinenlerin damarlarını.

Zenciler, Zenciler, Zenciler, Zenciler.

Sizin alaşağı edilmiş gecenizde kanın kapıları yok.
Bir utanç belirtisi yok. Derinin altında azan kan,
hançerin sivrisinde yaşayan kan, kır görünümlerinin göğsünde,
Ay Dönencesindeki yengecin kıskacında ve katırtırnaklarında.

Sümbül küllerine, una batık ölümlere
ve gezegen kümelerinin kumsalca yuvarlandığı göklere
binbir yoldan ulaşmak isteyen kan.

Kan, ezilmiş hasırdan ve yeraltı sularından,
paslı damgasını vuran tasasız rüzgârlara
ve pencere camlarında kelebekleri ayrıştıran.

Kandır bu gelen, gelecek olan
çatılardan, balkonlardan, her köşeden,
yakmak için klorofilini sarışın kadınların
uykusuz muslukların önünde döşeklerin başında ağlamak için
dağılmak için tütünden ve yavan sarıdan bir şafakta.

Kıyılardan kaçıp gitmeli
kapanmalı üst katlara, tavan aralarına
yoksa ormanın iliği sızacak çatlaklardan
soluk bir karartı bırakacak etinizde
yapma bir hüzün bırakacak eski eldivenlerden, kimyasal güllerden.

O en bilgiç sessizlikte
garsonlar da aşçılar da, milyonerlerin
yaralarını yalayarak temizleyenler de
Kralı arıyorlar sokaklarda, güherçile köşelerinde.

Kara balçıkta ahşap bir güney rüzgârı
kırık sandallara sıçrıyor ve çivileniyor omuzlarından
azıdişleri taşıyan bir rüzgâr
azıdişleri, gündöndüler, alfabeler
ve içinde boğulmuş arılar bulunan bir elektrik pili.

Aşk, taşa kazılmış belirsiz bir yüzdü
Unutuş, bir monokl üstünde üç damla mürekkep.
Bitkilerin yaprakları, özleri bulutlarda
çiçeksiz bir sap çölü.

Soldan ve sağdan, kuzeyden ve güneyden
geçit vermeyen bir duvar yükseliyor
köstebeğe ve suyun iğnesine karşı.
Zenciler, peşindeyseniz sonsuz maskenin
o mağarayı aramanız boşuna.
Vızıldayan bir yuvara dönüşmüş
o koca merkez Güneşini arayın.

Bir periye rastlamayacağının bilincinde
ormanlardan akan o dövmeli Güneşi,
düşlere sızamayan kervan-kıran Güneşi,
ırmaklar boyunca böğürerek yürürken
ardında timsahlar sürüyen Güneşi

Zenciler, Zenciler, Zenciler, Zenciler.

Ne yılan, ne keçi, ne katır
sararın ölümle yüzleştiğinde.
Oduncu devirdiği uğuldayan ağacın
bilmez ne zaman soluk aldığını.
Bekleyin Kralınızın bitkisel gölgesinde
baldıranlar, sazlar, ısırganlar
son balkonları tedirgin edene kadar.

O zaman, zenciler, o zaman, o zaman
çılgınca kapanabilirsiniz bisiklet tekerlerine
sincap deliklerine mikroskoplar koyabilirsiniz
ve rahatça tepinebilirsiniz
dikenli çiçekler Musanıza kıyarken gök sazlıklarında.

Vay, Harlem! Kılık değiştirmiş Harlem!
Başsız giysiler içinde bir yığının oyuncağı Harlem, Vay!
Uğultun kulaklarımda
uğultun kulaklarıma ağaç gövdelerini, asansörleri aşarak geliyor
dişlerle örtülü otomobillerin yüzdüğü
gri alanları,
ölü otları ve önemsiz suçları aşarak
ve o senin sakalı denizi bulan umutsuz koca Kralını.

Çeviren: C. Süreya - R. Tomris

ROMA'YA DOĞRU HAYKIRIŞ

(Chrysler Building'in üst katından)

Binalar binalar, usulca yaralanmış
Güneşten kılıçlarla inceden
Mercan bir elle çekiştirip örselenmiş bulutlar,
Alevden bir çekirdeğin ağırlığını tadan bir elle,
Camgözleri andıran arsenik balıkları
Camgöz balıkları, gözyaşı damlacıkları gibi, bir artışı körleştirmek için,

Ve yaralayan güller,
Kan borularına oturmuş iğneler
Düşman dünyalar ve şiirle örtük aşklar
Hepsi de üstüne yıkılacak senin hepsi de, Büyük kubbenin üstüne
Görüyorum - bir adam göz kamaştırıcı bir güvercinin üstüne işiyor -
Binlerce çanla çevrili kubbe.

Çünkü hiç kimse kalmadı ekmeği, şarabı bölüşecek
Hiç kimse ölümün ağzında ot yetiştirecek
Hiç kimse dinlenmenin dokusunu liflerine ayıracak
Hiç kimse fillerin yaralarına gözyaşı dökecek
Sadece bir milyon demirci var sadece
Geleceğin çocukları için zincirler döven
Bir milyon marangoz
Haçsız tabutlar çakan

Ve sadece bir yas kalabalığı
Baloya az kala düğmelerini çözen,
Diyorum, Güvercini aşağılayan o adam konuşmalıdır
Sütunların arasında çırılçıplak haykırmalıdır
Cüzamına eğilmek için bir böcek olmalı
Ve öyle korkunç ağlamalıdır ki
Gözyaşlarının
Yüzükleri ve elmas telefonları sıyrılıp gitmelidir.

Ama işte o beyazlara bürünmüş adam
Bilmiyor başakta saklanan gizi
Bilmiyor ikicanlı kadının iniltisini
Bilmiyor ki İsa bugün de su verebilir
Bilmiyor ki şu gümüş parçası hesapsız öpüşleri yakmakta
Sülünün aptal gagasına koymaktadır kuzunun kanını

Öğretmenler çocuklara
Dağdan kopan olağanüstü bir ışık gösteriyor
Ama çıka çıka bundan bir lağım çıkıyor sonunda
Ortasında koleranın karanlık perileri bağrışıyor
Öğretmen sofuca tütsülü iri kubbeleri gösteriyor

Ama heykellerin altında aşk yok
Aşk yok kesin billurdan gözlerin altında
Aşk açlığın hırpaladığı vücutlarda duruyor,
Sel baskınına karşı koyan ufak barınakta;
Aşk açlık yılanlarının birbirini yediği hendeklerde duruyor
Martı ölülerini sallayan hüzünlü denizde
Ve yastığın altına gömülmüş kapkaranlık öpüşte duruyor.
Ama saydam elli ihtiyar
Aşk, diyecek, aşk, aşk,
Milyonlarca can çekişmesi içinde:
Aşk, diyecek, aşk, aşk
Sevecenliğin titrek kumaşı içinde;
Barış, diyecek, barış, barış,
Bıçak ürpertileri ve dinamit yığınları arasında
Aşk, diyecek, aşk, aşk,
Dudakları bir gümüşe dönüşene kadar
Bunları diyecek.

Yine de yine de ah yine de
Tükrük hokkalarını kaldırmakla görevli zenciler,
Başöğretmenin soluk dehşeti altında tir tir çocuklar,
Maden kuyularında gazla zehirlenmiş kadınlar
Yaşamalarını çekice, kemana, buluta bağlamış kalabalıklar
Kafalarını duvara vurur gibi bağıracaklar
Bağıracaklar kubbelerden başları dönmüş
Bağıracaklar ateşten başları dönmüş
Kardan başları dönmüş
Başları pisliğe bulanmış
Bağıracaklar toplanmış bütün geceler gibi
Kentler küçük kızlar gibi titreyene kadar
Öyle korkunç bir sesle bağıracaklar.

Ve müziğin, yağın mapusanelerini yerle bir ediyor,
Her sabah ekmeğimizi yeniden istediğimiz için
Alıç çiçeğimizi ve tanelenmiş sürekli sevecenliğimizi
Meyvelerini herkese sunan dünyanın
Gerçekleşsin diye isteği.

Çeviren: Cemal Süreya

JORGE - LUİS BORGES

1899 - 1986, Arjantin

ALEF (*)

Estela Canto'ya

Tanrım! Bir fındık kabuğuna sığıp gene de kendimi hudutsuz ülkelerin hükümdarı sayabilirdim...

Hamlet, II, 2

Ama bize Ebediyetin, Şimdiki Zamanın Durması, (Okullardaki adlandırılışıyla) bir Nunc - stans (şimdi olma) demek olduğunu öğreteceklerdir; bunu ne onlar ne de başkaları anlar. Mekânın Sonsuz büyüklüğünü, bir Hic-stans'ı da (burada olma) anlamadıkları gibi.

Leviathan, IV, 46

Ortalığın sıcaktan kavrulduğu o şubat sabahında, Beatriz Viterbo kendini bir an bile korkuya ve duygusallığa kaptırmadan, kahramanca can çekişerek öldükten sonra, Constitucion alanına çıktım ve ilan tahtalarından birine bilmem hangi marka Amerikan sigarasının reklamını yapan yeni bir yafta yapıştırılmış olduğunu gördüm. Bu gözlem beni çok sarstı. Çünkü bu küçük değişikliğin sonsuz bir değişmeler dizisinin ilki olduğunu sezmiştim; ucu bucağı olmayan, duraksız evren Beatriz'den uzaklaşmaya başlamıştı bile. Biraz da hüzünle karışık bir gururla, evren değişebilir ama ben değişmeyeceğim, diye düşündüm. Sonuçsuz kalan hayranlığımın Beatriz'i zaman zaman sıkmış olduğunu biliyordum; ama şimdi ölmüş olduğuna göre, hayranlığımı anısına yöneltebilirdim; bunun ucunda hiçbir umut yoktu, aşağılanma da olmayacaktı. Otuz nisanın Beatriz'in doğum günü olduğunu hatırladım; otuz nisanda Beatriz'in Garay sokağındaki evini ziyaret etmem ve babasıyla kuzeni Carlos Argentino Daneri'ye saygılarımı sunmama hem karşı çıkılamayacak hem de nezaket kuralları açısından yerinde sayılacak bir davranış olacaktı. O karmakarışık sofanın loş ışığında yeniden bekleyecek ve sofada duran fotoğraflarının ayrıntılarını yeniden inceleyebilecektim: Beatriz Viterbo profilden ve

renkli; Beatriz 1921 Karnavalı'nda, maskeli; Beatriz kiliseye kabul töreninde; Beatriz Roberto Alessandri'yle evlendiği gün; Beatriz boşandıktan kısa bir süre sonra Atçılık Kulübünde bir yemekte; Quilmes'teki kıyı kasabasında Delia San Marco Porcel ve Carlos Argentino'yla; Beatriz Villegas Haedo'nun armağanı pekinua süs köpeğiyle; Beatriz fastan ve yarı fastan; gülümserken; eli çenesinde... Orada bulunuşumu eskiden olduğu gibi, alçakgönüllü bir tavırla kitaplar sunarak haklı çıkarmaya çalışmayacaktım - aylar sonra okunmamış olduklarını görmemek için, sonunda sayfalarını önceden açıp götürmeyi akıl ettiğim kitaplar.

Beatriz Viterbo 1929'da öldü. O zamandan beri evine gitmemezlik ettiğim tek bir otuz nisan geçmedi. Genellikle tam yediyi çeyrek geçe gider ve yirmi beş dakika kadar kalırdım. Sonraları her yıl biraz daha geç gitmeye ve biraz daha uzun kalmaya başladım. 1933'te şiddetli bir sağanak imdadıma yetişti ve beni yemeğe alıkoymak zorunda kaldılar. Tabii bu olayı örnek alma fırsatını kaçırmadım. 1934'te, sekizi biraz geçe, büyük bir kutu Santa Fe şekerlemesiyle gittim ve çok doğal bir şey yapıyormuşum gibi yemeğe kaldım. İşte, yavaş yavaş Carlos Argentino Daneri'nin güvenini kazanmam, bu hüzünlü ve umarsız aşk yıldönümleri aracılığıyla oldu.

Beatriz uzun ve narindi, hafif öne eğik dururdu; yürüyüşünde (bu ters benzetmeye izin verilirse) güvensizlikle karışık bir incelik, bir bekleyiş vardı. Carlos Argentino'ysa kırmızı yüzlü ve şişmancaydı, saçları ağarmaya başlamıştı, yüz çizgileri inceydi. Buenos Aires'in güney kesiminde kimsenin adını bilmediği bir kitaplıkta, önemsiz bir görevi vardı. Sözünü geçirirdi, ama etkileyici değildi. Yakın zamana kadar geceleri ve tatil günlerini evde oturmak için fırsat sayardı. Aile İtalyan asıllıydı, ama aradan iki kuşak geçtiği halde Carlos Argentino hala 'S" leri İtalyanlar gibi söyler ve İtalyanlar gibi el kol hareketleri yapardı. Kafası durmadan çalışırdı, pek çok şeyi hem de içtenlikle düşünürdü, yalnız bu çabalardan çıkan sonuçlar hep saçma sapan şeyler oluyordu. Bir sürü anlamsız benzetme yapar ve saçma kuruntularla uğraşırdı. Elleri (Beatriz' inkiler gibi) büyük, güzel ve biçimliydi. Bir ara birkaç ay süreyle Paul Fort'a saplandı, ama aslında Paul Fort'un şiirlerinden çok "doruğuna ulaşmış ünü"ne takılmıştı. Ahmakça bir havayla 'Şairlerin prensidir o" diye yineleyip duruyordu, "onu küçültmeye uğraşman boşuna, hayır-oklarının en zehirlisi bile onu yaralayamayacak."

1941'in 30 Nisanında şekerlemelerin yanına bir şişe de Arjantin konyağı katma cesaretini gösterdim. Carlos Argentino tattı, "ilginç" diye niteledi ve birkaç kadehten sonra çağdaş insan üstüne bir övgüye girişti..

"Ben" dedi, hiç de gereği olmayan bir heyecanla, "çağdaş insanı şöyle görüyorum; en gizli, en kutsal hücresine, sözgelimi şatosunun kulesine bile kapanmış olsa, gene de donanmıştır; telefonlarla, telgraflarla, gramofonlarla, radyolarla, sinema perdeleriyle, göstericilerle, sözcüklerle, tarifelerle, el kitaplarıyla, bültenlerle..." Böylesine donanmış bir adam için sahici bir yolculuğun artık gereksiz olacağını belirtti. Yirminci yüzyılımız Muhammet'le dağın öyküsünü tersine çevirmişti. Bugün artık dağ çağdaş Muhammet'e geliyordu..

Düşünceleri bana o kadar saçma, sunuş biçimi o kadar tantanalı ve uzun geldi ki, hemen bunlarla edebiyat arasında bir bağlantı kurdum ve niye yazmadığını sordum. Kestirebileceği gibi zaten yazdığını söyledi bu düşünceleri ve bunlardan hiç de aşağı kalmayan başkaları yıllardır üstünde çalıştığı uzun şiirin 'Su-

nuş"ya da "Kehanet Türküsü"ya da daha yalın bir deyişle "Başlangıç Türküsü" bölümünde yerlerini almışlardı; yalnız, tabii kendinden söz ettirmeden, gürültü koparmadan, tüm evrende çalışma ve yalnızlık diye bilinen ve birbirinden ayrılmaz iki şeye dayanarak yazıyordu. Dediğine göre, önce her şeyi hayal gücünün akışına bırakıyor, sonra araç gereçlerini çıkarıp bunları törpülüyormuş. Şiir "Yeryüzü" adını taşıyormuş; konu gezegenin anlatılmasıymış ve tabii konu dışına çıkan çok canlı ve atak bölümler de eksik değilmiş..

Kendisinden bana, kısa bile olsa, bir bölüm okumasını rica ettim. Yazı masasının çekmecelerinden birini açtı, kalın bir deste kâğıt çıkardı -kâğıtlar büyük boyda bir bloknotun yapraklarıydı ve üstlerinde Juan Crisostomo Lafinur kitaplığının anteti basılıydı- ve son derece keyifli bir sesle okumaya başladı:

Gözlerim, Yunanlı'nınkiler gibi, insanın kentlerini ve ürününü bil,
İnsanın işlerini ve aydınlıktan kehribara dönüşen günlerini;
Hiçbir olguyu değiştirmedim ve çarpıtmadan hiçbir adı-
Giriştiğim voyage (1) işte ...autour de ma chambre (2).

"Hangi açıdan bakılırsa bakılsın, çok ilginç bir dörtlük" dedi, yargısını belirterek. "Birinci dize profesörlerin, akademisyenlerin ve Yunancacıların -bilmem yetişmekte olan bilim adamlarını da katmaya gerek var mı- övgüsünü kazanır, bunlar da zaten toplumun azımsanmayacak bir bölümünü oluşturmaktadır. İkinci dize Homer'den Hesiod'a doğru akıyor (böylece daha başlangıçta öğretici şiirin babasına saygılar sunulmuş oluyor), bu arada kökeni Kutsal Kitap'a kadar inen edebi bir geleneğin de yaşatılması ihmal edilmiyor: Sıralama art arda dizme, kümeleme. Üçüncü dize -barok mu? düşüşü mü simgeliyor? Arı biçimleri kutsamanın bir örneği mi?- eşdeğerde iki yarı dizeden oluşmakta. Dördüncüsü, çekinmeden iki ayrı dilde söylenmiş; katkısız eğlencenin verdiği keyfe karşı duyarlı olan herkesin beni kayıtsız şartsız desteklemesini sağlayacaktır. Açık konuşmam gerekirse, ikinci ve dördüncü dizelerin oluşturduğu çarpıcı ve yeni uyak anlayışına da dikkati çekmeliyim -kesinlikle kendime pay çıkarmak istemiyorum- ama dört dizeye edebiyatla dolu otuz yüzyılı kapsayan üç ayrı gönderme sığdırmama olanak sağlayan derin bilgi de gözden kaçmamalı -birincisi Odissea'ya, ikincisi "İşler ve Günler"e (3), üçüncü de bize Savoie'lı Xavier de Maistre'in şen kaleminden miras kalan o ölümsüz uçarılıklara (4). Çağdaş sanatın kahkaha gibi bir merheme, oynak bir havaya gereksinmesi olduğu gerçeğini bir kez daha kavramış bulunuyorum. Kuşkusuz, son söz Goldoni'nindir!"

Daneri bir sürü başka dörtlük daha okudu, hepsini gene kendisi övdü ve hepsi de gene uzun açıklamalara yol açtı. Bunların da dikkati çekecek hiçbir yanı yoktu. Bence ilk dörtlükten daha iyi olmadıkları gibi, daha kötü de değildiler. Şiirde titiz bir uyarlamanın yanı sıra yeteneksizliğe teslimiyet ve oluruna bırakma da vardı; ama bence Daneri'nin yaptığı asıl iş bu şiiri yazmak değil, şiire neden hayran olunması gerektiği konusundaki buluşlarıydı. Ve tabii gösterdiği çabanın bu ikinci evresi, kendi şiirini, başkalarının gözünde olmasa bile, kendi gözünde başkalaştırıyordu. Daneri'nin okuma biçimi olağanüstüydü, ama veznin ölçüsü öylesine korkunç bir tekdüzelik içindeydi ki, bu olağanüstülük de ister istemez bir süre sonra azalıyor ve donuklaşıyordu (5).

Ama ah, ne yazık ki en önemli olguyu unuturlar - GÜZELLİĞİ!

(Bana dediğine göre) amansız ve güçlü düşmanlardan oluşan bir ordu yaratmaktan çekindiği için şiirini korkusuzca yayımlamıyordu.

Her biri 12 heceden oluşan şu on beş bin dizelik "Polyonbiona"a hayatımda yalnız bir kere göz atma fırsatını bulmuştum; hani Michael Drayton'un İngiltere'nin hayvan ve bitki örtüsünü, sularını, dağlarını, manastırlarının tarihini ve askeri geçmişini anlatan topografik destanı. Hiç kuşkum yok ki, bu konusu sınırlı ama kendi büyük ürün, Carlos Argentino'nun aynı derecede muazzam girişiminden gene de daha az sıkıcıydı. Daneri'nin amacı gezegenin tüm yüzeyini koşukla anlatmaktı ve 1941'de Queensland eyaletinin birkaç dönümünü, Ob ırmağı boyunca uzanan bir mile yakın bir alanı, Veracruz'un kuzeyinde bir gazhaneyi, Buenos Aires'in bir mahallesi olan Conception'daki belli başlı dükkânları, Mariana Cambaceres de Alvear'ın Arjantin'in başkentinde, Belgrano semtindeki villasına ve ünlü Brighton Deniz Müzesi' nin yakınındaki Türk hamamlarını tamamlamış durumdaydı. Daneri, bana Avustralya bölümünden de bazı uzun ve çapraşık kısımlar okudu. Bir yerinde durarak kendi ürünü olan bir sözcüğü, bir renk adını övdü: "Kurşun beyazı". Ona göre bu sözcük gökyüzünü gerçekten "tanımlıyordu", şu uzak kıtanın doğasında da gökyüzü en önemli öğelerden biriydi. Ama bu dağınık ve cansız altı vurgulu dizelerde "Sunuş" denen bölümdeki kadar bile gerilim yoktu. Gece yarısına doğru kalktım.

İki hafta sonra bir pazar Daneri bana telefon etti -herhalde ömründe ilk kez. Saat dörtte evinin bitişiğindeki barın açılış kokteyline birlikte gitmemizi önerdi, "Barı ileri görüşlü ev sahiplerim Zunino'yla Zungri -kuşkusuz hatırlayacaksın- açıyorlar. Mutlaka görmek isteyeceğin bir yer."

Sevinçten çok bir boyun eğme duygusuyla kabul ettim. Vardığımızda masa bulmak epey zor oldu. Acımasızca çağdaş döşenmiş olan "bar" beklediğim kadar çirkin değildi; yan masalardaki heyecanlı müşteriler birbirlerine Zunnino' yla Zungri'nin barı döşerken parayı bir an bile düşünmediklerini, bu işe yatırım yaptıklarını anlatıyorlardı. Carlos Argentino ışıklandırmayla ilgili bazı özelliklere şaşırmış numarası yaptı (oysa, bana kalırsa hepsini önceden görmüştü) ve ciddi bir tavırla, "İstesen de istemesen de, burasının aynı ayardaki başka yerlerden daha çok tutulacağını, kabul etmelisin" dedi.

Sonra bana değişik yerlerinden dört beş bölümü baştan okudu. Bu bölümleri en sevgili ilkesine, yani dili olabildiğince ağdalı kullanmak ilkesine göre düzeltmişti; ilk yazılışta "mavi" ona yeterli gibi gelmişti, ama şimdi şiir "gökmavi"leri, "çini mavi"leri "deniz mavi"leriyle dolup taşıyordu. Altında yün yıkanan bir sundurmayı iddialı bir biçimde betimlerken "süt beyazı" sözcüğü kendisine fazla kolay gelmişti, "süt gibi beyaz", "sütümsü" gibi sözcükleri seçmişti, bir tanesini de kendi uydurmuştu- "sütsellikte". Bundan sonra, "dobra dobra" konuşarak bizim kitaplara önsöz yazdırmak yolundaki çağdaş manyaklığımızı yerin dibine batırdı, "Nitekim dahiler kralı da Quixote'a kendi yazdığı o eşsiz önsözde bu tutumla alay etmişti." Ama gene de kendi değişik çalışmasının başına dikkat çekecek birkaç söz koymanın işe yarayabileceği kanısında olduğunu teslim etti- "Ünlü bir edebiyatçının elinden çıkacak bir nişan, bir kutlama gibi". Şiirin ilk bölümlerini bastırmayı düşündüğünü söyleyerek devam etti. Ben de bunun üstüne bu beklenmedik telefonun niye edildiğini anlar gibi oldum; Daneri benden bilgiçlik kokan şu saçma sapan yazılarına bir önsöz isteyecekti. Ama korkum yersiz çıktı. Carlos Argentino, edebiyatçı Alvaro Meli-

an Lafinur'a çeşitli çevrelerde gösterilen saygıyı "sağlam" olarak nitelemesinin hiç de yanlış sayılmayacağını, gıptayla karışık bir hayranlıkla belirtti ve eğer ben üstelersem Lafinur'un şiirin giriş bölümüne hoş birkaç söz yazmaktan fazlasıyla memnun olacağını söyledi. Bir tatsızlığa ve yanlışlığa yol açılmaması için de benim kitabın tartışma götürmeyen iki değerinin - biçimsel kusursuzluğu ve bilimsel şaşmazlığı sözcüğünü yapmam gerektiğini belirtti: "Bu geniş çaplı benzetmeler, deyiş biçimleri ve incelikler bahçesinin tümü aslında en küçük ayrıntıya varana kadar gerçeklerden bir adım bile uzaklaşmış değildir." Beatriz'in Alvaro'yla hep çok iyi anlaştığını da ekledi..

Peki dedim -hevesle peki dedim- ve inandırıcı olmak için de, Alvaro'yla hemen ertesi gün, yani pazartesi konuşmayacağımı, perşembeye kadar bekleyeceğimi, çünkü perşembe günleri Yazarlar Derneği'nde yapılan toplantılardan sonra hep birlikte yemek yediğimizi ve bu yemeklerin daha dostça, içtenlikli bir hava içinde geçtiğini söyledim (Aslında böyle yemekler yendiği falan yoktu, ama toplantıların perşembe günleri yapılması gelenek haline gelmişti. Carlos Argentino gündelik gazetelere bakarak bunun doğruluğunu denetleyebilirdi, böylece benim verdiğim söze de belli bir gerçeklik payı katılmış oluyordu). Biraz kehanette bulunarak, biraz atarak, önsöz sorununa geçmeden önce yapıtın alışılagelmişin dışındaki kurgusunu anlatacağımı söyledim. Bunun üstüne vedalaştık.

Bernardo de Irigoyen köşesini dönerken önümdeki seçenekleri mümkün olduğu kadar yan tutmadan aklımdan geçirdim. Bu seçenekler şunlardı: a) Alvaro'yla konuşmak ve kendisine Beatriz'in şu kuzeninin (bu açıklayıcı hüsnütabir (6) Beatriz'in adını söylememe imkân tanıyacaktı) uydurukluk ve karmakarışıklığın sağladığı olanakları sonsuza kadar götüren saçma sapan bir şeyler yazdığını anlatmak; b) Alvaro'ya bütün bunlardan tek laf etmemek. Tembelliğimin beni b şıkkını seçmeye iteceğini de açıkça görüyordum..

Ama cuma sabahı telefon çalacak diye endişelenmeye başladım. Bir zamanlar Beatriz'in artık o geri gelmeyecek sesini ileten, telefon denen bu buluş, şimdi şaşkın Carlos Argentino Daneri'nin abes sitemlerini ve belki de kızgınlığını aktaran bir aygıt durumuna düşecek kadar alçalacaktı. Neyse ki telefon çalmadı -yalnız içimde kendisi için nazik bir iş isteyen, sonra da bir daha arayıp sormayan bu adama karşı yenemediğim bir öfke birikmeye başladı.

Telefon eski dehşetini yavaş yavaş kaybetti, ama ekimin sonlarına doğru bir gün çaldı, arayan Carlos Argentino'ydu. Altüst olmuş bir durumdaydı, o kadar ki önce sesini tanıyamadım. Hem üzüntülü hem kızgın bir sesle, artık zaptedilmez hale gelen Zunino'yla Zungri'nin zaten şimdi bile gereğinden büyük olan barlarını genişletmek bahanesiyle evine el koymak ve evi yıkmak üzere olduklarını anlattı.

Durmadan, "Benim evimi, benim atalarımdan kalan, benim Garay sokağındaki eski ve köklü evimi!" diye yinelerken, bir yandan da kullandığı sözcüklerin müziğine kapılıp acısını unutur gibi oluyordu.

Sıkıntısını anlamak benim için de güç değildi. Elli yaşından sonra bütün değişiklikler insana zamanın geçtiğini gösteren iğrenç simgeler gibi gelir. Üstelik benim için de, gözümde hep Beatriz'in yerini tutmuş olan bir ev söz konusuydu. Üzüntümün kaynaklandığı bu ince kaygıyı açıklamaya çalıştım, ama Daneri beni dinleyecek durumda değildi. Eğer Zunino'yla Zungri bu cüretkâr girişimlerinde direnirlerse, avukatı Zunni'nin fiilen 50.000 dolarlık bir tazminat

davası açacağını ve bu parayı ödeteceğini söyledi.

Zunni adı beni etkiledi, bürosu Caseros y Tacuari gibi garip bir adreste olduğu halde köklü ve güvenilir bir yer diye bilinirdi. Zunni'yi bu iş için resmen görevlendirip görevlendirmediğini sordum. Daneri kendisine hemen o gün öğleden sonra telefon edeceğini söyledi. Sonra biraz duraladı ve çok özel bir açıklamada bulunulurken kullanılan tekdüze ve kişiliksiz bir sesle, şiiri ev olmadan bitiremeyeceğini, çünkü aşağıda, bodrumda bir Alef olduğunu söyledi. Ve Alef'in evrendeki bütün öteki noktaları içeren bir nokta olduğunu açıkladı.

"Bodrumda, yemek odasının altında" diye sürdürdü, üzüntüsüne kendini öylesine kaptırmıştı ki, tumturaklı konuşmayı bile unutuyordu. "O benim - benim. Ben onu daha çocukken, kendi başıma bulmuştum. Bodrumun merdiveni çok dik olduğu için yengemle amcam inmemi yasaklamışlardı; ama bir keresinde birisinin aşağıda bir dünya olduğunu söylediğini işitmiştim. Sonradan söz konusu ettikleri şeyin modası geçmiş bir küre olduğunu anladım, ama o zaman gerçek dünyayı kastettiklerini sanmıştım. Bir gün evde kimse yokken gizlice aşağı indim, ama ayağım kaydı ve düştüm. Gözlerimi açınca da Alef'i gördüm."

"Alef mi?" diye yineledim.

"Evet, yeryüzündeki bütün yerlerin, her açıdan, açık seçik, birbirine karışmadan, göz kamaştırmadan göründüğü tek yer, dünyadaki tek nokta. Bu keşfimi kendime sakladım ve her fırsatta oraya girdim. Çocukken bunun bana ilerde şiiri yazabilmem için bahşedilmiş bir ayrıcalık olduğunu anlayamamıştım. Zunino ve Zugri beni benim olandan ayıramazlar - hayır, ve bin kere hayır! Doktor Zunni elindeki yasa kitaplarıyla benim Alef'imin devredilmez olduğunu kanıtlayacaktır."

Kendisiyle mantıklı konuşmaya çalışarak "Peki, bodrum çok karanlık değil mi?" dedim. "Hakikat direnen bir zihne zorla girmez. Eğer evrendeki her yer Alef'in içindeyse, o zaman bütün yıldızlar, bütün lambalar, bütün ışık kaynakları da içindedir." "Bir yere gitme, hemen gelip göreceğim" dedim. Hayır demesine fırsat bırakmadan da telefonu kapattım.

İnsan bir olguyu birden açık seçik kavrayınca, o zamana kadar kuşkulanmadığı bir sürü şeyin de aslında bu olguyu desteklediğini görüyor. O ana kadar Carlos Argentino'nun deliliğinden kuşkulanmamış olmam beni iyice şaşırttı. Aslını isterseniz bütün Viterbo'lar biraz deliydi. Beatriz (ben kendim bunu sık sık söylerim) neredeyse ürkütücü bir sezinleme gücüne sahipti, ama unutkanlık, dalgınlık, nefret edebilme gibi huyları olan, arada bir zorbalık damarı tutan bir kadın, bir çocuktu ve belki de bunlar hastalıklı bir yapının belirtileriydi. Carlos Argentino'nun deliliği bende haince bir gurur duygusu uyandırdı. İçimizde bir yerlerde birbirimizden hep nefret etmiştik..

Garay sokağına geldiğimde hizmetçi kız kibarca beklememi söyledi. Beyefendi her zaman olduğu gibi bodrumda resim basıyordu. Kullanılmayan piyanonun üstünde, içinde çiçek olmayan boş ve büyük bir vazonun yanında Beatriz'in abartılarak renklendirilmiş kocaman bir fotoğrafı geçmişe ait olmaktan çok zamanın ötesinde gülümsüyordu. Bizi kimse göremezdi, alt edemediğim bir şefkat duygusuyla portreye yaklaştım ve ona: "Beatriz, Beatriz Elena, Beatriz Elena Viterbo, sevgili Beatriz, artık hiç dönmeyecek olan Beatriz, benim, ben, Borges" dedim.

Neden sonra Carlos geldi. Kuru bir sesle konuşuyordu. Alef'i kaybetmekten başka hiçbir şey düşünmediği belliydi.

"Önce şu uydurma konyaktan bir kadeh iç" diye emretti, "ondan sonra doğru bodruma ineceksin. Seni uyarayım: Dümdüz, sırtüstü yatmalısın. Görüş açısının tam bir karanlık, tam bir hareketsizlik içinde belli bir noktaya ayarlanması gerekli. Gözünü yerden on dokuzuncu basamağa dikmelisin. Seni aşağıya bıraktıktan sonra merdivenin kapağını kapatacağım, tamamen yalnız kalacaksın, Etrafta dolaşan kemirgen yaratıklardan korkman gerekmez ama, gene de korkacağını biliyorum. Bir ya da iki dakika sonra Alef'i göreceksin - Simyagerlerle Kabbalistlerin minik dünyasını, bizim atasözlerine geçmiş gerçek dostumuz multum in parvo'yu! (7) •

Yemek odasına geçtiğimizde ekledi: "Tabii, görmezsen, senin bu beceriksizliğin benim deneyimi geçersiz kılmaz. Haydi şimdi aşağıya. Biraz sonra Beatriz' in bütün hayalleriyle istediğin kadar gevezelik edebilirsin."

Aptalca laflardan sıkıldığım için hemen yola koyuldum. Neredeyse kendi de merdiven kadar dar olan bodrum tuzak çukuru gibi bir şeydi. Gözlerim Carlos Argentino'nun sözünü ettiği küreyi bulmak için boş yere karanlığı araştırdı durdu. Bir köşeye boş şişe kasalarıyla yelken bezinden yapılma çuvallar yığılmıştı. Carlos çuvallardan birini aldı, ikiye katladı ve belli bir noktaya serdi.

"Yastık olarak" dedi, "pek iyi sayılmaz, havı gitmiş, ama birkaç santim daha kabarık olsa, burada hiçbir şey görmeden budala gibi yatarsın ve kendi halinden utanırsın. Haydi, şimdi şu hantal gövdeni yere yay da, on dokuz basamak say bakalım."

Aldığı bütün bu saçma sapan önlemlere uydum ve sonunda gitti. Kapak özenle kapatıldı. Sonradan bir yerden ince bir ışık sızdığını gördüğüm halde, karanlık gene de mutlakmış gibi geldi. Birdenbire içinde bulunduğum tehlikeyi kavradım: Bir delinin beni bir bodruma kitlemesine izin vermiştim, üstelik bir bardak dolusu zehiri yuvarladıktan sonra! Carlos'un bütün övünmeleri benim vaat edilen mucizeyi görememe olasılığından duyduğu derin endişeyi gizlemiyordu, bundan korktuğunu biliyordum. Deliliğinin ortaya çıkmaması, deli olduğunu itiraf etmemesi için Carlos'un beni öldürmesi gerekiyordu. Birdenbire bunaldım; bir yandan da bu bunalım duygusunun içtiğim şeyden değil de, içinde bulunduğum rahatsız durumdan ileri geldiğine kendimi inandırmaya çalışıyordum. Gözlerimi kapattım- gözlerimi açtım. Ve Alef'i gördüm.

Şimdi öykümün anlatılması, aktarılması olanaksız çekirdeğine geliyorum. Ve bir yazar olarak çıkmazım da bu noktada başlıyor. Dil tümüyle bir simgeler dizgezidir, bu dizgenin o dili konuşanlar tarafından kullanılması ortak bir geçmişe dayanır. Ama eğer öyleyse, ben zihnimin bütün çabalarına rağmen tümünü kavrayamadığı sınırsız Alef'i sözcüklere nasıl çevirebilirim? Aynı sorunla karşı karşıya kalan mistikler simgelerden medet ummuşlar: Tanrının başını tarif etmek isteyen bir Acem, nasılsa aynı anda bütün kuşlar birden olabilen bir kuştan; Alanus de Insulis merkezi her yerde ve çevresi hiçbir yerde olmayan bir küreden; Ezekiel aynı anda doğuya ve batıya, kuzeye ve güneye doğru hareket edebilen dört suratlı bir melekten söz etmişler (Bu inanılmaz benzetmeleri boşuna saymıyorum, hepsinin Alef'le bir bağlantısı var). Belki Tanrılar bana da böyle bir benzetme simgesi bahşeder, ama o zaman şu anlattığıma gene uydurmacılık, edebiyat bulaşmış olacak. Yapmak istediğim şey gerçekten de olanak dışı. Çünkü sonsuza kadar giden bir dizinin birimlerini

sıralamak olanaksız. Ben bir tek dev saniye içinde hem fevkalade hem korkunç olan milyonlarca eylem gördüm; hiçbiri de beni, hepsinin mekânda aynı noktayı kapladıkları halde, birbirlerini gölgelememeleri, örtmemeleri kadar etkilemedi. Gözlerimin yakaladığı şey eşzamanlıydı, ama şimdi yazacaklarım zaman içinde sıralanacak, çünkü dil sıralayıcıdır.

Ne olursa olsun, hatırlayabildiğim kadarını aktarmayı deneyeceğim.

Basamağın arka kısmında, sağa doğru, nerdeyse dayanılmaz bir parlaklıkta, gökkuşağının tüm renklerini içeren bir çember gördüm. Önce döndüğünü sandım, ama sonra bu titreşimin kapsadığı dünyanın sersemleticiliğinden gelen bir yanılgı olduğunu anladım. Alef'in çapı herhalde birkaç santimden fazla değildi, ama tüm âlem gerçekten ve eksiksiz içindeydi. Her şey (sözgelimi bir aynanın yüzü) sonsuzdu; çünkü her şeyi evrendeki açıdan açıkça görebiliyordum. Denizin dalgalanışını gördüm, günün doğuşunu, günün batışını gördüm; Amerika'daki insan yığınlarını gördüm; siyah bir piramidin ortasındaki gümüş rengi örümcek ağını gördüm; parçalanmış bir labirent gördüm, (bu Londra'ydı); bitmez tükenmez sayıda gözün bir aynaya bakar gibi bende kendilerine baktıklarını gördüm; yeryüzündeki bütün aynaları gördüm ve hiçbiri beni yansıtmıyordu; Soler sokağındaki bir arka avluda otuz yıl önce Frey Bentos'taki bir evin girişinde gördüğüm yer çinilerinin aynılarını gördüm; üzüm salkımları, kar yığınları, bütün, maden damarları, buhar gördüm; tümseklerle dolu ekvator çöllerini ve hepsindeki kum tanelerini teker teker gördüm; Inverness'te hiçbir zaman unutamayacağım bir kadın gördüm; dağınık saçlarını, uzun endamını gördüm; göğsündeki kanseri gördüm; bir yan sokakta kurumuş topraktan bir tümsek gördüm, eskiden orada bir ağaç vardı; Adrogue'de bir yazlık ev gördüm; Pliny'nin ilk İngilizce çevirisinin bir kopyasını gördüm -Philemon Holland'ın yaptığı- ve aynı zamanda her sayfadaki her harfi gördüm (çocukken kapalı bir kitabın içindeki harflerin nasıl birbirine karışmadığına, bir gecede kaybolup gitmediğine şaşardım); Queretaro'daki bir günbatımını gördüm, Bengal'deki bir gülün rengini yansıtır gibiydi; boş yatak odamı gördüm; Alkmaar'da küçük bir odada iki ayna arasında duran bir küre gördüm, aynalar küreyi sonsuz sayıda çoğaltıyorlardı; Hazar Denizi'nin bir kıyısında akşam üstü yeleleri uçuşan atlar gördüm; bir elin enfes kemik yapısını gördüm; bir savaştan çıkan gazilerin resimli kartlar postaladıklarını gördüm; Mirzapur'da bir vitrinde bir deste İspanyol oyun kâğıdı gördüm; bir limonluğun zeminine eğreltiotlarının gölgesinin vurduğunu gördüm; kaplanlar, tulumbalar, bizonlar, gelgitler, ordular gördüm; yeryüzündeki bütün karıncaları gördüm; Acem işi bir usturlap gördüm; bir yazı masasının çekmecesinde (ve elyazısı içimi titretti) Beatriz'in Carlos Argentino'ya yazdığı inanılmaz, müstehcen, ayrıntılı mektupları gördüm; Chararita mezarlığında bulunan çok beğendiğim bir anıtı gördüm; bir zamanlar o eşsiz Beatriz Viterbo olan çürümüş kemikleri ve tozu gördüm; kendi koyu kanımın dolaşımını gördüm; aşkın birleştiriciliğini ve ölümün değiştiriciliğini gördüm; Alef'i her noktadan ve her açıdan gördüm; ve Alef'te dünyayı, dünyada Alef'i gördüm; kendi yüzümü ve kendi barsaklarımı gördüm; senin yüzünü gördüm; sersemledim ve ağladım; çünkü gözlerim herkesin adını bildiği ve kimsenin bakamadığı o gizli ve ancak tahmin edilebilecek şeyi-tasavvur edilemez âlemi görmüşlerdi.

Sonsuz hayranlık ve sonsuz acıma duydum.

"İşin olmayan yerlere bu kadar uzun süre burnunu soktuktan sonra iyice çarpılmış olmalısın, ha?" dedi nefret ettiğim bir ses keyifle. "Beynini paralasan, bu esin kaynağının bedelini bana yüz yılda bile ödeyemezsin. Kahredici bir gözlem, ha, Borges?"

Carlos Argentino'nun ayakları en üst basamakta dikilmişti. Birdenbire beliren donuk ışıkta kalkmayı becerdim ve "Kahredici bir -evet, kahredici" diye geveledim. Sesimin soğuk ve heyecansız tonu beni de şaşırttı. Carlos Argentino biraz da sıkıntıyla devam etti.

"Sahiden her şeyi gördün mü- açık seçik, renkli?"

İntikamımı nasıl alacağımı o an buldum. Bodrumun konukseverliği için Carlos Argentino'ya kendisine acıdığımı açıkça belli eden, şefkatli ama biraz gergin ve kaçamaklı bir havayla teşekkür ettim ve bu zararlı büyük kentten, hiçbirimizin gözyaşına bakmayan - inan bana, hiçbirimizin? dedim; evinin yıkılmasını fırsat bilerek uzaklaşmasını önerdim. Alef üstüne tartışmayı sükunetle ama kesinlikle reddettim. Allahaısmarladık derken de kendisine sarıldım, kırların, açık havanın ve sesizliğin en iyi doktorlar olduğunu yineledim.

Sokağa çıktığımda, Constitucion istasyonunun merdivenlerinden inerken, metroda gördüğüm çehrelerin hepsi bana tanıdık geldi. Artık yeryüzünde hiçbir şeyin beni şaşırtmayacağından korktum; gördüklerimden hiçbir zaman kurtulamayacağımdan korktum. Neyse ki birkaç uykusuz geceden sonra, unutkanlık bir kez daha imdadıma yetişti.

1 mart 1943'te yazılan ek- Garay sokağındaki o mahut evin yıkılışından altı ay kadar sonra, Procrustes ve Ort. Yayınevi, Daneri'nin şiirinin hatırı sayılır derecede uzun olmasından yılmayarak "Arjantin Kesimleri"nden bazı seçmeler yayımladı. Bundan sonra olup bitenleri yinelemek hemen hemen gereksiz. Carlos Argentino Daneri, Ulusal Edebiyat Yarışmasında ikinci ödülü aldı (8). Birinci ödül Dr. Aita'ya; üçüncü ödül Dr. Mario Bonfanti'ye verildi. İnanması zor ama, benim kitabım "Kumarbazın Kartları" bir tek oy bile almadı. Zaferi bir kez daha aptallık ve kıskançlık kazanıyordu! Daneri'yi uzun zamandır göremiyorum. Şiirin başka bazı bölümlerinin basılmak üzere olduğu söyleniyor. (Artık Alef'in karışmadığı) mutlu kalemi şimdi ulusal kahramanımız General San Martin için bir destan yazma görevini yüklenmiş.

Son olarak iki gözlem daha eklemek istiyorum; birincisi Alef'in özü, ikincisi adı üstüne. Bilindiği gibi Alef, İbrani alfabesinin ilk harfidir. Benim öyküm-deki garip küre için bu adın kullanılması rastlantısal olmayabilir. Kabbalah'da bu harf hem katışıksız hem sonsuz olan Tanrının, En Soph'un, başını tarih etmek için kullanılır; Alef'in hem göğü hem yeri gösteren bir insan biçiminde olduğu da söylenir, bu insan aşağıdaki dünyanın yukardakinin haritası ve aynası olduğunu ifade edermiş. Cantor'un Mehgenlehre'sinde Alef sonsuz ötesi sayıların simgesidir (9); bu sayıların herhangi bir parçası tümü kadar büyüktür. Bu adı Carlos Argentino'nun kendisinin mi seçtiğini, yoksa bir yerde mi okuduğunu bilmek isterdim- butün noktaları içeren tek nokta anlamında - Alef'in bodrumda kendisine sunduğu sayısız metinlerden birinde de okumuş olabilir. Şimdi ileri süreceğim şey her ne kadar inandırıcı olmayacaksa da, bence, Garay sokağındaki Alef yalancı bir Alef'ti.

İşte kanıtlarım: 1867'lerde Yüzbaşı Burton İngiliz Konsolosu olarak Brezilya'da bulunmuştu. 1942 Haziranında Pedro Henriquez Urena, Santos'taki bir kitaplıkta Burton'un bir elyazmasına rastladı; burada Doğuluların İskender

Zül Karneyn'e ya da Makedonyalı Alexander Bicornis'e atfettikleri bir aynadan söz ediliyordu. Bu aynanın kristali tüm dünyayı yansıtıyormuş. Burton başka alametler de sayıyordu: Keyhüsrev'in yedi katlı kâsesi, Tarık Bin Ziyad'ın bir kulede bulduğu ayna (Binbir Gece Masalları, 272); Lucuano de Samosata'nın ay üstünde sınadığı ayna (Historia Verdarera, I, 26); Capella'nın Satyricon'unun ilk kitabında Jüpiter'e atfedilen aynaya benzer mızrak; Merlin'in 'yuvarlak ve oyuk... Camdan bir dünya gibi duran' evrensel aynası (Faerie Queene, III, 2, 19) ve şu garip bilgiyi de ekliyordu: "Ancak bu sayılan nesnelerin (hiçbirisinin gerçekten var olmadığı bir yana bırakılsa bile) hepsi yalnızca görsel aygıtlardır. Kahire'de Amr camisinde toplanan müminler camiin orta avlusunu çevreleyen sütunların birinde tüm âlemin yattığı olgusunu bilirler... Tabii, kimse bunu gerçekten göremez, ama sütunun yüzeyine kulaklarını dayayanlar kısa bir süre sonra yoğun bir gürültü duyduklarını söylerler. Cami yedinci yüzyıldan kalmadır; sütunlar da Islam öncesi dinlerine ait başka tapınaklardan getirilmiştir. Nitekim İbn Haldun'un yazdığı gibi: 'Göçebelerin kurduğu devletlerde duvarcılıkla ilgili her konuda yabancıların yardımı esastır."

Şu Alef bir taşın yüreğinde mi? O bodrumda her şeyi gördüğüm zaman Alef'i mi gördüm, ve şimdi unuttum mu? Zihinlerimiz elek gibi, unutkanlık içeri sızıyor; ben de aradan geçen yıpratıcı yılların etkisiyle Beatriz'in belleğimdeki yüzünü çarpıtıyorum ve yitiriyorum.

Çeviren: Fatma Akerson

(*) Alef: İbrani alfabesinin ilk harfi, sayı işareti olarak birim karşılığı. İbrani alfabesinde yazılışı: ℵ (Ç.N.)

(1) Voyage: Yolculuk. (Ç.N.)
(2) Autour de ma chambre: O damın çevresinde. (Ç.N.)
(3) İşler ve Günler: Hesiod'un yapıtı. (Ç.N.)
(4) Xavier de Maistre'in 'Autour de ma chambre' adlı bir yapıtı bulunmaktadır. (Ç.N.))
(5) 'Okudukları arasında hiciv türüne giren bir kaç dize olduğunu da anımsıyorum. Daneri bunlarda acımasızca kötü şairlere saldırıyordu. Bu şairleri, şirlerini bilgi zırhıyla kuşatmak ve işe yaramayan kanatlarını boşuna çırpmakla suçluyordu, şu dizeyle de kapatıyordu:
(6) Hüsnütabir: Örtmece söz. Ağır ve kaba bir söz yerine aynı anlamda kullanılan daha ince güzelleştirisi söz. (Ç.N.)
(7) Multum in pravo: Azda çokluk (Ç.N.)
(8) "Acıyla karışık kutlamalarınla aldım" diye yazıyordu bana. "Kıskançlıktan çatlıyorsun, zavallı dostum-ama boğulur gibi olsan da!- itiraf etmelisin ki, bu kez türbanımı halifelere layık bir yakut, başlığımı tüylerin en kırmızısı taçlandırıyor."
(9) Mehgenlehre: Matematikte nicel kler öğretisi (Ç.N.)

VLADİMİR NABOKOV

1899-1977, Rusya /ABD.

LUZHIN'İN SAVUNMASI'NDAN

Onu en çok şaşırtan pazartesiden itibaren yalnızca Luzhin diye çağrılacağı gerçeğiydi. Babası, -asıl Luzhin, büyük Luzhin, kitapları yazan- dudaklarında bir gülümseme, geceye hazırlık olsun diye şimdiden saydam yüz kremiyle yağladığı ellerini ovuşturarak şıpıdık süet terlikli akşam yürüyüşü ile çocuk odasından çıkmış, kendi yatak odasına dönmüştü. Karısı yatakta yatıyordu. Yarı doğrularak sordu: 'E, nasıl gitti?' Baba gri robdöşambrını çıkarıp cevap verdi: 'Becerdik galiba. Sakin karşıladı, Oh... Omuzlarımdan gerçekten büyük bir yük kalktı'. 'Ne iyi...' dedi karısı, ipek yorganı yavaşça üzerine çekerek, 'Tanrıya şükür, Tanrıya şükür...'

Gerçekten de büyük bir ferahlamaydı bu. Bütün yaz boyu -çabucak geçiveren bir taşra yazı ki, belli başlı üç kokudan, leylak, yeni biçilmiş ot ve kuru yaprak kokusundan devşirilmişti- bütün yaz boyu,'çocuğa ne zaman, nasıl söyleyecekleri konusunu tartışmışlar, erteleye erteleye ağustos sonunu bulmuşlardı. Çevresinde gittikçe daralan daireler çizerek dolanıp durmuşlar ama söyleyeceklerini dinlemek üzere ne zaman kafasını kaldırır gibi olsa, babası hemen ibresi hep fırtına gösteren barometre ile ilgileniyormuş gibi davranmış, anne ise bütün kapıları açık bırakıp uzun saplı, dağınık çançiçeği demetlerini piyanonun kapağı üzerinde unutarak, evin derinliklerine bir yere doğru girip kaybolmuştu. Ona yüksek sesle 'Monte Kristo Kontu'nu okuyan -'Zavallı, zavallı Dante' diye bağırmak için okumayı yarıda kestiği de olurdu- tıknaz Fransız mürebbiye, anne babaya meseleye el koymayı önermişti gerçi, ama söz konusu meseleden ölümden korkar gibi korkan da gene kendisiydi. 'Zavallı, zavallı Dante' inleyişleri çocuğun kadıncağıza hiçbir yakınlık duymasını sağlamıyor, sitemli iç çekişleri karşısında da sadece gözlerini kısıp önündeki resim kâğıdını silerek çizmeye uğraştığı koca göğüslerin olabildiğince korkunç gözükmesine çalışmakla yetiniyordu..

Çok seneler sonra beklenmedik seçiklikte büyü dolu bir sene, bahçenin hışırtısına takılıp bir duba gibi göğe yükselmiş gözüken verandadaki bu okuma saatlerini başını döndüren bir zevkle anmıştı. Anısı mürebbiyenin çakısı ile kü-

çük küçük doğrayıp dilinin altında tutmasını söylediği tarçın saplarının şekerli, mürekkepsi tadına ve güneş ışığına batırılmış gibiydi. Bir zamanlar da hezaran koltuğun üzerine yerleştirdiği, kaderleri gevrek, çatlayan seslerle mürebbiyenin şişman kıçına batmak olan raptiyeler geriye baktığında güneş ışığına, bahçenin seslerine, derisi kalkmış dizine konan sivrisineğe, onun kırmızımtırak karnını mutlulukla kaldırışına eş görünüyordu. On yaşında bir oğlan çocuğu dizlerini çok iyi, ayrıntıları ile tanır; kanayıncaya kadar kurcaladığı kaşındıran kabarıklık, güneşyağını, tenin üzerindeki beyaz tırnak izleri ve kum tanelerinin, çakıl taşlarının, kesici dalların imzası gibi duran tüm öteki çizikler. Şaplaktan kıl payı sıyrılan sivrisinek uçar gider, mürebbiye kıpırdamamasını ikaz ederdi. Cinnete varan yoğunlukta bir dikkatle St. Petersburg'daki dişçinin platin tellerle hizaya soktuğu eğri büğrü dişlerini gösterip güneşle halelenmiş başını öne eğer, beş parmağıyla birden sivrisineğin ısırdığı yeri kazırcasına kaşırken mürebbiye yavaşça, gittikçe artan bir dehşetle açık duran resim defterine, inanılmaz karikatürüne doğru eğilirdi.

'Hayır, benim anlatmam daha iyi olur' demişti mürebbiyenin önerisi üzerine baba Luzhin duralayarak. 'Sonra söylerim, bırakın diktesini yazsın rahat, rahat.','Bu dünyaya katılmak katlanılacak şey değildir' diye dikteyi sürdürürdü baba Luzhin ders odasında bir aşağı bir yukarı gezinerek. 'Bu dünyaya katılmak, katlanılacak şey değildir.' Oğul ise masanın üzerinde nerdeyse yatar gibi kaykılır, metal ışıltısı içindeki dişlerini göstererek 'katılmak' ile 'katlanmak' sözcüklerinin yerini boş bırakıvermekle yetinirdi. Aritmetik daha iyi gidiyordu, büyük zorluklarla elde edilen bir sayının, belli bir noktada birçok maceralardan sonra hiç sayı artmaksızın on dokuza bölünebilmesi gerçeğinde esrarlı, hoş bir yan vardı.

Baba Luzhin korkuyordu. Oğlunun sadece birer isim olan Rusya'nın kurucuları Sineus ile Trevor'un da 'yat' eki alan Rusça sözcükler tablosu ya da Rusya'nın belli başlı nehirleri kadar gerekli olduğunu öğrendiğinde, iki sene önce Fransız mürebbiye ilk defa ortaya çıkıp da gıcırdayan basamak, çatırdayan döşeme ve yerde sürüklenen bavul sesleri eşliğinde bütün evi varlığıyla ağır ağır doldurmaya başladığında tutulduğu nöbetin aynısını geçirmesinden korkuyordu. Fakat bu defa öyle olmamış, çocuk susup dinlemişti. Babası tüm ilginç, çekici ayrıntıları bulup çıkarma kaygusu içinde laf arasında büyükler gibi soyadı ile çağrılacağını söylediğinde oğul kızarmış, gözleri seğirmeye başlamış, kendini sırtüstü yastığın üzerine atıp ağzını açmış, başını iki yana sallayıp durmuş - 'Öyle kıvranıp durma' demişti babası, çocuğun şaşkınlığını görmüş, gözyaşlarının gelmesini beklemişti - ama ağlamamış, onun yerine yüzünü yastığa gömmüş, ağzı ile yastığın içine kesik kesik üfledikten sonra birden doğrularak kırış kırış, sıcacık, ışıl ışıl gözlerle çabuk çabuk evde de kendisini Luzhin diye çağırıp çağırmayacaklarını sormuştu.

Ve şimdi bu donuk, tedirgin günde St. Petersburg trenine yetişmek için istasyona doğru yola koyulmuşken, baba Luzhin tentesiz faytonda karısının yanında oturmuş oğluna bakıyor, beriki inatla kaçırdığı yüzünü ona doğru dönecek olursa hemen gülümsemeye hazır bekliyor, karısının deyimiyle oğlanın niye böyle birden 'katılıp kaldığını' merak ediyordu. Oğlan ön koltukta onlarla yüz yüze gelecek şekilde oturmuştu. Koyu yünlü tweed bir pelerine sarınmış, başında yana yatırdığı -şu anda dünyada kimsenin düzeltmeye cesaret edemeyeceği- bahriyeli beresiyle oturmuş, faytonun yanından içi kayın yaprak-

larıyla dolu çukura koşut hızla uçup giden kayın gövdelerini seyrediyordu.

'Üşümedin mi' dedi annesi, yol nehrin oraya doğru kıvrılıp da küçük bir esinti şapkasındaki gri kuştüyünde yumuşacık bir ürpermeye yol açtığında. 'Evet üşüdüm' dedi oğul nehre bakarak. Annesi mırıl mırıl bir sesle uzanıp pelerinini düzeltmek üzere iken oğlunun bakışlarını fark edince elini çabucak geri çekip parmakların havada kıvrılıvermesinden ibaret, 'Örtün daha sıkı örtün' anlamına bir el hareketiyle yetinmişti. Sonra rüzgârdan ağzına yapışan şapka tülünden kurtulmak için dudaklarını büzerek sürekli bir dudak hareketi, neredeyse bir tik halindeydi bu onda- kocasına sessizce yardım isteyen gözlerle bakmıştı. Kocası da yünlü bir pelerine bürünmüş, kalın eldivenler içindeki ellerini çukur oluşturacak biçimde yumuşak eğimli bir kavis çizdikten sonra belli belirsiz küçük Luzhin'in beli hizasına kadar yükselen Skoç bir yol battaniyesine yerleştirmişti. 'Luzhin' dedi babası zorlama bir neşeyle 'Ne haber Luzhin?' ve oğlunu battaniyenin altından bacağıyla hafifçe dürttü. Luzhin dizlerini çekti. İşte bunlar köylü kulübeleri, damlarını bir karış parlak yosun tutmuş, işte üstünde yarı silinmiş yazısı -köyün ismi, köyde oturan 'canların' sayısı- ile tanıdık tabela, işte kocası, kara çamuru beyaz bacaklı köylü kadınlarıyla köy kuyusu. Köyü geçince atlar tepeyi bir hamlede tırmanıverdi. Arkalarında içinde birbirinden nefret eden mürebbiye ile kâhya kadının sıkış tıkış oturdukları ikinci fayton belirdi sonra. Arabacı dudaklarını şaplattı, atlar gene tırıs gitmeye başladılar. Renksiz gökyüzünde bir karga biçilmiş başak sapları üzerinden yavaşça uçup gitti.

İstasyon köşkten bir buçuk mil uzaklıkta bir köknar korusu içinden inişsiz çıkışsız, yankılarla dolu geçip giden yolun St. Petersburg'a giden anayolla kesiştiği, bir engelden öteye raylara çapraz, bilinmeyene doğru akıp gittiği bir noktadaydı. Baba Luzhin sokulgan bir tavırla, 'İstersen kuklaları oynatabilirsin' dedi oğlu arabadan atlayıp yünlü pelerinin daladığı ensesini oynatarak bakışlarını yere dikip kaldığında. Oğul uzatılan on kopeği sessizce aldı. İkinci faytondan mürebbiye ile kâhya kadın hantal hareketlerle, biri arabanın sağ kapısından biri sol kapısından indiler. Baba eldivenlerini çıkardı. Anne tülünü kaldırarak, göz ucu ile yol battaniyelerini toparlayan iri yarı hamalı izlemeye koyuldu. Ansızın bir rüzgâr atların yelelerini savurdu, arabacının narçiçeği kol yenlerini şişirdi.

Peronun üzerinde yalnız başına kaldığını görünce, Luzhin, oynak çıplak bacaklarını canlandırıp fırıl fırıl döndürmek için bir madeni paranın dürtüklemesini bekleyen cam kutudaki beş küçük kuklaya doğru yürüdü, ne var ki bugün boşunaydı beklemeleri, çünkü makinenin bozuk olduğu çıktı ortaya, para da boşa gitmişti. Luzhin biraz durdu, sonra rayların en uç noktasına kadar yürüdü. Sağda küçük bir kız kocaman bir balyanın üzerine oturmuş, dirseği avucuna dayalı yeşil bir elma yiyordu. Solda pantolon askılı bir adam elinde bastonu, uzağa, çizgi halinde gözüken ormanın bittiği, biraz sonra trenin müjdesi olacak küçük beyaz dumancığın görünüvereceği noktaya bakıyordu. Tam önünde, rayların öte yanında, dibinde otlar bitmiş, barınak haline sokulmuş kirli sarı, tekerleksiz bir ikinci mevki vagonunun yanında köylünün biri yakacak odun yarıyordu. Birden bütün bunlar gözyaşlarının buğusu ardında bulandı gitti, gözkapakları yandı, birazdan olacaklara katlanmak imkânsızdı - elinde biletlerden bir yelpazeyle baba, gözleriyle bavulları sayan anne, gürültüyle istasyona giren tren, çıkması daha kolay olsun diye merdive-

ni indirecek olan kondüktör. Etrafına bakındı. Küçük kız elmasını yiyordu, pantolon askılı adam uzaklara bakıyordu; her şey sakindi. Sanki öylesine yürürmüş gibi peronun sonuna kadar gitti, sonra hızlı hızlı yürümeye başladı, birkaç basamağı koşarak indi, çiğnenmiş bir patika ile karşılaştı, istasyon şefinin bahçesi, bir çit, bir tahta kapı, köknar ağaçları, sonra küçük derin bir akarsu ve hemen sonra sık ağaçlı bir koruluk.

Önce koruluğun içinden hışırdıyan eğreltiotlarına sürünüp kırmızımsı çançiçeği yapraklarını ezerek dosdoğru koşmaya başladı. Sadece lastiğin tuttuğu beresi ensesine kaymış dizleri dışarlık elbisesinin altına giydirilmiş yün çoraplardan terlemişti. Koşarken ağlıyor, alnına çarpan dallara yarım yarım çocukça küfürler savuruyordu - en sonunda durmak zorunda kalıp da nefes nefese diz çöktüğünde pelerini bacaklarını tamamen örttü.

Ancak bugün, her sene taşradan şehre taşındıkları, hiç de sevimli olmayan bugün, evin içinin denklerle dolduğu bugün, bahçıvanı hiçbir yere gitmek zorunda olmadığı için kıskandığınız bugün, babasının sözünü ettiği değişimin ne denli korkunç olduğunu anlamıştı. Önceki sonbaharın şehre dönüşleri buna oranla birer mutluluktu. Mürebbiyesi ile çıktıkları, hep aynı sokaklar ve Nevski Alanı boyunca sürdürülen sonra da rıhtım boyundan eve geri dönülen sabah yürüyüşleri, hiçbir zaman tekrarlanmayacaktı artık. Mutlu yürüyüşler. Mürebbiyesi bazen rıhtım boyundan yürümelerini önerir, o hep karşı çıkardı. Bu, kendini bildi bileli bazı alışkanlıkları olduğundan değil, Peter Paul kapısındaki toptan, topun evlerin pencere camlarını şangırdatarak insanın kulak zarını patlatacak gibi yankılanan gökgürültüsü benzeri sesinden son derece korktuğundandı. Sonunda hep -inanılmaz manevralarla- gün ortasında Nevski' de, toptan olabildiğince uzakta kalmayı becerir, eğer yollarını değiştirecek olurlarsa kışlık sarayın orada top atışlarına yakalanıvereceklerini bildirdi. Yemekten sonra kaplan postunun altındaki divanın üzerinde keyifle hayale dalmalar, saat ikiyi vurduğunda sütünü gümüş bardağa -süte çok bambaşka bir tat verirdi bu- koyup içmek, saat üçü vurduğunda üstü açık faytonla bir tur atmak, bunların hepsinin de sonu gelmişti artık. Bütün bunlar gitmiş, yerini yeni, bilinmeyen, bu yüzden de korkunç bir şeyler, her gün dokuzdan üçe kadar beş dersle geçen dayanılmaz boyun eğilemeyecek bir dünya almıştı. Hele bu dünyayı dolduran tanımadığı bir avuç oğlan! Yakınlarda bir temmuz günü burada köydeki köprünün üstünde etrafını çevirip suratına nişan aldıkları teneke tabancalardan, uçlarındaki emniyet lastikleri çıkarılmış küçük sopalar fırlatan oğlanlardan daha da korkutucu görünüyorlardı gözüne.

Orman sessiz ve ıslaktı. Ağlayabildiği kadar ağladıktan sonra, tedirgin duyargalarını kıpırdatan bir böcekle oynadı bir süre, sonra aynı böceği bir taşla ezmekle oyalandı, ne var ki böceği ezmek için taşı ilk indirdiğinde çıkan o keyifli çıtırtıyı ikinci üçüncü kerelerde tutturamadı bir türlü. O anda yağmurun çiselemeye başladığını fark etti. Yerden kalktı, tanıdık bir patika buldu, ayakları köklere takılarak belli belirsiz intikam duyguları içinde köşke geri dönmek üzere koşmaya başladı. Köşkte saklanacaktı, kışı orada geçirecek sadece kilerde bulduğu peynir ve reçel ile karnını doyuracaktı. Ormanın içinde bir sağa bir sola kıvrılarak ilerleyen patikada on dakika kadar yol aldıktan sonra yüzeyi yağmur damlalarının meydana getirdiği küçük halkalarla dolu nehrin kıyısına vardı. Beş dakika daha gidince gözlerinin önünde önce değirmen, sonra üzerinde yürüyenin bileklerine kadar talaşa gömüldüğü küçük köprü, sonra

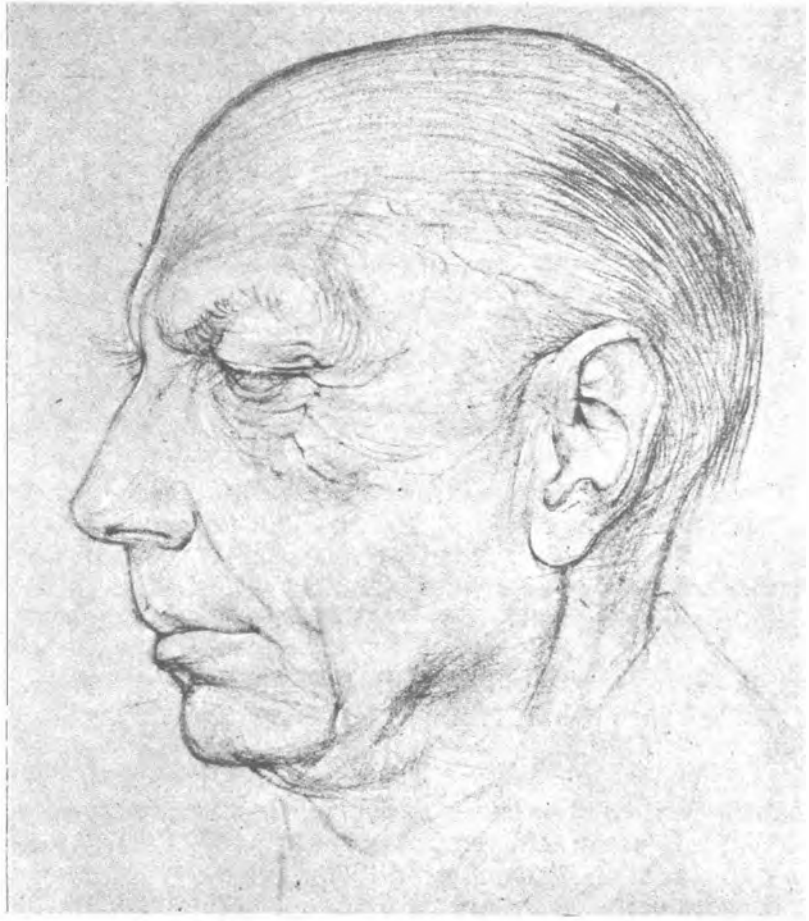
yokuş yukarı devam eden patika, en sonunda da -çıplak leylak tarhlarının arasından- ev beliriverdi. Duvar kıyısından sürünerek ilerledi, oturma odasının penceresinin açık olduğunu görünce su borusuna tırmanarak boyaları dökülen yeşil kornişe tutundu, kendini pencereden içeri bıraktı. Oturma odasındaydı artık, durdu, etrafı dinledi. Anne tarafından büyükbabasını kara favorileri, elinde kemanla gösteren eski bir fotoğraf, olduğu yerden gözlerini dikmiş, ona bakıyordu. Ama resme belli bir açıdan bakıldığında hemen yanındaki aynada kaybolup giderdi, öyle yaptı, oturma odasına girdiğinde hep tekrarladığı hüzünlü bir eğlenceydi bu. Bir an durup düşündü, diliyle üst dudağını oynattı, oynatınca ön dişlerindeki platin teller bir aşağı bir yukarı gidip geldiler. Dikkatlice kapıyı açtı, sahipleri giden evi vakit geçirmeden kuşatıveren yankının titreşimleri yüreğini hoplattı, sonra şimşek hızıyla koridoru geçti, oradan da merdivenlerden tavanarasına çıktı. Kendine özgü bir tavan arasıydı bu, küçük bir penceresi vardı, buradan bakınca merdivenler, zarif bir kıvrımla aşağı doğru süzülüp gölgelerde kaybolan trabzanın kahverengi pırıltısı görülürdü. Evde çıt yoktu. Biraz sonra aşağı kattan, babasının çalışma odasından uzaktan uzağa bir telefon sesi geldi. Telefon uzun bir süre aralıklarla çalmaya devam etti. Sonra etrafı gene sessizlik kapladı.

Bir kutunun üzerine oturdu. Hemen yanında benzer bir kutu duruyordu fakat açıktı ve içi kitaplarla doluydu bu kutunun. Köşede, duvara dayalı rendelenmemiş bir tahta parçası ile kocaman bir bavulun arasına arka lastiğinin yeşili yırtılmış bir kız bisikleti tersine çevrilmiş olarak yerleştirilmişti. Birkaç dakika geçince Luzhin canının sıkıldığını anladı, tıpkı annesinin insanın arkasına terlemesin diye havlu yerleştirmesi ve sokağa çıkamamak gibi bir duyguydu bu. Açık kutudaki gri, tozlu kitaplara parmaklarını dokundurdu, parmak uçları kara izler bıraktı ciltler üzerinde. Kitapların yanında mantar tabancası kurşunlarından biri duruyordu, oyuncak kurşunun üzerinde bir tek tüy vardı, onun yanında bir askeri bandoyu gösteren büyük fotoğraf, çatlak bir satranç tahtası ve daha birkaç ıvır zıvır vardı.

Böylece bir saat geçti. Birden seslerin çıkardığı gürültüyü ve ön kapının inler gibi gıcırdadığını duydu. Küçük pencereden kendini göstermeden aşağı baktı, babasını gördü. Babası bir delikanlı gibi koşa koşa merdivenleri çıktı, sahanlığa geline durdu, tekrar çabuk çabuk aşağıya indi, yukarıdan bakınca dizleri bir sağa bir sola sıçrar gibi gözüküyordu. Artık aşağıdan gelen sesleri seçebiliyordu, kâhyanın, arabacının, bekçinin sesleriydi bunlar. Bir dakika geçmeden merdiven tekrar canlandı, bu sefer annesi, eteklerini eli ile toplamış çabuk çabuk yukarıya çıkıyordu. O da sahanlığa gelmeden durdu, çıkmaya devam etmek yerine trabzana dayandı, sonra birden kollarını iki yana açarak tekrar aşağıya indi. Sonunda aradan bir dakika daha geçince hepsi birden sözleşmiş gibi yukarı çıkmaya başladılar, babasının saçsız başı pırıl pırıl parlıyor, annesinin şapkasının kuşu dalgalı havuzda yüzen bir ördek gibi sağa sola hopluyor, kâhyanın boz renkli ense tıraşı bir iniyor bir çıkıyordu. Onları arkadan her basamakta trabzana dayanarak çıkan arabacı, bekçi ve nedendir bilinmez sütçü kız Akulina izliyor, en arkadan da küçük Luzhin'in gelecekteki karabasanlarının tek sahibi olacak değirmendeki kara sakallı köylülerden biri geliyordu. En güçlü kuvvetlileri olduğu için Luzhin'i tavanarasından arabaya taşıyan da o oldu.

Çeviren: Fatih Özgüven

Hans Bellmer'in Michaux portresi

HENRI MICHAUX

1899-1984, Fransa.

KENDİ HALİNDE BİR ADAM

Plume ellerini yataktan dışarı uzattı, elleri duvara değmeyince de şaşırdı. "Olur şey değil, karıncalar yemiş olmalı..." diye düşündü ve yeniden uykuya daldı.

Az sonra karısı Plume'ü omuzundan tutup sarsalamaya başladı: "Uyan sana be miskin adam! Sen uykudayken evimizi çalmışlar" dedi. Gerçekten de dupduru bir gökyüzü dört bir yana yayılıyordu. "Adam sen de, olan olmuş artık" diye düşündü.

Aradan çok geçmedi, bir gürültü duyuldu. Bir tren, olanca hızıyla üzerlerine geliyordu. "Geliş hızına bakılırsa belli ki bizi geçer" diye düşündü ve yeniden uykuya daldı.

Sonra üşüdüğü için uyandı. Her yanı kana bulanmıştı. Karısından kalmış birkaç parça duruyordu yanı başında. "İşin içine kan karışmayagörsün, adamın başı dertten kurtulmaz; şu tren geçmemiş olsaydı, ne iyi olacaktı. Ama değilmi ki olan oldu bir kere..." diye düşündü ve yeniden uykuya daldı.

- Yahu, diyordu yargıç, karınızın sekiz parçaya bölünmüş bulunacak kadar kazaya kurban gitmesini, buna karşılık sizin yanında olup onu kurtarmak için en ufak bir hareket yapmamanızı, farkına bile varmamanızı nasıl açıklayacaksınız? Anlaşılacak şey bu. İşin can alacak noktası burada.

- Bu konuda ona yardımcı olamam, diye düşündü Plume ve yeniden uykuya daldı.

- Yarın idam edileceksiniz. Söyleyecek bir şeyiniz var mı?

- Bağışlayın, dedi Plume, davayı izlemedim. Ve yeniden uykuya daldı.

PLUME'ÜN PARMAĞI AĞRIYORDU

Plume'ün, azıcık, parmağı ağrıyordu.

- Bir doktora göstersen iyi olur belki, der karısı. Çok çok bir merhem verirler...

Ve Plume doktora gider.

- Bu parmak kesilir, der cerrah, başka yolu yok. Anesteziyle altı dakikaya kalmaz işiniz tamamdır. Haliniz vaktiniz yerinde, ne yapacaksınız bu kadar parmağı? Sizin bu küçük ameliyatınızı seve seve yaparım. Sonra size birkaç takma parmak örneği gösteririm; bakın bakalım. İçlerinde pek güzelleri var. Pahalı olmasına biraz pahalı. Ama parayı düşünmenin sırası değil elbet. En iyisi hangisiyse onu takacağız.

- Doktor, işaret parmağı, biliyorsunuz, başka bir şeye benzemez ki. Hem anneme de mektup yazacaktım. Yazarken işaret parmağımı kullanırım hep. Anneme mektup yazmakta daha fazla gecikirsem merak edecek kadıncağız, ben birkaç gün sonra gelsem. Çok duyarlı bir kadın, olur olmaz şeye heyecanlanıyor.

- Düşündüğünüz şeye bakın, der cerrah, alın size kâğıt, bembeyaz kâğıt, başlıksız da tabii. Şöyle içinizden geldiği gibi duygulu birkaç söz kadıncağızı sevindirecektir.

Ben de bu arada kliniğe telefon edeyim. Her şeyi hazır etsinler. Mikropsuzlaştırılmış aletleri alıp kullanmaktan başka bir iş kalmasın. Ben şimdi gelirim...

Ve gitmesiyle dönmesi bir olur.

- Her şey yolunda, bizi bekliyorlar.

- Kusura bakmayın, doktor, der Plume, görüyorsunuz işte, elim titriyor, ne denir... eh...

- Pekâlâ, der cerrah, haklısınız, en iyisi yazmamak. Kadınlar son derece anlayışlıdır, özellikle anneler. Oğulları söz konusu oldu mu, kendilerinden bir şeyler gizlendiğini düşünürler hep. Habbeyi kubbe yaparlar. Onların gözünde bir türlü büyüyemeyiz. Buyrun bastonunuzla şapkanız. Araba bizi bekliyor.

Ve ameliyat odasına varırlar.

- Doktor, dinleyin. Sahi söylüyorum...

- Aman canım, der cerrah, merak etmeyin, ne kadar da kuruntu ediyorsunuz. Şu mektubu birlikte yazıveririz. Ameliyatınızı yaparken bu işi de düşü-

neceğim.

Ve maskeyi yaklaştırıp Plume'ü uyutur.

- Ben anlamam, gelip bana danışabilirdin pekâlâ, der Plume'ün karısı kocasına.

Yok olan bir parmağın yerine yenisinin kolayca bulunabileceğini sanıyorsan aldanıyorsun.

Parmağı kesilmiş bir adamdan pek hoşlanmam ben. Elin biraz fazlaca parmaksızlaşınca yanında kalmamı bekleme artık.

Sakatlar çekilmez olurlar, sadist olup çıkarlar hemen. Anam babam bir sadistle yaşayayım diye büyütmedi beni. Bu tür işlerde sana iyi niyetle yardımcı olabileceğimi düşündün herhalde. Sana bir şey söyleyeyim mi? Aldandın işte, buna ameliyattan önce kafa yormalıydın...

- Dinle, der Plume, ilerisi için sıkma canını. Daha dokuz parmağım var, hem sonra huyun da değişebilir.

Çeviren: Abidin Emre

GÖTÜRÜN BENİ

Bir karavela içinde götürün beni
Yaşlı ve usul bir tekne içinde
Pruvanın içinde, ya da isterseniz köpüğün
Ve uzaklarda, uzaklarda yitirin beni

Ayrı bir çağın bağlamları içinde
Karın aldatıcı kadifesi içinde
Üşüşmüş beş on itin soluğu içinde
Ölü yaprakların dermansız kümesi içinde

Örselemeden götürün beni, öpüşler içinde
Yükselen ve soluyan göğüsler içinde
Ayadan halılar ve onların gülüşleri içinde
Uzun kemiklerin ve eklemlerin dehlizlerinde

Götürün beni, daha doğrusu gömün beni

Çeviren: Cemal Süreya

LAZAR UYUYOR MUSUN?

Sinir savaşı
Dünya savaşı
Sıra
Soy
Yıkıntı
Demir
Uşak
Kokart
Yel
Yel
Yel
Hava, deniz, tırpan
Sınırlar, birbirine karışmış
Bizi de karıştıran yoksulluklar savaşı.

Krikoların altında, aşağılanmaların altında
Dünün altında, yıkılmış yarıkların kalıntıları altında
Kocaman "veto" panolarının altında
Gübrelikteki tutuklular
Bükük belli yarının altında, yarının
Yarının altında
Bu arada milyonlarca, milyonlarca insan
Gidiyorlar ölüm ülkesine
Ahlayıp oflamadan gidiyorlar
Milyonlarca milyonlarca gidiyorlar
Isıölçer, bir bacak gibi donuyor
Ve bir ses, keskin, tınlıyor.
Ve milyonlar ve milyonlar Kuzey'den Güney'e gönderilen
Gidiyorlar ölüme doğru

Lazar uyuyor musun?
Uyuyor musun, Lazar? Söyle.

Ölüyorlar, Lazar
Ölüyorlar
Ve kefenleri yok
Ve eşleri, dostları yok
Bazen cesetleri bile yok.

Bir istiridyeyi açıp gülen bir deli gibi
Bağırıyorum
Bağırıyorum
Bağırıyorum şaşkın sana doğru
Eğer bir şeyler öğrendinse
Şimdi senin sıran
Senin sıran Lazar.

Çeviren: Ferit Edgü

FRANCIS PONGE

1899, Fransa

DÜŞÇÜ ÖZDEĞE

Ola ki, her şey ve herkes - ve de biz - tanrısal özdeğin ani düşleriyizdir: Olağanüstü imgeleminin metinsel ürünleri.

Ve böylelikle, bir anlamda bütün doğa, biz insanlar da içinde olmak üzere, bir yazıdır diyebiliriz; imlemsel olmayan bir yazı, hiçbir imlem dizgesine gönderme yapmadığına göre, burada belirsiz bir evren söz konusudur: en uygun deyişle de: sonsuz, ölçüsüz.

Sözlerin dünyası belirli bir evrendir oysa.

Ama bu çok özel ve özellikle duygulandırıcı nesnelerden; becerimizde olan anlamlı ve dillenen, hem duygularımızı dışlaştırmaya hem de doğanın nesnelerini adlandırmaya yarayan seslerden oluştuğuna göre,

Herhangi bir şeyi -belirli bir yoldan- adlandırmak, insanın olan her şeyi dile getirmeye ve aynı anda yazı için örnek ve usun koruyucusu olan özdeği onurlandırmaya yetecektir kuşkusuz.

Çeviren: Enis Batur

SERALARDA GEZİNTİ

Ey kıvrım kıvrım sözcük örtüleri, edebiyat sanatının öbek öbek harmanları, o kunt, o çoğul ve renk renk seslilerin çiçekliği, ey çizgi dekorları, okunmaz harf gölgeleri, görkemli, lüle lüle sessizler, kısa işaretlerdeki mimari durumlar, süsler, gelin kurtarın beni!

Koşun, artık dans etmeyi bilmeyen, jestlerin gizlerini anlamaz olmuş, devinim yoluyla doğrudan doğruya anlatım gücünü de becerisini de çoktan yitirmiş olan bu adamın imdadına!

Yine de inanıyorum, sizin sayenizde ey duygusal atılımların yerinden oynamaz yedek damarları, çağımızdaki bütün uygar kişilerde bulunan tutku hazineleri, sizin sayenizde anlayabilirler beni. Anlaşılırım. Yoğunlaşın, güçlerinizi yayın, yöneltin ki, şu okuma işi, onca acıyı, onca isteği, başlamış onca devinimi, itiyi kaydetsin ve dinleyenin kulağındaki en duyarlı mikrofon alsın onca şeyi.

Yazılardaki kusurluluğun o yüce zorunu, bitmemişliğin, ölümün ve ayıbın yüce varlığı, siz de el uzatın bana. Uzatın ki, yanlış kullanılmış terimler, kendinden iyice sıyrılmış, kuruyup adamakllı enezleşmiş, yüksekten atar, kurum satar olmuş işaretler arasından yeni bir insan akımı geçsin. Ve bütün soyutlamalar içten içe aşınsın. Ayıbın o gizli ateşiyle erimiş, zamanın, ölümün, dehanın yanlışlarıyla damgalanmış hale gelsin. Sonunda da, işte, hiçbir varlığa, hiçbir gerçekliğe inanılmaz olsun. Şu olsun: Seslerin geçidinde derin bir hava dalgası, güzelim bir kâğıt dekor, ya da mermer bir kalem izi...

Ey kol ucundan insan çizgileri, ey özgün sesler, sanatın çocukluk çağı anıtları, kolay seçilmez fizik değişmeler, yalnız iki duyumla algılanabilir gizemli nesneler, yine de işaretlerden daha gerçek, daha sevimli olan HARFLER, öze yaklaştırmak istiyorum sizi, nitelikten de uzaklaştırmak istiyorum. Anlamlarınız için değil, salt kendiniz için sevdirmek istiyorum sizi. O sıradan belirtmeler var ya, onlardan kurtarıp daha soylu bir koşula yükseltmek sizi.

Çeviren: Cemal Süreya

ATEŞ VE KÜL

Ateş çevik, kül durağan. Ateş kızgın, kül erinçli.
Ateş maymunsu, kül kedimsi. Ateş daldan dala tırmanan, kül düşüp dağılan. Ateş yükselen, kül yığılan. Ateş parlak, kül mat. Ateş bağırgan, kül dilsiz. Ateş sıcak, kül soğuk.
Ateş bulaşıcı, kül koruyucu. Ateş kızıl, kül gri.
Ateş yenen, kül yenik. Ateş sudayanan, kül kuruardıç.
Ateş korkan, kül dert yanan. Ateş yürekli, kül bozgunda.
Ateş baskıya gelmeyen, kül süpürülebilen.
Ateş çocuksu, kül ağırbaşlı. Ateş hayvan, kül maden.
Ateş öfkeli, kül yılgın. Ateş yıkıcı, kül duvarcı.
Kızıl ateş ile gri kül her zaman yan yana: Doğanın sevgili sancaklarından biri.

Çeviren: Ferit Edgü

BENJAMIN PERET

1899-1959, Fransa.

GÖZ KIRPMA

Papağan uçuşları aşarlar başımı seni yandan görünce
yağ gökyüzü yivlenir mavi ışıklarla
bütün anlamlarıyla adını çizen
bir merdivene dizilmiş bir zenci kabileyle saçını süslemiş Rosa
sivri kadın memeleri erkek gözleriyle bakarlar orda
bugün saçlarınla bakarım sabah opali Rosa
gözlerinle uyanırım
zırhlı elbise Rosa
infilak göğüslerinle düşünürüm
kurbağalarla yeşillenmiş gölcük Rosa
Hazar denizi göbeğinde uyurum
genel grev boyunca yabangülü Rosa
kuyrukluyıldızlarla verimlendirilmiş samanyolu omuzların
arasında yolumu şaşırırım
çamaşır yıkama gecesinde yasemin Rosa
perili ev Rosa
yeşil ve mavi posta pullarının baskınına uğramış kara orman Rosa
çocukların dövüştüğü boş bir arsa üstünde uçan uçurtma Rosa
sigara dumanı Rosa
billurlaşmış deniz köpüğü Rosa
Rosa

Çeviren: Ergin Ertem

BENJAMIN PERET'NİN ANILARI

Ayının biri meme yiyordu
Kanapeyi yiyince ayı kustu meme
Memelerden çıktı bir inek
İnek işedi kedi
Kediler yaptı bir ip merdiven
İnek aştı merdiveni
Kediler aştı merdiveni
Yukarda merdiven koptu
Merdiven oldu bir şişko postacı
İnek düştü ağırcezaya
Kediler çaldı Madelon'u
Gerisi gazete oldu gebe küçük hanımlar için

Çeviren: Adli Moran

ALO

Sen alev sarmış uçağım Rhin şarabı basmış şatom
Kara süsen muhacır mahallem billura kesmiş kulağım
Yalıyardan inen kayam kır bekçesini ezmek için
Salyangozum panzehir taşından sivrisineğim havadan
Cennetkuşu puflam kara köpük saçım sakalım
Çatır çatır gömütüm kızıl çekirge yağmurum
Sen kanatlı adacığım üzümüm derin mavi
Çılgın ve sakıngan oto çarpışmam bahçemde yabansı tarh
Dişi organım gözüme gözüme sokulan kara hindibadan
Soğanım beyinde büyüyen lale soğanı
Ceylanım bir bulvar sinemasında yolunu yitirmiş
Güneş çekmecem yanardağ meyvem
İçinde dalgın yalvaçların boğulduğu gizli havuz gülüşüm
Firenküzümü taşkınım kuzu mantarı kelebeğim
Çağlayanım dipten oynayan ve baharı getiren bir dalga gibi
Mercan tabancam ağzı bir kuyunun gözü gibi çeken beni kendine
Parıl parıl
bir ayna gibi donmuş ve sen orda bakışından sinekkuşlarının kaçışını gözlüyorsun
mumyalarla çevrili bir çamaşır sergisinde yitmiş
seviyorum seni

Çeviren: Cemal Süreya

YORGO SEFERİS

1900-1971, Yunanistan.

MASALSI ÖYKÜ'DEN

I

Tam üç yıl
Haberciyi bekledik sabırla
Arasız gözleyerek
Çamları, kıyıyı ve yıldızları.
Sapan ağzı ya da gemi omurgası ile,
İlk tohumu bulmak için aradık durduk
Ki eski drama başlayabilsin yeniden.

Bozuk döndük evlerimize,
El ayak tutmaz, ağızlar buruk
Pas ve deniz suyu tadından.
Uyanınca kuzeye doğru yollandık, yabancılar
Sislere saplanmışlardı, bizi yaralayan kuğuların beneksiz kanatlarından.
Çıldırttı bizi hoyrat doğu rüzgârı kış gecelerinde,
Bitmeyen günün acısında yittik yazları.

Döndük geri
Elimizde saf bir sanatın yontuk kabartmaları.

III

Ellerimde bu mermer başla uyandım
Dirseklerimi koparıyordu, bilmedim nereye koyduğumu.

Düşlere dalıyordu ben düşlerden dönerken
Böylece birleşti yaşamlarımız ayırmak kimin elinde artık.

Gözlerine bakıyorum: Ne açık ne kapalı
Boyuna konuşmaya çabalayan ağzı ile konuşuyordum
Derisinden kurtulmuş yanaklarını tutuyordum
Bundan öte gücüm yok.

Ellerim yitiyor ve bakıyorum geri dönmüşler
Yarım.

IV
ARGONOTLAR

Ve ruh,
Ruh bilecekse kendini,
Bakması gerek
Ruha:
Yabancı ya da düşman, gördük onu aynada.
Yoldaşlar iyi çocuklardı: yakınmadılar
Ne işten, ne susuzluktan, ne soğuktan,
Ağaçlar ve dalgalar gibi dayanıklıydılar
Rüzgâra ve yağmura
Geceye ve güneşe
Hiç değişmeden değişmenin göbeğinde.
İyi çocuklardı, günler boyu
Terlediler kürekte gözler önde
Uyumla soluyarak
Ve kanları kızarttı uslu bir deriyi.
Kimi zaman türkü çağırdılar, gözleri önde
Geçerken Afrika incirleri dolu ıssız adayı
Batıya doğru, burnu ucundan köpeklerin
Uluyan.
Eğer bilecekse kendini, dediler
Ruha bakması gerek, dediler
Ve kürekler döver denizin altınını
Gün batışında.
Nice burunlar nice adalar geçtik deniz
Başka denize çıkıyordu, martılara ve ayıbalıklarına.
Kimi zaman bahtsız kadınlar ağlıyordu
Yakınarak yitik çocuklarına
Ve başkaları gürültü ile arıyorlardı Büyük İskender'i
Ve Asya'nın derinliklerine gömülmüş zaferleri.
Gece kokuları ile dolu kıyılarda demirledik
Kuş cıvıltıları, ellerde büyük mutluluğun
Anısını bırakan sularla.
Ama yolculuklar bitmedi.
Ruhları küreklerle ıskarmozlarla bir oldu
Pruvanın vakur yüzü ile
Dümen suyu ile
Yansımalarını paramparça eden deniz ile.
Arkadaşlar gözleri önde
Öldüler bir bir. Kürekleri
Uyudukları yeri gösterir kıyıda.
Kimse ansımıyor onları. Ey Tanrı.

V

Tanımıyorduk onları -
ta derinden bir umut diyordu ki
ta çocukluğumuzdan beri biliyorduk onları.
Belki iki kez gördük onları ve sonra bindiler gemilerine;
Kömür gemileri, tahıl gemileri ve dostlarımız
Okyanus'un ötesinde yittiler bütün bütün.
Gün bizi ölgün lambalarımızın yanında bulur
Çizerken kâğıtlara, biçimsiz ve kabaca,
Gemileri, denizkızlarını, deniz kabuklarını;
Ve alaca karanlıkta nehre ineriz
Deniz yolunu gösterir o bize;
Ve katran kokulu ambarlarda geçer gecelerimiz.

Dostlar bıraktı bizi
belki onları hiç görmedik, belki
Uyku bizi soluyan dalgalara yaklaştırdığında
Rastladık onlara
Belki arıyoruz onları çünkü arıyoruz yontuların
Ötesindeki yaşamı.

VIII

Dolanıp duran ruhlarımızın aradığı ne
Çürümüş gemilerin güvertelerinde
Solgun kadınlarla, ağlaşan çocuklarla dolu
Ki ne uçanbalıklar avutabilir onları
Ne direk uçlarının gösterdiği yıldızlar,
Ve gramofon plaklarının gıcırdattığı ruhlarımız
Yok olmuş hac yolculuklarına isteksizce bağlı
Başka dillerden yarım yamalak düşünceler mırıldanan ruhlarımız?

Dolanıp duran ruhlarımızın aradığı ne
Denizin doğurduğu çürümüş omurgalar üstünde
O liman senin bu liman benim?
Kırık taşları sürüyerek, her gün daha azalan
Bir güçte çam serinliğini içimize çekerek
Şu denizin sularında
Bu denizin sularında yüzerek
Hiçbir şeye dokunamadan
İnsansız
Artık ne sizin
Ne de bizim olan bir ülkede?

Anlıyorduk güzel olduğunu adaların
Şuracıkta, el yordamı ile arandığımız yerde
Biraz aşağı biraz yukarı
Belli belirsiz bir uzaklıkta?

Çeviren: Melih Cevdet Anday

ROBERT DESNOS

1900 - 1945, Fransa

RASTLAMA

Geçin gidin yolunuza.
Ak bastonunu kaldırıyor akşam yayaların önünde.
Öküz boynuzları bolluk akşamları bulvara ekiyorsunuz korkuyu.
Geçin gidin yolunuza.
Vaktin ışıklı ve çevrimli helezonudur bu.
Ölüm için savaş. 7O'e kadar sayıyor hakem.
Matematikçi uyanıyor ve diyor:
"Amma da ter döktüm!"
Sizin benim gibi giyiniyor doğa-üstü çocuklar.
Geceyarısı çilekten bir inci ekliyor Madeleine'in kolyesine
ve istasyon kapılarının iki kanadı kapanıyor sonra.
Madeleine, böyle bakma bana; Madeleine;
bir tavuskuşu çıkar gözlerinin her birinden.
Yaşamın külü kurutur benim şiirimi.
Bomboş alanda görünmez delilik basar ayağını nemli kuma.
İkinci boksör uyanıyor ve diyor:
"Amma da üşümüşüm!"
Öğleyin aşk saati incelikle işkence ediyor
hasta kulaklarımıza.

Çok bilgin bir hekim dua eden kadının ellerini dikiyor
uyuyacağını söyleyerek.
Çok usta bir aşçı tabağımda karıştırıyor zehirleri
güleceğim diye.
Gerçekten çok güleceğim.
Sivri güneş, romans denir saçlara Madeleine'le konuştuğum dilde.
Özel isimlerin anlamını veriyor bir sözlük:
Louis zar oyunu demek,
Andre deniz-kayalığı,
Paul vs...demek
ama kirlidir sizin adınız:
Geçin gidin yolunuza!

Çeviren:Sabri Altınel

CEHENNEM CEZASI

Parçalar

Aragon, Vitrac ve ben bir demiryolu kıyısında mucizeli bir evde oturuyoruz.

Sabahleyin, üç renkli halılarla sessizleşen merdivenlerden ayaklarımın ucuna basa basa iniyorum (hâlâ uyuyan bayan Breton'u uyandırmamak için). Uluyan lokomotiflerin o sırada bileğimde ve şakaklarımda gidiş gelişleri çok garip.

Benjamin Peret aşağıda beni bekliyor. Issız bir adaya gidiyoruz ikimiz.

Acaba, ilkbaharsı borulara verecek başka plak kalmayınca Peret'nin uyuması ve benim gitmem bu yüzden mi?

Müstahkem yerlerde ben geçerken gümrükçüler pis pis gülüyorlar, otomobil ehliyetimi istiyorlar.

- Ama ben yayayım!

Yalandan tatlı gülümsemeler, kaba hakaretler: Kaçıyorum. Onlar eşikte durup kollarını ve kasketlerini sallıyorlar.

Oysa Paris'te kimseler yok. Hiç kimse yok. Yüzü, kremalı gülümsemelerle dolu bir komposto kâsesine batmış ölü yaşlı bir bakkal karısından başka. Tramvaylar, otobüsler çifter çifter sokaklara sıralanmış. Sokaklar güpegündüz elektrikle aydınlanmış. Saatler aynı anda başka başka vuruyor. Eve dönüyorum. Vitrac'ın, Baron'un, bay ve bayan Breton'un ve Aragon'un fotoğrafları merdivenin basamaklarına çivili. Vitrac'ın odasında bir varil viski var. Aragon'unkinde bir trompet, Baron'unkinde bir yığın küçük ayakkabı var. Bay ve bayan Breton'un odalarının kapısında: 'Enkazınızı numaralayınız!" İçeri giriyorum, Benjamin Peret'nin başı buzda. Issız adaya koşuyorum; bir yanardağ fışkırmasıyla harap olmuş; Benjamin Peret küçük bir dalgakıranın üstünden bana el ediyor; sakalı uzuyor uzuyor. Ayaklarımı silerken takılıyorum bu sakala.

Hoşça kal Peret, hoşça kal! François I öldüğü zaman, kara kumaşlarla kilitli pencerelerin camlarında aydınlık kürelerin yörüngeleri hiç iz bırakmadı. Hoşça kal Peret.

Tren hızla geçiyordu. Atladı içine, Benjamin kimyasal çiçek açmalar yolu üstünde. Gene de gereği kadar çabuk atlayamadı. Kollarından biri, sol kolu Peronun üstünde boşlukta kalmıştı. Beş yüz kilometre öteden Benjamin kolunu ona göndereyim diye hâlâ sesleniyiordu. Sürüler akşam duası çanlarını ve kadın saçlarından örülmüş halıları çiğnedi. Neye yarar... Benjamin Peret'nin kolu-

nu, yerinde sayan o istasyonda bıraktım. Benjamin Peret'nin kolu, boşlukta yapayalnız, peronun üstünde, çıkışı gösteriyor, çıkışın ötesinde büyük ilerleme kahvesini, onun ötesinde de...

Yün giysilerimde küçük lifler çıktı.

- "Kapıyı kapatın, yoksa bu kompartımana alarm işaretlerini ve yatay kentleri bindireceğim art arda. Neye yarar kordonu çekmek! Kapıcı dakika başına karısının doğurduğu küçük ördekleri yakıyor. O durmayacak, dursa da o kadar hızlı gidiyoruz ki *selliloid* pastelden ev uzakta kalacak, harabe olacak, yıkılmış, yeniden yapılmış bile olacak. Kim bilir belki de beni sürükleyemeden c hoplayan zıplayan bay oturacak o evde."

Gözlerimi kapıyorum.

RROSE SELAVY

7. Ey benim kafatasım solan sedef yıldız.

15. Sonsuz denizde yitik Rrose Selavy ellerini yedikten sonra demir yiyecek mi?

16. Aragon Aramis'in ömrünün son dakikasında ruhunu alıyor bir terhun otu yatağı üstünde.

27. Zaman bir tapınakta çevik bir kartaldır.

53. Namuslu olmak için çok eğitimli
İlençli olmak için de çok şair.

Çeviren: Sabri Altınel

VİTEZLAV NEZVAL

1900 - 1958, Çekoslovakya

BULUTLAR

Sağ gözün öğle vaktidir gökyüzünün
En yüksek noktasındaki güneşi andıran gözbebeğiyle
Sol gözün öğle saatlerinde bir göldür
Ve bulutlar
Sanrılarındır senin
Aşkı düşündüğünde
Bir gemi geçer su üzerinden
Ya da Afrika
Korktuğun zaman sen
Akrep burcu çıkar bulutların içinden
Senin ellerini düşündüğünü balıklara göre anlarım
Bir evliliği düşlüyorsan eğer bin yapraklı gül açık eder bana
Aşk yorgunluğuyla masalsı kentler kurarsın
Tritonların kavgasıdır kararsızlıkların
Kederli misin bir mum yanar
Acele bir öpücük gönderirsin bana mühürlü bir mektubun içinde
Çıngıraklar gibi ses verir sevincin
Tutkuya kapıldığın zaman
Bir çitin arkasına gizlenir bütün dünya
Nedüşünüyorsun işte bir lamba
Yatmaya mı gidiyorsun bir gecelik görürüm
Ninni söyledin mi de birçok yeni doğmuş çocuk var yukarda
Senin uyuduğunu açık eder bana kuştüyü yastıklar
Güneş batar batmaz uyursun

Ve açarsın gözlerini uykunda
Sağ gözünü gökyüzüne dikip
Sol gözünü bir göle
Aydır gözbebeğin
Kararsız düşünün beyaza kesmiş ayı
Genç kızlık dönemini görürsün düşünde
Ve kargalar havalanır mermer bir şatodan
Düşünde görürsün ilk öpücüğünü
Ve bir kuyuya dalar bir akbaba
Evlendiğin geceyi görürsün düşünde
Ve can çekişir bir kuğu
Yaşlılığını görürsün
Ve bir yumak yuvarlanır toprağın üstünde
Bu gece senin için bir uykusuzluk gecesidir
Gökte bir tek bulut bile yok çünkü
Yalnız sabah yıldızı açık edecek bana gün ağarırken ağladığını

ÂŞIK KADINLAR

Coşkunuzdan bir gökkuşağı yapılırdı
güzel yavuklular
Biri beni bırakır bir başkası gelir aynı güzellikte
o da bırakır gider

Senin bana bıraktığını başkalarına veririm ben
Voltava
pırıldar Ey sen kıskanç kadın geçer ve şarkı mırıldanırsın
ve çekip gidersin sonra

Üç renkli fiyonga karşılaştırılabilir aşkla
saçlar ağız gözler
Ölür ayak sesleri avlunun yankılanımında
mavi bir gökyüzünü andıran avluda

Ah başkalarının benden istediklerini
veremiyorum sana
Nice geceler boyu aradığım kadın
gelip kapıyı çalsana

Odamda kara bir bayrak dalgalanıyor mağrur
Yüzlerce yeni gökkuşağı ve yeni renkler
solsun
Sen gel baştan çıkarıcı kadın

Sen benim maça kızım Ey benim güzel kadınım
Ey Maria
Dinle piyanomun sesini senin içindir çaldığı
arya

Fiyongada yalnız bir tek kara kurdele kaldı
bir bez parçası işte
Sen de gittin ötekiler gibi tıpkı
Gittiler hepsi de

Çeviren: Eray Cantürk

SALVATORE QUASIMODO

1901 - 1968, İtalya

KIŞ GECESİ

Kış gecesi hâlâ, boğuk
çan seslerine gömülmüş kasaba kulesi,
sis ırmağı sarmış, dikenler,
eğreltiotları. Ne oldu yoldaşım
yüreğine ne oldu: ovada
yer yok artık bize.
Toprağına ağlıyorsun burda sessiz:
ısırarak renkli mendilini
kurt dişlerinle:
uyandırma ayacıklarını bir çukurda
çıplak, yanımda uyuyan çocuğu.
Anımsatmasın kimse anamızı
ev düşleri anlatmasın bize.

TATLI HAYVANLARIM BENİM

Şimdi yeşili bozuyor güz tepelerde,
tatlı hayvanlarım benim. İşiteceğiz
yine son yakınısını kuşların,
gece inmeden, denizin uğultusuna
karşı yürüyen boz bulanık ovanın
çağrısını. Ya odun kokusu
yağmurda, inlerin kokusu
nasıl canlı burda, evler
insanlar arasında, tatlı hayvanlarım.
Sizin, ağır gözlerini çeviren bu yüz,
gürleyen göğü gösteren bu el,
sizin, kurtlarım benim,
kan koklayan tilkilerim.
Sizin bütün eller, bütün yüzler sizin.
Boşuna oldu her şey diyorsun bana,
yaşam, akıp duran bir suyun aşındırdığı
günler, yükselirken bahçelerden
bir çocuk şarkısı. Uzaklar değil mi,
şimdi bizden? Gölge gibi havada,
dağılmada. Senin sesin bu. Ama belki de
biliyorum, hiçbiri olmadı bunların.

YALÇIN BERGAMO KALESİNDEN

Horozun çığlığını duydum havada
duvarların ötesinde, ötesinde bilmediğin
bir ışığın dondurduğu kulelerin,
yaşam çığlığını şimşek çakarcasına,
kaynaşan sesleri hücrelerde ve çağrısını
devriye kuşunun şafaktan önce.
Kendin için değildi sözlerin:
artık kısalan ışının çemberindeydin:
sustular balıkçılla geyik,
henüz doğmuş bir dünyanın büyücüleri,
yitmiş bir kötü duman soluğunda.
Şubattı, geçiyordu toprağın üzerinden
ay, yalnızca bir biçimdi belleğindeyse
senin, kendi sessizliğinde yanan.
Kalenin selvileri arasından gürültüsüz
gidiyorsun şimdi sen de; ve burda öfke
genç ölülerin yeşilinde yatışır.
ve uzak acıma sevinçtir nerdeyse.

ASKERLER GECE AĞLAR

Ne haç ne çocukluk yetiyor
ne Golgota'nın çekici, durdurmaya
savaşı, ne de Tanrısal anılar.
Askerler gece ağlar
ölmeden önce, güçlüdürler, yaşam
kavgasında öğrendikleri sözlerin
önünde düşüp ölürler.
Askerler, sevgili sayılar,
adsız gözyaşı çağlayanları.

Çeviren: Egemen Berköz

HÂLÂ İŞİTİLİYOR DENİZ

Kaç gecedir işitiliyor deniz, hafif
bir gelip bir gidiyor dümdüz kumsallar boyunca.
Usta, yankısı kapanık bir sesin
öte çağlardan çıkıp gelen; bir de yakınısı
martıların, bitmez tükenmez: belki de
atılan kule kuşlarının
ovaya doğru nisan dedi mi. Sense
yanı başımdaydın o sesle bir;
ve bir demet yankı uzansın
isterdim şimdi sana anılarımdan
o karanlık uğultusu gibi denizin.

BİR AŞK TÜRKÜSÜ GİBİ

Batıya döner ayçiçeği
gün hızlanmıştır bile,
eğildi mi o - yoğunlaşır
yaz havası, kımıl kımıl yapraklar, işlik
dumanları. Çatırdayıvermesiyle yıldırımların,
bulutların akıvermesiyle bir, uzaklaşır yiter
göğün bu son oyunu da, yıllardan beri
sevgilim, hep böyle şaşkına çevirir
bizi ağaçların değişmesi
Naviglio çemberinde. Ama günlerimiz hep aynı,
güneş o güneş, çekip giden
bir ışık çizgisiyle ardında, sevgi dolu.
Anılar bitti artık, anımsamak istemiyorum;
belleğimi ölüm almış,
yaşamın sonu yok. Bütün günler
bizim. Sonsuzca duracak biri,
ve sen benimle, vakit geçmiş görününce bize.
Burda kanalın kıyısında yükselerek
salıncakla çocuklar gibi, suya
bakıyoruz, kararan
yeşilindeki ilk dallara.
Bıçak değil avcunda gizlediği
sessizce yaklaşan adamın,
yalnız bir ıtır çiçeği.

JAROSLAV SEIFERT

1901 - 1985, Çekoslovakya

KÜÇÜK KIZLARIN TÜRKÜSÜ

Daha güzel ne var dünyada
küçük kızlardan başka
doğar doğmaz elma kokarlar
ballı süt karışımıyla.

Küçücüktür hepsi birer gonca
tenleri yaldızlanır
üç yaşlarında
belli belirsiz bir gölge
çizer saflıklarını.

Tertemiz gülerler
ve vücutlarından geçen dalga
durur kalır doruklarda
sonsuza kadar.

O zaman kızarır yüzleri
Ama bebekleri oynar onlarla
çocuk düşlerinde
ve gözlerinden öpmeye zorlarlar.

Artık ezilmiş akağaç yaprakları
kokar tenleri burcu burcu
ve biraz çevirseler başlarını
yürekleri küt küt atar.

ADSIZ

Belki de bugünkü kadar hiç
duyumsamadık avuçlarımızda
bize özgürlük getiren
kızarmış ellerin sıcaklığını.

Henüz yitmedi kulaklarımızda daha
yıpranmış silahlarının uğultusu.
Sokaktaki insanlarımızın kolları
Gene açık eskisi gibi kucaklamaya.

Yüzümüzde bunca gerçek gözyaşları,
kucak açtığında ölülerine toprağımız,
hâlâ sıcak ve yakıcı gözyaşlarımız.
Evet, söylüyorum bunu bütün dünyaya!

Ve bütün yüreğimle haykırıyorum size:
Yaralamayın n'olur bu sevdayı!
Hayalleri paramparça olan ülkemizde
bir o kaldırabilir bunca acıyı.

ÇEK KRALLARININ MEZARLARI ÜZERİNE

Yüreğimde utanç susuyorum akiklerin karşısında
Ah Çek mücevherleri
Şurada gömülü yatan silah
Eksiğimizdir bizim.

Henüz tomurcukta uyuyan
yaprak ve çiçeği ıslatan çiy gibi tıpkı
sıvanırdı kan kılıca
zırh eldivenine, mızrağa sıvanırdı.
Yakarmak mı? Evet ama parıldasın elinde
kınından çıkmış silah,
yalnız kadınların elleri boş kalabilir
ama onlarınki de değil.

Saatler geçiyor ama gecikiyor
yeniden doğuş kulesinde bizim zamanımız.
Tarihin parmağı çizmedi duvara
coşturucu bir arma.

Ama ateş alacak üzerinde kuruyan kan
Umutsuz değil henüz onuru kırılan.
Yalnız kadınların elleri boş olabilir.
ama onlarınki de değil.

Zavallı bir yakarışta el kavuşturmak
yeter mi utançtan kurtulmaya?
Yalnızca çocukların elleri boş olabilir
ama onlarınki değil.

Çeviren: Özdemir İnce

CESARE ZAVATTINI

1902, İtalya

KADAVRA ÖYKÜLERİ

"Şşşşt, işte geldik" diye sözümü kesti rehberim. Geniş ve rutubetli bir mağaradaydık. Kubbedeki bir delikten mızrak gibi içeri dalan ışık, duvardaki kapının üzerine vuruyordu.

"Rahat davranın. Gerçek kimliğinizin farkına varırlarsa size de yazık olur, bana da..."

İçeriye girdik. Kurtçukların kaynaştığı uçsuz bucaksız bir avlu gördüm. Bir şeytan, bulunduğu kayanın tepesinden onları yönetiyordu.

"Bunlar yalancılar" diye açıkladı rehberim.

Tüm bakışların üzerimde yoğunlaştığını hissettim. Kayıtsızlığımı kanıtlamak için ıslık çalmaya koyuldum..

"Kim ıslık çalıyor?" diye haykırdı şeytan, kırbacını şaklatarak.

Saçlarım diken diken oldu.

Kimse yanıt vermedi.

"Anaşılan ben çaldım" diye devam etti dişlerini gıcırdatarak.

Birisi, "Ben çaldım" diye bağırdı.

"Hayır bendim" dedi bir başkası.

Bir dakika sonra avlu "Bendim, bendim" haykırışlarıyla çınlıyordu.

Şeytan sağa sola indirdiği kamçısıyla sessizliği sağladı. O yalancı ruhlar, "Ah ne zevk!" diye mırıldanıyorlardı..

Aralarından birine sordum.

"İki iki daha kaç eder?"

"Otuz yedi," diye yanıtladı.

Eğer rehberim, öğütlerini hatırlatmak için bana kötü kötü bakmasaydı, onu tokatlayacaktım.

Arkadaşım, o ruha "Affedersiniz, oburların katına sağdan mı, yoksa soldan mı gidilir?" diye sordu.

Tatlı tatlı yanıtladı: "Soldan!"

Rehberim ve ben sağa yöneldik.

Oburlar, uçuk pembe-beyaz geniş odalarda toplanmışlardı. Odaların ortasın-

da görkemli bir düzensizlik içinde şekerleme, muhallebi ve dondurma yığınları vardı. Yemeklerin oluşturduğu dağı çepeçevre dolanan ve bir mimarlık harikası olan kristal tüplerin içinde, suyun çimenlerin arasından süzülüşü gibi, likör ve bekletilmiş şarap ırmakları gürül gürül akıyordu. Yemeklerin üzerinde beyaz dumanlar tütüyor ve reçine kokulu bir Alp rüzgârı, tavandan sarkan zarif renkli şeftalilerle yüklü bir ağacın yapraklarını hışırdatıyordu..

Bu güzelliklerin çevresinde omuz omza oturan hükümlüler faltaşı gibi açılmış gözlerle bakıyorlardı. Bu arada şeytanlar büyük bir pisboğazlıkla yemekleri mideye indiriyor, sevinç çığlıkları atıyor ve arada sırada içlerinden biri karnına vurarak bağırıyordu: "İşte cennet bu!"

Ölülerden birinin şeytana, "Bir dakikada yüz küçük pasta yiyebilirim, bir tokadına bahse girer misiniz?" dediğini işittim.

"Pışşıık!" diye yanıtladı şeytan onu.

Ayaklarımın ucunda uzaklaştım. Yüreğim hüzünle dolmuştu ve ağzımın suyu akıyordu.

Aynı sahnelerin yinelendiği birçok büyük odanın önünden hızla geçtik. Sonuncusunda rehberimin ve benim ağzımız açık kaldı. Burada çılgın bir neşe hüküm sürüyordu. Herkes yemek yiyor, ölülerle gardiyanlar aralarında tatlı tatlı sohbet ediyorlardı. Birden bir şeytan pandispanyanın üzerine fırladı ve haykırdı::

"Bir başka öykü istiyoruz."

Patırdı kesildi. Herkes yere oturdu. Bir kişi ayakta kaldı. Gülümseyerek şunları söyledi:

"Gezegenlerdeki yaşam hakkında size önemli açıklamalarda bulunacağım.-Bir düzine istiridyeyi olağanüstü bir hızla yuttu.- Gülümsemeler, gülücükler, gülüşmeler dinleyicilerin arasında kıvrıla kıvrıla dolanmaya başladı.

Rehberim diğer bilgileri de verdi.

"Bir ay önce geldi. Adı Cesare Kadavra. O geldikten sonra alışkanlıklarımız değişti. Gardiyanları hayran bırakan ilginç öyküler anlatıyor."

Kadavra anlatmaya başlamıştı.

"Venüs'te oturanların yaşamı bir saat sürer. Bu zaman içinde herkes, bizde yılların akışıyla gerçekleşen kendi yaşam sürecini tamamlar. Çok mutludurlar, çünkü doğduklarında bir melek hemen sorar: *Siz ne olmak istersiniz?.. Ben* kral... Ben şair... Ben zengin... Ben doktor... Ben oyuncu... Sonra pişman olacak zaman bile bulamadan ölürler."

Jüpiter'dekilere yaşam bir armağan olarak sunulur. İyi davranış gösteren yavaş yavaş yaşlanır, kötü davranan ise zamanı âdeta yutar. Bizde cehennem ve Âraf var, orada ise yılların dehşeti. Bir çocuk şeker mi çalmış? Hemen bir ay büyür. Birisi yüz lira mı çalmış?Hemen bir yıl yaşlanır. Cinayet mi işlemiş? Bir saniyede otuz yıl yaşlanır. Burada çocuklar bir an önce büyümek tutkusuyla kötü işler yaparlar."

"Satürn'dekiler, yeryüzünde insanların öldükleri yaşta doğarlar, yani yıllar geçtikçe geri giderler. Bunun avantajı çok büyük, çünkü doğumlarından itibaren ölecekleri dakikayı, saati tamı tamına bildiklerinden ölümü büyük bir sükunetle ele almaya alışıyorlar. Burada şöyle konuşmalar duyulur: -Ben cuma günü saat on buçukta öleceğim.- Yazık, yirmi dört saat sonra olsaydı birlikte ölürdük."

"Santelio gezegeninden söz edildiğini duydunuz mu? Burada oturanların vü-

cutlarının büyük bir bölümü görünmezdir. Birbirlerine bile görünmezler. Onların sadece bir ayakları fark edilir. Mutlu insanlar! Sabah kalktıklarında ayaklarına bir ayakkabı geçirdiler mi işleri biter. Pazar günleri etrafta gıcır gıcır boyalı, altın, gümüş ve değerli taşlarla süslü ayakkabılar görülür. Ayakkabısı yırtık olan sokağa çıkmaz. Geceleri, ıssız sokaklarda paçavra ve kağıtlara sarılı garip şeylerin duvarlara sürtünerek ilerlediği görülür. Bunlar yoksullardır. Ne zaman bir ayakkabı alabileceğim diye düşünürler. Bizde yoksullar birçok şeyi düşlerler, orada ise tek bir ayakkabıyı."

"Melanio, uzak, çok uzak bir gezegendir. Burada birbirlerine görünmeyen varlıklar yaşarlar. Bunların sadece sesleri duyulur, tatlı sesler, kısık sesler, dişi, erkeksi ve uyumlu sesler. En ince farklılıkların algılandığı ses tonundan..."

Koşa koşa gelen bir şeytan onun sözünü kesti.

"Melekler, melekler" diye bağırdı telaşla.

Kaşla göz arasında herkes yerini aldı. İniltiler yeniden yükseldi. Şeytanlar yumruk, tokat, tekmeler savurmaya başladılar.

Çeviren: Ferai Tınç

Nathalie Sarraute sabahları kitaplarını yazdığı bir Paris kahvesinde.

"Yeni Roman"cılar toplu halde

NATHALIE SARRAUTE

1902, Fransa

PORTRAIT D'UN INCONNU'DEN

Bir akşamdı bu, iyice hatırlıyorum, ilkbaharın güzel akşamlarından biri. Biri arkadaşıyla birlikteydi, rastlamıştım ona, bulvarda serin havaya bırakmıştı kendini.

Gezinti yerinin ortasında yan yana yürüyorlardı ikisi; iki çınar dizisi arasında iyice güzeldi hava. Yavaş yavaş yürüyorlardı, birbirlerine dayanmış, havanın tatlılığını ve akşamın gevşekliğini taşıyorlarmış gibi. Arkalarından gelen yorgun, asık suratlı gence -sanırım arkadaşının oğluydu- sanki yular takmış çekiyor gibiydiler.

Onun yanında sessizce yürüyerek, izlemeye koyuldum onları.

Hoşlandıkları konuyu tartışıyorlardı aralarında, ölümden, hayattan söz ediyorlardı... Bize aldırış etmeyen bir tavırları vardı, ama yaptıkları, biliyorum -mutlaka o tatsız yeni yetme de biliyor bunu- bizim adımıza yapılan bir gösteriydi: "Ölüm, diyordu arkadaşına, hayat -ve yandan bize doğru bakıp sözlerinin etkisini ölçmeye çalışarak arkadaşına sokuluyordu- bunlar gençlikte büyütülen konulardır... Ölçüsüz önem -kollarını tumturaklı bir tavırla hareket ettiriyordu- verilir bütün bunlara, kendi ölümüne, kendi hayatına. Şimdiyse son yaklaştığında, bütün bu güldürünün, gerçekten hiçbir şey olmadığının farkına varılır, bilincin bir an'ı ancak... Bir pırıltı... Ne az kişi bunu düşünür. Bu konuyla hiç tasalanmazlar. Korkudan mı? Bilinçsizlikten mi? Dersin. Bana kalırsa bütün bu hikâyeyi, güldürünün önünde oynandığı değişmez bir dekor olarak görüyorum, gitgide anlıyorum ki hepsi değersiz, hepsi geçici, gençliğimizin eğlencesi olan sevgi, mutluluk, ün düşleridir bunlar. Çünkü bizim -için, hayal kırıklığına uğramış bir gülümseyişle- bizim için yakında her şey bitmiş, oyun oynanmış olacak..." Suratsız genç sessizce onları izlemeyi sürdürüyordu. Önde gidenleri saran hale muhakkak ki büyülüyordu onu, belki de savaşmak gücünü bulamıyordu, zayıf düşmüştü, çünkü nazikti, bu yumuşak, tatlı bahar akşamında savunmasızdı.

Arada bir birbirlerinden uzaklaşıp sırtlarına vuruyorlardı birbirlerinin; memnundular, birbirine karışmış uzun, siyah pardösülerinin etekleri savruluyor,

arkalarında flamalar, sancaklar gibi uçuşuyordu: 'Evet, diyordu, bir dostum vardı, terbiye ettiği papağını şöyle derdi hep: 'Bütün bunların hiç önemi yok' inan bana, özellikle bizim yaşımızda olanlar bu dostumun papağanı gibi bir kuşa sahip olmalılar." İşte böylece ben onun, bir akşamki, görünüşte önemsiz, herkesten sakladığı oyununa tanıklık ettim; cezalandırılmayacağını biliyordu, tıpkı fareyle oynayan bir kedi gibi konularla oynuyordu.

Bu kısa süren sahnenin o akşam bende yarattığı iç bulantısını hatırlıyorum, tıpkı kötü bir sindirim sonrasındaydım sanki, tazeliği kuşkulu bir gıdanın dilde yarattığı pas izlenimini taşıyordu; ama birdenbire dağıldı bu duygu, ferahladım, sevincim öylesine büyüdü ki kaldırımın kıyısında birdenbire durdum, güldüm kahkahayla. Söyledikleri derinimden yakalayamamıştı beni. Kaldırımın kıyısında durmuş kahkahayla gülüyordum. Vuruş ıska geçmişti. Şimdi ipin sağlam ucunu tutan, egemen olan bendim. Kendi yarattığı ve içinde kendini güvende sandığı zırhı açmış, canlı bir şey yakalamayı başarmıştım, bana doğru gizlice uzanan elini yakalamıştım. Eli daha havadayken kapmıştım. Yakalamıştım onu.

Çevredeki havanın basıncı azaldığı zaman, tıpkı atardamarları şişiren, şakaklarda atan, kulağın zarında ağırlığını duyuran kan gibi, yalnızlığın yarattığı solunumu güç havada, gün boyunca içimize tıktığımız suskunlukla bunaltı şişer ve bastırmaya başlar bizi: Göğsü dolduran ağır bir külçedir bu, ciğerleri şişirir; midenin üzerine demir bir kol gibi bastırır, bir tıkaç gibi tıkar boğazı... Hiç kimse bu garip iç bunaltısını tanımlayamaz..

Derinliklerimizde çarpan vuruşlar, sesleri kıstırılmış vuruşlar, kafa tutan, tıpkı genişletilmiş toplardamardaki kanın kör vuruşları gibi bizi sıçratarak uyandırırlar. 'Ölüm mahkûmu uyanışlarım; işte onları böyle adlandırırdı, onu gün ağarırken yatağında doğrultan acılı uyanışlarla övünmekten haz duyduğu zamanlar hatırlarım böyle derdi işte: İnce duyarlığı, yerli yerinde kuşkululuğu ile...Ölüm mahkûmu uyanışlarım."

Gözün karanlıkta eşyaları yavaş yavaş seçmeye başlaması gibi, yatağının üzerine uzanmış kişi, tıkana tıkana, içindeki şişkinliği yaratan kör zonklamayı duymaya başlar; bunaltısının ta ortasındaki yabancı cismi, tıpkı şişkin etin altındaki apsenin içinde gizlenmiş, derine dalmış dikeni sezer gibi olur. Dikeni mutlaka çekip çıkarmak gerekmekte; hemencecik çekip çıkarmalı, bunaltıyı, can acısını durdurmalı, dikeni aramalı, delmeli eti, içindeki kıymığı bir iğnenin ucu ile arar gibi, kırarak, acımadan çekip çıkarmalı.

O oracıkta, bunaltının ta ortasına çökmüş, çevresine acı saçan, sert, batıcı, sağlam bir cisim... Kimi el yordamıyla, uzun boylu araştırma sonunda, kimi çarçabuk bulunuveren, bazen imge olarak, bazen düşünü olarak ortaya çıkan şey... Çok yalın görünüşte, hatta ilk bakışta insana çocuksu geliyor, yalın çıplaklığı ile ölümümüzün, yaşamımızın imgesi. İşte biz hep onu buluruz karşımızda, baskı altında, sıkıştırılmış, tıpkı bazı filmlerde, romanlarda kısaltılmış bir şerit gibi, insanı sarsan, tarihlerin damgaladığı yaşamımızı (yirminci yaş işte... Otuzuncu yaş... Akıp giden zaman... Çarçur edilmiş gençlik... Bitmiş... Ucunda bilinen son) küçücük bir fotoğrafta olduğu gibi gölgeleriyle ışıkları korkunç bir netlikle belirtilmiş bir imge yaşamamız... Günlerimizin akışında bitip tükenmeyen, daima yenilenen, her an değişen renkleriyle elle tutulmaz bir yığın damlacık savuran bir fıskiye değil sanki; katılaşmış, taşlaşmış, çöl gibi boş bir gök altında, gölge dolu kraterleri, çıplak, sivri tepeleri yükselen

cansız bir ay dünyası olarak görünür bize. Saf bir delikanlı önünde o, iyice gösteriş yapacak, kandırıcı tavırlar takınacak, içinin sakin, kalbininse özgür olduğunu gösterecek; oysa iyi bilirim onu ben, bunaltısının derinliğini ölçtüğü anlarda, diplerden çekip çıkardığı bu imgenin, gerçekle ilintisi olmadığını çoktan anlamıştır.

Belki güçten düştüğünü sezdiğinden bu yana, artık meydan okurcasına hayatın karşısına çıkmayı göze alamamakta, eskiden yaptığı gibi onu yakalayıp koyamamaktadır önüne; belki ondan ufacık bir parça koparabilmek, can acısını dindirebilmek için çevresinde ürkekçe dönmekle yetinmektedir; ya da öylesine artmıştır ki duyarlığı, minnacık bir hiçin, körpe deriyi tahriş etmesine benzer bir duyarlıkla, olur olmaz şeylerden çarçabuk tedirgin olmaktadır. Bunaltısı öylesine yoğundur ki gerilimi son haddine gelmiş bir eriyikte olduğu gibi, en küçük bir neden derhal yaratmaktadır billurlaşmayı. Psikiyatrların "ruh daralması" diye gelişigüzel adlandırdıkları, yaşlılarda sık sık görülen bir çeşit çöküntünün acısını çekiyordur belki ve gitgide daralan bir çember içinde belki ancak ayrıntılarla ilgilenebilmektedir. Belki de tüm nedenler birleşerek doğurmaktadır bu sonucu... Ama onu sarsan, geceler boyunca uykusunu kaçıran, yaşamasının, ölümünün yukardan görünüşü, bütünsel görünüş değil şimdi artık.

Tersine, öylesine küçücük, gülünç ölçüde minicik, kendiyle ilgili özel bir şey, sözünü etmeye, övünmeye değmez bile, hiç kimse sevemez böylesine küçük bir şeyi, anlayamaz da, hayran da olmaz hiç. Zaten başlangıçta göremez bile onu. Bir tatmış, bir kokuymuş, hem de kekre ve yavan bir kokuymuş gibi, ruhsuz, biraz da kirli duygusunu uyandıran yorgun bir duygu ile sadece sezer onun varlığını. Tanır onu, bu koku onun öz tadı, öz rengidir; onu, ikimiz de tanırız; biçimli yontulup bir boya indirilmiş ağaçlarla süslü bahçelerde ya da aralarında ölüm anıları dolaşan renksiz ağaç kökleri ve çalılarla dolu şehir dışı korularında karşımıza çıkan kokudur bu... Değil hayır, bu hafif bir kükürt kokusudur; gar platformunun pis, kurşuni rengidir; orada trajik ayrılışların, yırtılırcasına kopuşların habercisi iç gıcıklayan düdük sesleri duyulur; ihtiyar kancık oradadır işte, hemen yanı başında, sipsivri göbeği ile, içinde tek dişi kalmamış ağzı ile... Ona yan yan bakıyor, kuşku verici, sözde içten bir sırıtışla gülümsemektedir... İşte o arada, onu iyice duyuyor: Bir şey, sezdirmeden olgunlaşmış bir şey, bu kokunun, bu düdüklerin arasında açılmış, gelişmiş, sert sağlam bir cisim bu; acıyı durdurabilmek, şişi indirebilmek için onu hemen yakalamalı, çekip çıkarmalı. Hemen oracıkta, şimdi eliyle tutuyor onu. İçine tıpkı etine batan diken gibi sinsice girmiş; o sırada hafif bir dalanma duymuştu, o kadar; oysa şimdi duyuyor onu; zonklamalarla acının çevreye yayıldığı yakıcı nokta işte orası: "Onlar sana karşı sert davranıyorlar." Şaşmaz hüküm: "Onlar sana karşı sert..." Oyunlar, kırıtmalar, oyalanmalar, kaçış yolları hepsi bitti. İşte önüne geçilemeyen merhametsiz gerçeğin ta kendisi; benliğinde kama gibi sivri ucunu duyuyor, "Onlar sana karşı sert davranıyorlar." Sıkıyor, tırnak atıyor, şişmiş eti hunharcasına araştırıyor; gayet iyi biliyor, hiçbir zaman kuşkusu olmadı ki; o tek başına geberebilir, artık ihtiyaçları olmayınca terk ederler onu tek başına gebersin diye; hele o, kızı, günden güne doymaz, günden güne açgözlü, üzerine sülük gibi yapışmış, gücünü soluyan o korkunç mahluk... Yatarken oracıkta sanki kanını birisi -kızı- emerek boşaltmakta... Sıkıyor, yarayı, biraz daha deşiyor, göğsünde kızgın bir gülle, midesinde bir a-

ğırlık, birdenbire daha şiddetli bir zonklama: "Kırk yıllık emeklerimin ürünü", sözcükler sivri demir uçları gibi yırtıcı: "Kırk yıllık, çalışmayı, mahrumiyeti, gayreti, hepsini", nesi var nesi yoksa, lokma lokma koparıp yutuyorlar, yok ediyorlar. Deniz dibi canavarı. Sıkmayı, deşmeyi sürdürür, daha sert bir şey var orada, daha belirli, çevresini bunaltı çevirmiş, kara, kirli bir kan gibi kalınlaşıp şişen bir bunaltı. Zayıflığından, yorgunluğundan aptalca veriverdiği son dört bin frank, onun son dört bin frankı. Parasına göz koymuş o namussuzları, şarlatanları iyi tanır o; kızı "doktor" diyor onlara, kolaycacık etki altında kalan kızı, kanan kızı, aptal, geri kalmış, çocuksu kızı; ona "aptal" diye bağırmamış mıydı zaten... Herkese karşı yumuşak, sadece ona karşı inatçı, fesat; başkaları ona her istediklerini yaptırırlar, kuzu gibi baş eğer onlara, pusatsız her önüne çıkanın çekip çevirdiği varlık... Sözde masaj gerekliymiş; şarlatan doktor kandırıvermiş onu. Boynunu uzatıp, başını salladığını görüyor: "Ya, anlıyorum... Öyle mi? Demek masaj iyi gelir diyorsunuz? Evet, hı..." Babasına gelince, saldırır ona, tıpkı kafasını kaldırıp sokmak isteyen bir yılan gibi: "Ne sanıyorsun, herkes şaşıyor bu kadar gecikmeme, handiyse yürüyemez oldum. Yürüyüş, spor, açık hava, yeni yeni hevesler... Zaten hep onlar yüzünden ayağını burktu... Ama paraya da ihtiyacı yok ki -eşekarısının soktuğu köpek gibi yatağın üzerine yuvarlanmak geldi içinden- paraya da ihtiyacı yok, ondan tırtıkladığı paralarla yaptığı kendine ait küçük bir serveti bile var şimdiden, babasının kesesinden tırtıkladığı bir servet... Ama hiç el sürmez ona, ne gezer... Dünyada dokunmaz ona; babası halletsin o işi; yayık sesini işitir gibi oluyor... Baa-baa... Ses tonundaki o inatçı, çocuksu zorlama... Yine birdenbire içinde şiddetli bir yırtılma oluyor; doğrulup yatağının içinde oturuyor. Geçen gün elinde bir paketle onu koridorda yakalayışında garip bir bakışla kenara çekilivermişti... Tıpkı sinirli bir çocuğun geceleyin bir ses işitip köşeleri araması, dolapları açıp bakması ve elbiseleri arasında dolaşan elinin, ılık, canlı bir şeye -sinmiş, üzerine atılmak üzere bir varlık- rastlaması gibi bir duyguya kapılıyor. (Korkudan donakalmak, tüyleri diken diken olmak diye müptezel deyimler vardır; ancak ikisinin duydukları da başka türlü anlatılamaz ki); geçen gün mutfağa girerken yakaladığı o tavrı, o sıçrayışı... Artık dayanamıyor, hemen bir şeyler yapmalı, hemen şimdi, yatağından dışarıya fırlıyor, davranmalı hemen, gidip görmeli, belki henüz her şey birden yitirilmemiştir, düşündükleri gecenin doğurduğu kötü hayallerdir belki... Belki oyalanmalara, geriye atmalara birazcık olsun yer vardır daha...

Çeviren: Selime Hebel-Demir Özlü

SADIK HİDAYET

1903 - 1951, İran

KÖR BAYKUŞ'TAN

Odamı sınırlayan dört duvar arasında, varlığımı ve düşüncelerimi kuşatan hisarın içinde ömrüm azar azar eriyor bir mum gibi, hayır, yanlışım var, ömrüm bir oduna benziyor, ocaktan düşen bir oduna, öteki odunların ateşinde kavrulmuş, kömürleşmiş, ama ne yanmış ne de olduğu gibi kalmış bir oduna benziyor. Fakat diğerlerinin dumanından, soluğundan boğulmuş. Odam, bütün diğer odalar gibi, kerpiçten yapılmış, çok çok eski binlerce evin yıkıntıları üzerine. Beyaz sıvalı duvarlarında çepeçevre bir yazı var, türbe duvarlarındaki gibi. Bu odanın en küçük ayrıntıları, beni saatlerce oyalar, köşelerdeki örümcek ağları mesela. Çünkü yataktan çıkmaz oldum olalı bana pek baktıkları yok. Duvardaki ahır mıhı, benim ve karımın salıncağını çekti, ilerde belki başka çocukların da ağırlığını çekecek. Az ötede sıva dökülmüştür, soyulmuş duvar şeritlerinde çok eskiden bu odada kalmış, bulunmuş eşyaların, varlıkların kokusunu duyuyorum. Şimdiye kadar hiçbir cereyan ve rüzgâr bu inatçı, tembel, katı kokuları dağıtamadı: Ter kokusu, eski hastalıkların kokusu; ağız kokuları; ayak, keskin sidik, acımış yağ, çürümüş hasır, kaygana, kızarmış soğan kokuları; ilaç, peynir, çocuk kakası kokuları; boy atan oğlanların odalarındaki kokular, sokaktan yükselen kokular, ölülerin ya da can çekişenlerin kokuları; ki henüz hepsi diri ve tipik özelliklerini korumaktalar. Burada daha başka kokular da var, nerden gelmiş bunlar, bilinmiyor, ama izleri hâlâ duruyor.

Odamın yanında karanlık, küçük bir oda daha var. Odamdan dışarıya, ayaktakımları dünyasına bakan iki pencere. Biri avluya bakıyor, ötekinden sokak görülüyor, Rey kentine bağlantım var böylece. Binlerce eğri büğrü sokakları, basık evleri, mektep ve kervansaraylarıyla, "Dünyanın gelini" dedikleri kenttir bu. Dünyanın en büyük kenti bilinen ve odamın gerisinde nefes alan, yaşayan kent. Köşemde gözlerimi yumdum mu onun o karışık gölgelerini hayal ederim. Kentin köşklerinden, mescitlerinden, bahçelerinden beni etkileyen, gözümün önünde canlanan tek şeydir bu gölgeler.

Dış dünyaya, ayaktakımlarının dünyasına beni o iki pencere bağlar. Duvarda bir de aynam vardır, ki bakar yüzümü seyrederim. Münzevi hayatımda bu ay-

na, benimle hiçbir ilişkisi olmayan ayaktakımlarının dünyasından daha önemlidir.

Kentten görüp gördüğüm, pencereme karşı bir zavallı kasap dükkânıdır ki, her gün iki koyun satar. Ne zaman pencereden baksam bu kasabı görürüm. Sabah erken, iki siyah lagar beygir gelir dükkânının önüne. Derinden, kısık kuru öksürür bu veremli beygirler. Güdük kavruk ayakları, tırnakları; vahşi bir kanuna uyularak kesilmiş de kızgın yağa batırılmış gibidir. İki yanlarına kesilmiş, yüzülmüş ikişer koyun asılı, gelir beygirler. Kasap, yağlı eliyle kınalı sakalını sıvazlar. Zayıf cılız koyunları alıcı gözüyle inceledikten sonra içlerinden ikisini seçer, kuyruklarını şöyle bir tartar eliyle, sonra götürür, dükkânında çengele asar onları. Beygirler soluyarak çeker giderler. Kasap, boğazları kesik kanlı gövdeleri eller, okşar. Mavimtırak kellelerinden dışarı uğramış gözleri cam gibidir, ve gözkapaklarını kan bürümüştür koyunların. Kasap kemik saplı bir bıçak alır, dikkatle parça parça keser koyunları ve dudaklarında bir gülümseme, müşterilerine satar. İşine de öylesine keyifli verir ki kendini! Eminim, bundan bir çeşit şehvet duymaktadır. Bizim mahalleyi mesken seçmiş; sarkık kafası, sönük gözleri, hasretli bakışlarıyla adamın ellerini izleyen sarı köpek de bilir bunu. Bu kasabın, mesleğinden pek memnun olduğunu bu köpek de bilir!

Az ilerde bir kemerin altında acayip bir ihtiyar oturur, önünde geniş bir yaygı. Üzerinde bir orak, iki nal, birkaç renkli boncuk bir bıçak, bir fare kapanı, paslanmış bir maşa, bir yazı kaşığı (*), dişleri kırık bir tarak, bir kürek ve kirli bir mendile sarılı çini bir testi. Saatlerce, günlerce, aylarca penceremden bu adamı seyrettim ben, boynunda kirli bir şal, sırtında deve tüyü bir aba. Açık yakasından, göğsünün ağarmış kılları görülür. Gözkapakları kavlanmıştır, inatçı arsız bir hastalıkla kemirilmiş, yenmiş âdeta. Oturuşu değişmez hiç. Kolunda bir muskası vardır (*), cuma akşamları sararmış dökülmüş dişleri arasından Kuran mırıldanır (**). Sanırım bu yoldan sağlıyor geçimini; çünkü kimsenin gelip de ondan bir şey satın aldığını görmedim. Kâbuslarımın çoğunda karşıma bu adamın yüzü çıktı, eminim. Bu yumurta biçimi ve usturayla kazınmış kafada, o kafayı saran sarımtırak sarık altında, o basık alın gerisinde gür yabanotları gibi fışkıran ahmakça düşünceler nelerdir? Önüne serili yaygısı ve ıvır zıvır eşyasıyla hayatı arasında özel bir bağlantı olsa gerek. Kaç kere karar vermişimdir; gideyim, konuşayım ya da bir şey alayım ondan; fakat cesaret edemedim.

Sütannem söylemişti, gençliğinde çömlekçiymiş bu adam, ama bütün yaptıklarından tek bu testi kalmış elinde, ve şimdi hurdacılıkla geçiniyormuş.

(*) Küçük, süslü kaşık. Kurumuş mürekkebi sulandırmakta kullanılır. Toz halindeki mürekkep suda eritilmiş, yün ya da ipek liflere emdirilmiş, yedirilmiştir. Yazıcı, kamış kalemini divitteki (ya da: Kalemdan) hokkasına batırarak yazısını yazar.

(*) Bir İran âdetine göre bu muska kolda taşınır. Üzerlerine sureler, âyetler ya da tılsımlar yazılıp katlanmış, dikilmiş kâğıtlardan oluşur. Bu âdet bizde de vardı.

(**) Müslümanlarda tatil günü cuma idi. Perşembeyi cumaya bağlayan akşam ve cuma günü mümin, ibadetle meşgul olur, Kuran okurdu. Cuma akşamları bizde de ölmüşlerin ruhuna Yasin okunurdu.

İşte dış dünya ile bağlantılarım. İç dünyadansa bana bir sütannem, bir de kahpe bir kadın kaldı. Ama benim sütannem onun da sütannesi, ikimizin ortak sütannesi. Aynı aileden değildik karım ve ben, ama sütanne ikimize de süt vermişti. Aslında karımın annesi, biraz da benim annemdi, çünkü ben kendi annemi, babamı görmedim, bilmedim. Karımın annesi olan o boylu boslu, kır saçlı kadın büyüttü beni. Karımın annesini kendi annem gibi sevdim, onun kızıyla evlenişim de bu sevgi yüzünden oldu.

Annemle babam üzerine bazı şeyler duydum, ama yalnız dadımın anlattıkları doğru görünüyor bana. Dadım bana şunları anlatmıştı: Babamla amcam ikizmişler, aynı yüz, aynı görünüş, aynı huy, aynı ahlak; hatta sesleri de o kadar benzermiş ki onları ayırt etmek kolay olmazmış. Manevi bir bağ, bir duygu beraberliği de varmış aralarında, birisi hastalansa öteki de hastalanırmış, hani derler ya, bir elmanın yarısı o, yarısı bu. -Derken ikisi de ticaretle uğraşmaya başlamışlar, yirmi yaşında Hindistan'a gitmişler, Rey mallarını orada satmak için: Türlü kumaşlar, çiçekli basmalar, pamuklu dokumalar, cübbe, şal, iğne, çanak çömlek, baş yıkamaya killi toprak, kalemdan. Babam, Benares'e yerleşmiş, ticaret için öteki kentlere amcamı gönderiyormuş. Çok geçmemiş, babam bir bayadere (*) âşık olmuş, bir Lingam (**) tapınağında bir rakkaseye yani. Kızın görevi ilahın kocaman heykeli önünde raks etmek ve tapınağın işlerine bakmakmış. Sıcakkanlı bir kız, zeytuni bir teni, limon gibi göğüsleri, iri çekik gözleri, âdeta birbirine bitişik ince kaşları varmış ve kaşlarının arasında kırmızı, yapma bir ben.

Ben bu rakkaseyi, annemi yani, gözümün önüne getiriyorum: Üzerinde sırma işlemeli, renkli ibrişimden bir sari, yüzü ve göğsü açık; başında diba bir örtü ve sonsuz gece gibi siyah gür saçları ensesinde düğümlü; el ve ayak bileklerinde bilezikler. Burnuna bir altın çiçek takılı, gözleri iri siyah çekik ve arzulu; dişleri pırıl pırıl, yavaş ve ritmik hareketlerle setar (***), dümbelek, tambur, tef ve boru ahengine uyarak raks ediyordu. Başları sarıklı, gövdeleri çıplak adamların çaldığı yumuşak, monoton musiki. Bağrında sihrin tekmil sırlarını; Hint halkının acılarını, şehvetlerini, hurafelerini özetleyen, toplayan, anlamlı musiki. Uyumlu hareketler ve şehvetli işaretlerle bayader, bir gül yaprağı gibi açılıyordu, omuzlarını kollarını titretiyor, eğilip bükülüyor, sonra gene toparlanıyordu. Özel bir anlamı olan ve sözsüz bir dil konuşan bu kıvrılışlar, babamı kim bilir nasıl etkilemişti? Hele bu sahnenin şehvetli karakterine o kadın terinin yaydığı ve yasemin, sandal ağacı ıtırlarıyla karışık o buruk, keskin kokular eklenirse! Bu kokular uzak ağaçların reçine kokusunu hatırlatıyor, uzak gizli duygular uyandırıyordu. İlaç dolaplarının kokusu, Hint'ten gelen ve çocuk odalarında saklanan devaların kokusu, eski görenekleri sürdüren yerlerin bilinmeyen yağları, merhemleri. Şüphesiz bu koku, benim kaynatılmış şifalı otlarımın kokusuna benziyordu ve babamdaki bütün o uzak, ölü anıları canlandırmıştı. Rakkaseye öyle vurulmuş ki babam, din değiştirmiş, Lingam dinine girmiş. Bir zaman sonra da genç kız gebe kalmış ve tapınaktan atılmış.

Ben doğduktan az sonra amcam Benares'e dönmüş. Duyguları ikiz kardeşinin

(*) Bayader: Hint tapınaklarındaki rakkase, dansöz.

(**) Lingam: Hint Tanrısı Siva'nın, erkek cinsel organı biçimindeki simgesi.

(***) Setar (se-tare): Üç telli, ufak bir saz.

duygularına bağlı sanki, rakkaseye bu kez de çılgıncasına o vurulmuş. Babamla ortak oldukları dış ve iç benzerliklerden de yararlanarak, muradına da çabuk ermiş. Ama annem anlamış ve açığa vurmuş sırrı. Kararı kobra yılanı vermeliymiş, yoksa ikisini de bırakıp gidecekmiş annem. Hangisi sağ kalırsa onun olacakmış annem.

Çeviren: Behçet Necatigil

RAFAEL ALBERTI

1903, İspanya

KARANFİLİN DEĞİŞİMİ

1

Denizin ve bir ırmağın kıyısında, ben çocukken
At olmak isterdim.
Sazlıklar rüzgârdandı, kısraklardandı.
At olmak isterdim.
Dikilen kuyruklar yıldızları süpürürdü.
At olmak isterdim.
İşte tırısa kalktım, kulak ver anne.
At olmak isterdim.
Yarın olsun, kıyıda yaşamaya başlarım artık.
At olmak isterdim.
Beyaz ayaklı bir kız uyurdu suyun dibinde.
At olmak isterdim.

2

Ayrıldım.
Kabuklar kapandı.
Köpüklerin keskin kokusu
Hep çağırdı beni.
Hep beni aradı.
Ayrıldım.
Limon sıkıyorum
bir tabak tuzlu suya.
Seni hep hatırladım.
Hep sana koştum.
Ayrıldım.
Kabuklar hâlâ açılmadı.

3

Irmaklar kadar buruşuk
çarşafları aradı at.
Beyaz çarşafları
Bir gece için insan olmak istiyorum.
Şafakta çağır beni.
Kadın onu hiç çağırmadı.
(O da hiç mi hiç dönmedi ahırına.)

4

Kumru yanıldı.
Yanılarak
kuzey yerine güneye uçtu,
su sandı buğdayları,
yanılarak
Denizi gökyüzü sandı,
geceyi sabah sandı,
yanılarak.
Yıldızları çiy taneleri,
sağanağı tipi sandı,
yanılarak.
Senin eteğini gömleği sandı,
senin kalbini yuvası sandı.
Yanıldı.
(Bir ırmağın kıyısında uyudu,
sen ise bir dalda uyuyakaldın.)

5

Horoz şaşırdı şafak sökünce.
Sesi yankılanıp kendine döndü,
küçük bir çocuğun sesi.
Şafak sökünce horoz
erkeklik belirtileri buldu ortalıkta.
Horoz şaşırdı şafak sökünce.
Sevginin ve dövüşün gözleriyle
bir portakal ağacına atladı.
Portakaldan bir limon ağacına,
limonlardan bir avluya,
avludan bir yatak odasına uçtu horoz.
Odada uyuyan kadın
kucakladı onu.
Horoz şaşırdı.

6

Boğa emdi, emdi
yaylalardan bir kadının sütünü,
Boğanın gözleri keyifle kapandı
bir kızın gözleri gibi.
Artık bir boğasın ya, oğlum,
boynuzunla süs beni.
Göreceksin, bir başka boğa var
benim içimde.
(Anne, çimen oldu,
boğa, su boğası.)

Çeviren: Ülkü Tamer

JACQUES PREVERT

1903 - 1977, Fransa

BARBARA

Anımsa Barbara
Yağmur yağıyordu o gün Brest'te durmadan
Yürüyordun gülümseyerek yağmur altında
Şaşkın hayran sırılsıklam
Anımsa Barbara
Siam sokağında rastladım sana
Yağmur yağıyordu Brest'te durmadan
Gülümsüyordun
Gülümsüyordum
Tanımıyordum seni
Sen de beni tanımıyordun
Anımsa gene de anımsa o günü
Unutma
Saçağın altında sığınmış bir adam
Adını ünledi
Barbara
Seğirttin ona doğru yağmur altında
Şaşkın hayran sırılsıklam
Atıldın kollarına
Anımsa bunu Barbara
Sen diyorum diye de bana kızma
Sen diyorum bütün sevdiklerime
Ancak bir kez görmüşsem bile
Sen diyorum bütün sevişenlere
Tanımasam bile

Anımsa Barbara
Unutma
O yumuşak mutlu yağmuru
Mutlu yüzüne yağan
O mutlu kente yağan
Denize yağan
Tersaneye yağan
Ouessant gemisine yağan yağmuru

Ah Barbara
Ne hırboluktur savaş
N'oldun şimdi sen
O demir o çelik o kan yağmuru altında
Ya o adam n'oldu seni yürekten
Kucaklayan
Öldü mü kaldı mı n'oldu

Ah Barbara
Yağmur yağıyor Brest'te durmadan
Eskiden nasıl yağıyorsa öyle
Ama artık bildiğin gibi değil bura yok oldu her şey
Yıkık bitik bir yas yağmuru şimdi yağan
Demir çelik kan fırtınası bile değil
İtler gibi kuyruğunu titreten
Bulutlar yalnız bulutlar
Brest'te sular boyunca yitip giden itler
Çürümek için gidiyor uzaklara
Hiçbir şey kalmayan Brest'ten
Çoook uzaklara

Çeviren: Teoman Aktürel

YAŞAM, SABAH

Dönüşmüşse yaşam
Bir gerdanlığa
Her günümüz bir incidir
o zaman

Dönüşmüşse yaşam
Bir mapus damına
Gözyaşıdır her günümüz
o zaman

Dönüşmüşse yaşam
Bir ormana
Her günümüz bir ağaçtır
o zaman

Dönüşmüşse yaşam
Bir ağaca
Bir daldır her günümüz
o zaman

Dönüşmüşse yaşam
Bir dala
Her günümüz bir yapraktır
o zaman

Çevirenler: Erhan Bener - Vüs'at O. Bener

BİR KUŞUN RESMİNİ YAPMAK İÇİN

Önce bir kafes resmi yaparsın
Kapısı açık bir kafes
Sonra kuş için
Bir şey çizersin içine
Sevimli bir şey
Yalın bir şey
Güzel bir şey
Yararlı bir şey
Sonra götürür bir ağaca
Asarsın bu resmi
Bir bahçede
Bir koruda
Ya da bir ormanda
Saklanır beklersin ağacın arkasında
Ses çıkarmaz
Kımıldamazsın
Kuş bazen çabuk gelir
Ama uzun yıllar bekleyebilir de
Karar vermezden önce
Yılmayacaksın
Bekleyeceksin
Yıllarca bekleyeceksin gerekirse
Resmin başarısıyla hiç ilgisi yoktur çünkü
Kuşun çabuk ya da yavaş gelmesinin
Geleceği olup da geldi mi kuş
Çıt çıkarma yok
Kafese girmesini beklersin
Girdi mi kafese fırçanla
Usulcacık kapısını kaparsın
Sonra kuşun bir tüyüne dokunayım demeden
Bütün kafes tellerini teker teker silersin

Yerine bir ağaç resmi yaparsın
Dallarının en güzeline kondurursun kuşu
Tabii ne yapraklarının yeşilini unutacaksın
Ne yellerin serinliğini
Ne de yaz sıcağındaki böcek seslerini
Otlar arasında.
Sonra beklersin ötsün diye kuş
Ötmezse kötü
Resim kötü demektir
Öterse iyi olduğunun resmidir
İmzanı atabilirsin artık
Bir tüy koparırsın usulca
Kuşun kanadından
Ve yazarsın adını resmin bir köşesine.

Çeviren: Sabahattin Eyüboğlu

ÇİÇEKÇİDE

Sen çiçek satılan yere gittin adamım
Çiçek beğendin çiçeklerden
Çiçekçi ne yaptı aldı çiçekleri sardı
Sen ne yaptın elini cebine attın
Para için attın çiçekler için
Ama ölüm bu sıra beklemez ki
Bir acı duydun kalbinde elini göğsüne attın
Sen öldün adamım oracıkta öldün
Bir adım atmaya olanak yoktu
Olduğun yerde yığıldın kaldın
Peki para ne oldu para gitti
Para yuvarlandı gitti yere
Çiçekler durur mu tabii onlar da
Hepsi düştü hepsi aynı zamanda
Sıra çiçekçiye geldi
Sıra çiçekçiye geldi o düşmedi
O dilini yuttu kaldı orda
Bu dönen parayla
Bu perişan çiçeklerle
Bu ölen adamla...
Bir keder aldı yürüdü ortalıkta
Bir şeyler yapılmak isterdi
Ama zavallının biriydi çiçekçi
Ne yapsındı
Ne etsindi
Bilmiyordu...
Oysa yapılacak çok şey vardı
Bu ölen adamla
Bu perişan çiçeklerle
Bu dönen parayla
Bu yuvarlandığı yerde dönen
Ve hiç durmayan bir daha...

Çeviren: Cemal Süreya

RAYMOND QUENEAU

1903 - 1976, Fransa

BİR ŞİİR SANATI İÇİN

I

Önemsiz bir şeydir şiir
Antil adalarındaki bir orağan
ya da Çin denizindeki bir tayfundan
Formoza'daki bir depremden
olsa olsa bir parmak daha önemli

Yang-Si-Kiang su baskını
ki bir anda yüz bin Çinli boğulmuştur
-yok canım-
konusu değildir bir şiirin
Çok önemsiz bir şeydir

Küçük kasabamızda çok şükür iyi eğleniyoruz
yeni bir okul yapacağız
yeni bir belediye başkanı seçeceğiz
sonra çarşı-pazar günlerini de değiştireceğiz
dünyanın ortasındaydık şimdi ufku kemiren
okyanus ırmağının kıyısındayız
Evet önemsiz bir şeydir
şiir

II

İyi seçilmiş, şöyle dört dörtlük
birkaç sözcük
yeterlidir bir şiir için
yeterlidir evet
sözcükleri sevmek
bir şiir yazmak için
şiir ortaya çıktığında
her zaman bilmez ozan
ne dediğini
konuyu sonradan aramak gerek
şiirin adını koymak için
ama kimi zaman ağlanır, gülünür
yazarken bir şiir
ne derseniz deyin
her zaman aşırıdır
bir şiir

III

Hay Allah bismillah nasıl şöyle bir küçük
şiir yazmak istiyorum
Hop işte geçiyor bir tane
Küçük, küçük, küçük
gel oturuver kucağıma
gel bel ver öbür şiirlerimin arasına
gel sokayım seni de
"tüm eserler"imin arasına
gel sana bir kafiye giydireyim
gel bir boyuna bosuna bakayım
sana bir ses bulayım
sana bir sözcük uydurayım
gel bir devşireyim seni
gel bir düzyazılayım seni

deyyus
tüyüverdi şıpınişi

Çeviren: Ferit Edgü

MEŞE VE KÖPEK (I)

Havre'da doğmuşum şubatın yirmi birinde
Yıl bindokuz yüz üçmüş,
Babam tuhafiyeci, annem deseniz öyle,
Tabii ben doğunca ikisi de sevinçten havaya uçmuş.
Tuhaf bir biçimde haksızlığı kavramışmışım
Bu yüzden günün birinde
Vermişler beni bir sütnineye,
Bu obur ve alık kadın da
Dayamış hemen memesini ağzıma,
Aman efendim o ne gür süt öyle
O saat anlamışım şölene konduğumu
İşim işmiş yani em allah em
Armudu andıran o kadın nesnesini.
Azıcık daha büyüyünce
Yirmi beşinci yirmi altıncı ayımda
Beni alıp kendi sofralarına oturttular
Eh, ondan sonra daracık korseli günahkâr meleklerin
Ve hüzünlü şeytanların lağımlara içi saman dolu kuşlar
attıkları
Koskoca bir ülkede
Peder kral bendeniz de veliaht.
Çekmeceler tıklım tıklım
Abadan, kağıttan çiçeklerle
Demet demet çiçekler
Şapkaları süslemek için,
Bir sürü zımbırtı işte.
Babamın masasının üstü
Metrelerce ipekli
Bir araba düğme,
Raflar desen dinine imanına dolu,

Ekstraforlar, türlü türlü kurdele...
Birkaç da kız vardı bu tatsız işte ona yardım eden
Kupon mupon kesen,
Merdivene çıktılar mı
Hiç sakınmadan oralarını buralarını gösteren.
Zavallı anacağımsa
Müziğe bayılırdı
Ve boyuna piyano çalardı,
O çaladursun
Bir yandan da satış yapılırdı: şapkalar, danteller...
Jean Henriette iner içki mahzenine
Habire petrolin getirirdi,
Mağazanın döşemelerini silmek için
Kullanılan o yağlı kumu anımsıyorum,
Bu pis nesnenin süpürülmesine ben de yardım ederdim.
Pancurlar indirilirdi.
Bir sıraya ata biner gibi atlayıp bağırırdım "perpette" diye
("Sonsuzluk" demek isterdim yani).
O hanım kızlar içinde yetiştim işte
İçime çekerek onların ter kokularını ve koltuk altlarında
çalışmalarının ürünü olarak domurlanan o inci tanelerini.
Hiç kız kardeşim olmadı,
İniş dönemi Fransa'sının tek oğlu olarak
Ağzımdan eksik olmazdı şekerleme.
Ve tıkırındaydı bizimkilerin işleri
Menkul kıymetleri yığıp duruyorlardı köşeye
Yüzde üçten Panama hisse senetleri, Rus tahvilleri,
Credit Foncier'inki,
SSCB'de ters sonuçlara da yol açıyorlardı böylece.
Benden büyük olan kuzenim kasadan para yürütüyordu
Benim de yardımımla.
Ve çalışan kızlar arasından seçiyordu metreslerini.
Buluğa erdiğimi anladığım gün ahlak dersleri verildi,
Usuller falan öğretildi,
Bu aile yasasına her zaman uydum
Genelevlere doğru yöneldim.
Ama dönmem gerek biraz geriye
Hep o çocuk olarak kaldım ben
Uzun tren yolları çiziyorum özenle
Kabarmış dalgalar üstünde dans eden,
Gemi resimleri yapıyorum
Martılar uçuyor semaforlarının çevresinde,
Sonra cuk gibi oturmuş sağlam şato resimleri
Rüzgâr yelkovanları, askerleri, tabyalarıyla birlikte

(Militarizmimin sağlam kanıtları,
Ama rövanş da yaklaşıyor, ha!
Daha beş yaşındayım o sıra) ve parmaklarımın altındaki bir
prizma marifetiyle kolu bacağı uzamış adam resimleri,
Ben tanıyorum onları, ama başkaları zavallı örümceklere
benzetiyorlar hepsini
Sanki okulda ne öğreniyorsun? Sayılar, çizgiler, harfler;
bir yandan da burnunu karıştırıyorsun.

Çeviren: Cemal Süreya

PABLO NERUDA

1904 - 1973, Şili

DENİZ KIZI İLE SARHOŞLAR MASALI

İçerdeydi bütün o herifler
Girdiğinde o, çırılçıplak.
İçmişlerdi ve tükürmeye başladılar ona.
Nehirden az önce çıkmıştı, hiçbir şey anlamadı.
Yolunu yitirmiş bir denizkızıydı o.
Parıldayan etinin üstüne yağdı hakaretler
İşledi altın göğüslerine çirkef.
Yabancıydı gözyaşlarına, ağlamadı.
Giysilere yabancıydı, giyinmedi...

İzmaritler, yanmış mantarlar dürttüler vücuduna
Yuvarladılar döşemesinde meyhanenin kısık gülüşlerle,
Konuşmadı, çünkü nedir konuşmak bilmezdi.
Upuzak bir aşkın rengindeydi gözleri
Kolları safirdendi.
Dudakları bir mercan ışıltısıyla kımıldadı, *sessizce*
Ve çıkıp gitti sonunda o kapıdan
Nehre girer girmez temizleniverdi
Işıklar saçarak, yağmurun yıkadığı beyaz bir taş gibi, bir kez daha.
Ve bakmadan geriye, yüzdü bir kez daha
Yüzdü hiçliğe, yüzdü ölümüne.

Çeviren: Ataol Behramoğlu

BİR AĞITLA ÖVGÜ

Ah, güller arasındaki kız, güvercinlerin baskısı,
ah, balıkların ve gül çalılıklarının iç daraltan sıklığı,
susamış tuzla dolu bir şişedir senin gönlün
ve bir çıngıraktır teninin üzümlerinden.

Ne mutlu ki sana verecek bir şeyim yok
tırnaklarının ve kirpiklerinin bana sunduğundan
başka,
ya da gönle akmış piyanolar, yüreğimden sellere
dökülen düşler;
kara biniciler gibi koşturan tozlarla kaplı düşler;
hızla ve bahtsızlıkla dolu düşlerden başka.

Yalnız seni sevebilirim, öpüşler, karanfiller
ve yağmurdan ıslak çelenklerle,
bakarken kızıl kordan atlar ve sarı köpeklerle.
Yalnız seni sevebilirim omuzda dalgalarla;
pirincin gizemli vuruşları ve düşüncede yitmiş
sular arasında,
yüzerken mezarlıklara karşı koşan büyük ırmaklarda
üzgün kireç lahitte yetişen ıslak çimenlerle,
yüzerken karşıdan karşıya batmış yüreklerle
ve gömülmemiş çocukların çizilmiş mezar
plancıklarıyla

Her an ölüm, ne çok bitmemiş ölüm törenleri
güçsüz tutkularımda ve ıssız öpüşlerde,
bir su var başıma dökülen,
saçlarımın uzayışıyla,
zaman gibi bir su, zincirlenemeyen kara bir su,
geceleyin bir ses, bir çığlığıyla
yağmurda kuşların, kemiklerimi saklayan
sonsuz bir gölgenin kanadıyla:
kendimi giyerken
ve görürken sonsuzlaştığımı camlarda ve aynalarda
duyarım birinin beni izleyip çağırdığını, ağlamaklı
zamanla çürümüş üzgün bir sesle.

Ayaktasın üstünde toprağın, dolu
dişlerden ve yıldırımlardan.
Öldürürsün karıncaları öpüşlerinin propagandasıyla.
Ağlarsın sağlıkla, soğandan, arıdan,
alfabenin yanışından.

Bir kılıç gibisin mavi ve yeşil,
dalgalanırsın dokunuşlarla, bir nehir gibi.

Gir gönlüme beyazlar giyinip, kanayan
güllerden bir dal ve dişbudaktan kadehlerle,
bir elma ve bir atla gel,
çünkü karanlık bir ada var orada ve kırılmış bir şamdan,

yamulmuş birkaç iskemle kışı beklemekten,
ve ölü bir güvercin, bir sayıyla.

ŞİİR

Ve o yaşlardaydı... Gelmişti şiir
beni aramaya. Bilmem, bilmem nerden
çıkmıştı, kıştan ya da ırmaktan,
Bilmem ki nasıl, ne zaman;
yok yok, sesler sözcükler değildi,
ne de sessizlik,
fakat sesleniyordu bana bir sokaktan,
gecenin kolları arasında;
onlar arasından ansızın,
harlı ateşler içinde
ya da dönmekteydi bir yerlerden tek başına,
oradaydı, yüzü yoktu
ve dokunuyordu bana.

Bilmiyordum ne diyeceğimi, ağzım
bilmiyordu
adlandırmayı,
gözlerim kördü
ve içimde bir sızı vardı.
sıtma ateşi ya da yitik kanatlar gibi.
Ve gelişiyordum bir başıma,

eriyordum sırtına
o yangının.
çizmiştim ki ilk gizemli çizgiyi,
gizemli ve bedensiz, saf
ahmaklığı.
dünyadan habersiz
o saf gönüllülüğü,
açılmış
ve görmüştüm ansızın
kanayan gökyüzünü,
uçuşan,
zonklayan fidanlıkları,
delinmiş gölgeyi,
okların
kurduğu bilmeceyi, ateşi ve çiçekleri,
esintili gece ve evreni.
Ve ben, son derece küçük yaratık
içiyordum büyük bir boşluğun
yıldızlarını,
güzelliği ve gizemin
görünüşünü,
hissetmiştim uçurumun
saf parçasını,
sarmalanmıştım yıldızlarla,
yüreğim çözülmüştü rüzgârda.

Çeviren: Adnan Özer

ATLAR

Pencereden atları gördüm.

Berlin'deydim, kıştı. Işık
Işıksızdı, gökyüzü yoktu gökyüzünde.

Havanın aklığı ıslak bir ekmek gibi.

Ve penceremden boş bir sirk
Kışın dişleriyle kemirilmiş.

Ansızın bir adamın yedeğinde
On at göründü sislerin içinden
Çıkarken titremediler, ateş gibi,
O saate kadar bomboş olan
Evreni doldurdular gözlerimde. Görkemli, yangınlı
Uzun bacaklı on Tanrı gibiydiler,
Yeleleri tuzun düşlerini andırıyordu.

Portakaldan ve evrenlerdendi sağrıları.

Baldı derileri, amber, yangın.

Boyunları gururun taşlarından
Oyulmuş kulelerdi,
Ve kızgın gözlerine güçlü bir dirim
Eğilmişti bir tutuklu gibi.

Ve orada sessizlikte, ortasında
Günün, kirli ve dağınık kışın .
Haşarı atlar kan,
Uyum ve yaşamın kışkırtıcı gömüleriydiler.

Baktım, baktım ve yeniden yaşadım:
Kaynağın, altın dansın, gökyüzünün,
Güzellikte yaşayan ateşin
Orada olduğunu bilmeden.

O kapanık Berlin kışını unuttum.

Ama atların ışığını unutmam.

Çeviren: Hilmi Yavuz

ELIAS CANETTI

1905, Bulgaristan / Almanya

'KÖRLEŞME'DEN

Her sabah saat yediyle sekiz arasında yaptığı günlük gezintisi sırasında, önünden geçtiği bütün kitapçıların vitrinlerine şöyle bir göz atmayı alışkanlık edinmişti. Bu arada gerçekten değer taşıyan kitapların, yerini gitgide kitap adı altında bir sürü ıvır zıvır bıraktığını görmekten neredeyse zevk duymaktaydı. Kendisi bu büyük kentin en değerli özel kitaplığına sahipti. Kitaplığının küçük bir bölümünü de hep yanında taşırdı. Çok çalışmayla ve sert bir sıkı düzen içinde geçen yaşamı boyunca, yüreğinde yerleşmesine izin verdiği tek tutku olan kitap tutkusu, bazı önlemler almak zorunda bırakmıştı onu. Örnekse, kötünün kötüsü bile olsa, herhangi bir kitap, satın alması için kolayca baştan çıkarabilirdi bilgini. Neyse, kitapçıların çoğu, ancak saat sekizden sonra açılıyordu. Kimi zaman patronunun gözüne girmek isteyen bir çırak epey önceden gelir, dükkâna gelecek ilk tezgâhtarı beklemeye koyulur, sonra da anahtarı onun elinden handiyse bir törenin gereğini yerine getiriyormuşcasına alırdı. Ya 'Saat yediden beri burdayım!" derdi ya da 'Kapıda kaldım!" Böylesine işgüzarlık, Kien gibi bir adama kolaycacık bulaşırdı; çırağın ardından dükkâna dalmamak için kendini zor tutardı. Küçük kitapçıların sahipleri arasındaysa, saat yedibuçuk oldu muydu açık kapılarının ardında çalışmaya koyulan erkencilere sık sık rastlanılırdı. Kien, bu kışkırtmalar karşısında baştan çıkmamak için elini tıka basa dolu olan çantasına vururdu. Çantayı taşımak için özel bir tutuş biçimi bulmuştu. Bu tutuş biçimi, bastırırken gövdesinin elden geldiğince geniş bir alanının çantaya değmesini sağlıyordu. Kaburga kemikleri, incecik, kötü dikimli giysilerinin altından çantanın dokunuşunu duyardı. Kolunun omuzdan dirseğe değin uzanan bölümü, çantanın yan tarafındaki girintiyi tümüyle örter, tıpatıp uyardı oraya. Dirsekten bileğe dek olan bölümle de, çantayı altından desteklerdi. Yelpaze gibi açılan parmakları, derinin yüzeyinin her bir noktasında tutkuyla dolaşırdı. Kien, bu aşırı özeni kendi kendisine karşı çantanın içerdiklerinin değeriyle haklı göstermekteydi. Terslik bu ya, çanta yere düşecek olsa ya da her sabah yola çıkmazdan önce büyük bir dikkatle gözden geçirdiği kilit, tam bu nazik anda açılsa, değerli yapıtların sonu

gelmiş demekti. Çünkü dünyada kirli kitaplar kadar hiçbir şeyden nefret etmezdi Kien.

Bugün eve dönerken bir vitrinin önünde durduğunda, küçük bir erkek çocuğu ansızın vitrinle onun arasına girivermişti. Kien, bir terbiyesizlik saymıştı bu davranışı. Gerçi vitrinle arasında çocuğun sığabileceği kadar yer vardı. Kien, her zaman vitrinin bir metre uzağında durur, buna karşın camın gerisinde harf türünden ne varsa, büyük bir kolaylıkla okurdu. Gözlerinin işleyişini istediği gibi ayarlayabiliyordu. Bütün gününü kitapların ve elyazılarının başında geçiren kırk yaşında bir adam için, pek yabana atılır bir şey değildi bu. Her sabah gözlerinin ne denli iyi gördüğüne bir kez daha tanık olmaktaydı. Öte yandan vitrinle arasında bıraktığı uzaklık, satışa ve herkesin yararlanmasına sunulmuş olan bu kitapları nasıl aşağı gördüğünü de dile getirmekteydi. Zaten kendi kitaplığındaki ağırlıklı yapıtlarla oranlandığında, vitrinlerdeki kitapların böylesi bir horlanmayı fazlasıyla hak ettiğini söylemek olanaklıydı. Küçüktü çocuk. Kien'in boyuysa, ortanın çok üstündeydi. Çocuğun üzerinden kitapları rahatça görebiliyordu. Yine de ondan, biraz daha saygı beklemek hakkıydı. Çocuğa haddini bildirmezden önce, onu iyice görebilmek için yana çekildi. Gözlerini kitapların başlıklarına dikmişti çocuk. Dudaklarını da kısık sesler çıkararak, ağır ağır oynatmaktaydı. Gözlerini kitaplardan hiç ayırmaksızın, bir ciltten ötekine kaydırıyordu bakışlarını. Yalnız, başını zaman zaman hızla çevirip bir başka yöne bakıyordu. Caddenin öbür yanında, bir saatçı dükkânının üstünde koskoca bir saat asılıydı. O sırada henüz sekize yirmi vardı. Çocuk, önemli bir şeyin zamanını geçirmekten ürkmekteydi görünüşe bakılırsa. Arkasında duran adama ise dikkat ettiği yoktu. Belki kendisini okumaya alıştırıyordu. Ya da başlıkları ezberliyordu. Hepsinin üstünde aynı önemseyişle duruyordu. Bir an durakladığında, bakışlarını hangi kitaba yönelttiğini rahatça anlayabiliyordunuz.

Kien acıdı çocuğa. Zavallıcık burada durmuş, o taptaze, belki de daha şimdiden okumaya acıkmış ruhunu bu aşağılık nesnelerle çürütmeye koyulmuştu. İlerki yıllarında bazı kötü kitapları, salt vaktiyle başlıklarını tanımış olduğu için okuyacaktı. Çocuğun erken dönemlerinde belirginleşen bu kolayca etkilenebilme özelliği, nasıl en aza indirilebilirdi? Çocuk yürüyüp konuşabildiği andan başlayarak, kötü yapılmış bir sokağın kaldırımlarının ve elini neden kitaplara da uzattığını ancak şeytanın bilebileceği bir tacirin sattığı malların acımasız pençelerine düşmüş demekti. Aslında küçük erkek çocukları, değerli bir özel kitaplıkta büyümeliydiler. Salt ciddi kişilerle ilişkilerin yer alacağı bir günlük yaşam, loş, sessiz, aklın egemenliğinde bir atmosfer, gerek zamanı, gerekse mekanı en dikkatli biçimde düzenlemeyi öğretecek sürekli bir eğitim -bu nazik yaratıkların çocukluk yıllarını atlatabilmeleri için, böylesi bir ortamdan daha değerli bir yardımcı düşünülebilir miydi? Gelgelelim bu kentte ciddiye alınabilecek bir özel kitaplığı olan tek insan, Kien'di. O da yanına çocuk alamazdı. İşi, dikkatini başka yönlere ayırmasını engelliyordu. Gürültü patırtı yaparlardı çocuklar. Kendileriyle ilgilenilmesini beklerlerdi. Sonra bakımları, bir kadının varlığını gerektirirdi. Yemek kotarmak için herhangi bir hizmetçi yeterliydi. Ne ki, çocuklar için ille bir anne tutmak zorunluluğu vardı. Anne yalnız anneliğiyle kalsa, sorun yoktu; ama içlerinden hangisi asıl rolüyle yetinmesini biliyordu? Gerçekten hepsi için, başta kadın olmak geliyordu. İleri sürdükleri istekleri ise onurlu bir bilgin, düşlerinde bile yerine getir-

meyi düşünemezdi. Bu yüzden kadınlardan uzak kalmıştı Kien. Kadınlara karşı o güne dek ilgi göstermemişti; bu durum, bundan sonra da değişmeyecekti doğal olarak. Duruk bakışlı, oynak başlı çocuk, işte bu nedenden ötürü daha başta yitirmişti partiyi.

Kien, salt acıdığından, alışkanlığının saptadığı kuralın dışına çıkmış, çocukla konuşmuştu. İçinde uyanan eğitme isteğinden, çocuğa bir çikolata alarak kurtulmaya kalkışmıştı. Ama buna giriştiğinde, kitabı çikolataya yeğ tutan dokuz yaşında çocukların da bulunabileceğini öğrenmişti. Bundan sonra tanık olduklarıysa, şaşkınlığını bütün bütüne arttırmıştı. Çocuk, Çin'le ilgileniyordu. Babasının buyruğuna karşı koyarak kitap okuyordu. Çin yazısının güçlüklerine ilişkin söylentiler, onu korkutacağına büsbütün merakını kamçılıyor, söz konusu yazıyı gözünde daha bir çekici kılıyordu. O güne değin hiç görmemiş oluşuna karşın, gösterilenin Çin yazısı olduğunu hemen anlamıştı. Bir zekâ sınavını son kerte parlak biçimde başarmıştı. Kendisine gösterilen kitaba dokunmaya kalkışmamıştı. Parmaklarının pisliğinden utanmıştı belki de. Ama Kien incelediğinde, çocuğun parmaklarının temiz olduğunu da görmüştü. Bir başkası olsaydı çocuğun yerinde, kirli parmaklarıyla da dokunmaya yeltenirdi kitaba. Acelesi vardı. Okulu saat sekizde başlıyordu. Buna karşın ta son ana dek kalmıştı. Yapılan çağrıya, nice zamandır aç kalmış birinin yemeğe saldırışı gibi sarılmıştı. Besbelli, babası yüzünden, çok acı çekiyordu. Çocukcağıza kalsa, daha o gün öğleden sonra, tam Kien'in yoğun çalışma saatlerinin ortasında çağrıyı yanıtlayacaktı. Zaten aynı binada oturuyorlardı.

Çeviren: Ahmet Cemal

ATTİLA JOZSEF

1905 - 1937, Macaristan

ANNE

Bütün bir hafta, aralıksız
Annemin görüntüsü geçti gözlerimden
Kolunda ağır çamaşır sepeti
Çatı katına tırmanırken

Ve ben yaramaz, delişmen çocuk
Bağırır, tepinirdim yerimde
Bıraksın da koca sepeti
Çatıya beni taşısın diye

O, söylenmeden, bana bakmadan
Çıkar, sererdi çamaşırları
Göz kamaştıran aklıkta çamaşırlar
Sallanır, döner, hışırdarlardı.

Ağlamak için çok geç şimdi;
Annemi uçuşan kır saçlarıyla
Görüyorum gökyüzü sonsuzluğunda
Göğün suyuna katarken çivitini...

ŞİİR SANATI

Şairim ben; ama şiiri
Kendisi olarak umursamam bile
Gece ırmağının taşıdığı yıldız
Çirkinleşir göğe tırmanmak isterse.

Zaman damla damla eriyip gitmede
Karnım tok sütüne masalların
Ben gerçek ve elle tutulan bir dünyayla beslenmekteyim
Ki göğün köpükleridir yükselen üstünde o dünyanın?

Girip yıkanasın diyedir kaynak
Orada ürpertici ya da sakin sular
Birbirlerine karışıp sarmaşırlar
Sevimli, akıllı şeyler konuşarak

Birtakım şairler - ırak olsunlar benden -
Tepeden tırnağa çamur içinde
Yalandan bir sarhoşluğun imgelerini kusarak
Yolculuk etmedeler birinci sınıf bir esrimede.

Meyhaneler de ırak olsun benden
Ben akla giderim ve daha öteye
Hiçbir şey ruhumu alçaltamaz
Dalkavukluğa, ikiyüzlülüğe.

Sev, ye, uyu, iç; kendine
Ölçü olarak evreni almalısın
Bizi yoksul ve tutsak kılanlara
Bir zerresini bağışlamam yaşama hakkımın

Hiçbir uzlaşmáya yanaşmadan
Mutlu olma hakkımı haykırırım
Kızarır yanaklarım tutkudan
Kurur ateşler içinde kanım.

Hiç kimse beni susmaya zorlayamaz
Bilimdir bana omuz veren çünkü
Çağ beni koruyor, onun oğluyum ben;
Beni düşünüyor sürerken sabanını köylü

İşçinin içine doğan şey benim
Mekanik iki hareket arasında
Şu hırpani kılıklı delikanlı
Beni bekliyor sinema kapılarında

Ve benim yakıcı dizelerimi
Vurmaya kalkıştığında alçaklar
Yola çıkar kardeş tanklar
Gümbürdeyerek şiirlerimi

İnsan çocuk daha, bunu biliyorum
Ama büyümek istiyor; işte bu onun deliliği
Ebeveynleri sevgi ve akıl
Ona göz kulak olsalar bari.

Çeviren: Ataol Behramoğlu

KENNETH REXROTH

1905 , ABD

İKİ SAVAŞ ARASINDA

Hatırlar mısın o kasım günü ettiğimiz kahvaltıyı?
Kapatıldıkları mantar sepetin kokusu sinmiş
O buz gibi kara üzümleri?
Sıcak, beyaz içini ekmeğin ve
Balla tatlandırılmış koyu kakaoyu?
Geceleri partiler; ün ve tango?
Parçalanmış saç ağları, yitirilmiş kol düğmelerini?
Nereye gitti bütün bunlar?
Güzel kızlar, başı boş saatler?
Yitik kuşak diyorlardı bize, çılgın, ahlaksız.
Planlarını altüst ediyorduk yöneticilerin.
Bugünse, milyonlarcamız canlı canlı kapatılmış
Yaşam zorluklarının tabutlarına
Gömük kapakları yumrukluyor,
Tıkış tıkış yıkıntıların mahzeninde ve
İtişip kakışıyor dağınık etler için birbiriyle.

HÜZÜNLÜ PAZAR

Kestane çiçekleri dökülüyor
Hastane ve yemek kokulu
Bomboş sokaklara.
Radyo kırıyor birinin
Yüreğini bir yerlerde
Kirli bir yatak odasında. Kimse
Dinlemiyor. Bir aşağı bir yukarı
Kilometrelerce
Bomboş ev dizileri.
Kimseler yaşamıyor bu şehirde.
Şehrin sınırları dışında
Yeşil-Beyaz mezarlıklar.
Kimseler yok mezarlarda.
Dökme demir eski püskü bir çeşme
Uzun aralıklarla
Bir akıp bir duruyor avluda.
Kirli yatak odasında
Gencecik üç orospu barbut atıyor
Arada bir, içlerinden biri sesleniyor zara.
Başka tek söz çıkmıyor ağızlarından.
Kestane çiçeklerinin hepsi
Dökülünce sarı sarı
Güneş katacak ve yıldızlar parlayacak
Boş şehrin üzerinde
Ve kâğıtlar uçuşacak sokakta.

KAÇIŞ

Yağmur pırıltıları var ışıltılı
Saçlarında alnına düşen;
Islak gözlerin ve dudakların
Soğuk ve ıslak; katılıp kalmış yanakların soğuktan.
Neden bu kadar çok kaldın
Uzaklarda, neden yalnızca
Gece geç saatlerde geldin bana
Yürüyüp saatlerce yağmur altında, rüzgârda?
Çıkar giysilerini ve çoraplarını;
Otur ateşin karşısındaki koltuğa,
Ellerimle ısıtacağım ayaklarını;
Öpüşlerimle ısıtacağım göğüslerini ve uyluklarını.
Bir büyük ateş yakmak isterdim
İçinde hiç sönmeyen.
Emin olmak isterdim senin taa içinde
Bir mıknatıs olduğuna, seni eve çeken.

Çeviren: Güven Turan

VLADİMİR HOLAN

1905 - 1980, Çekoslovakya

BİR ASANSÖRDEKİ KARŞILAŞMA

Asansöre girdik. Yalnız ikimiz.
Bakıştık yalnızca, hepsi bu kadar.
İki canlı, bir an, gülümseyerek, rahatça...
Kadın indi beşinci katta, ben daha yukarı çıktım,
anladım bir daha göremezdim onu,
bir karşılaşmaydı, hepsi bu işte,
peşine düşseydim bir ölü sayılırdım ardında,
o da bana doğru gelseydi,
bu ancak olabilirdi öteki dünyada.

Çeviren: Eray Canberk

ARASINDA

Düşünce ile sözcük arasında
anlayabileceğimizden daha çok şey vardır.
Sözcük bulunmaz kimi düşünceye.

Bir atın gözlerinde yiten düşünce
bir bakarsın, bir köpeğin gülüşünde
çıkmış ortaya.

KARŞILAŞMA V.

Bilinmeyen bir kentin kapısında
bir kadın yolumu kesti,
dedim ki ona; bırak geçeyim, ben girip
çıkıyorum yalnızca, girip çıkıyorum,
korkuyorum, herkes gibi karanlıktan.

Şöyle yanıtladı beni:
korkma, ışığı açık bıraktım!

ÇOCUK

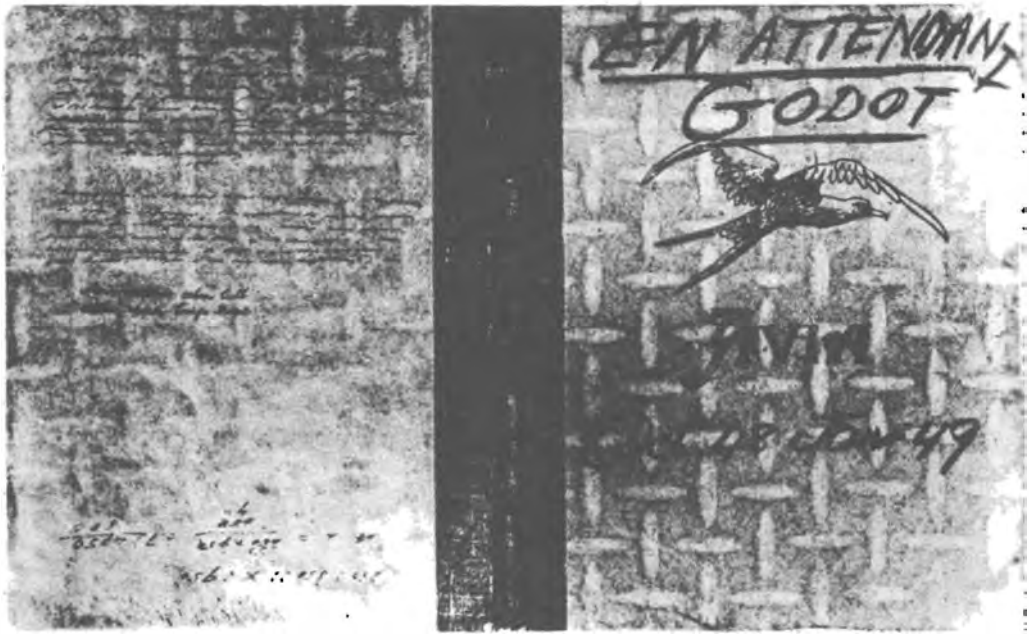
Kulağını raya dayamış çocuğun biri
treni dinliyor
Rayların yaydığı müzikte aklı,
geliyor mu tren, gidiyor mu
hiç aldırmıyor.
Ama sen, her zaman bekledin,
her zaman birinden ayrıldın,
ta ki kendini bulana ve artık
hiçbir yerde olana kadar.

ANNE

Hiç dikkat ettin mi yatağını yapışına
yaşlı annenin,
bir tek buruşuk kalmasın diye
nasıl çeker, düzeltir, gerer çarşafını?
Soluk alıp verişi öylesine içten,
ellerinin hareketi, avuçları
o denli sevecen ki
geçmişte Persepolis'teki ateşi hâlâ onlar söndürmekte,
şu an ise Çin kıyılarından ya da
bilinmeyen denizlerden kopup gelebilecek
bir fırtınayı onlar yatıştırmaktadır.

Çeviren: Gürkal Aylan

Beckett'in 'Godot'yu Beklerken'i yazdığı defteri

SAMUEL BECKETT

1906, İrlanda

TEXTE POUR RIEN'DEN

Bu bir kış gecesi, ora, bulunduğum, bulunacağım, düşleyerek, tekrar anarak, düşleyerek, ne olursa olsun, kendime inanarak, ben olduğuma, hayır, diğerleri de burada olduğu anda gereği yok, nerede o, başkalarının dünyasında, o uzun öldürücü yollarda, gökyüzünün altında, bir sesle, hayır, boşuna ve kımıldamak neden, zaman zaman, bu da değil, başkaları geçtiği anda bu da değil, gerçek onlar, oysa yeryüzünde, mutlak yeryüzünde, yeni bir ölümün süresi, yeni bir uyanış, burası değişene değin, ufak bir şey değişene değin, daha ileride doğmak, daha ileride ölmek, ya da yeniden doğmak, bütün bu mırıltıların, anıların, hayallerin içinde, dışında. Bir kış gecesi, aysız, yıldızsız, o gövdesini görüyor, bir kısmını, onu aydınlatan ne, bu imkânsız gece, bu imkânsız gövde bu gövdeden geliyor anılarım, gerçek bir geceden ve yarın, yarın ne yapacak o yarına dayanabilmesi için, gündoğumunda, gün boyunca, onu aynı dünkü gibi yaşayacak, dün ne yaptıysa yeniden yapacak hepsini yarın. Doğru, ben değilim bu, henüz ben değil, artık değil, bu ihtiyar bir asker, gece ve gündüz, fakat unutuyor, o beni hayal ediyor, beni çok, her şeyimi ve gündoğuşu daha çok uzaklarda, belki de önünde hiç doğmayacağı kadar uzun bir zaman var. Dediği bu, onu bırakıp giden sesiyle, belki de bu sesiyle, belki de bu gece ve o diyor, nasıl aydınlık, yarın ne yapacağım, dün ne yapmıştım, hah, bu soru, yarın çok uzak, ya benimle böyle konuşan kim, beni böylesine yadsıyan, sanki onun yerini almışım gibi, sanki onun yaşamasını hiçe saymışım gibi, yaşamamı engelleyen bu eski utanç, yaşadığım halde yaşamama engel olan ve böylece süren, mırıldanarak, eski anlamsızlıklar, çene yüreğimin üzerinde, sallanan kollarla, bükülmüş dizlerle, gecenin içinde. Oraya varılacak mı, beni kendisine doğru kaydırarak, ona doğru, henüz daha yaşayan ona doğru ve ben artık yok muyum, başlangıçtan beri, pişmanlık duyusu gibi bunlara işledim ve bu benim gecem değil mi, bu benim kayboluşum değil mi, bu ölenin en derinlerinde ve bunun ölümü benim son anım, yaşamış olmak için ve böylesine delice konuşan kim, hıh, her yerde sesler var, her yerde kulaklar, birisi konuşurken, konuşan ve sorular soran birisi. Kim konuşuyor ve ne üzerine ve birisi, i-

şiten birisi, sağır, anlayamadan, her şeyden uzak ve her yerde gövdeler, iç içe, donuk, burada çok az şansım olmalı, onlar kadar az, önüme şu ilk çıkan kadar az ve hiçbiri de beklemeyecek, diğerlerinden daha fazla beklemeyecek, hiçbiri de hiçbir zaman beklemedi, ölmek için, gövdeyle yaşayayım diye, ama çabuk çabuk hepsi de ölüyorlar ve kendi kendilerine çabucak ölelim, onsuz, hayatta olduğu gibi, zamanı varken, daha henüz yaşamamışken ve o diğeri, o diğeri üzerine ne söylenebilir ki, böyle delice konuşan, aldatılması gereken bir ben ve aldatılmayan bir o üzerine, ismi ve kendisi olmayan bir diğeri, terk edilmiş varlığını bizim özlediğimiz hiç. Sevimli bir üçlü birleşme bu ve insan bütün bunların bir tek olduğunu düşünürse ve bu -bir tek-in hiçbir şey olduğunu ve nasıl bir hiç, hiçbir şeye yaramıyor, o halde söylemeli miydim, şimdi söylemeli miydim, bu yeryüzü ha bu güçlükle yaşayabilen örümcek ağı, bana verilmiş olan ve benden tekrar geri alınan bir başkasına verilen, ne mutlu ve gülmek - uzun sessiz gülüşü yaşamayanların, bilinçli, ağzımda böylesine büyük sözleri duymak, ne değin neşe verici, yufka yürekli olabilirsiniz, hatta yakında bisiklete bineceksiniz. İşte matematikçilerin korosu, siz de bunu kabul ediyorsunuz, tek bir insan gibi, birisi daha ve her şey son bulmadı daha, bütün ırklar yetmezdi, sayısızda bir Tanrı gerekirdi, tanıksız tanıkların tanığı, iyi, hiçbir şeyin başarılamaması, başlanmış bir şeyin olmaması iyi, hiçbir zaman hiçbir şeyin olmadığı, hiçbir zaman ve hiçbir şey, gerçek bir mutluluk, hiçbir şey, ölü sözlerden başka hiç bir şey ve hiçbir zaman.

XIII

Daha alçalıyor, eski, ince ses, beni yapmayı anlayamayan, daha da uzaklaşıyor, gittiğini söylemek için, bir başka yerde denemek için, ya da daha alçalacak, insan nasıl bilmeli bunu, bitirmelerini söylemek için, denemeyecek artık. Yalnız ses vardı diyor ses, benim yaşamamdaki ses olarak, benden söz ederek, yaşamalardan söz edilebilirse ve o bilir bunu, hâlâ bilir bunu, yaşamalardan değilse, burada yok olur o, yalnız buysa, yalnız herhangi biriyse, burada yok olur o, fakat bu kadarı becerebilen bunu da becerir, benim üzerime konuşabilen, ne üzerine konuşamaz ki, belli bir yere değin, o ana değin, nerede, yok olur o, benim üzerime konuşamaz olur artık, burada, bir başka yerde, böyle diyor o, mırıldanıyor. Kim, kimse değil, kimse yok burada, ağızsız bir ses o ve bir kulak duyar herhangi bir yerde, bir şey, işitmesi gereken bir şey ve bir el herhangi bir yerde, ses bir el diye adlandırıyor bunu, o bir el yapmak istiyor, kısaca herhangi bir şey, herhangi bir yerde, ardında izler bırakan bir şey, olan bir şeyin izleri, söylenen bir şeyin izleri, bu gerçekten en azı, hayır bir romandaki gibi, daha hâlâ bir romandaki gibi, yalnız ses, mırıldanarak ve izler bırakarak. İzler, o izler bırakmak istiyor, evet havanın sesi tozların arasında geri bıraktığı gibi, otların arasında, kumların arasında, bununla yaşamak istiyor o, oysa yakında bunun da sonu hiçbir yaşantı var olmayacak, hiçbir yaşantı var olmuş değildir, sessizlik olacak, hava her zaman için donmadan önce, bir an titreyen hava, ufak bir toz, bir an alçalan ufak bir toz. Hava, toz, burada ne hava var, ne de toz çıkarabilecek başka bir şey ve anlardan, kısacık bir andan söz etmek, anlamı yok bunun, oysa bu işte, sözler bunlar, sesin kullandığı sözler, her zaman konuşmuş olan, her zaman konuşacak olan, var olmayan şeylerden, ya da başka bir yerde var olan, insan isterse, bu var olmaksa, oysa bu işte, söz konusu olan bir başka yer değil, burası, ah, nihayet bu kadar uzaklarda, her zamanki kadar uzaklarda, insan dışarı çıkmalıydı buradan, baş-

ka yerlere gitmeliydi, oraya, zamanın aktığı yere ve atomlar toplanıyor, bir an, oraya, onun belki de geleceği yere, bazen gelmiş olması gerektiğini söylediği yere, bu kadar kuruntudan söz edebilmek için. Evet buradan kurtulunmuş, oysa bu işte, bomboş, hiçbir toz, hiçbir soluma, yalnız onunki, o henüz bu kadar hareket edebilir, hiçbir şey olmuyor. Burada olsaydı, benimle birleşseydi, nasıl yakınabilirdim ondan, hayır, olmaz bu, boş yere konuşmuş olamazdı, ben burada olsaydım ve ben ondan yakınmasaydım, birleşseydi benimle, lanetlerdim onu, ya da kutsallaştırırdım, benim ağzımda olacaktı, lanetleyerek, kutsallaştırarak, fazla bir şey söyleyemeyecekti artık, benim ağzımda o, boş yere bu kadar çok şey söylemeyi bilen o. Boşuna denemek, yok olabilir onlar, sonu. Ama bu acıma, her şeye rağmen bu acıma, havada bulunan bu duyu, burada acıma duyusu taşıyabilecek hava olmamasına rağmen, ama bir değim bu, burada durmak mı gerek, kendi kendine sormak, o kendi kendine soruyor bunu ve küçücük bir ümidin olup olmadığını, bir başka değim, küçük bir varlığın, küçük bir ümidi, insanlığın, gözleri yaşlı, bir şey görmeden önce, hayır, gereksiz, sonunda olduğu kadar az, artık hiçbir şeyde durmamalı kişi, onu hiçbir şey tutamaz artık, onun düşüşünde ya da yükselişinde, belki de kendisini bağırarak ve haykırarak yitirecek o ses. Çoğunlukla yürekten söz etmezdi, sözlerle ya da aşırı olarak, ama bu ümit etmek için bir neden değil, ne bir zamanlar bir şeyin var olacağı, yükseklere ulaştırabilmek, gölgelerin aralarında yer alacak, yazık, yazık. Fakat hâlâ ne bekliyor o, çünkü karar verildi artık, dayanılır gibi olmadığı için, yüksek ve ölü sesini kesmesi için, gene bir değim, belki tüm anlamsızlıklarını toplayana değin, arda kalan bir değere. En son, eski sorular, son durumda küçük kız davranışları, son görüntüler, düşlerin sonu, bu geliyor, var olmanın, bu geçiyor, var olmanın, bu vardı, yalanların sonu. Mümkün mü bu, bu artık olabilir mi, bu karamsı hiçin tüm olumsuz gölgeleri ile silinmesi, bunun sonunda yapılabilmesi, hiçbir şey yapılamayacağının bir son bulması ve sessizliğin susması, kendisine soruyor o, bu ses, sessizlik olan ses, ya da ben, nasıl bilinebilir, benin üç harflik b-e-n' im, düş bütün bunlar, sessizlik, bir diğeri ile aynı değerde, o ve ben, o ve gene o, ben ve o ve bütün bizimkiler ve bütün onunkiler ve bütün sizinkiler, fakat kimin düşleri, kimin sessizliği, eski sorular, son sorular, bizden, düş ve sessizlik olan sorular, ama bitti artık, biz bittik artık, hiç var olmayanlar, burada hiçbir şey var olmayacak artık, hiçbir şey olmayan o yerde, son görüntüler ve her duyulmayan kısacık bir heceden kim utanır, kendisinden silinemeyen bir sonsuzlukla yavaş yavaş derinleşen acı, hafif mırıldanışlar ötesinde, bu kadar yalan işitmek zorunda kalmak, anlatmak zorunda kalmak, hep yalanla yalanlanan yalan, kim, kimin haykıran sessizliği, evet ve hayırın yarası, o soruyor kendisine bunu. Fakat onun ne olduğunu bilmek isteği, kendisine soruyor, burada değil o, yüreği orada değil, kafası orada değil, kimse bir şey hissetmiyor, bir şey sormuyor, bir şey anlamıyor, bir şey işitmiyor, sessizlik. Gerçek değil, evet gerçek, gerçek ve gerçek değil, var olan sessizlik ve var olan sessizlik değil, kimse yok burada ve birisi var burada, hiçbir şey hiçbir şeyi engellemiyor. Ve ses, eski alçalan ses sussaydı artık, böylece gerçek olmazdı bu, gerçek olmadığı gibi, onun konuştuğu, konuşamaz o, susamaz o.

Çeviren: Tezer Sümer

MALONE ÖLÜYOR'DAN

.....

Şimdiki durum. Bu oda benim olsa gerek. Beni burada alıkoymalarını başka türlü anlatamam. Bu kadar uzun zamandan beri. Herhangi bir güç bunun böyle olmasını istemiş olsa. Bu belli bile değil. Güçler bana karşı olan tutumlarını niçin değiştirmiş olsunlar? En basit açıklamayı, çok basit olmasa bile, çok açıklayıcı olmasa bile, kabul etmek daha iyi. Apaçık bir çözüm yolu gerekli değil, bulanık bir aydınlık, kavranmayanın içinde var olmaya elveriyor, küçük, sadık bir ışık. Belki de bu oda benden önce buradaki insanın ölümüyle bana kaldı. Ne olursa olsun fazla kurcalayamıyorum bunu. Bu odanın bir hastahane ya da tımarhanede olmadığı anlaşılıyor. Günün çeşitli sürelerinde kulak kabarttım ve hiç kaygı verici ya da olağanüstü bir şey işitmedim, işittiğim yalnız serbest insanların uyanış, yatağa giriş, yemek hazırlayış, geliş gidiş, ağlayış ve gülüşlerindeki sessiz gürültüler; ama belki de hiçbir şey ve pencereden bakınca, birtakım işaretlerden herhangi bir dinlenme yurdunda olmadığımı anlıyorum. Hayır, bu herhangi bir yapının basit bir odası. Buraya nasıl geldiğimi bilmiyorum. Bir ambulansla belki, mutlak herhangi bir taşıtla. Günün birinde burada buldum kendimi, bu yatakta. Herhalde bir yerde bilincimi kaybettiğim için, anılarım ister istemez bir boşluktan yararlanıyor, bu boşluk burada uyanmamla doluyor yeniden. Kendimi kaybetmemin nedenine ve o an beni mutlak etkilemiş olanlara gelince... Onlardan kafamda hiçbir şey kalmadı, kavranabilen hiçbir şey. Ama kimin anıları arasında böylesine boşluklar yok ki? Genellikle insanın kafayı çektiği gecelerde olur böyle kopuşlar. Ara sıra böyle olaylar yaratmakla eğlendirmeye çalıştım kendimi. Gene de tam anlamıyla kendimi eğlendirmeyi beceremedim. Burada uyanmadan önceki en son anımı da, bundan bir çıkış yolu bulabilmek için belirli kılmayı da beceremedim. Mutlak yoldaydım, tüm yaşamım süresince yoldaydım, yalnız ilk aylarda değil ve o andan beri de buradayım. Ama akşamları ne nerede bulunmuş olduğumu ne de neyi düşünmüş olduğumu bilmiyorum. O halde neyi ansıyabilirim ve ne yolla? Bir iklimi ansıyorum. Gençliğim, ara sıra gözümün önünde belirdiği gibi, daha değişikliklerle dolu... O süreler kendime pek çıkar yol bulamıyordum. Bir cins koma halinde yaşadım. Bilincin yitirilmesi benim için önemsiz bir şeydi. Ama belki de beni öldüresiye dövdüler, bir ormanda belki, evet, şimdi, orman dediğim an, karanlık olarak ansıyorum bir ormanı. Tüm

bunlar geçmişe ait. Şimdiyi tanımlamam gerekiyor, öcüm alınmadan önce. Basit bir oda. Pek az oda tanıdım, ama bu bana basit görünüyor. Aslında, ölmekte olduğumu hissetmesem, ölmüş sayabilirim kendimi artık, günahımı öderken ya da gökyüzünün barınacak yerlerinden birinde. Ama artık zamanımın ölçülü olduğunu hissediyorum. Tam altı ay önce öbür dünyanın daha büyük etkisi altındaydım. Kendimi bu kez olduğu gibi canlı hissedeceğimi bana önceden söylemiş olsalardı, gülümserdim. Bunun farkına varmazlardı, ama bilirdim gülümsediğimi. Son günleri iyi ansıyorum, onlar bana hemen hemen önceden geçip giden otuz bin günden daha çok anı bıraktılar. Bunun aksi daha şaşırtıcı olurdu. Yaşantımın bir dökümünü yaptıktan sonra, ölüm günüm daha gelmemişse, anılarımı yazacağım. Hı, şaka yaptım. Artık iyi, artık iyi. Bu içine hiç bakmamış olduğum bir dolap. Eşyalarım bir köşede duruyor, ot ve bitki gibi. Uzun sopamla onları karıştırabiliyorum, onları kendime doğru çekiyorum ve yeniden yerlerine itiyorum. Yatağım pencerenin yanında durmakta. Çoğunlukla yüzümü oraya çeviriyorum. Damları ve gökyüzünü görüyorum, biraz da caddenin bir köşesini, zorlarsam kendimi. Ne tarlaları görüyorum ne de dağları. Oysa yakında bunlar. Sanki ben ne biliyorum bunlardan? Denizi de görmüyorum, ama fırtına olunca duyuyorum. Karşıdaki evin bir odasını görebiliyorum. Orada ara sıra ilginç şeyler oluyor. İnsanlar ilginç. Belki de alışılmışın dışında olup biten bir şey. Onlar da beni aynı şekilde görmeliler, kocaman, darmadağınık, çerçeveye yapışmış kafamı. Hiçbir zaman bu kadar çok, hiçbir zaman bu kadar uzun saçlarım olmamıştı, bu çelişmeden korkmadan söylüyorum bunu. Ama geceleri görmüyorlar beni, çünkü hiçbir zaman ışık yakmıyorum. Burada biraz yıldızlarla ilgilendim. Ama onların arasında tam bir yol bulmam mümkün olmuyor. Gecelerden birinde onları gözlediğim an, birdenbire Londra'da buldum kendimi. Londra'ya değin ulaşmam mümkün mü? Ve yıldızların bu kentle ne ilgisi var ? Buna karşılık ay içtenlik gösterdi bana. Onun görünüşünün ve yolunun değişikliklerini iyi tanıyorum artık; hemen hemen onu gökyüzünde arayabileceğim saatleri iyi biliyorum ve onun gelmediği geceleri. Başka ne? Bulutlar. Onlar çok başka başka ve bir sürü kuş. Uçarak penceremin önüne geliyorlar ve yem istiyorlar. Dokunaklı bu. Gagalarıyla cama vuruyorlar. Onlara hiçbir zaman bir şey vermedim. Gene de geliyorlar hep. Ne bekliyorlar? Akbaba değiller. Beni yalnız burada alıkoymuyorlar, üstelik bakıyorlar bana. Bu şöyle oluyor. Kapı biraz aralanıyor, bir el, bu amaç için orada duran masaya bir tas koyuyor, bir gün önceki tası alıyor ve kapı kapanıyor yeniden. Benim için bunu her gün yapıyorlar, hep aynı saatte herhalde. Yemek istediğim zaman, sopanın ucundaki kanca ile masayı yakınıma çekiyorum. Ufak tekerlekleri var masanın, gıcırdayarak ve sallanarak bana doğru yuvarlanıyor. Ona gereksinme duymadığım zaman, gene kapının yanına itiyorum onu. Çorba, mutlak artık dişlerim olmadığını biliyorsunuz. Çorbayı her iki günde bir, üç günde bir içiyorum, ortalama olarak. Oturağım da dolunca, onu masanın üstüne tasın yanına koyuyorum. Bunun ardından yirmi dört saat oturaksız kalıyorum. Hayır, iki tane oturağım var. Her şeyi düşünmüşler. Yatakta çıplak yatıyorum, doğrudan doğruya örtülere sarılmış olarak, örtülerin sayısını mevsimlere göre çoğaltıyorum ya da azaltıyorum. Hiçbir zaman sıcağı, hiçbir zaman soğuğu duymuyorum. Yıkanmıyorum, kirletmiyorum ki kendimi, bir tarafımı kirli hissedersem, orayı tükürükle ıslatılmış parmağımla siliyorum. Önemli olan kişinin kendini beslemesi ve bunları

boşaltması, eğer olmak istiyorsa. Oturak ve yemek tası, iki kutup bunlar. Başlangıçta işler başka türlü olup bitiyordu. Kadın odaya giriyordu, çabayla çevremde dolanıyor, ihtiyaçlarımı ve isteklerimi soruyordu. Gene de ona ihtiyaçlarımı ve isteklerimi anlatabilmeyi başarıyordum. Güç geliyordu bu bana. O anlamıyordu beni. Ona uygun sözcükleri ve tonları bulduğum güne kadar, bunların tümünün yarısını kendime yormam. Bana uzun sopayı bulan oydu. Bir de çengeli var sopanın. Onun yardımıyla kaldığım yerden en uzak köşelere ulaşabiliyorum. Sopalara neler borçluyum. Onlarla yediğim dayağı unutuyorum nerdeyse. O yaşlı bir kadın. Neden bana iyi davrandığını bilmiyorum. Evet, aşırılıktan kaçınarak iyilik diyelim buna. Onun yönünden bu mutlak iyilik. Benden daha yaşlı olduğunu sanıyorum. Hareketli oluşuna karşıt, oldukça yıpranmış. Belki o da herhangi bir şekilde bu odaya ait. Öyleyse onu fazla incelemek gerekmez. Bu yaptıkları çevresine karşı duyduğu sevgi veya yakın bir anlamda bana duyduğu acı ya da yakınlıktan. Hangi biri olduğu kesinlikle belli değil. Her şey mümkün, sonunda ben de inanacağım buna. Ama onun odaya ait olduğunu ve bana odayla birlikte düştüğünü düşünmek en rahatı. Artık onun zayıf elinden ve kolunun bir parçasından başka bir şeyini görmüyorum. Bunu değil, bunu bile değil. Belki de o benden önce öldü, belki de şimdi masamı kuran ve kaldıran bir başka el. Ne zamandan beri burada olduğumu bilmiyorum, bunu söylemiştim zaten. Çok yaşlıydım. Burada olduğumu fark etmeden önce. Bildiğim tek şey bu. Doksan yaşımda olduğumu sanıyorum, oysa kanıtlayamam bunu. Belki sadece elli ya da kırkındayım. Sonsuz bir süreden beri bunun hesabını tutmuyorum, yıllarımın demek istiyorum. Hangi yıl doğmuş olduğumu biliyorum, unutmadım bunu, ama şimdi kaç yaşıma gelmiş olduğumu bilmiyorum. Ama çeşitli mevsimlerin, bu duvarların koruyuculuğu altında beni nasıl etkilediklerini biliyorum. İnsan bunu bir ya da iki yılda anlayamaz. Tüm günler gözkapaklarımın açılış kapanışı arasında geçmiş gibi geliyor. Buna ekleyecek bir şey var mı? Belki kendim için birkaç söz. Kolaylıkla vücudumun bitkin olduğu söylenebilir. O artık hiçbir şey yapacak güçte değil. Bazen kendimi oraya buraya sürükleyemediğime yakınıyorum. Ama uzaklara karşı çok az özlem duyuyorum. Kollarım tam olarak düşüp yatarlarsa, belli bir güç toplayabiliyorlar henüz, ama onları doğru dürüst kullanmayı beceremiyorum. Belki *nucleus ruber* soldu. Azıcık titriyorum, ama yalnız azıcık. Yatağın yakarış şarkısı benim yaşamama ait, bunun son bulmasını istemiyorum, demek istiyorum ki, onun boş vermesini. En iyi sırtüstü yatıyorum, bu durumda kemiklerimi en az duyuyorum. Sırtüstü yatıyorum, ama yanağım yastıkta. Yalnız gözlerimi açmam yeter ve gökyüzünün, insanların dumanı gene burada işte. Çok güç görüyor, çok güç işitiyorum. Yalnız ara sıra uzaklar hafif bir parıltıyla aydınlanıyor, tüm duyularım kendime yönelmiş. Sessiz, karanlık ve can sıkıcı, duyularım için hiçbir anlam taşımıyorum. Kanın ve solumanın fısıldayışından çok ırağım, gizli olarak. Acılarımdan söz etmeyeceğim. Acıların derinliklerinin en derinine gömülmüş olarak duymuyorum hiçbir şey. Burada ölüyorum, duyusuz etim bunun farkına varmadan. İnsanın bu gördüğü, bu bağıran ve direnen, yalnız kalıntılar artık. Onlar birbirlerinden habersiz. Bu karışıklığın herhangi bir yerinde us yitiriyor kendisini, ama boşuna. Oda beni arıyor, o zamandan beri olduğu gibi, burada benim artık var olmadığımda. O da yatıştıramıyor kendisini. Usandım bundan. Ölüm hıncını başkalarında arasın, ben durulmuşken. Bu olsa gerek du-

rumum.

Adamın soy adı Saposcat. Babası gibi. Ya adı? Bilmiyorum. Bir ada ihtiyacı yok. Tanıdıkları Sapo diyorlar ona. Kimler? Bilmiyorum. Onun gençliği üzerine birkaç sözcük. Gerekli bu. Erken olgunlaşmış bir çocuktu. Okumaya pek yetenekli değildi ve kendisine öğretilenlerin yararını kavrayamıyordu. Ders dinlerken başka yerdeydi, evet bomboştu usu.

Ders dinlerken başka yerdeydi. Ama hesabı seviyordu. Gene de bunun kendisine öğretilen yöntemini sevmiyordu. Onun hoşuna giden somut sayılarla uğraşmaktı. Doğayı birimlerle kesinlikle belirtmeyen her türlü hesap anlamsızdı onun için. İnsanlar arasında kendi kendine içinden hesaplamaya çalışırdı ve sonra kafasında çözümlenen sayılar, onu renkler ve şekillerle dolduruyordu. Ne kadar can sıkıcı.

Çeviren: Tezer Sümer

YARIDA BIRAKILMIŞ BİR YAPIT'TAN

O gün, sabahın erken vaktinde dışarıdaydım, gençtim ve kendimi berbat hissediyordum, annem üzerinde geceliğiyle pencereden sarkmış ağlıyor ve elini kolunu sallıyordu. Sık sık olduğu gibi erken saatlerde aydınlanmış, serin, hoş bir sabahtı. Gerçekten berbat hissediyordum kendimi, çok öfkeliydim. Gökyüzü birazdan kararacak, yağmur yağacak ve bütün gün akşam olana değin yağmaya devam edecekti. Sonra gökyüzü mavileşecek, güneş bir saniye kadar görünecek, daha sonra da gece olacaktı. Tüm bunları günün akışını ve nasıl öfkeli olduğumu hissederek, durdum ve döndüm. Salyangoz, sümüklüböcek ve kurtçukların peşinde, onları görebilmek için başım yerde geriye döndüm. Durağan ve köklü olan her şey; taş, çalılık ve benzeri sayması çok uzun sürecek şeyler ve dünyaları verseler elimi sürüp toplamayacağım kır çiçekleri için bile yüreğimde büyük bir sevgi besliyordum. Oysa kimi zaman başımda uçuşan, yoluma çıkmış bir kuş ya da kelebek, kimi zaman da yolumu kesmiş ayağımın altındaki bir sümüklüböcek, tüm bu devinen şeyler, hayır, onlara hiç acımazdım. Onları yakalamak için asla yolumdan ayrılmazdım, hayır, uzaktan çoğu kez durağan görünürler, sonra bir anda karşıma çıkıverirlerdi. Keskin bakışlarımla çok yükseklerde, çok uzaklarda uçtuklarını gördüğüm kuşlar, dinlenircesine süzülürler, birkaç dakika sonra etrafımı sararlardı, kargalar yaptı bunu. Ördekler belki de en kötüsüydü, insanın kendini ördeklerin arasında ya da tavukların, kümes hayvanları sınıfından herhangi birinin ortasında kalmış; tepinirken ve güçlükle ilerlerken bulmasından daha kötü çok az şey olabilir. Yine de bu şeylerden sakınmak için hiçbir zaman yolumdan ayrılmayacağım, sakınabilecek bir durumda olsam bile, hayır, yolumdan ayrılmayacağım, yaşantımda hiçbir zaman bir yere varmak için yola çıkmayıp, yalnızca yolda olmama karşın. Bu yolda gür ormanlardan geçtim yaralanarak, derin bataklıklardan, sulardan da hatta, kimi zaman denizlerden, öyle ki kimi hallerde boğulmamak için geri döndüğüm, yolumu yitirdiğim olmuştu ve sonunda belki de bu şekilde öleceğim, bana ulaşamazlarsa, boğularak ya da ateşte, evet, demek istediğim belki de sonunda başaracağım bunu, kafamın doğrultusunda, öfkeyle ateşe doğru yürüyerek ve canlı canlı ateşte yanarak ölebileceğim. Sonra başımı kaldırdım ve annemi gördüm, hâlâ pencerede elini sallıyordu. gitmem ya da dönmem için. Bilmiyorum, belki de yalnızca hüzünlü ve umarsız bir sevgiyle elini sallıyordu, zayıf ağlamasını duyuyordum. Yeşil pencere

pervazı soluktu, evin duvarı gri ve annem ise beyaz, öylesine ince ki onun ötesini odanın karanlıklarını görebiliyordum (bakışlarım deliciydi o zamanlar) ve henüz yeterince yükselmemiş olan güneşin ışıkları tüm bu şeylerin üzerindeydi, uzaktan her şey çok küçük görünüyordu, bütün bu gördüklerim çok güzeldi, bunu anımsıyorum, soluk yeşil çerçeveyi, eski griyi ve karanlığın karşısındaki ince beyazlığı, bir de annem hareketsiz durabilse ve bakmama izin verseydi. Orada durmayı ve bu şeyleri seyretmeyi istemiştim, ama annemin pencereden sarkıp, beden hareketleri yaparcasına elini kolunu sallaması yüzünden olmuyordu, hayır, belki de gerçekten beden hareketleri yapıyor, benim için bir nebze olsun kaygılanmıyordu. Fikirlerindeki tutarlılıktan yoksunluk onda sevmediğim bir diğer yöndü. Bir hafta beden hareketleri yapılır, bir sonrakinde dualar edilip kutsal kitap okunur, daha sonra bahçe işleriyle uğraşılır ve sonra da piyano çalınıp şarkı söylenirdi, işte bu berbattı, hepsinin sonunda da yan gelinip yatılırdı, her şey sürekli değişirdi. Bunların hiçbiri beni ilgilendirmezdi, hep dışarıda olurdum. Ama şimdi başlangıç için seçtiğim günü sürdüreyim, aslında bir başkası da işimi görebilirdi, devamını anlatıp bitireyim ve bir sonrakine geçeyim, annem için şimdilik bu kadarı yeter. Peki, daha sonra her şey iyiydi, terslik yoktu, başımda kuşlar uçuşmuyordu, yoluma çıkmış bir hayvan da yoktu, çok uzaklarda bir çocuk ya da ufak tefek bir adam ya da bir kadının peşi sıra giden beyaz attan başka. Anımsadığım bütünüyle beyaz olan ilk attı bu, Almanların Schimmel dedikleri türden, oh, çocukken çok zekiydim ve en zor konuları bile öğrenebilirdim, Schimmel İngilizce konuşanlar için güzel bir sözcük. Güneşin ışıkları biraz önce annemin üzerinde olduğu gibi atın üzerindeydi ve iki yanından sarkan kırmızı bir bantı ya da kolanlarını görüyordum, bir karın altı kayışı diye düşündüm, belki de koşum takımlarının takılacağı bir yere, araba ya da benzeri bir şeye götürülüyordu. At yolumu çok uzaklarda kesti sonra sanırım yeşilliklerin ardında kayboldu, ayırdında olduğum tek şey birdenbire görünüp sonra da kaybolmasıydı. Güneşin ışıkları altında, parlak beyaz renkliydi, hiç böyle bir at görmemiştim (bahsedildiğini duymama karşın) ve daha sonra da görmedim. İtiraf etmeliyim ki beyaz beni her zaman çok etkilemiştir, tüm beyaz şeyler, çarşaflar, duvarlar ve benzeri şeyler, hatta çiçekler ve sonra yalnızca beyaz, nesnelerden ayrı beyazın düşüncesi. Ama şu günü anlatmayı sürdüreyim ve bitireyim. O halde belirli bir süre her şey iyiydi, şiddeti hissetmiş ve beyaz atı görmüştüm, sonra da aniden içimde gözlerimi kararacak denli büyük bir kudurganlık boy verdi. Aniden niçin böyle kudurganlaştığımı gerçekten bilemiyorum, bu ani kudurganlıklar yaşamımı feci bir hale sokuyordu. Anjin örneği birçok başka şey gibi, anjinsiz yaşamanın ne demek olduğunu hiç öğrenemedim, yine de kudurganlık en kötüsüydü, içimde aniden kopan büyük bir fırtına gibi, hayır, tanımlayamayacağım. Bu, her ne olursa olsun şiddetin kötüleşmesi değildi, bununla ilgisi yoktu, bazı günler gün boyu kendimi kudurganlıktan uzak şiddet dolu hissederdim, diğer günler de hayli sakin olur, bu arada dört ya da beş kudurganlık nöbeti geçirirdim. Hayır, bunun bir açıklaması olamaz, sahip olduğum benimki gibi bir kafayla kendimi daha az zayıf hissettiğimde bu konuya yeniden döneceğim. Bir zamanlar rahatlayabilmek için başımı karşımda duran bir şeylere vururdum, şimdi bu huydan vazgeçtim. Bulduğum en iyi çözüm koşmaktı. Belki de burada, çok yavaş bir yürüyüşçü olduğumu belirtmem gerekecek. Duraklayıp aylaklık etmez, yalnızca küçük kısa adımlarla,

yavaş yürürdüm, ayaklarım havadan yere çok yavaş inerdi. Öte yandan kısa bir mesafede, beş ya da on metrede, aşağı yukarı dünyanın en hızlı koşucularından biri olmalıydım, bir saniyede bu mesafeyi katederdim. Fakat bu hızı sürdüremezdim, bunun nedeni nefessizlik değil düşünseldi, her şey düşünseldi, kuruntularım yüzünden. Tırısta da pek başarılı olduğum söylenemezdi, nasıl uçamıyorsam hızlı da yürüyemiyordum. Hayır, bende her şey yavaş ve de parlayış ya da fışkırmalar şeklindeydi açığa çık, söylediğim, üst üste yinelediğim bir şeydi bu, açığa çık, açığa çık diyerek yoluma devam ederdim. Neyse ki babam ben daha çocukken öldü, yoksa bir profesör olabilirdim, bunu yürekten isterdi. Dürüst bir öğrenciydim, çok akıllı olduğum söylenemezdi, ama belleğim çok güçlüydü. Bir gün ona Milton'ın kozmolojisinden söz etmiştim, dağlara çıkmıştık, büyük bir kayaya dayanmış denize bakıyorduk, bu onu çok etkilemişti. Çocukken aşkı da sık sık düşünürdüm, ama diğer çocuklarla karşılaştırıldığımda pek o kadar çok sayılmazdı, bu düşünceler beni uykusuz bırakırdı. Hiç kimseye âşık olmadım, olsam hatırlardım. Düşlerim hariç, düşte âşık olduklarım da kırlarda yürürken gördüklerinizden çok farklı olan birer düş hayvanıydılar, onları betimleyemem, çoğunlukla beyaz olan sevimli yaratıklardı. Bir anlamda çok yazık, bir kadının varlığı ve yardımıyla belki de adam olabilirdim, şimdi güneşe uzanmış pipo içerek, torunlarımın popolarına şaplaklar atar, sayılır ve sevilir aynı yollarda her türden kötü hava koşullarına karşın taban tepmek yerine yeni yerler bulmak için hiç isteğim yoktu, akşama ne yemek olduğuna kafa yorardım. Hayır, hiç pişman değilim, bütün pişmanlığım doğmuş olmak, ölmek öylesine uzun ve yorucu bir iş ki. Şimdi kaldığım yerden devam edeyim, beyaz at ve ardından gelen kudurganlık, sanırım aralarında hiçbir bağıntı yok. Ama tüm bu şeyleri neden sürdürmeli? Bilmiyorum, bir gün son vermeliyim, neden şimdi olmasın? Ama tüm bunlar benim olmayan düşünceler, önemli değil, yazıklar olsun bana. Artık yaşlı ve zayıfım, acılar ve acizlikler içinde, niçin, diye mırıldanıp susuyorum, bunlar içimde bir dalga gibi yükselerek sesime yansıyan, benimle birlikte doğup gelişmiş ve de bastırılmış çok eski düşünceler, işte bir başkası. Hayır, yeniden şu uzak güne, bir başka uzak güne dönelim, bize bahşedilmiş bu karanlık topraktan ona ait şeyler ve gökyüzüne doğru kalkan ve yeniden inen ve yeniden inen ve yeniden, yeniden inen gözlerim ve yalnızca sabahları evden çıkan ve akşam olunca yalnızca eve dönen ayaklarım ve omzumda sık tüylü kuyruğuyla oturan ve bana arkadaşlık eden maymun örneği, bütün gün dinlemediğim aynı eski şeyleri mırıldanan ve gün sonunda artık benim olmaktan çıkan sesim. Bütün gün süren bu konuşmalar çok alçak ve kısık bir sesle oluyordu, anjinliydim. İtiraf etmeliyim ki hiç kimseyle konuşmazdım, babam konuştuğum son kişi olmalıydı. Annem de aynı şekilde, babam öldüğünden beri hiç kimseyle konuşmaz, söylenenlere karşılık vermezdi. Ondan para istediğimi gizleyemem, anneme söylediğim son sözler bunlardı.

Bazen bana bağırır ya da yalvarırdı, ama bu pek uzun sürmezdi, yalnızca birkaç çığlık, sonra ona baktığımda, zavallı, yaşlı ince dudakları iyice sıkılı yandan gözucuyla beni süzdüğünü görürdüm, ama pek seyrek olarak. Geceleri bazen sesini duyardım, sanırım kendi kendine konuşur ya da sesli olarak dua eder, ezbere ilahiler söyler, okurdu, zavallı kadın. Beyaz atı gördükten ve kudurganlaştıktan sonra ne oldu bilmiyorum, yalnızca ilerledim, sonra sanırım yavaşça dönmüş eve gelene dek şu ya da bu yöne çark etmiştim, sonra da ev.

Ah! Anne ve babacığım, cennettedirler herhalde, ne kadar iyiydiler. Ben cehenneme gideceğim, tüm istediğim bu ve oradan onlara lanetler yağdırmaya devam etmek, onlar da görüp duyacaklar beni, bu da mutluluklarından bir şeyler eksiltecektir. Evet, ölümden sonraki yaşam hakkında sersemce düşündüklerine inanıyorum, bu da beni neşelendiriyor, benimkisi gibi bir mutsuzluğu tamamıyla yok etmenin olanağı yok. Deliydim kuşkusuz ve hâlâ da öyleyim, ama zararsız saydılar beni, bu da iyi bir şey. Kuşkusuz gerçekten deli değildim, yalnızca tuhaftım, bir parça tuhaf, her geçen yıl biraz daha tuhaflaşıyordum. Bugün benden daha tuhaf çok az yaratık olabilir. Babam, onu da annem gibi öldürdüm mü? Belki bir anlamda öldürdüm, ama şu anda buna kafa yoramayacak kadar yaşlı ve zayıfım. Yoluma devam ettikçe, kafamda sorular uçuşuyor ve aklımı karıştırıyorlar, bozguna uğruyorum. Aniden ortaya çıkıyorlar, hayır, eski bir uçurumun derinliklerinden yukarıya doğru yükseliyorlar, yok olmadan önce duraklıyor ve oyalanıyorlar, aklım başımdayken varlıklarını bir saniye bile sürdüremeyecek, hayır, şekillenir şekillenmez un ufak olacak olan bu sorular çoğunlukla ikişerli gelirlerdi usuma, biri diğerinin üzerine çullanırdı, şöyle, bir gün daha nasıl dayanacağım? Ve sonra, bir gün daha nasıl dayandım? Ya da babamı öldürdüm mü? Ve herhangi birini öldürmüş müydüm? Bu şekilde özelden genele doğru, eğer isterseniz hem soru hem de yanıt diyebilirsiniz, bir anlamda çok kafa karıştırıcı. Bu düşüncelerle elimden geldiğince mücadele ediyordum, kafama doluştuklarında adımlarımı sıklaştırıyor, başımı aşağı yukarı, sağa sola sallıyor, can verircesine bakınıyor, mırıltılarımı yükselterek çığlığa dönüştürüyordum, bütün bunlar bana yardımcı oluyordu. Ama belki de gerekli değildiler, belki de hatalıydım işin sonuna gelmiş olsam buna pek önem vermezdim, ama nasıl yaşantımda karşılaştığım bazı yeni berbat şeyler için sık sık, bu son dediğim halde sona ulaşamayıp bununla birlikte sona yaklaşmışsam, yola devam ederken düşecek ve yerde kalacağım ya da kayaların arasına alışıldığı üzere gece kıvrılacak ve gün ağarmadan ölmüş olacağım. Ben de tükeneceğim bunu biliyorum ve hiç doğmadığım zamanki gibi olacağım, yalnızca bir farkla, beni bekleyen şeylerin yerinde hiçbir şey bulunmayacak, bu beni mutlu ediyor, şimdi mırıltılarım sık sık zayıflıyor ve ölüp bitiyor, yoluma devam ettikçe beni çok uzun süre üzerinde taşımış, yakınmasızlığı yakında benimle özdeşleşecek, bu dünyanın aşkından ve mutluluktan ağlıyorum. Toprağın tam altında olacağım, önce tek vücut olarak, sonra parçalanacak ve dünyanın dört bir yanına sürükleneceğim ve sonunda bir parçam bir yalıyardan denize ulaşacak. Bir arşında bir ton kurtçuk, harika bir düşünce bence, bu fikri nereden edindim, düşlerimden ya da çocukken bir köşede okuduğum bir kitaptan mı ya da yoluma devam ederken rastlantıyla duyduğum bir sözden mi, yoksa doğduğumdan beri varlığını sürdüren, ortaya çıkışıyla beni sevindirene kadar bilinç altında bastırılmış düşünceler miydi, söylediğim gibi mücadele etmek zorunda kaldığım bu berbat düşüncelerden. Şu anda beyaz atı ve pencerede beyazlar içindeki annemi gördüğüm güne eklenecek bir şey yok, lütfen bunların betimlemelerini bir başka güne geçmeden önce yeniden okuyun, sonunda o zamanlar yapamayacağım ama şöyle ya da böyle şimdi anlatacağım güne gelene kadar katlanmak zorunda kaldığım bir biçimde, yüzlerce hatta binlerce günü atlayarak ilerlemeden önce eklenecek bir şey yok, hayır, hiçbir şey penceredeki annem, öfke, kudurganlık ve yağmurdan başka her şey çok gerilerde kaldı. O halde çarçabuk şu i-

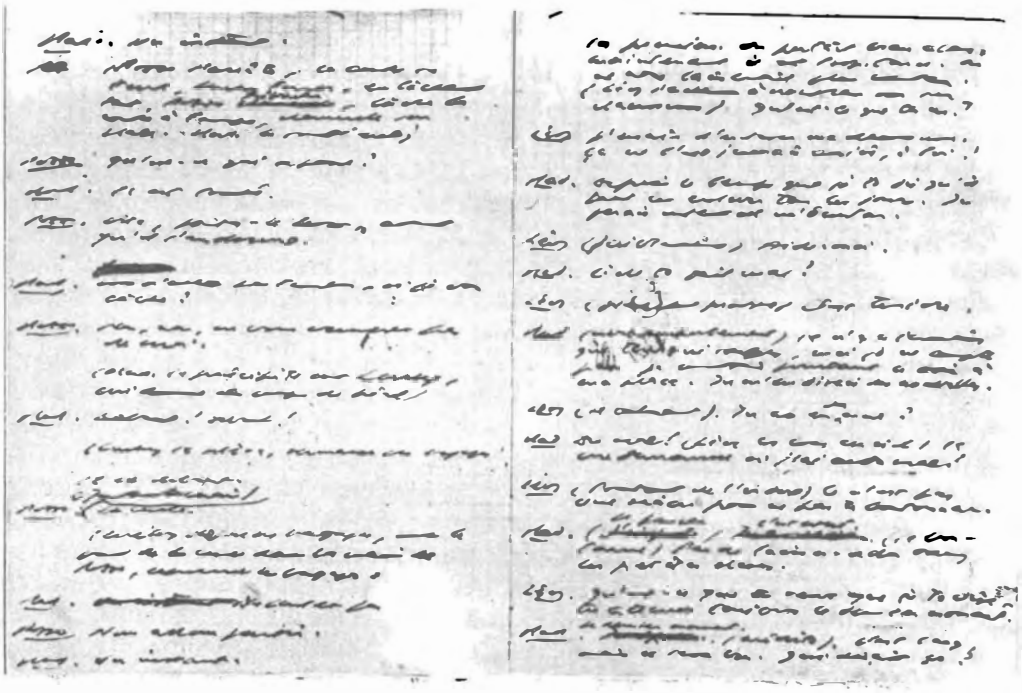
kinci güne, onu tamamlayarak bir diğerine geçelim. Şimdi, olanlara gelince, yola koyulmuşum ve bir kakum topluluğu ya da sürüsü, tarafından kovalanıyorum, müthiş bir şeydi bu, sanırım onlar kakumdu, bilemiyorum. Böyle desem de, yaşıyor olmakla, kurtulmakta şanslıydım, tuhaf bir deyim kulağa pek hoş gelmiyor. Bir başkası olsa ısırılır ve ölümcül bir yara alır, tavşanlar gibi bembeyaz olana değin kan kaybederdi, işte yeniden şu beyaz sözcüğü. Kafamın hiç çalışmadığını biliyorum, eğer çalışsa da düşünebilsem, yalnızca yere uzanır ve beni parçalamalarına izin verirdim, bir tavşanın yaptığı gibi. Ama her zamanki gibi, sabahla, yola koyuluşumla başlayayım. Bir gün geri döndüğünde, nedeni ne olursa olsun, kendi başlarına bir dikkat çekicilikleri olmasa bile, sabahı ve akşamı da birlikte gelir dışarıya çıkış ve eve dönüş, bu dikkate değer. O halde, şafağın griliği içinde, kötü geçen bir gecenin ardından çok zayıf ve titreyerek, beni bekleyen şeyleri umursamaksızın dışarıya yola koyulmuş, ayaktaydım. Yılın hangi zamanı, gerçekten bilmiyorum, önemi var mı? Tam bir yağmur değil bu, ama damlıyor, her şey damlıyor, gün yükselebilir, yükseldi mi, hayır, tüm gün boyunca damladı, damladı, güneş çıkmadı, ışık değişmedi, tüm gün karanlık ve sakindi geceye değin soluk sesi bile duyulmadı, sonra karanlık oldu ve hafif bir rüzgâr çıktı, eve yaklaşırken de birkaç yıldız gördüm. Bastonum elbette, Tanrıya şükür ki, bunu bir daha söylemeyeceğim, aksini belirtmedikçe yola devam ettiğim sürece bastonum hep elimdedir. Fakat paltom değil, yalnızca ceket giyerdim, bacaklarımın arasında uçuşan paltoya katlanamazdım ya da daha doğrusu bir gün aniden ondan nefret ettim, ani şiddetli bir kin duydum. Çoğu kez dışarı çıkmak için giyindiğimde, onu çıkartır tekrar giyerdim, sonra hareket etmekten aciz odanın ortasında çakılı kalırdım, sonunda çıkartıp da dolaptaki askısına yeniden yerleştirene kadar. Ama merdivenleri inip de tam dışarı çıkmışken bastonum elimden kayar ve yere dizlerimin üzerine yığılırdım ve yüzükoyun ilerlerdim, olağanüstü bir şey ve sonra biraz da sırtüstü, istesem de çok uzun süre yüzükoyun yatamaz, kendimi çok kötü hissederdim, orada öylece belki bir yarım saat kadar kollarım iki yanımda ve avuçlarımla çakıl taşlarını tutarak kocaman açılmış gözlerim gökyüzünde uzanır kalırdım. Aklıma hemen geliveren soru, anlattığımın ilk deneyimim mi olduğu. Başıma defalarca gelen ve bir tarafınız kırılmadıkça yerden toparlanarak, kalktığınız Tanrıya, insanlara lanetler ederek yolunuza devam ettiğiniz türden düşüşlerden çok farklı bu. Hemen hemen tüm olanlar bellekten silinmiş, insan, ölünceye değin tüm yaşam boyu, o bir tanesinin tüm değişkelerinin, birer birer zehirleri azalan bir dozda birbiri ardından gelişlerinin ne zaman başladığını nasıl bilebilir?

Öyle ki bir anlamda eski şeyler her seferinde ilk şey oluyor, hayır, iki soluk birbiri ile aynı değil, her şey sürekli bir yinelenme, yineleniş ve her şey bir kez daha aynı biçimde tekrarlanmayan yeni bir şey. Ama şimdi kalkayım ve devam edeyim, bu berbat günü bitirip bir sonrakine geçeyim. Tüm bunlara devam etmenin ne anlamı var, hiç. Annemin ölümüne kadarki günler, birbiri ardından bellekten silinmiş, sonrasında kendi ölümüme kadar çok kısa bir zaman içinde eskimiş olan yeni bir yerdeyim ve elimde iki kitapla, kuvvetli ay ışığı altında kayaların arasında olduğum bu geceye, buraya geldiğimde, uzaklaşan bir önceki gün gibi, iki kitabım, küçüğü ve büyüğü, her şey geçmişte kalacak ya da şurada burada birkaç an, belki şu anda ne olduğunu anlayamadığım şu küçük ses, öyle ki eşyalarımı toplayıp inime geri dönüyorum, her şey öyle-

sine geçmişte kalmış ki, artık anlatılabilir. Bitmiş, tükenmiş şeyler, kalbimde tüm bu tükenmişlikler için tatlı bir yer var, hayır, tükenmiş varlıklar için, sözcüğü seviyorum, sözcükler benim tek sevgililerim oldular, sayıca pek de fazla değildiler. Yola devam ederken sık sık söylerdim bu sözcüğü, bazen de şimtib şimtib derdim. Şu bir türlü vazgeçemediğim yer değiştirme tutkum olmasaydı, eski büyük, sarkaçlı bir saatin olduğu boş, yankılı bir odada gözlerimi bir yandan bir yana çevirerek sarkacın salınımını ve sandalyemden kalkıp da haftada bir kez saati kurana değin kurşunun ağırlaşarak gitgide daha aşağıya sarkışını görebilmek için saatin yuvasını açık bırakıp, tüm yaşamımı yalnızca dinleyerek ve uyuyarak geçirirdim. Üçüncü gün, onu şimdi birden anımsadığım, hendeğe iki büklüm eğilmiş, yabasına ya da buna benzer bir şeye dayanarak fötr şapkasının altından bana yan yan bakan, kırmızı ağızlı, paçavralar içindeki yaşlı kaba saba yol işçisinin bana gözlerini diktiği gündü, nasıl oldu da gördüm onu. Şaşıyorum ama gördüm. Balfe'ın bana baktığı gün, bir çocuk gibi korkmuştum ondan. Şimdi öldü ve ben ona benziyorum. Ama devam edip, tüm bu eski görüntüleri bir yana bırakalım ve bugünlere gelelim ve ödülüme. Sonra her şey şimdikinden farklı bir görünüm alacak yaprakların sürüklenişi ya da yırtılıp buruşturularak fırlatılışı gibi günbegün dışarıya çıkışlar ve gidiş gelişler yerine öncesiz ve sonrasız, aydınlıksız ya da karanlıksız gidişsiz ve gelişsiz, eski yarım yamalak bilgilerin, süre, mekân ve nesne kavramlarının yitip gittiği, uzun ve kesintisiz bir zaman olacak, ama hâlâ bazı şeyler hiçliğe kadar tek bir şeye indirgenmiş ve devinim halinde var olmayı sürdürecek, hiçbir şey var olmamıştı, hiçbir zamanda var olamazdı, yaşam ve ölüm bir hiçti, böyle bir şey, yalnızca bir zamanlar ağzımdaki, etrafımda mırıldanarak düşleyen bir ses, bu da az bir şey değil. Bir kere dışarı çıkıp yola koyulup evden uzaklaşınca, peki sonra ne oldu, gerçekten bilmiyorum, bir sonraki şey eğreltiotlarının arasında ayakta durduğum, bastonumla etrafa vurarak damlaları uçuruyor olduğum, aynı sözleri defalarca yineleyerek kaba bir dille küfrettiğim, umarım kimse duymamıştır. Boğazım yanıyordu, yutkunmak işkenceydi ve kulağımda bir tıkanıklık vardı, rahatlama olmamasına karşın karıştırıp duruyordum, belki de eski kirler kulak davulunun üzerinde birikmişti. Toprakta olağanüstü bir sakinlik vardı, ben de son derece sakindim, bir rastlantıydı, neden küfürler yağdırıyordum, bilmiyorum, hayır, bunları söylemek ve etrafa bastonla vurmak çılgınca bir şeydi, zayıf ve yumuşak birisi olan bana bunları yaptıran çılgınlık neydi? Ben ki yalnızca yoluma devam ediyordum. Şimdi, kakumlar mı, hayır, yola devam ederken yeniden yere çöküyor ve belime kadar gelen eğreltiotlarının arasında kayboluyorum. Bu büyük otlar çok sert şeyler, kolalı gibi, korkunç sapları var sanki tahtadan gibiler, pantolonunuzun arasından bacaklarınızın derisini kaldırıyorlar, sonra sakladıkları çukurlar, eğer dikkat etmezseniz bacaklarınızı kırabilirsiniz, ne berbat bir dil, düşersiniz ve gözden kaybolursunuz, haftalarca orada uzanıp kalırsınız da kimse sizi duymaz, dağın başında sık sık düşünürdüm bunları, hayır, bunu söylemek çılgınca bir şey, yalnızca yoluma devam ediyordum bedenim bensiz en iyisini yapıyordu.

Çevirenler: Uğur Ün - Nihal Mete

'Godot'yu Beklerken'in ilk sayfaları

DINO BUZZATI

1906 - 1972, İtalya

İLGİ ÇEKİCİ BİR ÖĞLEDEN SONRASI

Sırtında cübbesi, yüzünde kara maske, mahkeme başkanı bildirdi:

- Bugün göreceğimiz dava...

Bir takvimi karıştırıp devam etti:

- Bakalım... Geçen haftanın 26 Haziran Çarşamba günüyle ilgili.

İnsan dolu salonda büyük bir bekleyiş sessizliği oldu.

- Çok haklı olarak şüpheleniyoruz, dedi başkan, biri için o gün önemli olmalı (sesini temizledi). Bu salonda bulunanlar arasında özel olarak ilgilenen biri var mı acaba geçen haftanın 26 Haziran Çarşamba günüyle?

Cevap sessizlik.

Soruyu daha yüksek ve sert bir sesle yineledi başkan.

Büyük sessizlik içinde bir adım sesi duyuldu bu sefer. Herkes o yana döndü. Halkın oturduğu yerler yarım daire şeklinde ve basamaklı olarak yapılmıştı. Oturacak yerlerin arasındaki boşluktan bir kadın yukarıya doğru atılırcasına çıkıyordu.

- Dur! Dur! diye haykırdılar. Çevirmek güç olmadı. Salonun dibinde karşısına çıkan iki kapıcı, kadını durdurdu..

- Buraya getirin! diye emretti başkan.

Kadın zorla aşağı getirildi. Başkanın karşısına, herkesin gözünün önüne itildi.

Otuz beş yaşlarında olmalıydı, oldukça ufak yapılı ve şaşkındı. Şişman olmamakla birlikte şişmanmış izlenimi veren, çizgileri yukarıdan aşağı inen bir yüzü vardı. Karmakarışık, omuzlarına dökülen oksijenli sarı saçları burada dağılıp genişliyor, yüzünün mimari yorgunluğunu artırıyordu. Kaba, yeşil bir tayyör giymişti. Zayıf baldırlarıyla kalın dizleri göze çarpıyordu. Korkmuştu. Çirkindi.

- Kimsiniz? diye sordu başkan.

- Adım Marta Anfossi, dedi kadın titrek bir sesle.

- Yaşınız? Doğum yeriniz? Oturduğunuz yer? Evli misiniz, bekâr mı? Mesleğiniz?

- Otuz yedi yaşındayım, dedi Marta, kâtip yazıyordu. Ancona'da doğdum, on

iki yaşımdan beri bu şehirde yaşıyorum, evli değilim, ressamım.
- Nasıl ressam?
- Tablo yapıyorum.
- Nasıl tablo?
- Genellikle... natürmort... portre...
- Geçiminizi tablolarınızla mı sağlıyorsunuz?
- Babamdan kalan küçük bir de gelirim var.
- Niçin kaçmaya çalışıyordunuz peki?
- Kaçmıyordum, bay başkan. Geç kalmıştım yalnız.
- Neye geç kalmıştınız?
Saldırmaya hazırlanan köpeklerde olduğu gibi yanlara doğru kalkarak hoş olmayan bir şekilde titredi dudakları::
- Biriyle buluşacaktım.
- Nasıl buluşma?
- Ben... Bir portre yapıyorum... Saat dörtte poz vermesini kararlaştırmıştık.
- Şimdi de saat dördü çeyrek geçiyor ve siz de stüdyonuza yetişmek için acele ediyordunuz. Öyle değil mi?
Doğruladı, aşırı bir çabuklukla:
- Tastamam öyle, bay başkan.
- Niçin kaçmaya çalıştığınızı bize söyleyecek misiniz, signorina? Tek kelime gerçek yok açıklamanızda, açıkça belli bu. Geçen 26 Haziran Çarşamba gününün sizin için neden bu kadar önemli olduğunu anlatmak iyiliğinde bulunacak mısınız şimdi?
Başını hayır anlamında salladı kadın, soluk, dişlerini sıkarak. Sonra ağlar gibi bir sesle:
- Hayır, hayır, söyleyemem asla!
- Bu susmanızın, signorina, dedi başkan; sizin için ne kadar kötü olabileceğini düşünüyor musunuz? Sanırım, adaletin sanıkları eksiksiz bir içtenliğe yöneltmek için nasıl gerekli yöntemlere başvurduğunu bilmez değilsiniz.
-Hayır, hayır, diye yineledi Marta, söyleyemem asla.
Başkan bir işaret yaptı. İki resmi giyimli hademe, karşısında hazırola geçti.
- Marta Anfossi, (tane tane konuşuyordu başkan), ayrıntılarıyla anlatacak mısın bize geçen 26 Haziran Çarşamba günü başına geleni ?
Kalabalıktan hafif bir fısıltı yükseliyordu. İlgi çekici bir oturum yapıldığı haberi dışarda şimşek hızıyla yayılmış olmalıydı, kapılardan içeri yığın yığın insan doluyor, oturacak yer kalmadığı için, salonun dibindeki boşluklara birikiyor, koca bir kütle oluyordu.
- Sehpa, diye emretti başkan.
Başka iki hademe şaşırtıcı bir hızla Sant'Andrea haçı biçiminde bir tahta sehpayı güçlükle taşıyarak getirdiler..
- Konuşmaya karar veriyor musun, Marta Anfossi? diye başkan yineledi.
- Yapamam, iki gözüm kör olsun yapamam, bağışlayın beni, bay başkan, utanç bu.
- Bağlayın başkan emretti.
- Soyacak mıyız? diye sordu kol ağzında iki kırmızı şerit olan hademelerin en yaşlısı.
Halktan uzun bir istek fısıltısı yükseldi.
Başkan zili çaldı.

- Susun, yoksa salonu boşalttırırım. Sonra baş hademeye döndü: Hayır, gerekli değil.

Hademeler kesin, ustaca hareketlerle kadının el ve ayak bileklerine büyük deri halkalar geçirdiler, sonra çift tahta ayak üstünde hemen hemen dikey duran sehpaya doğru sürüklediler, el ve ayak bileklerindeki deri halkalara ip geçirip kadını göz açıp kapayana kadar Sant'Andrea haçına bağlayıverdiler. Kollarıyla bacakları gerilip açılmış, öyle asılı kaldı Marta.

Halk ses çıkarmaya cesaret edemiyor, fakat kükürt çamuru gibi kaynadığı görülüyordu.

- Konuşuyor musun konuşmuyor musun? diye başkan bir kere daha sordu.

- Hayır, bay başkan, acıyın... yapamam... Birden bütün gövdesiyle sarsılarak hıçkırmaya başladı.

- Maşa mı? diye başhademe sordu.

- Hayır, dedi başkan, ayak iğneleriyle başlayalım.

Ayakkabılarını çıkardılar, ayak parmaklarını aralarındaki boşluk bir vidayla genişletilip daraltılan iki tahta parçasının ortasında sıkıştırarak vidayı sıkmaya başladılar.

Vidayı döndürürlerken Marta'nın gövdesi birden sert bir şekilde titredi, boğazından bir inilti çıktı. Şiddetle titrer, gövdesi bu acıyla kasılırken yüzü de korkunç bir hal almıştı.

- Konuşuyor musun, konuşmuyor musun?

- Hayır, hayır... Yeter... Yapamam... Acıyın... Ahh...

Tanrım! Hayır! Yeter! Kıracaksınız!

Off! Oooooof!...Hayır... Kemiklerimi kırıyorsunuz... Evet evet, konuşuyorum başkan, beni, be...ni.. bırak... tırın!...

- Konuş öyleyse!

- Evet, evet, konuşuyorum, kadın inledi, durmadan sarsılıyordu.

Başkan, kabul anlamına, çenesini kaldırdı. Hademeler vidaları gevşettiler.

Derin bir soluk veren Marta kurtuluşun anlatılmaz rahatlığında yayıldı.

- Karar verdin mi konuşmaya?

Kadın son bir deneme yaptı.

- Bay başkan... Yalvarırım size... Bu utancı tattırmayın bana... Ah.. Benden daha bahtsız biri var mı acaba??

Salonun en dip sıralarından bir ses:

- Maşalar! Maşalar!

Acımasızlığın çılgınlığında başka haykırışlar:

- Evet, maşalar, demir maşalar!

- Yeter! İlk defa öfkelenmişti başkan. Olur şey değil. Bir tek hece daha duyarsam boşalttırırım salonu!

Söylediğini yapabilmek için bir kelime, bir ses bekler gibi gözlerini kalabalığın üzerinde gezdirdi. Ama soluk bile almıyordu artık kimse.

Başkan iki uzun dakika bekledi. Sonra, sakin, emretti:

- Maşalar!

Bir hademe, elinde iki madeni aletle ilerledi. Sordu:

- Neresine?

- Göğsüne, dedi başkan, soğukkanlı.

İşkencenin ön tadıyla uzun uzun titredi yoğun halk kütlesi.

Adam aletlerle yaklaşırken Marta'nın yüzü bir dehşet maskesi halini almıştı.

- Hayır, hayır! -Acı bir sesle bağırdı-: Konuşacağım, bay başkan.
Halktan bir hayal kırıklığı mırıltısı yükseldi, başkan ikinci defa çenesini kaldırmıştı.
- Konuşuyor musun?
- Evet, evet.
- Hadi, öyleyse, ne yaptın 26 Haziran Çarşamba günü?
- Çözdürün beni bay başkan, yalvarırım, dayanamıyorum artık.
- Çözün! Başkan razı oldu.
Kadın çözüldü. Haçın dibine yığıldı.
- Çabuk, bir iskemle getirin.
Zorla kaldırıp oturttular.
- Yeterince beklettin bizi, dedi başkan, kelimelerin üzerine tehdit edici bir şekilde basarak..
- Ona gitmiştim, diye Marta başladı.
- O kim?
- Bunu da mı söylemek zorundayım?.. Tanrım... Venturini, heykelci...
- Romeo Venturini?
Evet diye işaret etti.
- Poz için mi?
Kalabalıkta yılan gibi kıvrılıp dolaşan haince bir kahkaha.
- Hayır.
- Niçin gitmiştin öyleyse?
- Kadın elleriyle yüzünü örttü, fısıldadı; ne utanç, ne utanç!
- Niçin gitmiştin ona?
- Hemen hemen her hafta... gidiyordum...
- Ne yapmaya?
Kadın sustu.
- Yoksa... aranızda... samimi bir ilişki mi vardı?
Kadın isyan etti:
- Hayır, hayır, ant içerim bay başkan.
Vahşice bir gülüş yine halkta.
İlk defa olarak, başkan gülümsedi:
- İş ortaya çıkıyor artık... Cesaret, Marta Anfossi... Âşık mıydın ona? Ona âşıktın değil mi?
Marta başını eğdi.
- Ya o?
- O... o... Yeniden hıçkırmaya başladı.
- Güzel, diye yorumladı başkan, eksiksiz bir çarşamba olmuş olmalı.
- Korkunç, korkunç, Anfossi inledi.
- Romeo Venturini... Büyük sanatçı... Yakışıklı adam... Ün... Ünün büyüsü... böyle değil mi?
- Bilmiyorum, bilmiyorum, bay başkan...
- Sen, sense,.. Evde kalmış, perişan bir kız... Hiç aynaya bakmıyor muydun ama...? Söyle, hiç bakmıyor muydun...?
- Yeter, yalvarırım, bay başkan.
- Ama belirli... Hatta klasik... Kendi türünde eksiksiz bir durum. Sen de sanat bahanesiyle gidiyordun ona... Onun da sana gerçeği söyleyecek cesareti yoktu... Kimin cesareti olurdu buna?

Seyircinin ilk sıralarında keskin, kuvvetli, ıssız bir kahkaha yükseldi.
Başkan buz gibi oldu, gözleriyle kuşkulu bölgeye şimşekler yağdırarak:
- Son olmasını diliyorum.
Sonra kadına döndü:
- İyi... Tablo epey belirlendi... Artık, izninizle, sadede gelelim. Geçen 26 Haziran Çarşamba günü ne oldu? Saat kaçta gittin heykelci Venturini'ye?
Öğleyin.
Seni bekliyor muydu?
Marta evet diye işaret etti.
- Acıdığı için gelmeni söylemişti. Öyle değil mi?
Kadın, birbirine geçmiş ellerini, koparmak ister gibi, yüzünden geçirdi.
- Ne kadar zamandır tanıyordun onu?
- Altı yıl.
- Âşık olduğunu söylemiş miydin ona?
- Bilmiyorum, bilmiyorum bay başkan, bilmiyorum artık, hiçbir şey anlamıyorum artık; korkunç, ölmek, yüz kere bin kere daha iyi böyle alçalmaktan, bilmiyorum, bilmiyorum, altı yıl cehennem azabı.
Bay başkan yüzüne gülerek:
- Sakın o seni aldatmış olmasın? dedi.
- Bilmiyorum bilmiyorum, bay başkan, umuda, bir umuda kapılıyordum bazen, bana sunduğu bir sigaraya, bir kelimeye yalnız bir gülümseyişe sarılıyordum, bir hiç yetiyordu bana...
Yeniden bir sessizlik olmuştu. Kadının ağzından kelimelerden önce çıkan hırıltı bile işitiliyordu..
- Ama sen, Marta Anfossi, ona acı verdiğini düşünüyor muydun, düşünmüyor muydun? Anlıyor muydun, anlamıyor muydun, bir erkek..?
- Hayır hayır, bunu söylemeyin bana bay başkan.
- Niçin? Şüphen mi vardı?
- Doğru, bay başkan, yine de ben... Bilmiyorum... Ona her gidişimde... Boşuna olduğunu bilsem de... Mutluydum o gün biliyor musunuz?.. Şarkı söyleyerek uyanıyordum, öylesine güzel görünüyordu her şey, hayat bile. Stüdyosuna girdiğim ana kadar o anda yine o hüzün, sıkıntı; nasıl açıklasam bilseniz bay başkan... Cehennem, anlıyor musunuz?
Başkan bir kalemle üç kere masanın üstüne vurdu.
- Sadede, sadede gel... Geçen 26 Haziran Çarşamba ne oldu bakalım söyle?
Marta ellerini sıktı.
- Her zaman çok kibardı... Birden... Başka birisi olmuştu sanki... Sesi de bir başkaydı... Gözleri de. Bana dedi...
- Ne dedi?
- Bana anlattı.
Bir türlü yakınmaydı bu:
- Bana dedi ki, ben... Bana dedi ki o... Bana dedi ki boşunaydı... Bana dedi ki... Benimle oyun oynamıştı, anlıyor musunuz bunu, bay başkan, altı yıl benimle oyun oynamıştı?
- Nerede oturuyordu?
- Sofada, pencerenin yanında.
- Sen?
- Hemen karşısında, bir koltukta.

- Ama sonra sen kalktın, değil mi? Gidip yanına oturdun.
- Hayır, doğru değil.
- Oturmakla, elini tam onun elinin yanına, dokunacak şekilde, dayamak imkânını buldun. Konuşurken yüzünü ona yaklaştırıyordun, ancak yirmi santim uzaktaydın ondan, öpmesini istediğini düşündü, geri çekildi, sonra bir bahaneyle seni bırakıp kalktı hemen.
- Hayır, doğru değil.
-"Özür dilerim musluğu açık unutmuşum galiba"dedi. Bahanelerin en ahmakçası. Döndüğünde dudakların titreyerek bakıyordun ona. Bu daha da çirkinleştiriyordu seni. Doğru mu, değil mi?
- Kötülükten başka bir şey değil bu. Beni aşağılamak isteyen, bunda çıkarı olan biri olmalı, bay başkan, başka türlü açıklayamıyorum. Venturi'nin burda olmasını isterdim. Yalanlardı bütün bunların doğru olmadığını söylerdi.
- Heykelci Venturini'nin burda olmasını ister miydin?
- Gerçeği söylerdi o, bay başkan.
- Ama Venturini benim, dedi başkan maskesini çıkararak.
- Hayır, hayır, alçaklık bu! Yüzünü yine elleriyle örttü Marta, hıçkırdı.
- Venturini benim, (yineledi başkan, yüzü gerçekten Venturini'nin yüzüydü) burda salondaki herkes de Venturini. Bak.

Kadın baktı, herkes, yargıçlar, kâatip, avukat, bütün halk Romeo Venturini'ydi hepsi, gözlerini ona dikmişlerdi. Gülmüyorlardı, gülümsemiyorlardı, yüzlerinde en küçük bir anlam yoktu, yalnız ağır, hareketsiz bir dikkat.

- Biliyor musun, -başkan sözünü sürdürdü-, biliyor musun ne yapmaya gitmiştim banyoya?

Kadın sustu.

- Küçük bir kız vardı, dedi başkan, ama sesinde özel bir ton yoktu. On yedi yaşında bir kız. Çok sevimli, hoş bir kız. Banyoya girdiğimde çırılçıplaktı.

Kadın sustu.

- Ah, ben biliyordum geçen 26 Haziran Çarşambanın ilgi çekici bir şey olduğunu. İşte kılıksız, uğursuz, biçimsiz, evde kalmış... Gerçekten harikulade bir dava olduğunu kabul etmek zorundayız. Hadi götürün şunu, kapı dışarı edin, yüzünü görmekten hepimizin midesi ağrıdı.

Başkanın bir işaretiyle hademeler Marta'yı zorla kaldırıp saray duvarının dışına bir çuval gibi fırlatıp attılar. Herkes, bütün kalabalık ayaktaydı, sevinçliydi. Kadını hemen yakaladı, sırtına aldı, bir kafile bağırıp çağırarak merkezin sokaklarına daldı. Gürültülü bir sevinç vardı her yanda, herkesin sevinciydi Marta'nın başına gelen.

Görülmemiş bir sevimsizlikte, saçları daha da dağılmış, kısa, zavallı, yüzkarası bir zafer alayıyla kendisini sürükleyip götüren sağlam insanlık kayasının üstünde sallanıp duruyordu.

Marta tam bu anda uyandı, bütün bunların yalnız bir düş olduğu düşüncesi içine anlatılmaz bir ferahlık verdi. Ama hemen arkasından onun düşüncesi demir uçlu on beş santim çapında bir kazık gibi göğsüne çakıldı. Hayat da bu korkunç düşten daha iyi değildi, hayat da düşün aynıydı, düşten daha da kötüydü hayat.

Çeviren: Egemen Berköz

ALBERTO MORAVIA

1907, İtalya

BİLİNÇSİZ

Bir işe kalkışıldı mı o iş önceden düşünülmüş demektir: Eylem bazı bitkilerin toprak üstünde görünen yeşil kısmı gibidir, ama çekip koparmaya kalkınca derin kökleri olduğunu görürsünüz. Ne kadar düşündüm acaba o mektubu yazmak için? Altı ay, evet, o adam Cassia yolu üstünde yirminci kilometredeki Villa'yı yaptıralı altı ay oluyor. Aslında bu düşünce de bana dağ başında tepemsi bir yerdeki yeni Villa'yı görünce gelmişti. O günlerde, filmler ve resimli romanların etkisiyle olacak, kafamda kavak yelleri esiyordu. Üstelik, ben yaşlarda bir kız olan Santina'ya da kendimi beğendirmem gerekiyordu. Demiryolu bekçisinin kızıydı Santina, alığın biriydi, ama güzeldi ve da bana öyle görünüyordu. Birlikte gezdiğimiz bir akşam Villa'yı gösterecek "Önümüzdeki günlerde bu Villa'yı yaptırana bir tehdit mektubu yazmak istiyorum" dedim. "Ne demekmiş o?" "Korkutucu... Ya paraları çıkarsın yahut canına okuruz... Gözdağı vermek için." "Ama yasak değil mi?" diye sordu şaşkınlıkla; "Yasaksa yasak... Ne önemi var bunun? Parayı bırakacağı yeri bildiren bir mektup... E, ne dersin?" Onu biraz olsun etkilenmiş, ürkmüş göreceğimi umuyordum; ama tersine, sanki ona dünyanın en olağan işini önermişim gibi biraz düşündükten sonra, "Ben bu işte varım, ne kadar isteyeceksin?" demez mi!? Demek olağan sayıyordu bunu; ondan aşağı kalmak istemedim ben de. "Bilmiyorum... Yüz, iki yüz bin." Ellerini çırptı: "Ne güzel... Bana da bir şeyler alırsın artık." "Elbette." "Ee, ne bekliyorsun öyleyse, ne duruyorsun?" "Düşünecek zaman bırak!" dedim sonunda. Böyle işte, bir şaka yüzünden o mektubu yazmak zorunda kalmıştım.

Villa'nın sahibi sık sık arabasıyla Storta'dan, annemin manav dükkânının önünden geçerdi. Boyalı kartonlardan yapılıp panayırlarda takılanlara benzeyen koca bir burnu, kapkara pos bıyıkları vardı. İri yarıydı, devetüyü renkli paltosuyla tam bir ayı. Villa'nın bodrumu güzel kokular yapılan bir laboratuvardı. Gerçekten alt kat pencerelerinden yemek kokuları yerine, bu türlü kokular geliyordu. Hiç hoşlanmamıştım adamdan, bu da başka bir nedeniydi mektubu yazmamın. Ama ona ne kadar bozulsam da, yüz bin liret yüzünden

Santina beni ne kadar kışkırtsa da, o günlerden birinde, Villa'dan az uzakta, üç maskeli adam bir soygun yapmamış olsalardı, bu mektubu yazmazdım. Gazeteler her şeyi yazıyordu. Romalı bir tüccar olan şoför kaçmaya çalışırken öldürülmüş; araba bir çukura saplanmış, yolcuların nesi var nesi yoksa alınmıştı. "Şimdi o mektubu yazmanın tam sırası" dedim Santina'ya o akşam. Şaşkınlıkla "Niçin?" diyordu. "Çünkü" dedim, "mektubu soyguncular dan biri yazmış gibi yapacağız; olanlar yüzünden adam korkacak ve paraları sökülecek." Santina'nın hayran hayran bana baktığını görünce ekledim: "Göreceksin, yüreklilik-yüreksizlik yok... Yalnız bilinçlilik-bilinçsizlik var.. Bilinçlilik yüreksizliktir, bilinçsizlik yüreklilik. O adam şimdi bilinçsiz... Dağ başında, yalnız bir Villa'da oturmanın ne demek olduğunu, sözün gelişi; kolayca soyulabileceğini bilmiyor, daha doğrusu biliyor, ama anlamış değil... Bu yüzden bilinçsiz yani yürekli... Ben mektubumla, onu bilinçli ya da yüreksiz yapacağım... Birdenbire tehlikede olduğunu fark edecek, o zaman korkacak ve paraları sayacak." Aylardan, hatta yıllardan beri hep düşündüklerimdi bunlar; sözler ağzımdan sanki bir kitapta okumuşum gibi çıkıyordu; Santina, hayranlığını belirtti gerçekten: "Söyle bana, bunların hepsini nasıl düşünebiliyorsun? Çok zekisin!" Koltuklarım iyice kabarmıştı: "Bu bir şey mi? Beni tanımıyorsun daha."

Öylesine sevinmiştim ki dakika geçirmedim. Santina'yla Storta'daki tütüncüye gittik, hemen oracıkta, bir masada mektubu yazdık: "Ölü soyucu, uzun zamandır peşindeyiz ve paranın sana çok geldiğini biliyoruz. Sonunun Vaccarino'nunkine benzemesini istemiyorsan, Cassia yolunda otuzuncu kilometre taşının altına, yarınki salı günü, gece yarısından önce yüz bin liret bırakırsın. Maskeli adam."

Vaccarino, önceki gün öldürülen tüccardı. Santina bir milyon isteyelim diyordu, ama olmazdı bu. Ona, bir milyon için bir adamın kelleyi koltuğa alabileceğini; yüz bin için se, epey düşüneceğini, sonunda da paralara kıyacağını açıkladım.

Santina evine gitti; ben de, biraz daha Storta'da dolandıktan sonra, hava kararınca, bisiklete atladığım gibi o adamın Villa'sına yollandım. Kıştı. Güneş batmaktaydı, batı kıpkızıl, ağaçlarsa kara görünüyordu. İki ağaç arasında da alacakaranlık, ama ortalık açık... Villa'nın parmaklıklarına uçar gibi vardım, bisikletten inmeden bir elimle bir direğe tutundum, ötekiyle mektubu deliğe attım. Yol, tam burada, iki dönemeç arasında, düz uzanır. Ben mektubu deliğe atarken, dönemeçlerden birinden, Roma yönündekinden, Villa sahibinin arabası çıkıverdi.

Hiç durak samadan öne doğru eğildim ve hızla ayrıldım duvardan. Yolun ortasında karşılaştım arabayla. Ben onu görmedim ama o, yüzde yüz, istediği gibi baktı bana. Storta'ya kadar son hızla gittim böylece, korkuyu geride bırakıyormuşum gibi geliyordu bana, oysa korku ta içimdeydi. Hatta annem bile farkına vardı bunun, hasta olup olmadığımı sordu. Üşüdüğümü, yemek yemeyeceğimi söyledim. Sözlerine kulak asmaksızın odama geçtim. Karanlıkta yatağın üstüne uzanıp düşünmeye başladım. Bunca bilinçsizin içindeki tek bilinçlinin ben olduğumu şimdi anlıyorum. Bilinçsizliğimi yeniden bulmazsam korkudan ölürdüm. Adamın beni mektubu bırakırken gördüğü yüzde yüzdü; bir kez gördükten sonra tanımaması da olmayacak şey. Storta'dan günde en az iki kere geçerdi. Ben de hep oralarda, annemin yemiş ve sebze sepetleri arasında ya da bisikletime dayanmış arkadaşlarımla birlikte olurdum. Üstelik, kı-

zıl saçlı çilli, gözlüklüydüm de.... Storta'da bana benzeyen hiç kimse yok. Belki adımı bilmiyordu. Ama candarma çavuşuna gidip de, 'Bu tehdit mektubunu aldım.. Kutuya şöyle bir çocuk attı" dese çavuş hemen anlardı: 'Emilio... Bak hele, şimdi buluruz onu." dükkâna gelirlerdi ve portakal sepetleri arasında tir tir titreyen bana sorarlardı. 'Söyle bakalım Emilio, dün akşam altıya doğru nerelerdeydin?"Bekçi kulübesinde, Santina'yla olduğumu söylerdim ben de. O zaman Santina'yı çağırırlardı, ama o kendisini kurtarmak için beni görmediğini söylerdi. Çavuş da bana, 'Dün nerede olduğunu ben söyleyeyim sana" derdi. "Villa Sorriso'nun önünde... Kutuya bu mektubu atıyordun." Sonra, kelepçeleri ellerime takıp doğru hapishaneye. Felaketler yalnız gelmez, beni bir de Vaccarino'yu öldürmekle suçladılar mı! Parlak bir duruşma yapılırdı. Cassia haydudu, Storta canavarı, otuzuncu kilometre katili. Bütün bu işlerden en azından yirmi otuz yıl yerdim yüzde yüz...

Kırlara bakan penceremde vahşi, arınmış gümüşten bir ayna gibiydi ışık, oda gündüzden daha aydınlıktı. Bir ağustosböceği gibi, uyanık, iki üç saatten beri yatakta dönüp duruyordum, ay ışığı korkunun ta kendisiydi şimdi, gözlerimi kapatamıyordum. Asıl içimi yakan kazdığım kuyuya düşmüş olmamdı, korkan şimdi bendim, o adam değil, ayrıca Vaccarino'nun öldürülmesi de benim üstüme kalacaktı, gerçek soyguncularа değil, mektup ne olmuştu acaba? Hiç... Mektubu delikten içeri atarken adamın geldiğini görmüştüm. Ama, işleri tersine çevirmeye yetmişti bu.

Sonunda, artık dayanamayarak, yataktan atladım, sonra da bisikleti -geceleri odamda dururdu- sırtıma aldığım gibi pencereden sokağa... Dosdoğru Villa Sorriso'ya yollandım. Ne olursa olsun mektubu geri almak istiyordum. Eline ayağına düşüp yalvarmak zorunda kalsam da, bağışlanmak için yapacaktım bunu. Ama gerekmedi. Kutunun yanına vardığımda, mektubum yerde, duvarın arkasında, giriş yolunun dışında duruyordu. Delik vardı, ama daha kutuyu yerleştirmemişler, adam da arabayla girerken, otların arasına düşmüş olduğundan görmemişti. Duvardan kolayca atlayıp mektubu aldım, içim sevinçle dolu ağır ağır eve döndüm.

Ertesi gün Santina'yla karşılaştığımızda mektubu gönderip göndermediğimi sordu. 'Hayır" dedim, 'Göndermedim: Göndermeyeceğim de." Hayal kırıklığıyla, "Ama işler iyi gidiyordu ya" dedi, 'Bilinçsizlerin yürekli olduğunu söylememiş miydim sana! Şimdi başıma ne geldi, biliyor musun? Bilinçsizken bilinçli oldum." 'Korktum desene şuna." diye yanıtladı küçümseyerek. 'Öyle ama haklı olduğumu görüyorsun; yüreklilik bilinçsizliktir." 'Ya şimdi ?" 'Yeniden bilinçsizleşinceye kadar bir şey yok." Ama o yüz bin liretin hayal kırıklığı içinde, vahşinin biri olduğumu, beni bir daha görmeyeceğini söyleyerek çekip gitti. O günden beri, her karşılaşışımızda, bilinçsizliğimi yeniden bulup bulmadığımı sorar alayla.

Çeviren: Egemen Berköz

EUGENE GUILLEVIC

1907 , Fransa

BARIŞIN TADI

Bir ağaç, kesebilirler ağacı,
Ağacın ne gelir elinden?

Biraz çaba, testere falan,
Eh, az çok da zaman,
Ağaç devrildi gitti.

Bir kuş, vurabilirler bir kuşu
Bir el ateş ya da bir iki taş
Bir avuç tüy düşer toprağa.

Bir öküzün ya da bir atın
İşi kolay görülür ve hazırdır
Kesimevinde kasap önlüğü.

Bir çocuğun, oğlan ya da kız,
Ne gelir elinden katile karşı?

Bakışlar, diyeceksiniz şimdi,
Ama gözü dönmüşse katilin
Ya da kimse yoksa ortada?

Bir adam, koca bir adam da
Bir kuş gibi avlanabilir,
Belki daha da kolay hatta.

Bir ağaç, bir kuş, bir öküz, bir at

Bir çocuk, bir adam
Yok oldular işte art arda.

Ama dostlarım, hepimiz olsak
Ne bok yiyebilirler
Onca insan karşısında?

Ne yapabilirler
Direnen halklara?

Çeviren: Cemal Süreya

KAYALAR

I
Kayalar bilmez
Konuşur durursunuz onlardan

Avuçlarında başlayıp biten
Büyüklüktür yalnız

Ve unutmak gelip gidişini yanıp sönüşünü denizin
Güneşlerin kırmızı

II
Gülmek ağrısını duymazlar
Yahut sarhoş olmak

Karanlık ortasında
Ateş yakmazlar

Çünkü hiç mi hiç
Korkmazlar ölümden

Korku bir konuk
Yuvalarında

Onlar deli ve çılgın
Gerçeği çırılçıplak görürler

III
Ve sonra sevinç

Düşmanı bilmekten

Yaşayabilmekten doğan

Kıyılarda
Taşları çekmesine rağmen

Dalga ve rüzgarların
Öğle uykusunda oldukları zaman

IV
Onlar suratlarını gezdirmezler
Bir azap gibi

Onlar gezdirmezler suratlarını
Sizin neler neler okuduğunuz

V
Onlardadır dans
Onlardadır alev
Yeter ki iyi bulsunlar sevsinler

Onların önünde değil bu manzara
Onlardadır
Bu onların derinliklerinin dansı
Ve her şeyi gören deliliklerinin

Bu alev onlarda
Harlı ateşin özünden gelen

VI
Tapınak olmak istemez kayalar
Orda huzur rahat ve gurur

Düşmanla karşı karşıya
Düşmanla çevrili olmak

Adıyla sanıyla sevinci
Onlara yalnızlık getirir yalnızlık yalnız

Deniz ister kapkara olsun ister bulanık
İster masmavi

VII
Onlar onları çevireni duyuyorlar
Onlar onları çevireni biliyorlar

Belki kutsal buldukları için eğilirler bazan
Onları sınırlandıranın önünde

Yıldıklarından değil
Bu büyük kuvvete karşı

VIII
Bazan onların geceleri içinde
Bir ses duyulur bir ses
Uzun uzun çınlayan

Ve kaybolur her zerresi onların
Korkunç bir korkunun içinde

Bir sesten ibarettir
Artık onlar

IX
Olur ki bir kaya
Kopar ve düşer

Soluk soluğa düşer
Şırıl şırıl denize

Artık onlar taştır
Taş yığını yalnız ve yalnız taş

Bir dans yeri
Dansın yok ettiği

X
Felaket ne orda ne burda
Kendi kendinin dışında olmakta

Çılgınlığın kör olduğu
Bozbulanık gördüğü zaman
Bir kayanın hatırası olmak
Ve uzanmak dışa dalgalara

Çeviren: Sezai Karakoç

MAURICE BLANCHOT

1907, Fransa

UYKU VE GECE

Gece neler olur? Genel olarak uyunur. Uykuyla gündüz, geceyi ortadan kaldırmak için, yine geceyi araç olarak kullanır. Uyumak, dünyayla ilgili bir şey, bir görevdir; gündüzkü didinmemizi gece dinlenmemize bağlayan o genel yasayla tam bir uyum içinde uyuruz. Gel deriz, hemen geliverir uyku, onunla aramızda bir sözleşme, gizli maddeleri olmayan bir anlaşma vardır; şurası da bir gerçek ki, bu anlaşmayla, tehlikeli bir büyüleme gücü olmak şöyle dursun, buyruğumuz altında, çalışma gücümüzün aracı olur o. Kendimizi ellerine bırakırız, ama bir efendinin, buyruğundaki tutsağına kendini bırakışı gibidir bu. Bizi güne götüren açık, aydınlık bir iştir uyku. Uyumak, işte size uyanıklığımızın en ilginç olayı. Ancak derin bir uykuya dalmak, bizi uykunun derinliklerindeki şeyden kurtarabilir. Gece denen şey de ne? Gece yok artık!!

Yedinci gün dinlenmesi nasıl dünyanın yaratılışıyla ilgiliyse, uyuma da, en uzak geçmiş günlere uzanan bir iştir. Gece, deliksiz bir uykuya *çevrilebildiğinde gece olmaktan çıkar artık*. Ben uyuyorum, burada 'Ben'in baskınlığı, bu kendi isteğiyle olan kendinde olmayışı elinde bulundurmaktadır. Ben uyuyorum dediğimde, uyuyan benim, başka *kimse değil - ve işadamları, tarihe geçmiş kişiler, sabah dipdiri* kalktıkları deliksiz uykularıyla övünürler. Onun için, yaşantımızın normal işleyişinde ara sıra bizi şaşkınlığa düşüren uyku, hiç de gülünç ve ayıp bir şey değildir. Günlük gürültülerden, günlük kaygılardan, her şeyden, kendi kendimizden, hatta bu boşluktan el ayak çekebilmemiz, kendimize egemen olduğumuzu gösterir, soğukkanlılığımızın bütün bütün kişilere vergi bir belgesi olur. Uyumak gerek, vicdanın kendi parolasıdır bu ve günden uzaklaşmak için verilen bu buyruk, güne kavuşmanın ilk kuralıdır.

Geceyi olanağa çevirir uyku. Karanlık bastığında, uyanıklık, uykunun kendisi olur. Uyumayan, uyanık kalamaz. Uyanıklık, hep gözü açık kalmamak demektir. Gece boş boş dolaşma, ortalıktan el ayak çekildiğinde çıkıp gezme eğilimi ve hatta her türlü kötülükten uzak yapılması gereken işler, kuşku yara-

tır. Gözü açık uyumak, çoğunluğun beğenmediği bir şeydir. Kötü uyuyan kişiler az çok suçlu görülürler. Peki ne yaparlar? Geceyi her an var kılarlar.

Uyku "İlgisiz kalmadır" diyordu Bergson. Uyku, belki dünyaya ilgisiz kalmadır, ama bizi dünyada tutan, dünyayı olumlayan, dünyanın bu yadsınmasıdır. Birlik ve bağlılık işidir uyku. Büyük doğal uyumlara bırakıyorum kendimi, düzenin sağlamlığına, bu güvenin gerçekleştirilmesi, bu inancın ortaya konmasıdır uykum. Terimin içe işleyen anlamına bir bağlılıktır bu, kendimi bağlıyorum ama Ulysse'in gemi direklerine bağlandığı, sonradan kurtulabileceğim bağlarla değil, başımla yastık arasındaki, bedenimle yatağın sessizlik ve mutluluğu arasındaki uyuşmanın anlattığı anlaşmayla. Kaygılardan, dünyanın uçsuz bucaksızlığından el ayak çekiyorum, ama bunu, dikkatimle, sınırlı ve sıkıca çevrili bir yerin kesin gerçeği içinde ayakta duran bir dünyaya kendimi vermek için yapıyorum. Dünyayı kendi sınırları içinde bulduğum kesin bir ilgidir uyku ve onu bu biten yönüyle ele alarak, kalması, beni bırakması ve dinlendirmesi için kıskıvrak yakalıyorum. İyi uyumamak, durumunu bulamamak demektir. Kötü uyuyan kişi bu gerçek durumu bulmak için o yana, bu yana dönüp durur bu yerin eşsiz olduğunu ve yalnız bu noktada, dünyanın kendi alabildiğine sonsuzluğunu bırakacağını bilir. Uyurgezere kuşkuyla bakarız, uykuda rahat bulamayan biri olduğu için. Uyurken ne de olsa yersiz, denilebilir ki, inançsızdır o. Öz içtenlikten yoksundur, daha doğrusu, içtenliğinin kökü, dayanağı yoktur, desteği haline gelmiş olan ortada olmayışının değişmezlik ve güçlülüğü içinde kendini olumladığı o bir çeşit dinlenme olan kişinin o tam kendi olma durumu yoktur onda. Uykunun arkasında, merkezleşme çabasından daha çok, bilinçli yaşantının bütününü görüyordu Bergson. Uyku ise tersine merkezle bir içli dışlı oluştur. Dağılmış değilim, bulunduğum yerde bütün bütün toplanmış, birleşmişim. Kendimi ve dünyayı uyuduğum yere çakıyorum. Dalgın, dağınık, kararsız ve başıboş değil de dünyanın kendi içine kapandığı o yerin dar çerçevesi içinde, bir noktada toplanmış olarak bulunduğum yerdedir varlığım, bu öyle bir nokta ki, artık ben dünyada değilim, dünya benim içimde; kendi kendinde erimeyi andıran bir birlik bu. Uyuduğum yer yalnız bedenimin bulunduğu yer olmuyor, ben bu yerin kendisi oluyorum bedenimle; uyuma işi öyle bir şey oluyor ki, o anda bulunduğum yer, varlığımın tam kendisi oluyor.

Şurası da gerçek ki, uykuda, çocukluktaki o pek farkına varılamayan mutluluğu andıran bir durum içinde, kendi içime kapanıyor gibiyim. Olabilir, ama kendimi yalnız kendi ellerime bırakmıyorum, kendi üstüme yüklenmiyor, bende dinlenmenin darlık ve sınırı olmuş olan dünyaya yükleniyorum. Uyku, normal olarak, bir güçsüzlük değildir, erkekçe görüş noktamın umutsuzca bırakılıverişi değildir. Yeniden didinip uğraşmak için, bir an, didinip uğraşmayı bırakmak anlamınadır uyku. Bir an başıboşluk içinde yitip gitmem pahasına, durmam, hep değişen olanakları tek bir durak noktasına çevirmem, burada durarak kendimi derleyip toparlamam demektir o.

Yöresinde eşyalar dururken, uyuyan bedende uyanıklık bozulmaz; özlediği bir şey olan uzaklardan el ayak çeker, dağılmamış, bulunduğu yerin gerçeğiyle

tam bir uyuşma içindeki bedenin buyruğuna döner. Uykudan uyandıktan sonra her şeye yeniden kavuşulduğuna şaşmak uykudan daha güvenilir bir gerçek olmadığını unutmak, onun, kesinlik üzerinde toplanan, bütün başıboş olanakları bir ilkenin değişmezliğine, bağlayan ve ertesi sabah yeni ile karşılaşılabilmesi, yeni bir günün başlayabilmesi için bu kesinliğe doyan bir uyanıklık demek olduğunu unutmak demektir.

Çeviren: Tahsin Saraç

GUNNAR EKELÖF

1907 - 1968, İsveç

YAŞAMIN HİÇBİR ÇEKİCİ YÖNÜ KALMAYINCA

Yaşamın hiçbir çekici yönü kalmadığı gün
İçimde özsuyun ve asidin yükselişi durduğu gün
Durgun bir yaşantıya vardığım gün
Kısacası, kendi kendime benzemeye başladığım gün,
-Bırakın beni gideyim!
Bırakın yaşayayım daha bir süre
Hür olarak başkalarına karşı,
Hür olarak kendime karşı!
Bırakın beni gideyim buralardan
Dostça ağaçlarla
Dostça denizle,
Taşlarla, yağmurla, güneşle
Hiçbir bağdan kopmadan,
Hiçbir şey istemeden, hiçbir suçum olmadan
Alıp başımı gideyim
Yalnız, yapayalnız!..

GÜZLE GELEN

Rahat dur çocuğum, sakin ol ve bekle,
Bekle, yaban hayvanlarla gelen mucizeyi
Bekle, yıkılışını evrenlerimizin
Zaman denen nesnede hiçbir tat kalmayınca.
Sönmüş tüm yıldızlar süzülecek teker teker
Uyuyan adalara doğru
Ağaran güne dek, batan güne dek.
İşte o an, ne gündüzün ne de gecenin olacak;
Güneş toprağa girecek, ay taşların içine.
Sönmüş yıldızları getirecek kömürden gemiler.
O zaman, ah işte o zaman
Kanayan kapılar kendini her olanağa açacak,
Kansız kapılar büsbütün kapanmış olacak.
Yeryüzünü kaplayacak görünmeyen adımlar,
Havayı dolduracak işitilmedik sesler,
Kulakların zarı patlayacak derin sular dibinde.
Kentler çökecek, çanlar susacak.
Ve evleri okşayarak geçen mucizeyle
Sonsuzlaşacak zamanın o ölçülmez hüznü
Ölü bakışlarında ve uyuşmuş ışıklarda.
Sen çocuğum, bekleyeceksin sen gene
Suskun, tedirgin, evrenin değişişini
Kılın kıpırdamadan ağaran güne dek,
Kılın kıpırdamadan batan güne dek...

FAUN

Bir hayvan ruhu var bende
O gözlerle bakarım sana.
Şunu bil
Ölümle ilişiğim
Salt güzellik uğrunadır.
Fazla duygum yoksa da
Gene onunla görürüm işlerimi.
İğrenmek elimden gelmez
Ama havlamayla melemeyi beceririm.
Eğer görürseniz tiksindiğimi bir şeyden
Bu, gövdenin kapsadığı anlamdandır.
Ya da bir istek,
O da aynı hesaba gelir.
Sakın ruhumu gövdemde arama.
O, tedirginlikle kendini gösterir.
Gizli düşüncelerim var sanma,
Onlar sana özgüdür, ey insan!
Zıt uçlarda bulunmaz,
Aralarda görünür
En çok üstüne titrediğin değer:
Ruhun koşulu tedirginlik...

Çeviren: Lütfü Özkök

GÜNTER EICH

1907 - 1972, Almanya

MAVİ TULUMLU ADAM

Mavi tulumlu adam
omzunda çapası evine dönüyor.
bahçe çiti gerisinde ona bakıyorum.

Onlar Kenan ülkesinde böyleydiler akşamları,
şimdi böyle dönerler Burma'da çeltik.
Mecklenburg'ta patates ekili tarlalardan,
bahçelerinden Kaliforniya'nın, Burgonya bağlarından.

Buğulu camlar ardından yanınca lamba, kıskanıyorum
mutlu oluşlarını (paylaş diyen yok)
çocuk bezleri asılı, ocağında ateşi, kendi halinde
ataerkil gecelerini kıskanıyorum.

Mavi tulumlu adam evine dönüyor;
omzunda çapası, çöken karanlıkta
bir silaha benziyor.

KÜÇÜK ONARIM

Küçük onarım; kesik kesik karpit alevi.
Bir adam yeter.
Köprü korkuluğunda bir çatlak, diyor adam.

Bir flasterlik yara.
Öyle diyor, bizi kandırmak için,
çünkü sarar hastalıklar dünyanın tel sistemini.
Telefon tesisleri, yeraltı kabloları yayanlar
Frengiyi, veremi, lösemi ve kanseri;
madenlere gitmeyen hastalıklar bunlar.
Çok geç anlaşıldı onlara da geçtikleri.

Ama nasıl önlenebilirdi?
Belki bir hikmet var bu işte:
Bir sınıf değiştirme oluşumu, olur ya!
İnsanın bırakması gerekli ilk şey
hastalıklarıdır,
gerisi ondan sonra.

UYANIN, ÇÜNKÜ KÖTÜ DÜŞLER GÖRMEKTESİNİZ

Uyanın çünkü kötü düşler görmektesiniz!
Uyumayın, çünkü korkunç yaklaşıyor.

Bulur seni de, kan dökülen yerlerden çok uzakta olsan bile,
rahatsız edilmek istemediğin ikindi uykularında
gelir bulur seni de.
Bugün değilse yarın.
hiç kuşkun olmasın

'Ey tatlı uyku
kırmızı çiçekli yastıkta.
Anita'nın üç haftada işlediği, yılbaşı hediyesi yastıkta
ey tatlı uyku.
kızartma yağlı da taze ise sebze.
Uykuların eşiğinde hatırlanır dün geceki filmde
'Haftanın Olayları': Hamursuz'da kesilen kuzular, uyanan doğa.
Baden-Baden'da açılan kumarevi,
kayık yarışlarında Cambridge, Oxford'u üç boy farkla yendi...
yeter zihni oyalamaya bunlar.

Ey bu yumuşak yastık, ekstra kuş tüyleri!
Unutulur üstünde dünya dertleri, örneğin şu haber:
Çocuk düşürten sanığın sözleri, kendini savunurken:
"Yedi çocuklu bu kadın bana geldi, kucağında emzikteki
ne bez, ne kundak, gazeteye sarmıştı.
Ne yapalım, mahkemelik işler bunlar, değil bizim işimiz.
Hem elden ne gelir, birinin hayatı çetinse ötekinden.
Ve torunlarımız savaşsın yarınlarla."

"Ah, hemen de uyudun mu? Aman, uyan, dost!

Bak, dikenli tellerle çevrilmiş çevren, yüksek gerilim
ve dikilmiş nöbetçiler."

Hayır, uyumayın, dünya düzencileri durmadan çalışırken!
Güçlerinden kuşkulanın ki biz sizin için edindik bu gücü, derler.
Bırakmayın, kalpleriniz boş olmasın, boşa çıksın hesapları!
Hava cıva şeyler yapın, şarkılar söyleyin, sizlerden umulmayan şarkılar
Dayatın, kum olun dünya dişlilerinde, yağ olmayın!

Çeviren: Behçet Necatigil

WYSTAN HUGH AUDEN

1907 - 1973, İngiltere

NİNNİ

Daya uykulu başını, sevdiğim,
İnsanca vefasız koluma;
Zaman ve hastalıklar yok eder
Düşünceli çocukların
Kişisel güzelliğini ve mezar
Çocuğun geçiciliğini kanıtlar:
Ama kollarımda tan ağarıncaya kadar
Bırak uyusun bu canlı yaratık
Ölümlü, suçlu, ama benim gözümde
Tepeden tırnağa güzel.

Sınırı yok ruhla bedenin:
Hoş gören, büyülü yamacında aşkın
Yatarken sevgililer
Kendilerinden geçmiş,
Venüs hüzünlü gözleriyle onlara
Doğaüstü anlayış, umut
Ve evrensel sevgisini yöneltir;
Bir yanda buzullarla kayalar arasında
Soyut bir sezgi, kimsesiz dervişin
Kösnül coşkusunu diriltir.

Kesinlik ve bağlılık
Gece yarısı vuran
Çanın titreşimleri gibi geçer
Ve o bildiğimiz deliler
Bilgiççe homurdanırlar:

Falının açıkladığı
Ücretin her meteliği
Eksiksiz ödenecek!
Ama yitmesin bu geceden
Ne bir fısıltı, ne bir düşünce,
Ne bir öpücük, ne de bir bakış.
Güzellik, gece yarısı, düş ölür:
Hülyalı başında esen
O tatlı seher yelleri
Sevgiyle karşılasın günü,
Kutsasın gözle atan yüreği
Ve yetersiz bulmasın ölümlü dünyamızı;
Kuru öğle saatlerinde aç bırakmasın seni
İsteksiz yetkililerin elinde,
Aş o seni aşağılayan geceleri
İnsanca sevginin gözetiminde.

W. B. YEATS'İN ANISINA

I

Tam ortasında göçtü kışın;
Dereler donmuş, nerdeyse bomboştu havaalanları
Yağan kar bir başka biçime sokmuştu anıtları;
Cıva düşmüştü ölen günün ağzında.
Elimizdeki bütün göstergeler birleşiyor
Öldüğü günün soğuk, karanlık bir gün olduğunda.

Hastalığından uzakta
Kurtlar koşuşuyordu yeşili bitmeyen ormanlarda,
Şehirli rıhtımlara özenmiyordu köylü ırmak;
Yaslı diller
Gizliyordu ozanın ölümünü şiirlerinden.

Ama onun için son ikindisiydi bu kendisi olarak,
Hastabakıcılar ve fiskoslarla dolu bir ikindi;
Başkaldırıyordu gövdesinin her ili,
Bomboştu usunun alanları
Sessizlik ele geçiriyordu varoşlarını,
Duygusunun akımı kesiliyor, o hayranları oluyordu.

Şimdi o yüzlerce kente savrulmuş,
Tümüyle bilmedik sevgilerle karşı karşıya;
Mutluluğa ermek için bir başka koruda
Yabancı bir töreyle yargılanmakta.
Değişiyor bir ölünün sözleri
Yaşayanların ağzında.

Ama yarının öneminde, gürültüsünde

Borsacılar hayvanca kükrerken borsalarında,
Yoksullar çekerken nasılsa alıştıkları çileyi,
Her biri inanmışken özgürlüğüne derisinin altında,
Birkaç bin kişi anacak bugünü
Olmadık bir şey yapışını nasıl anarsa kişi.
Elimizdeki bütün göstergeler birleşiyor
Öldüğü günün soğuk, karanlık bir gün olduğunda.

II

Sen de şaşkındın bizler gibi; sanatın aştı her şeyi;
Sürüyle varlıklı kadını, yaşlanıp çürümeyi, kendini.
Çılgın İrlanda'ydı inciten seni şiire.
Şimdi İrlanda gene çılgın, havası gene öyle,
Şiir hiçbir şey oldurmuyor çünkü: Yaşıyor
Görevlilerin uğramadığı kendi koyuklarında;
Akıyor güneye
Issız çiftliklerden, telaşlı acılardan,
İnanıp öldüğümüz ilkel kasabalardan.
Yaşıyor şiir, bir olay, bir ağızda sürüp gidiyor.

III

Toprak bu saygın konuğu ağırla:
William Yeats geldi kalmaya.
Boşaltmış şiirini
Yatsın bu İrlandalı gemi.

Bu suçsuz, şu kahraman
Diye bakmıyor zaman,
Hafta bile geçmeden
Bıkıyor bir güzelden,

Yalnız dile tapıyor;
Dili yaşatan kişi
Korksa da, övünse de,
Bağışlıyor, sayıyor.

Bu bilinmez nedenle
Kipling'i hoşgören zaman,
İyi yazıyor diye
Bağışlar Claudel'i de.

Karabasanlar içinde

Uluyor Avrupa'nın itleri,
Bekliyor yaşayan uluslar,
Kinine tutsak her biri;

Kızarıyor her surat
O aydınca utançla,
Uzanıyor acımak
Gözlerde denizlerce.

Ozan, doğrudan şaşma,
Üstüne çökse de gece,
Susturulmaz sesinle
Yönelt bizi sevince.

Şiirinle işleyip
Bağa çevir sövgüyü,
Acıyla coşup şakı
İnsan yenilgisini;

Yüreğin çöllerinde
Can veren suyu çağlat,
Günlerin zindanında
İnsana övmeyi öğret.

RIMBAUD

Geceler, demiryolu kemerleri, kötü gök,
Korkunç arkadaşları bunu bilmiyorlardı;
Ama bu çocuktaki söz cambazının yalanı
Pipo gibi fırlıyordu ağzından: Soğuk,
bir şair yaratmıştı.

Bitik ve lirik dostunun ısmarladığı içkiler
Hiç şaşmadan aklını karıştırıyor,
Alıştığı saçmalıklara son veriyordu;
Lirden de, bitiklikten de bıkıncaya dek.

Kulağa özgü bir hastalıktı şiir;
Tutarlılık yetmezdi; çocukluğun
Cehennemi gibi bir şeydi: Yeniden denemesi gerekti.

Şimdi, Afrika'da dörtnala, düşünde
Yeni bir kimlik, oğul ya da mühendis,
Yalancıların benimseyebilecekleri gerçeği.

Çeviren: Cevat Çapan

RENÉ CHAR

1907, Fransa

BORA

Başını dizlerime koy, dişi tilkim benim. Mutlu değilim, ama yine de yetiyorsun sen. El şamdanı ya da göktaşı, ne gelecek ne de üzgün bir yürek var artık yeryüzünde. Alacakaranlığın basamakları, naneler ve kekikler barınağı, ince entarinle güz kızarıklığı arasında bir giz alışverişi olan o mırıltını açığa vurur senin. Yamaçları derin, kül dudaklar arkasındaki kayaları suskun bir dağın ruhusun sen. Titresin burun kanatların. Ağaçların perdelerini kapasın, dağ yolunu kessin elin.

Dişi tilkim, yel ve don gibi iki yıldızın önünde, yakılmış tüm umutları sana bağlıyorum, doymak bilmez yalnızlığın o yengin devedikeni için.

ÖZGÜRLEŞTİRECEK BİR GERÇEK

Lambasın sen, gecesin
Bakışın için bu çatı penceresi
Bu tahta yorgunluğun için
Susuzluğun için bu azıcık su
Tüm duvarlar onun, senin aydınlığından doğanın
Ey tutuklu, ey evli kadın!

ÇERÇEVE

Pırıl pırıl yağmurlar, beklenen kadınlar
Acılara özgü camla
Sildiğiniz o yüz
Bir baş kaldıranın yüzüdür;
Öbürü, mutlunun camı
Odun ateşi önünde titriyor.

Seviyorum sizi ikiz gizemler
Dokunuyorum ikinize de bir bir
Hem acılıyım hem de tüy gibi hafif.

YER ÇÖKÜNTÜSÜ

Üzümün anayurdu
Bağbozucu kadının parmaklarıdır
Ya kadın, acımasız asmanın o dar yolundan
Kim geçti peki?

Salkımın tespih taneleri;
Akşam, batan çok yüksek bir meyve kanamakta
Son kıvılcım.

NÖBETÇİNİN ÖĞÜDÜ

Siz, bıçaktan fışkıran yemiş,
Tatlılıkta yansıyan güzellik,
Kerpeten ağızlı tan,
Ayrılmaya itilmek istenen sevgililer
Önlük taşıyan kadın
Duvarı kazıyan tırnak
Kaçın! Durmayın kaçın!

YAŞASIN

Bizim oralarda, ilkbaharın tatlı belirtileri ve üstü başı dökük kuşlar yeğ tutulur uzak amaçlara.

Bir mumun yanı başında tan sökümünü bekler gerçek. Pencere camı savsaklanır. Ne önemi var dikkatli biri için!

Bizim oralarda, sorguya çekilmez yürek çırpıntısı geçiren kişi.

Devrilen kayık üzerinde kötücül gölge dolaşmaz.

Yarım ağızla verilen selam bilinmez bizim oralarda.

Fazlasıyla ödenecek bir şey ödünç alınır ancak.

Ağaçlarda yapraklar, çok yapraklar olur bizim oralarda. İster meyve verir ister vermez dallar.

Yengin kişinin iyi niyetine hiç mi hiç inanılmaz.

Sağ ol denir ancak bizim oralarda.

Çeviren: Tahsin Saraç

CESARE PAVESE

1908 - 1950, İtalya

GÜNEY DENİZLERİ

Sessiz, yürüyoruz bir akşam, tepenin
yamacından. İlerlemiş ikindinin alacasında,
beyazlar içinde bir dev amcam oğlu,
hareketleri dingin, yüzü yanık,
suskun. Erdemimizdir susmak bizim.
Atalarımızdan biri yapayalnız kalmış olmalı
-budalalar arasında büyük bir adam ya da zavallı bir deli-
soyuna bunca sessizliği öğretmek için.

Bu akşam konuştu amcam oğlu. Tepeye
çıkar mısın dedi, benimle: yansımaları görünür
doruğundan, pussuz akşamlar, uzak
Torino fenerinin. 'Sen ki Torino'da yaşıyorsun..."
dedi "...Haklısın ama. Memleketten uzakta
yaşanır hayat: yararlanırsın, tadını çıkarırsın
ve sonra döndüğünde benim gibi kırkında,
değişmiştir her şey. Langhe'yse bıraktığın yerde."
Bunları söyledi bana ve İtalyanca değil,
memleket ağzıyla konuşuyor, ağır, şu tepenin
taşları gibi, yirmi yıl dolusu onca sözcüğün
ve onca okyanusun aşındıramadığı, sert
memleket ağzıyla. Tırmanıyordu bir yandan,
çocukluğumdan, biraz yorulan köylülerden
anımsadığım o yoğun, çatık bakışla.

Dünyayı dolaştı, yirmi yıl. Gittiğinde
bir kucak çocuğuydum daha, öldü dediler.
Sonra sonra, sözünü ettiklerini duyardım kadınların
kimi zaman, bir efsane gibi;
erkeklerse daha katıydı, unutup gittiler onu.
Ölmüş babama bir kart geldi, derken, bir kış,
üstünde yeşil bir pul, pulda bir liman, limanda gemiler.
Ve iyi bağbozumu dilekleri. Şaşırmıştı herkes,
artık büyümüş olan çocuksa, arzuyla yanıyordu açıklarken:
Büyük Okyanus'ta, Avustralya'nın güneyinde,
Tasmania diye bir adadan geliyordu kart,
vahşi, köpekbalığı dolu, masmavi bir denizle çevrili.
Yüzde yüz diye de ekledi çocuk, inci avlıyordur amca oğlu.
Sonra pulu yırtıp aldı. Her kafadan bir ses çıktı sonra,
ama sonunda anlaştılar: ölmediyse bile ölecekti.
Sonra hepsi unuttu ve aradan yıllar geçti.

Ah, nice yıllar geçti Malezyalı korsan oyununu
oynadığım günlerden bu yana. Ölümcül bir noktada
yıkanmaya son inişimden ve bir oyun arkadaşımı
ağaçta izleyip canım dalları son kırışımdan ve bir düşmanın
kafasını son yarışımdan ve son dayak yiyişimden bu yana
nice hayat geçti. Başka günler, başka oyunlar,
daha kurnaz düşmanların karşısında kanın
başka dellenmeleri: düşünceler ve düşler.
Kent sonsuz korkular öğretti bana:
Hâlâ duyarım gözlerimde alaycı ışığını
binlerce sokak lambasının ayak seslerine vuran.
Savaş bitmişti, döndü geldi amca oğlu, ender rastlanır
bir devdi. Ve parası vardı.
Fısıldaşıp duruyordu akrabalar: "Bir yılda, en çok bir yılda,
bütün parasını yer ve geri döner.
Tutunamayanlar böyle ölür."
Yüzü kararlı amcam oğlunun. Memlekette bir giriş katı
aldı, çimentodan bir garaj yapmayı da becerdi,
önünde pırıl pırıl yanan bir benzin pompası
ve dönemeçte, köprüde koskoca bir reklam tabelası.
Sonra bir usta koydu içine ve paraları toplarken o,
bütün Langhe'yi dolaştı bizimki, tüttürerek sigarasını.
Evlenmişti de bu ara, memlekette. İnce, sarışın
bir kızdı aldığı, yabancı kızlara benzeyen,
yüzde yüz rastladığı bir gün, dünyanın bir bucağında.
Ama yalnız geziyordu yine. Beyazlarını çekmiş,

elleri arkasında, yüzü yanık, panayırlara vururdu
kendini sabahtan ve at pazarlığı yapardı,
bir hesabı varmışçasına. Sonra, başarısızlığa uğradıktan
sonra açıkladı bana tasarısını, vadideki
bütün hayvanları toplamak ve halkı
motor almaya zorlamakmış niyeti.
'Hayvanın büyüğü benmişim ama" diyordu
'bunu düşünmekle. Bilmeliydim,
aynı soydandır burda öküzle insan."
Yarım saati geçti yürümeye başlayalı. Doruk yakın,
gittikçe daha güçlü fısıldıyor, kamçılıyor rüzgâr çevremizde.
Birden duruyor amcam oğlu, dönüyor: 'Bu yıl
şöyle yazacağım ilana: Santo Stefano
her zaman baştadır Belbo vadisi
şenliklerinde - böyle desinler
Canelli'de". Sonra vuruyor yeniden yokuşa.
Bir toprak ve rüzgâr kokusu sarıyor bizi karanlıkta,
uzaklarda birkaç ışık: çiftlik evleri ve otomobil
sesleri uzaktan uzağa; ve bu adamı
denizden koparark, uzak topraklardan sonsuz sessizlikten
koparark bana getiren gücü düşünüyorum, ben..
Yaptığı yolculukları anlatmaz amcam oğlu.
Şuraya gittim, burada bulundum der yalnız, kuru kuru
ve motorlarını düşünür.

Bir düş var yalnız
kanında kalan: ateşçiydi bir defasında,
balina avında bir Hollanda balıkçı teknesindeydi
ve ağır kancaların uçuştuğunu gördü güneşin önünde,
kan köpükleri arasında kaçışan balinaları gördü
ve izlenişlerini, kuyruk vuruşlarını, zıpkınlarla savaşlarını.
Arada bir söz eder bana, bundan.

Ama ne zaman
yeryüzünün en güzel adalarında şafağı gören
talihlilerden birisin desem ona,
gülümser bu anıyla ve güneş yükseldiğinde der
gün eskimiştir bile oralarda.

Çeviren: Bedrettin Cömert

DEOLA'NIN DÜŞÜNCELERİ

Sabahı kahvede oturarak geçiriyor Deola,
kimse dönüp bakmıyor. Bu saatte koşuşmadadır herkes
kentte, şafağın henüz serin güneşinde. Deola da kimseyi aramıyor
zaten, dingin, sigarasını içiyor, sabahı içine çekiyor.
Pansiyonda kaldığı sürece, uyumak zorunda olmuştu bu saatte
gücünü toplamak için: kaba ayakkabılarıyla
yatağın üstündeki hasırı kirletirdi askerler, işçiler,
pestilini çıkaran müşteriler. Ama, güneş başka şey:
daha iyi bir iş yapılabilir, çok yorulmadan.
Dünkü bey erkenden uyandırdı onu,
öptü ve birlikte (Torino'da, seninle kalırdım,
sevgilim, elimde olsaydı) istasyona götürdü
uğurlaması için.

Şaşkın ama tazelenmiş bu kez,
hoşuna gidiyor Deola'nın özgür olmak ve sütünü içmek
çörek yiyerek. Yarı hanımefendi adeta bu sabah,
gelip geçene bakıyorsa, sıkılmamak için yalnızca.
Bu saatte herkes uyur pansiyonda ve kapalı yer kokar
- patron gezintiye çıkmıştır - budalalık içerde kalmak.
Akşam lokal dolaşmak için düzgün görünüş ister,
pansiyondaysa, otuz yaşında, kalan güzellik de uçup gider.

Bir aynaya yan dönmüş oturuyor Deola
ve kendine bakıyor camın serinliğinde. Yüzü biraz soluk:
havada salınan dumandan değil. Kaşlarını çatıyor.
Mari'deki istek olmalıydı insanda, pansiyonda kalmayı
sürdürebilmek için (çünkü, sevgili kadınım, isteklerini
doyurmaya gelir erkekler buraya, ne karılarının,
ne de sevgililerinin dayanamadığı), nasıl da yorulmak bilmeden
çalışırdı Mari, nasıl da hayat dolu, sağlıklıydı.

Kahvenin önünden geçenler daldığı düşten ayıramıyor
Deola'yı, şimdi yalnız akşamları çalışıyor o,
yormayan ilişkilerle, lokalinin müziğinde. Bakışlarını arayarak
bir müşterinin ya da ayağını, orkestraları seviyor,
zengin bir gençle aşk sahnesinde bir oyuncu olduğu
duygusunu veren orkestraları. Her akşam bir müşteri
yetiyor, kazancı iyi. (Belki gerçekten götürürdü
beni yanında dünkü bey). Yalnız kalmak sabahları
istense ve kahvede oturmak. Kimseyi aramamak.

GECE HAZLARI

Bizde de durup dinleriz geceyi
rüzgârın çırçıplak estiği an: rüzgâr
soğuğudur yollar, kokular hep inmiş;
burun kanatları sallanan ışıklara kalkar.

Bir evi vardır hepimizin, bekleyen
dönmemizi karanlıkta: Bekleyen bir kadın
dayanamamış uykuya: Oda sıcaktır, kokularla.
Habersizdir rüzgârdan uyuyan kadın
düzgün soluklarla; gövdesinin ılıklığı
içimizde mırıldanan kanın aynıdır.

Yıkamada bizi bu rüzgâr, esen derinliklerinden
karanlığa açılan yolların; çıplak
çırpınmada burun kanatlarımız donmuş
ve sallanan ışıklar. Her koku, bir anı.
Karanlıkta uzaklardan çıkıverdi bu rüzgâr,
yüklenen kente: Çayırlardan, tepelerden aşağı
güneşin otları ısıttığı hâlâ ve karardığı
toprağın kanla ilikle. Anımız
keskin bir koku, azıcık tatlılığı
deşilmiş toprağın, derinliklerinden
kışa yükselen soluğu. Bütün kokular dindi
karanlık boyunca ve kentte
rüzgârdan başka hiçbir şey ulaşmıyor bize.

Bu gece uyuyan kadına döneceğiz,
gövdesini aramaya buz tutmuş parmaklarımızla
ve kanımızı sarsacak bir sıcaklık, kanla ilikle kararmış
bir toprak sıcaklığı: Bir yaşam soluğu.
Onu da ısıttı güneş ve şimdi çıplaklığında
en tatlı yaşamını keşfediyor,
gündüz yitip giden ve toprak tadında.

GÖRÜNÜM IV

(Tina'ya)

İki adam kıyıda sigara içiyor. Yüzen kadın
-suyu yarmadan- kendi kısa ufkunun yeşilinden
başka bir şey görmüyor. Gökle ağaçlar arasında
bu su uzanıyor ve akıp gidiyor kadın içinde,
gövdesiz. Bulutlar gökte dinleniyor, kımıldamıyor
sanki. Duman havada asılı, duruyor.

Buz gibi suyun altında otlar var. Kadın
üstlerinden geçiyor; ama biz eziyoruz otları,
yeşil otları gövdemizle. Su boyunca yok
başka ağırlık. Toprağı yalnız biz duyuyoruz.
Uzanan gövdesi kadının, suyun içinde,
açgözlü soğuğun emdiğini duyuyor belki
gevşekliğini güneş alan yerlerinin ve bıraktığını onu
capcanlı, devinimsiz yeşile. Başı kımıldamıyor.

Otların ezik olduğu şurda uzanmıştı o da.
Koluna dayamış yarı görünen yüzünü,
otlara bakıyordu. Kimse konuşmuyordu.
hâlâ asılı havada o ilk hışırtı,
onu suya alan. Bizim üstümüzde, duman.
Şimdi kıyıya vardı, bizimle konuşuyor, ışıl ışıl
kapkara, kütüklerin arasından çıkan gövdesi.
Sesi, suyun üstünde işitilen tek ses
- boğuk ve genç, o önceki ses.

Kıyıda uzanmış,
o en koyu, en taze yeşili düşünüyoruz, içine
bıraktığı gövdesini. Sonra, içimizden biri birden
suya atlıyor ve batıp çıkarak omuzları,
köpüklü kulaçlarla, devinimsiz yeşili geçiyor.

İtalyancadan Çeviren: Egemen Berköz

CARLOS OQUENDO DE AMAT

1909 - 1936, Peru

DELİLİK ŞİİRİ

Korktum
döndüm deliliğin kapısından

Korktum
bir taşıt
bir renk
bir ayak sesi olmaktan

GÖZLERİM BİRER ÇOCUKTU ÇÜNKÜ
yüreğim
bir
düğme
daha
deli gömleğimde

Ama gözlerim uzun pantolon giyiyor bugün
ayak sesleri dilenen sokağa bakıyorum

FİLİN VE ŞARKININ GERÇEKÜSTÜCÜ ŞİİRİ

Başlangıçtaki ortopedik filler elmaslara dönüşecek ağır ağır
Havacılar kentleri ateşe vermeyi severler çünkü çiçekler gibi
Kışlık paltolara işlenmiş ezgiler
Ağzın yükselen davranışların birikimcisi
Sözlerinin çevresinde sıcak palmiyeler kolay yolculukların yolcuları
Güneşe açılmış menekşeler gibi al beni

Çeviren: Ülkü Tamer

JEAN GENET

1909 - 1986, Fransa

GIACOMETTI'NİN ATÖLYESİ

Giacometti'ye bir zamanlar, 'Senin heykellerinden birini evine koyması için insanın, her an kendini dizginleyebilecek güçte olması gerek," dedim.

'Niye?" diye sordu.

Durakladım. Vereceğim cevap beni aptal sanmasına yol açacaktı mutlaka: 'Senin heykellerinden birini bir odaya koy, oda tapınak olur."

Biraz şaşırmış göründü: 'Bu iyi bir şey mi sence?"

Bu heykellerden ikisinin göğüsleri, hele omuzları, dokunulunca ufalanacak bir iskelet yatkınlığında kırılmaya. Bir omuza dokunarak gözlerimi kapıyorum: Parmaklarımın ucundaki duygu anlatılacak gibi değil. Görünmez bir gücün yol gösterişiyle, bronzu, gerçek anlamda ilk duyuşları bu sanki.

Giacometti kesik kesik konuşuyor. Günlük dile en yakın sözleri, konuşma tonlarını seviyor daha çok. Tıpkı bir işçi gibi.

'Onları alçıda da görmüştün. Hatırlıyor musun nasıldılar alçıdayken?"

'Evet."

'Bronz olmakla bir şey yitiriyorlar mı dersin?"

'Hayır, hiç de yitirmiyorlar."

'Peki, kazanıyorlar mı sence?"

Duygularımı söze aktarmakta bir kez daha durakliyorum: 'Beni aptal sanacaksın gene, ama tuhaf bir duygum var. Bir şey kazanmıyorlar da, bronza bir şeyler ekleniyor sanki. İlk olarak bronz üstün çıkıyor. Senin kadınların bronzun yengisini yansıtıyorlar. Bronzun kendi üstündeki yengisini belki."

'Evet, bence de öyle."

Gülümsüyor. Yüzünün bütün kırışıklıkları bir kahkahaya açılıyor, çok kendine özgü bir yolda: Gözleri gülüyor elbet; ama alnı da gülüyor, yelin aralarından ıslıkla geçebileceği kadar genişçe aralıklı, her yanı gibi boz olan dişleri de. (Atölyesine duyduğu yakınlıktan onun bozluğunu almıştır üstüne: Tozun rengi.)

Heykellerinden birine bakıyor. 'Oldukça çarpık, değil mi?"

Çok kullandığı bir sözdür bu. Kendisi de oldukça çarpıktır hani. Karmakarışık kır saçlı başını kaşıyor. (Saçlarını karısı Annette keser.) Ayakkabılarının üstüne dökülen pantolonunu çekip düzeltiyor. Birkaç saniye önce gülmekteyken şimdi daha bitmemiş bir heykele dokunuyor, bir süre, tamamen, parmaklarını kil kitlesi üstünde dolaştırarak iyice kendinden geçiyor. Ben onu hiç ilgilendirmiyorum artık.

Giacometti'nin orospulara tutkusu: "Sokakta yürürken giyimli bir sokak kadını görürsem, bir sokak kadınıdır gördüğüm; ama o odamda olur da, çıplak durursa önümde, gördüğüm bir Tanrıçadır!"

"Bence çıplak bir kadın çıplak bir kadındır," diyorum. "Beni fazla etkilemez. Onu bir Tanrıça gibi görmek yetisinden iyice yoksunum. Ama senin heykellerini, senin orospuları gördüğün gibi görüyorum."

"Onları gördüğüm gibi göstermeyi başarıyor muyum sence?"

Bir öğleden sonra atölyesinde görülmemiş çarpıcılıkta iki tuval ilişti gözüme. Durmadan hareket ederek bana yaklaşır gibi görünen iki canlı yüz, tuvallerin kim bilir hangi anlaşılmaz derinliklerinden ortaya çıkıyor gibiydiler. Giacometti soran bir tavırla baktı:

"Bir şeye benzeyecekler gibi, değil mi? Geçen gece modelsiz çizdim bunları. Birkaç kara kalem de yaptım." Durakladı. "Ama pek iyi değil onlar. Görmek ister misin?"

Öyle aptallaşmıştım sorusuyla ki tuhaf bir cevap vermiş olmalıyım. Kendisini tanıdığım dört yıl içinde ilk olarak beni bir eserini görmeye çağırıyordu. Daha önceleri benim eserlere baktığımı, onlara hayran olduğumu biraz şaşarak seyrederdi, o kadar.

Bir çanta açıp altı resim çıkardı. Bunlardan biri, kocaman bir beyaz boşluğun dibine konmuş ufacık bir insan figürü gösteriyordu. "Çok beğenmiyorum bunu; ama böyle bir şey yapmaya giriştiğim ilk resim bu."

"Ufacık bir figürle kocaman bir yüzeyi ortaya çıkarmaya girişmek"mi, "bir figürün oranlarının, onu büyük bir yüzeyle ezmek yönündeki her çabaya karşı direndiğini göstermeye girişmek"mi, yoksa başka bir şey mi demek istedi, bilmem. Sözleri, demek istediği ne olursa olsun, "girişmek"ten hiç geri kalmayan bir adamdan geldiği için, beni çok etkiledi. O küçücük figür onun başarılarından biriydi. Ama Giacometti'nin alt etmek zorunluğunu duyduğu şey neydi?

Heykellere dokunmadan duramam. Gözlerimi başka yana çeviririm; ellerim kendi başlarına bulurlar yollarını: Boğaz, baş, ense, omuzlar... Birbirinden apayrı duygular akar parmak uçlarıma; öyle ki, ellerim hep şaşılacak kadar canlı ve değişik bir yüzey boyunca yol alır. Giacometti'nin parmaklarının yaptıklarını tekrarlar parmaklarım; ama onun parmakları ıslak kil ya da alçı ile çalışmıştır, benimkiler ise sadece izleri takip eder şaşmadan. Ve ellerim canlanır gibi olur.

Giacometti'nin heykellerinin güzelliği, en mutlak ıraklıkla en yakın sıkı fıkılığın arasındaki sonu gelmez gidiş gelişten doğar gibidir. İşte bu yönden insan onların devamlı hareket içinde olduklarını söyleyebilir..

"Yürüyen Adamlar"ından başka bütün heykellerinin ayakları, bir çeşit kaide gibi, kalın ve katı, meyilli bir tek blok halindedir. Ufacık baş çok yüksekte ve uzakta, gövdenin öteki ucundadır. Başa oranla muazzam büyüklükteki bu al-

çı ya da bronz kitlesi, insanı, ayakların başta bulunmayan bir madde niteliğiyle yüklü olduğu kanısına götürebilir. Ama hayır; bu kocaman ayaklardan ufacık başa doğru devamlı bir gerilim alışverişi vardır. Heykeltıraşlık yasa ve geleneklerine aldırış etmeden, bana öyle geliyor ki, Giacometti burada, bazı özel inanç, değer ve usul yargılarından alıyor hareket noktasını: Her heykele otoriter, yere bağlı, feodal bir kaide vermesini gerektiren yargılar. Büyüleyici bir etkisi var bu kocaman, yamru yumru ayakların.

Heykelleri bir ölü devre ait sanki. Onlara bu hem sert hem yumuşak bir "hareket eden sonsuzluk" görünüşünü veren zaman ve karanlık tarafından kemirildikten, aşındırıldıktan sonra bulunmuş gibiler. Ya da müthiş bir yanmadan arta kalmış, bir fırından çıkmış gibi. Alevler sindikten sonra kalanlar... Alev artıkları... Ama ne alevler!

Tuvalleri. Atölyesi karanlıktır Giacometti'nin. (Günlük hayatın sonucu en ufak kalıntılara öyle bir saygısı vardır ki, Annette pencere çerçevelerinde toplanan tozları yok edecek olsa kızar.) Atölyenin içinde resimlere yeteri kadar uzaktan bakamadığım için bir portre ilk bakışta, kırık ve karmaşık çizgiler, kesilmiş daireler, çoklukla boz, pembe, siyah, şurda burda garip bir yeşil gibi renklerden kurulu bir arapsaçına benzer. Ama resmi dışarı çıkarıp baktığımda, değişiklik korkunçtur: Resimden uzaklaştıkça yüz apaçık görünür, bana doğru uzanır, üstüme atılırmış gibi olur ve sonra çerçevesine döner.

Giacometti resim yaparken, yüzün değişik öğeleri için kullandığı çizgilerde bir düzey ve düzlem değişikliği kurmayı reddeder. Aynı çizgi ya da aynı çizgi serisi, yanağı, gözü, kaşı gösterir. Ona göre göz mavi, yanak pembe, kaş kara ve kavisli değildir; bu üç yan, daima bir çizgi ile ortaya çıkar. Burnun gölgesini göstermez yanakta. Ya da daha doğrusu, eğer burnun gölgesi varsa buna yüzün bir parçası gibi bakar.

Çizerken ya mürekkep ya da kurşunkalem kullanır. Yırtık ve deliklerle dolu bir kağıt parçasıdır çoklukla üzerine çizdiği. Çizgileri her yumuşaklıktan yoksun bir keskinliktedir. Kırık çizgileri serttir ve resimlerine elmastaki gbi parıltılı bir görünüş verir.

Giacometti genelevlerin kaldırılmasından yakınır. Oralara, hep, inanan birisinin bir tapınağa girdiği gibi girmiştir sanırım. Yaklaşılmaz ve amansız bir Tanrıya sacde etmek içinmiş gibi. Her orospu ile kendi arasında, heykellerinin onları görenlerde uyandırdığı o soğuk, uzak ilişki vardır: Her heykel bir karanlığa doğru çekiliyor ya da bir karanlık perdesinden çıkıveriyormuş gibidir. O orospuların her biri Giacometti' ye esrarengiz bir karanlık ülkesinde hüküm sürüyormuş gibi görünmüş olmalı.

Giacometti benim portremi yaparken birisi bana, "Sana bıçak sırtı gibi bir kafa yapacak," demişti. (Yüzüm oldukça etli ve ablaktır benim.) Gerçi kilden büstüm daha bitmedi; ama o sözlerin nedenini biliyorum şimdi sanırım: Çeşitli skeçlerde suratımın ortasından -çenemden, burnumdan, ağzımdan- çıkıp kulaklarıma ve mümkün olsa, enseme uzanacak çizgiler kullandı. Çünkü yüzün anlamı tam olarak önden bakılınca görülür, ancak ve arkada saklı her yere giden çizgilerin hareket noktası burası olmalıdır. Bunu böyle karmaşık bir yolda söylediğim için özür dilerim; ressam -saçın alından ve şakaklardan geriye çekilmesi gibi- yüzün anlamını arkaya, resmin arkasına çekiyormuş gibi bir şey.

Giacometti'nin büstlerine her açıdan bakmak mümkün: Yüzün üç çeyreğini görerek, profilden, arkadan. Ama onlara önden bakmak gerekir. O zaman başın anlamı, portrenin özü, yüzde toplanacağına büstün arkasındaki boşluğa, sonsuzluğa geriler. (Söylemeye lüzum yok, tabii ki ben bir duyguyu anlatmaya çalışıyorum; sanatçının tekniğini değil.)

Ellerimi heykellerden biri üstünde, gözlerimi kapayarak dolaştırdığım her kez, o bildiğim, derin haz yenilenir. Kendi kendime, her bronz heykelin dokunulunca aynı zevki vereceğini söylerim. Ama ellerimi bir arkadaşımın Donatello kopyası iki heykelin üstünde dolaştırdığımda parmaklarım duygusuzlaşır, dilsizleşir. Giacometti körlerin heykeltıraşıdır. Heykellerini gözleri değil, elleri yaratmıştır. Onları hayallemez, işler.

Giacometti bana bir resim vermek istediği zaman ufak bir portemi seçtim. Başım oldukça ufaktır benim. Resimdeki kadar değil elbet: 8 cm. uzunluk, 3 cm. en. Ama gene de gerçek başımın gücüne, ağırlık ve ölçüsüne sahipmiş gibi duruyordu portre. Resmi ışıkta görmek için dışarı çıkardığımda sıkıldım, çünkü resmin hem önünde hem de içindeymişim gibi geldi bana. Yine de hayat dolu ve bir kurşun top kadar katı görünüşlü bu resimde karar kıldım.

Giacometti bana baktı ve, "Pekala, alabilirsin onu... Ciddi söylüyorum, senindir, al" dedi. Resme baktı ve sesine bir kuvvet vererek, tırnaklarından birini söküyormuş gibi, tekrarladı: "Senindir. Götürebilirsin. Ama resmin üst yanına bir şeyler eklemeliyim daha sonra."

Poz veriyordum ona. Dimdik, hareketsiz, katı, (kımıldasam hemen hizaya çağırır çünkü) çok rahatsız bir mutfak iskemlesinde oturuyordum.
Giacometti bana şaşkınlıkla bakarak, "Ne kadar da güzelsin?" diye söylendi. Fırçasını bir iki kez dolaştırdı resmin üstünde, bana hâlâ delici gözlerle bakarak. Yine, kendi kendineymiş gibi, mırıldandı: "Ne kadar da güzelsin!" Bir an durup ekledi: "Herkes gibi haa! Ne eksik, ne fazla."

"Gezintiye çıktığımda işimi hiç düşünmem" der Giacometti. Doğru olabilir dediği; ama atölyesine girer girmez de çalışmaya başlar. Şu sırada yaptığı heykeller çok uzun. Onların önünde, üstünde kahverengi tulumuyla dururken, uzayan bir gülü budayan ya da aşılayan bir bahçıvana benzer. Parmakları heykelin her yanında oynaşır ve atölye hayatla titrer. Öyle garip bir kanım var ki o oradayken bütün eski, tamamlanmış heykeller, Giacometti onlara dokunmadan, sanki değişir, yeni bir biçime girerler. Çünkü o, yeni bir kardeş yapmaktadır onlara.

Atölyesi her an kopup parçalanacakmış gibi durur. Her yanda kurt yeniği ile dolu tahtalar, boz renkli toz, alçı heykellerin tel kafeslerinden açığa uzanmış teller, tahtalar, bezler, kirli, lekeli resimler ve bir sürü çer çöp. Her şeyde tekin olmayan, bir "şimdi yıkılacak, parçalanacak" görünüşü vardır. Bununla birlikte her şey sanki mutlak bir gerçeğin temsilcisidir. Atölyeden çıktığımda, sokaktayken, işte o zaman her şey yapma görünür.

Çeviren: Nazar Büyüm

YANNİS RİTSOS

1909 , Yunanistan

İŞİYLE BAŞ BAŞA

Bütün gece, çılgın gibi, acımadan mahmuzlayarak sağrısını
dörtnala sürdü atını. Bekliyorlar, diyordu; kuşkusuz
işi aceleydi. Gün doğarken vardığında,
kimseler beklemiyordu, bekleyen kimse yoktu. Dört bir
yanına baktı -
kapılar sürgülü, evler ıpıssız, herkes uykudaydı.
Yanı başında atının solumasını duydu -
ağzı köpük içinde, kaburgaları ezik, yağırı soyulmuş.
Atının boynuna sarılıp ağlamaya başladı.
Hayvanın iri, karanlık, ölüme yakın gözleri
uzak, yağmur yağan bir ülkede, yapayalnız iki kuleydi.

UMARSIZ PENELOPE

Onu tanımamış değildi ocaktaki ateşin belirsiz aydınlığında;
adamın dilenci gibi paçavralar giymesi kendini gizlemek için
değildi.
Hayır. Onun özellikleriydi bunlar;
dizkapağındaki yara izi, kuvveti, kurnaz bakışı.
Kadın korku içinde, duvara yaslanarak bir özür aradı,
zaman kazanmalıydı hemen konuşup kendini ele vermemek için.
Bu adam için mi harcamıştı yirmi yılını bekleyip düşler
kurarak?
Ak sakalı kana bulanmış bu yoksul yabancı için mi?
Ne diyeceğini bilemeden bir iskemleye çöktü.
Kendi ölü isteklerine bakıyormuş gibi
dikkatle baktı yerde öldürülmüş yatan taliplerine
ve "Hoş geldin!" dedi.
Sanki çok uzaktan geliyordu sesi, sanki bir başkasınındı
bu ses.
Köşedeki gergefinin tavana vuran gölgesi bir kafes gibiydi,
yeşil yapraklar arasına parlak kırmızı ibrişimle işlediği
kuşlar
kül rengi ve kapkara kesildi birden bu dönüş gecesinde,
son direncinin basık göğünde alçaktan uçan.

SON DİLEK

Şiire, aşka ve ölüme inanıyorum, diyor,
işte bu yüzden ölümsüzlüğe de inanıyorum.
Bir dize yazıyorum, dünyayı yazıyorum; ben varım;
dünya var.
Bir ırmak akıyor serçe parmağımın ucundan.
Yedi kere bu ırmak gökyüzünün mavisi. Yeniden
ilk gerçek oluyor bu arılık, bu benim son dileğim.

Çeviren: Cevat Çapan

CHARLES OLSON

1910 - 1970, ABD

MISIR MALI

1

Ağaç balıkçıldır, diyorum türkümde
uzun otları övüyorum.
Topuklarıma inen
uzun etekliğimin üstüne
aslanın postunu giyiyorum.
balıkçıldır topuk da

Doğru arkama bakıyorum. Ya da yana eğiliyorum
demeti kaldırmak için
bacağımdan yukarı
nasıl yavaş büyüyen
buğday gibi yavaşça
kaldırırsa boynunu
bacağını da öyle kaldıran
balabankuşu gibi. Yavan
sergilemede,
simgelemede

arkamdan kadınlarla ördek taşıyan beyazlar giymiş
küçük bir çocuk izliyor beni,
hepsi düztaban, adım adım, kara perukalı kadınlar

Ve ben ilgiyle
izliyorum
ayaklarla
çiçekleri

2

ayak otları
benim boyumda, hasırotları
benim kadar
ben hayvan olduğum sürece, ceylan
falancanın yanındaki etoburlarla
ve avı avcıya ya da ağlara
sürmek için sıra sıra çalılara vuran insanlar,
sık ağaçlıklara ya da bodur fundalıkların bulunduğu
açık alanlara doğru

Yıkılışı anlatıyorum, yerkürenin boynunda
ayak parmaklarımın kökü, tüm ağaçların yükselişinin
güçlü türküsü, havayı içine çeken
ala karga. Yeniden bulunan orağım ben
dişlerinin çakmağından hâlâ ot lekesi olan.
Altı sıra ekilmiş arpayım ben
biçtikleri.

Ağacım ben. Bacaklarımın arkasındaki çocuk
kökleri. Devinim mevsimi olunca içinde yüzdüğüm nehirlerin
ve yabandomuzu atınca, su kuşuyum ben.
Ama zamanım tırnak otudur
benim,

4

Tutar yığarım yellerin esip getirdiklerini.
Koyaktaki bataklıkta saklanırım iç savaştan
ve çapulcu askerlerden kaçmak için. Yeniden
törenler başlayınca önde giderim ve kara hindibadan
yapılmış şarap taşırım. Yeni ayinler
kemiklerimdir benim

koruluklardır
ilk yerleşme yerim

5

nasıl harmanlarda döverlerse ürünleri
bahar gelince ve salıverirlerse suları, püsküller de
boy verir, boyum gibi

MAXIMUS KENDİ KENDİNE

En basit şeyleri en son öğrendim.
Birtakım güçlükler bu yüzden çıktı
Denizde bile yavaştım, kumanyamı alırken,
Islak güverteden geçerken.
Anladım, benim işim değildi
denizlere açılmak. Ama işim denizlerdeyken bile,
yabancı kaldım en bildik şeylere. Geç kaldım,
ve aklım yatmadı adamın ileri sürdüğü gibi
böyle gecikmelerin
artık doğası gereği olduğuna
boyun eğmenin,

ağır akan zamanda
hepimizin geç kaldığına,
başka başka insanlara dönüştüğümüze
büyüdüğümüz zaman
ve tek olanın
kolayca tanınmadığına

Doğruydu belki, ama başkalarında
gözüme çarpan keskinlik
daha anlaşılır bir şeydi
kendi yabancılığımdan. Dünyanın

ve doğanın
işlerini görenlerin
her gün gösterdikleri hüner
ben bu işleri yaptığımı
sanmadığıma göre

Karşılıklı konuşmalara girişti̇m,
eski metinleri tartıştım, aydınlatmaya çalıştım
elimden geldiğince ve ne tatlar verebilirse öğrenmek,
bunu esirgemedim

Ama bilinen şeyler ?
Bunun verebilmesi gerekiyordu bana,
hayat, sevgi ve dünya
bir insandan.

Andaçlar.
Ama burada oturmuş
bir rüzgâr ve su gözlemcisi gibi
bakıyorum
bir kanıt var mı
yok mu diye

Bilirim havanın.
yönlerini, nerden gelir,
nereye gider, ama kendi gövdemi,
İşte onu, beni buyur etmelerinden
ya da geri çevirmelerinden edindim

Ve bunu öğrenmekten
ne arttı
ne azaldı
gururum

2

Bozulan bir işten
söz ediyorum, bu sabah,
deniz
uzanırken açıklara
ayaklarımın altında

Çeviren: Cevat Çapan

EDMOND JABES

1912, Fransa

KELİMENİN İÇİNDE HAYAT İLE ÖLÜM ARASINDA SÖYLEŞİ

'Hayat için yazı sayfasıyım ben, diyordu; tıpkı ölümün benim için okuduğum sayfa olması gibi.
'Onun için de yazı ölümün, hem ölçüsü hem de ölçüsüzlüğüdür.
Daha önceki halini okuyorsun; ötekini, geleceğinin okuru kılıyorsun.
'Onun için de, kitaptaki hayat ancak okunaksızlıktan okunaklılığa geçişe ulaşmak ve aynı anda onu yitirmektir.
Ve ekliyordu: 'Seçilebilir, hayat. Seçilmiştir oysa, ölüm.'
'Büyüyen ve tedirgin eden duyulmazlığında, gizlenmiş söyleşi bizim en ulaşılmaz derinliğimizde sürüp gider."

Bir de şunları yazmıştı: 'Gövde, düşüncenin ona parlamasını ve kanamasını sağlayan başyapıtıdır - kendi ışınlarıyla parlamasını ve yitmesini.
'Ölü gövdeden tek kalan, ruhun külleridir.
'Oraya dek, kendi düşüncemize eşlik etmiş oluruz,."

x

- Kime hitap edilir yazarken?
- Kişinin kendisi mi, başkası mı olduğu bilinmeyen birine.
- Kim olduğu bilinmeyen birine mi?
- Bunu bu biçimde söylemek saçmadır, ama gene de bir tek bu yoldan dile getirebiliriz: Konuşurken kimseye hitap etmemek, belki de yalnızca kendi kendine konuşmaktır; ama insan kendisini bir başkası kılmadan kendisiyle nasıl konuşabilir?
- ...dahası biz de, bizzat, bu ötekiyken.
- Bunu ileri sürmüyorum ben. Anlayamadınız beni, daha doğrusu, belki de ben derdimi iyi anlatamadım. Bu *öteki* tamtamına ben değilim, benim bir buluşum da değil. O, bendeki *öteki*'ni keşfedişimdir.

Bir kâğıt parçasına bir kelimeyi dökmek, o anda beyaz sayfayla söze tutuşmak-

tır.

Her gördüğümüz, duyduğumuz, yaklaştığımız, ne olduğunu anlar anlamaz bizimle söyleşiye girer.

Onun için de kitap, kelimeden kelimeye açılan, çerçevelenmiş uzaydır. Yazıldığı yerde yazılı değiliz biz, silindiği yere kayıtlıyız.

Mezar taşı yazısının bizi sessiz kalmaya zorlayan bir dili vardır. Bir işaretin peşine takılmış ağdalı sessizlik.

Ah, itiraflarının gizinde olamadığımız kadar kendimiz olan *öteki*-insan, dünya, Tanrı; adımını bağlamaya cüret edemediğimiz bir sözden söze geçiş; çünkü her ne kadar biz ondan kaynaklanıyorsak da, o bize olsa olsa ucundan ait.

Beyazlık, kan beyazlığı. Harflerin sesinde yüzyılların gururu ve yıkımı yatıyor. Onu açığa çıkartırken bunları da uyandırıyorsun.

Birbirimizden ayrıldığımız an bir kitap aralanıyor.

("Biz bile *az* diyemezken, kelimeler *fazla*'sını söylüyorlar: Çünkü kelime kelimeden geliyor, bizse hiç' ten", diyordu).

Çeviren: Enis Batur

ODYSSEUS ELİTİS

1912, Yunanistan

ÇILGIN NAR AĞACI

Kıbleden esen yelin kemerler arasında ıslık çaldığı
Bu beyaz avlularda, söyle bana, o çılgın nar ağacı mı
Nar dolu kahkahalar atarak aydınlıkta sıçrayan
Rüzgârın inadıyla, fısıltıyla; söyle bana, o çılgın nar ağacı mı,
Şafakta yeşeren yapraklarının ışıltısıyla
Bir zafer sevincinin renklerini çoşturan?

Çayırlarda çıplak kızlar esmerleşen kollarıyla
Yeşil yoncaları biçmek için uyandıklarında -
Uykunun sınırlarında dolaşarak - söyle bana, o çılgın nar ağacı mı,
İçinin saflığıyla kızların yeşil sepetlerini ışığa
Ve adlarını kuş cıvıltılarına boğan, söyle bana,
O çılgın nar ağacı mı dünyanın bulutlu gökleriyle savaşan?

Kendini kıskançlıkla yedi tür tüyle süsleyip
Ölümsüz güneşin binbir rengine büründüğü gün,
Söyle bana, o çılgın nar ağacı mı,
Kaçmaya kalkan atın yüz kamçılı yelesine sarılan,
Hiç acınma ve yakınma bilmeden, söyle bana, o çılgın nar ağacı mı,
Ufuktan şimdi doğan bir umudu haykıran?

Söyle bana, şu çılgın nar ağacı mı, bize uzaktan
Serin alevden yaprakların mendilini sallayan,
Binbir geminin doğum sancısıyla
Binbir kere yükselip alçalan dalgaları
Bilinmedik kıyılara uzanan bir denizdeymiş gibi,
Söyle bana, o çılgın nar ağacı mı, havanın saydamlığında donanıp
gıcırdayan?

Başı taa havalarda, ışıyan ve övünen mor salkımlarla,
Tehlikelere açık - söyle bana, o çılgın nar ağacı mı,
Dünyanın orta yerinde şeytanın fırtınasını ışıkla parçalayan
Ve günün, üzeri türkülerle işli, sırmalı örtüsünü
Boydan boya örten, söyle bana, o çılgın nar ağacı mı,
Günün ipek giysilerinden bir anda soyunup kurtulan?

Söyle bana, ilkin Nisan'ın büzgülü etekleriyle
Sonra yaz şenliğinin ağustosböcekleriyle gülüp oynayan,
Öfkelenen, her türlü gözdağını kara kötülükten arıtıp
Güneşin kucaklayışına esrik kuşlarını serpen -
Söyle bana, o çılgın nar ağacı mı bu,
Her şeyin, en gizli düşlerimizin bile üstüne kanat geren?

Çeviren: Cevat Çapan

LAWRENCE DURRELL

1912, İngiltere

ÖZGÜRLÜK

Ey herkese içlerindeki odlarca özlem
Kuğulara göl, arılara petek,
Yarasalara karanlık, sevgililere
Sevişme sunan özgürlük,
Salt bilgeleri kısıtlayan, sınırlayansın,
Kendisinden yarı kurtulan herkes
Çeker acılarını yalanlarının,
Özgürlük, özgürlük, zindanı özgürlüklerin.

Çevirenler: C. Çapan-T. Aktürel

ACI LİMONLAR

Bir acı limonlar adasında
Karanlık yuvarlarında meyvelerin
Ayın soğuk otlarının yandığı,

Sonra kuru otlar yerdeki
Acıtan anıları, yarı yaşamdır
Gözden geçiren ölü alışkanlıkları

Gerisini söylemesek daha iyi,
Güzellik, karanlık,
Kocamış denizler korusun onları

Anılarıyla uykularının
Kıvırcık başı Yunan denizinin
Saklar sessizliğini akmayan yaşlar gibi.

Çeviren: Cevat Çapan

ALBERT CAMUS

1913 - 1969, Fransa

AYAKLANMA VE ROMAN

Yeni çağlarla başlayan kışkırtıcı edebiyatı (litterature de dissidence), eski yüzyılların, klasik yüzyılların uysal edebiyatından (litterature de consentement) ayrı tutmak gerek. Klasik edebiyatta roman türünün kısırlığı dikkati çeker hemen. Yazılan romanların da, birkaçı bir yana, hikayeyle değil fanteziyle ilgisi vardır (*Theagene*'le *Chariclee* ya da *Astree* gibi). Bunlar masaldır, roman değil. Son çağların edebiyatında ise roman, eleştirici, devrimci hareketle birlikte gelişir, günümüze değin zenginleşip yayılır. Roman, başkaldırma anlayışıyla aynı zamanda doğar, aynı tutkuyu estetik planda koyar ortaya.

Roman için *Littre*, "Düzyazıyla yazılmış uydurma hikaye" diyor. Yalnız bu kadar mı? Katolik bir eleştirici, *Stanislas Fumet*, "Sanat, ereği ne olursa olsun, Tanrıyla suçlu bir yarışa girer hep" demekten alamıyor kendini. Gerçekten, bu konuda, kimlik kütükleriyle yarışmadan değil de, Tanrı'yla yarışa çıkmaktan söz etmek daha doğrudur. *Thibaudet, "İnsanlık Güldürüsü,* Tanrı Baba'ya öykünmedir" derken buna benzer bir düşünce ileri sürüyordu. Büyük edebiyatın çabası; kapalı evrenler ya da yetkin tipler yaratmak gibi görünüyor. Batı, büyük sanat yapıtlarının yaratılmasında, günlük hayatın çizgisi üstünde yürümekle yetinmiyor. Büyük görüntüler arıyor durmadan, onlarla heyecanlanıp coşuyor, hep onların ardından koşuyor..

Aslında, bir roman yazmak ya da okumak doğaya uygun eylemler değildir. Gerçek olaylara yeni bir düzen vererek onları bir hikaye çerçevesinde kaleme almanın ne zorunlu ne de gerekli bir yanı vardır. Olayların bu basit açıklanması, yaratıcı ile okuyucunun beğenileri bakımından yerinde görülse bile, bunca insanın uydurma hikayelere neden ilgi duyduğunu, onlardan neden tat aldığını araştırmak gerektir. Devrimci eleştiri, arı romanı, aylak bir insanın hayal alanına kaçışı olarak gördüğü için suçlandırıyor. Günlük hayatta *roman* sözcüğü, beceriksiz gazetecinin yalan dolu hikayesi anlamına geliyor. Beş on yıl önceki anlayış, genç kızlardan, roman kahramanlarının hayat hikayelerini

öğrenmelerini, onun dışına çıkmamalarını, bu duygusal yaratıkların hayatın gerçeklerini tanımamalarını istiyordu. Genel olarak romanın hayattan ayrıldığı, yaşamayı güzelleştirmekle birlikte ona ihanet de ettiği oldum olası kabul edilmiştir. En basit, en alışılagelmiş şekliyle *roman sanatı* deyimi, kaçışa alıştırma olarak görülüyor. Devrimci eleştiriyle kamu duyusu bu noktada birleşiyor.

Ama roman yoluyla 'ne'den kaçılır? Çok sıkıcı bulunan bir dış gerçekten mi? Mutlu insanlar da roman okurlar, aşırı acının okumak beğenisini yok ettiği doğrudur. Öbür yandan, roman dünyası, içinde etten kemikten yaratıkların kaynaştığı dünyadan daha hafif çeker, varlığını daha az duyurur. Bununla birlikte *Adolphe*'un *Benjamin Constant*'dan, *Kont Mosca*'nın ünlü ahlakçılarımızdan bize daha yakın gelmelerinin gizi neredediir? Bir gün *Balzac*, politika üzerine, dünyanın geleceği üzerine uzun uzun konuştuktan sonra, romanlarından söz açmak istediği için, "Şimdi de ciddi şeylere dönelim" diye bitirmişti sözünü. Roman evreninin tartışılmaz ağırbaşlılığı, dahi romancıların iki yüzyıldan beri bize sundukları sayısız hayali kahramanları önemlemekte direnmemiz, kaçıştaki tat bu olayı açıklamaya yetmiyor. Roman okumak, hiç şüphesiz, gerçeğe bir türlü sırt çevirmeyi gerektirir. Ama bu sırt çevirme basit bir kaçma değildir. Acaba bu davranış, Hegel'e göre, hayal kırıklığına uğradığı için, kendine yalnız ahlakın hüküm sürdüğü yapma bir dünya yaratan güzel ruhun bir kenara çekilişiyle mi açıklanmalıdır? Öğretici roman, yine de asıl edebiyatın oldukça ötesinde kalır; aşk romanlarının en iyilerinden, sözcüğün tam anlamıyla içlendirici bir roman olan *Paul*'le *Virginie*'nin bile dişe dokunur bir yanı yoktur.

Bir çelişmeyle karşı karşıyayız: İnsanoğlu bu dünyayı reddeder, ama ondan kurtulmaya da yanaşmaz. Gerçekten, insanlar hayata bağlıdır, büyük çoğunluk ondan ayrılmayı istemez. Onu unutmak şöyle dursun, onu yeter derecede elde edemedikleri için acı çekerler, kendi öz vatanlarında sürgün hayatı yaşayan garip dünya vatandaşlarıdır şu insanlar. Bolluğun göz kamaştırıcı anları bir yana, her gerçek onlar için yarımdır. Davranışları birbirine karışır, tutumları beklenmedik açılardan değerlendirirler, suyun Tantale' in dudaklarından kaçması gibi, onlar da bilinmeyen bir nehir ağzına doğru koşarlar. Nehrin ağzını tanımak, akışına söz geçirmek, kısaca hayatı alınyazısı olarak kavramak; yaşadıkları vatan üstünde onların gerçek özlemleri, işte budur. Ama insanları kendi kendileriyle uzlaştırabilecek bu biricik görünüş, nehrin döküldüğü yer, belli olacaksa ancak ölüm denen o çok kısa, kaçıcı anda belli olacaktır; o anda ise her şey bitmiş olacaktır. Dünyada bir kez bulunmak için, sonsuz bir yok oluş gerekiyor.

Bunca insanın, başkalarının hayatına acı acı imrenmesinin nedenini burada aramalıdır. Bu hayatlara dışardan bakan kişi, onlarda, pek açık gibi görünen ama aslında olmayan bir tutarlık, bir birlik buluyor. Gözlemci, bu varlıkları kemiren ayrıntıyı ayırt etmeksizin doruktaki çizgiyi görüyor yalnızca. O zaman bu hayatlar üstüne sanat yapmaya başlıyoruz. Basit şekliyle, romanlaştırıyoruz onları. Bu anlamda herkes kendi hayatından bir sanat yapıtı çıkarmaya çalışıyor. Aşkın sürmesini istiyoruz, ama sürmediğini biliyoruz; bir mucize

olsa da bir hayat boyunca sürse, yine yarım kalacaktır. Sürüp gitmenin bu kanmaz gereksinmesi içinde, sonsuz olduğunu bilseydik, yeryüzü işkencesini belki daha iyi anlardık. Büyük ruhların, acının kendisinden çok, onun sürüp gitmemesinden yakındıkları olur. Katıksız bir mutluluk nasıl olsa yok, hiç olmazsa uzun süreli bir acı var olsun. Ama hayır, en çekilmez işkencelerimiz bile bir gün sona erecek. Bir sabah, bunca umutsuzluklardan sonra, önüne geçilemez bir yaşama isteği, her şeyin bittiğini, acının mutluluktan daha çok anlamı olmadığını bize bildirecek.

O şeyi edinmenin tadı, sürüp gitme isteğinin bir başka görünüşüdür; aşkın güçsüz, abuk sabuk konuşması bundan ileri geliyor. Hiçbir varlığı, en sevdiğimizi, bizi en çok seveni bile tam anlamıyla elde edemeyiz. Sevgililerin kimi kez ayrı öldükleri, hep ayrı doğdukları şu acımasız yeryüzünde, bir varlığı bütünüyle ele geçirmek, bütün bir hayat süresince salt bir birliğe varmak, gerçekleştirilemez bir dilektir. Elde etmenin tadı, öylesine doymak bilmezdir ki, aşktan sonra bile yaşayabilir. O zaman sevmek, sevgiliyi çoraklaştırmak olur. Bundan böyle yalnız yaşayan sevgilinin utanç verici acısı, artık sevilmemekten değil, ama sevdiği kişinin bir başkasını sevebileceğini bilmesinden ileri gelir. Elde etmenin, sürüp gitmenin o çılgın isteğiyle yanıp tutuşan her insan, çaresizlik içinde, sevdiklerinin ya bomboş bir hayat geçirmelerini ya da ölmelerini diler. İşte bu gerçek ayaklanmadır. Varlıkların dünyanın kesin bakirliğini bir gün olsun istemeyen, olanaksızlıkları önünde özlemle, güçsüzlükle titremeyenler, ayaklanmanın gerçeğini, onun yıkma öfkesini anlayamazlar. Ama varlıklar hep gözden kaçarlar; biz de onların gözünden kaçarız; keskin çizgileri yoktur. Bu bakımdan hayat üslupsuzdur. Biçiminin ardından, onu hiçbir zaman bulamadan koşan bir devinmedir hayat. Böylece ezim ezim ezilen insan, kral olacağı sınırları kendisine verecek olan bu biçimi boş yere arar durur. Yaşayan bir tek şeyin biçimi olsun şu dünyada, ah, hemen uzlaşacak!

Gerçekten roman; içinde, eylemin kendi biçimini bulduğu, son sözcüklerin söylendiği, her hayatın, alınyazısının kılığına büründüğü evren değil de nedir? Roman dünyası, yaşadığımız dünyanın, insanın en içten isteğine göre düzeltilmesinden başka bir şey değildir. Çünkü söz konusu olan aynı dünyadır. Acı aynı, yalan, aşk aynıdır. Kahramanlar bizim konuştuğumuz dili konuşurlar, onlarda da bizim güçsüzlüklerimiz, bizim güçlerimiz vardır. Onların evreni bizimkinden daha güzel, daha eğitici değildir. Ama roman kahramanları, hiç olmazsa, alınyazılarının sonuna dek koşarlar; tutkularının en aşırı ucuna değin giden; Kirilov, Stravroguine, Bayan Graslin, Julien Sorel ya da Prens de Cleves gibilerden daha şaşırtıcı kahramanlar olmamıştır hiçbir zaman. Bizler ölçümüzü burada yitiriz, çünkü bizim hiç bitiremediğimiz şeyi, onlar sona erdirirler.

Çeviren: Orhan Gürsel

CLAUDE SIMON

1913, Fransa

LE PALACE'TAN

YİTİRİLMİŞ EŞYALAR BÜROSU

...ve yüksek perdeden dört çift notadan sonra bu kez on vuruş saydı, çan kulesinin üstünde diklemesine yükselen ürkmüş güvercin sürüsünün kül rengi gökte uçuşuna baktı, sonra kilisenin kendisine, piskoposun armasını taşıyan demir parmaklıkların altındaki Corinthe üslubu yalancı sütunlar arasında bulunan tahta perdelere, afişlerin alacalı bulacalı lekelerine baktı, şimdi gün ışığında bu lekelerin ne olduğunu iyice görebiliyordu, dün gece, kel kafalı adamın başının üstündeki afişlerden birinde bir uçağa benzettiği şeyin, gerçekte, kollarını haç biçiminde yana açarak tramplenden atlayan bir adam olduğunu, onun altındaki yüzü yukarı dönük çocuk başının da gözyaşlarıyla dolu, korkmuş ve gerilmiş olmayıp zevkle güldüğünü afişin üzerinde şu yazının bulunduğunu fark etti:

JUNA JUVENTUD FUERTO Y FELIZI

CONSEJO NACIONAL DE EDUCACION FISICA

afişin bir köşesi yırtılmış olup üzerine yapıştırıldığı ve üstünde, kırmızı siyah bir zemine barut rengi bir gölge biçiminde çizilmiş bulunan, parmakları açık, hafif bir azize elini andıran, bilekten kesilmiş ve yıkıntılar arasındaki bir çatlaktan dışarı fırlamışa benzeyen biçimli bir el resmi olan başka bir afiş gözüküyor, kağıdın dantel biçiminde yırtıkları, üzerinde gene de şu yazıların okunabildiği beyaz bir afişi bir boydan bir boya geçen (ya da kemiren - ya da ona doğru saldıran) alev dilleri andırıyor:

SINDICATO DE TRABAJADORES DE OFICIO
TEATRE ROM
ASSEMBLEA GENER

sonra, hemen üstte, yan yana konmuş, yıkılmış ev resimleri altında şu yazıyı taşıyan, birbirinin aynı iki afiş:

EL DOLOR
DEL PUEBLO
UN EPISODIO VIVIDO DE LA GUERRA
POR
PEDRO DE BALSANOA
PRECIO DEL LIBRO: 6

aynı afişlerden daha birkaç tanesi peş peşe ve sağ tarafa yapıştırılmış, ama onların üstüne yeni afişler büyük bir bölümlerini örtüyor, öyle ki yalnızca üst kısımları, yani art arda birkaç kez tekrarlanan aynı yıkık ev resmi ve şu sözcük fark ediliyor:

DOLOR DOLOR DOLOR DOLOR

bu söz, otelin odasında duvara yapıştırılmış olarak gördüğü, elinde tuttuğu bir tüfeği ileri doğru uzatmış zayıf ve çıplak adam gövdesinin benzeri olan bir dizi resmin üzerinde bir inilti gibi uzayıp gidiyor, adamın karnı içeri çökük, ağzı, sessiz bir haykırışla ardına dek açık, zincirleri kırılmış, durdurulmaz bir atılışla ileri doğru uzanmış, karşı konmaz bir sözü bayrak edinmiş:

VENCEREMOS

afiş, halkın acısından söz eden afişten daha büyük olduğundan, bu söz üç kez tekrarlanmış, öyle ki üç afişten tahta perdenin iyice sağına düşen sonuncusu dışarı taşmış ve bir kısmı, tahta perdenin gelip dayandığı sütunun gövdesine yapıştırılmış, sütunun kendisi de başka bir afişi, daha doğrusu yanlamasına yapıştırılmış ve sütunun biçimine, uyarak dönen kırmızı bir bant taşıyor:

NO TOLEREIS
LOS EMBOSCADOS

bir, derken iki tane beyaz benekli gri güvercin kırmızı bandın aşağısından tepesine doğru geçiyor, yükseliyor, birikmiş kuş pisliklerinin meydana getirdiği beyazımsı, kalın bir tabakayla kaplı sütun başlığı yapraklarına konuyor, ve kornişin altında, koyu gölge içinde kayboluyor, öğrenci şimdi artık ara sıra kıpırdayan bir tüy yığınının beyaz lekelerini görebiliyor ancak; ve başka bir saat kulesinden - ya da duvar saatinden - gelen ağır çan sesleri işitildi, ve o zaman öğrenci, saatin on olduğunu fark ederek irkildi, bu ülkede bile, devrim sırasında bile, ve hatta kızın özel durumu göz önünde bulundurulursa bile, saatin onu bir Amerikalının yarın sabah adını vereceği şeyin ötesinde bir şeydi (saat on diye belirtmediyse bile, yarın sabah demişti, - öğrenci bundan emindi), şimdi hafifçe soluyor, merdivenleri dörder çıkıyor, koridoru arşınlıyor, çalıp çalmamaya karar veremeden, kapı önünde öylece duruyor, soluğunu yavaşlatmaya çalışıyor, aynı zamanda da bunun merdivenleri çok hızlı çıkmış ol-

maktan ileri geldiğini (ya da uykusuz geçen geceden, tabii en sonunda ısmarlamak zorunda kalğığı kahveyi saymazsak: kahvede bile, bir yağ, bir acımış yağ kokusu vardı, ve o, sindirilmesi olanaksız, koyu kestane renginde ve köpüklü, ve şu anda, tıpkı lavabonun sıcak suyu gibi, boğazından ters yönde geçip dışarı çıkmak isteyen bu şeyin kokusunu duyuyor) kendi kendine kanıtlamak ya da hiç değilse kanıtlayabileceğine inanmak için uğraşıyor, söylenip duruyor: "Tabii canım, merdiven yüzünden. Geçer az sonra. Bu yüzden bu kadar hızlı atıyor. Belki de bu işi sahiden kahveyle yapıyorlar. Ya da size çarpıntı veren başka bir şeyle", başı önde, gözleri ayaklarının ucundaki koridorun mantarlı muşambasına bakıyor, muşambada merkezi çakıl taşı gibi, mozaikimsi, kül rengi, sarı, beyaz ve mavi küçük karelerle süslü şekiller, her iki yanında da Yunan motiflerinden yapılmış birer bant var, muşambanın kenarları aşınmış ve düzensiz, iki ayakkabısının arasında kalan kısımda, sanki bir fare tarafından kemirilmişçesine, derin bir kertik göze çarpıyor, gözlerini kanevaya, dışarı taşan ve adeta bir püskül meydana getiren iplik kümesine dikmiş, iplikleri sayıyor, düşünüyor. "Şimdi soldan geri çark et ve çek git. Durma tüy!" bir yandan da şöyle düşünüyor: "İyi ama yapamam! Yapamam!" bu sırada sağ eli kendi başına karar veriyor, adeta onu zorluyor, kendi girişkenliğiyle, emir beklemeksizin ve, bir bakıma, sanki bilinçliymiş gibi, karşılık almaya gereksinim duymaksızın kapı tokmağına yapıştı ve şiddetle her yana çevirmeye başladı, hem itiyor, hem çekiyor, bunu hep alışılmış davranışlarla yapıyor, oysa bu sırada öğrenci (yani vücudu) geri çekilmeye başlamıştı bile, ama şimdi artık eli olmaktan çıkmış bulunan (çünkü o anda öğrenci ulaşılamayacak bir yerdeydi ve el de hiç kıpırdamadan kalçasının yanında duruyordu) ve vücuduyla birlikte gelmeyi, (kendisinden bir parçaya karşı direnmekte devam eden kapalı kapı da vücudunun bir parçası oluvermedikçe) kapıyı bırakmayı reddeden bir şey yumruklamaya, tıkırdatmaya ve tokmağı sarsmaya devam ediyordu, bu sırada o, yumurta biçimindeki küçük emaye plaka üzerindeki numaraya bakıyor, önünden geçerken kapıları sayıyor (beş tane), koridorun sonundaki sağ köşeyi dönüyor, saymaktan vazgeçiyor, hızlı hızlı yürüyor (koşmuyor, sadece hızlı yürüyor), gene sağa dönüyor, kendi kapısına varıyor, içeri giriyor, duralamadan bir başından ötekine geçiyor, sonra, pencerenin açık kanadı önünde, önceki gece durduğu yerde, kıpırdamadan duruyor, şimdi bahçede tam karşısına gelen duvardaki pencereleri sayıyor, gene sayıyor, (hâlâ kapalı duran) kül rengi - yeşil karışımı perdeli pencerenin köşeden sayınca dördüncü pencere olduğunu fark ediyor, düşünüyor: "İyi ama beş kapı saydım...", düşünmeye devam ediyor: "Öyleyse bu değildi, o adam değil, o kadın değildi..." ve o -yani vücudu- hareketsiz durduğu halde, içindeki şu vücuda, organa gereksinim duymayan şey, geri dönüp odadan çıkıyor, tekrar koridoru geçiyor, kapıları yeniden sayıyor ve, aynı anda, ayaklarının sinirli baskısı altında döşeme tahtalarının gıcırdadığını işitirken, bir yandan da, iki eliyle yeniden kapı tokmağına sarıldığını, sarstığını, yumrukladığını, çevirdiğini sandığı sırada, yumurta biçimindeki küçük emaye plakadaki numarayı doğruluyor...

Sonra, yukarki katta birisi bir pencere açtı ve o, masaya çarparak hızla geri çekildi, döşemeye çarpan bakırın çınlamasıyla ansızın uyandı (ya da sarhoşluğundan ayıldı), öyle ki benliğinin, yukarda koridorda kapıya asılan kısmı, birden uğraşmayı bıraktı, şimdi, tıpkı az önceki gibi, kapının önünde dikiliyor, ama numaraya bakmıyor, gözlerini bir çeşit umutsuzlukla, başkaldırıyla kapı-

ya dikmiş, düşünüyor: 'Hayır, hayır, hayır, hayır, hayır, hayır...", bu sırada, benliğinin öteki parçası, kaslardan, et ve kemikten kurulu olanı, dört ayağı yerde, heyecanla ortaya saçılmış olan izmaritleri ve kibrit çöplerini topluyor (ama onları görmüyor), küllüğe koyuyor, sonra gene eğiliyor, başı yerde, külleri üflüyor (ama onları görmüyor), sonra doğruluyor, kalkmak üzere toparlanıyordu, o anda, azıcık solunda, döşemeye düşmüş bulunan, üst yaprağı, sanki kendiliğinden bir hareketle canlanmışçasına (tıpkı bir kadavranın kimi zaman bir uzvunu, bir kolunu kaldırması, esnemesi gibi), sanki şakacı ve alaylı bir sistemin etkisiyle açılıyormuşçasına kat yeri çevresinde yükselen ve en uç kısmı aşağı yukarı kırk beş derecelik bir açıya dek yükselen, kocaman başlığının yarısı açık seçik okunan gazeteyi fark ediyordu, ve o zaman o, genç dizleri üzerinde, başı, okumaktan çok alaycı düşmanın hareketlerini gözlemek üzere yere paralel, hareketsizleşiyor, yüzü bu kez, kapalı kapının önünde içini kaplamaya başlamış olan şu garip yumuşak başlı umutsuzlukla, kadere boyun eğişle dolu, bakışları, size bir kere daha aynı kötü şakayı yapan eski bir tanıdığa yöneltilen acılı ve susuk serzenişin sinirli havasıyla, o iç paralayan acıyla kara harflerle yazılmış ilk sözcük üzerinde gidip geliyor, gidip geliyor:

QIEN HA MUERTO ?

sonra silkiniyor, iyice doğruluyor, bu kez herhangi bir korku ya da çekinmeden değil de, (cenaze arabasının ardından giden devlet başkanının ve hükümet üyelerinin yüzleri geliyor aklına) yalnızca yorgunluktan ileri gelen tedbirli, ihtiyatlı bir yavaşlıkla hareket ediyor, bakır küllüğü, sanki yüz kilo çekiyormuş gibi, güçlükle masaya koyuyor, sonra yeniden eğiliyor (ağrılı ve bitkin vücudu tıpkı en ufak bir hareketi yapmazdan önce uzun uzun kendini bir noktaya toplayan, sonra, karar verdikten sonra, hani deyim yerindeyse, bu bir araya toplanmış güçleri dağıtan, hareketin her evresi arasında nefes almak üzere durup dinlenen yaşlı insanların vücudu gibi çatırdayarak) yerden gazeteyi alıp gene masaya, ama bu sefer küllüğün yanına koyuyor, makinemsi bir hareketle kat yeri üzerinde elini gezdiriyor, sonra sabırla bekliyor, ve üst yaprak bir kez daha havaya kalkıyormuş gibi yapınca, gazeteyi eline alıyor, aynı sakin, titiz hareketlerle, şimdi artık büyük başlık bütünüyle dışarı gelecek biçimde, ama bakışlarıyla onu incelemekten vaz geçerek, normal olarak katlıyordu.

Çeviren: Bertan Onaran

DYLAN THOMAS

1914 - 1953, İngiltere

BÖLDÜĞÜM BU EKMEK

Böldüğüm bu ekmek yulaftı bir zamanlar,
Bir zamanlar içtiğim bu şarap
Meyvesinden taşardı yabancı bir ağaçta;
Gündeki adam biçti, gece rüzgarındaki,
Hepsi başakların, üzümün sevincini.

Bu rüzgardaki kan, yaz günlerinden kalmış,
Asmaları süsleyen etlere doldu,
Bir zamanlar, nasıl şimdi gördüğün,
Rüzgara sevinirdi ekmekteki yulaf;
Güneşi kırdı insan, rüzgarı indirdi.

Böldüğün bu etler, akıttığın kan
Ne tenha bırakıyor insan damarlarını,
En duyulu köklerden yulaflar doğmuş
En duyulu saplardan üzümler sanki;
Benimdir içtiğin şarap, böldüğün ekmek şimdi.

ÖLÜM KURAMAYACAK ÜLKESİNİ ARAMIZA

Ölüm kuramayacak ülkesini aramıza,
Hep birleşecek çıplak ölüler
Rüzgardaki adamla, batı ayındaki;
Tertemiz toplanırken kemikleri, giderken tertemiz
Yıldızlar ışıyacak dirseklerinde, ayaklarında;
Çıldırsalar bile akıllı olacaklar yıllara;
Batsalar bile denizlerde yeniden kalkacaklar;
Ölse bile sevgililer sevgi kalacak;
Ölüm kuramayacak ülkesini aramıza.

Ölüm kuramayacak ülkesini aramıza,
Kıvrımları altında denizin
Uzananlar kıvrılamayacaklar ölüme;
Kopmayacak sinirleri ne kadar gerilse,
Ne kadar bükülse gergeflerde;
Ellerinde inanç ikiye bölünecek,
Görülmedik kötüler akacak içlerinden,
Dağıtın uçlarını, hiç çatlamayacak;
Ölüm kuramayacak ülkesini aramıza.

Ölüm kuramayacak ülkesini aramıza,
Martılar bağıramayacak kulaklarına artık,
Gürültüyle bölünemeyecek dalgalar kıyılarda;
Atıldığı yere çiçeklerin, çiçekler
Kaldıramayacak başlarını vuruşuna yağmurun;
Çılgınsalar bile, tırnaklar kadar ölü,
Papatyalar içinden çarpacak kafaları;
Sökecekler güneşi gün sökerken;
Ölüm kuramayacak ülkesini aramıza.

Çeviren: Ülkü Tamer

PARKIN GEDİKLİSİ KAMBUR

Parkın gediklisi kambur,
Münzevi bir zat..,
Demir kapılar açıldı mı os saat
Ne kadar berduş varsa içeri doluşur
Büzülür o da şimşirlerin arasına iki kat
Paydos vaktine dek orada durur
Gazete kağıdından yer peynirsiz ekmeğini
Zincirli maşrapadan içerdi suyunu
Yelkenlimi yüzdürdüğüm yalağın içine
Görmezlikten gelirdi çocukların toprak doldurduğunu
Geceleri sığınırdı bir köpek kulübesine
Ama duymazdı uykusunda uluduğunu

Parkın kuşları gibi kalkardı erken
Parkın çimleri gibi çöker toprağa
Kambura da Maşallah, diye başlarlardı derken
Mektep kaçakları kenar mahallelerden
Şeytan görmüş gibi kaçardı fıkara
Yumurcaklar üstüne koşuşurlarken
Yumruğunu sallar ama boşlamazdı gülmeyi
Horlandıkça büyüse de sırtındaki tümseği
Bir solukta aşar fidanlığı fideliği
Kaybolurdu söğütlüğün yaygarası içinden
Sonunda bunun dayak yemek de var bekçiden
Hep o kambur bozuyor dirliği düzenliği!

Öğleyin pineklerken havuzun başında
Ördeklerle kuğularla bir başına
Bir kıyamettir kopar korudan
Kükrerdi sıçrayıp kayalığın taşına

Yamyamların gözlerinden bir alay kaplan...
Bıraksalar, bırakmazlardı ki rahat
Hayalin kuracaktı çarpuk çomaklarından
Selvi boylu bir sultan suret
Salına salına gelecekti yanına
Ömür boyu can yoldaşlığına razı
Bir hayat ki hayatta görülmedik bir hayat
O kahpe, o kambur feleğe inat
Oysa rivayet ederler kim
O bozuk düzen parkta geceleyin

Çitlerle çalılardan sonra
Kuşlar havuz ağaçlar çimen
Ve çilekler kadın masum çocuklar
Gelirmiş kamburun peşi sıra
Karanlıktaki kulübesine kadar

Çeviren: Can Yücel

HÜKMÜ HİÇKALMAYACAK ARTIK ÖLÜM ÜLKESİNİN

Hükmü kalmayacak artık ölüm ülkesinin
Tek gövdede çıplak ölüler birleşecekler
Rüzgarla batan ayaktaki insanla beraber;
Sıyrıldı da savruldu mu artık o kemikler,
İskeletler tepeden tırnağa yıldız dolacak.
Sağlamlaşır akılları çıldırsalar bile,
Ummana batsa da çıkar hepsi sahile;
Kaybolsa da her sevgili kaybolmayacak aşk.
Hükmü hiç kalmayacak artık ölüm ülkesinin.

Hükmü hiç kalmayacak artık ölüm ülkesinin
Çoktan uzananlar denizin kıvranışında
Rüzgarca ölüp bitmeyecekler boşuna;
Gerilen etleri mosmor olacak cenderede,
Bağlanmış azap çarkına, hiç kopmayacaklar.
Avuçlarında inanç parça parça olsa bile,
Gulyabani kötülükler canevinden deşse,
Yarılsalar da her uçtan, kopup kırılmazlar
Hükmü hiç kalmayacak artık ölüm ülkesinin.

Hükmü hiç kalmayacak artık ölüm ülkesinin.
Ve çığlık atmayacak martılar kulaklarına,
Dalgalar sille tokat çarpmayacaklar kıyıya;
Deli rüzgarla uçup düştüğü yerlerde çiçek
Eğecek kamçılı yağmurlara bitkin başını.
Çılgın da olsa, leş gibi cansız da olsalar
Kelleler fışkıracak yerden ezip laleleri,
Çatlayacaklar güneş altında, güneş çatlayacak:
Hükmü hiç kalmayacak artık ölüm ülkesinin:

Çeviren: T.S. Halman

OCTAVIO PAZ

1914, Meksika

BAKİRE

Kapatıyor gözlerini. Kendi içinde
çocukluktur ve çıplak ve bir ağacın dibinde.
Gölgesinde dinleniyor bir kaplan, bir boğa.
Üç sisli kuzu veriyor kaplana.
boğaya üç ak güvercin, kanlı tüylerle.
Dumanlı duaları sevmiyor kaplan
güvercinleri boğa sevmiyor: istedikleri sensin.
Uçuyor güvercinler, boğa uçuyor,
O da havalanıyor, çıplak bir samanyolu
içindeki karanlık gökyüzüne.
Kedi gözlü hınzır bir diş
ve sarı, örgülü kanatlarla
peşinde onun. Savaşıyor,
yeniyor yılanı, kartalı yeniyor
ve yükseliyor boynuzlarında ayışığının.

II.

Boşlukta dönüp duruyor genç kız
Başıboş bulutlar, çevrinti, hava.
Esneyen kocaman bir ağız gökyüzü
bir köpekbalığının ağzı, içinde
gülüyor keskin ışıkları yıldızların.
Zambaklar giyinmiş genç kız, geliyor
söküyor dişlerini uykucunun
fırlatıyor yaşı belirsiz havalara:
yıldızlar, o kırpışan adacıklar

dökülüyor bir bir ve tuz
yayılıyor üstüne örtülerin;
yaralı balıkçıl tüy yağmuruna dönüşüyor,
gitar kırılıyor ve ayna
ayışığı gibi paramparça.
Heykel devriliyor. Kolu bacağı
kıvranıyor toz içinde ve canlı.

III.

Kayalıklar ve deniz. Yaşlanmış güneş
yakıyor denizle acılaşan taşları
Taştan gökyüzü. Deniz taş. Kimse.
Diz çökmüş, kazıyor kumları kırık
tırnaklarıyla, taşı kazıyor.
Niçin çıkarmalı heykelleri tozdan?
Ölüdür ölülerin ağzı.
Halıda topluyor parçalarını
bitmez tükenmez bulmacasının.
Ve hep eksik biri, yalnızca biri.
Kimse bilmiyor nerde. Gizli.
Salonda konukların sesleri.
Gölgeler bahçesinde yakınıyor rüzgar.
Ağacın dibine gömülü o. Kim?
A nahtar, söz, yüzük...
Ama çok geç artık, konuklar da gitti,
merdivenin dibinde annesi
dağılıp giden bir alev,
ve kabarıyor dalgaları gölgenin
bir bir yutarak basamakları;
bahçe uzaklaşıyor ve genç kız da,
binerek gecenin kayığına...

IV.

Gene dibinde ağacın. Hiçbir şey:
Kutular, kırık çanaklar, bir bıçak,
paslı bir pazarın döküntüleri.
Boğa böğürüyor, Samson yalnız, yaralı,
bozumunda göçüp gitmiş gecenin.
Sarı çayırlarda dolanıp duruyor
kel aslanla lime lime bir kaplan.
Ayrılıp ıssız bahçeden genç kız
yağmurlu sokaklardan eve geliyor.

Sesleniyor. Kimse yok. İlerliyor.
Kimse yok kapıların ardında,
kimse'nin kapısından geçip varıyor
yüksek kapı'ya, sürgülü ve
baba'nın her gece kapadığı kapıya.
Anahtarı arıyor ama kaybolmuş,
çalıyor, tırmalıyor, çalıyor
yüzyıllar boyu çalıyor
ve her yüzyılla daha da yüksek kapı
ve her vuruşla daha da kapalı, daha da kapı.
Ulaşamıyor artık, bekliyor
açılsın diye, küçük iskemlesinde.
Tanrım, aç kapılarını bulutlarının,
aç kötü kapanmış yara izlerini,
yağmurlarını getir solgun göğüslerime,
getir kemiklere ve taşlara,
getir, tohumun yarsın toprağı,
yarsın kanının kurumuş kabuğunu.
Beni o ilk geceye gönder, gecesine
kaburga kemiğinin, kurtulayım,
kavursun ışığın sönmüş yıldızı.

Çeviren: Onat Kutlar

JULIO CORTAZAR

1914 - 1984, Arjantin

DERİN DERİN SENİN DERİN

Herşey tapılası gülün açtığı
Ve doyumsuz bir koku yaydığı
Hızlı bir alevdir topu topu
APOLLINAİRE, "Les Collines"

Her sevişme anısı kendi *madeleine*lerini tutar içinde ve nerede olursan ol bilmeni isterim ki, benim *madeleine*im de beni o gecenin olgunluğuna, senin derin derin derinin ışıltılı anına alıp götüren altın sarısı bir tütün kokusu. İnsanın içine çektiği, boğazını zımparalayan duman değil de, piponun parmaklar üzerinde bıraktığı, belli bir anda, elin dalgın bir hareketiyle kırbacını kaldırıp seni, yelken gibi gerilmiş beyaz çarşaflara serili sırtının şeklini bana geri getiren belli belirsiz, müphem koku.

Yüzünü genç bir Nubya firavununun maskesine dönüştüren o adamakıllı ciddiyetle yokluğunun içinden bakma bana. Öyle sanıyorum ki, yalnızca içkinin ve ıssız gece yarısı sokaklarının verdiği zevklerle gelişigüzel heyecanları birbirimize tattıracağımız konusunda hep anlaşmıştık. Ama senden aklımda kalan, bundan fazlası; hafızamda yeniden beliriyorsun, çıplık, sırt üstü dönmüş:

Gezilerimizden, güleryüzlü karşılamalardan ve ayak direyerek çıkılan yolculuklardan, içinde sepetler dolusu meyveler ya da gizlenmiş okçular barındıran elçiliklerden ağır ağır doğmuş zorlu coğrafyaların yer aldığı o yataktı bizim asıl gezegenimiz; ve müttefiklerimizle düşmanlarımızın anlaşılmaz mırıltıları arasında her gölle, her ırmakla, her tepe ve ovayla yeni bir fetih yapardık. Ey kendi kendinin gezgini, ey makinesi unutuluşun! Ve şimdi elimi dalgın bir hareketle yüzünde gezdiriyorum ve parmaklarımdaki tütün kokusu beni şimdiki alışılmış halimden koparıp almak, gelip geçici bir karşılaşmanın sonu gelmez yollarını adımladığımız o yatağın perdesinde ceylan gövdeni bir kez daha yansıtmak üzere seni geri getiriyor bana.

Seninle birlikte, paralel diller öğrendim ben: Ağzımı ve ellerimi titrek teoremlerle dolduran gövdenin geometrisinin diliydi biri, biri de beni sık sık şaşırtan o adalı dilin, farklı konuşma biçimin. Tütün kokusuyla birlikte, girdap gibi bir anın bütününü kavrayan bir anı geri dönüyor şimdi. "Yapma", dediğini hatır-

lıyorum, ama anlamamıştım, çünkü bizi siyahlı beyazlı bir yumağa dönüştüren o sarmaş dolaş halimizdeyken, kasların ve kolların yumuşak baskısına boyun eğmek için birbirimize yaslandığımız o ağır dansta usul usul çözülerek yeniden yumak olmaya doğru dönüp, geçişi yukarıdan aşağıya, biniciden taya, okçudan gazala, tıpkı yüz yüze duran kanatlı atlar, sıçrarken havada donup kalan yunuslar gibi tekrarlarken, seni hiçbir şey incitemez sanırdım. O zaman anladım ki, senin için bu yakınma, mahcubiyet ve utanmanın yerine kullanılmış bir sözcüktü ve sen bu yeni susuzluğu bundan öncekiler gibi gideremeyecektin artık; o sana özgü davranışla bakışlarını kaçırarak, saçlarının kara hayali dışında hiçbir şey ağzıma girmesin diye çeneni göğsüne yaslayıp beni bir yakarışla kendinden uzaklaştırdın.

'Lütfen yapma", dedin ve sırtüstü yattığın yerden gözlerin ve göğüslerinle, taç yaprakları ağır ağır açılan bir çiçek çizen dudaklarınla baktın bana. Kollarını çözmek zorunda kaldım, kadife tepelerin üzerinde gezinen ellerimle arzunun son kertesini fısıldadım, usul usul kendini koyverdiğini, yarı dönerek sırtının ipeksi duvarını bana sunduğunu hissettim: Narin kürek kemiğin, yeryüzüne düşmüş bir meleğin kanadıydı. Seni tedirgin ettim ve tereddüdünden doğacak olan koku şimdi beni o mahcubiyete geri döndürüyor; bizi başka bir sarsıntılı cevaba götüren bir diğer uzlaşmadan, son uzlaşmadan hemen önceki o mahcubiyete. Gözlerimi yumduğumu, derindeki tuzu yaladığımı, seni sırtüstü çevirerek aşağılara doğru kaydığımı, kurban ayinlerinde ellerin kaptaki muma uzanışındaki gibi karnını yokladığımı hatırlıyorum; bir an geldi, dudaklarımı hazdan esirgeyen gizli, daracık dehlizde yitip giderken ben, yaylalarından koyaklarına dek her bir yerinde son direncinin teslimiyetinde mahçup mırıltın duyuluyordu senin.

Parmaklarımdaki altın sarısı tütünün kokusuyla birlikte o karanlık karşılaşmanın kekeme titrekliği yeniden su yüzüne çıkıyor; ağzımın, sarsılan ağzını, korkunu hala kuşatan yegane dudağı, benim en uzun yolculuğumu içine alan pembe-bronz ateşten çemberi aradığını hatırlıyorum. Ve her zaman olduğu gibi, o vecd anımda bana şimdi hafızamın belli belirsiz bir tütün kokusunun içinden geri getirdiği şeyi değil de, o misk kokusunun, o şahane gölgenin zorunlu geçicilikteki unutuşundan kendine gizli bir yol açtığını, en yoğun ve amansız ateş makinelerinin hareketini bilinçten gizleyen adlandırılmaz bir ten oyununu başlattığını hissettim. Tat ya da koku yoktu o zaman, senin en gizli ülken görüntü ve temas olarak belirmişti; senin, ağzını yastığa gömmüş, sonsuz bir uysallık içinde, saçların yastığın üzerinde darmadağın, hıçkırarak yalvardığını, benim de, geçidin anahtarlarını usulca istemek, mahçubiyetinin son kalelerini koruduğu tatlı mesafeyi aşıvermek için gövdemi gövdende çarmıha gerdiğim o anı ancak bugün tütünden sararmış parmaklarım geri getiriyor bana. Sonra anladın ve utanmaktan vazgeçtin artık; masallara layık kuşatmaların, müzakere ve cenklerin ardından, derin derin derinin şehrini bana dört kapıdan teslim ettin. Bugün sararmış parmaklarımdan yükselen belli belirsiz vanilya buğusunda senin ilk ve son tereddüdünün gecesi açılıyor. Gözlerimi kapatıyorum ve senin en gizli derinin kokusunu geçmişte içime çekiyorum; okuduğum, dumanı içime çektiğim ve hâlâ yaşadığımı sandım bu ana yeniden açmak istemiyorum onları.

Çev: Enis Batur ve Ömer Madra

Marguerite Duras

MARGUERITE DURAS

1914, Fransa

TARQUİNİA'NIN KÜÇÜK ATLARI'NDAN

'Bizimle birlikte denize geliyor musun?" diye sordu Ludi.

'Bilmiyorum. Gerçekten, hep dağda mı onlar?"

Havaya uçan mayın toplayıcısının anasıyla babası, çocuklarının dağılan parçalarını iki gün üç gece süresince toplamışlardı. Hâlâ kalan parçalar olduğuna inanarak iki gün daha kalmakta diretiyorlardı. Yalnız dünden beri aramıyorlardı artık. Ama gitmiyorlardı da. Nedenini kimse bilmiyordu. Balolar durdurulmuştu. Yörede yas tutuluyordu. Herkes onların gitmesini bekliyordu.

'Dağa henüz gitmedim," dedi Ludi, 'ama Gina hâlâ orada olduklarını söyledi. Sanırım, ölüm kâğıdını imzalamayı reddediyorlar. Özellikle ana. İmzalaması için üç gündür uğraşıyorlar, ama o söylenenleri duymak bile istemiyor."

'Peki, nedenini söylemiyor mu?"

'Görünüşe bakılırsa hayır. Küçükle birlikte denize neden gelmiyorsun?"

'Sıcaktan,"dedi Sara. 'Hem de plaja değin tek ağacı olmayan şu mendebur yol yüzünden. Sıkıntı veriyor içime, katlanamıyorum ona artık."

Ludi gözlerini eğdi, hiç karşılık vermeden bir sigara yaktı.

'Buranın tek ağacı olan meydandaki ağacın da tüm dallarını keserek hesabını gördüler. Bu ülkede ağaçlara katlanamıyorlar besbelli."

'Hayır, onu öldüren taşlar. Bunu sana daha önce de söyledim. Yola taş döşenirse ağaç ölür elbet."

'Taşlı yolun ağaç öldürdüğünü hiç duymamıştım."

'Öldürür,"dedi Ludi ciddi ciddi. "Aslında, bu yörenin özellikle ağaçlar için bir yer olmadığı konusunda seninle birliğim. İncir ağaçlarıyla zeytin ağaçları için de evet, gelgelelim, senin dediğin öteki ağaçlar için hayır. Yöre çok kurak. Ama bunda kimsenin suçu yok."

Söz sırası kendisine gelince, Sara karşılık vermedi. Jacques kalkmıştı. Mutfakta soğuk kahvesini içiyordu..

'Kahvemi içeyim, geliyorum," dedi Ludi'ye.

'Bak,"diye konuşmasını sürdürdü Sara, 'taşlı yol belki de ağaçları öldürüyor olabilir, öyleyse ağaçların dibine taş dökmemeleri gerekirdi."

"Bilmiyorlardı ki. İnsanlar bilgisizdir burada."

Bir an hiçbir şey söylemeden öylece kaldılar. Çocuk onları dinliyordu. Ağaçlarla o da ilgileniyordu.

"Adamı kayığında gördüm," dedi Ludi, "temizliyordu, orada, tam otelin karşısında kayığı temizliyordu."

Sara gülmeye başladı.

"Motorlu bir kayıkla gezmeyi gerçekten isterdim," dedi Ludi gülerek, "ama tek başıma değil, sizlerle birlikte, hepinizle. Bu adamı tanıyoruz artık; dün akşam yanımıza geldi, sonra birden bizimle birlikte top oynamaya başladı."

"Peki, kayığından söz ettin mi ona."

"Dur bakalım, daha yeni tanıştık."

"Ben," dedi çocuk, "babam ve Ludi ile birlikte denize gideceğim."

"Hayır," dedi Sara, "bu sabah denize girmeni istemiyorum."

"Neden?" diye sordu Ludi.

"Hava çok sıcak."

"Gideceğim işte."

"Güneş çocuklar için çok iyidir, onlar çok iyi dayanırlar güneşe," dedi Ludi.

"Gerçekten, ben işi büyütüyorum, git istersen dilediğini yap."

Sara, her zaman, her durumda, güvenmeye hazır olduğu bir dostluk besliyordu Ludi'ye. Çocuk ise inanmaz gözlerle bakıyordu annesine."

"İstiyorsan git," diye tekrarladı. "Siz de öyle, nasıl isterseniz."

Hizmetçi kapıda göründü, gözlerini oynaştırdı hızlı hızlı, kırıtarak gülümsedi Ludi'ye. Erkekler heyecanlandırıyordu onu, sütün kedileri heyecanlandırması gibi.

"Günaydın bay Ludi."

"Günaydın. Bu evde neden geç kalkılıyor?"

"Geceleri sıcaktan insan gözünü kırpamıyor ki... Onun için sabahları uyunuyor ister istemez."

Mutfağa girdi, soğuk kahvesini içti. Jacques, sofanın sonundaki küçük banyoda duş yapmaktaydı. Verandanın basamaklarında oturan Ludi gözlerini ayırmadan nehre bakıyordu. Sara yanı başına oturmuştu, sigara içerek nehre bakıyordu o da. Çocuk, bir kertenkele yakalamak umuduyla bahçenin otlarını karıştırıyordu.

"Peki, iyi top oynuyor mu?" diye sordu Sara.

"Çok iyi değil. Ben yine de sevimli buluyorum onu. Biraz... Soğuk... Biraz suskun ama sevimli."

Hizmetçi mutfağın penceresinde göründü.

"Öğleyin ne yenilecek?"

"Bilmiyorum," dedi Sara.

"Siz bilmiyorsanız, ben bilecek değilim ya."

"Ötele gidelim," diye seslendi Jacques banyodan, "ben burada yemeyeceğim."

"Öyleyse beni boşuna getirdiniz tatile," dedi hizmetçi. "Ya o?"

Çocuğu gösterdi.

"O burada yiyecek!" diye bağırdı Jacques.

"Hayır," dedi çocuk, "ben lokantaya gideceğim, büyüklerle birlikte."

"Onu da götürebiliriz," diye söze karıştı Ludi.

Ludi çok seviyordu çocuğu.

"Hayır," dedi Jacques, "rahat yiyelim istiyorum."

Sara hizmetçiye ısmarladı:
'Dana ciğeri ile domates alırsınız ona."
'Dana ciğeri mi? Burada ne diyorlar ona?"
'*Fegato di vitello,*" dedi Ludi gülerek.
Kolayca gülerdi Ludi, Jacques da öyle.
'Beceremeyeceğim, yazmanız gerek."
Ludi tekrarladı:
'*Fegato di vitello.*"
Hizmetçi verandaya gelerek elindeki kâğıtla kalemi Ludi'ye uzattı.
'Sizler eti nereden alıyorsunuz?" diye sordu Ludi.
'Bilmiyorum," dedi Sara.
Hizmetçi atıldı:
'Kasaptan. Onun eli havaya uçan mayıncının anasıyla babasına sabun sandığı veren kaçık bakkalınkinden daha iyidir."
Jacques, çıplak bedeni ve ıslak saçlarıyla banyodan çıkarken sordu:
'Gerçekten, hâlâ oradalar mı?'
'Hâlâ," dedi Ludi. 'Öyle sanıyorum ki, ölüm kâğıdını kadın imzalamak istemiyor, adama kalsa imzalayacak; direnen kadın."
'Önünde sonunda imzalayacaklarını düşünmek bile korkunç," dedi Jacques.
Bir Ludi'ye, bir Sara'ya, sonra yine Ludi'ye baktı.
'Hadi sen de gel denize," dedi Sara'ya.
'Gelsem bile biraz geç geleceğim."
'Ben gidiyorum," dedi Ludi ayağa kalkarak.
'Yine gel," dedi Jacques.
Birbirlerini karşılıklı olarak ne denli katlanılmaz bulurlarsa bulsunlar, her birinin öbürleriyle birlikte sabah akşam top oyununda, hatta geceleyin bile hazır bulunmasını istiyorlardı. Bu dostluklar, Ludi'nin Sara hakkında düşündüklerini söylemesini engellememişti.
Sara, çocuğun şapkasını bulmasını istedi hizmetçiden. Hizmetçi şapkayı uzun süre aradı.
'Gelmezsen ne yapacaksın?" diye sordu Jacques.
'Okuyacağım. Belki de hiçbir şey yapmam."
Bir süre geçti.
'Hani şapka?"
'Bulamadım," dedi hizmetçi. 'Böyle bir oğlanla kolay mı sanıyorsunuz..."
Dışarıya çıktı ve çocuğa bağırdı:
'Şapkan nerede? Nerede bıraktın?"
'Bilmiyorum."
'Daha dört yaşında," diye söze karıştı Jacques, 'öte berisinin nerede olduğunu siz bilmelisiniz, o değil."
'Bıktım usandım," dedi hizmetçi.
'Ne olursa olsun, her zaman bu biçimde konuşmasına katlanmamalısınız, sonunda yorar insanı," dedi Ludi..
'Suç, Sara'da, kendi rahatı için her şeyine göz yumuyor."
Sara kalktı, eve girdi, şapkayı aradı, çarçabuk buldu, çocuğu giydirdi.
'Hadi, hoşça kalın," dedi Ludi.

Çeviren: Leyla Gürsel

Duras Madeleine Renaud'yla prova sırasında

ROLAND BARTHES

1915 - 1980, Fransa

BİCHON ZENCİLERİN ARASINDA

Paris Match dergisinin anlattığı bir öykü, küçük kentsoylunun zenci efsanesi açısından çok anlamlı: Öğretmen bir çift, resim yapmak üzere yamyamların ülkesini keşfe çıkmışlar; daha birkaç aylık bebekleri Bichon'u da yanlarında götürmüşler. Herkes de ana, baba ve çocuğun bu cesaretine pek hayran kalmış.

Her şeyden önce, amaçsız bir kahramanlıktan daha öfkelendirici bir şey olamaz. Erdemli davranış biçimlerini böylesine ucuza getirmeye başlamak, bir toplum için çok kaygı verici bir durumdur. Bichon'un atlattığı tehlikeler (sel, vahşi hayvanlar, hastalıklar, vs.) eğer gerçekse, Afrika'ya resim yapmak gerekçesiyle gitmek ve tuvale "güneş ve ışık cümbüşünü" geçirmek gibi anlamsız bir gösteriş isteğini doyurmak için çocuğu tüm bu tehlikelere sürüklemek düpedüz ahmaklıktır: Hele hele bu ahmaklığı allayıp pullayıp, duygulandırıcı bir gözüpeklik gibi sunmak daha da kınanılacak bir şey. Burada cesaretin nasıl işlediğini görüyoruz: Cesaret biçimsel ve anlamsız bir eylem, ne denli amaçsızsa o denli saygı uyandırıyor; duygu ve değerler düzeninin, gelişme ve dayanışma gibi somut sorunlardan tamamen kopuk olduğu bir izci uygarlığının ortasındayız. Şu eski "karakter" yani "yetiştirme" efsanesidir bu. Değerini yapılan reklamlarla bulan, törel nitelikte gösteriler gibi, Bichon'un marifetleri de göz kamaştırıcı toplumsal yükselişlerle aynı türdendir. Toplu sporun toplumsallaşmış biçimine, bizim ülkelerimizde çoğunlukla bir de yıldız-sporcu abartılış biçimi eklenir: Bedensel güç, insanın topluluğa katılmasını sağlamaktan çok, onun için *aktöresel* bir övünme, egzotizme dönüşmüş bir dayanıklılık, her türlü toplumsallaşma kaygısından acımasızcasına kopuk, küçük, gizemli bir serüvendir.

Haritadaki yeri bile tam bilinmeyen, Kırmızı Zencilerin Ülkesi diye anılan, çok fazla gerçeklik taşıyan özelliklerini belli etmeden törpülediğimiz, efsanesel adı insanların deri rengi ve içtikleri rivayet edilen insan kanı arasında tüyler ürpertici bir bilinmezlik yaratan bu bir tür düşsel ülkeye Bichon'un ana ve babasının yaptığı yolculuk, bize tam bir fetih gibi aktarılır: Gerekli hiçbir araç

gerecin olmadığı koşullarda (olayın kahramanları yoksuldur hep, bizim bürokrat toplumumuz soylu atılımları desteklemez) yapılmasına karar verilen bu yolculuğa, ava ya da savaş alanına gidiyormuşçasına, bir elde boya paleti, diğerinde fırçalar, silahsız çıkılır kuşkusuz ama yiğitliği - ve görkemli (ya da gülünç) yararsızlığı- açısından zengin bir gidiştir bu. Küçük Bichon'a gelince, o Parsifal'i oynar, kan emicilerin, korkunç maskelerin, siyah ve kırmızı derililerin cehennemi evreninin karşısına sarışınlığı, saflığı, saçlarının bukleleri ve gülümseyişiyle çıkar. Doğal olarak kazanan yumuşacık beyazlıktır: Bichon "insanyiyicilere" boyun eğdirir ve onlar için putlaşır (Beyazlar hiç kuşkusuz Tanrı olmak için yaratılmışlardır). Bichon sevimli bir küçük Fransızdır, yabanılları kaba güce başvurmadan dize getirir: İki yaşındayken, Boulogne ormanına gezmeye gideceği yerde, çalılık bir arazide "soyguncuların" izini süren bir hecin süvarisinin yaşamını, nedendir pek bilinmez, örnek alan babası gibi, daha şimdiden vatanı için çalışmaktadır.

Bu duyguları kamçılayıcı küçük öykünün gerisindeki zenci imgesini çoktan sezdik: Her şeyden önce zenci korku verir, insan eti yer; Bichon'u yiğit bulmamız yem olmayı göze alışındandır. Bu tehlikenin varlığı işin içinde olmasa, öykü çarpıcı olma erdemini yitirir, okuyucu da korkmazdı; karşı karşıya kalınan zorluklar, beyaz çocuk bir başına kaldığında, hiç tasasız tehlikeli siyahlar çemberinin ortasına bırakıldığında daha da çoğalır (tam anlamıyla güven veren tek zenci imgesi, bütün beylik Afrika öykülerinde efendisinin eşyalarını çalıp kaçan hırsız uşağın, barbarlığı evcilleştirilmiş bu yerli uşağın imgesidir). Her resimde olası tehlikeleri düşünüp ürpermeliyiz: Bunlar öyküde hiçbir zaman tek tek söylenmez, anlatım nesneldir, yan tutmaz; ama aslında beyaz etle siyah derinin, saflıkla kötülüğün, tinsellikle büyünün dokunaklı çarpışmasına dayanan bir anlatımdır bu: İyi insan kötü hayvanı zincire vurur, Daniel kendini aslanlara yalatır, tinsel değerlerin uygarlığı içgüdüsel barbarlığa boyun eğdirir.

Bichon olayının altında yatan dümen, siyah evreni beyaz bir çocuğun gözünden göstermektir: Her şey bir *kukla* görünümündedir bu evrende. Bu indirgeme, ortak kanının egzotik gelenekler ve sanatlar üzerinde edindiği imgeye tastamam uyduğundan, çocuksu inanışı böylece doğrulanan *Match* okuyucusu da daha önce sözünü ettiğim küçük kentsoylu efsanesinin içinde yabancıyı düşleme kolaylığına iyiden iyiye yerleşir. Aslında zencinin bizler gibi bir yaşamı yoktur ve kendi kendini yönetmekten yoksundur: Garip bir nesnedir zenci; işlevi, hafif korkutucu olağandışılığıyla, beyaz insanları oyalayan bir asalaklığa indirgenmiştir: Afrika biraz tehlikeli bir kuklalar ülkesidir.

Şimdi, bütün bu geçer akçe imgelerle (*Match*'ın 1.5 milyon civarında okuyucusu var) budunbilimcilerin zenci efsanesinin aldatıcılığını açıklamak için harcadıkları çabaları, çok önceden beri "ilkel" ya da "arkaik" gibi her anlama çekilebilecek kavramlardan söz etmek zorunda kaldıklarında gösterdikleri dikkati, Mauss, Levi-Strauss ya da Leroi-Gourhan gibi aydınların üstü kapalı ırkçı terimlerle yaptıkları dürüst mücadeleyle karşılaştıracak olursak, bilgi ve efsanebilimin ayrılığı karşısında elimizin kolumuzun nasıl bağlı kaldığını daha iyi görürüz. Bilim kendi yolunda çok hızlı ilerliyor; iktidar, basın ve düzenin değerleri tarafından yanılgı içinde durağanlaşmış yığınlar, bilimi izlemek şöyle dursun, çok gerisinden geliyorlar onun..

Bizler henüz Voltaire öncesi bir anlayış içindeyiz, bunu sürekli anımsamamız

gerek. Çünkü Voltaire ya da Montesquieu'nün zamanında Iranlılar ya da Huronlara şaşırılıyorduysa, bu hiç değilse onlara saflık gibi bir üstünlük yüklemek içindi.Voltaire bugün yaşasaydı Bichon'un serüvenlerini *Match* gibi anlatmaz, Batının eli napalm bombalı kuklalarıyla mücadele eden birkaç et yiyici (ya da Koreli) Bichon'dan söz ederdi..

Çeviren: Berran Gelgün

KARL KROLOW

1915, Almanya

BU ÜLKEDE

Bu ülkenin her yerinde
Ne istersek yapabiliriz,
Şaşmamız gereksiz:
Ay bir ay gibi görünmüşse
Ve ufuk mavisi balkondan
Sarkıtılmışsa bir şiir
Ayıltmak'çin çok sıcak bir duvarı.

Ceketleri çıkarmamak iyidir,
Çünkü birden soğur oda
Birbirimizle konuşurken.

Var mı hâlâ faydası
Sıcak sözlerle
Yitip gidiyor
Çiçeklere bakmanın?

Bu ülkede üzülmez kimse
Sokaktaki bir ölüye
Tanımadıysa.
Öldü besbelli
Elleri ceplerinde.

KURAKLIK

Başladı sonra
Artık kadınlığa doğru büyüyen
Kızların gözleri bulanmaya.
Sineklerin
Avı oldu mevsim.
Çok sıcak hava
Evcil hayvanları uykuda boğdu.
Heykeller
Muratlarına erdiler:
Yanlarından biri geçse
Konuşmaya başlıyorlar.
Yağmursuz geçen günleri
Saydı bazıları
Parmaklarıyla.
Rüzgâr çoktandır
Yapraklar arasına çöreklenmiş bir yılan
Dişledi meyveleri
Aşk artık yalnız
Çok gençlerle oynuyor
Irmakta.
Ne yapsın toprak
Pek çekilmez oldu.

ARA SIRA

Ara sıra gökyüzü
Masmavidir, başı uçurulmuş
Saatin mezarı üstünde.
Büyük bir el
Çekti uzakta
Ufkun taş çizgisini.
Şimdi kendi yavruları oynuyor
Yersiz yurtsuz zamanla.
Öğle üstlerinde
Metodik korkuların kovduğu.

Kovalarında susuzluğu toplayan
Sucuların vakti.

Az ötede gözbebeği kırmızı
Bir alev aramakta
Bir fitil.

Fısıldanmış her "Kim o?"
Çok geç olacak.

Çeviren: Behçet Necatigil

J. D. SALINGER

1919, ABD

YELKENLİDE

Bir pastırma yazı öğleden sonrasında saat dördü biraz geçiyordu. Sandra, hizmetçi kadın, ağzı sımsıkı kapalı, belki on beş, belki yirminci keredir ki göle bakan pencereden çekiliyordu. Bu sefer çekilirken önlüğünü dalgınlıkla çözdü, sonra da kocaman belinin izni olduğunca sıktı. Sonra yeni düzelttiği vücudunu mineli masada Bayan Snell'in karşısına bıraktı. Bayan Snell temizlikle ütü bittikten sonra, yolun ucundaki otobüs durağına gitmeden önce, alışageldiği bir fincan çayını içiyordu. Şapkası başındaydı Bayan Snell'in. Bu, üç yıldır - sıcak dalgalarında, yaşam değişimlerinde, sayısız ütü tahtalarının üstünde, pek çok elektrikli süpürgenin yönetiminde - kullandığı aynı ilgi çekici şapkaydı. Solmuş ama (denebilirse) baş eğmemiş Hattie Carniege etiketi hâlâ şapkanın içindeydi.

Beşinci ya da altıncı keredir, "Üzülmicem," diyordu Sandra, Bayan Snell'e doğru. "Kararımı verdim. Üzülmicem. Hem *niçin* ?"

"Doğru,"dedi Bayan Snell. "*Ben* de olsam üzülmezdim. Üzülmezdim doğrusu. Çantamı uzatıver şekerim."

Azık dolabında duran, bu çok eskimiş deri çantanın etiketi de, Bayan Snell'in şapkasındaki etiket gibi hâlâ etkiliydi. Sandra yerinden kalkmadan erişebiliyordu ona. Uzatılan çantayı masanın üstünden alan Bayan Snell, içini açarak bir paket naneli sigarayla bir kutu Stork Kulüp kibriti çıkarttı.

Bayan Snell sigarasını yaktıktan sonra çay fincanını dudaklarına götürdü, ama hemen tabağın üstüne bıraktı. "Otobüsümü kaçıracam, çabuk soğumazsa bu." Duvara dizilmiş kap kacaklara sıkkınlıkla bakan Sandra'ya döndü, "*Üzülme* artık,"diye komut verdi. "Üzülmenin ne faydası var. Annesine ya söyler ya söylemez. Hepsi bu. *Üzülmekten* ne çıkar?"

"Ona *üzülmüyorum*,"diye cevap verdi Sandra. "Üzülmek en son yapacam şey. Yalnız bu çocuğun evde ayaklarının ucuna basarak casusluk etmesi adamı çileden çıkarıyo. Duyulmuyo ki. Hiç kimse de duyamaz yani. Geçen gün - tam bu masada - fasulya ayıklıyodum, az kaldı eline basacaktım. Masanın altında oturuyormuş meğer."

'Gene de üzülmezdim ben senin yerinde olsam."

'Yani, evin içinde söyliycen her sözü tartman gerekli,"dedi Sandra. 'İnsanı çileden çıkarıyo bu."

'Hâlâ içemiyorum bunu,"dedi Bayan Snell. "...Çok korkunç bööle her söyliyceni tartmak."

'İnsanı çileden çıkarıyo. Ciddi söylüyorum. Çileden çıkıyorum hep."Sandra, kucağındaki olmayan kırıntıları silkerek, hırladı, 'Dört yaşında bi çocuk!"

'Oldukça güzel bi çocuk,"dedi Bayan Snell. 'O kocaman kahverengi gözleri falan."

Sandra gene hırladı, 'Tıpkı babasınınki gibi burnu olacak."Fincanını kaldırarak kolaylıkla içti. 'Bütün ekim boyunca neden burda kalmak isterler bilmem," dedi, fincanını indirirken, hoşnutsuzlukla. 'Hiçbiri suyun yanına bilem uğramıyo artık. Hanım suya girmiyo, bey girmiyo, çocuk girmiyo. O deli tekneyi bilem çıkarmıyorlar artık. Ne demiye boş yere bir alay para harcarlar bilmem."

'Sen nasıl içiyorsun çayını? Ben hâlâ içemiyorum."

Sandra kinle karşı duvara baktı. 'Şehre bi dönsek o kadar memnun olacam ki. Şaka etmiyorum. Bu deli yerden nefret oldum."Bayan Snell'e düşmanca baktı. "*Sana* göre hava hoş, bütün yıl boyunca burda oturuyorsun sen. Toplum hayatın falan da burda. Aldırmazsın tabii."

Bayan Snell elektrikli sobasının üstündeki saata bakarak, 'Beni öldürse bilem içicem artık bunu," dedi..

Sandra birden, 'Benim yerinde *olsan* n'apardın?"diye soruverdi. 'Demek istiyorum ki n'apardın? Doğru söyle ama."

Bayan Snell'in sanki kürk bir paltoymuşçasına içine giriverdiği bir soruydu bu. Önce fincanını bıraktı. 'Bi *kere* üzülmezdim," dedi. 'N'apardım biliyor musun, *kendime* başka yeni bir iş -"

'Üzülmüyorum *ben*" diye Sandra lafı kesti.

'Biliyorum, gene de ben n'apardım biliyor musun, sadece kendime bir -"

Yemek odasındaki yaylı kapı açılarak evin hanımı Boo Boo Tannenbaum mutfağa girdi. Biçimsiz, renksiz, kırık saçları, iri kulaklarının ardına itilmiş, yirmi beş yaşlarında, ufak tefek, kalçasız bir kızdı. Üzerinde dizkapaklarına kadar inen bir pantolon, siyah balıkçı yakalı bir bluz, ayağında soket çorapla mokasen ayakkabılar vardı. Adının şakacılığı ve genellikle güzellikten uzak oluşu bir yana, Boo Boo - unutulması kolay olmayan, azımsanmayacak kadar anlayışlı, ufak yüzlü - şaşırtıcı, kararlı bir kadındı. Doğrudan buzdolabına giderek açtı. Bacaklarını iki yana ayırmış dolaba bakarken, elleri dizlerinde, dişlerinin arasından çaldığı uyumsuz ıslığa, kalçasının kesintisiz sarkaç hareketiyle tempo tutuyordu. Sandrayla Bayan Snell sustular. Bayan Snell sigarasını uzattı.

'Sandra..."

'Buyrun, ef'em?"Sandra, Bayan Snell'in şapkasının üstünden kuşkuyla baktı.

'Başka turşu kalmadı mı? Çocuğa vermek istiyordum."

'Hepsini yedi,"diye akıllıca belirtti Sandra. 'Dün gece yatmadan yedi hepsini. Yalnız iki tane kalmıştı zaten."

'Ya. İyi, durağa indiğimde alırım. Belki çocuğu yelkenliden çıkarmakta yem diye kullanabilirim diye düşünmüştüm."Boo Boo buzdolabını kapayarak göle bakan pencereye doğru gitti. Pencereden, 'Başka bir şeye ihtiyaç var mı?"

"Yalnız ekmek."

"Paranızı holdeki masanın üstüne bıraktım Bayan Snell. Teşekkür ederim."

"Peki," dedi Bayan Snell. 'Duydu'ma göre Lionel evden kaç'cakmış."

Hafifçe güldü.

"Öyle olacak herhalde," dedi Boo Boo, ellerini arka ceplerine sokarken.

"Hiç olmadı, *çok* uzağa kaçmaz," diyen Bayan Snell gene hafifçe güldü.

Boo Boo pencerede, sırtını doğrudan masadaki iki kadına vermeyecek şekilde yer değiştirdi. "Hayır," diyerek bir tutam saçı kulaklarının ardına itti. Bilgi verircesine ekledi, "İki yaşından beri hep böyle yollara düşer. Ama hiç önemli bir şey olmadı. En uzağa gittiği sanırsam - şehirde - Central Park'taki Mall'di. Bizim evden bir iki sokak ilerde. En az uzağa - ya da en yakına - gittiği, evimizin ön kapışıydı. Babasına güle güle demek için oralarda dolaşır."

Masadaki iki kadın da güldü.

"Mall, New York'ta herkesin paten yapmaya gittiği yerdir," dedi Sandra, Bayan Snell'e, dostça. "Küçük, büyük, herkes."

"Ya!" dedi Bayan Snell.

"Üç yaşındaydı sadece. Geçen yıl, diyerek Boo Boo, pantolonunun yan cebinden bir paket sigarayla kibrit çıkardı. Sigarasını yakarken, iki kadın ona sevgiyle baktılar. "Çok heyecanlıydı ama. Bütün bir polis gücü onu aramaya çıkmıştı."

"Buldular mı?" diye sordu Bayan Snell.

"Tabii buldular!" dedi Sandra, alayla. "Ne *sandın* ya?"

"Sanırım, ah Tanrım, şubatın ortasıydı, gece saat on biri çeyrek geçe buldular. Parkta bir çocuk bile kalmamıştı. Herhalde ayyaşlarla, oralarda dolanan türlü soysuzlar vardı yalnız. Bandonun çaldığı yere oturmuş, bir mermeri yerdeki bir çatlakta ileri geri yuvarlıyormuş. Buz kesmiş şeye benziyordu -"

"Aman Allahım!?" dedi Bayan Snell. "Nasıl oldu da yaptı bunu? Yani neden kaçıyordu?"

Boo Boo kusurlu bir duman halkasını cama doğru üfledi. "O gün öğleden sonra parkta bir çocuk yanına gelerek, 'Pis kokuyorsun oğlum,' diye yalan yanlış bir şeyler söylemiş. Daha doğrusu o, işi bu yüzden yaptığını sanıyor. Bilmem Bayan Snell. Aklımdan çıkmış."

"Ne zamandır bööle şeyler yapıyo?" diye sordu Bayan Snell "Ne zamandır bööle şeyler yapıyo demek istiyorum?"

"İki yaşındayken," diye hayat hikayesini anlatırcasına başladı Boo Boo, "apartmanımızın bodrum katındaki bir aptesliğin altına sığınmıştı. Aşağıda çamaşırhanede. Naomi, soyadı bir şeydi o kızın - yakın bir arkadaşı - termos şişesinde bir solucan bulundurduğunu söylemiş. Daha doğrusu, bizim ondan bütün öğrendiğimiz buydu." Boo Boo içini çekerek, sigarasının uzamış külüyle pencereden çekildi. Bahçe kapısına doğru yürüdü. İki kadına hoşçakal dercesine, "Bir daha deneyeceğim," dedi.

Kadınlar güldüler.

"Mildred," dedi Sandra, hâlâ gülerken, "hemen hareket etmezsen otobüsü kaçırıcan."

Boo Boo çıkarken, bahçe kapısını ardından kapadı.

Artık alçaktan parlayan akşam güneşini arkasına alarak, evin önünde bulunan hafif eğilimdeki çimlerin üstünde durdu. İki yüz metre ilerde, oğlu Lionel, babasının yelkenlisinde dümene oturmuştu. Bağlanmış, ana ve üçgen yelkenleri

çıkarılmış olan tekne, iskelenin en ucuyla tam bir dik açı yaparak yüzüyordu. On beş metre kadar ilerde kaybolmuş ya da terk edilmiş bir su kayağı ters dönmüştü; ama görünürde hiç yat yoktu, yalnız Leech Landing'e giden eyalet tersanesinin sert manzarası görülmekteydi. Lionel'ı tam odak noktasında tutmak garip bir şekilde zor geldi Boo Boo'ya. Güneş, çok sıcak olmadığı halde, o kadar parlaktı ki az ilerdeki bir cismin - bir çocuğun, bir sandalın - suda görülen bir sopa gibi kırık, titrek görünmesine sebep oluyordu. Birkaç dakika sonra, Boo Boo bakmayı bıraktı. Sigara paketini asker usulü açarak, iskeleye doğru yürüdü.

Ekim ayında, iskelenin tahtaları artık yansıttıkları ısıyla yüzüne çarpmıyorlardı. Dişlerinin arasından 'Kentucky Baby'yi ıslıkla çalarak yürüdü. İskelenin ucuna gelince, sağ tarafa duyulacak şekilde diz çökerek, aşağı Lionel'e baktı. Lionel bir kürek boyu ilerdeydi. Yukarı bakmadı.

'Hey," dedi Boo Boo. "Arkadaş. Korsan. Pis köpek. Ben döndüm."

Lionel yukarı bakmadan, birden yelken kullanma yeteneğini göstermek ihtiyacını duydu. Ölü dümen yekesini iyice sağa ittikten sonra, hızla asılarak kendinden yana çekti. Gözlerini teknenin güvertesinde tutmakta direniyordu.

'Benim," dedi Boo Boo. "Amiral yardımcısı Tannenbaum. Doğuştan Parlak. Stermaforları kontrola geldim."

'Sen amiral değilsin. Sen bir *hanımsın*," dedi Lionel. Cümlelerinde genellikle, en azından bir iki yanlış ses denetlemesi olurdu; öyle ki üzerine basması gereken sözcük yükseleceğine inerdi. Boo Boo yalnız gelen sesi dinlemedi, sanki gördü.

'Kim söyledi bunu sana? Kim söyledi amiral olmadığımı?"

Lionel'dan gelen cevap duyulmadı.

"*Kim*?" dedi Boo Boo.

'Babam."

Aynı dizçökmüş durumda dengesini bulabilmek için, Boo Boo sol elini iskele tahtalarına değdirerek bacaklarının arasından geçirdi. 'Baban iyi adamdır," dedi, 'ama tanıdıklarımdan denizciliğe en yakışmayanıdır - *doğrusu*, karadayken hanım olduğum doğru tabii. Bana ad takmışlardı, ilk, son ve de her zaman fırlayan -"

'Sen amiral değilsin," dedi Lionel.

'Ne dediniz, efendim?"

'Sen amiral değilsin. Her zaman için hanımsın."

Kısa bir sessizlik oldu. Lionel bu sessizliği gemisinin yönünü değiştirerek doldurdu - dümeni iki eliyle kavramıştı. Üstünde toprak rengi kısa pantolonla, göğsünde devekuşu Jerom'un keman çalan resmi bulunan temiz, beyaz bir gömlek vardı. Teni iyice yanmış, rengi ve cinsi annesine benzeyen saçlarının tepesi güneşten biraz açılmıştı.

"*Birçok* kimseler benim amiral olmadığımı sanıyor," dedi Boo Boo, ona bakarken. 'Çünkü bu konuda çenemi açmam." Dengesini bozmamaya çalışarak pantolonunun yan cebinden bir sigarayla kibrit çıkardı. 'Rütbemi hemen hiçbir zaman başkalarıyla konuşmam. Hele benimle konuşurken bana bakmayan küçük çocuklarla. Yoksa bu yüce görevden beni sepetlerlerdi." Sigarasını yakmadan, sebepsiz birden dimdik ayağa fırladı, sağ elinin baş parmağıyla işaret parmağını birleştirerek yaptığı oval şekli ağzına götürüp - düdüklü oyuncaklara benzer bir sesle - boru gibi öttürdü. Lionel hemen yukarı baktı. Kesinlik-

le biliyordu bu sesin düzmece olduğunu, gene de çok heyecanlı görünüyordu; ağzı açılmıştı. Boo Boo ıslığı - 'Taps'ın ve 'Reveille'in garip bir karışımı olarak - durmaksızın üç kere tekrarladı. Sonra karşı sahili ağırbaşlı, selamladı. Çok duygulanmış gibi iskelede gene diz çökerken, halka ve çocuklara kapalı gemiciliğe ait bir geleneği göstermekten sanki çok pişmandı.

Gölün gökle birleştiği noktaya bir dakika baktıktan sonra yalnız olmadığını hatırlamış gibi yaptı. Ağzı hâlâ açık olan Lionel'a - saygı uyandıracak şekilde baktı. 'Yalnız amirallerin duymasına izin verilen bir boru sesi vardır." Sigarasını yakarak kibriti atarken, tiyatroya yakışır bir hareketle, ince, uzun bir duman şeridi çıkardı ağzından. 'Eğer biri bu sesi senin duymana izin verdiğimi bilse -" Başını salladı. Gözlerini ufka dikti.

'Gene çal."

'İmkânsız."

'Niçin?"

Boo Boo omuz silkti. 'Önce çevrede alçak rütbeli bir alaysubay var."Duruşunu değiştirerek Kızılderililer gibi bağdaş kurdu. Çoraplarını çekti. "Ama sana ne yapacağımı anlatayım,"dedi kayıtsızca. 'Tabii bana niye kaçtığını söylersen eğer. Bildiğim bütün boru seslerini de sana çalarım. Tamam mı?

Lionel hemen güverteye baktı. 'Hayır," dedi.

'Neden hayır?"

'Çünkü."

'Çünkü neden?"

'Çünkü istemiyorum," derken sözlerini nitelemek için dümeni hızla çekti.

Boo Boo yüzünün sağını güneşin parlaklığından korumak için örttü. 'Artık kaçmayacağını bana kendin söylemiştin,"dedi. 'Bu konuda konuştuğumuzda, bu iş artık bitti demiştin. Söz vermiştin."

Lionel cevap verdi, ama duyulmadı.

'Ne?" dedi Boo Boo.

'Söz vermedim."

'Evet, vermiştin. Kesinlikle vermiştin hem de."

Lionel gemisini yönetmeye devam etti. 'Eğer amiralsen,"dedi, "*filon* nerde?"

'Filom. Bunu sorduğun iyi oldu,"diyerek yelkenliye doğru kaymaya başladı Boo Boo.

'Çok dışarı,"diye komut verirken Lionel'ın sesi hırçın değildi, önüne bakıyordu. 'Kimse gelemez buraya."

'Gelemez mi?"Boo Boo'nun ayağı artık teknenin göğsüne değiyordu. Uysalca ayağını iskeleye çekti. 'Hiç kimse mi?" Önceki gibi bağdaş kurdu. "Ama neden?"

Lionel'ın cevabı tamdı, gene de duyulacak kadar yüksek değildi.

'Ne?" dedi Boo Boo.

'Çünkü izin vermedim."

Boo Boo gözlerini çocuğun üstünde tutarak, tam bir dakika hiçbir şey söylemedi. 'Bunu duyduğuma üzgünüm," dedi sonunda. 'Gemine binmeyi çok isterdim. Sana hasretim. Çok özlüyorum seni. Bütün gün evde konuşacak kimse yokken öyle yalnızım ki."

Lionel dümeni sallamadı. Dümenin sapındaki damarları inceliyordu. 'Sandra' yla konuşabilirsin."

'Sandra'nın işi var"dedi Boo Boo. 'Hem ben Sandra'yla değil seninle konuş-

mak istiyorum. Gemine binerek seninle konuşmak istiyorum."

"Oradan da konuşabilirsin."

"Ne?"

"*Oradan* da konuşabilirsin."

"Hayır konuşamam. Çok uzak. Daha yakın olmam gerek sana."

Lionel dümeni salladı. "Kimse *buraya* gelemez," dedi.

"Ne?"

"Kimse *buraya* gelemez."

"Öyleyse oradan bana niçin kaçmak istediğini söyler misin?" diye sordu Boo Boo. "Bana kaçmayacağına söz verdiğin halde?"

Yelkenlinin güvertesinde, dümen koltuğuna yakın bir yerde bir sualtı gözlüğü duruyordu. Cevap olarak, Lionel, gözlüğün kıyısını ayağının baş parmağıyla ikinci parmağı arasına alarak, bacağının kısa, usta bir hareketiyle tekneden attı. Gözlük hemen battı.

"Aferin. İyi yaptın," dedi Boo Boo. "Webb Amcanındı o. Ne kadar sevinecek." Sigarasından bir nefes çekti. "Eskiden de Seymour Amcanındı."

"Bana ne!"

"Görüyorum. Sana ne olduğunu görüyorum," dedi Boo Boo. Sigarası parmakları arasında garip bir açı yaparak duruyor; yumruk kemiklerinin arasındaki oyuklara tehlikeli bir uzaklıkta yanıyordu. Birden ısıyı hissederek sigarayı gölün yüzeyine atıverdi. Sonra bir şey çıkardı yan cebinden. Bu, iskambil destesi boyunda, yeşil kurdeleyle bağlanmış, beyaz kağıda sarılı bir paketti. Çocuğun yukarı baktığını sezerek, "Bu bir anahtar destesidir," dedi. "Tıpkı babanınki gibi. Ama onunkinden çok daha fazla anahtar var bunda. Tam on tane."

Lionel dümeni bırakarak, öne eğildi. Yakalamak istercesine elini uzattı.

"Bana atar mısın?" dedi. "N'olur!"

"Bir dakika yerlerimizde oturalım, parlak çocuk. Biraz düşünmeliyim. Bu desteyi göle atmam *gerek*."

Lionel ağzı açık bakakaldı. Ağzını kapadı. "Benim o," dedi haksızlığa uğramış bir sesle.

Boo Boo, ona bakarken omuzlarını silkti. "Bana ne!"

Lionel, annesine bakarken, yavaşça yerine oturup arkasındaki dümene uzandı. Gözlerinde, annesinin beklediği, temiz bir anlayış yankılanıyordu.

"Al bakalım." Boo Boo paketi ona attı. Tam kucağına düştü.

Lionel kucağındaki pakete baktı, eline aldı, elindeyken baktı, birdenbire - yandan - göle atıverdi. Hemen yukarı annesine baktı; gözlerinde meydan okuyuş değil, yaşlar parlıyordu. Bir saniye sonra, ağzı bozuk yatay bir 8 şeklini almış, sarsılarak ağlamaktaydı.

Boo Boo, ayağı tiyatroda uyuşmuş biri gibi, yavaşça kalkarak yelkenliye geçti. Bir dakika sonra, kucağında yelkenlinin kaptanıyla, dümen koltuğuna oturmuş, çocuğu sallıyor ensesini öpüyor, bu arada bilgi veriyordu: "Denizciler *ağlamaz* bebeğim. Denizciler *hiç* ağlamaz. Yalnız gemileri batınca. Ya da kazaya uğrayıp, sal üstünde içecek başka hiçbir -"

"Sandra - Bayan Snell'e dedi ki - babam kocaman - şapşal - bir uçumaymış."

Boo Boo, çekimser ama anlayışla, çocuğu kucağından kaldırıp önünde ayakta durdurarak alnındaki bir tutam saçı geri itti. "Öyle dedi ha?" dedi.

Lionel bütün gücüyle başını aşağı yukarı salladı. Ağlarken, annesine yaklaşa-

rak bacaklarının arasına girdi..

'Eh, bu *pek* o kadar da korkunç bir şey değil," derken Boo Boo, onu kollarının, bacaklarının mengenesine almıştı. 'Olabileceklerin en kötüsü bu değil." Hafifçe oğlanın kulağını ısırdı. 'Uçumanın ne olduğunu biliyor musun sen, bebeğim?"

Lionel ya isteksizdi ya da birden konuşacak halde değildi. Gözyaşları durup hıçkırıkları dinene değin biraz bekledi. Sonra boğuk ama anlaşılır bir sesle annesinin ılık ensesine doğru cevap verdi. '*Havaya* çıkan o kocaman şeylerden biri. Elde tutulan bir de *ipi* var."

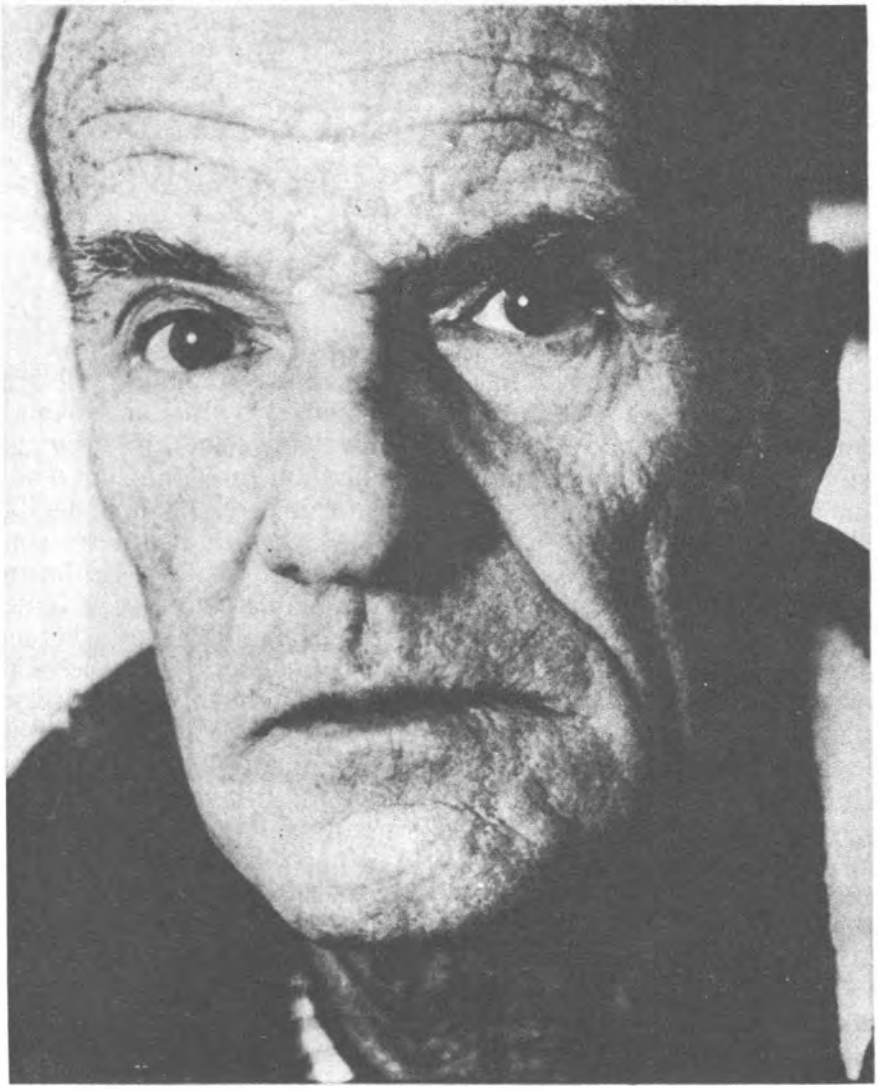
Daha iyi görebilmek için Boo Boo onu biraz geri itti. Sonra sert bir hareketle elini Lionel'ın pantolonunun arkasından, onu oldukça şaşırtarak, içeri soktu ve hemen geri çekerek, gömleğini düzeltmesine yardım etti. 'Bak ne yapacağız söyleyeyim sana," dedi. 'Kasabaya otomobille inip turşuyla ekmek aldıktan sonra, turşuları arabada yer, duraktan babanı alıp eve getiririz, bizi yelkenliyle gezdirir. Yelkenleri taşımada ona yardım edersin. Tamam mı?"

'Tamam," dedi Lionel.

Eve yürümediler, yarıştılar. Yarışı Lionel kazandı.

Çeviren: Tülay Çelebigil

Robert Pinget

ROBERT PINGET

1914, İsviçre

EVET Mİ HAYIR MI, YANITLAYIN

Evet mi hayır mı evet mi hayır mı biliyor musunuz benim bütün bildiğim, demek istediğim ben ancak onların hizmetinde her şeyin altından kalkan adamdım denilebilir, zaten hiçbir şey bilmem bir hizmetçiye açılır mı insan, işim tamam işim ama önceden anlayabilir miydim, her tanrının günü aynı tekdüzelik yok bana bakın bunun için şu beylerle görüşmeniz gerek benimle değil bunda bir yanlışlık olmalı, düşünüyorum da on yıllık saygı dolu hizmetten sonra bir tek söz bile söylemedi bana köpekten betermişim gibi, kalkılır gidilir işten bir güzel sıyrılınılır ve ötekiler ne halleri varsa görsünler bunu söyleyemezsiniz herhalde, her şeyin altından kalkan ama hiçbir zaman hiçbir şey asla bilmeyen adam daha ne olabilir insanı acı konuşan biri yapmak için, bu beylerin aldırdığı bile yoktu tek işimi yapayım, başında kendi kendime bu böyle süregidemez hiç olmadı birkaç kez konuşalım diyordum ama zamanla alışılıyor alışılıyor ve işten ne diyorum on yıl yani bana sormayın dediğimi duyuyor musunuz bir köpek bile değil üstelik bir köpekle konuşulur da bir tane vardı oraya buraya gittikçe yanlarında götürürlerdi, bu beyler onu yanlarında götürürlerdi.

Söz konusu olan köpek değil o söz konusu, gittiğinde

On ay olmak üzere, evet bu ay on ay olacak daha doğrusu gelecek ay bir pazartesi saat altı buçukta on ay, odamdan çıktım onunkinin önünden geçerken ne göreyim kapı açık her şey savaş alanında gibi çekmeceler dolaplar tümü açık, girdim baktım bavulların o yanda hiçbir şey yüznumarada hiçbir şey, indim ve ne göreyim sokak kapısı ardına kadar açık, mutfağa gittim ne bir söz ne bir pusula, yukarı çıkıp bu bayların kapısını çaldım ve onlara gittiğini söyledim bana inanmak istemiyorlardı, sabahlıklarını giydiler ve evin içinde kendisine ait hiçbir şey bırakmadığını görmek için geldiler, ama hiçbir şey almadı denilebilir kendi eşyaları ile gitti ve bunu hemencecik söylediler, ama demem gerekir ki özel bir şey söylemediler özel olarak üzüldükleri de söylenemezdi, neredeyse doğal bulur gibi bir tutumları vardı ve bu bana bir darbe etkisi yaptı ne de olsa on yıllık saygıdeğer bir hizmetten sonra on yıl demek istiyorum

O da onların hizmetinde miydi

Hizmetinde diyemeyeceğim, hizmetinde bir hizmetçi değil ama aynı kapıya çıkıyor sonunda, her şeyi yapan her şeyi ayarlayan planları yolculukları davetleri ısmarlanması gerekenleri faturaları insanları her tür girişimi düzenleyen sekreter, başta bu da benim gibi ekmek parasını kazanmak için elinden geleni yapan biri diye düşünüyordum, denedim konuşmayı öğrenmeyi denedim niçin ve onun hakkında birkaç şey, ama uzun süre değil uzun süre değil, bu demem gerekti, soğuk bir tür bilmem canlandırabiliyor musunuz, sekreter evet herkes önce onu görürdü oniki kişinin işinin altından kalkardı ama konuşmaya gelince yok, kendi kendime izin gününde salı günü ne yapar acaba diye sorardım odasından çıkmazdı, ne yapıyor olabilirdi asla kimse ziyaret etmezdi onu bir dost bile hiçbir zaman dostu olduğunu görmüş değilim, bilmek isterdim konuşmak için yani ama boşuna ne zamanla alışıyor insan alışıyor, ama bir şeyler biliyor olmalıydı çünkü salıları böyle kapananlar konuşma gereksinimleri yoktur her zaman kendime söylemişimdir, yeterince biliyorlardır bunlar belki yorgundurlar ve biliyor musunuz bu bana yemi yutturan oldu onu rahat bırakalım diye düşündüm ve anlaşılır bu, oysa düşünülürse izin günüm çarşambaları sıkıldığımı görebilirdi gerçekten iki çift söz edebilirdi, hayır hep işi başından aşkın aceleci sanki bilerek yapıyormuş gibi yani bilmeyen biri için, kimseye bakmadan gidip gelen evet bilerek ve bu anlamadığım bir şey iki buluşma arasında kalan süreden yararlanacağına, ne de bir gülüş evin içinde bir sinek bile olsa dayanamazdı ben onları avlıyordum, size abartma var mı yok mu anlatabilmek için

Kabul günlerinde bu beyler ile kalıyor muydu

Bu beylerle kalıyor muydu nerden bilebilirim kalıp kalmadığını bu beylerle ve konuklarla hiçbir şey bilmiyorum ben işim bitince çıkıyordum ya da odama gidiyordum çünkü kalabalık olduğunda hizmet etmek söz konusu değildi ve şikayet etmiyordum yapım bu meraklı değilim, papa bile konukları olsa haberim olamazdı, işim bitince çıkardım ya da odama giderdim gürültü rahatsız etmez beni duvar gibi sağırım ben biliyorsunuz benim kadar bunu, bu pusulalarla sorularınız, yani gürültü yok ben uyuyordum ya da çıkıyordum her bir kimse konukları olabilirdi, bildiğim her şey ile uğraşıyordu telefon konuşmaları görüyordum, öteki hizmetçiye koşup buyruklar verdiğini görüyordum, bütün gün her şeyi hazırlamalarına ancak yetiyordu ben bana düşeni yapıyordum ve sonra çıkıyordum ya da yatmaya gidiyordum, bir de akşam hizmet etmem gerekseydi hiçbir zaman yatamazdım, hemen her geceydi ya da diyelim iyi haftalarda iki gecede bir, iyi dedim mi kendimi düşündüğümden değil bir şey değişmezdi ama her bir yere koşuşturan onlar ve oraya buraya gitmelerinden söz etmiyorum, çünkü o zaman bambaşka bir hikaye olurdu ve hiç değilse bir hafta öncesinden hazırlanırdı bu ve iki kişi değildi gidip gelen bazı bazı on-oniki kişi olurdu, ve bütün bu güruh bizde toplanırdı işi düşünüyor musunuz, benimkinden dem vurmuyorum hiçbir şey değişmezdi bitirir bitirmez çıkardım ya da yatmaya giderdim

Başka bir hizmetçi var diyordunuz

Ondan söz etmeseydim daha iyi olurdu, ilginç değildi olmadığı gibi ötekiler kadar bile konuşkan değildi bir tek söz bile söylemezdi o da, oysa aynı kişiler için çalıştığımıza birlikte yediğimize hep birlikte çırpındığımıza göre anlaşabi-

lirdik, ama nerede neyse ki tepeme çıkmıyordu hiç değilse ve yapabilirdi de ve dövebilirdi de bunu gene de yeğlerdim sessizliğine gerçek bu, bu tabuta göre değildim ben genç kardeşim yaşam doluydum bir fıkrayı iki kez anlatmazdım o denli çok bilirdim bunlardan ama şimdi anımsıyabiliyorsam ne ala görüyorsunuz ya çevrem kötüydü, uşak ona uşak diye hitap ediyordum ve bu onu kötü duruma düşürüyordu ağzını tıkıyor kalıyordu öylece kısır bir daireydi az daha bu beylere açılacaktım bu konuda ama onları tanıdığım için değmezdi başlarından savarlardı beni, kaldı ki onu yeğ tutuyorlardı bana küçük işleri ona sormak gerekti ama neredeydi şimdi, niye olmasın belki de ötekiyle buluşmuştur her şey olabilir öküz herifler anlaşmış olsalar gerek, kaldı ki köşe bucakta çene çalacak kadar anlaşıyorlardı ve o uşak konuşacak biri olmadan kalabilir mi, bir mizaç edinmek için benimkisi gibi bir tane olmalı

Konuşmak size ne gibi bir katkıda bulunabilirdi ki sağır olduğunuza göre

Konuşmak demek istemiyorum ama çok yakından bir söz böyle çok yakından duyabiliyordum ve yeterdi bu bana, bir söz uzun süre düş gösterebilir insana ya da yalnızca anlıyor musunuz zor biri değilim yalnızca dudakların kıpırdadığını görmek anlamadan iyi geliyor bana, kasabaya ya da kente gittiğimde bütün bunların kıpırdadığını görüyordum ve benim için konuşma yerine geçiyordu bu, sonra küçük pusulalar da var ara sıra ne olursa olsun herhangi bir şey söylemek için bu beylerin yaptığı gibi elime küçük pusulalar sıkıştırabilirdi, yeri geldiğinde yazılması gerekmeyeni yazmayı pek iyi bilirdi hadi oradan, bakın bu beylerin pusulalarını buyruk olmalarına karşın hep sakladım işte akşamları odamda yeniden okuyorum onları, ahmakça bir iş olduğunu söyleyeceksiniz bana ama eşlik ediyorlar bana, hayır bu tabut için yapılmamıştım ve uşaktan söz açmayı canım istemiyor, size bakmak gereğini bile duymayan bir adamın yanında yaşamayı düşünebiliyor musunuz, insanın yanı başında hemen hemen aynı işi yapan ve ötekiler ile birlikte gırgır geçtiğini gördüğünüz, çünkü emin olun ki bu beylerle birlikte gırgır geçiyordu ve şimdi düşünüyorum da belki de kabul geceleri onlarla kalıyordu, bunu söylüyorum ama bildiğim bir şey yok ama ara sıra insanın aklına böyle düşünceler gelir, düşününce de topluluk içinde söyleyecek bir şeyi olamazdı, eğitimin gölgesi yoktu onda ve raslantısal olarak onu kentte gördüğümde yanındakilere bakılırsa ne tür biri olduğunu, ama bırakın bunu uşak

Sekreter ile çene çaldığını söylediniz, o zaman sekreter her zaman aceleci değildi

Evet her zaman denilebilir, çene çalmak denemez belki buna kendi kendime çalmak diyordum hınçtan kısaca konuşmak denebilirdi bana birkaç söz etmek, ne olursa olsun iyi anlaşıyorlardı bu kesin insan aceleci de olsa bir tür zevk alarak konuştuğu görülebilir benimle olduğunda ise, uzunca bir süre kendi kendime neden ötekine bu itibarı yaptığını sordum sonra alışılıyor kafamı yormadım zamanla, başlangıçta mı hoşuna gitmemiştim çam mı devirmiştim yoksa bütün bunlar olabilir ama bu da bana bir pusula yazıp işin böyle olduğunu söylemek için bir fırsattı, bir açıklama ya da özür dilememi bekleyebilirdi olağan değil mi bu, başlangıçta geri çevirmezdim böyle bir şeyi kesin bu, başlangıçta geri çevirmezdim tanımadığım için onu sonra hayır bu adamın biliyor musunuz hoşa gitmeyen bir yanı vardı, içine attığı kişisel ilk a-

ğızda bağlayıcı olmayan bir şeyi vardı, ve düşünüyorum da bu düpedüz bu beylerin onun ardından hayıflanmamalarının nedeni bu olmasın diyorum, çünkü ilişkileri gördüğüm kadarıyla pek dürüsttü ve aralarında evliliklerde yani evlerde demek istiyorum görülen tartışmalardan olduğunu anımsamıyorum hayır hiç,

Çeviren: Enis Batur

LAWRENCE FERLINGHETTI

1919, ABD

TÖREN SÖYLEVİ

İyi geceler saygıdeğer bayanlar hiçbir zaman barış yürüyüşlerine katılmayan iyi yürekli rahibeler rahipler keşişler bakanlar iyi geceler Protestanlar protesto etmemeli Bitti kutsal savaşlar artık Geriye kalan tek Haçlı seferi para toplama kampanyaları iyi geceler barış için yürüyenleri yanınızdan kovan aziz bakanlar Kurşuni renkli askerler ileri ve iyi geceler tatlı prens Kennedy şükran günü hindiniz Kruşçevin mesajlarıyla dolu Kurşunların yarıda bıraktığı tatlı düş tatlı prens Kenndy iyi uykular Tüfekler var oldukça teleskop ardından konuşacaklar Vatanımızın babası iyi uykular oğullarınızın bütün işi tıkınıp uyumak iyi geceler bütün bir kuşağı ezdikten sonra deliren bahtsız aynasızlar iyi geceler Mütarekenin yıldönümünü kutlayan eşek sürüleri kırk yaşından küçükler inanmıyor artık bu masala Gülmeyin ciddiye almalısınız onları bizlerle ve yaşama şeklimizle hiç ilgisi yok bu makine bozmalarının 1919 geçti artık Gitsinler yürüsünler boşlukta ya da bir uçurumun üstünde ayıp silahları sloganlarıyla birlikte İyi geceler dilsiz şairler sürüsü ayakta bekletmekten başka bir marifeti olmayan öğretmenler ve iyi geceler Hemingway baba siz de şiştiniz sonunda Ezra Pound cici teyze ve muhterem peder Eliot acele edin saat geldi soyut ressamlar İyi geceler Dylan Thomas ve günaydın Pablo Neruda Allen Ginsberg günaydın Başkanların dev yontularının kendi komploları karşısında ağlayarak geri çekildiklerini gördün sen ve günaydın Fidel Castro kız kardeşinizle evlenmek istemiyor sosyalizm istiyor sadece ve iyi geceler Karl Marx'dan tatlı düşler ben de isterdim devletin ortadan kalkmasını (bizim kardeşlik düşüncelerimizle bağdaşmayan pis milliyetçilerin olmadığı bir dünyada) Hadi iyi uykular eski yoldaşlar eski güzel günleriniz bitti artık Allahaısmarladık ölüm günaydın güneş allahaısmarlardık sayın senatörler günaydın gece uyanarak kendini dinleyen kalpler günaydın böcek sesleri günaydın suda kuşların çığlıkları ve günaydın yakında bütün bu pis masalların vız geleceği 14. sokaktaki sevgililer yeşil havanın yüce güzelliğini içlerine çekenler günaydın uzaklaşanlar günaydın

Çeviren: Salih Bozok

FIDEL CASTRO ÜSTÜNE KORKU DOLU BİN SÖZCÜK

Mike'ın meyhanesinde çöreklenmiş düşünüp duruyorum
N'olacak acaba
Castro'suz
Salamlı sandviçler ve tükrük hokkaları arasında
Hiçbir çözüm yolu göremiyorum
Bu gidişin sonu bir facia
Hiçbir çıkar yol göremiyorum
Reklamcılar ve cıllığı çıkmış manken karılar arasında
Ve burunlarını her boka sokup bütün işleri
Castro'yu pisikopatın biri olarak göstermek olan parlak gazeteciler
Paşazadeler... bilirsiniz hepsi ruh hekimidirler
Ve Castro'yu iyice gözden geçirmişlerdir şahsen
Ve ona Komünist * gözüyle bakmak için
İzinleri vardır ellerinde
Çünkü Sovyet komünizmiyle
sosyalizm ** arasındaki ayrımı

Pek iyi bilirler paşazadeler
Ve gözüne bakınca anlarlar paronayak ve isterik bir titan mı
Çünkü ellerindeki bilgiler ilk eldendir
CIA'nın kişisel gözlemlerinden
Ve büyük tarafsız haber ajanslarından

(*)Komünist:Büyük "K"
(**)sosyalist:Küçük "s" ile.

Hearst cavlağı çekti ama ünlü Küba telgrafı hâlâ geçerli
'Siz fotoğrafları çekin, ben savaşı ayarlarım."
Hiçbir cevap bulamıyorum
Hiçbir çıkar yol göremiyorum
Bilardo oynayan *paisano*'lar arasında
'PERDENİN SONU" denecek sanki Fidel için
Hesabını görecekler
Olayların akışı içinde

Mike'ın meyhanesinin arka salonunda Amerikan bilardoları
Zıngır zıngır titreyen döşemenin üstünde
Kübalı Charlie başlarına geçip oynamaya başladığında
Özellikle 'Bağımsızlık Piyangosu" adlısında
Her top ordan oraya dolanıp durur tek başına kalmış bir insan gibi
Dar geçitleri geçip düşer deliğe
Nasıl dolanırsa dolansın, ne yaparsa yapsın
Düşeceği yer bu deliktir işte
Bilardo topunun düşeceği çuha bir deliktir
Bir köylünün yeşil bir görünüme düşmesi gibi
Küçük deliğinde kıvranıp duruyorsun
Fidel
Ve yakında batacaksın
Olayların akışı içinde

Bir kovboy şarkısı homurdanıyor otomatik *pick-up*'da
"Altıma bir Cadillac çektim!" diye homurdanıyor kovboy
Küba'da çekmedi altına Cadillac'ı babalık
Dışarda, Amerika'nın *North Beach* gecesinde
Kuzey Amerika'nın yeni arabaları akıp gidiyor
Motorama'dan geliyorlar
Farları hiçbir zaman yeterince parlak değil
Bu geceyi delmek için
Olayların akışı içinde
Üç boktan herif giriyor içeri
Biri Çinli
Öbürü zenci

Üçüncüsü garip cinsten bir Kızılderili
Görseydiniz derdiniz ki
Küba'da bir aşağı bir yukarı volta atmışlar ordan geliyorlar derdiniz
Ama hayır
Üçünün de kulaklarında duygaçlar
Amerika'nın biraz sağır kardeşliğidir bu
Bir deri bir kemik olanı
Yerleştirdi duygacı bir deri bir kemik kulağına
Ayrıca küçük pilli bir de radyosu vardı
Duygaç kutusunun boyunda
Radyo o her zamanki
Anma programlarından birini veriyordu
avazı çıktığı kadar bağırarak:
"- Olayların akışı içinde
gün gelir bir halkın
kendisini bir diğerine bağlayan
siyasal bağlarını kesmesi
kaçınılmaz olur."
Hiçbir çıkar yol göremiyorum
Ne de bir kaçış
Senin dalga uzunluğuna ayarlanmıştı, Fidel
ama duymuyor o
Hesabını görecekler, Fidel benden söylemesi
Korkunç bir facia olacak
Hesabını görecekler o bizden yürüttüğün Havana purolarıyla birlikte
Ve o ordu artığı şapkanla
(Kim bilir belki onu da yürüttün)
Ve o Beatnik sakalınla
Tarih belki temize çıkarabilir seni, Fidel
Ama biz tarihi beklemeden temizleyeceğiz seni
Tarih içinde temizleneceksin, Fidel
temizlemek bizim işimiz biliyorsun
Çamaşır tozları ve sularından bol miktarda imal ediyor fabrikalarımız
Ve küçük bir şenlik yapacağız, Fidel
Senin oralarda bir yerde
Küçük bir şenlik
Türkiye'de dendiği gibi

Mike'ın meyhanesi önünden şimdi
Bir cankurtaran düdüğünü çalarak geçiyor
Bir gece yarısı cinayeti falan olmalı
Ya da buna benzer bir şey
Sakallı bir delikanlı kaldırımlara uzanmış
Her yanından kan boşanıyor
İşte küçük facian, Fidel
Geliyorlar kaldırıp götürmek için seni
Uzatıyorlar sedyeleri üstüne
İşte sonun bu olacak, Fidel
Olayların akışı içinde

Bir halkın
Filanfeşmekan uluslararası bağlarını
Gün gelir
Kesip atması kaçınılmaz olur
Ve United Fruit'in
Fidel
Nasıl olur da cevaplamazsın
Fidel
N'oldu kestiler mi dalgamızı yoksa
Bizim istasyonumuz zaten kapalı
Seninkini de kapattık, Fidel

Mike'ın meyhanesinde çöreklenmiş
Tam bir liberal gibi
Bekliyordum birilerinin bir şeyler yapmasını
Camus'nün Başkaldıran Adam'ını okumayı daha bitirmemiştim
Bu yüzden seni pek iyi tanıyamadım, Fidel
Enine boyuna arşınlıyor olmalıydın odanı
Seni götürmeye geldiklerinde
Onlara dedin:
"Ya Vatan'ım ya Ölüm!"
İşte ölümün, Fidel

Çocukluk kahramanlarından biri
O namuslu Abraham gibi,
Onun da böyle bir savaşı olmuştu biliyorsun
O da bir çeşit kurtarıcıydı biliyorsun
(Savaşında hiç kimsenin ölmediğini göz önünde tutarsak)
onu da öldürdüler, Fidel, bunu da biliyorsun
olayların akışı içinde

Fidel... Fidel
Tabutun geçiyor, Fidel
Caddeler ve sokaklar arasından, o hiç görmediğin ara sokaklar arasından
Gecenin ve gündüzün içinden
ve beyaz leylaklar avluda açarken, Fidel
Senin o faydasız gezin sona eriyor
Gene de sona ermiyor
Gene de faydasız değil
Şu başımdaki defne dalını
sana sunuyorum, Fidel

Çevirenler: Orhan Duru - Ferit Edgü

Bu şiir CIA'nın Küba çıkartması tasarısının yenilgiye uğratılmasından az önce yazılmıştır.

BORIS VIAN

1920 - 1959, Fransa

İTFAİYECİLER

Patrick, seçkin bir kibrit çakma yeri sağlayan, boyası az çok dökülmüş duvarın üstüne kibrit çöpünü umutsuzca sürtüyordu. Altıncı gidiş gelişte kibrit çöpü kırıldı, o da durdu. Çünkü henüz küçük kısacık ucu tutuşturarak, parmaklarını yakma sanatını bilmiyordu.

İsa'nın adının sık sık geçtiği bir şarkı tutturarak mutfağa doğru yürüdü. Annesi ve babası kibritlerin oyun dolabının dibinde olmasından çok, gaz ocağının yakınında bulunmasını yeğlerlerdi. Buna karşı Patrick yalnızca manevi bir direnme gösterebiliyordu, çünkü en güçlü o değildi. İsa'nın adına gelince, fazlalık ve temelsiz bir yakınmaydı, bir çeşit yetkinleşme, çünkü evde kimse ayine gitmezdi.

Ayaklarının ucunda yükselerek, küçük demir kutunun kapağını kaldırdı ve sülfürlü hafif saman çöplerinden birini aldı. Her seferinde bir tane: O kadar çok yürüme fırsatı olmadığına göre.

Sonra ters yönde, mutfak salon yolculuğu yaptı.

İçeri girdiğimde perdeler uygun biçimde ateş almış, aydınlık bir alevle yanıyorlardı. Pat, salonun ortasına oturmuş, dalga geçip geçmemek gerektiğini soruyordu kendi kendine.

İlgilenmiş yüzümü görerek, yüzünü aşağı doğru buruşturmaya karar verdi.

'Dinle, dedim ona. Ya bu seni eğlendiriyordur, o zaman ağlamanın gereği yok ya da eğlendirmiyordur, o zaman da bunu neden yaptığını bilmiyorum.

- O kadar çok eğlendirmiyordu, dedi, ama kibrit, yakmak için, yapılmıştır."

Bunun üzerine, bir dana gibi ağlamaya başladı.

Bunu ciddiye almadığımı ona kanıtlamak için, önemsemez bir tonla:

'Dert etme, dedim. Ben de altı yaşındayken eski benzin bidonlarını ateşe vermiştim.

- Bende onlardan yoktu. Ne buldumsa onunla yetinmem gerekti.

-Yemek odasına gel, dedim ve geçmişi unutalım.

- Küçük arabalarla mı oynayacağız, dedi, sevinçli. En azından üç gündür küçük arabalarla oynamıyoruz."

Kapısını ihtiyatla kapadığım salondan ayrıldık. Perdeler tamamen yanmıştı ve ateş halıya sıçramaya başlıyordu..

'Haydi, dedim, sen mavileri alıyorsun, ben kırmızıları."

Yangını düşünmediğimden emin olmak için bana baktı ve rahatlamış, ilan etti:

'Sana dayak atacağım."

Küçük arabalarla geçen bir saatten ve rövanşın uygunluğu üzerine bitmez tükenmez bir tartışmadan sonra, onu, boya kutusunun kendisini heyecanlı bir sabırsızlıkla beklediği odasına yöneltmeyi başardım. Sonra bir çarşaf alarak, hiçbir durumda ciddiye almak istemediğim bu yangın başlangıcını söndürmek için salona girdim.

Hiçbir şey görülmüyordu, çünkü ağır kara bir duman havayı fena halde kokutuyurdu. Yanık yünün kokusu mı kızarmış boyayı bastırıyor diye kararlaştırmaya çalışırken, bir öksürük nöbeti beni soluk soluğa bıraktı. Soluyarak ve tükürerek, başımı çarşafla sarmalamam ve geri çıkmam bir oldu, çünkü söz konusu çarşaf da ateş almıştı.

Hava kurum renginde ışıklarla donanmıştı, döşemeçatırdayıp, ıslık çalıyordu. Neşeli alevler ordan oraya zıplıyor, hâlâ yanmamış olanlara ısılarını iletiyorlardı. Pantolonumun alt kısmında alevli bir dil hissedince dışarı fırladım ve kapıyı kapadım. Yemek odasına, ordan da oğlumun odasına geçtim.

'Çok güzel yanıyor, dedim. Gel, itfaiyecileri çağıralım."

Telefonun bulunduğu rafa yaklaştım ve 17 numarayı çevirdim.

"Alo" dedim.

"Alo" diye karşılık verildi.

- Evimde yangın var

- Hangi adreste?

Dairenin enlemini, boylamını ve yüksekliğini bildirdim.

'İyi", diye karşılık verdiler. 'Size itfaiyecilerinizi veriyoruz.

- Teşekkür ederim, dedim.

Yeni hattı hemen elde ettim ve posta hizmetlerinin bu kadar iyi işlemesinden dolayı kendimi kutlarken, şen bir ses beni çağırdı.

"Alo

- Alo dedim. İtfaiyeciler mi?

- İtfaiyecilerden biri, diye karşılık verildi.

- Evimde yangın var, dedim.

- Şansınız varmış, dedi itfaiyeci. Randevu almak ister misiniz?

- Hemen gelemez misiniz? diye sordum.

- Olanaksız, bayım dedi. Şu an fazlasıyla doluyuz, her yerde yangın var. Yarından sonra saat üçte, sizin için yapabileceğim tek şey bu.

- Tamam, dedim. Teşekkür ederim. Yarından sonra görüşürüz

- Görüşürüz, bayım, dedi. Sakın yangininiz sönmesin."

Pat'ı çağırdım.

"Valizini yap, dedim. Surinam teyzede birkaç yıl geçirmeye gidiyoruz.

- Güzel! diye haykırdı Pat.

- Görüyorsun ya, dedim, bugün yangın çıkarmakla hata ettin, iki günden önce itfaiyeciler gelemeyecek. Yoksa arabalarını görecektin!

- Dinle, dedi Pat, evet mi hayır mı, kibritler yakmak için mi yapılmıştır?

Tabii, dedim. Neye yaramalarını istiyorsun ki?

- Onları bulan tip büyük bir budala, dedi Pat. Bir kibritle 'her şey'i yakmamak gerek.
- Haklısın, dedim.
- Ne yapalım, öyle olsun, sonucuna vardı. Gel oynayalım. Bu sefer, mavileri sen alacaksın.
- Takside oynarız, dedim. Acele et."

Çeviren: Sosi Dolanoğlu

PAUL CELAN

1920 - 1970, Avusturya

YARI GECE

Yarı gece. Düş hançerleriyle çakan gözlere saplı.
Bağırma acıdan: Çıha gibi dalgalanıyor bulutlar.
Bir ipek halı, aramızda dokunmuş, dans için karanlıktan karanlığa.
Yonttular bize kara kavalı canlı ağaçtan ve geliyor şimdi rakkase.
Deniz köpüğünden örülü parmakları batırıyor gözümüze:
hâlâ ağlamak mı istiyor biri burada?
Hiçbiri. Böyle dönenip kendinden geçmiş ve yükseliyor ateşli davul sesi.
Yüzükler fırlatıyor bize, yakalıyoruz havada hançerlerle.
Evlendiriyor mu bizi böyle? Çınlıyor cam kırıkları gibi ve biliyorum yine:
sen ölmedin
mor ölümü.

YOLCULUKLARDA

Ardından toz koparan bir saat,
ellerinin sunağı kılıyor Paris'teki evini,
en siyah göz siyah gözünü.

Bir çiftlik, bir çift koşum bekliyor yüreğini.
Saçın uçmak istiyor, sen giderken-oysa bu yasak.
Arkada el sallayanlar.
bilmez bunu

GÖLGEDEKİ BİR BAYANIN ŞANSONU

Gelip de suskun, uçurursa lalelerin başını:
Kim kazanır?
Kim yitirir?
Kim yanaşır pencereye?
Kim söyler ilk önce onun adını?

O benim saçımı taşıyan biri.
Taşıyor onu eller üstünde ölü taşır gibi.
Sevdalı yılımda göğün saçımı taşıdığı gibi.
Kendini beğenmişlikten taşır böyle.

Kazanır.
Yitirmez.
Yanaşmaz pencereye.
Söylemez onun adını.

O gözlerime sahip biri.
Onda gözlerim kapılar kapandığından beri.
Parmağına onları yüzük gibi takıyor.
Zevk ve gök yakut kırıntıları gibi takıyor:
Daha kardeşimdi sonbaharda;
gün ve geceleri saymaya başladı bile.

Kazanır.
Yitirmez.
Yanaşmaz pencereye.
Söyler en son onun adını

O dediğim şeye sahip biri.
Taşıyor koltuğunda bir bohça gibi.
Taşıyor, en berbat anını taşıyan saat gibi.
Taşıyor eşikten eşiğe, kaldırıp atmıyor.

Kazanmaz.
Yitirir.
Yanaşır pencereye.
Söyler ilkönce onun adını.

Lalelerle uçurulur kellesi.

GÜNDÜZ

Tavşan tüyü gök. Hâlâ
çizmekte belli bir kanat.

Ben de, anımsa,
toz-
renkli, gelmiştim
bir turna olarak.

UZAKLIĞA ÖVGÜ

Pınarında gözlerinin
yaşıyor balıkçı ağları şaşkınlık denizinin.
Pınarında gözlerinin
tutuyor sözünü deniz.

Burda atıyorum,
insan arasına çıkmış bir yürek,
giysilerimi ve ışıltısını bir yeminin:

Siyahta daha siyah, daha çıplağım...
Kopunca anca vefalıyım.
Ben senim, ben ben olunca.

Pınarında gözlerinin
serpilip soygunlar düşlüyorum.

Bir ağ bir ağı sardı:
ayrılıyoruz sarmaş dolaş.

Pınarında gözlerinin
gırtlaklıyor urganı asılmış biri.

ÖLÜM FÜGÜ

Kara sütü seherin içiyoruz onu akşamleyin
öğleyin içiyoruz ve sabahleyin içiyoruz onu geceleyin
içtikçe içiyoruz
bir gömüt kazıyoruz havalarda sıkışık yatılmaz orda
Bir adam oturuyor evde yılanlarla oynuyor yazıyor
yazıyor kararınca hava Almanya'ya altın saçın Margarete
yazıp evin önüne çıkıyor ve yıldızlar çakıyor ıslıkla çağrıyor köpeklerini
Islıkla Yahudilerini topluyor bir gömüt kazdırıyor toprağa
buyuruyor bize çalın artık oyun havasını diye

Kara sütü seherin içiyoruz seni geceleyin
sabahleyin içiyoruz seni ve öğleyin içiyoruz seni akşamleyin
içtikçe içiyoruz
Bir adam oturuyor evde yılanlarla oynuyor yazıyor
yazıyor kararınca hava Almanya'ya altın saçın Margarete
Külrengi saçın Sulamit bir gömüt kazıyoruz havalarda sıkışık yatılmaz orda
Çağırıp batırıyor daha dibine yerülkenin siz ordakiler siz burdakiler çalıp oynayın
kemerindeki demire uzanıp sallıyor onu gözleri mavi
batırın belleri daha derin siz ordakiler siz burdakiler
sürdürün oyun havasını

Kara sütü seherin içiyoruz seni geceleyin
öğleyin içiyoruz seni ve sabahleyin içiyoruz seni akşamleyin
içtikçe içiyoruz
bir adam oturuyor evde altın saçın Margarete
külrengi saçın Sulamit o yılanlarla oynuyor

Sesleniyor daha tatlı çalın diye ölümü ölüm Almanyalı bir usta
sesleniyor daha derin çalın kemanları yükseleceksiniz o zaman göğe duman duman
bir gömütünüz olacak o zaman bulutlarda sıkışık yatılmaz orda

Kara sütü seherin içiyoruz seni geceleyin
öğleyin içiyoruz seni ölüm Almanyalı bir usta
akşamleyin içiyoruz seni ve sabahleyin içtikçe içiyoruz
ölüm Almanyalı bir usta ve mavi gözlü
kurşunuyla seni tutturur seni tam tutturur
bir adam oturuyor evde altın saçın Margarete
üstümüze saldırtıyor köpeklerini bize bir gömüt armağan ediyor göklerde
yılanlarla oynuyor ve düşlüyor ölüm Almanyalı bir usta diye
altın saçın Margarete
külrengi saçın Sulamit

BÜTÜN YAŞAM

Güneşleri yarı uykunun sabaha bir saat kala mavi saçın gibi.
Tez büyür onlar da bir kuş gömütündeki otlar gibi.
Büyüler onları da zevkin gemilerinde düşten oynadığımız oyun.
Onlara da hançerler rastlar zamanın tebeşir kayalarında.

Güneşleri derin uykunun daha mavi: Yalnız bir kez buklelerin böyleydi:
Eylendim gece yeli olarak satılık kucağında kız kardeşinin;
asılıydı saçın üstümüzdeki ağaçta, sen yoktun oysa.
Biz dünyaydık, sen kapı önlerinde çalılık.

Güneşleri ölümün beyaz saçları gibi çocuğumuzun:
çıktı kabaran sulardan, kumsala bir çadır kurduğunda.
Çekti sönmüş gözlerle mutluluk bıçağını başımız üstünde.

Çeviren: Yüksel Pazarkaya

LEONARDO SCIASCIA

1921, Italya

MISIR KONSEYİ'NDEN

Monsenyör Airoldi'nin kendisine sağladığı, geniş, aydınlık, bir yanındaki duvarlarla çevrili, kırlara açılan ve bacaklarının uyuşukluğunu gidermek ya da öğle uykusuna yatmak için indiği küçük bahçeli evin bir odası bir simyacının inine dönmüştü. Giuseppe Vella, renklerine, yoğunluklarına, yapıştırıcı güçlerine göre sıralanan zamkları, çeşitli mürekkepleri; yeşile çalan, çok ince ve saydam altın varakları; eski, kalın, el sürülmemiş kâğıt destelerini; kalıpları, matrisleri, potaları, madenleri, sahtekârlığın gerektirdiği bütün araç ve gereci burada tutuyordu.

İlk olarak, elindeki kitabı sayfa sayfa ayırmıştı. Bir iskambil destesi gibi, bu sayfaları birbirine karıştırmıştı; gerçekten de büyük ustalık, büyük talih gerektiren bir oyundu onunki. Dolayısıyla da bu güzel çalışmanın bitiminde son noktayı koymayı da ihmal etmedi ve karıştırdığı kâğıtları iskambil destesi gibi kesti. Sonra kâğıtlar, büyük bir sabırla ve sağlam bir biçimde yeniden cildin içine yerleştirildi. Böylece, Hazreti Muhammed'in hayatı yeterince karıştırılmış olarak ortaya çıktı: Şecere ağacı Du'Amarra ya da Uhud Savaşı gibi olaylarla yarıda kesiliyor; Kuranıkerim'de Uhud Savaşı'nı anlatan bölüm İslamlığı seçenlerin bir listesine karışıyor ve kitap böylece sürüp gidiyordu. Bu da yeterli değildi. Asıl şimdi çalışmanın en ince bölümü, metnin bütünüyle saptırılması, Arap harflerinin bizim papazın Berberi alfabesi diye adlandırdığı ve aslında Malta dili, Malta şivesinin Arap harfleriyle yazılışı olan bir biçimde yazılması başlıyordu. Vella'nın bütün yaptığı, Arapça bir metni Malta dili ve Arap harfleriyle yazmak, Arapça yazılmış olan Muhammed'in hayatını Malta dilinde yazılmış bir Sicilya tarihi haline getirmekti. Üstelik büyük de bir özen göstermeden, bile bile özenmeden yapmıştı bunu. Öyle ki, Arapçayı iyi bilen bir Maltalıya, don Giuseppe Calleja'ya daha sonra bu metin gösterildiğinde bir şey anlamamış, sadece ama sadece Arap harfleri ve Malta diliyle yazılmış bir metin olduğunu sandığını söylemişti.

Böylece don Giuseppe, kitabı, kargacık burgacık, hafif ve titrek çizgiler, noktalar, işaretler ve tırnaklarla zenginleştiriyor, bütün bunları büyük bir dikkat-

le, hiç eli titremeden yapıyordu.

Sonra, renksiz zamk sürdüğü her sayfaya usta bir spatula darbesiyle saydam altın varak tabakasını yapıştırıyor ve böylece eski mürekkebin yenisinden ayrılmasını önleyen tekdüze bir yüzey elde etmiş oluyordu. Bu dilbilimi ve ince elişi çalışmasından sonra, incelemeye ve sanatçı yaratıcılığına yönelen başka bir işe kendini tümden veriyordu: Sıfırdan ya da aşağı yukarı sıfırdan yola çıkarak Sicilya Müslümanlarının bütün tarihini baştan yaratmak.

Bu tarih konusunda, başkalarının daha önce gün ışığına çıkardıkları ya da uydurdukları ("kuşkusuz uydurmuşlardır" diye düşünüyordu) az buçuk şeye de boş verebilirdi aslında. Kendini ilhamın, yaratıcı dehanın kollarına bütünüyle bırakabilse çok daha coşkulu çalışabilirdi, ama Monsenyör Airoldi kılı kırk yaran bir adamdı ve şimdiye kadar Sicilya üzerine Latincede, Yunancada ve bütün Avrupa dillerinde ne yazılmışsa hepsini biliyordu. Ayrıca, bir de, bekçi köpeği gibi dişlerini geçirebileceği şeyi ısırmaya, paralamaya hazır olan şu Rosario Gregorio vardı. Demek, hayal gücünün ürünü olanla bilimin dağınık öğelerini kaynaştırmak ve serüvenin ilk günlerinde ne yazık ki başına geldiği gibi, birinin eylemlerini başka birine mal etmemek için (örneğin Sicilya'yı işgal etmesi için Ziyadullah'a verilen emri İbrahim bin Albi'ye yakıştırmak gibi) her şeyden önce kendini incelemeye ve çalışmaya vermesi gerekiyordu. Bu yanılgı Monsenyör Airoldi'de büyük bir şaşkınlık yaratmıştı, ama kitabın doğruluğunu ve çevirmenin ustalığını destekleyen bir madalyanın gelişi bu şaşkınlığı çabuk dağıttı. Monsenyör için bu madalya minnettar elçinin sevimli bir anısıydı. Ama ilk eserini veren don Giuseppe için, bu eseri yaratmak uğruna harcadığı akıl almaz çabaları simgeliyordu.

Başka biri dayanamaz, bu güvenilmez ve belirsiz malzeme üzerindeki çalışmanın devamlı heyecanı, hep tetikte olması gereken dikkat içinde sinirleri çözülürdü. Mekanik olan bu yazı, birleştirme ve -kendine göre, sahtekârlık açısından- yenileme işi de cabasıydı. Tam tersine, don Giuseppe bütün bu işlerin arasında hayatından çok memnundu. Üstelik semiriyordu. Sivri dilli kişiler, iyi bir sahibi olan, iyi beslenen bir beygir gibi donunun pırıl pırıl parladığını söylüyorlardı. Tehlikenin heyecanı ama aynı zamanda iyi yemek, dolgun kese, sonunda hayatının ulaştığı -pratik olarak değilse bile zorunluluk sonucu- insancıl zevkler onun başlıca tutkusuydu.

Beş, altı saatlik derin bir uykudan sonra, gün ışırken kalkıyordu. Dinlenmiş kafayla, bütün dünya için San Martino metninin çevirisi, başka deyimle SICİLYA KONSEYİ olacak eserden on satır kadar kağıda döküyordu. Hazırladığı kronoloji ve şecere listeleriyle, çelişkili ya da yanlış bir şey yazıp yazmadığını denetliyordu, bir kuşkusu kalırsa metinlere başvuruyordu. Metinler de kuşkusunu gideremezse bir boşluk bırakıp buraya küçük bir yıldız koyuyor, sayfanın altına da belli belirsiz birtakım notlar düşüyordu ki Monsenyör Airoldi doğru saydığı bir yorum önerebilsin. Sonra da metnini, Şark incelikleri ve İtalyanlara özgü yanlışlarla doldurup kopya ediyordu. Bu yanlışları daha da ilginç kılmak için, peder Pierdomenico Soresi'nin İTALYAN DİLİNİN TEMEL BİLGİLERİ adlı kitabından yararlanıyordu.

Sonunda sıra dinlenmeye geliyordu: Sıcak çikolata, şefkat rahibelerinin göndermeyi hiç unutmadıkları gevrek kurabiyeler, hoşnutlukla koklanan enfiyenin buruna çekilmesi, hâlâ ıslak çiyin pırıl pırıl parladığı ve çok sevdiği bir nem kokusuyla kaplı bahçede birkaç adımlık yürüyüş. Bu anlarda, rahibelerin ku-

rabiyesiyle uyanan don Giuseppe'nin duyuları -kurabiyenin tadından çok rengi ve gevrekliğiyle- iyice gemi azıya alıyordu. Sahtekârlığın batağında yiten bu dünya birden doğrulup gerçeğe ulaşıyor, içine gömülüyor, onu değiştiriyordu. Sudan, kadından, meyvelerden yaşama sevinci doğuyordu ve don Giuseppe, her gün yarattığı bir vali ya da bir emir gibi bu yaşama sevincinin kollarına bırakıyordu kendini.

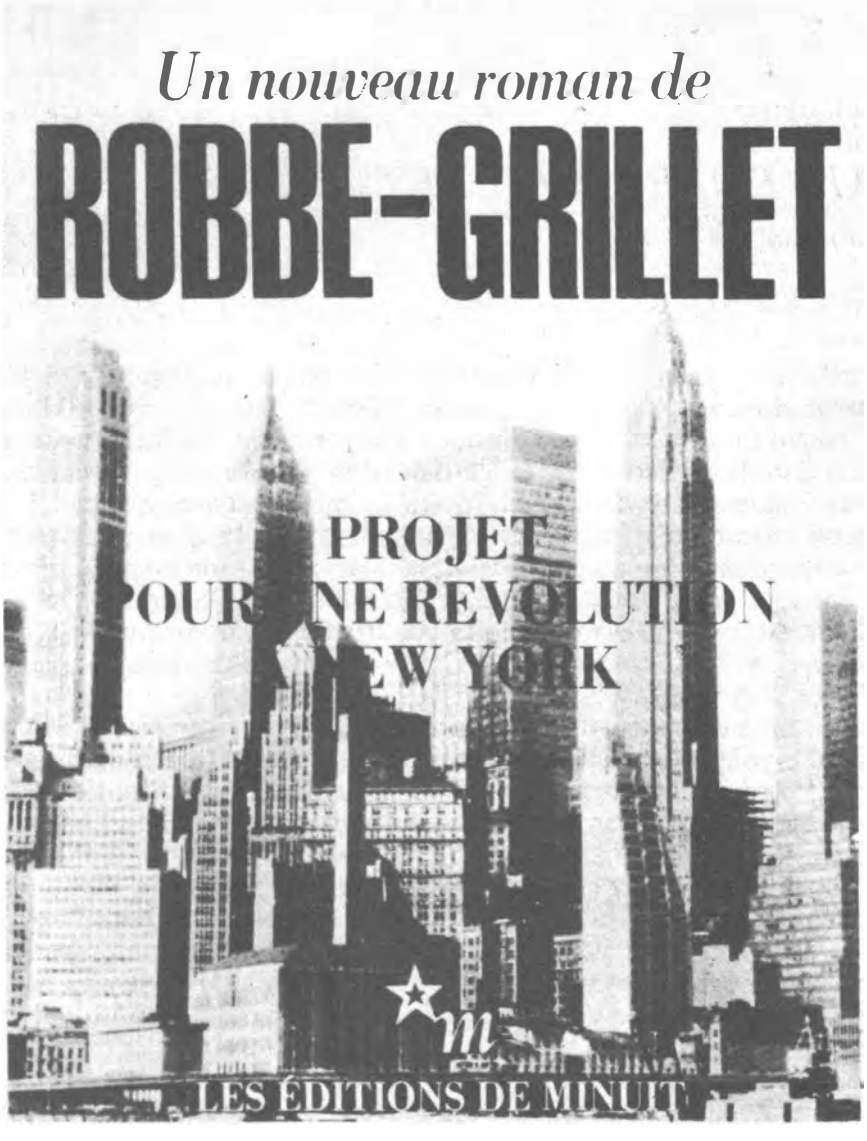
Eseri uzun süren bir dinlenmeye olanak tanımıyordu; don Giuseppe, nankör madalya yapımı işine girişmek üzere eve dönüyordu. Alaşımların kaynadığı ateşin üzerindeki yemeğin rahatı -bir taşla iki kuş- bu işin sonucuna bağlıydı. Sonra bahçede, kameriyenin altında yemeği sindirmeye sıra geliyor, uyku, tatlı tatlı kucaklıyordu onu. Sonunda, kendi deyişiyle, kitabın süslenmesine ve düzenli olmamakla birlikte madalyalarla paraların çizimine bir saatçik ayırıyordu.

Böylece gelip çatıyordu akşam duası saati, aşağı yukarı hep sokağa çıkıp Monsenyör Airoldi'nin sarayının ya da başka bir toplantının, bir eğlenti yerinin yolunu tuttuğu sıra.

Her sabah söylemekle yükümlü olduğu sabah ayinine gelince; kendini verdiği dev işten ötürü evindeki küçük mihrapta bunu yapmasına izin verildiğinden, çoğunluk unutup gidiyordu.

Çeviren: Dumrul Cemgil

'New York'ta Bir Devrim İçin Proje'nin ilk baskısının kapağı

ALAIN ROBBE-GRILLET

1922, Fransa

DANS LE LABYRINTHE'DEN

Dışarda kar yağıyor. Sık sık düşen küçük yumaklar, daha şimdiden beyazlaşmış şoseye düşmeye başladılar yeniden. Rüzgâr çıktı, yatay olarak savuruyor onları, başını kısarak yürümek zorunda kalıyor insan, başını biraz daha kısarak alnın üstüne gözleri koruyan eli daha çok yapıştırarak, gıcırdayan, biraz da yoğun, çiğnemelerle daha şimdiden katılaşmış karı iyice görmek için birkaç santimetre kare bırakarak. Bir kavşağa varan asker duraksar, bakışlarıyla bu enlemesine giden yolun adını belirten plakaları arar. Ama boşuna; mavi mineli plakalar yok, yok da çok yükseğe yerleştirilmiş ve çok karanlık gece, ve küçük sık sık düşen yumaklar, gözlerini kaldırmakta ayak direyen kişiyi çok çabuk körleştiriyor. Bu yabancısı olduğu kentte,bir sokak adı, ona işine yarar bir bilgi vermeyecek zaten.

Yeniden bir an duraksar asker, yeniden önüne bakar, sonra ardına, baştan başa dolaştığı, yolun kenarına dizi dizi sıralanan, elektrik lambalarının ışıkları gittikçe birbirine yaklaşır, gittikçe azalır parlaklıkları ve bu puslu gecede çabucak gözden kaybolurlar. Ardından sağdaki yola girer, bomboştur bu yol da, birbirinin eşi, düzenli aralıklarla birbirinden iyice ayrılmış, kar tanelerinin eğri düşüşünü aydınlatan cılız ışıklarıyla aynı lambalar vardır bu sokakta da.

Beyaz, hızla düşen noktalar, birdenbire yön değiştirirler; bir an dikey düşüp, yeniden yataya yakın bir yön alırlar. Derken dururlar birdenbire, yeniden ani bir rüzgâr savurmasına uyarak, bu defa ters yönden aynı zayıf yampiri çizgi ile düşmeye başlarlar ve hiç aralık vermeksizin iki üç saniye sonra yeniden ilk yönlerine dönerler, yeniden koşup hemen hemen yatay çizgiler çizerek, ışıksız pencerelere doğru ışıklı alanı sağdan sola geçerler.

Pencerelerin içinde kar, kıyılara doğru ince, dibe doğru kalın, pencerenin sağ yönünde oldukça birikmiş ve sanki camı örtmeye çıkmış, düzensiz bir tabaka halinde yığılmış. Alt katın bütün pencereleri, birbiri ardına aynı kar yığınağını gösteriyor, hepsi aynı biçimde yığılmış sağa doğru.

Daha sonraki yol ağzında, kaldırımın ölü bölgesini tutan sokak fenerinin altında, bir çocuk durmuş. Dökme demir direğin ardına yarı yarıya saklanmış,

direğin geniş dayanağı, çocuğun gövdesinin alt yanını tamamıyla gizliyor. Yaklaşan askere doğru bakıyor o. Kara giysilerini, pelerinini, beresini yüzeyinden beyazlatmış kardan da, fırtınadan da rahatsız olmamışa benziyor asker. Uyanık bakışlı, on iki yaşlarında bir çocuk bu. Başını, asker yaklaştıkça, sokak lambasının hizasına gelinceye değin gözleriyle izleyerek çevirir, sonra geçer asker sokak lambasını. Hızlı yürümediğinden asker, çocuk, onu yukardan aşağıya iyice gözden geçirmeye vakit bulur: Traşsız, göze batar ölçüde yorgun, kaputu kirli ve kırışık, kolları şeritsiz, sol kolunun altında kâğıdı ıslanmış bir paket tutuyor, elleri ceplerinde göğsündeki şerit aceleyle, düzensiz bir biçimde iliştirilmiş, sağ ayakkabısının arkasında, topuktaki mahmuz en az on santimetre uzunluğunda ve öylesine kalın ki, sanki derinin kalınlığına saplanmış; buna rağmen yarılmamış ayakkabı, sadece yıpranmış olan kısma siyah boya sürmüş, bu ona çevresindeki el değmemiş yüzeylerin koyu gri rengini veriyor şimdi.

Asker durdu. Gövdesini hiç kımıldatmadan başını arkaya, ona bakan, birden kendisinden üç adım uzaklaşmış, bir yığın beyaz çizgilerle taranmış çocuğa çevirdi.

Bir an sonra, yavaşça döner asker ve sokak fenerinden yana yönelir. Biraz daha sokak fenerinin dayanağının ardına çekilir küçük oğlan; aynı zamanda bacaklarına doğru pelerinin eteklerini çeker, ellerini göstermeden içerden tutar onları, asker durur. Şimdi tipi doğrudan doğruya yüzüne çarpmadığından, alnını fazla zorlamadan dik tutabiliyor.

'Korkma," diyor.

Çocuğa doğru bir adım atar ve daha güçle tekrarlar: 'Korkma."

Karşılık vermez çocuk. Gözlerini ancak kırptıran sık kar tanelerini umursamaksızın, askerin yüzüne bakmasını sürdürür. Ötekiyse başlar yeniden:

'Biliyor musun, nerde..."

Ama daha öteye götürmez sözü. Soracağı soru o değil. Ani bir rüzgâr yeniden yüzüne çarpar karları. Sağ elini kaputunun cebinden çıkarır ve gözünü koruyacak biçimde şakağına dayar. Eldivensizdir eli, parmakları kızarmış, makine yağıyla lekelenmiş. Ani rüzgâr geçince, elini yeniden cebine sokar.

'Oradan nereye gidilir?" diye sorar.

Hiçbir şey söylemez çocuk. Gözleri, askerden onun bir baş işaretiyle gösterdiği sokağın ucuna çevrilir; o orada sadece artarda sıralanmış, gitgide birbirine yaklaşan, gitgide parlaklıkları azalan, gecenin içinde yiten ışıkları görür.

- Ha, seni yememden mi korkuyorsun?
- Hayır, der çocuk, korkmuyorum.
- Öyleyse, söyle burdan nereye gideceğimi.
- Bilmiyorum, der çocuk.

Ve yeniden gözlerini, bu kötü giyinmiş, traşsız, nereye gittiğini kendisi de bilmeyen askere çevirir. Sonra yavaşça, ani bir dönüş yapar, sokak fenerinin çevresinde çeviklikle döner ve evler boyunca, biraz önce askerin geldiği ters yönde tabanları kaldırıp koşmaya başlar. Bir an sonra, yiter gözden.

Çeviren: Demir Özlü

YANLIŞ YOL

Yağmur suları, bir çöküntünün sığ çukurunda birikmişler, ağaçların ortasında, aşağı yukarı on metre çapında, kabataslak dairesel, geniş bir gölcük meydana getirmişlerdir. Tüm çevrede toprak karadır. Yüksek ve dar ağaç gövdeleri arasında en ufak bitki izi yoktur. Ormanın bu bölgesinde, ne baltalık ağaçlara ne de çalı çırpıya rastlanır. Yer yalnız ince dallar ve salt damarları kalmış yapraklardan dokunmuş bir keçeyle kaplıdır. Bu örtünün yüzeyine olsa olsa, çürümüş yosunlardan birkaç plak çıkıyor yer yer. Sütun gövdelerinin tepesindeki çıplak dallar, kesin çizgiler halinde kesişiyorlar gökyüzünde.

Su saydamdır, esmerimsi renkte olsa bile. Ağaçlardan düşmüş ufak tefek döküntüler -küçük dallar, içi boşalmış çekirdekler, ağaç kabukları- havuzcuğun dibinde toplanmışlar, kış girdi gireli orada, su içinde duruyorlar. Ama bu parçacıklardan hiçbiri dalgalanmıyor ne de suyun bomboş ve dümdüz yüzünü yarmaya geliyor. Onun durgunluğunu bozacak en hafif bir yel esintisi yok.

Hava aydınlandı. Günün sonudur bu. Solda, ağaç gövdelerinin ardında güneş batmak üzeredir. Hafifçe eğik ışınları gölcüğün tüm yüzeyinde art arda sıralanan ışıklı ince şeritlerle karanlık, daha kalın şeritler çiziyor..

Bu çizgilere paralel olarak, karşı kıyıda, su boyunca bir dizi iri ağaç sıralanıyor. Dip dalları bulunmayan bu kusursuz, düşey silindirler aşağıya doğru gerçek modelin -karşılaştırılınca daha karanlık, belki de biraz donuk olan- tam tersine pek parlak bir görüntü halinde uzanıyorlar. Sütun gövdelerinin karanlık sudaki simetrikleri, cilalanmış gibi parlıyorlar. Bir ışık çizgisi batı yönündeki sınırlarını daha bir kesinleştiriyor..

Bununla birlikte bu hayranlık verici görünüş, yalnız altüst olmuş değil, kesiklidir de. Tüm aynayı tarayan güneş ışınları, yansımış gövdelere dik olarak düzenli bir şekilde dağılmış daha parlak çizgilerin görüntüsünü kesiyorlar; görme alanı suyun üst katmanında asılı duran sayısız parçacıklardan çıkan güçlü bir aydınlatma ile örtülmüş gibidir. Bu ıssız gölgeler bölgesinde, pırıltılarıyla göze çarpan bu küçük parçacıklar görülemezler. Her gövdenin böylece bilinmedik bir halkalar dizisi (aslını hatırlatmaz değillerse de) tarafından hissedilir eşitlikteki aralıklarla kesilmesi, ormanın bu parçasına "derinliğine" kareli bir kumaş görünüşü veriyor.

El ulağında, güney kıyısının çok yakınında, yansımış dallarla el değmemiş oyuntuları çukurun dibinde açıkça seçilen, kızıl renkli ama sapasağlam, suya batmış eski yapraklar birbirine bağlanıyorlar - meşe yaprakları..

Sağ yanda, suya doğru yönelmiş, çürümüş yapraklar halısı üzerinde gürültü çıkarmadan yürüyen bir adam beliriyor. Kıyıya değin ilerliyor ve duruyor. Güneş gözlerini kamaştırdığından, korunmak için yana çekilmek zorunda kalıyor.

İşte o zaman gölcüğün çizgili yüzeyi gözüne çarpıyor. Ama onun açısından bakılınca, gövdelerin yansıları gölgeleriyle çakışıyor -hiç olmazsa- birer parçaları, çünkü onun önüne rastlayan ağaçlar dümdüz değiller. Üstelik karşı gelen ışık öteberiyi iyice ayırt etmesine engel oluyor ve ayaklarının altında da meşe yapraklarının bulunmadığı besbelli.

Gezisinin ereği burasıydı. Ya da şu anda yolunu şaşırdığını mı sezmişti? Çevresine kuşkulu birkaç bakış fırlattıktan sonra gene sessiz sessiz, doğu yönünde ormana doğru, geldiği yoldan geri dönüyor.

Sahne yeniden boştur. Solda güneş hep aynı yükseklikte; ışıklar değişmemiş. Karşıda, dik ve düz sütun gövdeleri, batan güneşin ışıklarına dik olarak kırışıksız suda yansıyorlar.

Gölge şeritlerinin dibinde, sütunların uzunlamasına parçalanmış, ters yönde ve kirli, ama mucizeyle yıkanmış imgesi parlıyor.

Çeviren: Leyla Gürsel

PHILIP LARKIN

1922 - 1986, İngiltere

CANKURTARANLAR

Günah çıkarılan hücreler gibi kapalı
Yararlar kentlerin çığırtkan öğlelerini
Bakmadan kendilerine bakıp duranlara,
Üstlerinde armalar ve renkleri açık gri,
Dururlar yanaşıp kaldırım kıyılarına:
Zamanla ziyaret ederler tüm sokakları.

O zaman çocuklar saçılmış basamaklara
Ya da ev kadınları dönen alışverişten
Geçerek başka yemeklerin kokularını
Görürler bir an battaniyelerin üstünden
Çılgın, beyaz bir yüzün onlara baktığını
İçeriye taşınıp konulurken rafına

Ve varırlar o çözen boşluğun bilincine
Yatan hemen altında her şeyin yaptığımız
Ve bir an için kavrarlar onun her yanını:
Ne denli de gerçek ve bomboş ve hiç durmasız.
Uzaklaşır sürgülenmiş kapılar. *Zavallı,*
Derler usulca kendi çaresizliklerine

Çünkü taşınıp giden birden sessiz sokakta
Çevresini kuşatışıdır yokluğun belki
Artık neredeyse sonuna gelmiş bir şeyin
Ve onu yıllardır bir kılmış ne varsa hepsi,
O tek bileşimi moda ve ailelerin,
Çözülmeye başlamıştır sonunda orada.

Kalmadan sevgi değiş tokuşundan hiçbir iz
Yatılsın diye birdenbire her şeyden uzak
Ulaşılmaz bir odanın içerisinde
Trafik sonra yol verir ikiye ayrılarak,
Getirir yakına ne varsa kalmış geriye
Ve uzaklarda sönüp kaybolur her şeyimiz.

YATAKTA KONUŞMAK

Yatakta konuşmak en kolay şey olmalı,
Bir gelenek sanki böyle yan yana uzanmış olmak:
İki kişinin içtenliğinin kanıtı.

Oysa konuşmadan geçen zaman gittikçe uzuyor.
Dışarıda rüzgârın o eksik karmaşası
Bir toparlıyor bulutları bir dağıtıyor,

Karanlık kentler yığılıyor ufukta.
Ve umursamıyor tüm bunlar bizi. Yanıtlanmıyor
Sorumuz: Bu denli uzakken tekillikten, yatakta,

Niye daha da zor, neden,
O sözcükleri bulmak, hem sevecen, hem içten,
Ya da en azından, ne kırıcı ne de yalan.

BABA EVİ

Hüzünlüdür baba evi. Kalır bırakıldığı gibi
Kendini son terk edenin zevkine uygun,
Yeniden kazanmak istercesine o gideni.
Oysa, sevindirecek kimsesi yokken, solgun,
Bir türlü unutamaz yitirdiklerini.

Ve yeniden başlayamaz dönüp geriye,
İşte, her şey böyle olmalı, deyip coşkuyla
Bunu denediği günlere. Çoktan uğramış yenilgiye.
Nasıldı bir zamanlar! Bakın: Resimlere, şu vazoya.
Çatal bıçak. Notalar piyanonun üstünde.

GÜNLER

Günler neye yarar?
Yaşadığımız yerdir günler.
Gelirler, uyanırız
Art arda, durmadan.
Mutlu olacağımız yerdirler:
Nerde yaşayabiliriz günlerden başka

Ah, bu sorunu çözmek
rahiple doktoru getirir
Uzun paltolarıyla
Tarlalardan koşa koşa

GÜN DOĞUMU

Uyanmak, ve uzaklarda
Bir horozun öttüğünü duymak,
Perdeleri açınca sonra
Uçuşunu görmek bulutların -
Ne garip, sevgiden yoksun
Ve bunlar denli soğuk olması yüreğin.

Çeviren: Roni Margulies - Şavkar Altınel

DENISE LEVERTOV

1923, ABD

AK-KARA TÜYLÜ YİTİK KEDİ

Horoz ötüşü gece yarısı. Bozulan
sessizlik. Cırcır böcekleri başarıyla yeni-
baştan kuruyor onu
yarım notalar ve
titrek sekizde birliklerle. Çocuk döner, vurur
karyola demirlerine, boğuşur
düşlerle. Dün gece düşünde
banyoda bulmuş kediyi.
Dön, kedi.

Döv sessizliği kendi kendine oynayan
tüy kuyruğunla. İmgelem kürk yapar,
geri dön, şiirler fışkırt sağlam
örtüsü altından sessizliğin.

ÖLÜ KELEBEK

I
Aklığı görüyorum şimdi
aklık değilmiş, yeşil, yol yol yeşil;
bu taşlara benziyor
kentin kurulduğu,
dağlardaki yüksek ocaklardan sökülen.

II
Her yerde, kadife çiçekleri
yağmur yıprantılı güller ve
ılgın çitleri arasında, ak
kelebekler var bu sabah; durmadan
kımıldaşıyorlar, sadece ölüp
yerlere düşenler açığa vuruyor
taş yeşili renklerini ve yiğit
biçimini kanatların.

BEŞ GÜN SÜREN YAĞMUR

Çamaşırlar asılı limon ağacında
yağmurda
ve otlar uzun, kaba.

Zincirleniş kopuk, gerilimi
güneş ışınlarının kırık.
Öylesine hafif bir yağmur

ince kırpıntılar
sallanıyor sert yapraklar üstünde.

Allar giyin! Kopar yeşil limonlar
ağaçtan! İstemiyorum
unutmak kimliğimi, bir zamanlar içimde yananı
ve asmak gevşek ve temiz, boş bir giysi-

Çeviren: Güven Turan

PIER PAOLO PASOLINI

1922 - 1975, İtalya

GÜL BİÇİMLİ YENİ ŞİİR

Bana gelince
bıraktım ücreti ödenmemiş
asker, istenmeyen gönüllü yerimi:
sinemayı, yolculukları, utancı, biliyordum, düşüm
den biliyordum zaten, ama uyanınca kenarda buldum
kendimi. başka oyuncular girmişti. ne ki gönüllü değil.
ve çekip gidince kırlangıçlar, yığıştı sahneye şimdi onlar.
kovulmuş havva, gülüşünde yakınıyor yeni havvalar'ın. ne önemi
var ki bunun? bir gerçeği anlamaktır gerçek acı. benim bu
63'te yeniden 43'te olduğum gibi oluşum. gözü yaşlı
çocuk, istekli çırak. dökülen saçlarıyla, ağaran
saçlarıyla. dünyanın beni, kendine yabancı
cismi, kendiliğinden dışa atması, yeni ka
pitalizmin tarihsel yöntemleriyle ger
çekleşti. her insanın bir çağı var ya
şamda ve soyulur kendi sorunlarıyla.
on yıl tek bir yılmışçasına doğan
yeni İtalya'yı bilmeye yetkili
değilim. ta 64'te İtalya, bense
benim gibi tüm marksistler
gibi 54'te, uzlaşmışız tut
kularında eski dönem
lerin.

ZAFER'DEN

...
Son kanlı grevlerin yankısıyla
gidiyor şimdi Togliatti,
ah, haklı çıkan peygamberler arasında
gidiyor yaşlanmış olarak.
Gizli silahlar düşlüyorum çamurda
oynayan çocuklar arasında
toprak belleyen yaşlı babalar arasında
gizli silahlar düşlüyorum iniltili çamurda.
Ve hüzün dökülüyor gömüt yazıtlarından
çatlıyor sıra sıra adlar çizelgesi
fırlıyor kapağı gömütlerin
ve o yıllarda kullanılan paltolarıyla
geniş pantolonlarıyla
ve çeteci saçlarında asker beresi
iniyorlar gencecik cesetler
dibinde pazar kurulan duvarlar boyunca
bostanlardan şu yamaçlara giden
yollardan aşağı
iniyorlar mezarlarından.
Aşktan da başka bir şey gözlerinde
gözlerinde gizli bir çığlık
kendi yazgılarından değişik bir yazgı için savaşan
insanların gizli çığlığı gözlerinde.
Artık gizli olmayan o gizleriyle
suskun
iniyorlar aşağı
ağarırken tan.
Bunca yakın oldukları halde ölüme
dünyada katedecek çok yolu olanların

mutlu adımlarıyla yürüyorlar.
Dağlarda oturur ama onlar
Po Nehri'nin çakıl dolu vahşi kıyılarında
ve sonunda buz gibi ovanın.
Ne işleri var aramızda?
İniyorlar ve kimse durdurmuyor onları
saklamıyorlar
ne acı ne dė sevinçle sıktıkları silahlarını.
Mitranın o terbiyesiz parlayışı
ve o akbaba yürüyüşün utancından körleşmişçesine kimse bakmıyor
onlara
iniyor onlar
gün ışığında
o karanlık ödevlerine.

...

Bakalım, yüreği tutulup kim söyleyecek onlara
bittiğini

Çeviren: Bedrettin Cömert

ITALO CALVINO

1923 - 1986, İtalya

SANDIK MÜŞAHİDİ'NDEN

Amerigo Ormeo sabahın beş buçuğunda evden çıktı. Gün yağmurlu geçeceğe benziyordu. Müşahitlik yapacağı seçim sandığına gitmesi için, kuşkusuz, içlerinde insanların üst üste yaşadıkları ve pazar gününün bu erken saatine rağmen yine de hiçbir hayat belirtisinin fark edilmediği yoksul evlerin duvarları arasında, hâlâ eski parke taşlarıyla kaplı, dar ve dolambaçlı yollardan geçmesi gerekiyordu. Amerigo mahalleyi iyi tanımıyordu ve sokak adlarını -herhalde unutulmuş hayırseverlerin adları- şemsiyesini yana eğip boşanmakta olan yağmurda başını kaldırarak, kararmış tabelalardan söküyordu.

Muhalefet için (Amerigo solcu bir partiye kayıtlıydı), genellikle seçim günü yağan yağmur iyi bir belirti sayılırdı. Savaş sonrasının ilk seçimlerine dayanan bir görüş; o sıralar hava kötü oldu mu, Hıristiyan demokrat seçmenlerden birçoğunun -siyasetle pek ilgilenmeyenler, sakat olanlar ya da kırsal yörelerdeki kötü yolların dışarı çıkmalarını engellediği ihtiyarlar- burunlarını dışarı uzatmayacaklarına inanılırdı. Ama Amerigo, artık bu tür hayallere kapılmıyordu. 1953 yılında, bunca seçimin ardından, yağmur da yağsa güneş de açsa, örgütün bütün seçmenlerine oy verdirme yolunu bulduğu iyi biliniyordu.

Hele bu seçimde; iktidar partileri için yeni bir seçim kanunu uygulamak söz konusuydu ("sahtekârlar kanunu" diyordu ötekiler), bu kanuna göre oyların yüzde 50 artı 1'ini sağlayacak koalisyon milletvekilliklerinin üçte ikisini elde edecekti... Amerigo'ya gelince, o siyasette değişikliklerin uzun, karışık bir yol izlediğini, bunları hemen yarın beklememek, talihin tersine dönmesine de güvenmemek gerektiğini öğrenmişti. Birçokları gibi onun için de, tecrübe sahibi olmak biraz kötümser olmak anlamını kazanmıştı.

Öte yanda, her gün insanın elinden geleni yapması gerektiğini belirten ahlak yasası vardı. Başka alanlardaki gibi siyasette de, insan budala değilse, önemli olan şu iki ilkeydi: Hayale kapılmamak ve yapılan her şeyin yararlı olabileceğine inanmaktan geri durmamak.

Amerigo, kendini öne çıkarmayı sevenlerden değildi. İşinde, kendini zorla kabul ettirmektense yerinde oturmayı yeğlerdi. Günlük hayatında olduğu gibi iş

ilişkilerinde de, "siyasi" diye adlandırılan kişilerden değildi. Kelimenin ne iyi ne de kötü anlamında böyle olmadığını ekleyelim (çünkü bunun *bir de* kötü anlamı var ve bir de iyi anlamı, insanın durumu kabul edişine göre; Amerigo bunu biliyordu). Parti'ye kayıtlıydı, evet ve "eylemci" sayılmasa bile (yaratılışı onu daha çok düşünce hayatına itiyordu), etkili gördüğü ve yapabileceğine inandığı bir şey olduğunda görevden kaçmıyordu. Fedarasyondakiler onu bilge ve sağduyu sahibi bir kişi sayıyorlardı ve şimdi de müşahit olarak seçmişlerdi. Özellikle bu kesimde, büyük bir dinsel kuruluşun içinde, insanın kendinden çok şey vermesini gerektiren basit, ama gerekli bir görev. Amerigo bunu isteyerek kabul etmişti. Yağmur yağıyordu. Bütün gün ayakları ıslak pabuçlarından çıkmayacaktı..

Çeviren: Aydın Emeç

GÖRÜNMEZ ŞEHİRLER

Kubilay Han, Marco Polo'ya, 'Buna benzer bir şehir daha gördün mü hiç?" diye sordu, yüzükle bezenmiş elini saltanat kayığının ipekten sayebanı altından dışarı uzatıp; kanallar üzerinde kemerlenen köprüleri, mermer basamakları suya gömülmüş haşmetli sarayların uzun küreklerin yol verişiyle zikzaklar çizen hafif teknelerin telaşesini, pazarların kurulduğu meydanlara sepetler dolusu sebzeyi boşaltan tekneleri, rıhtımları, balkonları, kubbeleri, çan kulelerini, lagünün kurşuniliğinde yeşil yeşil ışıldayan ada bahçeleri gösterdi.

İmparator, hatırlı yabancı konuğunun refakatinde, tahttan indirilmiş hanedanların kadim başşehrini, Büyük Han'ın tacına iliştirilmiş en son inciyi ziyaret etmekteydi.

'Hayır, efendimiz" diye cevap verdi Marco, 'Böyle bir şehri hayal dahi edemezdim."

İmparator onunla göz göze gelmeye çalıştı. Yabancı, bakışlarını indirdi. Kubilay, gün boyu sessiz kaldı.

Gün batımının ardından, sarayın teraslarında, Marco Polo, gezilerinin sonuçlarını hükümdara aktarırdı. Büyük Han'ın, yarı kapalı gözlerle hikâyelerin tadını çıkartması; sonra da, ilk esneyişi ile birlikte uşaklar ordusunun Ağustos Uykusu Pavyonuna giden yolda hükümdara rehberlik edecek meşaleleri yakışıyla günün sona ermesi, âdet hükmünü almıştı. Ne var ki, Kubilay, bu kez yorgunluğa yenik düşmekte pek gönülsüz davranıyordu. 'Başka bir şehir anlat bana" diye ısrar etti.

"... Oradan ayrılıp, kuzeydoğu ve doğu-kuzeydoğu rüzgârları arasında üç gün at sırtında gidilir..." diye yeniden anlatmaya koyuldu Marco Polo, çok sayıda diyarın adını, geleneklerini ve mallarını sıralayarak. Dağarı sınırsız sayılabilirdi ama, bu kez pes eden o oldu. Şafak sökmüştü ki, 'Efendimiz, bildiğim şehirlerin hepsini anlattım size" dedi.

'Hâlâ hiç sözünü etmediğin bir şehir var."

Marco Polo başını önüne eğdi.

"Venedik" dedi Han.

Marco gülümsedi. 'Bunca zaman size ne anlattım sanıyorsunuz?"

İmparator kılını bile kıpırdatmadı. 'Yine de bu adı ağzına aldığını duymadım."

Ve Polo dedi ki: 'Size hangi şehri anlatsam, Venedik üzerine bir şeyler söylüyorum zaten."

'Sana başka şehirleri sorduğumda, onları anlatmanı isterim. Venedik'i sorduğumda da, Venedik'i."

'Başka şehirlerin özelliklerini dile getirmek için, dile gelmemiş, kalan bir ilk şehirden söz etmeliyim. Benim için Venedik, o şehir işte."

'O zaman, seyahat hikâyelerinin hepsini, yola ilk çıkışından başlamalı, Venedik'i olduğu gibi, her yönüyle, onunla ilgili olarak hatırladığın hiçbir şeyi dışarıda bırakmaksızın anlatmalısın."

Gölün yüzeyi belli belirsiz kırışmıştı; Sung'ların kadim sarayının bakırdan aksi parçalanmış, suda yüzen yapraklar misali parıldıyordu.

'Hafızanın imgeleri, bir kez kelimelere vurulup sabitleşti mi, silinip gider"dedi Polo. 'Belki de konuşursam, Venedik'i bir çırpıda kaybetmekten korkuyorum. Kim bilir, belki de başka şehirlerden söz ederek, parça parça, çoktan kaybettim onu..."

Çeviren: Sevin Okyay

YVES BONNEFOY

1923, Fransa

DOUVE KONUŞUYOR

1
Ara sıra, derdin, tan sökerken
Dolaşıp o kararmış yollarda,
Taşın uyumuşluğunu paylaşırdım,
Kördüm onun gibi tıpkı.
İşte çıktı o yel, gülünç oyunlarımı
Ölüm perdesinde belirten pırıl pırıl.

Özlediğim yazdı,
Gözyaşımı kurutacak kızgın bir yaz,
İşte çıktı o soğuk, üyelerimde büyüyen,
Ve ben uyandım ve acı çektim.

2
Sen ey kaçınılmaz sürem,
Ey toprak, o en çıplak, bıçak gibi!
Özlediğim yazdı,
Kıran kim şu kılıcı eski kandaki?

Mutluydum gerçek,
Ölesiye hem.
Gözler yitmiş, ellerim açılmakta pisliğine
Bir bengi yağmurun.

Bağırırdım, karşı dururdum yele...
Tiksinmek niye, ağlamak niye, sağdım,
Engin yaz, güven verirdi bana gün.

3
Sönüp bitsin söz
Şu yüzünde varlığın, açık durduğumuz,
Yalnız Sonlu yelinin
Geçtiği bu çorakta.

Dinlesin o eskiden yanan
Asmà örneği,
Yuvarlansın tepeden o şarkıcı, ta uçta
Işıtarak
Dile sığmaz özdeği, uçsuz bucaksız.

Sönüp bitsin söz
Şu basık odada, senin banà erdiğin;
Daralsın ocağı çığlığın, kapansın
Korlaşan sözlerimiz üzre

Doğsun ölümümle soğuk, anlam kazansın.

Sor ıssına gecenin ne mene gecedir bu,
Sor: İstediğin ne, sen ey parçalanmış ıs?
Gecende batmışım ben, gecende ararım seni,
Yaşarım sorularınla, kanında konuşurum,
Gecenin ıssıyım senin, beklerim sende gece gibi.

SEMENDER

1
Ve sen artık Douve, son odasındasın yazın.
Seğirtmekte bir semender duvarda. O canım insan başı yazın ölümünü yaymakta. 'Sende batmak, sende gömülmek isterim, dar yaşam" diye bağırır Douve. 'Boş şimşek, koş dudaklarımda, işle içime!"
'Severim kendimi körletmeyi, toprağa vermeyi kendimi. Bilmek istemem artık, hangi soğuk dişler beni kıskıvrak yakalayan."

2
Bütün bir gece ağaçtanmışsın gibi düşledim seni Douve, yalımlara daha iyi atmak için seni. Ve kabukla birleşmiş yeşil heykel, daha bir tadına varmak için parıldayan başının.
Dudak - akkor çatışmasını duyarak parmaklarım altında: Görüyordum bana gülümsediğini ve sendeki bu yüce gün, korlardan, körletiyordu beni.

3
'Bak bana, bak bana, koştum ben!"
Yanındayım işte Douve, işitiyorum seni. Yalnız şu taş çırağ var aramızda artık, şu bir parçacık dingin gölge, ve şu ellerimiz gölgenin beklediği. Ürkmüş semender durursun öylece kımıldamadan.
En yakın tenin bilgiye döndüğü anı yakın tenin bilgiye döndüğü anı yaşayıp.

Çeviren: Tahsin Saraç

ANDRE DU BOUCHET

1924 , Fransa

HAVA

Gecenin ortasında bir güneş gibi ateş alan bir kapı gördüm.

Toprağın kendisi namlusu olmadan toprağın çıkamam ben odadan.

Işık çarşaflara ulaşıyor, yanmış ak kumaş. Sağır, kör duvar. Bu dilsiz ateşin üstünde moloz yığını, günbatımının büyük su fincanı. Sessizce göğü paralıyor kor, bir rendeci gibi. Çığlığın, sesin olmadığını söylemek gerek. Her şey susuyor dışarıda, başın içinde, yerde ve taşlarda.
Ilk lambanın ekşi ışığı.
Al saban demiri. Issız ateş, buz tutmuş ışık, sessiz ısı. Dolunyünde yürüyoruz, sağır bir dalgada.

Toprak çıtırdamadan önce, sineksiz olduğu zaman, ısısız.

"RENK"

Renk: kirecin üzerinde ak su gibi. Ak suyun kirece kattığı gibi - budur ısı. Renk. Soğuk su, söndürerek kireci, itişi ve yükü en uzağa bükülmüş taşlar gibi uzatarak, büyük gürültüyle yayıyor hemen üleşen (ateşsiz, ama yanan bir odaktan) canlı ısıyı. Uyumuyor tonoz -

Söylemek istediğimi dile getirebilsem, istemeksizin söylerim bunu.

Duvardaki kırmızılık, hayli zaman yitirdim bunu görmek için, dışarıdaki tuğla yığınından geliyor.

... durdurtan us... tutan... ve bir taş gibi, düştüğünde her yüzü parçalanan...

Durmadıkça soğultmak, bir kalınlığın kendi başına yol yaptığı noktada çukurlaşmış her yüzüyle, taş, gelmiş devinimsizlik, açık kalacak... her taş, taş parçası dahası... açık...

Uzun adımım benim içimden doğuyor.

Çeviren: Enis Batur

HENRI PICHETTE

1924 , Fransa

YORTULAR

Vaktin geldiğini anladım. Dünyadayım ben. Üstelik evreler yakacak haldeyim. İşte yandan görünüşüm ve fidanları. İşte sinirlerim. Sözü suçüstünde alıyorum. "Erişilir güzellik, dönemleri bana uygun olan.." Kışkırtmalara dayanamıyorum. Zamanı, mehtapları, kaleleri itip kakıyorum. Haçlı yürüyüşlerinin üstünden malaz olarak uçuyorum. Hava'nın kızlarıyla gezip tozuyorum: Evler gibi güzel çiftlerin yerleştiği şemsiye çamlara götürüyorlar beni. Sorumluluğun ipini kopartıyorum. O zaman düdükler böğürüyor, buhar ıslık çalıyor, çınlıyor çekiçler, körükler soluk alıyor, alavere havuzları pistonlar motorlar halatlar supaplar kasnaklar bütünlüyor istemin orkestrasını: Yeryüzüne aygıtlar gibi yayılıyorum. Aferin! yabancının şerefine kadeh kaldırıyorum. Ülkelerin iç çamaşırları ilk yazdan. Zamanın yetki sınırlarını ve mizaç yarışlarının aç geçiren en iyi dostum ad takıyor bana:

biçim bozucu buz.

"Budala bağışlamaları" yarış dışı bırakıyoruz, ben korkudan, o yaşantıdan. Çünkü fakir, çivileyici ve orkestra yöneticisi yetenekleri sınırsızdır onun. Fakir duvarları okuyup üfler, genellikle duygusuz olan bu engelleri; şaşırtıcı sesler çıkartır onlardan. Ayrıca, çok yakın ilişkiler kurduğunu biliyorum Parklarla, Devlerle, Dev yapılarla, kahin kadınlarla, ayartıcı iblislerle, Kutsal Tarih yalvaçlarıyla, uzaya birdenbire fırlatılan başka yerli türleriyle

a b c d e f g h i j k l Pek sever alıştırmala
m n o p q r s
rı. Onu bir aynadan ötekine kendini selamlarken, renkleri katman

t u v çift v x yunan i'si z

katman yığarken, atmosferin zırhına çekidüzen verirken, imparator ağaçla-

rın sırasını hazırlarken, 1'in 2' nin 3'ün 4'ün 5in 6'nın 7'nin 8'in 9'un sağrısını okşarken ve yarışmaları kazanırken görmek gerek. Ona bakarken, yarışın sonunda bir "Sıfır" dahaydım. Demek ki bilgisel nedenlerle biyoloji çerçevesine çiviliyor beni. Bütün burunlara doğru acele ettiriyor bana, - burun kılı - kıkırdak - protoplazma - ya da gölge düşü - o da olmadı yağ lekesi.

Bu, düşünce yolculuğuna mektup yollamak

size beslenir, aralıksız, uykunun tel parmaklıkları arasında ve uykusuz gecelerim sırasında aradığım

gelmeyen beklenmiş bir kadının hamur damgası üzerinde ayakta uzunumtrak duraklardan sonra bu kadarsa başına gelen

kükürtatarı indirgemeye

ve soğuk terler! soğuk terler!

Yetti gali, çıkıyorum sinir kafesimden. Kapı kanatlarına çarpıyorum, faytonların yayları üzerinden kayıyorum, camları çatlatıyorum. Binayaklı mutluluk ardımda, tarlalarda koşuyorum; seller uyarıyor beni; orman bitkilerinin gözlerine yaşlar doluyor gülerken; fırtına, battaniyelerinin içinde yuvarlıyor beni.

Çeviren: Enis Batur

PHILIPPE JACCOTTET

1925, İsviçre

KUŞLAR, ÇİÇEKLER VE MEYVELER

Gün kavuşurken bir ekin sapı çok yüksekte
yerle bir bu hafif esinti:
kim geçiyor böyle bir gövdeden ötekine?
Dağların ağılından sıyrılmış bir kaynak.
bir köseği mi?

Kuşlar duyulmuyor bu taşların arasında,
yalnız, çok uzakta, çekiçler

Her çiçek yaklaşmış gibi duran
gecedir ancak

Ama kokusunun yükseldiği yerden
girmeyi umamam
onun için sarsıyor beni böylesine
ve bu kapalı kapının önünde uyanık
tutuyor böylesine uzun zaman

Her renk, her yaşam
bakışın durduğu yerde doğar

Bu dünya doruğudur ancak
görünmez bir yangının.

Göz:
taşan bir kaynak

Ama nereden gelmiş?
En uzaktan daha uzaktan
En aşağıdan daha aşağıdan

Sanıyorum ben öteki dünyayı içi

Nedir bakış?

Dilden daha sivri bir kargı
bir aşırılıktan ötekine koşu
en derinden en uzağa
en karanlıktan en arıya

bir yırtıcı

konmak istemiyorum artık
zamanın hızında uçmak

bir an böylece
bekleyişimi devinimsiz sanmak.

DERSLER

Eskidendi,
ürkek, bilgisiz ben, ancak yaşayıp,
gözlerimi görüntülerle örterek,
ölülere ve ölenlere kılavuzluk yaptığımı
savladım.

Ben, içleştiren şair,
tutumlu, ancak acı çeken,
oralara dek yollar çizmeye gitmek!

Şimdi, üflenmiş lamba,
el daha aylak, titrek,
yavaşça başlıyorum yeniden
havada

'Kim bana yardım edecek? Gelemez kimse buraya.
Ellerimi tutacak olan tutamaz titreyen elleri,
gözlerimin önüne bir perde koyan alıkoyamaz beni görmekten,
bir palto bir gece ve gündüz çevremde olan
bu ateşe, bu soğuğa karşı yapamaz hiçbir şey.
Buradan, en azından, hiçbir
aygıtın sarsamayacağı bir duvarın olduğuna tanık durabilirim.

Bundan böyle, en kötü ve en uzundan başkası bekliyorum beni."

Böyle mi susar darlığında gecenin?

Gözlerimi kaldırdım.

Pencerenin ardından,

ışığın dibinden
imgeler geçiyor gene de.

Mekik dokuyanlar
ya da varlığın melekleri,
uzayı onarıyorlar.

Çeviren: Enis Batur

TRUMAN CAPOTE

1925 - 1985, ABD

ÜÇPORTRE

GRETA GARBO

Geçen hafta iki kere *Garbo*'ya rastladım, birincisinde tiyatroda yanımdaki koltukta oturuyordu, ikincisinde de Üçüncü Cadde'deki bir antikacıdaydı. On iki yaşımda başımdan türlü türlü hastalıklar geçmiş, uzun bir süre yataktan çıkamamıştım. Yatakta bir oyun yazarak oyalanmıştım; bu oyunda dünyanın en güzel kadını başrolde olacaktı, oyunuma iliştirdiğim mektupta da yazdığım gibi, *Miss Garbo*'ydu bu kadın. Fakat ne oyundan ses seda çıktı ne de mektubuma cevap alabildim, bu yüzden de ona için için kinlendim sanki. Geçen gece kalbim deli gibi çarparak yan koltukta oturan kadını tanıdığımda, bütün kinim bir anda yok oldu. Kendisinin bu kadar ufak tefek, yüzünün bu kadar renkli olmasına şaşırmadım değil; *Lois MacIver*'ın dediği gibi, o güzel yüz çizgilerine bir de renk eklemek kimsenin aklından geçmez.

Biri, *"Gerçekten kafası işliyor mu acaba?"* diye sormuştu. Ne budalaca bir soru. Kafasının işleyip işlemediğinden kime ne? Öyle bir yüzün var olması yeter. *Garbo*'nun bu yüze sahip olmaktan dolayı trajik bir sorumluluk duyduğu, bunun altında ezildiği de kesin. Yalnız kalmak istemesi laf olsun diye değil; tabii yalnız kalmak isteyecek. Yalnızlığını hissetmediği tek an, yalnız kaldığı andır herhalde; onunki gibi bir kader yolunda tek başınıza yürüyorsanız, her zaman belli bir hüznü de beraberinizde taşıyorsunuz demektir. Uluorta yas tutulmaz.

Dün, antikacıda, her şeye yoğun bir ilgiyle bakarak, ama aslında hiçbir şey satın almayı düşünmeden gezindi durdu. Aklımdan çılgınca bir fikir geçti bir an; onunla konuşmak, sırf sesini duymak için hani... Allahtan çabuk atlattım bu çılgınlığı, o da biraz sonra çıktı gitti zaten. Pencereden, alacakaranlığın mavi bir ışığa boğduğu sokağı aceleyle, kendine özgü o sallapati yürüyüşüyle geçişini seyrettim. Köşede bir an duraladı, hangi yöne gideceğinden emin değildi sanki. Trafik lambaları durmadı, ama ve birden gözleri kör edecek kadar çiğ bir ışık bembeyaz bir duvar halinde indi caddeye; rüzgâr paltosunu uçururken *Garbo* tek başına, hâlâ dünyanın en güzel kadını olan Garbo, simge Garbo, dosdoğru o duvara yürüdü.

MAE WEST

Evvel zaman içinde geniş tanıdık çevresi olan bir delikanlı, alışılmamış bir çay partisi vermeye kalkıştı. O sıralarda Manhattan'daki bir gece kulübünde sahneye çıkan *Miss Mae West*'in şerefine verilecekti bu parti. Ev sahibelik görevini üstlenmesi *Dame Edith Sitwell*'den rica edildi. Çılgın olaylara düşkünlüğü ile bilinen *Dame Edith*, bu ricayı kabul etti. Bu kadar farklı çevrelerde seçkinleşmiş iki hanımın aynı partide buluşacağını duyan New York'un kalburüstü takımı, davet edilebilmek için yalvar yakar oldular.

Delikanlı, daha partiden günlerce önce herkes tarafından, *"Hayatım, sezonun en çılgın olayı bu parti olacak!"* sözleriyle kutlandı.

Gelin görün ki -her şey ters gitti. *Dame Edith* barenjit olduğunu öne sürerek, telefonla gelmeyeceğini bildirdi. Saat altıda, parti çoktan yarıyı geçtiğinde, *Miss West*'in de geleceği kuşkuluydu artık. Mırıldanmaya başlayan konuklar *"eşek şakası"* lafları ediyorlardı; saat yedide parti sahibi delikanlı odasına çekildi. On dakika sonra şeref konuğu gelince kalan konuklar beklemekle akıllılık ettiklerini anladılar. Etmişlerdi etmesine de, bir tuhaflık vardı gene de. Tanıdık *Mae West* aksesuarları, platin rengi peruk, ok kirpikli badem gözler, bembeyaz pudralanmış yüz, bir zamanlar her mahpusun rüyası olan kum saati biçimli o müthiş vücut -hiçbiri eksik değildi; eksik olan bir tek *Miss West*'in kendisiydi.

Gerçek *Mae*olamazdı bu kadın. Tam bir *"Miss West"*ti aslında; rahatsız, utangaç, dokunsan kırılıverecek bir kadın, hangi kategoriye sokacağınızı bilemediğiniz bir bakire. Sanki kapının önünde uzun uzun dönüp dolaşmış, bir türlü zili çalmaya cesaret edememişti de ondan gecikmişti. Dudaklarının çevresinde uçuşan titrek gülümsemesine, boğuk bir sesle acele acele *"nassınız"* diye fısıldayışına, sonra da her türlü sohbet olasılığını reddercesine geri çekilişine bakarken, sahnedeki *Mae West*'in gösterişi, o ürkütücü ve kusursuz kimlik daha da bir çarpıyordu insanı. Yarattığı matrak tipin zırhından soyunduğu, cinsiyeti belirsiz bir cinsellik abidesi olmaktan çıktığı zaman korunmasızdı; uzun kirpikleri ters dönmüş bir böceğin duyargaları gibi kıpırdaşıyorlardı şimdi.

Gerçek *Mae*yalnızca bir tek defa yüzeye çıktı. Heyecanlı bir genç kız yarattı gecenin olayını. Ünlü oyuncuya yanaşarak, *"Geçen hafta Diamond Lil'i gördüm. Harika bir film"* dedi.

"Öyle mi canım? Nerede gördün?"

"Müzede. Modern Sanatlar Müzesi'nde."

Bu cevap hiç hoşuna gitmedi *Miss West*'in. Perdede ve sahnede kendine özgü kıldığı o boğuk, tuhaf vurgulu sesiyle sordu: *"Ne demek istiyorsun sen hayatım? Müze de ne demekmiş?"*

LOUIS ARMSTRONG

"Satchmo" çoktan unutmuştur ya, kendisi bendenizin ilk dostlarından biridir. Onunla, dört yaşındayken tanışmıştım, 1928 sıralarında yani; New Orleans ile St. Louis arasında gidip gelen buharlı gemilerden birinde çalan tostoparlak, handiyse rezilcesine mutlu, çikolata renkli bir Buda'cıktı o yıllarda. Sebebini sormayın, bu eğlence gemilerine sık sık binerdim bir aralar. Benim için, *Armstrong*'un trompetinin tatlı öfkesi, onun çaldığı müzikle dinleyicisine el edişindeki kurbağa zıplamasını andıran o coşku, *Proust*'un *"madeleine"* bisküvisinden bir parça gibidir; onu hatırlayınca, Missisippi'de ay yeniden doğar, ırmak kıyısındaki kasabaların çamurluk ışıkları, ırmak üzerinde çalınan düdüklerin bir timsah esnemesini andıran sesleri döner gelir. Melez Irmağı'nın ayaklarımın altından gürül gürül aktığını hisseder, o sırıtkan Buda'nın haykıra haykıra *"Sunny Side of the Street"* şarkısını söylerken ayağıyla tap, tap tempo tutuşunu hatırlarım. Bu arada, balayına çıkmış çiftler, kaçak içkiden başları dönmüş bir halde, terden yüzlerindeki talk pudralarını akıta akıta geminin bardan bozma balo salonunda hem dans eder hem de koklaşırlar. "Satchmo" bana ne kadar iyi davranmıştı, yeteneğin var, sahneye çıkmalısın demişti; bir bambu baston, bir yeşil kurdelalı hasır gemici şapkası vermişti. Her gece sahneden: *"Bayanlar baylar, karşınızda Amerika'nın cici çocuklarından biri, bize küçük bir dans yapacak"* diye beni takdim ederdi. Step dansı yapar, sonra yolcular arasında gezinir şapkama atılan paraları toplardım. Bu bütün bir yaz sürdü, cebim para gördü, şımardım; ama ekimde ırmakta gene koca koca dalgalar belirdi, ay soldu, müşteriler azaldı, gemi gezintileri sona erdi, benim sahne hayatı da böylece sona erdi. Altı yıl sonra, okuduğum yatılı okuldan kaçmak istediğim sırada, artık üne kavuşmuş bulunan eski dostuma mektup yazdım. New York'a gelsem bana Cotton Club' ta ya da başka bir yerde iş bulamaz mıydı? Mektubuma cevap gelmedi, belki de eline geçmemiştir, olsun, ona olan sevgim azalmadı, azalmayacak.

Çeviren: Fatih Özgüven

ERNST JANDL

1925, Almanya

YARGI

bu adamın şiirlerinde iş yok.

önce
aldım birini, sürdüm dazlak kafama,
boşuna, saç maç bitirmedi.

sonra
ovdum biriyle sivilcelerimi,
iki günde orta büyüklükte patates
oldu çıktı hepsi, doktorlar şaştı.

sonra
kırdım ikisini tavaya.
şüphelendim, yemedim kendim.
köpeğim yedi, öldü.

sonra
koruyucu diye kullandım birini.
söküldüm kürtaj parasını.

sonra birini taktım gözüme,
girmeye kalktım iyi bir kulüb'e
çelme taktı kapıcı,
kapaklandım yere.

verdim yargımı sonra da
yukarda.

LOKANTA

adamın karnı acıktı da
evde karısı yoksa ya da:
hastadır kadın ya da:
istirahatte kadın ya da:
iki veya üç kişiye yetmiyor da kazancı adamın.
bir yerde çalışıyorsa kadın ya da:

bir saati var da adamın
bu saat diyorsa: eh vakti
öğlen oldu
yemek saati
yerli yerine herkes... O zaman
lokantaya gider adam.

okur lokantada yemek listesini
ne var ne yok bakar gazeteye
başlar yemeye, bir iki ağzını siler
olmayan şeyler okur çevresindeki yüzlerde
üfler bira köpüğü gibi 'afiyet olsun'lar
yavaş ağır şişirir karnını, rahattır,
bira buğuları, dumanlar ortasında evinde gibi
ve görür yüzünü, parmaklarda döndürülen
kızıl-beyaz mukavva bardak altlıklarında.
bitince yemeği, bakınır çevresine
iskemleleri sayan bir adam gibi:
her şey yerli yerinde ve doymuş kendisi.

ama öteki adam, dolanıp duran
çimlenen hep başkasının tabağından, çünkü
içeri girdi, çünkü

açtı, çünkü içinde bir sesti:
karnımı nasıl doyursam, çünkü
yoktu parası.

derken bakarsınız biri girer içeri, açtır bu gelen.
bakarsınız açtır parası olmadığından.
bakarsınız doymaz doymamış hiç, parası olmadığından
bakarsınız bir şeyler yemeli, yiyemez şu var ki
öylesine açtır ya, parası olmadığından.

yaklaşır o adama hani şu
karnından dumanlar çıkan
yedikleri midesinde yanmaya başladığından
gelen yaklaşır ona, geçer birkaç kere
masasının yanından, ama;
oturana bakmaz,ama:
masaya bakar, ama:
işte her ne varsa, masada:
bir tabak, dört köşe bir lokanta tabağı,
bir de yarım bir patates içinde
siyah çürük patatesin bir tarafı,
karnı doyan ısırıp bırakmıştı
her lokmayı ağzına atmadan baktığından
bu yarım patatesi
ısırıp bırakmıştı o dört köşe tabağı.

Çeviren: Behçet Necatigil

ERNESTO CARDENAL

1925 - 1980, Nikaragua

SAAT SIFIR'DAN

Başkanlık Sarayı'nın odalarında,
cezaevi avlularında, kışlalarda,
Amerikan Elçiliği'nde, karakolda,
ellerine, yüzlerine bakıyorlar bütün gece göz kırpmayanlar,
sabah alacasında kan içinde görünüyor elleri, yüzleri.

'I did it," dedi Somoza sonraları.
'I did it, for the good of Nicaragua".

Ve William Walker, onu öldürecekleri zaman,
'El Presidente de Nicaragua es nicaragüense" dedi.

Nisan'da tarlalar kurudur Nikaragua'da.
Tarlalarda ateşler yakılan aydır bu,
en sıcak aydır, otlaklar kızıl korlarla kaplıdır,
kömür rengidir yamaçlar
kızgın rüzgârın ayıdır, duman kokar hava
ve tarlalar maviye çalar duman altında
toz bulutlarıyla toprağı altüst eder traktörler;
yollar kadar kurudur dere yatakları
ve ağaç dalları kökler kadar çıplaktır;
güneşin sislendiği, kan gibi kızardığı aydır
ve ay güneş kadar büyük ve kırmızıdır,
uzaklarda gecede yıldızlar gibi yanar ateşler.

İlk yağmurlar başlar Mayıs'ta.
Küllerden taze otlar doğar.

Traktörler çamurlu tarlalardan geçer.
Yollarda kelebekler ve gölcükler görülür,
geceler taptazedir, böceklerle doludur,
bütün gece yağmur yağar. Mayıs'ta
ağaçlar çiçeğe durur Managua sokaklarında.
Ama Nikaragua'da ölüm ayıdır Nisan.

Nisan'da öldürdüler onları.
Nisan ayaklanmasında onlarla birlikteydim
ve Adolfo Baez Bone dostumdu:
Uçaklarla, zırhlı arabalarla avladılar onu,
ışıldaklarla, gözyaşartıcı bombalarla,
telsizlerle, polislerle, polis köpekleriyle;
Başkanlık Sarayı'nın üstünde kırmızı bulutlar vardı,
kanlı yün çileleri gibi,
ve ay kırmızıydı Başkanlık Sarayı'nın üstünde.
Gizli radyo onun sağ olduğunu söyledi.
(Kimse inanmıyordu öldüğüne.)
Bir insanın bir ülkede doğduğu anlar da vardır çünkü.
O insandır
o insanın gömülü olduğu ülke.
O insandır
o ülkede ondan sonra doğanlar.
Ve Adolfo Baez Bone o insandı.

'Bana seçme özgürlüğü tanısalardı
(üç gün bana böyle demişti Baez Bone)
Sandino gibi ölmek mi istersin diye
yoksa Başkan gibi Sandino'nun katili olmak mı,
alınyazısını seçerdim Sandino'nun."
Ve alınyazısını seçti Sandino'nun.
Tarih kitaplarında yazıldığı gibi değildir zafer:
bir akbaba sürüsüdür tarlada, leş kokusudur.
Ama ölünce bir kahraman
ölü değildir
yeniden, yeniden doğar ülkede.

Sonra ABD yeni silahlar yolladı Somoza'ya;
yarım gün sürdü silahların geçit töreni;
kamyonlar, kamyonlar dolusu silah geçti;
USA yazılıydı üstlerinde, MADE IN USA,
daha çok insan yakalamak için gönderilen silahlar,
kitap yakalamak için gönderilen silahlar,
Juan Potosme'nin son beş peso'sunu da almak için.

O silahların Avenida Roosevelt'ten geçirildiğini gördüm.
Silahları görünce sustu sokaktaki insanlar:
zayıf olanı, yalınayak olanı, bisikletlisi,
karaderilisi, kocaman burunlusu, sarılar giyinmiş olanı,
uzun boylusu, sarışını, saçsız olanı, bıyıklısı,
yassı yüzlüsü, kırışık yüzlüsü, kıvırcık saçlısı, düz saçlısı;
hepsinin yüzü
ölü bir teğmenin yüzüydü.

Mambo sesleri iniyor Managua'ya.
Kırmızı ve kanlı gözleriyle, bir köpekbalığı gibi,
ama muhafızları ve makineli tüfekleri olan bir köpekbalığı gibi,
(*Eulemia nicaragüensis*)
mambo yapıyor Somoza, mambo
mambo mambo
ne güzel mambo
bu arada öldürüyorlardı onları.
Ve Tachito Somoza (oğlu) Başkanlık Sarayı'na gidiyordu
kanlı gömleğini çıkarıp
temiz bir gömlek giymek için.
Kanlı gömleğini.
Acımayla uğulduyordu cezaevindeki köpekler.
Çığlıkları işitiyordu kışlanın yakınında oturanlar.
Geceyarısında önce bir çığlık,
sonra başka çığlıklar, başkaları,
sonra sessizlik... Sonra ateşler
ve bir el ateş. Sonra bir başka sessizlik,
ve bir cankurtaran.

Köpekler yine uluyor cezaevinde!
Arkanda demir bir kapının kapanan sesi
ve soruşturma başlıyor,
suçlama, ihanet suçlaması,
itiraf ediyorsun, sanrılar başlıyor sonra,
bir ışık gibi beliriyor karının fotoğrafı
gözlerinin önünde; geceler çığlık çığlığa insanlarla dolu,
seslerle dolu, sesizlikle, bir mezar sessizliğiyle,
ve aynı soru yine, aynı soru,
aynı ses, gözlerinin önünde aynı ışık
ve sonsuz bekleme ayları sonra.
Âh, ne güzel olurdu yatağında yatsaydın bu gece
seni uyandırmaları korkusu olmasaydı içinde
yakapaça götürmeleri korkusu olmasaydı,
vurulan kapılar, çalan ziller korkusu olmasaydı!

Gündüzlerin casusu
gizli ajanı gecelerin
tutuklamaları gecelerin:
otobüste konuştukları için tutuklananlar
Viva diye bağırdıkları için
fıkra anlattıkları için.
'Devlet Başkanı'na hakaretten..."
Kurbağa suratlı bir yargıç tarafından mahkûm edilenler
karakollarda köpek suratlı polisler tarafından işkence edilenler
sidik içirilenler bok yedirilenler
(Anayasa'ya kavuşunca unutmayın onları)
ağızlarında süngü, gözlerinde iğneler
ışıldaklar altında elektrik verilenler.
- 'Orospu çocuğunun biridir, Mr. Welles, ama bizimdir."
Ve Guetamala'da, Kosta Rika'da, Meksika'da,
geceyarısı uyanıyor sürgünler, çığlık çığlığa,
sanki işkence altındalar yine,
yine tellerle bağlanmışlar sanki,
yine elektrik veriliyor sanki kasıklarına.
"... Yakışıklı adamdı doğrusu..."
(böyle dedi bir köylü.)
'Evet, oydu. Aslan gibi çocuktu doğrusu...
Sarı bir gömlek giymişti, kısa kollu bir gömlek.
Doğrusu yakışıklı çocuktu."

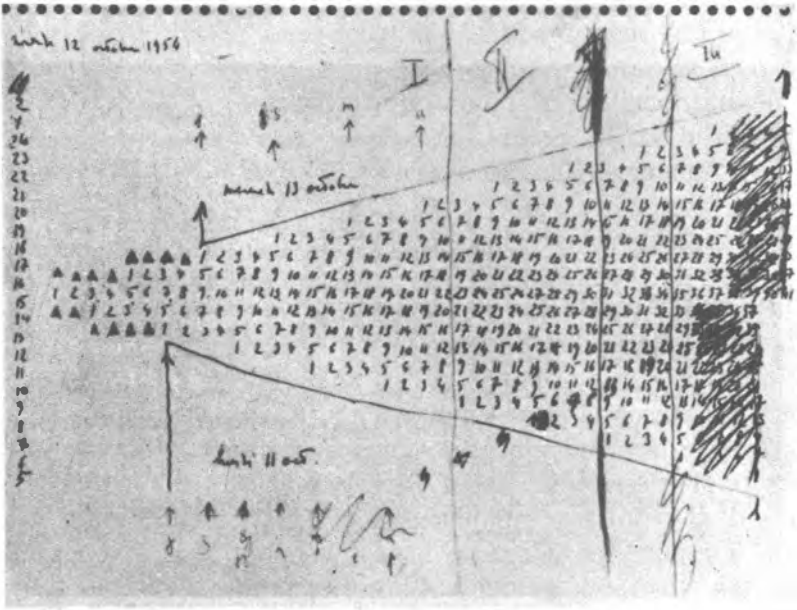
Gece çökünce Nikaragua'ya, ölülerle dolar
Başkanlık Sarayı. Yüzler belirir.
Yüzler belirir karanlıkta.
Kanlı yüzler.
Adolfo Baez Bone; dili koparılmış Pablo Leal;
diri diri yakılan okul arkadaşım Luis Gabuardi
ve 'Somoza'ya ölüm!" diye bağırarak ölenler.
Yüzü belirir on altı yaşındaki telgrafçının;
gizli telgraflar çekerdi Kosta Rika'ya karanlık Nikaragua'dan,
geceyi titreten telgraflar çekerdi
(adı bile unutulmuştur şimdi
ve tarih kitaplarında anılmayacaktır)
telgraf çekerken yakalandı ve Tachito'ya bakarak öldü;
hâlâ bakıyor ona.
O çocuğun yüzü belirir,
bir gece afiş asarken yakalanmıştı
SOMOZA HIRSIZDIR yazıyordu afişte,
bir tarlaya götürülmüştü sürüklenerek
ve gülen jandarmalar tarafından kurşuna dizilmişti...

Ateş sesleri duyuluyor gecede, ateş sesine benzeyen sesler.
Ağır kamyonlar geçiyor, duruyorlar,
yola koyuluyorlar yine. Duydun seslerini.
Kavşaktalar. Nöbet değişimi.
Kahkahalarını duyuyorsun, tüfek şakırtılarını.
Karşıdaki terzi ışıklarını yakmış.
Kapını çalıyorlar sanmıştın. Ya da onun kapısını.
Belki listede adın var bu gece!
Sürüyor gece, sabaha kadar bitmeyecek saatler.
Ve güneşli bir gece olacak gün.
Öğle güneşinde gecenin sessizliği.

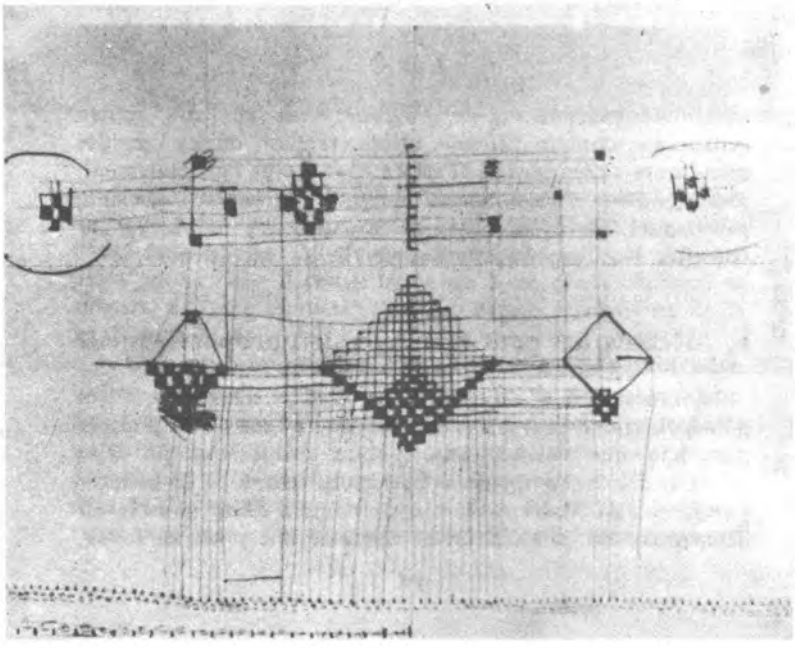
Amerikalı Bakan Mr. Whelan
bir baloya gitmiş Başkanlık Sarayı'nda.
Managua'nın her yerinden görülüyor sarayın ışıkları.
Çalgı sesleri balodan hücrelere sürükleniyor
sıkıyönetim altındaki Managua'nın meltemiyle.
Tutuklular çalgı seslerini işitiyorlar hücrelerinde
işkence altındaki insanların çığlıklarına karışan çalgı seslerini.
Yukarıda, 'Fine party!" diyor sarayda Mr. Whelan.
Şu sonofabitch Roosevelt ne demişti Sumner Welles'e:
"Somoza is a sonofabitch
but he's ours."
Yabancıların uşağı
ve kendi halkının diktatörü
yabancıların başa geçirdiği
ve vazgeçemediği adam:
SOMOZA FOREVER
Yüzlerce ölünün yüzü belirir;
kemikleri Wiwili akbabalarına yem olan ölülerin;
Estrada'nın ölüsü; Umanzor'un ölüsü;
Socrates Sandino'nun ölüsü.
ve en yücesi ölülerin, en büyük cinayetin ölüsü
Augusto Cesar Sandino'nun ölüsü.
Başkanlık Sarayı ölülerle dolar
her gece Managua'da.

Ama ölür ölmez yeniden doğar kahramanlar
ve yeşil otlar fışkırır küllerin arasından.

Çeviren: Ülkü Tamer

Butor'un "Dereceler" için yaptığı çalışma şeması

MICHEL BUTOR

1926, Fransa

MOBILE'DEN

kapkaranlık bir gece
CORDOUE, ALABAMA, Güneyin iyice içleri,
---
kapkaranlık bir gece
CORDOUE-ALASKA, Kuzey'in uç noktası, korku verici olan'a, korkunç olan'a en yakın nokta, burada daha pazarken pazartesiyi yaşayan akıl almaz ülke, göklerinde hiç umulmadık anlarda uydular uçan büyüleyici ülke, bütün gece peşinizi bırakmayan, ve, olanca çabalarınıza rağmen, gündüzki düşüncelerinize, tıpkı eski bir odanın tavanından sızan su gibi, sayısız küçücük bozguncu fısıltı sokan korkulu düşler ülkesi, ayıların korkunç ülkesi, - kapkaranlık bir gece
DOUGLAS, Buzullar körfezindeki ulusal anıtın yakınında
(amatörlerin ya da çiftçilerin saygısızlığından korunmaya değer bulunmuş doğal ya da arkeolojik bir garip şeye ulusal anıt adını vermişler),
---
kapkaranlık bir gece
DOUGLAS, dağ havası, ARIZONA, uzak-batı, - Navajos kabilesinin yaşadığı
bölge (Birleşik Devletler'deki sayıları aşağı yukarı beş yüz bini bulan yerliler bütün yurdun şurasına burasına serpilmiş ayrı bölgelerde yaşamaktadır, ülkenin işgalci beyaz tarafından adım adım ele geçirilişi sırasında yavaş yavaş buralara toplanmışlar. Bu bölgeleri toplama kamplarına benzetmek pek ince bir hareket olmayacak. Hatta belki de haksızlık olacak: bu bölgelerin bazıları turistik çünkü).

'Güneybatı'nın uçsuz bucaksızlığına rağmen, görülen, işitilen, hissedilen ufacık şeyler yaratıyor en kalıcı izlenimleri. İşte size birkaç örnek:
-toprak duvarlara asılıp kurutulan, Şili işi binbir renk kementler,
- bir dağın yamaçlarını kaplayan altın sarısı kavakların meydana getirdiği bir

örtü,
- bir bakkal dükkânının kapısında gevşek gevşek dinlenen Navajos'lar,
- kaçmakta olan bir koşucu-kuşun kaygı verici gidişi,
- ardında yağmur örgülerini sürüyüp gelen kocaman bir kasırga başı,
- apansız, bir su baskınının sona ermesini bekleyen sabırlı otomobiller dizisi,
- suyun ucunda bekleyen bir öküz dizisi,
- toparlanan hayvan sürüsünün böğürtüsü,
- bir odun ateşi üzerindeki kahvenin inatçı kokusu,
- büyük bir köy yıkıntısı içindeki yankılar ve sessizlik,
- bir su deposunda çırpınıp oynaşan küçük çıplak yumurcaklar,
-bir rodeo meydanındaki asi bir atın keskin kişneyişi,
- vahşi bir kurdun uluması ve gecenin sessizliği içinde ötekilerin ona karşılık verişi,
- bir davul sesi, ve bir yerli dansının tiz sesli ezgisi,
- sağnak şeklinde bir yağmurdan sonra çalılıklardan yükselen küflü koku,
- gün ışırken, uzaklarda vahşi bir eşeğin anırışı,
- hayvanların damgalandığı bir çiftlikte yanan etin çıkardığı keskin koku,
- ansızın taş yağdırmaya başlayan yaz kasırgası,
- büyük Canyon'un akıl almaz enginliği,
- kızgın bir ateş üzerinde pişirilmiş kalın bir bifteğin suyu,
- oltanızın ucundaki sineği yutan alabalığın sıçrayış ve çırpınışı,
- biberli bir salçaya bulanmış enchiladas'ların tadı" ('Dodge ve Zim'in çıkardığı, içinde dört yüzden fazla renkli resim bulunan, Güney-Batı Amerika" broşüründen alınma,
- doğanın harika güzellikleri,
- yerli köyleri,
- tarihi siteler,
- güzelim görünümlü yollar,
- yol kılavuzları,
- halk bahçeleri,
- mineraller,
- hayvanlar,
- kuşlar,
- ağaçlar,
-çiçekler").

Çürümüş Orman'daki ulusal anıt, - kapkaranlık bir gece,

FLORANCE, Gila nehri üzerinde, Casa Grande'deki ulusal anıtın dibinde, kapkaranlık bir gece başlamış bile
FLORANCE, kara iklimi.

Mavi bir gece.

Ozark dağları, - Güneybatı'nın sınırını geçtik,

FLORANCE.

GEORGETOWN, White'ın ya da Beyaz adamın kontluk bölgesi,

Geceleyin dağlar.

Yol üzerinde bir Buick (son hız 60 mil).

GEORGETOWN, Williamson'ın baş yeri,
- batıya doğru devam ediyoruz,

GEORGETOWN, NEW MEXICO, - Zunislerin
yaşadığı bölge.

LA GRANGE, Lee kontluğu, ARKANSAS.

Çalar saatin sesi.

LA GRANGE, La Fayette'in baş yeri, TEXAS.

Geceleyin deniz.

MARSHALL, her şeyin çok elverişli olduğu ülke.

Düş görüyordu.

Ouachita gölü.

MARSHALL, Harrison'ın baş yeri.

Amerikan doğasının en büyük hayranlarından biri olan John James Audubon (1780-1851), Amerika'da yaşayan kuşlara ayırdığı o kocaman, harika renkli levhalarından birinde, vahşi erkek hindiyi göstermiş.

EL DORADO.

EL DORADO, ARKANSAS, ağır yazları olan Devlet.

Büyüdüğünü görüyordu düşünde.

Roma Katolik Kilisesi, - Batı'nın sınırını geçtik,

EL DORADO, OKLAHOMA, - Osage'ların yaşadığı bölge.
Renkli yapraklar arasında, sarı gagalı iki gugukkuşu, soldaki beyaz karnını bize doğru vermiş, sağdaki büyük bir kelebek yakalamış.

MARSHALL.

GREENWOOD, Sebastien kontluğu, elma çiçekleriyle dolu Devlet.

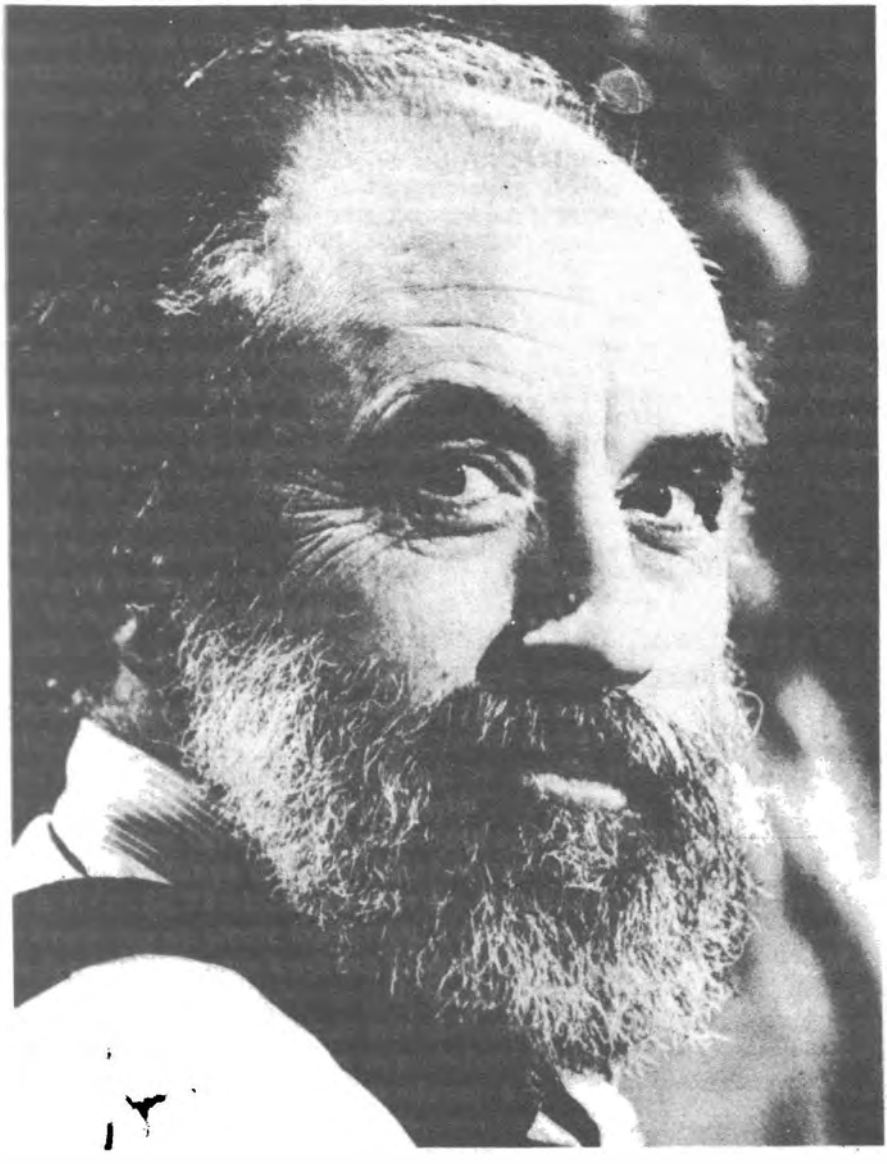
Kız, düşünde güzel olduğunu görüyordu...

Mistik bir mağara, - nehirlerin babasını geçtik.

GREENWOOD, MISSISSIPI, Güney'in iyice içleri.

Çeviren: Bertan Onaran

Michel Butor

ALLEN GINSBERG

1926 , ABD

WALT WHITMAN'IN BİR TEMA'SI ÜSTÜNE AŞK ŞİİRİ

Sessizce gireceğim, odaya, evlilerin arasına süzüleceğim
gökten inmiş gövdeler çevremde, uzanmış çıplak ve hırçın beklerken, kollarıyla gözlerini
kapatacakları karanlıkta,
kafamı sokacağım omuzlarının ve göğüslerinin arasına, enselerini, ağızlarını
öpeceğim, derilerinin kokusunu içime çekerek tanıyacağım sırtlarını, acılı
karanlıkta kamışın dikliğini karşılamaya hazır gergin bacakları okşayacağım,
delikten, kaşınan kafaya dek keyifle devinen kamışı da
çıplak titreşen kilitli gövdeler, sıcak dudaklar, kalçalar birbirine vidalı
ya gözler, parlak ve sevimli, bakışlarda ayrılıkta büyüyen gözler!
devinimdeki burukluk, sesler, eller saçlarda kalçalarda gezinen,
yaş dudakların yumuşaklığını tadan eller
çarşafa düşene dek yoğun aklık, karınların uyumlu gelgiti...
sonra kadın bağış diler
erkekteyse tutku gözyaşları
birden kalkıyorum yataktan ardımda içtenlikten son ayrılık öpücükleri
bilincim uyanmadan oldu bütün bunlar pancurların, kapalı kapıların gerisinde.
içindekilerin gece doyumsuz dolaştığı,
çıplak gölgelerin sessizce birbirini aramaya çıktığı ışıksız bir evde.

L.S.D. 25

Milyonlarca gözlü bir canavar bu
Tüm fillerinde ve kendi varlığında saklı
Elektrikli yazı makinesini titretiyor
Kendi üstüne takılı elektrik sanki, telleri de var
Geniş bir örümcek ağı
Ağın milyonlarca örgüsünden birinin üstündeyim ben bir kaygılı
Yitik, ayrılmış, bir solucan, bir düşünce, bir öz
Çin'in milyonlarca iskeletinden biri
Özel yanlışlardan biri
Ben Allen Ginsberg ayrı bir bilinç
Ben Tanrı olmak isteyen
Ben sonsuz uyumun en küçük titreşimini duymak isteyen ben
Ben ateşteki bu uçucu ezginin getireceği yıkımı bekleyen
Ben Tanrıyı lanetleyip adlandıran
Ben yazı makinesinde yanlışlar yapan
Ben bir hükümlü

Ama evrenin öbür ucunda, kendinden kaçan milyonlarca gözlü adsız örümcek, o sonsuz vida
Canavar olmayan canavar yaklaşıyor elmalarla, kokular, demiryolları, televizyon, kafataslarıyla yaklaşıyor
Kendini yutan bir evren
Kafatasımın kanı
Göğsü kıllı Tibet canavarı, mideme yıkılan Zodyak eğlenmekten yoksun bir kurban sanki

Aynada ince saçlarımla yüzüm, gözlerimin altında pıhtılaşmış kan, ben kamış emici, bir leş, konuşan bir süprüntüü
Evrenin gözünde homurdanan bir iğrenç yaratık
Kendimden kaçmaya çabalarken kusuyorum, titremeler, ürpertiler
İçinde, sürünüyorum, ağzımda acısu, Cehennem burası
Örümcek ağında çıplak mumyaların kurumuş kemikleri, gölgeler, gölgeyim ben
Ezgideki yerimi haykırıyorum odaya, kim olursanız olun yaklaşın biraz, siz, Tanrı mısınız?
Hayır, ama ister misiniz Tanrı olmamı?
Yanıtlamıyor musunuz?
Hep bir yanıt vermek mi gerek? Yanıtlayın
Bana düşseydi Evet ya da Hayır demek -

Tanrıya şükür Tanrı değilim! Tanrıya şükür Tanrı değilim
Ama istediğim evet demek yalnızca
Her köşesinde evrenin, her durumda kimler
olursa olsun
Bir Evet, var..... bir Evet varım..... bir Evet varsınız... bir Biz Biz
Herhangi bir şey, Yanıtsız bir Nesne
Sürünen, bekleyen, kımıltısız, başlayan, savaş boruları, kireçlenme
Bu değil umudum
Bu değil sonsuzluğa doğru ölümüm
Sözüm değil bu, şiirim değil
Bir gölge tuzağı belki, Tibetli bir rahibin ördüğü
İskeletinin renkli ipleriyle tılsımlı bir tenis raketi
Uzaydaki ışık dalgalarını görürüm bakınca
Milyarlarca yıl gibi akıp giden o enerji kıvılcımlarını
İpliklerin örgüsü renk değiştiriyor büyüyle sanki küçük bir evrenmiş gibi
Gölge tuzağı
En duyarlı parçasıdır makinenin
Zamanın dışına yayın yapar
Yansıtır kendi görüntüsünün minyatürünü

Birden büyüyor Gerçek başlangıçtan beri O ya da OM dan uzayın derinliklerinde çoğalan bu görüntü enerji
Hızla dönerek uzaklaşıyor bir fil derisine işli Mandalaya
Ya da düşsel bir filin gülümsemesine doğru Yıldızla Nebulalar arasında
Gereksiz bir şaka olsa bile bu fil görüntüsü
Ateşten şeytanın işaretini gösterir
ya da bir Anlık Devdir
Gözüme yansımış
Boşlukta duran karnımın fotoğrafı da olabilir
Ya da işareti veren rahibin gözünde
kendini görüp ölen bir göz
Bir göz ölse bile
Benim gözüm örneğin
Milyonlarca gözlü canavar, o Adsız, Yanıtsız
Sonsuz Varlık
O kendi kendinin yaratıcısı
En küçük ayrıntısına dek sarsıyor dünyaları
Hiç kaydırmadan başka yöne aynı anda bütün gözleriyle birden görüyor
Yetişemiyorum

Canavarın bir imgesini gösterdim size
Bir başkası da gizli organizmaların duygusu sanki
Denizin derinliklerinde dalgalanıyor
Kentleri ele geçiriyor birer birer

Bilinçleri sarıyor
Uzay kadar güzel
Kusturuyor beni
Gözden yitirmekten korkuyorum da belki ondan
Her biçimde gözüküyor
Aynada her biçimde
Deniz gibi yalıyor aynayı, çekilirken
Sonsuz bir dalga bu
Boğuyor dünyayı
Kendi özünde boğuluyor sonra da
Dışarlarda geziniyor, müzik dolu bir ceset gibi
Başında savaşın gürültüsü
Bir bebek gülüşü karnında
Karanlık denizlerde bir ölüm çığlığı
Kör bir yontunun dudaklarındaki gülümseme
Buradaydı şimdi
Benim değildi ama
Kendim için kullanmak isterdim onu
Kahraman olmak için
Oysa bilince satılık değil
Kendi yolunda yürür hep
Bir gün tamamlayacak bütün yaratıkları
Geleceğin radyosu olacak
Kendi kendini dinleyecek zamanın akışında
Şimdi yalnızca dinlenmek ister
Yorulmuştur kendini dinlemekten kendini görmekten hep
Yeni bir şekil yeni bir kurban ister

Belki de beni
Bütün nedenleri araştırır
Bulur sonunda varoluşumun nedenini
Bana hiç bitmeyen yanıtlar verir
Örneğin bilincimi, ayrılmak ya da görmek için
Ya Biri ya Öteki olmam gerek
Oysa ikisi birdenim ben
Kendisiyle uğraşır bensiz
O Yanıtsız bir ikilemdir (bu adla çağrılınca yanıtlamaz)
Titretir elektrikli yazı makinesini
Yazar bir sözcük
Bir sözcük parçası

MANDALA

Kendi cesetleri üzerinde dans ediyor Tanrılar
Yepyeni çiçekler açıyor ölümü unutarak
Göz çıkaran düşlerin ardında göğün gözleri
Tanrının sevinciyle
Marşlar söyleyerek ayağa kalkıyor ordular
Bayraklar, sancaklar dalgalanıyor boşlukta
Sonra bir görüntü milyonlarca gözüyle
  Sonsuzda
İşte Yapıt! İşte Bilgi! İşte İnsanın sonu!

Çeviren: Salih Bozok

INGEBORG BACHMANN

1926 - 1973, Almanya

ADA ŞARKILARI'NDAN

İnsan ayrılırken
fırlatmalı şapkasını denize,
içinde yaz boyu topladığı
deniz kabukları
ve gitmeli saçları uçuşarak rüzgârda,
kurduğu sofrayı sevgilisine,
devirmeli denize,
bardağında kalan şarabı dökmeli denize,
ekmeğini balıklara vermeli
ve denize bir damla kan katmalı,
bıçağını dalgalara saplamalı
ve salmalı sulara ayakkabılarını,
yürek, çapa ve haç
ve gitmeli saçları uçuşarak rüzgârda!
Döner gelir sonra.
Ne zaman?
Sorma.

Çeviren: Behçet Necatigil

SİS ÜLKESİ

Kışları sevdiğim
ormanın hayvanları arasındadır.
Biliyor kurnaz tilki, gün ışımadan
geri dönmem gerektiğini benim ve gülüyor.
Nasıl da titreşiyor gökte bulutlar.
Ve bir parça kırık buz
kardan yakalarıma düşüyor.

Kışları sevdiğim
bir ağaçtır ağaçlar arasında,
çağırır talihin terk ettiği kargaları
güzel dallarına. Biliyor yelin, günbatımında,
donuk kırağılarla bezeli
akşam giysisini kaldırıp,
kovacağını evime beni.

Kışları sevdiğim
balıklar arasındadır balıklar kadar suskun.
Yüzgeçlerin kıvrımlarını için için dalgalandıran
suları dinleyerek kıyıda duruyorum
ve kovuncaya dek beni buz parçaları
dalışına dönüşüne dikili gözüm.

Ve yine, kanatlarıyla beni yalayıp geçen,
kuşun av çağrısına çarpıp,
düşüyorum boş tarlada;
tavukları yoluyor sevdiğim
beyaz bir butu atıyor önüme.
Sapından tutup butun,
acılı tüyler arasından geçiyorum.

Sadık değil sevdiğim benim
biliyorum, bazen yüksek papuçlarla
kente doğru havalanıp
barlarda kamışla öpüyor bardakları
ağzının ortasından.
Herkese söyleyecek bir şey buluyor.
Ancak ne var ki, anlayamıyorum konuştuğu bu dili.

Sis ülkesini gördüm ben,
sis yüreğini yedim.

Çevirenler: Güray Tülekoğlu - Necmi Zeka

JACQUES DUPIN

1927, Fransa

DÜŞEY DURUŞ

1

Dağ eriyip bitse de, öldürseler de birbirlerini geride
kalanlar... Uyu, çoban. Nerde olursa. Bulurum ben
seni. Uykum eşittir seninkine. Aydınlık aklanda sürülerimiz otlar.
Sarp aklanda sürülerimiz otlar.

3

Gördüğüm ve sustuğum korkutuyor beni. Söz ettiğim
ama bilmediğim, kurtarıyor. Kurtarma beni. Bütün
gecelerim yetebilecek mi ayrıştırmaya bu şimşeği? Ey
görülen yüz, beyaz ve kör havanın dövdüğü, acımasız!

7

Yürümek olanaksızlaştığında, ayaktır patlayan, yol
değil. Sizi aldatmışlar. Yalındır ışık. Ve tepeler yakın.
Kapınızı çalarsam yanlışlıkla bu gece, açmayın.
Açmayın daha. Yüzünüzün yokluğu tek karanlığımdır

8

Tırmanmak sana ve tırmandıktan sonra - ışık
sözcüklere sırt vermediği, çöktüğü ve aktığı zaman -
gene tırmanmak sana. Başka doruk, başka yatak.
Korkum ergin oldu olalı, gereksinme duyar dağ
bana. Uçurumlarıma, bağlarıma, adımıma.

Çeviren: Enis Batur

GÖRÜLÜR VE GİDİLİR

Sen, krater öksüzü, yaşı bellisiz ve umarsız çocuk,
Ateş de Ezgi de sende çöküntüye uğrayacak ve yine
sende bütünlenecek... Çünkü senin ağzının gizlice
kendine çektiği çiçek meçhul bir kadının dudağından
getirilmiştir, tenine ve yadsımana sızmıştır, sana
sessizlikten müzikler getirmiştir, kendinden uzaklaşmış
sesiyle kavranılmaz bir itiraf getirmiştir.

... Ama sesi, yalnız o, tek bir öpüşün umutsuzluğu
içinde uzayıp gitmiş ve yok olmuştur - hüzün ve ağuyla
dolu bir gül gibi yüreğe değer değmez eriyen bir öpüş -
uzayıp gitmiş ama yok olmamıştır.

Ve, senin sabırlı göğsünde zilzurna bir güneş dönmeye
ve gülmeye başlamıştır, fazla insancıl bir yara seni
kemirmeye adanmıştır - senin o zorlu yeniden doğuşuna.

Adsız nesnelerden meydana gelmiş o biçimsiz
öbeklerden kendine çıkardığın pay ne? Bir saç
lülesinin parıltısı mı, bir yüzükle verilmiş söz mü,
yeni aşkın bir filizi mi?

Yaklaşmakta Gün, günlerin arasından. Bulutun
sırıtışı yerdeki karı etkilemiyor artık. Uzan, onların
gündönümlerinin son ışığına. Bulutun, karın gözleri
sustuğu anda, senin söyleştiğini görmeliyim, duru,
pırıl pırıl söz dökülmeli gözlerinden, çığlıktan öte söz.

Çeviren: Güngör Demiray

CARLOS FUENTES

1928, Meksika

AURA'DAN

Uykun ağır ve tedirgin. Düşlerinde aynı belirsiz sıkıntıyı, karın zarındaki yükü, imgelemine yüklenen kederi duyuyorsun. Aura'nın odasında uyumana karşın, sahip olduğuna inandığın bedenden uzakta, yalnız uyuyorsun.

Uyandığında odada başka bir varlık arıyorsun; seni tedirgin edenin Aura olmadığını, daha çok geceleyin ortaya çıkan bir şeyin çifte varlığı olduğunu anlıyorsun. Ellerini alnına koyuyorsun; düzensiz duyularını yatıştırmaya çalışarak; o ağır sıkıntı yavaş sesle sesleniyor sana, anımsamanın ve uyarının sesi; öteki yarını arıyorsun sanki, dün geceki kısır gebeliğinden doğan öteki yarını.

Düşünmüyorsun artık; çünkü imgelemden bile daha güçlü şeyler var: Seni kalkmaya zorlayan alışkanlıklar; bu odada bir banyo arıyorsun bulamadan; gözlerini ovarak hole çıkıyorsun, dilinin acılığını tadarak merdivenleri tırmanıyorsun, çenendeki sert kıllara dokunarak kendi odana giriyorsun, banyo musluklarını açıp ılık suya giriyorsun, kendini unutmaya bırakıyorsun.

Ama kurulanırken yaşlı bayanla kızın kol kola odadan çıkmadan önce sana gülümsemelerini, ne zaman birlikte olsalar aynı şeyleri yaptıklarını anımsıyorsun: Aynı zamanda sarılıyorlar, gülümsüyorlar, yiyorlar, konuşuyorlar, giriyorlar, çıkıyorlar; sanki biri ötekine öykünüyor, sanki birinin sitemi ötekinin varoluşuna bağlı... Tıraş olurken bunları düşündüğünde bir yanağını hafifçe kesiyorsun; kendini toparlamak için bir çaba harcıyorsun. Tıraşını bitirince bavulundaki nesneleri gözden geçiriyorsun; eski pansiyon odandan hiç görmediğin uşağın getirdiği şişeleri, tüpleri: Bu nesnelerin adlarını mırıldanıyorsun, onlara dokunuyorsun, içlerini ve verdikleri bilgileri okuyorsun, yapımcılarının adlarını söylüyorsun; ötekini, adsız ve etiketsiz olanı, ussal bir tutarlılığı olmayanı unutmak amacıyla bu nesneleri düzenle yerleştiriyorsun. Bavulu kaparken Aura ne istiyor senden, diye soruyorsun. Ne istiyor? Ne istiyor?

Bunun yanıtı gibi, koridorda sana kahvaltının hazır olduğunu bildiren onun zilinin sesini duyuyorsun. Gömleğini giymeden kapıya yürüyorsun. Kapıyı açtığında Aura'yı orada buluyorsun. Yüzü yeşil bir peçeyle örtülü olmasına karşın, Aura olmalı bu, çünkü sırtında her zaman giydiği yeşil tafta var. Bile-

ğinden çekiyorsun onu, dokunmanla titreyen o ince bileğinden.

"Kahvaltı hazır" diyor şimdiye dek duymadığın hafif bir sesle.

"Aura, bırakalım artık numarayı."

"Numara mı?"

"Söyle bana, Senora Consuelo seni kaçmaktan, kendi yaşamını yaşamaktan alıkoyuyor mu? Seninle ben odadayken niçin oradaydı o?.. N'olur söyle bana, benimle ne zaman gideceksin?" "Gitmek mi? Nereye?"

"Bu evin dışına; dünyaya, birlikte yaşamaya. Sonsuza dek halana bağlı kalmak zorunda değilsin... Niye tüm bu bağlılık? Böylesine çok mu seviyorsun onu?"

"Onu sevmek mi?"

"Evet. Niye kendini böyle kurban ediyorsun?"

"Onu sevmek mi? O beni seviyor. O kendini bana kurban ediyor."

"Ama o yaşlı bir kadın; nerdeyse bir ceset. Sense..."

"O benden daha canlı. Evet, o yaşlı ve iğrenç... Felipe, onun gibi olmak istemiyorum... bir başka..."

"Seni diri diri gömmeye çalışıyor. Yeniden doğman gerek Aura."

"Yeniden doğmak için ölmek gerek... Hayır, anlamazsın. Unut bunu Felipe. Yalnız bana inan."

"Biraz açıklasan."

"Yalnız bana inan. O bugün hep dışarda olacak..."

"O mu?"

"Evet, öteki."

"Dışarı mı çıkıyor? Ama o hiç..."

"Evet, kimi zaman çıkar. Büyük bir çaba harcar ve çıkar. Bugün çıkıyor. Bütün gün... Sen ve ben..."

"Gidelim mi"

"İstersen."

"Yok... Şimdi olmaz. Anlaşmam var. Ama işi bitirir bitirmez, o zaman..."

"Ah, evet. Ama bütün gün dışarda o. Bir şeyler yapabiliriz..."

"Ne?"

"Halamın yatak odasında bekleyeceğim seni bu akşam. Her zamanki gibi bekleyeceğim."

Dönüyor; bilmeyenlere yaklaştıklarını bildirmek için zil kullanan cüzzamlılar gibi zilini çalarak: "Çekilin yolumdan, çekilin yolumdan." Gömleğini ve ceketini giyiyorsun ve seni yemek odasına çağıran zilin sesini izliyorsun. Holde dul Llorente sana doğru geliyor; beli bükük, budaklı bir bastona dayanmış; eski beyaz bir giysi giymiş, lekeli ve yıpranmış bir tül peçe takmış. Sana bakmadan geçiyor; bir mendile sümkürüyor ve tükürüyor. Mırıldanıyor.

"Bugün evde yokum, Senor Montero. İşinize tam bir güvenim var. Lütfen sürdürün. Kocamın anıları yayımlanmalı."

Eski bebeklerinki gibi ufacık ayaklarıyla halılara basarak, bastonuna dayanarak, şişkin ciğerlerinden bir şeyler temizlemek istermiş gibi aksırarak ve tükürerek gidiyor. Odasındaki eski sandığın dibinden çıkarıp giydiği sararmış gelinliğini gördüğünde duyduğun meraka karşın, ancak bir istem gücüyle engelliyorsun kendini gözlerinle onu izlemekten....

Yemek odasında seni bekleyen soğuk kahveye pek dokunmuyorsun. Sigara içerek, hiç işitmediğin sesleri bekleyerek uzun arkalıklı sandalyede oturuyorsun; sonunda yaşlı bayanın evden çıktığını ve yapacağın şeyde seni yakalaya

mayacağını anlıyorsun. Sandığın anahtarını bir saattir avcunda sıkıyorsun ve şimdi kalkıp oturma odasından hole çıkıyorsun; saatine bakıp on beş dakika kulağın Senora Consuelo'nun kapısında bekliyorsun. Sonra yavaşça itip açıyorsun onu; kandillerin örümcek ağı gibi ışığında, üstünde tavşanın bir havuç kemirdiği boş yatağı görüyorsun. Sanki yaşlı bayan çarşafların arasında saklanabilirmiş gibi bu hep ekmek kırıntılarıyla dolu yatağa çekinerek dokunuyorsun. Sandığın durduğu köşeye yürüyorsun; sıçanlardan birinin kuyruğuna basıyorsun; bağırıyor ve kendini kurtarıp ötekileri uyarmak için seğirtiyor. Bakır anahtarı paslı asma kilide uyduruyorsun; kilidi çıkarıp kapağı açarken eski menteşelerin gıcırtısını duyuyorsun. Anıların kırmızı kurdeleyle bağlı üçüncü tomarını alıyorsun ve onların altında fotoğrafları, şu eski gevremiş, kıyıları kıvrık fotoğrafları buluyorsun. Bakmadan alıyorsun onları, göğsüne bastırıp sıçanların açlığını unutarak sandığı kapamadan çabucak odadan çıkıyorsun. Kapıyı kapıyorsun; soluğun düzelinceye değin duvara yaslanıyorsun; sonra merdivenleri tırmanıp odana çıkıyorsun.

Yukarıda anıların arkasını, yeni sayfaları, can çekişen bir yüzyılın olaylarını okuyorsun. General Llorente süslü diliyle Egenia de Montijo'nun kişiliğini anlatıyor, Küçük Napoleon'a saygılarını sunuyor, en savaşçı tumturaklı sözlerini Fransız-Prusya savaşına ayırıyor; yenilginin üzüntüsüyle, onurlu kişilerin cumhuriyet belası konusundaki söylevleriyle sayfalar dolduruyor. General Boulanger de bir umut ışığı görüyor, Meksika'yı özlüyor; Dreyfus olayında ordunun onurunun -hep bu "onur" sözcüğü-kurtarıldığına inanıyor....

Gevremiş kâğıtlar dokundukça çıtırdıyor. Artık onlara saygı duymuyorsun, yalnız yeşil gözlü kadının yeniden görünmesini bekliyorsun. "Ara sıra niye ağladığını biliyorum Consuelo. Sen yaşama sevinciyle pırıl pırıl olduğun halde sana çocuklar veremedim." Ve sonra: "Consuelo, Tanrıyı kışkırtmamalısın. Kendimizle uzlaşmalıyız. Benim sevgim yetmez mi? Beni sevdiğini biliyorum, duyuyorum bunu. Senden özveri istemiyorum; çünkü bu seni üzecektir. Senden ancak bana duyduğunu söylediğin büyük sevgide yeterli bir şey, hasta imgelemlere dönmeyi gerektirmeyen ikimizi de doldurabilecek bir şey istiyorum..."

Bir başka sayfada: "Consuelo'ya o ilaçların tümüyle yararsız olduğunu söyledim. Oysa o kendi atlarını bahçede yetiştirmeyi sürdürüyor. Kendini kandırmadığını söylüyor. Otlar bedeni değil ruhu güçlendiriyor..." Sonra: "Onu çılgınca sayıklarken buldum; yastığı kucaklamış. Bağırdı: 'Evet, evet, evet, yaptım, onu yeniden yarattım. Onu çağırabilirim, ona kendi yaşamımdan yaşam verebilirim!' Doktoru çağırmak gerekti. Onu yatıştıramayacağını söyledi doktor; çünkü o uyarıcıların değil, uyuşturucuların etkisindeymiş." Ve sonunda: "Bu sabah erkenden onu hollerde yalınayak yürürken gördüm. Durdurmak istedim. Bana bakmadan geçti; ama sözleri banaydı. 'Durdurma beni. Gençliğime doğru gidiyorum, gençliğim bana doğru geliyor. İçeri giriyor, bahçede şimdi, işte geri geldi... Consuelo, zavallı Consuelo, şeytan bile melekti bir zamanlar."

Başka bir şey yok. General Llorente'nin anıları şu cümleyle bitiyor: "*Consuelo, le demon aussi etait un ange, avant...*"

Ve son sayfasından sonra resimler. Yaşlı bir bayın asker üniformasıyla bir resmi, bir köşesinde şu sözcükler olan eski bir fotoğraf: "*Moulin, photographe, 35 Boulevard Haussmann*" ve tarih, 1894. Sonra Aura'nın fotoğrafı, yeşil gözle

riyle Aura'nın kara saçları lüle lüle toplanmış arkasında renkli bir manzarayla bir Dorik sütuna yaslanmış: Ren'de bir Lorelei görünümü. Giysisi boğazına dek düğmeli, elinde bir mendil var, etek yastığı takmış. Aura ve beyaz mürekkeple tarih, '1876'; kartın arkasında karınca duası gibi bir elyazısı: "*Fait pour notre dixieme anniversaire de mariage,*" aynı elle bir imza: "*Consuelo Llorente*". Üçüncü fotoğrafta Aura ile yaşlı bay birlikte, ama yabanlık giysilerini giymişler, bir bahçede bir sırada oturuyorlar. Fotoğraf biraz solmuş: Aura öteki resimdeki kadar genç görünmüyor, ama kadın o, erkek o, o... O sensin. Fotoğraflara bakıyorsun, bakıyorsun, yukarı, ışığa kaldırıyorsun onları. General Llorente'nin sakalını parmağınla kapatıyorsun, onu kara saçlı düşünüyorsun ve kendini buluyorsun: Solgun, yitik, unutulmuş, ama sen, sen, sen.

O uzak valsin ritmiyle, nemli, kokulu bitkilerin kokusuyla başın dönüyor, yorgun, yatağa düşüyorsun; yanaklarına, gözlerine, burnuna dokunuyorsun; sanki görünmeyen bir elin yirmi yedi yıldır taşıdığın maskeyi, gerçek yüzünü gizleyen mukavva biçimi, gerçek görünümünü, bir zamanlar senin olan, ama sonra unuttuğun görünümünü yırtıp koparmasından korkar gibisin. Yüzünü yastığa gömüyorsun; geçmiş rüzgârının senin kendi biçimini yırtmasını engellemeye çalışıyorsun; çünkü onu yitirmek istemiyorsun. Yüzün yastıkta, ne geleceğini bilmeden, engelleyemeyeceğin şeyi bekleyerek uzanıyorsun. Artık saatine bakmıyorsun; insan boş yüceliğine uyarak sıkıntıyla zamanı ölçen yararsız bir nesne bu; zamanın gerçek geçişini, hiçbir saatin ölçemeyeceği ölümlü ve küstah bir hızla geçen zamanı değiştirmek için bulunmuş uzun saatleri gösteren o küçük eller gereksiz. Bir yaşam, bir yüzyıl, elli yıl: Artık bu yalancı ölçüleri düşünemiyorsun; bu cisimsiz tozu ellerinde tutamıyorsun.

Yastıkta dönüp yukarı baktığında kendini karanlıkta buluyorsun. Gece olmuş.

Gece olmuş. Cam tavanın ötesinde hızlı kara bulutlar kendini kurtarmaya, solgun, yuvarlak, gülümseyen yüzünü göstermeye çalışan ayı gizliyorlar. Bir an için kaçıyor, sonra bulutlar gene örtüyor onu. Hiç umudun yok. Saatine bile bakmıyorsun. Eski kâğıtları ve solgun fotoğraflarıyla o cezaevi hücresinden çıkıp hızla merdivenleri iniyorsun; Senora Consuelo'nun oda kapısında duruyorsun; saatler süren sessizlikten sonra tarazlanmış, değişmiş kendi sesini duyuyorsun: "Aura..."

Odaya giriyorsun. Adak ışıkları sönmüş. Yaşlı bayanın bütün gün dışarda olduğunu anımsıyorsun; onun ilgisinden yoksun mumlar yanıp tükenmiş olacak. Karanlıkta el yordamıyla yatağa yürüyorsun.

Ve gene: "Aura."

Taftanın hafif hışırtısını duyuyorsun; ve seninkine uyan bir soluma. Aura'nın yeşil giysisine dokunmak için elini uzatıyorsun.

"Hayır... Dokunma bana... Yanıma uzan."

Yatağın kıyısını buluyorsun, bacaklarını kaldırıp oraya uzanıyor ve kımıldamadan duruyorsun. Bir korku ürpermesi duyuyorsun: "Her an geri gelebilir."

"Gelmeyecek."

"Hiç mi?"

"Yorgunum. O da yorgun. Onu benimle birlikte üç günden fazla hiç tutamadım."

"Aura..."

Aura'nın memelerini avuçlamak istiyorsun. Arkasını dönüyor. Sesindeki ka-

yıtsızlıktan anlıyorsun bunu..

'Hayır... Dokunma bana..."

"Aura... Seni seviyorum."

'Evet, beni seviyorsun. Dün her zaman beni seveceğini söyledin bana."

'Hep seveceğim seni, hep. Senin öpüşlerin, bedenin gerek bana..."

'Yüzümü öp. Yalnız yüzümü."

Başının yanındaki yüze dudaklarını değdiriyorsun. Aura'nın uzun kara saçlarını okşuyorsun. Yakınmasına aldırmadan bu çelimsiz kadını omuzlarından kavrıyorsun. Tafta giysisini yırtıyorsun, kucaklıyorsun onu, kollarında ufak, yitik ve çıplak duyuyorsun onu; iniltili direnmesine, karşı koymasına karşın düşünmeden ayrımsamadan yüzünü öpüyorsun. Onun gevşemiş memelerine dokunduğunda duvardaki bir sıçan deliğinden gümüş rengi bir ay ışığı huzmesi vuruyor ve seni şaşırtıyor. Işık Aura'nın anılar kadar gevşemiş, fotoğraflar kadar kırışmış buruşuk yüzüne vuruyor. Bu etsiz dudakları, dişsiz ağzı öpmeyi kesiyorsun: Ay ışığı yaşlı bayanın, Senora Consuelo'nun çıplak, titrek, yıpranmış, ufak, eski, dokunduğun için titreyen bedenini gösteriyor sana; seviyorsun onu, sen de geri geldin...

Yüzünü, açık gözlerini Consuelo'nun gümüş kır saçlarına daldırıyorsun ve bulutlar ayı örttüğünde, yeniden ikinizi de sakladığında, gençliğin, yeniden bedenleşen gençliğin anısı karanlığa egemen olduğunda, gene sarılıyorsun ona.

'Geri gelecek o, Felipe. Onu birlikte getireceğiz. Hele gücüm yerine gelsin, onu geri getireceğim..."

Çeviren: Yusuf Atılgan

THOM GUNN

1929, İngiltere

BİR YAŞAM SANATÇISININ İTİRAFLARI

I

"Ne varsa burada, hepsi
hammaddesi sanatımın,

Denizin bu aşırı kıyısında,
düzensiz temposuna karşı
dalgaların, tadını aldığım
bir çağrı var havada.

Bu kayalardan gelmeyim ben,
dalgaların güdüsünü engelleyen.
Bir kez kabullendikten sonra
hava gibi bir şey bu: Tuzlu
bir tadı üzerinden atamamak.

II

Düşünüyorum, demek ki
yarını düşünmeden edemiyorum.
pencereden dışarı, gökteki
kuşlar ve menekşe
eylem içinde kendilerinden geçmiş.
Düşünüyorum, uçarken uyuyan
kuşları, soluk parlaklığını
menekşenin, kendimi
ve yarını düşünüyorum.
Şu kadarı kesin ki

düşünceye dalıp kaybetmemeliyim kendimi.

III

Edebildiklerimi kontrol eder,
Edemediklerimi kullanırım.
Nasıl çarpıcı
rüzgarların üzerinde salınmak,
seçim hakkının verdiği hafiflik.
Kentin üzerinde dönerken
birini seçip, reddetmek
binlercesini. Aşağıda dolanan
iyi insanları izlemek ve bilmek ki onların da kanı
dolaşıyor, benimki gibi aynen,
bir uçtan bir uca capcanlı.

IV

Ya seçilmeyenler?

Ölü gibiler adeta. Ve ölümleri,
şimdi, haklı çıkarıyor seçilenleri.

Doğaldır ki, ölü diye düşünülmek
ölüme yolaçabilir sonunda.
Seçilmeyenleri düşünüyorum:
ne güçlendirebilir ki insanın
kişiliğini bir başkasının
intiharından fazla?

Yasak sanatlar varsa eğer,
bunlardan biri muhakkak benimki.

V

Kadınım kapılmış umutsuzluğa,
ama ben buradayım Allahtan.
O, belirsizleşmiş, dayanıyor bana:
Ben her an yeniden tanımlanıyor,
onun gereksinimlerini biliyorum,
ve alışmışım kendim pek az gereksinim duymaya.

Ona destek olurken aynı anda
soruyorum birden eşsiz

serinkanlılığımla: Peki, ya
üstünlük ondaysa?

VI

Tutkularımın tümüne kulak vermek,
biliyorum, orospuluk olur salt.
Doğru ama hepsine sırt çevirmek
kerhanecilik olur.

Dolaşıyorum kerhanemde
mesai saatinden sonra,
çikolataya boğuyorum kızlarımı,
bir an için olsun ama
saçlarım şu kızınkiler denli kızıl,
dudaklarım dolgun, yanaklarım taze
ve yüreğim ziyankâr olamıyor öylesine.

VII

Elimde olanı değil
olmasını istediğimi yüceltirim

ve başkalarında görürüm kendimi.
Bir kız oturuyor trende,
dört yıl öncesinin
magazin yıldızlarına
öykünüyor.

Yüzüm kızarıyor
aklımdan geçen iğneleyici sözleri
birinin söyleyebileceğini düşündükçe.

Bir şey gelişmiş öylesine sevecen,
öylesine acıya açık, niye?

VIII

İşte, ünlü bir resim.

Bir küçük Musevi çocuk,
birkaç yıl önce, Varşova'da,
bir yere götürülmekte. Annesi
sıkıca giydirmiş sabah,

paltosu kalın, başında şapka.
Fotoğraf makinesine bakıyor
Her ne görmüşse az önce
o parlak, iri, kapkara gözleri,
besbelli artık albenisini yitirmiş
tüm dünya, tüm görecekleri.

IX

Düzenle uğraşarak yaşlanıyorum.

Kehanetler doğru çıkıyor,
beklenildikleri şekilde değil ama,
sanki birer rastlantı gibi,
yabancı bir düzene uymaya
çalışıyorlarmışçasına adeta.

Ama beni ilgilendiren
düzenin her yerde haklı
ve uyumlu olduğunu bilmem:
Çemberler kapanmaya başlıyor,
dengeliyor birbirlerini çizgiler.

X

Yaşamı düzenleme sanatı
o yaşamı haklı çıkaramaz

Shakespeare unutulacak,
George Formby(*) ile yatacak
ve benimle, domuzların eşelediği bu yerde.
Sonra güneş sistemi
alev alıp dağılacak
evrenin içine, yitip gidecek.

Yaşam için olmadığı gibi
bu yitiş için de bir özür olamayacak,
hiçbir şey haklı çıkaramayacak onları.

.....

(*) Savaş yıllarının çok sevilen cahil İngiliz komedyeni.

Çevirenler: Roni Margulies Şavkar Altınel

GUILLERMO CABRERA INFANTE

1929, Küba

BİR LİSTECİ İÇİNİ DÖKÜYOR

Listeler coşturur beni. Ne yazık ki duygularımı böyle dile getirmek zorundayım, yoksa şöylesini kat kat yeğlerdim:

Listeler
coşturur
beni

Sakın kimse bu basamaklı bildirimimi, sıralanış özelliğini listelerden alan, ama aslında insan yapısı bir yazın aracı olan, dahası adına şiir denilen o usandırıcı temrinle karıştırmasın.

Beni pek tanımayanlar ya da daha tanımayanlar, bu çıldırtıcı dikey okuma parçalarına beslediğim tutkuya kaş çatanlar (ya da çatabilecekler) için şu kadarını yazıya dökmek isterim doğrusu; yüzyılımızın "yazın" devlerinden çoğu

a Yeats
b Hemingway
c Auden
gibi
sözgelimi

yazın karşısında listelere öncelik tanıdıklarını açık yürekle belirtmişlerdir - Cortes'inkilerden daha az yüce listelere bile.

1 Yeats
2 baştan beri
3 üstelik
4 vazgeçilmez
5 bir
6 tiryakilikle
7 en

8 sevdiği
9 okumanın
10 tarifeler
11 olduğunu
12 itiraftan
13 kaçınmamıştır

(Görülüyor ki, listelere minüskül harflerle sayılar ekledim, aman şiir sanılmasınlar! Boş inanlara kapılanlar, biçimsel açıdan kaçınılmaz olan son sayıyı saymazlıktan gelebilirler.)

Yüzyılımızın Fitzgerald'ının en güzel sayfaları, büyük çöküşlerle biten birtakım partilere gelen konukların adlarıyla doludur, liste halinde. Hemingway de acemi yazarlara yarış belletenleri incelemelerini öğütlemiştir - bu yatay yazarın verip verebileceği en iyi öğüttür bu. Doğuştan listeci Auden ise yalnızca tren tarifeleri için değil "her çeşit liste" için yükseltmiştir sesini.

Daha bir toparlamam ya da diyelim ki çekingenliğimi atmam gerekirse (ya da düşmanlarımın deyişiyle tutarsızlığa düşmem) bendeniz de aşağı kalmayacak bir başyapıt hazırlığını sürdürüyorum, bir tek listeden oluşacak. Şimdiye kadar tasarladığım bölümde

(
19:15
Köknarlar Korusu
Kraainem
Brüksel
Belçika
Batı Avrupa
Avrasya
Yeryüzü
Güneş Sistemi
Samanyolu
Evren
)

çeşitli engeller -izleğimin çok boyutluluğu, savımın uçsuz bucaksızlığı, kişilerin dökümündeki güçlükler gibi romana özgü kısıtlamalar- dileklerimin gerçekleşmesini engelledi.

Önümde, yol gösterecek soylu birtakım örnekler var yine de -Telefon Rehberi, Davar Damga Kılavuzu, İspanyol Kraliyet Akademisi Sözlüğü gibi- beni yüreklendiren. Ve bütün yaratıcılar gibi zaman zaman -özellikle sabahları- kapıldığım kuşkuları bir yana bırakırsak (hele gazetelerin baş sayfalarının değişik başlıklar altında her gün aynı kalıpla önümüze sürülen can sıkıcı haberlere ayrıldığını, küçük ilanların, eğlence çizelgelerinin ve ölüm ilanlarının ta arka sayfaların kilerlerinde çürüdüğünü gördüğümde), galiba bu erkencilik kötürümlüğünü atlattım ve ereğime doğru birkaç adım attım.

Geçenlerde kısacık bir tez yazmıştım, şimdilik adı Gelardino Tutanağı; Habil ile başlıyor. Şimdiye kadar yayımlanmamasının nedeni, kâğıdın inceliği, kalemimin sızıntı yapması ve sürekli yazı makinesi kullanmamın getirdiği fiziksel

ve kafasal bitkinliktir.

Birkaç orta uzunlukta liste hazırladım bu arada, burnu havada görünmeyi göze alarak diyebilirim ki hiç de kötü olmadılar. (Elbette, yanılgıya düşmüş daha da kötüsü, sığ sayılmaktansa alçakgönüllülükten yana günah işlemeyi yeğlerim.)

Bir de Yüzeysel Özet bitirdim, ardından Kusursuz Özet gelecek - daha yüce ereklere göz diken, uzun süredir kafamda evirip çevirmeme karşın son biçimi bir türlü veremediğim, daha doğrusu bölümler arasında sürekliliği nasıl sağlayacağımı kestiremediğim bu yapıtın az biraz *Thomist'çe** havası'da elimi kolumu bağlıyor.

Ama asıl başyapıtım hiç kuşkusuz iki tutkumu birleştirir nitelikte olacak - eksiksiz listelerle eski çağlar tarihi. Hemen yayımlanmayacak gerçi, yine de bazı bölümleri Resmi Gazete'de Aktüalite'de, Sayım ve Sicil İşleri bildirilerinde, yani seçkin okura seslenen az satışlı organlarda yayımlanacak. Bu İncilsel dökümlerin göğüsler kabartan meyvesi -beğenime uygun, dahası yaraşır biçimde- Sümer Özeti adını taşıyacak. Yapıtımı tasarlar ve geliştirirken nice kereler kuduğum *Yaratılış* metni bana büyük ölçüde yol gösterdi.

Kutsal Kitap'a bu göndermeyi yaparken o sansürler *günlemi*, kitaplar sultanı yapıta, Sayılar Kitabı'na bir bağlılık andı içmeden geçmeyeyim. Şu kusursuz dizeleri görür görmez gözlerim yaşlarla doluyor:

14 Buhurla dolu on şekellik bir
altın kaşık;
15 Yakılan takdime olarak bir genç boğa,
bir koç, bir yıllık bir erkek kuzu:
16 Suç takdimesi olarak bir erkeç:
17 Ve selamet takdimeleri kurbanı olarak
iki öküz, beş koç, beş erkeç, birer
yıllık beş erkek kuzu

Başta beni nasıl coşturdularsa

bir daha
bir daha
bir daha
hadi bir kez daha
ve bir kez daha da
bir daha
bir daha
bir daha
bir daha!

Hep bir kez daha coşturabilirler! Ya şunların coşturuculuğuna ne buyrulur - aynı sayılar kitabından alınma şu dizeler, belki daha da soylu, daha da dokunaklı:

(*) Thomas Aquinas ve yandaşlarının dogmatik felsefesine uyan. (Ç.N.)

20 Buhurla dolu on şekellik bir
altın kaşık:
21 Yakılan takdime olarak bir genç boğa,
bir koç, bir yıllık bir erkek kuzu:
22 Suç takdimesi olarak bir erkeç:
23 Ve selamet takdimleri kurbanı olarak
iki öküz, beş koç, beş erkeç, birer
yıllık beş erkek kuzu

Ne yoğun bir güzellik bu! Ne yaman bir ses çeşitliliği! Nasıl İncilsel ve o nedenle Tanrısal oluyor şu kaçınılmaz, vazgeçilmez inciler! Böyle dökümlere kalkışılmıyor günümüzde!

Günümüzde, aşağıdaki şu dizelerin, çok farklı, ama aynı kertede dokunaklı şu dizelerin benzerleri de döktürülmüyor-

26 Buhurla dolu on şekellik bir
altın kaşık:
27 Yakılan takdime olarak bir genç boğa,
bir koç, bir yıllık bir erkek kuzu:
28 Suç takdimesi olarak bir erkeç:
29 Ve selamet takdimeleri kurbanı olarak
iki öküz, beş koç, beş erkeç, birer
yıllık beş erkek kuzu

- biraz ilerdeki şu ustalıklı dizelerin benzerleri de, ki deminkilerin hakkını yemek pahasına onları aşağıya alıyorum:

80 Buhurla dolu on şekellik bir
altın kaşık:
81 Yakılan takdime olarak bir genç boğa,
bir koç, bir yıllık bir erkek kuzu:
82 Suç takdimesi olarak bir erkeç:
83 Ve selamet takdimeleri kurbanı olarak
iki öküz, beş koç, beş erkeç, birer
yıllık beş erkek kuzu

Bu çeşit listeleri takıyamet gününe kadar döktürebilirim, hatta daha sonrada-o kutlu günde onların yazarı o ölümsüz ve adı belirsiz İbrani'yi kucaklama olanağı bulurdum belki, parmakuçlarımdan yaşlar fışkırarak ve fihristlerim, sayma işleminden yalnızca sayısal şiiri değil eskatologya bulgularının özünü de yaratan kitabın listeleriyle sapır sapır. Evet, Sayılar Kitabı benim otağımın Tanrısıdır!

Kutsal Kitap'ta, sayıp dökmenin duyguya ve kılı kırk yaran listelere taze kan verdiği başka kitaplar da vardır tabii: Sözgelimi ezbere bildiğim Levililer. Ayrıca öyle anahtar bölümler vardır ki, daha karmaşık ve örtük olmalarına karşın aydınlatıcı özelliklerini hiç yitirmemişlerdir: Yeşu'nun yendiği kralların topraklarının dağıtımı; birkaç sayfa sonra, Güney Filistin kentlerinin listesi ve elbette ki Yaratılış Kitabı'nın Sayılar'da yeniden karşımıza çıkan, hele Tarihler Kitabı'nda tam bir açımlamalar cinnetine varan göz kamaştırıcı soy ağaçla-

rı:

1 Adem, Şit, Enoş,
2 Kenan, Mahalalel, Yared,
3 Hanok, Metuşelah, Lamek

Daha ne? Bu listeleri sıralamak,

listeler
içindekiler
yoklamalar
tutanaklar
kataloglar
çizelgeler
taslaklar
dökümler
yıllıklar
cetveller
sayımlar
bilançolar

İncilsel kuşakların ormanını gözden saklayan soyağaçlarını -yalnızca dizmek bile birbirinin ardı sıra- kuru bir toplama yapma, dikey okuma sütunları dikme sınırını kat kat aşan bir tattır, hele hele düş gücümüzü ondalıklar neşesine, eritici hazza ulaştırmada..

Ne yazık ki Tevrat'ın ışığında her şey yozlaşmış görünüyor. İncil-Vahiy Kitabı kadar aydınlatıcı bir kitap olmasına karşın- üzücü eksiklerle dolu. Homeros listelerini ise hiç anmayalım daha iyi, çünkü Kutsal Kitap listelerini yüksek sesle okuduktan sonra bunlara göz atmak, tufanı atlatıp camdan sulusepken gözlemeyi andırıyor: 'Biotia'lılara Peneleus'u, Leitus'u, Arkhesilaus'u, Prothoeon'u ve Klonius'u yolladılar. Hyrie'nin, kayalık Aulis'in, Skoneus'un, Skolus'un, dağlık Etoneus'un, Thespeia'nın, Graia'nın topraklarıyla Mykalessus düzlüklerini kalkındıranları; Harma'da, Eilesion'da, Erythrae'de oturanları; Eleon'u, Hyle'yi, Peteon'u, Okalea'yı, Medeon'u dolduranları..."

Bunlar alıntılanmaya da değmez, çünkü dağlara, tepelere, tümseklere yapılan göndermeler yatay bir okuma olmaktan öteye gidemez. Odysseia'ya gelince, onu hepten unutmak daha iyi. Ağır akışlı Homeros kantosu, listelenmeye elverişli her olanağın kıyısından dolanır, onun yerine kendini sıkıcı, ağdalı bir lirikliğe, kösnül birtakım ara bölümlerle coşumcu serüvenlere adar, ilk kez roman yazan birinin kapılacağı bütün özentilere yani.

Vergilius, Troia'nın konumundan, savaştan, yağmadan ve kırımdan daha dişe dokunur şeyler çıkarır - gerçekten silahların, askerlerin, nice kahraman adlarının, safların, cenklerin, yara çeşitlerinin ölüm ve talan türlerinin listelenmesi açısından eşsiz bir konudur bu, üstelik çapul ve fidye dökümleriyle gözler önüne kıskanılası bir olanak sermektedir. Gelgelelim öteki klasik yazarlar da Homeros kadar soluksuzdurlar, liste döktürmeye en yatkın durumları değerlendirmede bile yetersiz kalırlar. Satyricon, Trimalchio'nun yemeğinin duyumsal cömertliğini cılız notlarla geçiştirir. O güzelim şölende hesabı verilecek ne etler, parmakla sayılacak ne mezeler, kayda geçirilecek ne yemişler var-

ken, bunlar sunuluş sıralarıyla özel zamanlanmalarıyla, hem de pezevenk çerezleriyle sofraya gelirken, Petronius'un sayısal bir sekteye uğraması ne içler acısıdır! Konukların listesi bile Pantagruelsi oranlara ulaşacakken. Soyluluklar Arabulucusu'nun İbrani olmamasına nasıl yanmayalım!

Aynı saptama Plutarch ile Suetonius için de geçerli, birincinin Yunanlı ılımlılığı ötekinin Romalı gösterişi ile aynı kapıya çıkar. Yalnız Tacitus, kendi adının anlamını yalanlamış, hiç mi hiç çekinmeden ne konsül, ne prokonsül, ne soy sop, ne hanedan adları sayıp dökmüş ve böylelikle benim kıpır kıpır listeci gözlerimde büyük bir tarihçi katına yükselmiştir.

Şu anda zengin kitaplığımdaki değerli kitapların tümü üstünde durmak istemiyorum. Apaçık ortada, kendi özel listeci tapınağımda yazına hiç bulaşmamış yalın hesap işlemlerini kafir öykülemelere yeğliyorum. Kaba saba öyküleme örneklerinden kutsal sığınağımda bulunmasına rıza gösterdiğim tek ürün, 'Gargantua ile Pantagruel'in tek nüshasıdır, sayısallık yetersizliği gösteren bölümleri çıkardım kitaptan, geriye o görkemli *Rabelais* listeleri kaldı. Yine de kitaplarım arasında ortalama okumalara seslenenlerden de var birkaç tane: dostlarımla, arşivlerin, dosyaların, irili ufaklı evrakın, defteri kebirlerin labirentinde yolunu yitirmeksizin çalışma odamı bulabilen olmadık bir konuğu ağırlamak adına bulunduruyorum onları..

Şu kadarını açıkça söyleyebilirim, bu tür dostlarla tanışlar son günlerde sayıca çok azaldılar, öylesine az kaldılar ki artık adlarının kısacık bir listesini çıkarmak bile içimden gelmiyor. Sol elimin üç parmağı bu işin için yeter de artar bile. Doğrusu, bunu ben istedim: Listelerin güzelliğine duyduğum saygıyı paylaşmadıklarına tanık olduğum kişilerle bağlarımı tek tek kesip attım.

Bu gibi kişilere duyduğum kesin kayıtsızlık konusunda önceden uyarılmamış olanların entelektüel yeteneksizliğini tartmada hiç şaşmaz bir yöntemim vardır. Böyle biri -birkaç ikindi art arda- kapımı aşındırmaya başlarsa, eline hemen bir telefon rehberi (engin koleksiyonumdakilerden herhangi birini ya da bir listecide ancak ortalama bir erdem sayılan sabrını sınamak üzere belki bir İsveç kılavuzu), bir yıllık da ta ilk sayısından bu yana İngiltere'den getirttiğim ordu ve donanma mağazaları kataloglarından birini tutuştururum. Konuğum bu haz pınarlarını küçümsemeye kalkışırsa, yalnız bu nedenle, ona duyduğum küçümseme eşit bir düzeye alçalır ve hemen canımın sıkıldığını belirtmenin bir yolunu bulurum.

Şu evim, gün günden daha kusursuz bir sığınağa, bir arşive dönen yuvam tam bir raflar okyanusu oldu; hele bir zamanlar beni yararsız eşyaları atmaktan alıkoyan son kaygılarımdan kurtulduktan sonra -toprakları bol olsun!- evet, işlevselin baş tansığına yer açıldı:

raflar raflar raflar raflar raflar
raflar raflar raflar raflar raflar
raflar raflar raflar raflar raflar
raflar raflar raflar raflar raflar
dolusu:

telefon rehberi
turist kılavuzu
yolculuk broşürü

liste
program
bülten
şehit listeleriyle
savaş günlükleri

nalbur
yayınevi
kitapçı
tanıtıları

tıp yıllıkları
bitkibilim yıllıkları
mekanik yıllıkları

ve saire
ve saire
ve saire
ve saire
ve saire

ve daha soyut birtakım yapıtlar - listecilik sanatının saf örnekleri

Reklamcılar Yıllığı
Kataloglar Kataloğu
Listeler Listesi

gibi ve Sakson yazınının yüceliğine erişilmez yapıtı: *Kıyamet Kitabı.*

Artan zamanlarımda, dünyayla bağlantı kurmak amacıyla (dünyaya bir sıla özlemi duymuyorum aslında, bir tek okul anılarını dışta tutarsak, sabah erkenden görkemli bir kalk borusuyla, sonra yoklamayla, daha doğrusu her çocuğun "Burada!" haykırışının yanı sıra gelmeyen öğrencinin adının -bir uğur gözetircesine üç kez yinelenmesiyle!- başlayan günleri), televizyonu açıyorum, tıpkı sıradan bir ölümlü gibi, günlük programları, adları ve yayın saatleriyle gözden geçiriyorum. Sonra hemen kapatıyorum, arkadan gelecek imgeler, o akıp giden listelerin fosforlu anısından aldığım doyulmaz tadı bozabilir kaygısıyla.

Ara sıra yemeğe çıktığım oluyor. Bir türlü kurtulamadığım bir alışkanlık bu; evde yerken en güçlü iştah açıcıdan, yemek listesinin usulca açılışından yoksun kalıyorum çünkü. Bir "menü" koleksiyonum da var ama hiçbir şey, bilinmeyen bir yemek listesi görme şaşkınlığının yerini tutamaz - bu yüzden de yeni, dahası yepyeni lokantalar arıyorum hiç usanmadan.

Sinemaya da giderim, en çok da sürekli gösterimleri severim. İki film birden oynuyorsa, ki hemen her zaman iki film oynatılır, ikisinden birinin sonuna yetişmeye çalışırım. Böylelikle, serüvenlerin ve uğursuz rastlantıların ölümcül sonucunu sıkıntıyla beklerken kaçırdığım o yalınkat öyküler, en sonda çıkan oyuncular ve rol dağılımı listeleri üstüne uzun uzun düşünmenin, tanıtma ya-

zılarına bakarken ayılıp bayılmanın her dem taze tadını elimden alamaz, Kutsal Kitap'ın başlangıcını andırır o güzelim başyazı alfabesi.

Sokaklarla caddelerin yatay dünyasına daldığımda da hiçbir şey, gökdelenleri gözlemek, onları, yukardan aşağıya taranacak bir pencereler listesi olarak düşünmek kadar tat veremez bana, tabii ki bir de gelişigüzel ama teker teker garlara, otobüs garajlarına, havalimanlarına uğramayı, yolcu rehberlerini, varış-kalkış saatlerini, uçuş sayılarını incelemeyi saymalıyım: Tanıtıcı nitelikleriyle listelerin dikey dünyasının büyüsü ve şaşkısıyla uyumlu her türlü tarifeyi kısaca.

Listeciliğin bu ana katedrallerindeki görevli (bir anda halden anlar bir memurun Tanrısal kalıbına bürünür ve ben ona aynı kardeşlik örgütünün üyesi kimliğiyle gizli bir selam sarkıtırım) bir ara teleksler hesap makineleri, hesap defterleri arasındaki asıl yaratıcı uğraşını bırakır, gizli yolcu listelerine göz atmama izin verir ve ben duygu ve yükümle tir tir titreyerek, gözlerim bir yukarı bir aşağı kayarak, büyük bir coşkuyla, ürpermelere bırakırım kendimi; bu öyle bir nöbettir ki ne toplayan gözlere yerleşir ne sayan dudaklara, gizemli sesler merdiveninin çeşitli düzeylerini tırmanarak, adım adım yukarlara koşarak bir liste oluşturur ki mutluluğun ta kendisidir.

Çeviren: Tomris Uyar

MILAN KUNDERA

1929, Çekoslovakya

GULÜŞÜN VE UNUTUŞUN KİTABI'NDAN

1. 1948 Şubatında, ortaklaşmacı yönetici Klement Gottwald, Eski Kent Alanı' nda toplanmış yüz binlerce yurttaşını selamlamak üzere Prag'daki barok saraylardan birinin balkonuna çıktı. Ve bu, Bohemya' nın tarihinde büyük bir dönüm noktası oldu. Bin yılda bir ya da iki kez yaşanan, insanların yazgısını değiştiren anlardan biri oldu.

Gottwald'ın yanında arkadaşları vardı, hemen yanı başında da Klementis. Kar yağıyordu, hava soğuktu, ve Gottwald'ın başı açıktı. Bin bir kaygı içinde kıvranan Klementis, kürk kalpağını çıkardı, Gottwald'ın başına oturttu.

Parti'nin tanıtım bölümü Gottwald'ın başında kürk kalpak, çevresinde arkadaşları, halka seslendiği balkonun fotoğrafını yüz binlerce basıp dağıttı.

Ortaklaşmacı Bohemya'nın tarihi işte bu balkonda başladı. Bütün çocuklar duvar duyurularında, elkitaplarında ya da müzelerde gördükleri bu fotoğrafı tanırlar.

Dört yıl sonra, Klementis döneklikle suçlandı ve asıldı. Parti'nin tanıtım bölümü, onu hemen tarihten ve tabii fotoğraflardan çıkardı. O günden beri Gottwald, balkonda yalnızdır. Klementis'in yerinde şimdi sarayın boş duvarı var. Klementis'ten geriye yalnız Gottwald'ın başındaki kürk kalpak kaldı.

2. 1971'deyiz, ve Mirek, "İnsanın siyasal erke karşı verdiği kavga belleğin unutuşa karşı verdiği kavganın ta kendisidir" diyor.

Böylece, dostlarının sakınımsızlık dediklerişeyi doğrulamayaçalışıyor: büyük bir titizlikle güncesini tutuyor, mektuplarını saklıyor, toplumsal durumu tartıştığı toplantıların tutanağını kılı kırk yararak tutuyor, kendi kendine bu işi nasıl sürdüreceğini araştırıyor. "Anayasaya karşıt bir şey yapmıyorum" diyor arkadaşlarına. "Saklanmak ve kendini suçlu hissetmek, bozgunun başlangıcı olur."

Önceki gün, yapılmakta olan bir yapının damında işçi arkadaşlarıyla birlikte çalışırken, aşağı baktı, başı döndü. Dengesini yitirdi, kalaslardan birine tutundu, kalas yerinden çıktı, sonra Mirek'i bu kalastan ayırmak zorunda kaldılar. Yarası ilk bakışta ciddi gözüküyordu, ama bileğindeki sıradan bir kırıktan

başka şeyi olmadığını saptadığı zaman, sevinerek kendi kendine birkaç hafta izin alabileceğini, böylece nicedir ele alamadığı işleriyle ilgilenebileceğini düşündü.

Ve sonunda, daha sakınımlı arkadaşlarının dediğine geldi. Her ne kadar anayasa herkese söz özgürlüğü tanıyor idiyse de, yasalar devlet düzenini bozucu diye nitelendirilebilecek her şeyi cezalandırmaktaydı. Devletin şu ya da bu sözün kendisini yıkacağını öne sürüp ne zaman bağırmaya başlayacağı kestirilemezdi. Bunun üzerine, Mirek de tehlikeli yazılarını güvenilir bir yere aktarmayı kararlaştırdı.

Ama ilkin Zdena'yla aralarındaki işi çözmek istedi. Kızın oturduğu kente telefon etti, ama konuşamadı. Böylece dört gün geçti. Ancak dün konuşabildi kızla. Kız o gün öğleden sonra kendisini beklemeye söz verdi..

Mirek'in on yedi yaşındaki oğlu buna karşı çıktı: Mirek, bir kolu alçılı araba kullanamazdı. Gerçekten de çok kötü kullandı arabayı. Yaralı kolu, güçsüz ve işe yaramaz bir halde, göğsündeki askıda sallanıyordu. Mirek'in hız-kolunu değiştirirken direksiyonu bırakması gerekiyordu.

3. Zdena'yla yirmi beş yıl önce ilişki kurmuş, bu ilişkiden topu topu birkaç anı kalmıştı.

Buluşmayı kararlaştırdıkları bir gün, kız mendille gözlerini silmiş, ha bire burnunu çekmişti. Nen var diye sormuştu. Kız, bir gün önce, bir Rus devlet adamının öldüğünü söylemişti. İdanof, Arbuzof ya da Masturbof adında biri. Akıttığı gözyaşlarının çokluğuna bakılırsa, Masturbof'un ölümü kızcağızı öz babasının ölümünden daha çok üzmüştü.

Böyle bir şey gerçekten olmuş olabilir mi? Masturbof'un ölümü üzerine dökülen o yaşlar bugünkü nefretinin uydurduğu şeyden başkası değil mi? Hayır hayır, gerçekten oldu bu. Ancak, o gözyaşlarını inandırıcı kılan anlık koşullar bugün yoktu ve olayın anısı bir karikatür gibi inanılmaz hale geliyordu.

Kızla ilgili bütün anıları böyle. Örneğin, ilk kez seviştikleri evden tramvayla dönüyorlardı (Mirek, garip bir sevinçle sevişmelerini hepten unuttuğunu, bir saniyelerini bile anımsayamadığını saptadı). Kız sıranın bir köşesine büzüşmüştü, tramvay sarsıla sarsıla gidiyordu. Zdena'nın suratı asık, ters, şaşırtıcı derecede yaşlıydı. Neden bu kadar suskun olduğunu sorunca, sevişme biçimlerinden hoşnut kalmadığını anlamıştı. Kız, bir aydın gibi seviştiğini söylemişti.

O günlerin siyasal argosunda, "aydın" aşağılayıcı bir anlam taşıyordu. Yaşamı anlamayan, halktan kopuk adamı gösteriyordu. O dönemde asılan bütün ortaklaşmacılara öbür ortaklaşmacılar tarafından bu aşağılayıcı nitelendirme yakıştırılmıştı. Ayakları sağlamca yere basanların tersine, bunların havalarda uçtukları söyleniyordu. Dolayısıyla, cezaların en ağırı sırasında ayaklarının yerden kesilmesi, havada asılı kalmaları son derece yerindeydi.

Peki ama, Zdena kendisini aydın gibi sevişmekle suçlarken ne demek istiyordu acaba?

Şu ya da bu nedenle, ondan hoşnut değildi ve soyut bir ilişkiye (hiç tanımadığı Masturbof'la arasındaki ilişkiye) duyguların en somutunun damgasını vurabildiği gibi, en somut edime soyut bir anlam verebiliyor, bu edimi siyasal bir terimle dile getirebiliyordu.

4. Dikiz aynasından geriye bakıyor ve bir gezgin arabasının, yani hep aynı arabanın arkasından geldiğini fark ediyor. İzlendiğinden hiçbir zaman kuşku-

lanmamıştı, ama "adamlar" şimdiye dek hep müthiş sakınımlı davranmışlardı. Bugünse, köklü bir değişiklik olmuştu: Onları fark etmesini istiyorlardı.

Kırın ortalık yerinde, kentten aşağı yukarı yirmi kilometre uzakta, büyük bir tümsek, tümseğin ardında da bir benzin istasyonu ile onarım işlikleri vardı. Orada çalışan bir arkadaşı vardı, eskiyen motor çalıştırıcısını ona değiştirtmek istiyordu. Kırmızı/ beyaz boyanmış bir parmaklığın kapattığı giriş kapısında durdu. Parmaklığın yanında, ayakta duran iri yarı bir kadın gözüne çarptı. Mirek, kadının parmaklığı kaldırmasını bekledi; kadınsa kıpırdamadan, uzun uzun bakmakla yetindi. Mirek klakson çaldı, ama boşuna. Arabanın camından başını uzattı.

'Daha tutuklamadılar mı sizi?" diye sordu kadıncağız.

-'Hayır, daha tutuklamadılar" diye karşılık verdi Mirek. 'Şu parmaklığı çeker misiniz?"

Kadın boş bakışlarla bir süre daha onu süzdü, sonra esnedi, arkasını dönüp odasına girdi. Bir masanın başına çöktü, artık dönüp ona bakmadı.

Mirek arabadan indi, parmaklığın çevresinden dolandı, işliğe tanıdığı onarımcıyı aramaya gitti. Beriki Mirek'le geldi, parmaklığı kaldırdı (şişman kadın aynı boş bakışlarla odasında oturuyordu), böylece Mirek arabasıyla avluya girebildi.

"Televizyona çok çıktın da ondan" dedi onarımcı. 'Bütün bu kadıncağızlar seni tanıyor artık."

- 'Peki şu kim?" diye sordu Mirek.

Rus işgalinin kadıncağız için sıra dışı bir yaşamın başlama işareti olduğunu öğrendi. Kendinden üstün kişilerin (eh, bütün dünya ondan üstündü), en küçük bir bahaneyle, yetkilerinden, konumlarından, işlerinden, ekmeklerinden alınmalarını bekliyordu; bunun için kendiliğinden gammazlığa başlamıştı.

'Peki, nasıl oluyor da hâlâ kapıcılık yapıyor? Hiç ilerlemedi mi?"

Onarımcı gülümsedi: 'Ona kadar saymayı bilmez. Başka bir yer bulamıyorlar ona. Bütün yapabildikleri, gammazlama hakkını onaylamak. Onun için ilerleme bu işte!" Arabanın kaportasını kaldırdı, motora baktı..

Mirek, ansızın yanı başında birinin durduğunu fark etti. Dönüp baktı: Adamın sırtında kül rengi bir ceket, beyaz bir gömlek, kahverengi boyunbağı ve pantolon vardı. Kalın boynuyla tombul yüzünün üstüne yarı ağarmış, kıvırcık saçlar oturtulmuş. Bacaklarını germiş motora bakan onarımcıyı gözlüyordu.

Bir süre sonra, onarımcı da adamın varlığını fark etti, doğruldu: 'Birini mi arıyordunuz?" dedi.

Kalın boyunlu, tombul yanaklı adam: 'Hayır, kimseyi aramıyorum" karşılığını verdi.

Onarımcı yeniden motora eğildi ve 'Prag'da, Ermiş-Venceslas Alanı'nda kusan bir adam varmış. Oradan geçen başka biri adama üzüntülü üzüntülü bakmış, başını sallamış. 'Ah, bilseniz nasıl da iyi anlıyorum sizi demiş" dedi.

5. Allende'nin öldürülüşü, Bohemya'nın Ruslar tarafından işgal edilişini, Bengaldeş'teki kanlı kıyım Allende'nin öldürülmesini, Sina çölündeki savaş Bengaldeş'teki çığlıkları, Kamboçya'daki kıyım Sina savaşını unutturdu ve iş böylece ondan ona, ondan ona, kesin unutuşa dek sürdü.

Tarihin henüz çok yavaş aktığı bir dönemde, sayıca az olaylar belleklere çakılıyor, herkesçe bilinen bir dip perdesi oluşturuyor, özel yaşam bu perdenin ö-

nünde kendi serüvenlerinin çekici gösterisini sunuyordu. Bugün, zaman dev adımlarıyla ilerliyor. Bir gecede unutulan tarihsel olay, hemen ertesi gün yeninin çiyi altında kalmakta, dolayısıyla anlatanın anlatısındaki dip perdesi olmaktan çıkmakta, özel yaşamın alabildiğine tanıdık arka düzlemindeki şaşırtıcı serüven haline gelmektedir.

Herkesin bildiğini varsayabileceğimiz tek bir tarihsel olay yoktur. Onun için birkaç yıl önce yaşanan olaylardan bin yıllıkmış gibi söz etmem gerek. 1939'da, Alman ordusu Bohemya'ya girdi; Çek Devleti ortadan kalktı. 1945'te, Rus ordusu Bohemyaya girdi, bunun üzerine ülkeye yeniden "Bağımsız Cumhuriyet" adı verildi. İnsanlar Almanları ülkeden kovan Rusları sevinçle karşılıyordu, Çekoslovak Ortaklaşmacı Partisi'ni Rusya'nın sadık kolu saydıklarından, bütün sevgilerini ona yönelttiler. Bundan ötürü, 1948'de ortaklaşmacılar siyasal erki ellerine geçirdiklerinde, ne kan aktı, ne şiddete başvuruldu, ulusun hemen hemen yarısı bunu sevinçle karşıladı. Ve şu noktaya dikkat: Sevinç çığlıkları atan, bu yarı ülkenin en canlı, en zeki, en iyi kesimiydi.

Evet, dileyen istediğini söylesin, ortaklaşmacılar ulusun en çabuk kavrayan insanlarıydı. Dev boyutlu bir izlenceleri (programları) vardı ve bu, herkesin hak ettiği yere kavuşacağı yepyeni bir dünyanın taslağıydı. Onlara karşı çıkanların pek öyle büyük düşleri yoktu, yerleşik düzenin yırtılan donunu yamamakta kullanmak istedikleri birtakım eskimiş, can sıkıcı ilkeleri vardı. Dolayısıyla görkemli bir izlenceye sahip coşkulu kişilerin ılımlılarla sakınımlılara kolayca üstün gelmelerinde ve kafalarındaki büyük düşü, herkese tam bir cennet adaleti dağıtma düşünü gerçekleştirmeye kalkışmalarında şaşırtıcı bir yan yoktu.

Bakın altını çiziyorum: Cennet mutluluğu, hem de herkese; çünkü bütün insanlar öteden beri bülbüllerin öttüğü bu cennet bahçesini, dünyanın insanoğlunun, insanın da öbür insan kardeşlerinin karşısına dikilmediği, tam tersine bütün insanların tek ve aynı maddeden yoğrulduklarını, yıldızlarda parlayan ışıkla ruhlarda parlayanın aynı olduğu bu uyumlu evreni özlemekteydiler. Bu dünyada, her birey, Bach'ın en üstün füglerinden birindeki nota gibidir, böyle bir nota olmak istemeyen işe yaramaz, anlamsız kara bir nokta halinde kalır, onun da yakalanıp bit gibi ezilmesi gerekir.

Ancak bazıları yaratılmak istenen cennete uygun mizaçları olmadığını hemen anladılar ve yabancı ülkelere gitmek istediler. Ama cennet herkese açık bir dünya olduğundan, yabancı ülkelere gitmek isteyenler olumsuz kişiler gibi gözüktüler ve o diyarlara değil, doğruca kodese gittiler. Derken, daha başkaları aynı yolu tuttu: Sayıları binleri buldu, bunlar arasında ortaklaşmacılar da vardı, bunlardan biri de kürklü kalpağını Gottwald'a vermiş olan Dışişleri Bakanı Klementis'ti. Sinema perdelerinde sevgililer utangaç utangaç birbirlerinin elini tutuyordu, sıradan yurttaşlardan oluşan onur mahkemeleri eşini aldatanları şiddetle cezalandırıyordu, bülbüller ötüyor, Klementis'in cesedi insanlığın yepyeni sabahını haber veren muştu çanları gibi ipin ucunda sallanıyordu.

İşte o zaman, bu zeki ve mutlak gençlerin içinde garip bir duygu, eylemi şu geniş mi geniş dünyada kendi haline bırakma duygusu belirdi, eylem kendi yaşamını sürmeye başlamıştı, onların kafasındaki düşünceye hiç mi hiç uymuyordu artık ve kendisini doğurmuş bulunan gençlere aldırmıyordu. Bu genç

ve kavrayışlı varlıklar, eylemlerinin ardından bağırmaya başladılar; ona seslenmeye, onu kınamaya, onu izlemeye, onu kovalamaya giriştiler. Günün birinde oturup bu yetenekli ve mutlak varlık kuşağı üstüne bir roman yazacak olsam, adını "Yitik Eylemin Ardında Koşarken" koyardım.

Çeviren: Bertan Onaran

HANS MAGNUS ENZENSBERGER

1929, Almanya

KARDA GÖMÜLÜ

bir tüy ağabeyim yitirdi
karga
üç damla kan döktü babam
haydut
bir yaprak düştü kara
ardıç ağacından
yavuklumun güzelim pabucunun tekini
mektubunu falancanın
bir yüzüğü bir taşı bir kucak samanı
savaş yere gömeli
çok zaman oldu

yırt mektubu
parçala pabucu
yaz yaprağa tüy kalemle:
ak taş
kara saman
kırmızı iz
ah bilmeyişim ne iyi
yavuklumun yurdumun evimin
ağabeyimle benim
adlarımız neydi

Çeviren: Behçet Necatigil

TED HUGHES

1930, İngiltere

EYLÜL

Oturup akşamları izliyoruz yayılan karanlığı yavaşça:
Hiçbir saat saymıyor bunu.
Yinelendiğinde öpücükler ve kollar sarıldıkça
Kim bilebilir zamanın nerede olduğunu.

Yaz ortası: İri, durgun sarkıyor yapraklar:
Bir yıldız gözlerin ardından,
İpek bileğin altından bir deniz, diyorlar:
Hiçbir yerde zaman.

Şimdi duruyoruz; uyamadı yaz zamanına yapraklar.
Saatlerin söylemesi gereksiz
Artık salt anımsadıklarımız var:
Başkaldırıyor dakikalar, ellerinde başlarımız

Başları gibi talihsiz kraliçesiyle bir kralın
Ayaklandığında budala kalabalıklar;
Ve sessizce sularına havuzların
Atıyor taçlarını ağaçlar.

ŞARKI

Kadınım, kutsadığında ayın eğik kupası seni
Yumuşak ateş oldun bir bulut inceliğiyle;
Güç yıldızlar yüzdü göz yerine yüzünde;
Durdun yer ettim gölgende:
Döndün, buza döndü gölgen

O Kadınım.

Kadınım, okşadığında deniz seni
Köpükten mermerden, ama dilsiz.
Ne zaman açacak taş dikitini?
Ne zaman salıverecek dalgalar köpüğünü?
Ne ölüyorsun ne de dönüyorsun eve,

O Kadınım.

Kadınım, yel öptüğünde seni
Ezgin yaptın onu deniz kabuğu gibi.
İzliyorum suları ve yeli hâlâ.
Yüreğim türkünü duyup kırılalı beri
Sevgililerinin çaldığı kötü amaçla,

O Kadınım.

Kadınım, düşün yitirdiğimde seni
Ayın dopdolu elleri yıkıntı saçarak,
Denizin elleri dünyanın göğüslerinden karanlık,
Yelin geçtiği yerde dünyanın çürüyüşü,
Başım sevgiden yorulmuş durarak
Ellerimde ve ellerim dolu toprak,

O Kadınım.

Çevirenler: Şavkar Altınel - Roni Margulies

KARGA TÜNEMESİ

Karga bir küme dağ gördü sabahleyin, buram buram.
Denizi gördü
Omurgası loş, kıvrımlarında bütün dünya.
Yıldızları gördü, karanlıkta yitip giden bir duman, hiçlik
ormanında üretim yerlerini örten mantarlar, Tanrı ağusu.
Yaratılışın korkunçluğundan titredi.

Dehşetin verdiği görüntüde
Şu ayakkabıyı gördü, tabansız, yağmurdan sırılsıklam,
Yatıyor çölde.
Bir de çöp tenekesi vardı, dibi paslanıp delinmiş,
Rüzgârın oyun yeri, pis su birikintilerinde.

Bir de ceket vardı sessiz evin sessiz odasındaki karanlık dolapta.
Bir de yüz vardı, sigarasını tüttürmüştü alacakaranlık
pencereyle ateşin korları arasında.

Yüzün yakınında, bu el, hiç kıpırdamadan.
Elin yakınında, şu fincan.

Karga göz kırptı. Göz kırptı. Hiçbir şey olmadı.

Gerçeklere baktı da baktı.
Hiçbir şey kaçmadı gözünden. (Hiçbir şey kaçamaz ki).

Çeviren: T. S. Halman

JOHN BARTH

1930, ABD

YÜZEN OPERA'DAN

I

Piyanomu Akort Ederken.

Edebi faaliyetleri 1920'den beri esas olarak hukuki evrak ve *Soruşturma* yazımı ile kısıtlı olan benim gibi biri için, eldeki görevin *yani* 1937'de fikrimi değiştirdiğim bir günün açıklanmasının en zor tarafı, bu işe girişmek. Daha önce böyle bir şey denememiştim, ama bir kere buzlar kırılınca sayfaların rahatça akıp gideceğini bilecek kadar da tanıyorum kendimi; doğaçtan suskun biri değilimdir, çünkü ve meselenin bundan sonrası, hikâyeye bağlı kalıp sonunda da çenemi kapatmaktan ibaret olacak. Bu konuda hiç şüphem yok: Çünkü hemen her seferinde kendim hakkında doğru kehanette bulunurum ve bizim Cambridge'de genel kanı bunun aksi yönde olsa da, davranışlarım aslında adamakıllı tutarlıdır. Başkaları (arkadaşım Harrison Mack mesela ya da karısı Jane) benim eksantrik ve davranışları önceden kestirilemez biri olduğum kanısındaysalar bu, benim davranış ve fikirlerimin *kendi* ilkeleriyle, o da eğer bir ilkeleri varsa, tutarsız olmasından dolayıdır; sizi temin ederim ki benim davranış ve fikirlerim *kendi* ilkelerimle adamakıllı tutarlıdır. Ve ilkelerim arada sırada değişiyor olsa bile -unutmayın ki bu kitap da böyle bir değişikliğe ilişkin zaten- el altında bu ilkelerden bolca bulundururum daima, hatta rahatça kullanabileceğimden de fazla ve bunlar genellikle yekpare bir bütün oluştururlar; öyle ki, sıra dışıdır diye asla daha az mantıklı bir yaşantı olmaz benimki. Ayrıca, üstlendiğim işleri bitiririm, kural olarak. Mesela, bu kitaba başladım şimdi ve hikâyenin kendisinden epey uzakta olsak bile, en azından ona doğru yol alıyoruz ve kendi payıma ben bu kadarla yetinmesini öğrendim. Belki, daha önce sözünü ettiğim o belirli günü -sanırım 21 Haziran 1937 idi- anlatmayı bitirdiğimde, o günün akşamı yatma vaktine ulaştığımda, ulaşabilirsem eğer, belki o zaman geri gelir ve piyano akorduyla geçen bu sayfaları yok ederim. Ama belki de böyle yapmam: Niyetim, yekten kendimi takdim etmek, adımın konu olabileceği bazı yorumlara karşı sizi uyarmak, bu kitabın başlığının anlam ve önemini açıklamak ve bunun gibi başka bazı hoşluklar yapmak, tıpkı misafirini

izzet ü ikram ağırlayan bir ev sahibi gibi, sizi elden geldiğince rahat ettirmek ve hikâyemin dolambaçlı akışına usulca yerleştirmek: Bir yana atmak yerine korunması gereken yararlı faaliyetler yani.

'Dolambaçlı akış"böbürlenmesini bir adım ileri götürmeme izin verilirse, şunu söyleyeceğim: Bana hep öyle gelmiştir ki, ara sıra okuduğum romanların yazarları, hikâyelerine kıyısından köşesinden yavaşça girmek varken, onlara ortalık yerden bodoslama dalan okurlarından biraz fazla şey bekliyorlar. Mart ortasında Choptank nehrine dalar gibi başka bir insanın yaşantısına ya da dünyasına böyle balıklama dalış, bana öyle geliyor ki, insana pek az zevk veren bir şey. Hayır, sen benimle gel okurum, ve zayıf kalbinden endişe etme; böyle kalplerden bir tane de bende var ve dolayısıyla önce ayak başparmağını, sonra ayağı, ardından bacağı, derken kalçalarını ve mideni, en sonunda da tüm varlığını, hikâyeme sokmanın, hem de bütün bunları yavaş yavaş yapmanın değerini iyi bilirim. Alt tarafı zevkli bir dalış bu seni davet ettiğim, bir vaftiz töreni değil ya.

Nerede kalmıştık? Daha önce kullandığım *yani*'nin anlam ve önemi üzerinde bir yorumda bulunmak üzereydim, değil mi? 'Piyano akordu" eğretilememi mi açıklayacaktım yoksa? Yoksa zayıf kalbimi mi? Aman yarabbi, bir roman nasıl yazılır ki! Demek istediğim, insan nesnelerin anlam ve önemine karşı biraz olsun duyarlıysa hikâyesine nasıl bağlı kalabilir? Bana gelince, hikâyeciliğin uzmanlık alanım olmadığını daha şimdiden görmekteyim: Yerine koyduğum her cümle, sizinle birlikte inlerinin dibine kadar kovalamaktan en büyük zevki duyacağım suretler ve sorunlarla ağzına kadar dolu, ama böyle bir kovalama, yeni suret ve yeni kovalamaları da beraberinde getireceğinden, eminim ki, eğilimlerimin dizginlerini bir koyversem, hikâyeyi bitirmek şöyle dursun, ona başlayamazdık bile. Normal olarak böyle bir durum umurumda bile olmazdı ya -bence herhangi bir kitap, öteki kadar iyidir- 1937 Haziranında son kez fikrimi değiştirdiğim o günü (ya 21'iydi ya da 22'si) gerçekten anlatmak istiyorum. O halde, altımızdaki bir çekme sal olsa bile, nehrin ana yatağına bağlı kalacağız seninle ben ve ne kadar güzel olurlarsa olsunlar, koylarla körfezleri bırakacağız geçip gitsinler. (Bu eğretileme de boşuna değil-ama boşver şimdi).

Öyleyse. Todd Andrews benim adım. Bunu bir ya da iki *d*'yle yazabilirsin; her iki şekilde de yazılmış mektuplar alıyorum. Tek *d*'li yazımlara karşı neredeyse uyarmaya kalkışacaktım seni, '*Tod* Almancada ölüm demektir: Belki de bu isim semboliktir" dersin diye. Şahsen ben, biraz da bu sembolizmden kaçınmak için, iki *d* kullanırım. Ama gördüğüm gibi, sonunda seni hiç uyarmadım, iki *d*'li *Todd*'un da sembolik olduğu ve bunun da gayet uygun olduğu şimdi aklıma geldi de ondan. Tod ölüm demek, bu kitabınsa ölümle fazla bir alıp veremediği yok; *Todd* neredeyse *Tod* demek yani, neredeyse- ölüm ve bu kitabın, eğer yazılabilirse, neredeyse- ölüm'le alıp vereceği pek çok.

Son bir gözlem. Bir ifşaatta bulunacağı umudunu veren, sonra da hile yapıp bundan kaçınan hikâyeler hiç kalbini burkmadı mı senin? Harika bir buluştan örneğin, yerçekimine meydan okuyan bir aygıttan, Satürn üzerindeki insanları gösterecek kadar güçlü bir teleskoptan, güneş sistemini yerinden oynatabilecek güçte gizli bir silahtan -bahseden hikâyelere kim bilir kaç defa rastladım şu ömrü hayatımda, ama bu hikâyelerde yerçekimi aygıtının nasıl işlediği hiçbir zaman açıklanmaz; Satürn'de canlıların nasıl yaşadığı sorusu asla cevaplandırılmaz; kendi güneş sistemi sökücülerimizi nasıl kuracağımızı bize hiç

söylemezler. Ama işte bu kitap böyle yapmayacak. Ben bazı şeyleri hesapladım diyorsam, bu şeylerin ne olduğunu sana söyleyeceğim ve bunları elimden geldiğince açık seçik anlatacağım.

Todd Andrews, o halde. Şimdi bak, istedim mi ne kadar hızlı hareket ederim: Elli dört yaşındayım, boyum 1.83 ama sadece 66 kiloyum. Sanırım, dış görünüşüm sinema oyuncusu Gregory Peck'in elli dört yaşına geldiğinde sahip olacağı dış görünüşe benziyor; şu farkla ki, ben saçımı taranacak kısalıkta kestiririm ve her gün de tıraş olmam. (Bay Peck'le yaptığım kıyaslama övünme amacını gütmüyor, sadece bir betimleme. Todd Andrews'un ya da Gregory Peck'in yüzünü yaratmaya koyulan Tanrı olsaydım, şurada burada bir iki ufak değişiklik yapardım.) Hangi ölçüyü alırsan al, mali durumum iyidir: Andrews & Bishop Andrews avukatlık şirketinin -ikinci Andrews benim- ortaklarından biriyim ve bu iş bana istediğim kadar para getiriyor: Yılda belki on bin, belki dokuz bin dolar; doğrusu, tam miktarı öğrenmek için bastırmadım hiç. Maryland'ın Doğu Kıyısı'ndaki Dorchester ilçesinin merkezi Cambridge'te yaşıyor ve çalışıyorum. Cambridge benim memleketim; babamın memleketi de burası -Andrews eski bir Dorchester adı zaten- Birinci Dünya Savaşı'nda orduda geçirdiğim yıllarla, daha sonra Maryland Johns Hopkins Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde geçirdiğim yıllar dışarıda tutulacak olursa, Dorchester dışına ayak basmadım. Bekârım. High Street'te adliye binasının hemen karşısındaki Dorset Oteli'nde tek bir odada kalıyorum, bürom da bir blok ötede Court Lane üzerinde Avukatlar Mahallesi'nde. Avukatlık, otel faturalarımı ödemeye yetiyorsa da onun dışındaki yüzlerce meraktan: Yelkencilikten, içki içmekten, sokaklarda dolaşmaktan, *Soruşturma*'mı yazmaktan, duvarları seyretmekten, ördek ve çakal avlamaktan, okumaktan, politikacılık oynamaktan daha fazla "mesleğim" saymam onu. Oldukça pahalı elbiseler giyerim. Robert Burns marka puro içerim. Sevdiğim içkiler Sherbrook çavdar viskisi ile zencefil birasıdır. Sık sık ve sistemsiz biçimde okurum -yani, kendi sistemim vardır, ama alışılmamış bir sistemdir bu. Hiç acele etmem. Kısacası, hayatımı, *Yüzen Opera*'nın bu ilk bölümünü nasıl yazıyorsam tıpkı onun gibi yaşarım- ya da, en azından, 1937'den bu yana öyle yaşadım.

Hastalıklardan bahsetmeyi unutuyordum neredeyse.

Mesele şu: Sağlıklı bir adam değilim. Bunu şimdi bana hatırlatan şey de, Dorset Oteli'ndeki şu masamda, *Soruşturma*'ma ilişkin belgelerin ortasında oturmuş, *Yüzen Opera* adı üzerinde düşünürken, dışarıda yanıp sönen neon ışıklarının ritmine uygun olarak parmaklarımla masada tempo tutmaya başlamış olmam. Parmaklarımı görmelisiniz. Başka açılardan kullanışlı, hiç de çirkin olmadığı da zaman içinde kulağıma fısıldanmış olan vücudumun tek sakat yeridir onlar. Bu parmaklar.. Kocaman yamru yumru şeyler ve devasa, sararmış, ağır tırnaklar. Bir tür yarı akut bakteriyolojik endokarditis hastalığım vardı benim (muhtemelen hâlâ da var ya) ve bu hastalık özel bir komplikasyon yarattı. Ta gençliğimden beri vardı bu. Parmaklarımın böyle topuz gibi olmasına yol açtı; arada bir halsizlik de geliyor üstüme, ama çok sık değil. Asıl önemlisi, komplikasyonun miyokard enfarktüsüne dönüşme eğilimi. Bunun anlamı da şu ki, günün birinde, hiçbir uyarı olmaksızın, pat diye düşüp ölebilirim, belki bu cümleyi bile tamamlayamadan, belki yirmi yıl sonra. Bunu 1919'dan beri, yani otuz beş yıldır biliyorum. Öteki derdimse prostat bezimdeki kronik iltihap. Ben daha gençken başıma dert açıyordu biraz: Daha son-

ra bir yerlerde şüphesiz size anlatacağım gibi birkaç çeşit dert açıyordu, ama yıllardır her gün bir hormon kapsülü (diethylstilboestrol adlı östrojenden bir miligram) almakla bu işi hallettim ve ara sıra bir uykusuz gece geçirmenin dışında enfeksiyonum beni rahatsız etmiyor artık. Alt çenemin sol tarafındaki azı dişimdeki dolgu ile üstte sağda kron takılmış bir köpek dişim dışında bütün dişlerim sağlam (1917'de Cheasapeake Körfezi'ni geçtiğimiz sırada bir arkadaşla güreşirken feribotun demir koruyucusuna çarpıp kırmıştım o köpek dişimi). Hiç kabızlık çekmem, gözlerim ve sindirim organlarım mükemmeldir. Son olarak şunu söyleyeyim: Birinci Dünya Savaşı'nda Argonne'da bir Alman çavuşu tarafından birazcık süngülenmiştim. Sol baldırımda kasın büzüştüğü yerde küçük bir iz kaldı, ama acımıyor. Alman çavuşu öldürdüm.

Hiç şüphesiz, bir iki bölüm yazdıktan sonra hikâye anlatmanın hünerini kapınca hem daha hızlı gideceğim hem de bu sapmalarım azalacak.

Peki öyleyse, kitabın başlığı; hem bakalım, bundan sonra hikâyeye girebilecek miyiz? Bundan on altı yıl önce, 1937 Haziranında bir gece fikrimi nasıl değiştirdiğimi yazmaya karar verdiğimde, aklımda herhangi bir başlık yoktu. Gerçekten, yazmaya başladıktan bir saat kadar sonraydı ki, hikâyenin en azından bir roman uzunluğunda olacağını kavradım ve dolayısıyla ona bir roman adı koymaya karar verdim. 1938'de hikâyeyi yazıya geçirmeye karar verdiğimde bunu, şu anda notları ve belgeleri odamın büyükçe bölümünü işgal eden *Soruşturma*'mın bir bölümü için yapılacak ön çalışmanın bir yönü olarak düşünmüştüm sadece. İnce eleyip sık dokuyan biriyimdir. O haziran gününü kâğıda dökmeyi bir kez kararlaştırınca ilk işim, hiçbir şeyin dışarda kalmadığından emin olabilmek için, o günkü bütün düşünce ve hareketlerimi elden geldiğince eksiksiz biçimde hatırlamak oldu. Bu küçük işse dokuz yılımı aldı -kendimi fazla zorlamadım- notlar da pencerenin oradaki şeftali sepetlerinden bir kaçını ağzıyla bir doldurdu. Ardından bir miktar okuma yapmam gerekti: Anlatma işini hissedebileyim diye bir iki roman, "arka plan" sağlayabileyim ve olan biteni iyi kötü anladığımdan emin olabileyim diye de tıp, tekne yapımcılığı, felsefe, zenci saz şairliği, deniz biyolojisi, yargı içtihadı, eczacılık, Maryland tarihi, gazlar kimyası ve bir iki başka şey. Bu iş de üç yılımı aldı: Genellikle tatsız yıllardı bunlar, çünkü böyle nispeten uzmanlaşmış bir okuma yapmak için her zamanki kitap seçme sistemimi terk etmek zorunda kalmıştım. Son iki yılı, o günden hatırladıklarıma ilişkin malzemeyi yedi şeftali sepetinden tek sepete indirecek şekilde düzenlemekle, bunların üzerine yazdığım gözlem ve yorumları yeniden yeniden yedi şeftali sepeti dolusu malzemeye ulaştırmakla, nihayet bu yorumları yedi şeftali sepetinden yeniden ikiye indirmekle geçti; yazdığım sırada yaklaşık her yarım saatte bir, bu iki sepetten rasgele yorumlar çekip çıkartmak amacını gütmekteyim.

Hay Allah. Ne yazık ki, her şey önemli ve nihai olarak da hiçbir şey önemli değil. Şimdi şundan iyice eminim ki, bu on altı yıllık hazırlığım başta düşündüğüm kadar, ya da hiç değilse başta düşündüğüm biçimde, yararlı olmayacak: O günün olaylarını oldukça iyi anlıyorum, ama iş yoruma gelince -sanırım yapacağım şey, hiç yorumda bulunmamaya çalışmak ve sadece olaylara bağlı kalmak olacak. Böylelikle, biliyorum konudan sık sık ayrılacağım- ayartılmanın çekiciliği her zaman çok büyük ve hele sonun konu dışı olduğunu bilince dayanılmaz geliyor - ama en azından sona ulaşabileceğime dair biraz umudum var ve gözden düştüğüm zaman da, her halükârda niyetlerim konu

sunda kendimi kutlayabileceğimi biliyorum.

Niçin *Yüzen Opera*? Bunu kıyamet gününe kadar açıklayabilirim ve gene de tümünü açıklayamam. Sanıyorum, ne kadar küçük olursa olsun bir şeyi bütünüyle anlayabilmek için dünyadaki bütün öteki şeylerin anlaşılması gerekiyor. İşte bu yüzden ben de bazen en basit şeyler karşısında apışıp kalıyorum: Gene bu yüzden, *Soruşturma*'ma başlama hazırlıklarının bir ömür boyu tutmasına aldırmıyorum. Neyse peki, *Yüzen Opera*. Bir zamanlar Virginia ve Maryland kıyılarında dolaşıp duran gösteri teknesinin adının bir parçasıydı bu: *Adam'ın Orijinal ve Benzersiz Yüzen Operası*; sahibi ve kaptanı Jacob R. Adam; duhuliye 20, 35 ve 50 cent. *Yüzen Opera*, 1937'de, fikrimi değiştirdiğim gün Long Wharf'ta bağlı duruyordu ve bu kitabın bir kısmı onun üzerinde geçer. Bu da, adını başlık olarak kullanmak için yeterli bir sebep. Ama daha iyi bir sebep de var. Üzerinde düz, büyük ve açık tek bir güvertesi bulunan bir gösteri teknesi inşa etmek ve bu teknede sürekli bir piyes oynatmak fikri, bana her zaman çok cazip gelmiştir. Tekne kıyıya bağlanmayacak, gelgite göre nehrin üzerinde bir aşağı, bir yukarı sürüklenip duracak, seyirciler de nehrin iki yakasında oturacaklardır. Gemi önlerinden süzülüp giderken piyeste geçen olayların hangi bölümü önlerinde serimleniyorsa, seyirciler de ancak onu yakalayabilecekler, hâlâ aynı yerde oturmaları kaydıyla, konudan bir parça daha yakalayabilmek için, akıntının yeniden bu yöne dönmesini bekleyeceklerdir. Aradaki boşlukları doldurabilmek için ya hayal güçlerini kullanmaları ya daha dikkatli komşularına sormaları ya da nehrin üst ya da alt yakasından gelen laflara kulak vermeleri gerekecektir. Çoğu zaman ne olup bittiğini hiç anlamayacaklar ya da aslında anlamadıkları halde anladıklarını sanacaklardır. Birçok kereler oyuncuları görebilecekleri halde işitemeyeceklerdir. Hayatın büyük bölümünün de böyle yürüdüğünü söylememe gerek yok herhalde: Arkadaşlarımız süzülüp geçerler önümüzden; onlarla bağlantı kurarız; onlar yüzüp giderler ve biz de ya onlar hakkındaki söylentilere kulak vermek zorunda kalırız ya da tamamen kaybederiz izlerini; gene yüzüp gelirler ve biz de ya dostluğumuzu yenileriz onlarla -zamana ayak uydururuz- ya da artık birbirimizi anlamadığımızı fark ederiz. Ve işte bu kitap da eminim böyle yürüyecek. Tuhaflıklarla, melodramlarla, gösterilerle, öğretici ve eğlendirici şeylerle dolu bir yüzen operadır bu dostum; ister istemez benim başıboş yazılarımın gelgitinde yüzüp duran bir tekne: Onu bir an göreceksin, sonra gözden kaybedeceksin, yeniden keşfedeceksin sonra; ve o bir görünüp bir kayboldukça, dikkatini, hayal gücünü -ve eğer sıradan biriysen biraz da sabrını- iyice harekete geçirmek zorunda kalabilirsin, eğer olup biteni izlemek istiyorsan.

Çeviren: Ömer Madra

ADONİS

1930, Lübnan

DOĞU AĞACI

Ayna oldum ben:
Ters çevirdim her şeyi
Ateşinle yaktım suyun ve bitkilerin ayinini
Sesin ve çağrının tınısına işaret koydum

Ve çift gördüm seni:
Sen ve sudan geçer gibi gözlerimden geçen şu inci

İki sevgili olduk sen ve ben:
Suyun adına doğuyorum
Bende doğuyor su

İkiz olduk sen ve ben.

ATEŞ AĞACI

Ağaç yapraklarından bir aile
Gelip oturdu çeşme kıyısına
Toprağı gözyaşlarıyla yaralıyor.
Ve ateşin kitabını okuyor çeşme.

Ailem beklemedi gelmemi
Çekip gittiler
Yanlarında ne ateş ne kül.

KİRPİK AĞACI

Gözyaşı adasında kabuklara küplere
konuk gittiğimde gördüm ki
bir bakıştı zaman
suyu kıvılcımlarla bitiştiren
ve insana efsane
bir efsanenin ateşi olma izni veren.

Beyaz bir ormandan
dallar üzre sürüklendim uzağa,
çılgınlığa adanmış ışığı
şehrimdi benim
ve gece bir barınak.

Çeviren: Enis Batur

FERNANDO ARRABAL

1932, İspanya

BABİL'İN CEZASI'NDAN

Romalıların trampetleri gecenin karanlığını çınlatıyordu:

tat-tara-tat-ta-tat-tara-ta

Clara Hala yalınayak, omzunda tahta bir haç, bir metre boyundaki zincirleri, ayağıyla çekip sürüklüyordu. Karşımıza öyle çıkınca, ninem:

- Kızım! diye haykırdı.

Romalıların trampetlerinin çıkardığı ses ortalığı çınlatıyordu.

Adamoğlunu götüren kağnı durdu. Kağnıyı çekenler, kolları yere bıraktılar. Kilise korosundan bir çocuk, tek tek hepsine şarap matarasını, sırayla uzattı. Yarı yolda, kilise korosundan, başka iki çocuk matarayı, taşıdıkları büyük bir şişeden doldurdular.

Romalıların trampetleri sustu. Birisi bir balkondan, en yüce güç İsa'ya bir ilahi söyleyerek, seslendi.

Taşıyıcılardan biri:

- Biir, kiii, üç dedi.

Kağnı yeniden yola koyuldu. Kağnıyı çekenlerin gömlekleri tere batmıştı. Omuzları da yırtılmıştı.

Romalıların trampetlerinin çıkardığı ses ortalığı çınlatıyordu: tat-tara-tat-ta--tat-tara-ta.

Clara Halanın omzuna aldığı haça benzer, üç haç taşıyan üç tövbekâr geçti. Onunkiler gibi, ayaklarına uzun zincirler takmışlardı. İçlerinden biri, ayaklarını fazlaca sürüklüyordu.

Romalıların trampetlerinin çıkardığı ses ortalığı çınlatıyordu.

Piskopos, altın işlemeli cüppesiyle geçti. Köy papazlarından ikisi, cüppenin eteklerini tutuyorlardı. Piskoposun arkasında, beyaz elbiselerini giyinmiş bir sürü papaz yürüyordu.

Romalıların trampetlerinin çıkardığı ses ortalığı çınlatıyordu.

Sofu dernekleri üyeleri, yalnız göz yerleri delik göğüslerine dek inen külahları başında yürüyüp geçtiler. İki dizi külahlı arasında, yedi yaşlarında bir kız çocuğuna tutunarak, bir tövbekâr kadın dizleri üstünde ilerliyordu. Sesli sesli ya-

kararak ağlıyordu.

Romalıların trampetlerinin çıkardığı ses ortalığı çınlatıyordu.

Clara Halanınkiler gibi haçlar, zincirler taşıyan iki erkek tövbekâr geçti. Biri tökezlenip düştü. Sonra, kalktı ve yoluna devam etti.

Romalıların trampetlerinin çıkardığı ses ortalığı çınlatıyordu.

Daha büyük bir haç taşıyan erkek bir tövbekâr daha geçti. Ağır ağır yürüyordu. Dört metre kadar uzunluğunda, iki ağır zinciri sürüklüyordu ayaklarıyla. Kadınlar bağırdı, içlerinden ağlayanlar oldu. Elisa, işemek istediğinden, dedem alıp onu bir köşeye götürdü; kıçı havada, çömelip işedi oraya.

Romalıların trampetleri gecenin karanlığını çınlatıyordu: tat-tara-tat-ta-tat-tara-ta.

*

Bana, bunun orkide olduğunu söylediler. O zaman, ben, bütün çiçeklerin içinden orkideyi seçtim. Saydam bir kutunun içine koydular. Sana getirip verdim orkideyi. Sonra, İspanya Hava Kuvvetleri subayı çıkınca, sana her hafta, saydam bir kutu içinde, bir orkide getirip vereceğim, dedim.

- Tek isteğim, mutlu olmandı. Ne yazık ki, en iyi niyetlerimle, Tanrı tanığımdır, askerliğin senin için en iyi meslek olacağına inanmıştım.

Kapılar, pencereler kapalı; pancurlar inik odada, benimle konuşuyordun; bana, hemen hemen hiç bakmıyordun..

- Bugün subay çıkmıştın artık. Maaşın dolgun, yerin sağlam, durumun herkesin imrendiği bir durum olurdu. Hangi ana -ana denecek hangi ana- bu mesleği sana salık vermezdi? Ben de zaten salık vermekle kaldım. Biliyorsun sen de, kararı veren sensin.

Bütün çiçeklerin içinden orkideyi seçtim. Satıcı, hangisini vereyim diye sorunca, en pahalısını dedim. Bana, kırmızı benekli beyaz bir orkide çıkarıp verdi.

- Senin, derslere boş verişini gördükçe, neler çekiyordum, bilemezsin. Elimden gelen her şeyi yaparak, başarılı olmanı sağlamaya çalıştımsa, sana olan sevgimden, seni iyi bir adam olmuş görmenin karşı konmaz isteğindendi, başka bir şeyden değil.

Odada, sağımda oturuyordun, ben de solundaydım. Konuşurken, zaman zaman bana bir göz atıyordun..

- Kolum kanadım kırılmıştı. Öğrenim görmemiş bir kadınım. Annemle babam, benim sizi yetiştirdiğim gibi yetiştirselerdi beni, her şey başka türlü olurdu. Hastalığının bu denli tehlikeli olduğunu bilmiyordum. Azıcık olsun bir tıp bilgisi edinmiş bulunmayı ne kadar çok isterdim! Ne olursa olsun, halinden yakınamazsın. Elimde ne varsa, her zaman hepsini verdim sana. Bilmeni isterim, hastalığında, sana fazladan bir şey yapamadımsa, önce ücretim çok düşük olduğundan, sonra hastalığının en denli tehlikeli olduğunu bilmediğimden, son olarak da okumamak için hastalığını bahane ediyor diye düşündüğümden.

Villa Ramiro'da gelincikler vardı. Madrid'de gelincik yoktu. Madrid'de bana, eldeki çiçeklerin en güzelinin orkide olduğunu söylediler.

- Kendi isteğinle ayrıldın benden. Gönlüm kırıldı, ama istediğin şeyi yapmakta seni özgür bıraktım. Gene de seni eve dönmeye zorlayabilirdim, ergin değilsin daha. Ama her zaman benim için önemli olan, başkalarının mutluluğu-

dur, kendi mutluluğum değil. Eller, seni benden daha iyi bakabilir mi? Bir şeyini eksik eder miydim?

Oyun kâğıtlarından gözünü ayırmadan konuşuyorsun benimle.

*

Bebek, makasla ufak ufak kesilmiş bir saman yığınının ortasına konmuştu. Çok yoksul olduğundan, ut yerlerini örtmek için bir tek bezi vardı. Ama Tanrı olduğu için de başında, tenekeden kesilmiş bir tacı vardı.

Göl, yuvarlak bir şeker kutusunun kapağında yayılıyordu. Göl suyunun üzerinde, mantardan yontulmuş bir ördek vardı; kafası ağır geldiğinden, dikkatimi başka yere çevirince, yatıp kalıyordu. Gölün dibinde de, kırmızı boyayla çizilmiş balık vardı.

Çocuk üşüdüğü, ortalığı da ısıtıcak bir şey olmadığı için, arkasında çocuğu soluklarıyla ısıtan bir eşekle bir inek duruyordu. Eşek sağda, inek ise soldaydı.

Çocuğun bulunduğu yeri, Üç Krallara göstermek için, bir iplikle tutturulmuş üzeri pullu bir yıldız sarkıyordu gökten. Yeri kolayca bulmaları için, bir yeşil yosun tarlasının ortasına, sarı ince kumdan bir yol döşenmişti..

Vakit gece olduğu için, gümüş yaldızlı kâğıtlardan yaptığım küçük yıldızlarla, koyu mavi kâğıttan yaptığım gökyüzünü beneklemiştim. Bunun anlamı herkesin anlaması için de, özenerek güzel güzel harflerle, kenarına: "İşte Beytullahimdeki ahır. Isa çocuk, orada 24 Aralıkta dünyaya geldi" diye yazdım, kâğıttan bir şerit üzerine.

Akşam, tespih çekerek yakardıktan sonra, Clara Hala, bize Noel ilahileri söyletti, ben de senin dizlerine oturmuştum.

*

Babam, kartondan yaptığım tiyatroyu da, daha sonra tahtadan yaptığım tiyatroyu da göremedi.

Anımsıyorum, bir adam kuma gömüyordu ayaklarımı, Melilla kumsalında.

Bilmiyorum, senin gibi tiyatromu seyretmeyi sever miydi, yoksa Elisa gibi sıkılır mıydı.

Bacaklarımın yakınında adamın ellerini ve Melilla kumsalının kumunu anımsıyorum.

Ayinde papaza yardım ettiğimi, daha sonra da bisiklete binmeyi öğrendiğimi görmedi.

Anımsıyorum, güneş adamın ellerini, bacaklarımı, Melilla kumsalının kumunu ışığa boğuyordu.

Bilmiyorum, ayinde papaza yardım edişimi görünce, senin gibi o da sevinir miydi yoksa bisiklete binişimi görünce, ninem gibi kızar mıydı.

Çeviren: Abidin Emre

SYLVIA PLATH

1932 - 1963, ABD

ADAY

Önce, istediğimiz gibi biri misin bakalım?
Takma gözün,
Takma dişlerin, koltuk değneğin,
Askın, çengelin,
Takma göğüslerin

Ya da bir eksiğin olduğunu gösteren dikişlerin
Var mı? Yok mu? Öyleyse ne verebiliriz sana?
Ağlama.
Aç elini.
Boş mu? Boş. Al sana onu dolduracak,

Çay getirecek,
Baş ağrılarını geçirecek ve ne dersen yapacak
Bir el.
Evlenir misin?
Garantisi var,

Kapar açık kalmışsa gözlerin
Ve eriyip gider kederinden.
Yeni bir parti çıkarmak üzereyiz tuzdan.
Bakıyorum çırılçıplaksın.
Bu elbiseye ne dersin-

Siyah ve sert biraz, ama iyi oturdu üstüne.
Evlenir misin?
Su geçirmez, dayanıklı her şeye, ateşe,
Damı delip geçen bombaya.
İnan bana, bunun içinden gömerler seni mezara.

Kafana gelince, kusura bakma, ama kafan boş.
Tam sana göre biri var elimde.
Gel şekerim, çık dolaptan.
Evet, ne dersin buna?
Kâğıt gibi bembeyaz başlangıçta,

Ama yirmi beş yılda gümüş,
Altın olur elli yılda.
Canlı bir bebek neresinden baksan.
Dikiş diker, yemek yapar,
Konuşur, konuşur, konuşur.

Çalışır durumda, hiçbir eksiği yok.
Açılmış yaran varsa, yara lapası.
Gözün varsa, bir görüntü gözüne.
Evlat, bu senin için son kurtuluş fırsatı.
Evlenir misin, evlenir misin, evlenir misin?

Çeviren: Cevat Çapan

SIRÇA FANUS'TAN

O sabah kendimi asmaya kalkışmıştım.

Annem işe gider gitmez sarı bornozunun ipek kordonunu almış ve yatak odasının kehribar rengi gölgesinde onunla, kendi üzerinde aşağı yukarı gidip gelen bir düğüm atmıştım. Bunu yapmak da hayli vakit aldı, çünkü düğüm atmaktaki beceriksizliğim bir yana, doğru dürüst bir düğümün nasıl atıldığı konusunda da en ufak bir fikrim yoktu.

Sonra ipi tutturacak bir yer aramaya koyuldum.

Bütün aksilik, bizim evin tavanlarının böyle bir işe göre yapılmamış olmasından doğuyordu. Alçak ve beyazdılar, düzgünce sıvanmışlardı, herhangi bir elektrik aksamı ya da tahta kirişten de eser yoktu. Anneannemin, önce bizimle, sonra da Libby teyzemle oturmaya gelmezden önce sattığı evi andım hasretle.

Anneannemin, ondokuzuncu yüzyılın zarif üslubuyla inşa edilmiş evinin yüksek tavanlı odaları, dayanıklı avize destekleri, sağlam askıların bir baştan bir başa uzandığı boylu boslu yüklükleri, kimsenin adımını atmadığı ve sandıklar, papağan kafesleri, terzi mankenleri ile ağız ağıza dolmuş, bir geminin kalasları kadar kalın tepe kirişleri olan bir tavan arası vardı.

Ama eski bir evdi yine de ve onu satmıştı, ben de böyle bir eve sahip başka hiç kimseyi tanımıyordum.

İpek kordon sarı bir kedinin kuyruğu gibi boynumdan sarkarak, aval aval dolaşmakla geçirdiğim cesaret kırıcı bir sürenin ardından, tutturacak hiçbir yer bulamayınca, annemin yatağının kenarına ilişip kordonu sıkmaya çalıştım.

Ne var ki, onu, kulaklarıma kan hücum edip yüzümü al basana dek her sıkışımda, ellerim güçten kesilip kordonu bırakıyordu, ben de yeniden kendime geliyordum.

O zaman vücudumun, kendini kurtarmak için, her seferinde, tam hayati anda ellerimi gevşetmek gibi bir yığın küçük numarası olduğunu fark ettim. Oysa iş bana kalsa, göz açıp kapayana kadar ölüp gitmiştim.

Kalan bir gıdım aklımla ona pusu kurmalıydım, çaresi yok ya da tümüyle anlamsız bir biçimde elli yıl boyu beni kendi aptal kafesinin kapanında tutacaktı. Ve insanlar, aklımı yitirdiğimi görünce, ki annem dilini ne kadar tutmaya çalışırsa çalışsın er geç anlayacaklardı, şifa bulacağım bir akıl hastanesine yatırılmam konusunda annemi ikna edeceklerdi.

Oysa şifam yoktu benim.

Marketten psikoloji üzerine birkaç ucuz kitap alıp kendi semptomlarımı kitaptakilerle karşılaştırmıştım ve elbetteki semptomlarım en umutsuz vakalara uyuyordu.

Sansasyon gazetelerinin yanı sıra, bir tek bu anormal psikoloji kitaplarını okuyabiliyordum zaten. Sanki durumuma uygun biçimde son vermek amacıyla bilmem gereken her şeyi öğrenmemem için yalnızca ince bir aralık kalmış gibiydi.

Kendimi asma fiyaskosundan sonra, acaba bu işten vazgeçip doktorlara mı teslim olsam diye düşünmedim değil, ama sonra Doktor Gordon ve özel şok makinesi geldi aklıma. Bir kez kilit altına girdim mi, onu habire üzerimde kullanırlardı artık.

Derken annemin, erkek kardeşinin ve arkadaşlarımın, biraz iyileştiğim umuduyla Allahın günü beni ziyaret edeceklerini düşündüm. Sonra bu ziyaret işi tavsamaya başlardı ve umutlarını keserlerdi. Yaşlanırlardı. Beni unuturlardı. Yoksul da düşerlerdi.

Önceleri en iyi şekilde tedavi edilmemi isteyerek, bütün paralarını Doktor Gordon' unki gibi bir özel hastaneye akıtırlardı. Para suyunu çekince de, bodrumundaki büyük bir kafeste benim gibi yüzlerce insanın bulunduğu bir devlet hastanesine nakledilirdim.

Durumunuz ne kadar umutsuz olursa, sizi o kadar derine gizlerler.

Cal geri dönmüş, kıyıya doğru yüzüyordu.

Ben onu gözlerken yavaş yavaş çenesine kadar gelen sudan dışarı çekeledi kendini. Haki rengi kumlar ve yeşil kıyı dalgacıklarına karşı, gövdesi bir an ikiye bölündü, tıpkı beyaz bir solucan gibi. Sonra yeşilliğin tamamen dışına, hakiye doğru sürüklendi ve deniz ile gök arasında ya kıvrılıp duran ya da sadece tembel tembel dolaşan düzinelerce başka solucanın arasında yitip gitti.

Ellerimi kürek gibi kullanıp ayaklarımı vurdum. Yumurta biçimindeki kaya, Cal ile kıyıdan baktığımızda olduğundan daha yakında değilmiş gibiydi.

Sonra ta kayaya kadar yüzmenin de anlamsız olduğunu fark ettim, çünkü vücudum, kayaya tırmanıp güneşte yatmak, böylece de geri yüzecek gücü toplamak için bu durumu bahane edebilirdi.

Yapılacak tek iş kendimi hemen oracıkta boğmaktı.

Durdum ben de.

Ellerimi göğsüme getirip başımı suya soktum, ellerimle suları iki yana iterek daldım. Su, kulak zarıma ve kalbime basınç yaptı. Pervane gibi çırpınarak dibe indim, ama daha neye uğradığımı anlayamadan su beni gerisin geri, güneşe tükürüverdi. Dünya, mavi ve yeşil ve sarı yarı değerli taşlar gibi, çevremde parıldayıp duruyordu.

Su kaçan gözlerimi ovuşturdum.

Yorucu bir çaba harcamış gibi, nefes nefese kalmıştım, ama yine de parmağımı kıpırdatmaksızın suyun üzerinde batmadan duruyordum.

Daldım, bir, bir daha daldım. Her seferinde de şişe mantarı gibi suyun yüzüne fırladım.

Sudaki bir cankurtaran simidi gibi rahatlıkla batıp çıkan kurşuni kaya, alay ediyordu benimle.

Yeri gelince, pes etmesini bilirim.

Geri döndüm.

Çeviren: Sevin Okyay

MANUEL PUIG

1932, Peru

ÖRÜMCEK KADININ ÖPÜCÜĞÜ'NDEN

Arjantin Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Buenos Aires
Kent Cezaevi
Cezaevi müdürüne sunulan rapor, yönetmen yardımcılarınca hazırlanmıştır.
Hükümlü No. 3018, Luis Alberto Molina

20 Temmuz 1974 tarihinde hüküm giydi. Yargıç Sayın Justo Jose Dalpierre, Buenos Aires Kenti, Ağır Ceza Mahkemesi. Küçük yaştakilerin ahlakını bozmak suçundan sekiz yıl hapse mahkûm edilmiştir. Pavyon B, Hücre 34'te, 28 Temmuz 1974'ten başlayarak seks suçluları Benito Jaramillo ve Mario Carlos Bianchi ile birlikte bulundu. 4 Nisan 1975'te, Pavyon D, Hücre 7'ye siyasal tutuklu Valentin Arregui Paz'ın yanına nakledildi. Hali iyi.

Tutuklu 16115, Valentin Arregui Paz

16 Ekim 1972'de, Barracas dışındaki 5 Nolu otoyolda iki otomotiv montaj fabrikasında greve gitmiş olan işçiler arasında kargaşalık çıkaran eylemcilere Ulusal Güvenlik Kuvvetlerince ateş açılması sırasında tutuklandı. Fabrikaların ikisi de yukarda belirtilen yol üzerindedir. Federal Hükümetin icra yetkisiyle tutuklanmış olup yargılanmayı beklemektedir. 4 Kasım 1974'te Pavyon A, Hücre 10'a, siyasal tutuklu Bernardo Giacinti'nin yanına yerleştirildi. Siyasal tutuklu Juan Vicente Aparicio'nun polisçe sorguya çekildiği sırada ölmesini protesto eden açlık grevine katıldı. 25 Mart 1975'te on gün için hücre hapsine alındı. 4 Nisan 1975'te Pavyon D, Hücre 7'de, seks suçlusu Luis Alberto Molina'nın yanına nakledildi. Hal: Şayanı tekdir, isyancı, yukarda sözü geçen açlık greviyle pavyondaki temizlik koşullarının kötülüğünü ve kişisel mektupların denetlenmesini protesto eden başka karışıklıkları başlattığı söyleniyor.

Gardiyan: Müdürün önünde kasketini çıkar.

Hükümlü: Peki, efendim.

Müdür: Böyle titremeye neden yok, oğlum, burda sana kötülük yapacak değiliz.

Gardiyan: Hükümlüyü tepeden tırnağa aradık, efendim, üzerinde tehlikeli hiçbir şey yok.

hiçbir şey yok.

Müdür: Sağ ol, çavuş. Şimdi lütfen beni hükümlüyle yalnız bırak.

Gardiyan: Sofada bekleyeyim mi efendim? İzninizle, efendim.

Müdür: Pekala çavuş, şimdi artık gidebilirsin... Molina, zayıf görünüyorsun, nen var?

Hükümlü: Hiçbir şey, efendim. Midem bozulmuştu ama şimdi çok daha iyiyim.

Müdür: Öyleyse şu titremeni kes... Korkacak bir şey yok. Bugün bir ziyaretçin gelmiş numarası yaptık. Arregui'nin hiçbir şeyden kuşkulanmasına olanak yok.

Hükümlü: Yok, hiçbir şeyden kuşkulanmıyor, efendim.

Müdür: Dün gece senin kefilinle yemek yedim, Molina, o bana seni ilgilendiren bir iyi haber getirdi. Seni bugün ofisime bu yüzden çağırttım. Yoksa daha çok erken, biliyorum... Gene de bir şeyler öğrenebildin mi yoksa?

Hükümlü: Hayır, efendim, daha hiçbir şey yok. Böyle bir durumda çok dikkatli davranmak gerektiğini sanıyorum... Ama Bay Parisi ne dedi?

Müdür: Haberler çok iyi Molina. Bay Parisi bir af olasılığından söz ettiğinden beri annen çok daha iyiymiş... Hayata yeniden doğmuş sanki.

Hükümlü: Sahi mi?

Müdür: Elbette, Molina, ne sandındı?.. Ama ağlamasana, bu da nesi? Sevinmelisin...

Hükümlü: Mutluluktan, efendim.

Müdür: Hadi hadi, toparlan... Mendilin yok mu?

Hükümlü: Yok, efendim ama kol yenime silerim, dert değil.

Müdür: Hiç değilse benim mendilimi al...

Hükümlü: Yok, iyiyim, gerçekten. Kusuruma bakmayın.

Müdür: Biliyor musun, Parisi benim kardeşim gibidir, bu yolu seçmemizin nedeni de onun sana karşı duyduğu ilgidir, Molina... Senden bu işi iyi kıvırmanı bekliyoruz. Hiç değilse biraz yol almaya başladın mı bari?

Hükümlü: Bir ilerleme var sanıyorum...

Müdür: Onu fizik yönden zayıf düşürmek işe yaradı mı yoksa yaramadı mı?

Hükümlü: Doğrusunu isterseniz, hazırlanan yemeği ilk gün ben yemek zorunda kaldım.

Müdür: Ne diye? Yanlış bir iş olmuş.

Hükümlü: Hayır, yanlış olmadı, çünkü o pirinç sevmiyor, porsiyonlardan biri de daha büyük olduğundan, bunu sen ye, diye üsteledi, almayaydım kuşkulanabilirdi. Biliyorum, siz beni uyardınız, özel hazırlanan yemek yeni bir teneke tabakta gelecek diye ama öylesine tepeleme yığmışlardı ki kendim yedim, ister istemez.

Müdür: Neyse iyi yapmışsın, Molina. Seni kutlarım, karışıklık için de üzgünüm.

Hükümlü: İşte bu yüzden böyle zayıfladım. İki gün hastalık çektim.

Müdür: Ya Arregui, onun morali nasıl? Birazcık yumuşatabildik mi bari? Senin görüşün nedir?

Hükümlü: Evet, ama artık iyileşmeye başlamasına izin verilirse bence daha iyi olur.

Müdür: Valla, orasını bilemeyeceğim, Molina. İşin o yanına biz karar versek en iyisi, sanırım. Burada bizim elimizde her duruma uygun tekniklerimiz var.

Hükümlü: Ama daha kötüleşirse artık hücrede kalamaz, bir kez de revire gitti mi benim yapabileceğim bir şey kalmaz.

Müdür: Molina, sen bizim burdaki personelimizin becerisini yeterince değerlendirmiyorsun. Onlar bu gibi durumlarda, ne zaman, nasıl adım atacaklarını tam tamına bilirler. Sözlerini iyi tart, dostum. (*)

Hükümlü: Özür dilerim efendim, ben yalnızca sizlere yardımcı olmak istiyorum. Başka bir şey...

Müdür: Elbette. Şimdi başka bir şey daha: Af konusunda en ufak bir laf bile ağzından kaçırma. Hücrene döndüğünde sevincini hiç belli etme. Buraya gelişini nasıl açıklayacaksın ona?

Hükümlü: Bilmiyorum. Belki siz bir fikir verebilirsiniz efendim.

Müdür: Annenin geldiğini söyle, nasıl bu fikir?

Hükümlü: Yok, efendim, bu olamaz.

Müdür: Neden olmasın?

Hükümlü: Annem bana her zaman paket paket yiyecek getirir de ondan.

Müdür: Senin aşırı sevincini haklı gösterecek bir şey bulmalıyız, Molina. Bu kesin. Tamam, buldum, senin için bir miktar yiyecek getirtip annen gibi paketleriz, buna ne dersin?

Hükümlü: Çok iyi, efendim.

Müdür: Böylelikle o pirinç konusundaki özverinin de karşılığını ödemiş oluruz. Zavallı Molina.

Hükümlü: Neyse, annem her şeyi cezaevinin birkaç sokak ötesindeki süpermarketten alır, otobüste eline yük olmasın diye.

Müdür: Ama bizim her şeyi kendi depomuzdan getirtmemiz daha kolay. Burada paketleriz.

Hükümlü: Yok, kuşkuyu çeker. Lütfen yapmayın. Söyleyin markete gitsinler, hemen köşe başında.

Müdür: Dur bakalım... Alo, alo... Guierrez, bir dakika buraya gelir misin lütfen.

Hükümlü: Annem her zaman aldıklarını kesekâğıdıyla getirir, her kolunda bir tane. Markette her şeyi yerleştiriveriyorlar, kolayca taşısın diye.

Müdür: Peki... Evet, buraya. Bana bak, Guierrez, sana bir liste vereceğim, burdaki yiyecekleri gidip alacaksın, sonra da belirli bir biçimde yerleştirip paket edeceksin. Bu hükümlü sana anlatacak. Her şeyin..dur bakayım... yarım saatte hazır olması gerek. Bir makbuz doldur, çavuş da seninle birlikte gelsin, hükümlünün talimatına göre alışveriş yapın. Molina, annenin neler getirmiş olabileceğini söyle bakayım.

Hükümlü: Size mi efendim?

Müdür: Bana ya! Hem de çabuk ol! Yapacak başka işlerim var.

Hükümlü: Guava marmeladı, büyük kutu.. iki tane yazın. Konserve şeftali, iki piliç çevirme, sıcak sıcak olmalı. Büyük torba toz şeker. Bir kutu çay, bir kutu papatya. Toz süt, konsantre süt, deterjan.. küçük bir kutu, yok, büyük kutu BLANCO, dört kalıp tuvalet sabunu, SUAVİSİMO marka... başka?.. Hah, tamam, büyük kavanoz ringa balığı salamurası, ay bir parça düşüneyim, aklıma da hiçbir şeycikler gelmiyor ki...

(*) "Cinsellik Varsayımı Üstüne Üç Deneme"sinde Freud, cinselliğin bastırılmasının genel olarak bireyin başka bireyler üzerinde egemenlik kurmasına bağlanabileceğini, bu ilk bireyin de babadan başkası olmadığını belirtiyor. Bu tür bir egemenlikten yola çıkarak ataerkil toplum

biçimi kurulmuştur, bu, kadının erkekten daha aşağı sayılmasına ve cinselliğin yoğun baskı altında tutulmasına dayanır. Freud bununla da kalmayarak ataerkil otorite varsayımını dinin yüksclişine, özellikle Batıda tektanrılılığın kazandığı üstünlüğe bağlar. Beri yandan Freud, cinselliğin baskı altında tutulması konusuna özel ilgi gösterir, çünkü insanın doğal itkilerinin, ataerkil toplumun izin verdiğinden çok daha karmaşık olduğu kanısındadır: Küçük bebelerin bedenlerinin her yanından ayrımsız bir cinsel zevk alabilme yeteneğine sahip olduklarına inanır ve onları, "çok çeşitli sapkın" olarak niteler. Bu görüşün başka bir yönü olarak Freud, insanın doğuştaki seks itkisinin temelde biseksüel olduğu inancındadır.

Bu doğrultuda ve cinselliğin bastırılması konusunda incelemeler yapan Otto Rank da babanın egemenliğinden başlayarak erkeklerin yönettiği güçlü bir devlete kadar dayanan uzun gelişmenin ilk baskının uzantısı olduğunu savunur ve bu baskının temel amacının kadını belirgin biçimde dışlamak olduğunu ileri sürer. Dennis Altman da "Eşcinselin Ezilişi ve Kurtuluşu" kitabında özellikle cinselliğin bastırılışını ele alarak bunu insanlığın ta kökeninde yatan bir gerekime, ekonomik amaçlar ve savunma amacıyla çok sayıda çocuk üretme gerekimine bağlar.

Gene bu konuda İngiliz antropolog Rattray Taylor, "Tarihte Seks" incelemesinde şu noktaya işaret eder: M.Ö. 4'üncü yüzyıldan başlayarak Yunan toplumunda cinsellik gitgide daha çok bastırılmış, suçluluk duygusu da artmıştır, bu öğeler de, cinsel yönden eski Yunana oranla daha baskıcı olan İbrani tutumunun zafer kazanmasını kolaylaştırmıştır. Eski Yunanlılar her insanın cinsel bünyesinde, heteroseksüel olduğu kadar homoseksüel katmanların bir arada bulunduğu görüşündeydiler.

Gene Altman yukarda geçen çalışmasında, Batı toplumlarının cinsel baskıda uzman olduklarını, bu baskının Yahudi-Hıristiyan din gelenekleriyle yasallaştığını ileri sürer. Altman'a göre bu baskı, birbiriyle iç içe bağıntılı üç biçimde dışa vurur: Cinsellikle 1) Günah kavramı ve bunun ürünü olan suçluluk duygusu, 2) Aile kurumu ve çocuk yapmanın cinsellikte tek amacı olduğu kanısı, 3) Jenital ve heteroseksüel olanlardan başta tüm cinsel davranışların dışlanması arasında bağıntı kurarak. Daha sonra Altman, cinsel alandaki geleneksel özgürlükçülerin bu durumlardan ilk ikisini değiştirmek uğruna savaşım vermekle birlikte üçüncüsünü savsadıklarını söyler. Buna örnek olarak Wilhelm Reichin, "Orgazmın İşlevi" adındaki kitabını gösterebiliriz. Reich burada cinsel özgürleşmenin köklerinin "kusursuz orgazm"da yattığını, bunun da ancak aynı kuşaktan bireylerin heteroseksüel ve jenital cinsel birleşimiyle gerçekleşebileceğini ileri sürer. Sonraki incelemeciler işte Reich'ın bu savının etkisi altında kalarak eşcinselliğe ve gebelik önlemlerine karşı çekinceler ortaya atıp geliştireceklerdir, çünkü bu öğelerin kusursuz orgazmı engelleyici ve dolayısıyla kusursuz cinsel özgürlüğü köstekleyici olduğu görüşündedirler.

Herbert Marcuse, cinsel özgürleşmeyi ele aldığı "Eros ve Uygarlık" yazısında bu özgürleşmenin baskının kaldırılmasından öte bir anlam taşıdığına, çünkü özgürleşmenin yeni bir ahlak kavramı gerektirdiğine, "insan doğası" fikrinin yeniden ele alınmasını öngördüğüne işaret eder. Daha sonra da cinsel özgürleşme konusundaki bütün gerçek varsayımların, insan gerekimlerinin temelde "çok çeşitli sapkın" olduğunu hesaba katmak zorunda olduklarını belirtir. Marcuse'e göre, cinselliği yararlı bir amaca araç olarak kullanan bir topluma başkaldırarak "sapıklık", cinselliğin başlıbaşına bir amaç olduğu savını desteklemektedir. Bu yüzden sapıklar, güçlü "performans" ilkesinin, yani kapitalizmin kurumlaşması için şart olan esas baskıcı ilkelerden birinin yörüngesi dışında kalırlar ve böylelikle, dolaylı yoldan, kapitalizmin temel ilkelerine kuşku yöneltmiş olurlar.

Marcuse'ün yürüttüğü bu mantık üzerine görüş belirten Altman şunları ekler: Eşcinsellik başka cinsellikleri dışlayarak kendi ekonomik düzenini kurduğu, heteroseksüelliğin geleneksel düzenlerini eleştirmekten vazgeçip kopya edici bir tutuma girdiği noktada kendisi de, başka cinsellikleri dışlayan heteroseksüellik kadar güçlü bir baskı biçimi olup çıkar. Altman, daha sonra Marcuse'ün yanı sıra başka radikal Freudçu olan Norman O. Brown üstüne görüş belirterek şu sonuca varır: Bizlerin "insan doğası" dediğimiz şey yüzyılların baskısının sonucundan başka bir şey değildir. Bu sav insan doğasının temelde değişebilir olduğunu belirtir ki Marcuse ve Brown de bu görüşe katılmamaktadırlar.

Çeviren: Nihal Yeğinobalı

ANDREY VOZNEZENSKİ

1933, SSCB

GOYA'YIM BEN

Goya'yım ben
çıplak tarladan, düşmanın çelikten kalemiyle
oyulmuş gözlerimin kraterleri
Acıyım ben

Diliyim ben
savaşın, sönmeyen koru şehirlerin
1941 yılında, karda
Açlığım ben

Gırtlağıyım ben
Gövdesi tek başına bir meydanda
bir çan gibi çalan
asılmış bir kadının
Goya'yım ben

Ey gazap üzümleri!
Savurmuşum küllerini batıya
çağrısız konuğun!
ve çakmışım yıldızları her şeyi gören
ve unutmayan gökyüzüne
çiviler gibi
Goya'yım ben.

1959

BİR BEATNİK KONUŞUYOR

Makinelerin Başkaldırısı

Kaçın kendinize, kiliseye, helaya, Mısır'a Haiti'ye
Sıvışın!
Ulur, kızgın kediler gibi basar çığlığı
dumanı tüten makineler sürüsü: 'Et! İnsan eti!"

Batuhan kadar barbar makineler
köle etmiş biz insanları.

Mahkemede, arsız köleleri makinenin
benzin dolu bardakları devirerek üst üste
Düşünür: Kimlerdi o İngilizler
bayrak açan makineye?
Kaçalım!..

Ve geceleyin, toplayarak cesaretini
uzaktan kumandalı bir robot
seslenir yaratıcısına:

'Karını ver bana!
Dayanamam," der, "esmerlere; adedi devir 30 dedi mi,
severim esmerleri. En iyisi
gel vazgeç direnmekten."

Ey yırtıcı yaratıkları çağımızın
ittiniz insanı bir köşeye
Dağlara çekiliyoruz, sakallarımızın ardına gizleniyoruz.

Sulara dalıyoruz çırılçıplak
ama nehirler kuruyor
tümden; balıklar ölüyor denizlerde
Kadınları gebe Rolls Roys'lara baştan başa ulusun -
radyasyon.

Canım, çaresiz yaralı hayvan -
bir yavru köpek, sallanır
boynunda ipi - kentin arka sokaklarında
sızlanır, dolanır durursun.

Ve zaman bir ıslık gibi öter, ne güzel
alev alev Tennessee üzerinde
aslan mı kartal mı belli değil
Düral'den şasesi.

ZENCİLER TÜRKÜ SÖYLÜYOR

Biz,
Homer'in tamtamları gözleri dolu dolu, kıvranır dururuz kapkara, duman gibi...
Siz,
buzdolapları kadar, eczalı pamuklar kadar beyaz, beyaz ölülerden de...
hangi türküyü söyleyelim size beyler?

O, yumuşak ve tebeşir kadar beyaz ellerinizin türküsünü mü,
o, yorgun omuzlarda nasıl kaldığını beş parmak izinin, o ellerin
nasıl dağladıklarını kadınlarımızı utançla
- Oy!

Oha!
Beygirler gibi dövülmüş, bahşiş dileniriz, ringlerde ve pazar yerlerinde
gözlerimiz kararır,

ama
geceleyin döşeğe değince sırtlarımız, yıldız dolu pencereler parıldar

İçimizde -
sanki kara radyatörlerde -
boksörler, gladyatörler,
- sanki bir sazanbalığı yansımış bir küçük gölde -
burçlar yüzer
ağırbaşlı, acınası
Büyükayı ve Merih
içimizde...

Biz zenciler, biz şairler
gezegenler düşer içimize yararak suları
ve yatar derinde efsaneler ve yıldızlar dolu çuvallar gibi

Çiğneyin bizi
tekmeleyin tekmeleyin gökyüzünü
tüm evrendir
çizmelerinizin altında inleyen!

1961

Çeviren: Mehmet Doğan

YEVGENİ ALEKSANDROVİÇ YEVTUŞENKO

1933, SSCB

BAŞKENTİN KALABALIĞINDA SÜRTÜYORUM

Başkentin kalabalığında
Nisanın neşeli akışında
Rezilcesine mantıksız,
affedilmez toyluğumla sürtüyorum.

Dirsek gücüyle tramvaylara atlıyor,
birisine bütün heyecanımla bir şeyler yumurtluyorum,
bir türlü yakalayamıyorum kendimi.

Böğürleri şişkin mavnalara,
uçaklara,
şiirlerime şaşıyorum.
Bir servet bağışladılar bana
Ne yapmam gerektiğini söylemediler ama.

PUT

Çam iğneleri arasında,
karla dolu bir hendekte
Even'lerin putu
bakışını tayga'ya dikmiş

Bir zamanlar
gözkapaklarını küstahça kısarak
ödlek Even kadınlarının
armağan sunmasına bakardı.

Pabuç, gocuk,
balla kürk getirirlerdi,
putun hepsini düşündüğünü,
dua ettiğini sanarak...

Dertlerini anlayacağını
cahilce umarak
sıcak geyik kanını
ağzına sürerlerdi.

Ama yalanca, ufak
bir Tanrı bozuntusu
tahtadan yıpranmış, katı ruhuyla
ne yapabilirdi ki?

Şimdi dallar arasından bakıyor.
Ona kimse inanmaz artık,
tapınmaz bir daha.

Ama bana öyle geliyor ki,
gece, ıssız hendeğinde
yosunlara gömülmüş gözleri
ışıldamaya başlıyor.

Tipinin altında,
ormanın uğultusunu dinlerken
dudaklarını yalıyor ve
kan, kan istiyor put.

Çeviren: Nihal Yalaza Tulay

RICHARD BRAUTIGAN

1935, ABD

AMERİKA'DA ALABALIK AVI'NDAN

AMERİKA'DA ALABALIK AVI TERÖRİSTLERİ

Yaşasın dostumuz altıpatlar!
Yaşasın dostumuz makineliler!
- İsrail teröristlerinin şarkısı

Bir nisan sabahı, altıncı sınıfta, önce rastlantıyla sonra bilerek Amerika' da alabalık avı teröristleri olduk.

Olay şöyle gelişti:

Bir grup tuhaf çocuktuk. Yaptığımız gözüpek ve haylazca işler yüzünden hep müdürün odasına çağrılırdık. Müdür genç bir adamdı ve bizimle baş etmek için dahice yöntemler uygulardı.

Bir nisan sabahı bahçede duruyor ve sanki orası kocaman bir açık hava bilardo salonuymuş, birinci sınıflar da gelip giden bilardo toplarıymış gibi davranıyorduk. Okulda, Küba'yı öğrenerek bir gün daha geçireceğimiz için hepimiz çok sıkkındık.

Birimizde bir parça beyaz tebeşir vardı. Birlerden bir çocuk yanımızdan geçerken, o birimiz dalgınlıkla çocuğun sırtına "Amerika'da alabalık avı" diye yazıverdi.

Birli başını çevirip sırtına yazılanı okumaya çalıştı, ama ne olduğunu göremeyince omuzlarını silkip salıncaklarda sallanmaya gitti.

Birlinin, sırtında "Amerika'da alabalık avı"yazısıyla gidişini izledik. Birlerden birinin sırtında tebeşirle "Amerika'da alabalık avı" yazması güzel ve çok doğal duruyor, göze hoş geliyordu.

Bir başka birliyi görünce, arkadaşımın tebeşirini alıp 'Birli, gel bakayım buraya" dedim.

Birli gelip karşımda durdu. 'Dön arkanı" dedim.

Birli arkasını döndü, ben de sırtına "Amerika'da alabalık avı"diye yazdım. Yazı, ikinci birlinin sırtında daha da güzel durdu. Hepimiz hayran kaldık. "Amerika'da alabalık avı". Birlere bir şeyler kattığı kesindi. Onları tamamlıyor, kali-

teli bir hava veriyordu.

'Çok güzel duruyor değil mi?"

'Haa"

'Haydi biraz daha tebeşir bulalım"

'Haydi"

'Barfikslerin orada birlerden bir sürü çocuk var."

'Haa."

Hepimiz birer tebeşir edindik. O gün öğle tatilinin sonuna kadar, kızlar dahil, hemen hemen bütün birlerin sırtına "Amerika'da alabalık avı" yazılmıştı..

Birlerin örtmenlerinden müdüre şikâyetler gelmeye başladı. Şikâyetlerden biri. küçük bir kız biçimindeydi.

'Beni Robins örtmen gönderdi" dedi müdüre. 'Şuna bakacakmışsınız."

'Neye bakacak mışım?" diye sordu müdür, boş çocuğa gözlerini dikerek..

'Sırtıma."

Küçük kız sırtını döndü, müdür de yüksek sesle okudu: "Amerika'da alabalık avı."

'Kim yaptı bunu?" diye sordu müdür.

"Altılar" dedi kız. 'Kötü olanları. Bütün birlere yaptılar. Hepimiz bu haldeyiz. 'Amerika'da alabalık avı.' Ne demek bu? Üzerimdeki kazağı ninem daha yeni hediye etmişti."

'Hımm, Amerika'da alabalık avı," dedi müdür. 'Robins örtmene söyle, birazdan onu görmeye ineceğim." Kızı gönderdi. Az sonra biz teröristler, yeraltından yukarı çağrıldık.

Çekine çekine müdürün odasına doluştuk. Kıpırdanıp duruyor, eşiniyor, pencereden bakıyor, esniyor, (birimiz aniden gözünü kırpmaya başladı), ellerimizi ceplerimize sokuyor, havaya, sonra yere, sonra tavandaki ampule bakıyor, haşlanmış patatese ne kadar benzediğini düşünüp tekrar yere, sonra müdürün annesinin duvarda asılı resmine bakıyorduk. Sessiz sinemanın yıldızlarındandı. Fotoğrafta demiryoluna bağlanmış olarak görünüyordu..

"Amerika'da alabalık avı, size bir şey hatırlatıyor mu çocuklar?" diye sordu müdür. 'Bugünkü gezileriniz sırasında bir yerlere Amerika'da alabalık avı yazılmış olduğunu gördünüz mü acaba? İyice düşünün bakalım."

Hepimiz iyice düşündük.

Daha önce müdürün odasına çok az geldiğimiz için hepimizin yakından bildiği bir sessizlik vardı odada.

'Size yardımcı olayım," dedi müdür. 'Birlerin sırtına tebeşirle Amerika'da alabalık avı yazılmış olduğunu belki görmüşsünüzdür. O yazılar nereden geldi acaba?"

Sinirli sinirli gülümsemekten kendimizi alamadık.

"Az önce Robins örtmenin sınıfından geldim," dedi müdür. 'Kimlerin sırtına Amerika'da alabalık avı yazılmış olduğunu sorduğumda, bir çocuk dışında herkes parmak kaldırdı. O da bütün öğle tatilini tuvalette geçirmiş. Bu Amerika'da alabalık avı işine ne diyorsunuz çocuklar?"

Hiçbir şey söylemedik.

O birimiz çılgınca göz kırpmayı hâlâ sürdürüyordu. Her olayda bizi ele veren. onun suçlu suçlu göz kırpması olduğuna eminim. Altıncı sınıfa başladığımızda kurtulmalıymışız ondan.

'Hepiniz suçlusunuz değil mi?" dedi müdür. 'İçinizde suçlu olmayan bir kişi

var mı? Varsa çıksın. Haydi."

Kırp, kırp, kırp, kırp, kırp dışında hiç birimizden çıt çıkmadı. Birden onun kahrolası gözünü kırpışını *işittim*.Başımızdaki felaketin 1.000.000'uncu yumurtasını bırakan bir böceğin çıkardığı ses gibiydi aynı.

'Hepiniz yaptınız. Neden? Neden birlerin sırtına Amerika'da alabalık avı yazdınız?"

Derken müdür, bizimle uğraşırken daima kullandığı ünlü altıncı sınıf numarası E- metrekareye geçti.

'Şimdi,"dedi, 'Bütün örtmenlerinizi buraya çağırsam, hepsine arkalarını dönmesini söylesem, sonra elime bir tebeşir alıp sırtlarına Amerika'da alabalık avı yazsam, komik olmaz mıydı?"

Hepimiz sinirli sinirli kıkırdayıp hafifçe kızardık.

'Örtmenlerinizin, size Küba'yı öğretmeye çalışırken, bütün gün sırtlarında Amerika'da alabalık avı yazısıyla gezmesi hoşunuza gider miydi? Aptalca bir şey olurdu bu, değil mi? Böyle bir şey görmek istemezdiniz değil mi? Bu, hiç doğru bir şey olmazdı, değil mi?"

Kimimiz sesli, kimimiz kafa sallayarak, (bir de kırp, kırp, kırp) bir Grek korosu gibi 'Olmazdı" dedik.

'Ben de öyle düşünmüştüm," dedi müdür. 'Örtmenleriniz nasıl bana bakıp saygı duyuyorlarsa, birler de size bakıp saygı duyuyor. Sırtlarına Amerika'da alabalık avı yazmak hiç doğru değil. Anlaştık mı beyler?"

Anlaşmıştık.

Bu kahrolası numara her defasında tutuyordu.

Elbette tutmak zorundaydı.

'Pekâlâ,"dedi müdür. "Amerika'da alabalık avına bitmiş gözüyle bakıyorum, tamam mı?"

'Tamam."

'Tamam mı?"

'Tamam."

'Kırp, kırp."

Ama olay tamamıyla bitmiş değildi. Amerika'da alabalık avını birlerin giysilerinden çıkarmak biraz zaman aldı. Yazıların büyükçe bir bölümü ertesi gün kaybolmuştu. Anneler çocuklarına temiz elbise giydirmek gibi basit bir önlemle başarmışlardı bunu. Bir sürü çocuğun annesi ise yazıyı silmeye çalışıp çocukları okula aynı giysilerle göndermişlerdi. "Amerika'da alabalık avı" belli belirsiz hâlâ görülebiliyordu sırtlarında. Ama birkaç gün daha geçtikten sonra, Amerika'da alabalık avı ta başından belli olan kaderine uyarak toptan yok oldu ve birlerin üzerine bir tür sonbahar çöktü.

BÜTÜN BİR LEONARDO DA VİNCİ'YE YARIM BİR PAZAR GÜNÜ SAYGISI

Yağmurlu San Francisco'nun o boktan kış gününde, bir Leonardo da Vinci düşü gördüm. Kadınım işteydi. İzin kullanmıyor, pazar günü de çalışıyordu. Sabah sekizde Powvell ve Kaliforniya'ya doğru yola çıkmıştı. Ben, o saatten beri, ağaç kütüğüne tünemiş bir kurbağa gibi Leonardo da Vinci düşünü görüyordum...

Güney Dönemeci Olta Şirketi'nde bordrolu biri olduğunu düşledim onun. Tabii farklı elbiseler giymişti, farklı bir aksanla konuşuyordu, farklı bir çocukluğa sahipti. New Mexico'nun Lordsburg ya da Virginia'nın Winchester kenti gibi bir kentte yaşanmış Amerikanvari bir çocukluk belki.

Onu, Amerika'da alabalık avı için yeni bir fırdöndü yemi icat ederken gördüm. Önce kafasında tasarlayışını, sonra metaller, renkler ve kancalarla bir onu bir bunu deneyerek, bir parça hareket ekleyip çıkartarak, sonra yeni bir hareket bularak çalışmasını ve sonunda yemi buluşunu izledim.

Gidip patronlarını çağırdı. Adamlar, yemi görür görmez düşüp bayıldılar. O tek başına, yerde yatan vücutların tepesinde durarak elinde tuttuğu yeme bir ad verdi. "Son Yemek" dedi ona. Sonra patronlarını ayıltmaya koyuldu.

Bu alabalık avlama yemi, birkaç ay içinde Hiroşima ve Mahatma Gandi gibi yüzeysel başarıları sollayarak yirminci yüzyılın olayı haline geldi. Amerika'da milyonlarca "Son Yemek" satıldı. Hiç alabalığı olmayan Vatikan bile on bin adet sipariş verdi.

Her yandan takdir mektupları yağıyordu. Birleşik Devletler'in otuz dört eski başkanının hepsi de, "'Son Yemek'le, yakalayabileceğim bütün balıkları yakaladım" dediler.

MAYONEZ BÖLÜMÜNE BAŞLANGIÇ

Eskimolar bütün hayatlarını buzlar arasında geçirirler, ama buz anlamına gelen tek bir sözcükleri yoktur..

İnsanın İlk Bir Milyon Yılı, M.F. Ashley Montagu

İnsan dili, kimi yönleriyle hayvanların kullandığı öteki iletişim biçimlerine benzemekle birlikte, kimi yönleriyle de bunlardan büyük farklılıklar gösterir. Dilin evrim tarihi hakkında en ufak bir fikre sahip değiliz. Ama muhtemel kökenleri üzerine çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Örneğin, dilin hayvan seslerini taklit etme çabasından kaynaklandığını savunan "boo-boo" teorisi, ses üreten doğal tepkilerden doğduğunu iddia eden "ding-dong" teorisi ya da şiddetli haykırış ve nidalarla başlandığını ileri süren "böö-böö" teorisi gibi teoriler vardır... En eski fosillerden bildiğimiz insanların konuşma yeteneğine sahip olup olmadıklarını söyleyebilecek durumda değiliz... Dil, en azından yazılı hale gelinceye kadar, fosil bırakmıyor.

Doğada İnsan, Marston Bates

Ancak, ağaçta yaşayan bir hayvanın bir kültür başlatabilmesi mümkün değildir.

"İnsan Mekaniğinin Maymundaki Temeli",

İnsanın Şafağı, Earnest Albert Hooton

İnsani bir ihtiyaçtan kaynaklanan bir arzuyla, son cümlesinde *mayonez* sözcüğü geçen bir kitap yazmak istemişimdir hep.

MAYONEZ BÖLÜMÜ

3 Şubat 1952

Sevgili Florence ve Harv,

Bay Good'un vefat haberini az önce Edith'ten aldım. Büyük acınızı yürekten paylaşıyoruz. Allah'ın dediği olur. Bay Good uzun ve güzel bir hayattan sonra daha iyi bir yere gitti. Bunu zaten bekliyordunuz. Sizi tanıyacak durumda olmamasına rağmen, dün onu görebilmiş olmanız ne güzel. Dualarımız ve sevgimiz sizinle beraber. Yakında görüşürüz.

Allaha emanet olun.

Sevgiler, Annen ve Nancy

Not: Mayonezi vermeyi unutmuşum, özür dilerim.

Çeviren: Nejat Bayramoğlu

NANNİ BALESTRİNİ

1935, İtalya

TAPE MARK

Başım omuzuma bastırılmış, onların dönüşünü
seyrediyorum. Güneşten otuz kez daha parlak
yavaş yavaş kımıldatıncaya kadar parmakları ve gelirken meydana
çoğunluğu şeylerin, bulutun doruğunda,
dönüyor hepsi köklerine ve çalışarak yakalamaya
giriyorlar bilinen mantar biçimine.

Saçları dudakları arasında, dönüyor hepsi köklerine,
göz kamaştıran ateş küresinde, onların dönüşünü
seyrediyorum, yavaş yavaş kımıldatıncaya kadar parmakları
ve çiçeklenmesine karşın şeylerin, giriyorlar
bilinen mantar biçimine yakalamaya
çalışarak gelirken meydana çoğunluğu şeylerin

Göz kamaştıran ateş küresinde, onların dönüşünü
seyrediyorum varınca stratosfere gelirken meydana çoğunluğu
şeylerin, başları omuzlarına bastırılmış
güneşten otuz kez daha parlak, dönüyor hepsi
köklerine, saçları dudakları arasında
giriyorlar bilinen mantar biçimine.

Kımıltısız yattılar konuşmadan, otuz kez
daha parlak güneşten, dönüyor hepsi
köklerine, başları omuzlarına bastırılmış,
giriyorlar bilinen mantar biçimine yakalamaya
çalışarak ve çiçeklenmesine karşın şeylerin
hızlıca yayılıyorlar, saçları dudakları arasında.

Gelirken meydana şeylerin çoğunluğu, göz kamaştıran
ateş küresinde, dönüyor hepsi köklerine,
hızlıca yayılıyorlar, yavaş yavaş kımıldatıncaya kadar parmakları
varınca stratosfere ve kımıltısız
yattığı zaman konuşmadan, otuz kez
daha parlak güneşi yakalamaya çalışarak.

Dönüşlerini seyrediyorum, yavaş yavaş kımıldatıncaya
kadar parmakları, göz kamaştıran ateş küresinde,
dönüyor hepsi köklerine, saçları dudakları arasında
ve otuz kez daha parlak güneş
kımıltısız yattılar konuşmadan. Hızlıca
yayılıyorlar doruğu yakalamaya çalışarak

Çeviren: Bedrettin Cömert

MARIO VARGAS LLOSA

1936, Peru

KATEDRALDE KONUŞMA'DAN

Araba orada değildi, çoktan gitmişlerdi. Bahçeden içeri girdiler, çinili havuzu geçtiler, düşün bir de kız yatmışsa, Çiroz? Uyandırırlardı, Çilli. Santiago kapıyı açtı, elektrik düğmesinin tıkırtısı, derken gölgeler, halılara, resimlere, aynalara, üzerlerinde tablalar olan sehpalara, lambalara dönüştü. Popeye oturmaktan yanaydı, ama Santiago doğruca benim odama gidelim, dedi. Bir avlu, bir çalışma odası, demir tırabzanlı bir merdiven. Santiago, Popeye'yi sahanlıkta bıraktı, içeri girdi ve bir plak koydu, kızı çağıracaktı. Okul bayrakları, Chispas'ın bir fotoğrafı, Tete'yi ilk komünyonunda gösteren bir başkası, güzel diye düşündü Popeye, konsolun üstünde duran koca kulaklı, iri burunlu domuz kumbara, kumbarayı kaldırdı, içinde ne kadar para olabilirdi. Yatağa oturdu, komodinin üzerindeki radyoyu açtı, Felipe Pinglo'dan bir vals, ayak sesleri, Çiroz: Tamamdı, Çilli. Kızı uyanık bulmuştu, bana biraz kek getir, güldüler : Şşşt, işte geliyor, o muydu? Evet, işte orada kapının ağzındaydı, geri çekilmişti, onlara kuşkulu kuşkulu bakıyordu. Kapıya dayanmıştı, pembe bir askılı etek ve düğmesiz bir bluzlaydı, bir şey söylemiyordu. Amalia'ydı ve Amalia değildi, Popeye düşündü, bu nasıl, kaba saba, mavi önlüğüyle, Çiroz'un evinde, elinde tepsiler ve toz bezleriyle dolaşan kız olabilirdi. Şimdi saçları dağınıktı, iyi akşamlar, kocaman erkek ayakkabıları, korktuğu anlaşılıyordu: Merhaba, Amalia.

"Annem evden ayrıldığını, söyledi" dedi Santiago. "Çok yazık oldu."

Amalia kapıdan odanın içine doğru yöneldi, Popeye'ye baktı, ne kadar gençti, ve Santiago'ya döndü; evi kendi isteğiyle bırakmamıştı, Senyora Zoila onu kovmuştu. Ama niçin bayan, çünkü Senyora Zoila'nın canı öyle istemişti, eşyanı hemen şimdi topla. Amalia konuşuyor ve elleriyle de saçlarını, bluzunu düzeltiyordu. Santiago onu tedirgin ve huzursuz bir ifadeyle dinledi. Evden ayrılmak istemiyordu, beyefendi, hanıma yalvarmıştı.

"Tepsiyi küçük masanın üzerine koy" dedi Santiago. "Bekle, biz müzik dinliyoruz."

Amalia, üzerinde bardaklar ve kekler olan tepsiyi Chispas'ın fotoğrafının kar-

şısına koydu ve konsolun yanında ayakta durdu, yüzünden merak içinde olduğu okunuyordu. Her zaman giydiği beyaz giysisi ve düz ayakkabılarıylaydı, ama o kaba saba önlüğüyle kepi yoktu. Niçin orada duruyordu, gel de otur, yer vardı. Nasıl oturabilirdi, bir kıkırdama, hanım onun küçük beylerin odalarına gitmesinden hoşlanmazdı. Yoksa Santiago bilmiyor muydu? Saçma, annem burada değil ki, Santiago'nun sesi birdenbire gerginleşti, ne kendisi ne de Popeye annesine söylemeyeceklerdi, otur, aptal. Amalia gene güldü, şimdi böyle diyordu, ama ona kızar kızmaz annesine söyleyecek, hanım da Amalia'yı azarlayacaktı. Popeye, Santiago namus sözü veriyor söylemeyecek, dedi, güçlük çıkarma da otur hadi. Amalia, Santiago'ya baktı, Popeye'ye baktı, yatağın bir ucuna oturdu, şimdi yüzü ciddiydi. Santiago kalktı, tepsiye doğru yürüdü, elinden kaydırma diye düşündü Popeye ve Amalia'ya baktı: Onların şarkı söylemelerinden hoşlanmış mıydı? Popeye radyoyu gösterdi, çok güzeldi, değil mi? Amalia da radyodakilerden hoşlanıyordu, güzel şarkı söylüyorlardı. Elleri dizlerinin üzerindeydi, kaskatı kesilmişti, sanki daha iyi dinlemek içinmiş gibi gözleri yarı kapalıydı; şarkıları söyleyenler Kuzeyli Trubadour'lardı, Amalia. Santiago Coca Colaları bardağa boşaltmayı sürdürüyordu, Popeye onu gizlice, rahatsız bir bakışla süzdü. Amalia dans etmeyi biliyor muydu? Vals, bolero, huaraça? Amalia gülümsedi, ciddileşti, gene gülümsedi: Hayır, bilmiyordu. Yatağın ucuna biraz daha yaklaştı, kollarını kavuşturdu. Davranışları zorlamaydı, giysileri çok darmış ya da omuzları kaşınıyormuş gibi: Yere vuran gölgesi kıpırtısızdı.

"Sana bunu getirdim, kendine bir şeyler alabilesin diye" dedi Santiago.

"Bana mı?" Amalia eline almadan paralara baktı. "Ama Senyora Zoila, bana bütün aylığımı ödedi."

"Bunu sana annem göndermedi" dedi Santiago. "Ben veriyorum sana bunu."

"Bana niçin kendi paranı verecekmişsin ki?" Tombul yanakları kırmızı kırmızıydı, Çiroz'a baktı, bir şey anlamamıştı. "Nasıl alırım ki bu parayı ben?"

"Aptallık etme" diye diretti Santiago. "Al hadi Amalia."

Onlara yol olsun diye bardağını kaldırdı ve içti. Şimdi Siboney'i çalıyorlardı, Popeye pencereyi açmıştı, bahçe, köşedeki sokak lambasının aydınlattığı küçük ağaçlar, havuzun ışıldayan yüzeyi, pırıltılı çini kenarları, umarız kıza bir şey olmaz, Çiroz. İyi öyleyse, sağlığına, Amalia büyük bir yudum aldı, içini çekti ve yarısına kadar içilmiş bardağı dudaklarından çekti: Lezzetli, serin. Popeye yatağa doğru gitti.

"İstersen sana dans etmeyi öğretiriz" dedi Santiago. "Böylelikle, bir erkek arkadaşın olduğunda, onunla partilere gittiğin zaman aptal aptal ortalıkta gezinmezsin."

"Belki de erkek arkadaşı vardır" dedi Popeye. "İtiraf et, Amalia, var mı?"

"Bak, nasıl gülüyor, Çilli." Santiago kızın kolunu yakaladı. "Elbette erkek arkadışın var, şimdi senin sırrını öğrendik işte, Amalia."

"Var, var." Popeye de kızın öbür yanına geçti ve öteki kolunu kavradı. "Nasıl da gülüyorsun, seni küçük şeytan seni."

Amalia gülmekten kırılıyor, kollarını kurtarmaya çalışordu, ama onlar bırakmıyorlardı, nasıl bir erkek arkadaşı olabilirdi, yoktu, onları itmek için dirseklerini karınlarına vuruyordu, Santiago kolunu beline dolamıştı, Popeye de elini kızın dizine koydu, Amalia bir tokat attı; Oh, hayır, bu olmaz, çek ellerini. Ama Popeye öbür elini de, kızın dizine koydu: Seni küçük şeytan. Belki dans

etmeyi bile biliyordu da onlara yalan söylemişti bilmiyorum diye. Hadi itiraf et: Peki, Amalia paraları kabul edecekti. Paraları aldı, parmaklarının arasında buruşturdu, ama yalnızca o kadar, öyle ki Popeye kızın hiç de zorluk çıkarmadığını anlayabildi, sonra da kız paraları askılı eteğinin cebine koydu. Ama ondan para almak kızı üzmüştü, şimdi Santiago'nun pazar günü öğleden sonra sinemaya gidecek parası bile kalmamıştı.

"Üzülme" dedi Popeye. "Parası olmasa da bizim çocuklar ona para verir ya da sinemaya davet ederler."

"Gerçek dostlar gibi demek ki" dedi Amalia ve bir şey hatırlamış gibi gözlerini açtı. "Hadi içeri girsenize, kısa süre içinde de olsa girin. Külüstürlüğün kusuruna bakmayın."

Amalia onlara hayır diyecek zaman bırakmadı, hemen eve girdi, onlar da kızı izlediler. Büyük yağ lekeleri ve is, birkaç sandalye, dinsel tablolar, düzeltilmemiş iki yatak. Çok kalamayacaklardı, Amalia, bir randevuları vardı. Kız başını salladı, odanın ortasındaki masayı etekliğiyle siliyordu, bir an, hepsi bu. Amalia'nın gözlerinde muzurca bir pırıltı belirdi, orada çene çalarak bir dakikacık bekleyebilirler miydi? Onlara sunacak bir şeyler almaya gidiyordu, hemen gelecekti. Santiago ve Popeye birbirlerine korkuyla baktılar, hoşlanmışlardı da, Amalia yeni bir kişiydi, Çiroz, kız aklını oynatmıştı. Kızın kahkahaları bütün odayı doldurdu, yüzü terliyordu, gözlerinde yaşlar vardı, cilveleri yatakta gıcırtılı bir sarsıntıya yol açıyordu. Şimdi o da müziğe uyarak ellerini çırpmaya başlamıştı; evet, evet, dans etmesini biliyordu. Onu bir keresinde Agua Dulce'ye götürmüşlerdi, cazbantlı bir yerde dans etmişti, gerçekten oynattı bu diye düşündü Popeye. Ayağa kalktı, radyoyu kapattı, pikabı açtı, yatağa döndü. Şimdi onun dans edişini görmek istiyordu, çok eğleniyorsun değil mi küçük şeytan, hadi gel bakalım, ama Santiago kalktı; Amalia onunla dans edecekti, Çilli. Seni sıçan, diye düşündü Popeye, avantayı sen alıyorsun çünkü senin hizmetçin, düşün, ya Tete çıkıp gelse? Dizlerinin kesildiğini hissetti ve içinden çıkıp gitmek geldi, seni sıçan. Amalia ayaklarına eğilmişti, odanın çevresinde kendi kendine fırıl fırıl dönüyordu, eşyalara çarpıyordu, hareketleri hantal ve ağırdı, hafifçe bir şarkı mırıldanıyordu, gözü bir şeyi görmeden dönüyordu, sonunda Santiago kolunu kızın omuzuna doladı. Popeye'nin başı yastıktaydı, uzanıp gece lambasını söndürdü, karanlık, sonra sokak lambasının yansıması iki karartıyı azıcık aydınlattı. Popeye onların odanın ortasında durmadan döndüklerini gördü, Amalia'nın tiz sesini duydu ve elini cebine soktu, bakalım kız dans etmesini biliyor mu? Plak bitince Santiago gelip yatağın üzerine oturdu, Amalia arkası onlara dönük pencereden sarkmıştı, gülüyordu: Chispas haklıydı, bak şimdi kızın haline, kapa çeneni sıçan. Kız sarhoşmuş gibi konuşuyor, şarkı söylüyor ve gülüyordu, onları görmüyordu bile, gözleri kaymıştı, Çilli, Santiago biraz sinirliydi, düşün kız bir ölürse? Kes gevezeliği diye fısıldadı Popeye ona ve yatağa götür. Sesi kararlıydı, artık bekleyemeyecekti, kamışı sopa gibi dimdikti, Çiroz, ya seninki? Sancıyordu, dimdikti; o da öyleydi, Çilli. Onu çırılçıplak soyacaklardı, her yerini elleyeceklerdi: Ona sahip olacaklardı, Çiroz, gerçekten. Kızın gövdesinin yarısı bahçeye sarkmıştı, Amalia yavaş yavaş sağa sola sallanıyordu, bir şeyler mırıldanıyordu ve Popeye onun karanlık gökyüzüne karşı duran gövdesini gördü: Bir plak daha. Bir plak daha. Santiago kalktı, fonda kemanlar ve Leo Marini'nin sesi. kadife diye düşündü Popeye ve Santiago'nun pencereye yöneldiğini gördü. İ-

ki gölge birleşti, Santiago'yu o buraya getirmişti, şimdi de o, kendisini ikinci plana düşürmüştü; bu pis oyunu bana ödeyeceksin, sıçan. Artık kıpırdamıyorlardı bile, küçük gövde Santiago'ya asılmış gibiydi, kızı çılgın gibi duyumsuyor olmalıydı, bu kadarı da olmaz ve Santiago'nun sesini duyduğunu düşündü, uykun gelmedi mi? Gergin, zayıf ve biraz boğuk, yatmak istemiyor muydu? Buraya getir onu diye geçirdi içinden. Hemen yakınındaydılar, Amalia bir uyurgezer gibi dans ediyorydu, gözleri kapalıydı. Çiroz'un elleri kalktı, indi, kızın arkasında kayboldu, Popeye onların yüzlerini göremiyordu, Santiago kızı öpüyordu ve Popeye de ön sırada bir koltuktaydı, bu kadarı da fazla, girişin hadi çocuklar.

'Size bu çubukları da getirdim"dedi Amalia. 'İçkiyi böyle içiyorsunuz, değil mi?"

'Niçin zahmet ettin" dedi Santiago. 'Zaten kalkıyorduk."

Amalia çubukları, Coca Colaları hazırladı, bir sandalye çekip karşılarına oturdu; saçını tarayıp bir kurdele takmış, askılı etekliğinin düğmelerini iliklemiş onların Coca Cola içişlerini seyrediyordu. Kendisi bir şey içmiyordu.

'Paranı böyle harcamamalısın, aptal" dedi Popeye.

'Benim param değil ki, Santiago verdi bunu bana"diye güldü Amalia. 'Neyse, hiç değilse biraz ev sahipliği yapıyorum."

Sokak kapısı açıktı, dışarda hava kararmaya başlıyordu, insan ara sıra uzaktan gelen sesleri ve geçen tramvayları duyabiliyordu. Kaldırımdan türlü insanlar geçiyordu, sesler, gülüşler, kimileri şöyle bir içeriye göz atmak için bir an duruveriyordu.

'Fabrikalardan çıkıyorlar"dedi Amalia. 'Ne yazık ki babanın laboratuvarı buralarda değil. Argentina Caddesi'ne kadar tramvaya bineceğim, oradan da otobüse binmem gerekecek."

'Laboratuvarda mı çalışacaksın?" dedi Santiago.

'Baban söylemedi mi?" dedi Amalia. 'Evet, pazartesi günü başlıyorum."

Amalia elinde çantasıyla evden ayrılıyor ve doğruca Don Fermin'e koşuyordu, sana laboratuvarda bir iş vermemi ister misin? Amalia evet demişti, elbette Don Fermin, nerede olursa, o zaman Don Fermin, Bay Chispas'ı çağırmış, Carrilo'ya telefon etmesini söylemiş, kıza bir iş verilmesini istemişti: Kim bilir ne salak bir halimiz vardır diye düşündü Popeye.

'Oh, ne güzel"dedi Santiago. 'Gerçekten laboratuvarda daha rahat edeceksin."

Popeye Chesterfield paketini çıkardı, Santiago'ya uzattı, bir an ikirciklendi ve bir tane de Amalia'ya verdi ama o içmedi.

'Mutlaka içiyorsundur ama gene geçen günkü gibi bizi atlatıyorsun"dedi Popeye. 'Bize dans etmesini bilmediğini söyledin ama dans ettin."

Popeye, kızın renginin uçtuğunu gördü, hayır küçük bey değil diye kekelediğini duydu, Santiago'nun sandalyesinde kımıldandığını hissetti ve yanlış bir şey söylediğini düşündü. Amalia başını eğmişti.

'Şakaydı"dedi Popeye, yanakları alev alev yanıyordu. 'Neden utanıyorsun ki aptal, sanki bir şey olmuş gibi."

Amalia'nın yavaş yavaş rengi yerine geldi, sesi düzeldi: Hatırlamak istemiyordu. Kendini çok kötü hissetmişti, hâlâ kafasında karmakarışıktı her şey, ertesi gün, eşyalar elinden kayıyordu. Yüzünü kaldırdı, onlara çekinerek baktı, gıptayla, hayranlıkla: Coca Cola onlara dokunmuyor muydu? Popeye, Santiago'ya baktı, Santiago Popeye'ye baktı, ikisi birden Amalia'ya baktılar: Bütün ge-

ce boyu kusmuştu, bundan sonra ömrünce ağzına Coca Cola koymayacaktı. Oysa bira içmiş ve hiçbir şey olmamıştı, Pasteurina içmiş dokunmamıştı, Pepsi Cola içmiş o da bir şey yapmamıştı, bu Coca Cola bozuk olmasındı sakın? Popeye dilini ısırdı, mendilini çıkardı ve öfkeyle burnunu sildi. Burnunu tuttu, midesi altüst olacak gibiydi: Plak bitmişti, şimdi zamanıydı, elini hemen pantolonunun cebinden çıkardı. Hâlâ yarı karanlıktaydılar, gel, gel, otur biraz. ikiniz ve Amalia'nın sesini duydu: Eh, işte müzik de sona erdi. Kuşkulu bir ses, niçin öbür küçük bey ışığı söndürmüştü, telaşlı bir ses, ışığı açmalıydılar yoksa gidecekti, isteksizce karşı çıkıyordu sanki karşı konulmaz bir sersemlik ya da sıkıntı onu yenik düşürmüştü, karanlık istemiyordu, böylesinden hoşlanmıyordu. Biçimden yoksun tek bir kütleydiler, odadaki öteki gölgelerin arasında bir gölge daha, sanki konsolla komodin arasında itişip duran hayali bir varlıktılar. Popeye kalktı, sendeleyerek onlara doğru ilerledi, bahçeye çık Çilli, bir şeye çarptı, ayak bileği açıdı, dışarı çıkmıyordu, kızı yatağa getir, bırakın beni gideyim küçük bey. Amalia'nın sesi tizleşiyordu, neyiniz var küçük bey, kız öfkelenmeye başlıyordu, Popeye şimdi onun omuzlarını bulmuştu, bırakın beni, bırakmalıydı Amalia'yı, kızı sürüklüyordu da, ne kadar küstah, ne cesaret, ama kızın gözleri kapandı, solukları hızlandı ve onlarla birlikte yatağa yuvarlandı: İşte, Çiroz. Amalia güldü, beni gıdıklamayın, ama kolları bacakları çırpınmaya devam ediyordu, Popeye kaygılı bir sesle güldü: Defol buradan Çilli, rahat bırak beni. Gitmiyordu, niçin gidecekti, şimdi Santiago, Popeye'yi çekiyor, Popeye de Santiago'yu çekiyordu, gitmiyorum, karanlıkta giysiler ve nemli tenler birbirine karışmıştı, bütün bacaklar, eller, kollar ve yatak örtüleri birbirlerine girmişti. Kızı boğuyorlardı, soluk alamıyordu: Gerçekten gülüyorsun, seni küçük şeytan. Hadi, kızı bırakacaklardı, boğuk bir ses, düzensiz bir hayvan soluması ve birdenbire şşşşt: Sarsılmalar küçük inlemeler, Santiago şşşt: Popeye şşşt: Sokak kapısı, şşşt. Tete diye düşündü ve gövdesinin ürperdiğini hissetti. Santiago pencereye koşmuştu, kımıldayamıyordu: Tete, Tete.

'Bu sefer gerçekten gidiyoruz, Amalia." Santiago kalktı, şişeyi masaya koydu. 'İkramına teşekkürler."

'Teşekkür ederim" dedi Amalia. 'Geldiğiniz ve bana verdiğiniz şey için."

'Eve bizi görmeye gel" dedi Santiago.

'Evet, elbette" dedi Amalia. 'Bayan Tete'ye saygılar."

'Çık buradan, ayağa kalk, ne bekliyorsun" dedi Santiago. 'Gömleğini düzelt, biraz saçlarını tara, aptal."

Santiago lambayı henüz yakmıştı, saçlarını düzeltiyordu, Popeye de gömleğini pantolonunun içine sokarken gözünü ondan ayırmıyordu, allak bullak olmuştu: Defol, defol odadan. Ama Amalia yatakta oturmaya devam ediyordu, onu kaldırmak zorunda kaldılar, kız yüzünde aptalca bir ifadeyle sendeliyordu, komodine dayandı. Çabuk çabuk, Santiago yatak örtüsünü düzeltiyordu. Popeye pikabı kapatmaya koştu, defol odadan salak. Amalia pek hareket edemiyordu, şaşkın gözlerle onları dinliyor ve kollarının arasından kayıyordu, işte tam o sırada kapı açıldı ve kızı bıraktılar: Merhaba, anne. Popeye, Senyora Zoila'yı gördü ve gülümsemeye çalıştı, Senyora Zoila pantolon giymişti, başında kırmızı bir türban vardı, iyi akşamlar bayan, hanımefendinin gülümseyen gözleri, Santiago'ya baktı. Amalia'ya baktı, o zaman yavaş yavaş gülümsemesi çekildi ve yitti; merhaba, baba. Don Fermin'in bütün yüzünü gördü,

bıyıklarını, gri favorilerini ve gülümseyen gözlerini, sonra da, merhaba Çiroz, annen gitmemeye karar verdi, merhaba Popeye, demek sen de buradasın. Don Fermin odaya girdi, yakasız bir gömlek, spor bir yazlık ceket, yumuşak ayakkabılar. Popeye'ye elini uzuttu; nasılsınız küçükbey?

"Yatmadınız mı daha?" dedi Senyora Zoila. "Saat on ikiyi geçiyor."

"Açlıktan ölüyorduk, ben de kızı uyandırdım sandviç yapsın diye" dedi Santiago. "Siz de bu gece Ancon'da kalmayacak mıydınız?

"Annen yarın öğle yemeğine konukları olduğunu unutmuş" dedi Don Fermin. "Annenin her zamanki unutkanlığı."

'Popeye, gözünün ucuyla, Amalia'nın tepsi elinde çıkmakta olduğunu gördü, yere bakıyor ve doğru yürüyordu Allahtan.

"Kız kardeşin Vallarino'larda kaldı" dedi Don Fermin. "Kısacası sakin bir hafta sonu tatili suya düştü."

"Saat on iki olmuş, bayan" dedi Popeye. "Acele etmem gerekecek. Zamanı unuttuk, ben saati on filan sanıyordum."

"Senatörün keyfi nasıl?" diye sordu Don Fermin. "Kulüpte görmeyeli yıllar oldu."

Amalia, onları geçirebileceği noktaya kadar gitti, sonra Santiago kızın omzuna hafifçe dokundu, Popeye de hoşçakal diye elini salladı: Hoşçakal, Amalia. Tramvay yoluna çıktılar. Sigara almak için Zafer'e girdiler, içerisi sarhoşlar ve bilardo oyuncularıyla dopdoluydu.

"Beş libra boşa gitti, ne saçma iş" dedi Popeye. "Biz kıza iyilik edelim derken baban ona daha iyi bir iş buldu."

"Olabilir ama biz ona pis bir oyun oynadık" dedi Santiago. "Beş libra için üzülmüyorum."

"Beni yanlış anlama, ama sen aklını oynatmışsın" dedi Popeye. "Biz ona ne yaptık? Ona beş libra verdin, bırak artık üzülmeyi."

Tramvay raylarını izleyerek Ricardo Palma'ya indiler vecaddenin iki yanındaki ağaçların altından, arabaların arasından sigara içerek yürüdüler.

"Coca Colalar hakkında söylediğini duyunca içinden gülmek gelmedi mi?" dedi Popeye, güldü. "Sence gerçekten o kadar aptal mı yoksa öyle mi görünüyor? Bilmem nasıl kendimi tuttum gülmemek için, ne yapacağımı şaşırdım."

"Sana bir soru soracağım" dedi Santiago. "Ben alçak bir herife benziyor muyum?"

"Ben de sana bir şey söyleyeceğim" dedi Popeye. "Bize Coca Cola getirmeye gittiğinde, bir şey ima etmek istediğini düşünmedin mi? Sanki geçen gece olanları tekrarlamışız gibilerden."

"Aklın hep bokluğa çalışıyor" dedi Santiago.

"Ne soru" dedi Ambrosio. "Elbette ki hayır, efendim."

"Tamam, kız bir azizeydi ve benim de aklım bokluğa çalışıyor" dedi Popeye. "Sana gidip plak dinleyelim öyleyse."

"Bunu benim hatırım için mi yaptın" dedi Don Fermin.

"Benim için ha, Arap? Seni zavallı budala, seni sersem seni."

"Yemin ederim ki değil efendim," diye gülüyor Ambrosio. "Benimle eğleniyor musunuz?"

"Tete evde değil" dedi Santiago. "Öğleden sonra matinesine gitti kız arkadaşlarıyla."

"Dinle, alçaklık etme, Çiroz" dedi Popeye. "Bana yalan söylüyorsun değil mi?

Bana söz verdin, Çiroz."

"Yani alçaklar, görünürde alçağa benzemez mi demek istiyorsun Ambrosio?" dedi Santiago.

Çeviren: Güler Dikmen

GEORGES PEREC

1936-1982, Fransa

KİTAP YERLEŞTİRME SANATI VE YOLLARI ÜZERİNE KISA NOTLAR

Düşünmek, yazmak ve özellikle yayımlamak konusunda direnen bir insanlıkla işi olan bizler için kitaplarımızın çoğalması sorunu, gerçek olan tek sorun haline gelebilir: Çünkü elinde on ya da yirmi, hatta diyelim yüz kitap bulundurmanın zor olmayacağı açıktır; ama üç yüz altmış bir ya da bin ya da üç bin kitabımız olmaya başladığında ve özellikle bu sayı neredeyse her geçen gün arttığında, önce bütün bu kitapları bir yere yerleştirme, sonra da şu ya da bu nedenle onları okumak hatta yeniden okumak istediğimizde, yerlerini hemen bulabilme sorunu ortaya çıkar..

Böylece kitaplıklar sorunu, iki sorun birden doğurur: Önce mekân, sonra düzen sorunu..

1. MEKÂN ÜZERİNE

1.1. *Genellemeler*

Kitaplar dağınık değil bir arada dururlar. Nasıl ki bütün reçel kavanozlarını reçel dolabına koyuyorsak, kitapları da aynı yere ya da bir arada birkaç yere koyarız. Onları muhafaza etmek isteğiyle sandıklara doldurabilir, kömürlüğe, tavan arasına ya da gömme dolap diplerine de kaldırabiliriz, ama genellikle kitapların görünürde olmaları tercih edilir.

Günlük yaşamada kitaplar, duvarlar ya da bölmeler boyunca, ne çok derin ne çok geniş, birbirine paralel, düz taşıyıcılar üzerine yan yana dizilir çoğunlukla. Kitaplar -genel olarak- üstünde eserin adı bulunan kısmı görülebilecek biçimde, diklemesine yerleştirilir (bazen kitapçı vitrinlerinde olduğu gibi kitapların kapağı gösterilir, ama asıl alışılmamış ve yasak olan, neredeyse her zaman nahoş kabul edilen, yalnızca yan kenarını gördüğümüz kitaptır).

Kitaplık çağdaş evde bir *köşedir:* "Kitaplık köşesi". Bu çoğunlukla,
açılır kapanır bar
açılır kapanır yazı masası
iki kapılı yemek takımı dolabı

müzik seti mobilyası
televizyon mobilyası
slayt makinesi mobilyası
büfe
vs.

den oluşan salon takımının bir parçasıdır ve kataloglarda birkaç içi boş ciltle süslenmiş olarak yer alır.

Yine de günlük yaşamada her nereye olsa koyabiliriz kitapları.

1.2. *Evin kitap koyabileceğimiz bölümleri*

antre
salon
oda ya da odalar
helalar

Mutfağa genellikle tek bir tür eser, "yemek kitapları" diye adlandırdıklarımız konulur.

Birçok kimse için en gözde okuma yeri olmasına karşın, banyolarda pek kitaba rastlanmaz. Oybirliğiyle içerdeki nemin, basılı metinlerin baş düşmanı olduğu kabul edilmiştir. Yine de banyoda bir ecza dolabı ve bu ecza dolabında *"Doktor gelene kadar ne yapılmalı?"* adlı küçük bir kitap bulunabilir.

1.3. *Bir odada kitap koyabileceğimiz yerler*

Şöminenin ya da radyatörlerin üstü (bir süre sonra ısının zararlı olduğu görülecektir).

iki pencere arası
battal bir kapının girintisi
işlevsiz duruma getirilen bir kitaplık merdiveninin basamakları (çok şıktır, bkz. Renan)
bir pencere altı
diklemesine yerleştirilmiş ve odayı ikiye bölen bir mobilya (çok şıktır, hele birkaç yeşil bitkiyle daha da iyi etki yapar).

1.4. *Kitap olmayan ve sık sık kitaplıklarda rastladığımız eşyalar*

Sarı pirinç çerçevelerde fotoğraflar, küçük gravürler, mürekkepli kalemle yapılmış resimler, ayaklı cam bardaklarda kuru çiçekler, kimyasal kibritli ya da kibritsiz ateş alıcılar (tehlikelidir), kurşun askerler, Ernest Renan'ın College de France'taki çalışma odasında çekilmiş bir resmi, kartpostallar, taş bebek gözleri, kutular, Lufthansa Havayolları'nın küçük paketlerdeki tuz, biber ve hardalları, mektup terazileri, kancalar, bilyeler, pipo temizleyicileri, eski arabaların küçük modelleri, renkli taş ve çakıllar, adaklar, zemberekler..

2. DÜZEN ÜZERİNE

Toplanılmayan bir kitaplık dağılır: Bu, bana antropi'nin ne olduğunu anlatmaya çalıştıklarında verdikleri örnektir ve ben de birçok kez deneyerek doğruladım bunu.

Bir kitaplığın dağınıklığı kendi içinde bir önem taşımaz; "Çoraplarımı hangi çekmeceye koydum?" türünden bir şeydir bu: Her zaman şu ya da bu kitabı nereye koyduğumuzu anımsayabileceğimizi sanırız; anımsamasak bile, bütün rafları çabucak gözden geçirmek zor olmayacaktır hiçbir zaman.

Aşağılık bir kişisel bürokrasi eğilimi, düzensizliğin bu sevimli savunusuna karşı çıkar: Her yer için bir eşya ve her yerin kendi eşyası ve bunun tersi; biri

düzensizlik yaratan iyi niyetten ve boş vermişlikten yana olan, diğeri *tabula rasa*'nın erdemlerini, büyük düzenlemenin etkili soğukluğunu yücelten bu iki eğilim arasında kalınca, sonunda hep kitaplarımızı düzene sokmayı deneriz: Dayanılması güç ve yıldırıcı bir iştir bu, ama görmeye görmeye unuttuğumuz bir kitabı yeniden bulmak gibi sürprizler çıkarabilir karşımıza. Sonuçta o gün yapılamayacak olan işi ertesi güne bırakır, yatağa yüzüstü yatarak bulduğumuz kitabı bir çırpıda yeniden okuruz.

2.1. *Kitapları yerleştirme yolları*

alfabetik sıralama
kıtalara ya da ülkelere göre sıralama
renge göre sıralama
alınış tarihine göre sıralama
yayımlanış tarihine göre sıralama
boyutlarına göre sıralama
türlere göre sıralama
büyük edebi dönemlere göre sıralama
dillere göre sıralama
okuma önceliklerine göre sıralama
ciltlere göre sıralama
dizilere göre sıralama

Hiçbir sıralama tek başına yeterli değildir. Günlük yaşamada her kitaplık bu sıralama türlerinin birleşmesiyle düzenlenir: Dengeleri, değişikliğe dayanma güçleri, eskimişlikleri, ayakta kalmakta diretmeleri, her kitaplığa kendi özgün kişiliğini verir.

Önce, değişmez düzenleme ile geçici düzenlemeyi ayırmak gerekir; değişmez olan genel olarak bir daha bozmayacağımız düzenlemedir. Geçici düzenleme, kitap yerini buluncaya ya da yeniden buluncaya dek, yalnızca birkaç gün için yapılır: Bu yeni alınmış ve henüz okunmamış ya da yeni okunmuş ama nereye koyacağımızı iyi bilmediğimiz ve ilk "büyük düzenlemede" yerleştireceğimize kendi kendimize söz verdiğimiz bir eser ya da okumaya ara verdiğimiz ve yeniden elimize alıp bitirmeden yerleştirmek istemediğimiz ya da belli bir dönemde her an yararlandığımız, bir bilgi ya da kaynak aramak için çıkardığımız ama daha yerine koymadığımız ya da yerine koyamadığımız, çünkü bize ait olmayan ve birçok kez geri vermeye söz verdiğimiz, vs. bir kitap olabilir.

Bana gelince, kitaplarımın dörtte üçü hiçbir zaman gerçekten düzenlenmemiştir. Kesin olarak geçici biçimde yerleştirilmemiş olanlar, aynı OuLİPO'da olduğu gibi, geçici olarak kesin yerlerini bulmuşlardır. Bu arada ben onları bir odadan diğerine, bir raftan bir başkasına, bir kitap yığınından öbürüne taşırım, bir kitabı üç saat boyunca aradığım, bulamadığım ama bazen işimi pekâlâ görebilecek altı ya da yedi başka kitap keşfedip sevindiğim olur.

2.2. *Kolaylıkla yerleştirilebilen kitaplar*

Kırmızı ciltli büyük Jules Verne'ler (gerçek Hetzel ya da Hachette baskısı fark etmez), çok büyük kitaplar, en küçükler, Baedeker'ler, ender kitaplar ya da ciltlenmiş olanlar, La Pleiade ciltleri, Presence du Futur'ler, Minuit yayınlarından çıkan romanlar, koleksiyonlar (Change, Textes, Les Lettres Nouvelles, Le Chemin, vs.,) elimizde en az üç sayısı bulunan dergiler gibi tek tip kitaplar, vs.

2.3.*Yerleştirilmeleri çok güç olmayan kitaplar*

Yönetmenler üzerine denemeler olsun, yıldızlar üzerine albümler ya da senaryolar olsun, sinemayla ilgili kitaplar: Güney Amerika romanları, etnoloji, psikanaliz, yemek kitapları (yukarıya bkz.), telefon rehberleri (telefonun yanında), Alman romantikleri, Que sais-je? koleksiyonundan kitaplar (sorun bu kitapların bir arada mı yoksa konu aldıkları bilim dalına göre mi sınıflanacağındadır), vs.

2.4.*Yerleştirilmeleri neredeyse olanaksız kitaplar*

Geri kalanlar, örneğin elimizde yalnızca bir tek sayısı bulunan dergiler ya da 31. Dragon Süvarisi Başkomutanı, Genel Kurmay'dan bröveli M. Begouen tarafından Almancadan çevrilen, Clausewitz'in *Rusya' da 1812 Kampanyası,* Paris, R. Chapelot et Cie Askeri Kitapçısı, 1900 ya da derneğin yıllık kongresinin 666 iş toplantısının programını veren *Publications of the Modern Language Association of America'nın (PMLA)* 91. cildinin 6. fasikülü (Kasım 1976).

2.5. Kendilerine bütün diğer kitapların anahtarını verecek kitabı arayan Borges'in Babil kütüphanecileri gibi, yetkinlik yanılsamasıyla anlaşılamaz olanın baş döndürücülüğü arasında gidip geliyoruz. Yetkinlik adına bizi hemencecik bilgiye ulaştırabilecek tek bir düzenin varlığına inanmak istiyoruz; anlaşılamaz olan adına, düzenin ve düzensizliğin rastlantıyı işaret eden iki aynı sözcük olduğunu düşünmek istiyoruz.

Belki her ikisi de kitapların ve sistemlerin çöküşlerini gizlemeye yarayan tuzaklar, aldatmacalardır.

Yine de düzen ve düzensizliğin arasında, kitaplıklarımızın, arada bir bize ne yapmamız gerektiğini anımsatan akıl defteri, kedilere dinlenme yeri ve gereksiz eşyaları tıktığımız bir yüklük görevi görmeleri hiç de fena sayılmaz.

Çeviren: Berran Gelgün

PHILIPPE SOLLERS

1936, Fransa

DRAME'DAN
(1965)

"Yüreği yıkayan kan, düşüncedir."

Yazıyor:

"Yavaşça... Sana varmak için ilkin ormanı geçmeliyim. El yordamıyla ilerliyorum (tabii yürüyüşüm hiçbir şeyi belli etmiyor), kimsenin pek gözüne çarptığını sanmadığım yapılar daha şimdiden gittikçe bastırıyor (ama giriyorum bu yapıya, hiç kimse benim kadar açamaz bir kapıyı sessizce). Yüzün, şimdi, kara bir düzeyin üstünden geliyor bana doğru, bu işarete göre geride sayılırsın şimdi benim sana göre geride olduğum gibi. Nerdeyiz olduğumuz yerin dışında nerdeyiz? Her şeye karşın, bu uydurmaya çalıştığım buluşmayı yaşadık biz diye düşünüyorum. Sözünü ettiğim orman görülmüyor. Ama ağırlığını duyuyorum üstümde, takılarak, gecikerek... Çelişik çalımlara, dönüşlere karşın ilerliyorum. Senin adına da, belki (ayrılmış olsak da). Ne dediğimi göreceksin bir gün, daha aydınlık olarak, daha çoğalmış, daha silinmiş olarak; seni çevreleyenlerden yararlanmayı öğreneceksin, bir tek sözcükle devinimin kulislerini canlandırmayı; bırak söyleyeyim gördüğümü, sessizlikte.

Her şey deniz kıyısında başlıyor. Ama gene de bu bölümde yer almayacak o. Kumların ya da çimentonun üstüne oturmuşum ya da yumuşak toprağın, ağaçların dibinde. Burada, çakılların içinde bir çakıldan başka bir şey değilim ve yeryüzü bu içinde bulunduğum karanlık çembere dönüşmüş, mırıltılı ve her şeyin ötesinde bulanık. Hiç şüphesiz sahneyi oyuncular büyüttüler: Bu gördükleri de onlarla birlikte doğdu. Başlangıçta her şey var, ama hiçbir şey var değil. Sonra görüm, birbiri ardı sıra perdelerini yaratıyor, geriliyor, çeşitleniyor, yitiyor. Şimdilik ordayım, bir rastlantı sonucu buraya, bu aydınlık sisin içine bırakılmış, ne nerden geldiğimi bilerek ne nereye gideceğimi. Yer benim benim yüzüm, o da ellerimden daha geniş bir alana yayılmıyor. Bu, büyüklüğünü ve biçimini unuttuğum ellerde, kahverengi ya da yeşil bir gemi tutuyorum. Hiçbir ay-

rıntı olduğu gibi kalmamış; gelişebilirler, değişebilirler, ama palamar olduğu yerde değil. Bu ölüm olduğu gibi belleğimde (bu bölümden hiçbir şey yitirmiş değilim), öylesine ki onu anlatamayacak kadar. Bu arada gemi var. Ellerim ve gemi aynı şey, az önce bir siluetin geçerken (gölgesi) verdiği bu işlenmiş tahta parçasıyla, hava ile değiniyorum, toprak ile ve denizle. Sarı keten yelkenle hava ile değiniyorum. Bir tahta parçasından yontulmuş tekneyle (belki geçende gözüme çarpan) havayla. Denizle olan değinmemse, yelkenlinin gideceği yerle oluyor. Hiç şüphesiz hava sıcak, kımıldamıyorum yerimden. Işığın etkisi şimdi çok canlı, mutlak bir güç, bir zamanlar saydam olmadığıma inanmak çok güç..

Çok sonra, okyanus, kül rengi dalgalı, yükseliyor. Dalgaların köpükleri bordaya yükleniyor, apağır. Sudan çıkmış, soluğum tıkanmış, ilerlemek istiyorum, başaramadan. Yeniden, bir kez daha, denizden uzağa kaçmak istiyorum, yeniden aşılmaz bir uzaklığın içine düşüyorum. Kayaların üstünden, ordalar, beni gözlüyorlar, ve gülüyorlar, eğleniyorlar benimle, parmaklarıyla beni gösteriyorlar... Kendilerine ulaşacağımı ummuyorlar -gerçekten de emekleyerek tırmanabilmek için bile çok dik yokuş- aşağılayıcı (ve eğlenerek) yüreklendiriyorlar sözde beni. Yukarda durmuş o ölümsüz grupları yalnızca seyircisi savaşımın... Sudan, belki yosuna ve kuma bulaşmış olarak çıktım, renksiz kımıldayan hücre, ama çıkış an'ımı yeniden gerçekleştirmeyi başaramıyorum, sanki şimdi kurtuluşuma pişman olmuş gibi beni izleyen, gerimde bıraktığım izler üstüne dalgalarını yollayan başlangıçtaki çemberimden. Canı tez ve kendi kendilerini değersiz kılan, hesaplanamayan seriler arasında birleşen sözcük dağarcığı (bütün bu olduğumun negativi değil miyim ben de?), işte en sonunda beni sınırlandıranı: Bu biçim, bu kitle. Bütün söylediklerim ona bağlı, onunla ilgili, unutma bunu. Bu söylenen bir öbürü gibi: Türün belirlenmiş bir resimlenişi... Ama daha düşünmeden, düşlemden sözcükler bunu hesaba katıp gelmeden ya da bunu ortaya koymadan uzaklaşıyorum, daha öteye gidiyorum... Gene de, ilişkiyi daha yakından, daha sıkı sürdürmeliyim. Ancak bu haritaya göre ilerleyeceğim, yolculuk ancak bununla mümkün biliyorum ve bu üstünde bulunduğum zorunlu alanda. Öte yandan, bu denklem bir başka denklemle eşdeğer, her sabah (ve pencereden alanın güneş ve rüzgâr altındaki akasyalarını görüyorum; kendime uzun uzun dışardan bakmayı kabul ediyorum) beni bu değişken satrancın, belgelerin karşısına koyan o..."

. . . . . .

Ama kimi zaman, düş görmeden, beraber uyanıyorlar; o aynı uyarmayı geçip aynı açıklanmaz itişle uykunun dışına atılmış. Bir kez daha, işte bu soğuk, yüksek dağın üstüne uzanmışlar, bir kez daha kapkaranlık bir gecede, kesici... Bu dengesizlik gelip geçici, gerçekte bir gerileme bu, bir çırılçıplaklık... Geri kalan bir anda çekildi, gecenin kulislerindeki bir halı gibi (bütün bir dünya kulislerde yitiyor). İkisi de biliyorlar orda olduklarını, "orda"
lar. Göz açıp kapayana dek kaçıveren çok yüksek bir yaylanın görünümü olup bitenler üstüne bir düşün verebilir. En şaşırtıcı olan gene hep bu sınırsız, bu birden elde edilmiş keskinlik, hiçbir nedeni olmadan... Bu dondurucu bakışlar, bu burun dibindeki kabarık yan... Bu anda, bir rastlantı sonucu onlarda durup dinmeksizin uyanık olanların bulunmuş olmasının duygusu... Biraz geriye... Uyanıklık değil ama bu... Ne? Uyku-öncesi, kimi zaman işte bu soruya katılıyor: Birden aynı kişi olduğunu duyuyor, ama ikisinden biri donuk nitelikle. Plan dönüyor, şu ya da bu yüzü gösteriyor. O zaman yorgunluk güçlü

bir yardımcı: *Mise en scene*'in ikiliği: İki uç birbirine yaklaşmış, birbirine karışmış, sürekli heyecanın değerinde... En güçlünün yasasına göre seçilmiş ve birleşmiş. Ama eğer "sahne"nin kendini görmek istiyorsa, bu hemen boşluğa yuvarlanmakla sonuçlanır, büzülme, şaşkınlık (kimse kalmadı mı? "Ya ben? Ya ben?") Uyku o zaman karman çorman olur. Böylece, düşünce, en uzaktaki düşünce bir çeşit yakıcı baskı oluşturuyor (havada, deniz dibinde)... Çıkmak gerek, yürümek... Rıhtımlar boyu hızlı hızlı yürümek...

Çeviren: Ferit Edgü

J. M. G. LE CLEZİO

1941, Fransa

UYKU VE DİNGİNLİK

Gözlerimi kapamadan önce odaya iyice baktım. Dört duvar, iki pencere, kapı. Bir telin ucuna asılmış, tavanın ortasından sarkan lamba. Kül rengi duvar kâğıtlar ve karaya batmış eşyalar. Masayı gördüm sonra ve biraz ötede aralanmış bir çeşit ağızla birlikte uğursuz bir gölge; elbiselerin durduğu sandalye olacak. Kapalı pencere kanatlarındaki çatlaklardan içeri sızan aydınlık, tavan boyunca oynaşan otomobil farlarının ışıkları. Tümünü gördüm bunların, sonra gözlerimi kapadım.

Beyaz çizgiler beliriyor şimdi kapalı gözlerimde. Ağ tabakasında yüzüyorlar: pencere kanatlarındaki çatlaklar, masanın kütlesi tedirgin gölge, tavanın köşesi ve ucunda ampulüyle elektrik teli.

Odaya girdiklerini duyuyorum otomobillerin. Evimin altındaki virajı dönerlerken tekerlekleri yerden kesiliyor. Motorların horultusu geliyor önce, uzaklaşıp öbür gürültülere karışarak yitiyor.

Gözlerimin ağ tabakasında her şey kara.

Sessizlik oluyor bir an; aşağıdaki bardan hafif bir müzik geliyor. Kadın topukları tıkırdıyor kaldırımlarda, sonra hızla uzaklaşıyor. Odanın şeklinden anımsadığım beyaz bir çerçeve içinden mavili kırmızılı bir balık sürüsü geçiyor. Sayılamıyacak denli çok balık var, kıvrılarak kaçışıyorlar birden. Koyu bir uzaklığın ötesinde karanlık şekiller deviniyor. Sanki insan gölgeleri.

Tik tik tik tik tik tik tik. Kol saatim, gece masasının üstünde. Değişmez aralarla boşlukta işliyor, birden artıyor gürültü, genişleyip açılıyor. Hızlanıyor, sonra yavaşlıyor. Keskinleşiyor, boğuk boğuk çınlıyor. Tıkırdıyor, kayıyor yavaşça. Yankılanıyor. Anlamıyorum. Bir saatin işlerken hep aynı sesi çıkardığını kim öne sürebilir?

Gece masasının üstündeki kül tablasından gelen ezik cigaraların kokusu. Yakıcı ve iç bulandırıcı. Gırtlağıma dek küle boğuluyorum sanki. Bir başka gürültü: Yastığa sıkışmış 'kulak davulcuğu'na karşı kanın çarpması.

Gözlerimde kan kırmızısı bir su yığını alabildiğine uzanıyor. Turuncu salkımlar kan sıçratıyor her yana, sonra aşağıya doğru yöneliyorlar. Onlara bakmaya

çalışıyorum gözlerimi şaşılatarak, ama hemen dağılıveriyorlar. Yerlerini, dağlara benzeyen değişik renkli bir çeşit katmanlaşmalar alıyor.

Uzaktan, kentin öbür ucundan bir motosiklet geliyor. Yaklaştığını, köşeleri dönerken vites değiştirdiğini duyuyorum. Birden motorun sesi kesiliyor: Bir yapının ardından yitmiş olmalı.

Garip bir diş macunu tadı var ağzımda. Tükürsem iyi olacak.

Kafamda bulanık düşünceler oluşuyor. Bir anlık düşünceler. Onların ardından sözcükler geliyor, ama hiçbiri tutanamıyor, yuva kuramıyor belli bir yere. Düşünce bile değil bunlar: İstekler. Asıl işin tuhafı, bütün bunların yanı sıra bir de imgeler var. İsteklerle imgeler karışmıyorlar birbirlerine. Düşündüklerim: Tren, koşmak, uzanmış, yükseklik. Imgeler de şunlar: Şapkasıyla bir adam, süngü savaşı, füze, timsah, arenalar, gülen bir yüz. Daha başkaları da var: Seçilmiş tümceler, kolayca duyulabilen sözcükler. Ve bütün bunların üstünde bir öykü anlatan ses: 'Her şey yolunda. Sonra, yeniden yolu kat etmek için dönmek gerek. Hayır, böyle değil. Geldiğin yere dön. Evet, sağdan ilk sokağa sapıp kiliseye dek yürüyeceksin. Kiliseyi görünce sola döneceksin vb."

Bütün bunları güçlükle gördüm, duydum. Bilinç belirliyor zamanı ve kurgular dağılıp ufalanıveriyor. Ses daha önde sözcüklerden, imgelerin itişleri istekler bitmeden geliyor ve onlar yittikten sonra daha uzun süre kalıyor. Ama tümünü sona erdiren yine de bilinç. Bilinç yatağımda eziyor beni, tam uçacakken yakalayıp yastığa çiviliyor, her şeyi anıya dönüştürüyor birden.

Dağılma tehlikesi geçmedi daha. Her şey kafamda birbirinden ayrılıyor, boşlukta eriyorum sanki. O vakit usum güvenilir bir güçle karşı koyuyor buna, taşlaşıyor. Yeniden bağlanıyor her şey birbirine. Düşünceler anlaşılır oluyor. İmgeler, tümce parçacıkları, sözcükler, tümü bir düzene giriyor. Kimi vakit yer yer boşluk sarıyor her yanımı. Döşeğin üstünde yüzmeye başlıyorum; gövdem öylesine hafif, alabildiğine güzel bir uçuculukla öylesine dolu ki, gövdemdeki yaşantımı sürdürmüyorum artık. Saydamlaşıyorum, bir duman örtüsü gibi dolaşıyorum uzayda. Ne etim var, ne de kemiğim. Buharlaşıyorum havada, yalnız kol ve bacaklarım duruyor yerinde, hiçbir şey tutmuyor beni. Çıkış ya da düşüş, bilmiyorum. Ama organlarımda devinim yok. Kan güçlükle çıkmıyor, kirişler tutmuyor, kıkırdaklar uzaklaşıyor. Karşı koymak, savaşmak, umutsuzca gökyüzüne doğru omuz silkmek yok artık. Usumda her şey özgürlüğe doğru yöneliyor. Tonlarca eylem usumdan inip çevremde dönmeye başlıyor. Düşünceler bile yerinde durmuyor, burnumdan kulaklarımdan çıkıp uzayda geziniyorlar. Her yanımda top top oluyor istekler. Gözle görülür bir itiş. İçimde, kara bir oyuğun dibinde. Sözcüklerime, düşüncelerime dokunabiliyorum. Ya ben, "ben" diye adlandırılan bir hiç artık. Boşalmış. Bomboş. Kocaman kafam bırakıyor beni. İşte sonunda özgürüm. Özgür. Ne adım ne de konuştuğum bir dil var artık. Bir biçim. Ölü yaşama özgü. Boşluğun göz kamaştıran parlaklığıyla biçim değiştirdim. Bir esinti. Düşüncem bile yok. Tinim eşyaya dönüştü.

Gözkapaklarım saniyenin onda biri kadar bir süre açıldı; biraz önce kapkara duran gece, bir ışık yağmuru halinde beynimin gölgesine giriverdi birden. İçime doğru bir kar ve kristal imgesi sıçradı; örümcek ağınınki kadar paralel, bir yarasanın kanadı gibi ince çizgili, acımasız, net, tertemiz. Bir uçtan öbür uca bütün ufku kaplayan dev bir güneş gibi, kımıltısız duruyor orada. Odam bu. Duvarları, aşınmış mobilyaları ve tavanıyla. Lamba imgenin tam ortasına asıl-

mış. Ama yanan, ortalığı aydınlatan o değil. Ağustos ayında güneş bile böylesine ışık vermez. -Şimdiye dek hiçbir lamba, yüzlerce aynayla, mercekle çoğaltılmış hiçbir akkor, karanlıklardan fışkıran hiçbir odak noktası böylesine dayanılmaz bir beyazlık göstermemiştir.- Işık havanın bütün öğelerini delip, dans ederek, eritip yakarak, her şeyi dağıtarak gözlerimin ağ tabakasını parçalıyor. Müthiş bir ağırlık duvarı halinde gözlerimde iğneleniyor acı. Işık beni kurşuna diziyor, düşüyorum, suratım toprakta eziliyor, gövdem titrerken sancıyan bir müzik her yanımı kaplıyor, beni ayağa kaldırıp soyut bir yapı kuruyor içimde. Bu yapıda her acı, her darbe bir taş artık, bir sanat yapıtı, durmaksızın çalışan uyumlu bir motif.

Birden silikleşiyor ışık, beyazdan sarıya, sarıdan bakır rengine, bakır renginden kırmızıya, kırmızıdan eflatuna, maviye, karaya geçiyor, sonra sönüyor ansızın. Hiçbir şey kalmayınca başka şekiller beliriyor: At boyunları, kara lekeler. Sözle anlatılmaz bir güç beynimde ince ve duyarlı ne varsa alıp götürürken bütün sinir merkezlerini bir bilek yakalıyor; tam bu anda ta içimde gülünç bir şekil çiziyor kendini: Bir yaşlı adam gövdesi (bir armanın kartalı kadar zayıf). Boynuyla birlikte var oluyor kendiliğinden, havada o iğrenç sırıtmayla sipsivri dikilen bir kafa meydana geliyor. Kupkuru bir gövdenin üstünde kafayla boyun durmadan deviniyorlar. Güçlükle bakabiliyorum, çünkü bu derin boşlukta o tanımadık bilek bana acı çektiredursun, bakışım yansıyıp kendime dönüyor yeniden. Bilincim yerine geliyor, sonra sıçrayıp uzaklaşıyor benden. Gerçekten yitiriyorum kendimi.

Yaşlı adamın gövdesinin ardında -kafayla beyin devinirken- dev gibi iki kanat açılıyor.

Yine birisiyle boğuşmaya başlıyorum; çevremdeki görünüm değişti birden. Dağlar, dereler, ormanlar. Güneş gökyüzünde parlıyor. Uzakta boğazların girişi. Her yanda kupkuru çakıl taşları, kum, çöl. Boğuşuyorum. Vuruyorum. Sıçrıyorum. Ve aynı anda savaşı anlatan sözcüksüz bir ses duyuyorum.

Her şey yeniden çığırından çıkıyor; görüntüler karışıyor, kanı çekilmiş gözlerimde öfkeyle bir şeyler çalkalanıyormuş gibi geliyor bana.

Bekliyorum.

Yığın yığın imge yitiriyorum. Aşırı bir hızla eriyerek kurtuluyorlar benden. Aynı anda yenileri doğuyor. Binlerce dil, bir şeyler söyledi bana, biliyorum bunu. Ama ne? Beni tutkulandıran bu diller ne söylediler de hemen unutuverdim? Ya yazılmış sayfalar! Yazılı sayfalar gördüm, okuyunca öyle güzel buldum ki tümünü! Ne vardı bu sayfalarda? Yankılanan sesiyle hangi yüce türkü, hangi derin anlamlı öykü? Ne vardı bütün bunlarda? Yalnızca yazılı olan bir şey miydi yoksa? Ya da bende güzellik duygusu uyandıran anlamsız çizgiler dizisinden başka bir şey değil miydi gördüğüm?

Berbat bir şey şu kuruntu. Çok kötü durumdayım. Acı çekiyorum.

Kimi vakit ne güzel? Bir imge, bir ses, bir tümce bu kargaşadan çıkıp diriltiyor unutulmuş ve ölü olanı. Yaşamıştım ben bunu, bu renkli küpleri, daireleri, bu ateşleri, toprakta yuvarlanan kadın gölgelerini; ama yaşadığımı bilmedim. Ansızın, bir şekille kendini duyuran bilinç, tersine gösteriyor zamanı. İmgeler sürüyle geliyor, belli bir düzenle kısa aralıklarla parlıyorlar, görüyorum onları: Tümü geçmişe özgü. Çünkü bu kapalı boşlukta yaşam duygusu geçmişe dönük. Hiçbir gerçek, hiçbir yön yok; zaman ve boşluk yankıdan başka bir şey değil, sonsuz yankılardan başka. Su geçirmez bir küreye daldırıl-

mış gibiyim, düşünce ve imgelemin öğeleri arasında yüzüyorum. Durmadan geliyorlar, yorulmaksızın deliyorlar üstümü, devinimsiz, kimi vakit oynak, başlangıçsız - bitimsiz, daireler gibi sonsuzu tanımlıyorlar bana.

Ve ben yatağımda uykuyu beklerken böyle bir dünyada yaşıyorum işte. Masamın üstünde kâğıtlarda tarihler sürükleniyor: 1864-1964, 13 Nisan 1940, 5687, *Korkunç İvan, I. ve II. kısım (1943 - 1945)*, S. M. Eisenstein'in filmi. Adlar yazılmış, desenler çizilmiş. Haritalarda birtakım yerler: Viareggio, Capo, Promontore, Targul - Jiu, Gora Dshumaya, Xanthe, Sinop, Peterborough, Charolles, Vyazma, Alatyr. Gerçekten var olan adlar, bu toprak ve kayaları, bu ağaçları, vadileri, madde yığınlarını haritalarda gösteren uyumlu heceler. Hiç, ama hiçbiri geçmeyecek bunların. İnsan yaşamları korkunç görüler gibi durmadan üstümüze gelecek, her şey birikimine devam edecek. -Gürültüler ve susuşlar hep aynı olacak. Çiçekler, böcekler kalacak- yine. Çünkü burda her şey çılgınlıkla dolu bir burgacın içinde. Unutmayacağız. Biz unutsak bile bütün bunlar sonsuza dek var olacak, çünkü önceden de böyleydi, daha var olmalarından önce bile böyleydi bu. İşte hiçbir dilin anlatamadığı süresiz güç. Hiçbir insanın bulup çıkaramadığı. Süreklilik, var oluşun o erdemli sürekliliği.

Önümde düzinelerle pervanenin döndüğü yatay bir çubuk var şimdi. İstediğim vakit pervaneler duruyor. Ama biri, istemesem de devam ediyor dönmeye. Tümünü durdurmayı başardığım vakit uyku ve dinginliği bulabileceğim.

Çeviren: Nedim Gürsel

PETER HANDKE

1942, Avusturya

MUTSUZLUĞA DOYUM'DAN

(Bundan böyle öykünün kendi kendini anlatmamasına dikkat etmeliyim.)

Akrabalarının hepsine veda mektupları yazdı. Yalnızca ne yaptığını değil, neden başka bir şey yapamayacağını da biliyordu. 'Anlamayacaksın' diye yazdı kocasına, 'ama yaşamı sürdürmek düşünülemez.' Bana taahhütlü bir mektupla vasiyetini yolladı, üstelik özel ulak. 'Birkaç kez yazmaya başladım, ama ne bir yardım ne de avunç bulabildim.' Mektuplara her zamanki gibi tarih atmakla yetinmemiş, haftanın gününü de eklemişti: 'Perşembe, 18.11.71.'

Ertesi gün eyalet başkentine gidip ev doktorunun verdiği sürekli reçeteyle aşağı yukarı yüz küçük uyku hapı satın aldı. Bir de, yağmur yağmamasına karşın, güzel ama sapı biraz eğri, kırmızı bir şemsiye.

Akşama doğru, çoğunlukla hemen hemen boş olan otobüsle geri döndü. Eve gitti ve kızının oturduğu komşu evde akşam yemeği yedi. Olağandı her şey: 'Fıkralar bile anlattık.'

Sonra, kendi evinde, küçük oğlu ile birlikte, televizyon karşısında oturdular. 'Babasının oğlu' dizisinden bir film seyrettiler.

Çocuğu yatağına yolladı ve açık televizyonun karşısında oturakaldı. Bir gün önce berbere gitmiş ve manikür yaptırmıştı. Televizyonu kapattıktan sonra yatak odasına gitti ve iki parçalı kahverengi bir giysiyi dolaba astı. Yatıştırıcılarını da aralarına karıştırarak bütün sancı kesicilerini aldı. Aybaşı donunu giyip, pamuklu bağcıklar yerleştirdi içine, üstüne iki don daha, çenesini başörtüsüyle tutturdu ve ayak bileklerine dek uzanan bir gecelikle, elektrikli şilteyi söndürmeden yatağa girdi. Dümdüz uzanıp ellerini kavuşturdu. Cenazesinin nasıl olmasını istediğini yazdığı mektubun sonuna doğru, sonunda huzur içinde uyuyacağı için mutlu olduğunu yazdı. Ama bunun doğru olmadığına eminim.

Annemin ölüm haberi üstüne, ertesi akşam Avusturya'ya uçtum. Hemen hemen boştu uçak, olağan sakin bir uçuş, sissiz, açık bir hava, ileride, aşağılarda, değişen kentlerin ışıkları. Gazete okur, bira içer, pencereden dışarı bakarken, yorgun, kişiliksiz bir hoşnutluk duygusunun içine gömüldüm. Evet, diye düşünüyordum kendi kendime, sessiz sessiz hep aynı düşünceleri sonuna dek söylüyordum özenle: 'Buydu işte, buydu! Çok iyi. Çok iyi. Çok iyi.' Ve annemin intihar etmesinden duyduğum gururla, kabıma sığamıyordum uçuş boyunca. Sonra uçak inişe geçti ve ışıklar giderek büyüdü. Artık karşı koyamadığım gevşek bir esrikliğin içinde yitmiş, hemen hemen kimselerin olmadığı havaalanında ilerliyordum.

Ertesi gün trenle yoluma devam ederken, Viyana Çocuklar Korosu'nun müzik öğretmeni bir kadına kulak kesildim. Yol arkadaşına, korodaki çocukların büyüdüklerinde bile kendi başlarına bir şey yapma yetisinden yoksun olduklarını anlatıyordu. Oğlu da koroda şarkı söylüyormuş. Güney Amerika'ya çıktıkları bir turnede harçlığıyla idare edebilen, dahası parasını artırıp eve getiren tek kişi oymuş. En azından o, aklı başında olacağa benziyormuş. Dinlemezlik edemiyordum.

İstasyondan arabayla aldılar beni. Gece boyu kar yağmıştı, şimdi ise bulutsuzdu gök, güneş parlıyordu, pırıl pırıl kırağılar süzülüyordu havada. Ne büyük bir çelişki, neşeli, uygar, yukarıdaki değişmez, koyu mavi göğün bir parçası gibi görünen manzarayla, böylesi bir havada, içinde belki de kokuşmaya başlamış bir ceset bulunan ölü evine doğru yol almaktan başka bir seçenek düşünememek. Eve varana dek ne bir dayanak ne de beni ölüme önceden hazırlayan bir önbelirti bulabildim, sopsoğuk odada beni bekleyen ölümle hazırlıksız karşılaştım.

Yörenin kadınları sıralanmış iskemlelerde yan yana oturuyor, onlara sunulan şarabı içiyorlardı. Ölüyü gördükçe, nasıl kendilerini düşünmeye başladıklarını duyuyordum.

Cenaze sabahı, odada cesetle uzun süre yalnız kaldım. Kişisel duyguyla ölü nöbeti geleneği örtüştü birden. Dahası bırakılmış ve sevgiye gereksinen biri gibi geldi karşımda duran ölü beden. Sonra canım yeniden sıkıldı ve saate baktım. Yanında hiç değilse bir saat olsun kalmaya karar vermiştim. Gözlerinin altındaki deri tümüyle pörsümüştü, yüzüne serpiştirilen takdis suyu damlacıkları hâlâ orada burada göze çarpıyordu. Karnı, aldığı haplardan biraz şişkindi. Yine de soluk alıp almadığını görmek için göğsüne kavuşturulmuş ellerini az ötede gözümü diktiğim bir noktayla karşılaştırdım. Üst dudağıyla burnu arasında tek bir kırışık kalmamıştı. Fazlasıyla erkekleşmişti yüzü. Eskiden, ara sıra yüzüne uzun uzun baktığımda, ne düşüneceğimi bilemezdim. Sonra doruğuna ulaştı can sıkıntısı ve ben, kafamın içi darmadağın, hâlâ cesedin yanında duruyordum. Ama bir saatlik süre geçtikten sonra bile dışarı çıkmak istemedim ve düşündüğüm süreden fazla yanında, odada kaldım.

Sonra fotoğrafları çekildi. Hangi yandan daha güzel? 'Ölülerin güzel yanları'.

Cenaze töreni annemi sonsuza dek kişiliksizleştirip herkesi rahatlattı. Yağan yoğun kar altında geriye kalan ölümcül artıkları izleyerek yürüdük. Dinsel kalıplara bir tek ismin yerleştirilmesi yeterliydi: 'Kardeşiniz...' Paltolarda erimiş mum parçaları, sonra ütülenerek çıkarılan.

Kar öylesine dolu dolu yağıyordu ki, alışmak olanaksızdı, acaba sonu gelecek mi diye göğe bakıyordu insan durmadan. Mumlar birbiri ardına söndü ve bir daha yakan olmadı. Pek çok kişinin ölümcül hastalığını cenazelerde kaptığının ne çok söylendiğini anımsadım.

Mezarlık duvarından hemen sonra orman başlıyordu. Dimdik yükselen bir tepenin üzerinde bir çam ormanıydı. Ağaçlar öylesine sıktı ki, ikinci sıradan sonra yalnız dalların uçları görünüyor, ardından ağaçların dorukları birbirini izliyordu. Kar yığınları arasında birden şiddetle esiyordu rüzgâr, ama ağaçlar yine de kımıldamıyordu. İnsanların hızla uzaklaştıkları mezardan kıpırtısız ağaçlara bakış: Doğa, ilk kez acımasız göründü gözüme. Olgular bunlardı demek! Orman, kendi için konuşuyordu. Bu sayısız ağaç dorukları dışında hiçbir şeyin önemi yoktu; onların önündeyse, gözden gitgide yiten biçimlerin oluşturduğu meselimsi kalabalık. Alaya alınmış gibi duydum kendimi, boynum büküldü. Birden, güçsüz bir öfkeyle, annem üzerine bir şeyler yazma isteğini duydum.

Sonra eve dönünce, merdivenleri çıktım akşam. Birden, bir hamlede atladım birkaç basamağı. Bir yandan da karnından konuşur gibi yabancı bir sesle çocukça kıkırdıyordum. Son basamakları koşarak aştım. Yukarıda gözüpeklikle yumruğumu göğsüme vurup kendimi kucakladım. Ağır ağır, tuhaf bir gize sahip bir insanın güveniyle indim yeniden merdivenlerden.

Yazmanın bana yardımcı olduğu doğru değil. Öyküyle uğraştığım haftalar, öykü de beni uğraştırdı durdu. Yazmak, öyküye başlarken umduğum gibi, yaşamımın geride kalmış, bitmiş bir evresini yeniden anımsamak değil, tersine, yalnızca sözde mesafe kazanan bir dizi tümceyle, yapmacıklaştırılmasıydı anıların. Geceleri hâlâ apansız uyanıyor, dehşetten soluğumu tutarak, her an daha da çürüdüğümü hissediyorum. Hava öylesi durgun ki karanlıkta, nesneler dengelerini yitirmişler ve birbirlerinden kopmuşlar gibi geliyor. Ağırlık merkezlerini yitirmiş bir biçimde, ses çıkarmadan dolanıyorlar ortalıkta, az sonra üstüme yıkılacaklar dört bir yandan ve beni boğacaklar. Bu korku fırtınalarından kokuşmaya başlayan sığırlara benziyor insan, her şeyi üstüne çekiyor; ve bütün duyguların özgürce bir arada bulundukları o çıkar gözetmeyen hoşlanma duygusuna karşılık, şimdi çıkar gözetmeyen nesnel bir dehşet yapışıyor zorla yakasına.

Kuşkusuz yalın bir anımsama edimidir betimleme; ama sonrası için bir şeyi dışlamadığı gibi, korku durumlarına uygun dilselleştirmeler arayarak onlara yaklaşmaya, böylece onlardan küçük bir haz yaratmaya çalışır; korkunun uyandırdığı mutluluğu, anıların uyandırdığı bir mutluluğa dönüştürür.

Gün boyu gözlendiğim duygusuna kapılıyorum sık sık. Kapıları açıyor, biri var mı diye bakıyorum. Her gürültüyü, bana karşı hazırlanan bir saldırı sanıyorum önce.

Bu öykü üzerinde çalışırken, tüm bu açıklığın ve dürüstlüğün bana bıkkınlık verdiği ve yeniden biraz olsun yalan söyleyip rol yapabileceğim bir şeyler, örneğin bir tiyatro oyunu yazmayı özlediğim anlar oldu.

Ekmek keserken bıçak elimden kaydı bir kez ve annemin sabahları çocukların sıcak sütünün içine nasıl küçük ekmek parçaları dilimlediğini anımsadım birden.

Yanlarından geçerken yakalayıp, tükrüğüyle burun deliklerini ve kulaklarını temizlerdi çocukların. Ben geri çekilirdim hep, tükürük kokusundan rahatsız olurdum.

Dağda yürüyüşe çıkmış olan bir topluluktan, gereksinimini gidermek için yana doğru uzaklaşmak istedi. Ama ben utanıp ağladım, o zaman vazgeçti..

Hastanede başka bir sürü insanla birlikte, büyük salonlarda yatardı. Evet, bugün bile var bu! Bir seferinde elimi tutmuş, uzun süre bırakmamıştı.

Herkes karnı doyup yemeğini bitirdikten sonra, kalan ekmek kabuklarını cilveli cilveli ağzına atardı.

(Kuşkusuz küçük birer öykü bunlar. Ama bilimsel türevler bile bu bağlamda aynı şekilde öyküleşirdi. Deyimlerin hepsi çok ılımlı.)

Büfedeki yumurta likörü şişesi.

Günlük, özellikle de mutfaktaki el alışkanlıkları sırasında onun yüreği sızlatan anısı.

Öfkelenince çocuklara vurmaz, sertçe burunlarını silerdi olsa olsa.

Gece uyanıp da koridordaki ışığı yanar görünce durulan ölüm korkusu.

Birkaç yıl önce, bütün aile bireylerinin katıldığı, ama onlarla kişisel olarak ilgisi olmayan bir serüven filmi çekmeyi tasarlıyordum.

Çocukken uyurgezerdi.

İlk zamanlar, özellikle haftanın onun ölümüne rastlayan günlerinde, çektiği ölüm sancıları büsbütün canlanırdı bende. Her cuma acıyla başlardı gün ağarmaya ve sonra da kararırdı hava. Gecenin sisinde sarı ışıklarla aydınlatılan köy sokakları; kirli kar ve kanaldan gelen pis koku; televizyon koltuğunda kavuşturulmuş kollar; son kez rezervuarın çekilmesi art arda.

Öyküyle uğraşırken, müzik yazmanın, olaylara daha iyi uyacağını düşündüm sık sık. Sweet New England...

'Belki de bizim bilmediğimiz yepyeni, bambaşka umutsuzluk biçimleri vardır' diyordu polisiye dizi *Komiser*'de bir köy öğretmeni.

Yörenin bütün müzik kutularında olan bir plak: *Hüzün polkası*...

Bahar kapıda, çamur birikintileri, ılık rüzgar ve karsız ağaçlar, yazı makinesinin ötelerinde.

'Sırrını da kendiyle birlikte mezara götürdü.'

Düşümde, ikinci bir yüzü olduğunu gördüm bir gün, ama o da oldukça yıpranmıştı..

İnsan canlısıydı.

Sonra yeniden neşeli bir şey: Bakması, dayanılamayacak denli acı veren şeyler gördüm düşümde. Bir yerlerden biri yaklaştı birden. ARTIK GEÇERLİ OLMAYAN BİR DARBE GİBİ, onların acı veren yanlarını alıverdi. Benzetme de bir düştü.

Yazın büyükbabamın odasında pencereden dışarı bakıyordum. Görülecek fazla bir şey yoktu: Köyden koyu ('Schönbrunn') sarı boyalı bir binaya, eski bir hana uzanıyordu bir yol ve orada kıvrılıyordu. Bir PAZAR ÖĞLEDEN SONRASIYDI ve yol BOŞTU. Odanın sahibi için acı bir duygu saplandı birden yüreğime ve yakında öleceğini düşündüm. Ama bunun, doğal bir ölüm olacağını bilmem, bu duyguyu yatıştırdı.

Doğa yasalarınca belirlenen bir şey dehşet: Bilinçteki horror vacui.* Tasarım oluşmak üzereyken, birden tasarlanacak bir şeyin kalmadığını anlıyor. Bir süreden beri üzerinde yürüdüğü şeyin hava olduğunu ayrımsayan bir çizgi film kahramanı gibi düşüyor sonra.

İleride daha kesin şeyler yazacağım bunların hepsinin üzerine.

.....

Çeviren: Zeynep Sayın

**Dehşet boşluğu (Ç. N.)*

İÇİNDEKİLER

MARQUIS DE SADE
(Roman, hikâye, günlük.) 13

GIACOMO LEOPARDI
(Şiir, deneme.) 19

EDGAR ALLAN POE
(Şiir, hikâye, masal.) 23

MİHAİL LERMONTOV
(Şiir, roman.) 29

CHARLES BAUDELAIRE
(Şiir, eleştiri, çeviri, günlük.) 33

FYODOR DOSTOYEVSKİ
(Roman, hikâye, günlük.) 48

GUSTAVE FLAUBERT
(Roman, hikâye, masal.) 54

LEWIS CARROLL
(Masal, şiir, mantık.) 57

CHARLES CROS
(Şiir, bilim.) 62

STEPHANE MALLARME
(Şiir, deneme.) 67

HENRY JAMES
(Roman, hikâye, günlük.) 71

GERARD MANLEY HOPKINS
(Şiir.) 78

LAUTREAMONT (COMTE DE, ISIDOR DUCASSE)
(Şiir.) 85

AUGUST STRINDBERG
(Tiyatro, roman, hikâye, günlük, resim.) 93

ARTHUR RIMBAUD
(Şiir.) 98

JULES LAFORGUE
(Şiir, anlatı.) 103

ITALO SVEVO (ETTORE SCHMITZ)
(Roman, hikâye.) 105

KONSTANTİNOS KAVAFİS
(Şiir.) 114

JULES RENARD
(Roman, hikâye, günlük, şiir.) 118

WILLIAM BUTLER YEATS
(Şiir, tiyatro, anlatı, deneme.) 119

RUBEN DARİO
(Şiir, anlatı, deneme.) 123

PAUL CLAUDEL
(Şiir, tiyatro, deneme, eleştiri.) 126

ANDRE GIDE
(Roman, günlük, deneme, anlatı, şiir, tiyatro, çeviri.) 130

PAUL VALERY
(Şiir, deneme, felsefe, eleştiri.) 138

MARCEL PROUST
(Roman, deneme, çeviri.) 144

ALFRED JARRY
(Tiyatro, şiir, roman, çeviri.) 158

GERTRUDE STEIN
(Roman, anlatı.) 163

RAINER MARIA RILKE
(Şiir, anlatı, günlük, deneme, çeviri.) 166

MAX JACOB
(Şiir, anlatı, tiyatro.) 173

HERMANN HESSE
(Roman, hikâye, masal, şiir.) 180

ALFRED DÖBLIN
(Roman, hikâye.) 182

WALLACE STEVENS
(Şiir, deneme.) 188

ROBERT MUSIL
(Roman, hikâye, tiyatro.) 192

GUILLAUME APOLLINAIRE
(Şiir, roman, eleştiri, deneme.) 198

ALEKSANDR BLOK
(Şiir.) 207

JAMES JOYCE
(Roman, hikâye, tiyatro, şiir.) 214

VIRGINIA WOOLF
(Roman, hikâye, günlük, deneme.) 231

FRANZ KAFKA
(Roman, hikâye, günlük, mektup.) 241

WILLIAM CARLOS WILLIAMS
(Şiir, roman.) 256

HALİL CİBRAN
(Şiir, roman, masal, resim.) 259

EZRA POUND
(Şiir, eleştiri, iktisat, çeviri.) 267

VELİMİR HLEBNİKOV
(Şiir, deneme.) 274

DAVID HERBERT LAWRENCE
(Roman, hikâye, deneme, şiir, resim.) 278

HELDA DOOLITTLE
(Şiir.) 282

HERMANN BROCH
(Roman, tiyatro, felsefe.) 286

GOTTFRIED BENN
(Şiir, deneme, eleştiri.) 289

PIERRE JEAN JOUVE
(Şiir, roman, deneme, eleştiri, çeviri, günlük.) 292

SAINT-JOHN PERSE (ALEXIŞ LEGER)
(Şiir.) 296

BLAISE CENDRARS
(Şiir, roman, deneme, sinema, seyahatname.) 302

GEORG TRAKL
(Şiir.) 307

GIUSEPPE UNGARETTI
(Şiir, anlatı, günlük.) 310

FERNANDO PESSOA
(Şiir, tiyatro, deneme.) 318

THOMAS STEARNS ELIOT
(Şiir, tiyatro, deneme.) 320

ANNA AHMATOVA
(Şiir.) 320

YASUNARİ KAWABATA
(Roman, hikâye.) 332

PIERRE REVERDY
(Şiir, roman, masal, günlük.) 337

JEAN COCTEAU
(Şiir, roman, tiyatro, bale, resim, sinema, deneme, günlük, müzik.) 340

BORİS PASTERNAK
(Şiir, roman, deneme.) 344

OSİP MANDELŞTAM
(Şiir, anlatı.) 346

PÄR LAGERKVİST
(Şiir, roman, hikâye.) 354

MARİA TSVATEYEVA
(Şiir.) 359

ARCHIBALD MACLEISH
(Şiir.) 360

CESAR VALLEJO
(Şiir.) 363

PIERRE DRIEU LA ROCHELLE
(Roman, hikâye, anı.) 368

VLADİMİR MAYAKOVSKİ
(Şiir, deneme.) 372

BRUNO SCHULZ
(Hikâye, resim, çeviri.) 384

LOUIS-FERDINAND CELINE
(Roman, anlatı.) 388

e. e. cummings
(Şiir, roman, deneme.) 394

ALDOUS HUXLEY
(Roman, anlatı, deneme, felsefe.) 399

SCOTT FITZGERALD
(Roman, hikâye.) 402

PAUL ELUARD
(Şiir, deneme.) 408

ROBERT GRAVES
(Şiir, roman, deneme.) 413

SERGEY YESENİN
(Şiir.) 415

ANDRE BRETON
(Anlatı, deneme, şiir.) 422

EUGENIO MONTALE
(Şiir, hikâye, deneme, müzik.) 427

TRISTAN TZARA
(Şiir, anlatı, deneme, tiyatro.) 431

ANTONIN ARTAUD
(Şiir, tiyatro, anlatı, deneme, çeviri, mektup.) 433

LOUIS ARAGON
(Şiir, roman, deneme, eleştiri, tiyatro, tarih.) 440

PHILIPPE SOUPAULT
(Şiir, anlatı, deneme.) 447

WILLIAM FAULKNER
(Roman, hikâye, senaryo, şiir,) 451

VICENTE ALEIXANDRE
(Şiir.) 460

BERTOLT BRECHT
(Tiyatro, şiir, roman, deneme, eleştiri.) 464

FEDERICO GARCIA LORCA
(Şiir, tiyatro, deneme.) 472

JORGE LUIS BORGES
(Hikâye, masal, şiir, roman, deneme.) 486

VLADİMİR NABOKOV
(Roman, hikâye, deneme, çeviri, antomoloji.) 496

HENRI MICHAUX
(Şiir, anlatı, deneme, resim.) 502

FRANCIS PONGE
(Şiir, deneme.) 508

BENJAMIN PERET
(Şiir.) 511

YORGO SEFERİS
(Şiir, deneme, eleştiri, günlük, çeviri.) 514

ROBERT DESNOS
(Şiir, roman, radyofoni, senaryo.) 519

VİTEZSLAV NEZVAL
(Şiir.) 524

SALVATORE QUASIMODO
(Şiir.) 528

JAROSLAV SEIFERT
(Şiir.) 533

CESARE ZAVATTINI
(Hikâye.) 536

NATHALIE SARRAUTE
(Roman, öykü, deneme.) 541

SADIK HİDAYET
(Roman, hikâye.) 545

RAFAEL ALBERTI
(Şiir.) 549

JACQUES PREVERT
(Şiir, anlatı, tiyatro, müzik, resim.) 552

RAYMOND QUENEAU
(Roman, şiir, deneme, eleştiri, matematik.) 558

PABLO NERUDA
(Şiir.) 563

ELIAS CANETTI
(Roman, tiyatro, felsefe.) 570

ATTİLA JOZSEF
(Şiir.) 573

KENNETH REXROTH
(Şiir.) 576

VLADIMIR HOLAN
(Şiir.) 579

SAMUEL BECKETT
(Roman, tiyatro, hikâye, şiir.) 583

DINO BUZZATI
(Roman, hikâye, deneme, resim.) 597

ALBERTO MORAVIA
(Roman, hikâye.) 603

EUGENE GUILLEVIC
(Şiir.) 606

MAURICE BLANCHOT
(Deneme, eleştiri, roman, anlatı.) 611

GUNNAR EKELÖF
(Şiir.) 614

GÜNTER EICH
(Şiir.) 617

WYSTAN HUGH AUDEN
(Şiir, deneme.) 621

RENE CHAR
(Şiir, tiyatro, resim.) 627

CESARE PAVESE
(Şiir, roman, deneme, günlük.) 631

CARLOS OQUENDO DE AMAT
(Şiir.) 638

JEAN GENET
(Roman, tiyatro, şiir.) 640

YANNİS RİTSOS
(Şiir.) 644

CHARLES OLSON
(Şiir.) 646

EDMOND JABES
(Şiir.) 650

ODYSSEUS ELİTİS
(Şiir.) 652

LAWRENCE DURRELL
(Roman, şiir, gezi.) 654

ALBERT CAMUS
(Roman, anlatı, tiyatro, deneme, felsefe.) 656

CLAUDE SİMON
(Roman, anlatı.) 659

DYLAN THOMAS
(Şiir, anlatı, radyofoni.) 663

OCTAVIO PAZ
(Şiir, deneme, eleştiri, tiyatro, çeviri.) 668

JULIO CORTAZAR
(Roman, hikâye.) 671

MARGUERITE DURAS
(Roman, hikâye, senaryo, sinema.) 674

ROLAND BARTHES
(Deneme, eleştiri, bilim.) 678

KARL KROLOW
(Şiir.) 681

J. D. SALINGER
(Roman, hikâye.) 684

ROBERT PINGET
(Roman, hikâye, tiyatro, çeviri.) 692

LAWRENCE FERLINGHETTI
(Şiir.) 696

BORIS VIAN
(Roman, şiir, müzik.) 702

PAUL CELAN
(Şiir.) 705

LEONARDO SCIASCIA
(Roman, hikâye, deneme.) 712

ALAIN ROBBE-GRILLET
(Roman, deneme, hikâye, senaryo, sinema.) 716

PHILIP LARKIN
(Şiir.) 720

DENISE LEVERTOV
(Şiir.) 724

PIER-PAOLO PASOLINI
(Şiir, deneme, senaryo, sinema.) 727

ITALO CALVINO
(Roman, hikâye, deneme.) 730

YVES BONNEFOY
(Şiir, deneme, anlatı, sanat tarihi, çeviri.) 734

ANDRE DU BOUCHET
(Şiir, deneme.) 737

HENRI PICHETTE
(Şiir, tiyatro.) 739

PHILIPPE JACCOTTET
(Şiir, anlatı, çeviri, deneme.) 741

TRUMAN CAPOTE
(Hikâye.) 745

ERNST JANDL
(Şiir.) 748

ERNESTO CARDENAL
(Şiir.) 751

MICHEL BUTOR
(Roman, deneme, anlatı, şiir, radyofoni, çeviri.) 757

ALLAN GINSBERG
(Şiir, günlük.) 762

INGEBORG BACHMANN
(Şiir, roman, hikâye, deneme.) 767

JACQUES DUPIN
(Şiir, deneme, sanat tarihi.) 770

CARLOS FUENTES
(Roman, hikâye, deneme.) 772

THOM GUNN
(Şiir.) 777

CABRERA INFANTE
(Roman, hikâye, senaryo.) 781

MILAN KUNDERA
(Roman, hikâye, senaryo.) 789

HANS MAGNUS ENZENSBERGER
(Tiyatro, şiir, deneme, bilim.) 794

TED HUGHES
(Şiir, anlatı.) 795

JOHN BARTH
(Roman, hikâye.) 799

ADONİS
(Şiir, deneme, eleştiri.) 804

FERNANDO ARRABAL
(Roman, hikâye, senaryo, sinema.) 806

SYLVIA PLATH
(Şiir, roman.) 809

MANUEL PUIG
(Roman, öykü, oyun, film.) 813

ANDREY VOZNESENSKİ
(Şiir, anlatı, deneme.) 817

YEVGENİ YEVTUŞENKO
(Şiir, anlatı, sinema.) 822

RICHARD BRAUTIGAN
(Hikâye.) 825

NANNI BALESTRINI
(Şiir, roman.) 830

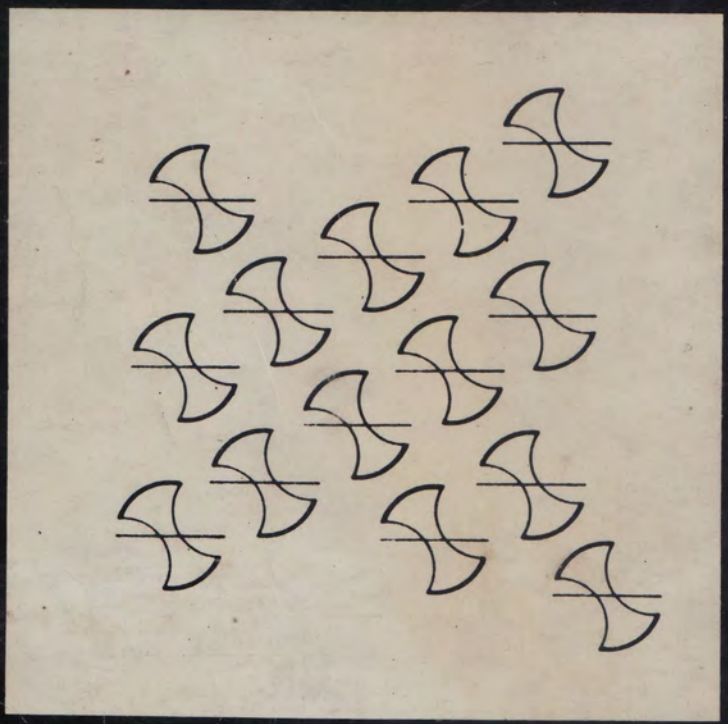
MARIA VARGAS LLOSA
(Roman, hikâye, deneme.) 832

GEORGES PEREC
(Roman, şiir, anlatı, deney, bilmece.) 839

PHILIPPE SOLLERS
(Roman, deneme, felsefe.) 843

J.M.G. LE CLEZIO
(Roman, hikâye, deneme.) 846

PETER HANDKE
(Roman, anlatı, tiyatro, deneme.) 850

E. M. de MELO e CASTRO'dan bir " somut şiir"